BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
2 G
24

SEXTVS DECRETALIVM LIBER,

PER BONIFACIVM OCTAVV PONTIFICEM IN CONCILIO *Lugdunensi editus, iam recens ad vetustissimorum exemplarium fidem quàm accuratissimè emendatus.*

Vnà cum gemino Indice, altero Titulos operis, altero Capitula indicante.

IN VIRTVTE ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium.

1555

Georg. de

SEXTI LIBRI DECRETALIVM, IN CONCILIO LVGDVNENSI, PER Bonifacium octauum editi compilatio: Summariis ac quibusdam aliis additionibus iam recens ad veterum exemplarium fidem emendata atque illustrata.

PROOEMIVM.

ONIFACIVS *episcopus, seruus seruorum dei, dilectis filijs doctoribus & scholaribus vniuersis Bononiæ commorantibus, salutem* * *& apostolicam benedictionem.*

SAcrosanctæ Romanæ ecclesiæ (quam imperscrutabilis diuinæ prouidentiæ altitudo, vniuersis dispositione incommutabili prætulit ecclesijs: & totius orbis præcipuum obtinere voluit magistratum) regimini præsidentes: curis solicitamur continuis, & assidua meditatione vrgemur: vt iuxta credita nobis dispensationis officium, subditorum commodis (in quorum prosperi-

** Salutatio specialis remittit iniuriã dist. lxiij. cũ Hadrianus. glo. c. cũ sup abbatia. de of. dele. generalis salutatio nõ arg. l. Lucius. §. Lucius Titi⁹. de le. ij. F.*

*tate vtique prosperamur) iugi (quantum nobis ex alto concessum fuerit) solicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorum quiete labores: & noctes quandoque transimus insomnes: vt scandala remoueamus ab ipsis. Et quas humana natura (nouas semper deproperans edere formas) lites quotidie inuenire conatur: nunc antiquorum declaratione: nunc verò nouorum editione iurium (prout nobis est possibile) reprimamus. Sanè, cùm post volumen decretalium à felicis recordationis Gregorij papæ noni prædecessoris nostri tam prouide, quàm vtiliter compilatum, nonnullæ ab eo & ab alijs Romanis pontific. successiuè super diuersis dicerentur articulis editæ decretales: de quarum aliquibus an decretales existerent: earúmque authoribus dubitabatur solicitè in iudicijs & scholis. Nos ad apicem summi pontificatus superna dispositione vocati: super hoc cùm instantia requisiti à multis * ambiguitatem & incertitudinem huiusmodi dispendium pluribus afferentem, omnino tollere ac elucidare: quæ de decretalibus ipsis teneri, quæ've deberent in posterum refutari gratia suffragante diuina: pro vtilitate publica desiderabiliter affectantes. Per venerabiles fratres nostros Gulielmum archiepiscopum Ebrundunen. & Berengarium episcopum Biterenen. ac dilectum filium magistrum Richardum de Senis sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarium, iuris*

*In dubio iuris si princeps est præsens cõsulẽdus est, aliter non valet actus. vi. de l. cũ de nouo. C. de legib.

iuris vtriusque doctorem, decretales huiusmodi diligentius fecimus * recenseri: & tandem pluribus ex ipsis (cum aut temporales, aut sibijpsis, vel alijs iuribus contrariae, seu omnino superfluae viderētur) penitus resecatis: reliquas quibusdam ex eis abbreuiatis, & aliquibus in toto, vel in parte mutatis, multísque correctionibus, detractionibus, & additionibus (prout expedire vidimus) factis in ipsis: in vnum librum cum nonnullis nostris constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, subditorúmque quietem, multa statuuntur salubria: fructus vberes deo propicio in domo domini allatura: & plurima in iudicijs, & extra frequentata dubia deciduntur) redigi mandauimus: & sub debitis titulis collocari.

*Potestas cōdendi legis, est delegabilis. Do. Font.

Quem librum quinque libris alijs dicti voluminis decretalium annectēdum censuimus sextū nuncupari: vt idem volumen senarium (qui numerus est perfectus) librorum illo adiuncto numerum comprehendens, perfectam in rebus agendis formā tribuat, & in moribus disciplinā. Nec sine causa morem praedecessorum nostrorum (qui cùm constitutiones aliquas promulgabant nouiter, eas mandabant sub antiquarū serie situari) omisimus in hac parte seruare. haec enim fecimus ne infinitos libros destrui, & alios nō sine maximis dispendijs, laboribus, & expensis de nouo fieri oporteret. Vniuersitati vestrae igitur per apostolica scripta mandamus, quatenus librum hu-

iusmodi cum multa maturitate digestum, quem sub bulla nostra vobis transmittimus: prompto suscipientes affectu, eo vtamini decætero in iudiciis & in scholis. nullas alias præter illas, quæ inseruntur, aut specialiter reseruantur in eo decretales aut constitutiones à quibuscunque nostris prædecessoribus Romanis pontificibus post editionem dicti voluminis promulgatas recepturi vlterius: aut pro decretalibus habituri.

*

DE SVM

A

DE SVMMA TRINITATE ET FIDE CATHOLICA

TITVLVS PRIMVS.

Gregorius x. in generali concilio Lugdun.

Spiritussanctus æternaliter à patre & filio, tanquam ab vno principio & vnica spiratione

B *procedit. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

IDELI ac deuota professione fatemur * quòd spiritussanctus æternaliter ex patre & filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit: hoc professa est hactenus,

C prædicauit, & docuit, hoc firmiter tenet, & prædicat: profitetur, & docet sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fidelium, & magistra. hoc habet orthodoxorum patrum, atque doctorum Latinorum, pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam, in errores varios sunt prolapsi. Nos huius-

**Papa cogitur cõfiteri. Do. & infidelis d. ponitur. xl. distin. si papa. per gl.*

modi erroribus viam prȩcludere cupientes, A
hoc ſacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præſumpſerint æternaliter ſpiritumſanctum, ex patre & filio procedere: ſiue etiam temerario auſu aſſerere, quod ſpiritusſanctus, ex patre & filio tanquam ex duobus principiis, & nõ tanquam ex vno procedat.

De conſtitutionibus

TIT. II. B

Bonifacius octauus.

Noua conſtitutio principis tollit primam contrariam, quamuis id non exprimat. Speciales cõſuetudines & ſtatuta rationabilia non tollit, niſi id exprimat. Ioan. And. CAP. I.

LICET Romanus pontifex (qui iura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere) conſtitutionẽ * condendo poſteriorem, priorem C
(quamuis de ipſa mentionem nõ faciat) reuocare noſcatur. Quia tamen locorum ſpecialium & perſonarum ſingularium cõſuetúdines & ſtatuta, cùm ſint facti, & in facto conſiſtant) poteſt probabiliter ignorare. Ipſis (dum tamen ſint rationabilia) per conſtitutionem à ſe nouiter editam (niſi expreſsè caueatur in ipſa) non intelligitur in aliquo derogare.

** Quæ dicitur quaſi cõmune ſtatutum. & verbũ ſtatuti reſpicit ius ſcriptũ. j. diſt. §. cũ itaq; ſecũdũ Arch.*

Idem

A Idem.

Duo ſunt dicta. Primum, quòd ſtatuta ordinariorum non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd ſtatutum epiſcopi extra ſuã diœceſim ſubditum non ligat. Ioan. And.

CAP. II.

VT animarum periculis obuietur, ſententiis per ſtatuta quorumcunque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes. Dum tamen eorum ignorantia B craſſa non fuerit aut ſupina. Statuto epiſcopi, quo (in omnes, qui furtum commiſerint) excommunicationis ſentẽtia promulgatur: ſubditi eius furtum extra ipſius diœceſim committentes, minimè ligari noſcũtur. Cùm extra territorium dicenti non pareatur impunè.

De reſcriptis TIT III.

Gregorius nonus.

C *Reſcriptum impetratum ab excommunicato, eſt ipſo iure nullum & inde ſecutum: niſi in cauſa excommunicationis vel appellationis. hoc dicit.*

CAP. I.

IPSO iure reſcriptum, vel proceſſus per ipſum habitus nõ valeat: ſi ab excommunicato (ſuper alio quàm excõmunicationis vel appellationis articulo) fuerit impetratum.

Innoc.iiij.in concilio Lugduneñ. A

Per clausulam quidam alij, possunt soli quatuor conueniri: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Io. And.

CAP. II.

CVm in multis iuris articulis infinitas reprobetur: prouidè duximus statuendum, vt per illam generalem clausulam: quidam alij, quæ frequenter in literis nostris inseritur, vltra tres vel quatuor in iudicium non trahantur. Quorum nomina in B primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea posſit liberè variare.

Idem in eodem.

Si actor contra reum super pluribus personalibus literas impetrat ad diuersos, non valent literæ nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conueniente vel reconueniente actorem, eodem durante iudicio. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III. C

DIspendia litium æquitatis compendio volentes, qua possumus industria coarctare, statutum felicis recordationis Gregorij papæ noni prædecessoris nostri, super hoc editum ampliantes. Decernimus: vt si quis contra alium plures personales mouere voluerit quæstiones, non ad diuersos iudices, sed ad eosdem super omnibus huiusmodi

A iuſmodi quæſtionibus literas ſtudeat impetrare. Qui verò contrarium fecerit, omni commodo * careat literarum: nec proceſſus habitus valeat per eaſdem, reo, ſi eum per ipſas citauit vel fatigauerit, in expenſis legitimis condemnandus. Reus quoque ſi eodem durante iudicio actorem ſibi obnoxium dixerit: reconuentionis beneficio vel conuentionis (ſi contra eum literas impetrare maluerit) de iure ſuo debet apud
B eoſdem iudices experiri: niſi eos vt ſuſpectos poterit recuſare: ſimili pœna (ſi contra hoc fecerit) puniendus.

Bonifacius octauus.

Receptus per literas facultatis, ſi ad recipientes ſpectabat receptio: ipſorum & non papæ authoritate intelligitur eſſe receptus: niſi in literis aliud eſſet expreſſum. Si autem receptio non ſpectabat ad eos: tunc apoſtolica authoritate dicitur receptus. hoc dicit Ioan. And.

C CAP. IIII.

CVm aliquibus recipiendi aliquem in canonicum alicuius eccleſiæ, non obſtantibus eiuſdem eccleſię priuilęgiis, conſuetudinibus, vel ſtatutis iuramento, confirmatione apoſtolica, vel quacunque firmitate alia roboratis, per noſtras literas concedimus facultatem: ſi canonicorum receptio aliàs in ipſa eccleſia non ſpectat ad eos,

** Hoc eſt, ſi virtute primi reſcripti aduerſarius erat in mora, mala fide interrupta præſcriptio ꝓpter ſecundũ reſcriptũ ad aliũ omnes iſti effect⁹ pereunt. Phil. Et vide c. ꝓcedere etiã in delegatis ab inferioribus à papa. Anch. Phil. Do. Font.*

quibus

quibus huiusmodi literæ diriguntur: sed ex earum viribus recipiunt potestatem: is qui recipitur, authoritate apostolica dinoscitur esse receptus. Si verò canonicorum receptio aliàs pertineat ad eosdem: non apostolica, sed recipientium censetur authoritate receptus: nisi quòd eum authoritate nostra reciperent: in nostris literis caueretur expressè. A

Idem.

Rescriptum papale quod concedit promoto retentionem primorum beneficiorum vsque ad beneplacitum papæ, extinguitur mortuo papa. secus si ibi dicatur vsque ad beneplacitum apostolicæ sedis. nec intelligitur tale rescriptum de beneficijs prius non canonicè detentis. h. d. Ioan. And. B

CAP. V.

SI gratiosè tibi à Romano pontifice concedatur, vt beneficia * quæ tempore tuę promotionis obtinebas, posses vsque ad suę voluntatis beneplacitum retinere: huiusmodi gratia per eius obitum (per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur) eoipso expirat. Secus autem si vsque ad apostolicæ sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta, tunc enim (quia sedes ipsa non moritur) durabit perpetuò: nisi à successore fuerit reuocata. Prætextu verò talis concessionis, quæ debet (cùm sit ambitiosa C

**Plura beneficia sine dispēsatione tenere licet. infrà eod. ti. gratia. Dom.*

A bitioſa) reſtringi: ea ſolum beneficia, quæ canonicè obtines, potes licitè retinere.

Idem.

Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem ſunt diuerſa: & ideo in literis ad beneficia impetratis, vno expreſſo non venit reliquum. h.d. Ioan. And.

CAP. VI.

SVſceptum ab apoſtolica ſede mandatũ, vt ab aliquo beneficij (quod obtinet) reſignatione recepta, ipſum alteri conferas & B aſsignes: adimplere non potes, * ſi ille antè, quàm reſignet rebus eximatur humanis. Cùm non per reſignationem vacauerit, ſed per mortem. Niſi de intentione mandantis aliud appareret expreſsè. Si duo ſuper eodem beneficio literas impetrent: primo eorum per illius obitum, qui tenebat: ſecundo verò per ceſsionem eiuſdem ipſum proponente vacare. Secundus (cùm beneficium ipſum ceſsione nõ morte vacauerit:) C debet primo in ipſius aſſecutione præferri.

Idem.

Licet ignorans beneficium ſibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit: valent literæ, alterum tamen eliget: ſi ſimul teneri non poſsit. Ioan. And.

CAP. VII.

GRatia, quã ſuper beneficio à ſede apoſtolica te impetraſſe proponis: vitioſa reputari

**In materia ſtricta, illud cenſetur omiſſum quod non exprimitur. ad quod vide l. ſi cũ dotẽ. ff. ſol. ma. l. cõmodiſſimè ff. de lib. & poſthu. c. ſi cũ infrà de verbo. ſig. Fonta.*

reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab episcopo tuo antea tibi absenti & ignoranti collato nullam (cùm tempore impetrationis nescires) feceris mentionem. Vtrunque tamen (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure teneri) habere non potes: sed eligas, quod ex eis malueris retinere. A

Idem.

Si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti, præferri non debet. hoc dicit. Ioan. And. B

CAP. VIII.

QVamuis is, cuius gratia (per quam mandabatur in certa ecclesia prouideri sibi de beneficio proximè vacaturo) per nos fuerat reuocata: restituatur à nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui post reuocationem, & ante restitutionem prædictas, similis in eadem ecclesia gratia facta fuit. (Nisi de hoc expresse dixerimus) anteferri debebit. Cùm talis restitutio (vbi aliud non exprimitur) intelligatur fieri sine iuris præiudicio alieni. C

Idem.

In literis ad beneficia impetratis, inspicitur tempus datæ: vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit: qui licet nunc sit maior, illo tempore

A *tempore minor erat. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. IX.

SI eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel sine cura mandauimus prouideri: ad obtinendum curatum beneficium, idoneā non habebas ætatem, tibi licet nūc* legitime effectus sis ætatis, authoritate literarum huiusmodi (cum tempore datæ ipsarum adhuc non esses idoneus) de beneficio curam animarum habente nequaquam po B terit prouideri. Beneficium autem sine cura (cum ad ipsum sufficientem tunc ætatem haberes) per eas licitè poteris obtinere.

**Vbi certo tempore debet aliquid adesse, si illud postea adsit, act? non firmatur. l. j. §. sed si filius iij. imo executori volenti tū prouidere, ordinarius resistet. Archidi. Ioā. Phi. Fon.*

Idem.

Gratia generalis non præiudicat speciali: & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, ff. de leg. consuetudine, vel statuto. hoc dicit. Zenze.

CAP. X.

SI propter tua debita persoluenda fructus beneficiorum primi anni, quæ in C tua vacabunt diœcesi: tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegiis, vel statutis, per quæ nostra impediri posset concesſio) vsque ad quinquennium de speciali gratia concedimus. Intentionis nostre nequaquam existit, si fructus huiusmodi, ecclesiæ tuæ fabricæ vel alteri vsui, seu cuicunque singulari personæ, de speciali cōsuetudine, priuilegio, vel statuto forsitan

debean

debeantur: quòd eis per cōceßionem ipsam (nisi hoc expreßè caueatur in * ea) præiudicium aliquod generetur. A

*Papa in beneficialibus præiudicare potest alteriius iurinā in beneficialibus omnia potest. c. ij. infra de preben.

Idem.

Causæ ab apostolica sede, vel eius legato, committi debent dignitatem obtinentibus: vel canonicatum ecclesiæ cathedralis. Nec tractari debent nisi in ciuitatibus vel locis insignibus. hoc dicit, vsque ad §. Cum verò.

CAP. XI.

STatutum * quod circa iudices à sede apostolica deputādos nuper edidimus: cum quædam contenta in eo, quæ pro communi vtilitate credebantur inducta (sicut experientia docuit) tendere dignoscantur ad noxam: sanctione præsenti (quam irrefragabiliter obseruari mandamus) suadente vtilitate, in melius duximus reformādum. B

Nota appellatione statuti comprehēdi ius commune. F.

Sancimus igitur vt nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus: seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causæ authoritate literarum sedis apostolicæ, vel legatorum eiusdem decætero committantur: nec audiantur alibi, quàm in ciuitatibus, vel locis insignibus, vbi poßit commodè copia peritorum haberi. C

Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus, causa committi non debet extra illam, nisi in sex casibus: in quibus tamen non trahetur vltra vnā dietam.

A *dietam. Et nisi in duobus vltimis casibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de ilis, repelletur à iudice: & in expensis condemnabitur. hoc dicit. vsque ad §. Cum autem. Dominicus.*

Cùm verò eiusdem ciuitatis seu diœcesis fuerint actor & reus, extra ipsas causa non committatur, nec conueniatur aliquis eorundem. Nisi ab episcopo cõtra aliquem de sua diœcesi, vel ab aliquo contra eum, aut contra eius capitulum, seu contra vni-
B uersitatem ciuitatis, villæ, aut castri fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem ciuitatem seu diœcesim intrare non audens: aut sui aduersarij potentiam meritò perhorrescens, eum intra ipsas nequeat conuenire securè. in his quippe casibus extra dictas ciuitatem & diœcesim possit contra prædictos causa committi: nullus tamen eorum vltra vnam dietam à fine suæ diœcesis valeat conueniri. Sed & in duobus vl-
C timis casibus nisi impetrans de prædicto timore (quem in literis commissionis exprimere teneatur) primò fidem iudici faciat saltem per proprium iuramentum: iudex ipse nullatenus in causa procedat: sed partes à sua iurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimis alteri parti condemnet.

Actor contra reum diuersæ diœcesis debet

impetrare delegatum, vel in diœcesi rei, vel in alia non propria: nec vltra vnam dietam distante. hoc dicit. Dominicus. A

Cùm autem actor, & reus ciuitatũ & diœcesum fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere recuset: ipsum non in sua, sed in alia ciuitate, vel diœcesi, liberè impetrare valeat: reúmque trahere ad eãdem: dummodo locus, ad quẽ eum traxerit, vltra vnam dietam (sicut in casu alio præmittitur) minimè sit remotus. B

Delegatus extra locum commißionis, nec partes citare, nec causam cognoscere potest sine expresso partium consensu, nec subdelegare locis vel personis alijs, quàm hic expreßis. h.d. Ioan. And.

In nullo quoque casuum prædictorum iudex extra ciuitatem seu diœcesim, in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de causa sibi commissa cognoscat: nisi ad id expressus accesserit earundem assensus. Neque alibi, quàm intra illas, & personis duntaxat designatis superius committat* quomodolibet vices suas. C

Vide Bar. in l. mulcta. ff. de cõdi. & demõ. & Baldũ in l. fin. C. de hære. insti.

Delegatus nihil debet à partibus recipere, nisi esculentum & poculentum liberè oblatum, quod paucis poßit consumi diebus: vel moderatas expensas si non sunt pauperes, quando pro neceßitate vel vtilitate, non malitiosè extra domicilium pergeret. hoc dicit. Dominicus.

Insuper

A Inſuper vt gratis, & cum omni puritate iudicium coram ipſo procedat, nullum munus vel quicquam aliud (niſi forſan eſculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis conſumi poſsit diebus: vel niſi cum ipſum propter cauſam ſibi commiſſam contigerit extra ſuum domicilium proficiſci, moderatas expenſas) recipere ab eiſdem partibus qualitercunque præſumat. Prouiſurus attente quòd in B ipſis expenſis modum nequaquam excedat: nec plus ab vna parte, quàm ab alia exigat, cum commune gerat negocium vtriuſque: quódque (vbi cauſæ ſibi commiſſæ vtilitas vel neceſsitas non exegerit) occaſionem propter habendas expẽſas proficiſcendi extra domicilium non aſſumat: ſed & vbi notabiliter fuerint pauperes * litigantes, etiam pro expenſis nil prorſus exigat ab eiſdem.

** Paupertas excuſat ab onere expenſarũ. Dominic.*

C *Delegatus niſi indigeat, non aſſumat adſeſſorem: aliàs de ſuo illi prouideat. Si eget, non ſuſpectum partibus aſſumet cum moderato ſalario à partibus ſoluendo.*

Aſſeſſorem autem, vt quandoque * faciũt aliqui fraudulenter (niſi eo indigeat quod conſcientiæ relinquatur eiuſdem) ſibi nequaquã adiungat: alioquin de ſuo proprio prouidere teneatur eidẽ. Si autẽ indigeat,

** Iura diſponũt ſuper eo q̃d non fit ſæpe, ſed quandoque. Do.*

ipſum neutri parti ſuſpectum aſſumẽs,ei de A competenti ſalario prouidè moderando ab eo,faciat à partibus cõmuniter prouideri.

Delegatus taxare debet ſalarium notariorum,nec participare debet cum ipſis vel aſſeſſoribus in ſalario.hoc dicit.Dominicus.

Notarium verò vel notarios, in cauſa ſibi commiſſa ſcribentes, qui vt plurimum in exigendo ſalario metas rationis excedunt (vt ad ipſius ſpectat officium) prudenter refrenet. Nec cum ipſis,aut cum aſ- B ſeſſore præfato lucrũ participet vllo modo.

Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem huius capituli,tenetur reſtituere,non obſtante dantis remiſsione.Ioan.And.

**Videl.ſi rem. prima.§. omnis. ff. de pig.ac.*

* Si quid autem contra conſtitutionem præſentem receperit, ad ipſius reſtitutionem integram teneatur. Nulla eorum quibus reſtitutio facienda fuerit, remiſsione vllatenus profutura eidem.

Delegatus non debet vocare teſtes, niſi ſtatu C cauſæ requirente: & producens illis adminiſtrare debet expenſas in veniendo,ſtando,& redeundo.Dominicus.

Pro ferendo quoque teſtimonio(prætextu cuius aliqui alios fraudulẽter interdum à iudicibus vocari procurant,vt eos laboribus & expenſis fatigent: aut extorqueant aliquid ab eiſdem)nullũ vllatenus cõuocet: niſi

A niſi quando conditio & ſtatus cauſæ requirent. Sed nec tunc (niſi à producente) competentes (vocato pro teſtimonio, veniendo, ſtando, & redeundo) faciat miniſtrari * expenſas.

Geſta contra decretalem ſunt ipſo iure nulla. Et non diuiditur.

Quicquid autem contra præmiſſa vel eorum aliquod contigerit attentari: ſit ipſo iure * irritum & inane.

* *Conſule Bal. in l. fina. C. de fru. & li. expen.*

B Idem.

Sola præuenta præſentatio & receptio in canonicum ſecundi impetrantis in eadem eccleſia, non excludit primum impetrantem à præbenda ſitæ vacante tempore ſuæ receptionis: vel poſt à vacãte ante ſuam receptionẽ vel præſentationem: & hoc ſi per proceſſum executoris, vel interpoſitionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat: niſi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. h.d. Dominicus.

* *An ſolutio pœnæ legi prohibẽti apponi validet factũ contra legem, vide Bart. in l. prætor. ff. de noui ope. nunc. Font.*

CAP. XII.

C TIbi qui gratiã in Biturẽn. eccleſia impetraſti à nobis certo executore conceſſo, qui te in canonicum recipi faceret: & de præbenda tibi (ſi qua in eadem eccleſia tunc vacabat: alioquin de vacatura proximè) prouideret: alius ſimilem gratiam, poſt tuam impetrationem obtinens in eadem, licet prius, quàm tu ſuas literas præſentauerit, & in canonicum ſit receptus: in præ-

benda tempore tuæ receptionis, vel etiam A
post vacante) ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit) anteferri non debet. Idem quoque si ante receptionem tuam in canonicum vacauisset præbenda, per processum tui executoris, qui ei, ad quẽ præbendæ collatio pertinebat, notificauerat, quòd eam volebat per huiusmodi potestatem conferre: aut interdixerat ne conferret eandem, seu illam suæ reseruauerat collationi: præsertim cum interpositione B
decreti affecta, tunc enim tibi & non alteri debet præbẽda huiusmodi assignari. Quinimo si ante receptionem & præsentationẽ etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta decretum à nobis fuerat, irritum & inane, quod contra ipsam cõtingeret attentari. In prædictis itaque casibus debes tu præbendam vacantem potius, quàm impetrator vltimus obtinere: dum tamen dolus C
tibi non possit, vel notabilis negligentia imputari.

Idem.

Si primo sub conditione prouideri mandatur, & secundus purè impetrans (priusquam veniat conditio) à papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur. Ioan. And.

CAP.

A CAP. XIII.

SI pro te alicui directa fuerint scripta nostra,*vt tibi de canonicatu,&praebenda ecclesia Bitureñ.(si ad id accederet episcopi, & capituli ecclesiæ prælibatæ adsensus(authoritate apostolica prouideret. Alter postmodum impetrans, qui ex collatione apostolicæ sedis, vel executoris super hoc deputati prouisione(priusquàm episcopi & capituli prędictorum adsensus ad prouisionem tibi accederet faciēdam(canonicatum obtinuit Bitureñ. (licet tu interueniente postea prædictorum adsensu dicti prioris mandati authoritate in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus)in præbenda vacantę tibi meritò anteferetur.

B

*Quando gratia est cōditionalis,nō potest procedi ad eius executionē conditione non existente. vide Innocent. de præsump. dudum.

Idem.

Hæc est solennis decretalis,& per Ioan. And. subtiliter glossata:& potest sic secundum eum summari:Si inter duos impetrantes non apparet prioritas &c. hæc decretalis duo membra distinguit,& in secundo subdistinguit. Et partes patent secundum Ioannem And. licet glossa prima latius summet.

C

CAP. XIIII.

DVobus super prouisione simili sibi facienda in eadem ecclesia,literas à nobis obtinentibus vna die,certis eis executoribus deputatis:si non adpareat,quis primò impetrauerit ex eisdem:is eorum, cui

canonicatum contulimus,est in præbenda præferendus alteri,qui à nobis canonicatũ non extitit assecutus:licet priusquam alius eis(ad quos spectat canonicorum receptio, & collatio præbendarũ)suas præsentauerit literas: & ab eis in canonicũ sit receptus. Si verò neutri eorũ vel vtrique canonicatum cõtulimus:tũc(ex quo in gratia sunt æquales)is,qui primò præsentauerit,erit potior in præbenda. Quòd si forsan ambo simul in præsentando concurrant:ij ad quos(vt præmittitur spectat canonicorum receptio & collatio præbendarum:vel eorum maior pars:ex eis alterum,quem voluerint,eligere teneantur:quo electo,alius omnino careat impetratis:nisi ex tenore literarum ipsius expresse appareat,quòd vtrique ipsorum voluerimus prouidere. A B

Idem.

Omnes indulgentiæ concessæ à Bonifacio,vel suis prædecessoribus,clericis de percipiendis perpetuò fructibus suorum beneficiorum in absentia: sunt reuocatæ. Et profitetur papa se illas in posterum non daturum. Ioan. And. C

CAP. XV.

Quia per ambitiosam importunitatẽ petentium,tam nos,quàm nõnulli prædecessores nostri Romani põtifices,indulgentias perpetuas, multis cõcessimus

A mus de percipiẽdis fructibus beneficiorum ſuorũ(diſtributionibus *quotidianis, duntaxat exceptis)ſiue in ſcholis eſſent,ſiue in ecclesiarum ſuarum altera reſiderent, aut in Romana curia moram traherãt,ſeu alio certo loco,vel etiam vbicunque:ex quo inſolentiæ oriuntur vagandi,& diſſolutionis præparatur materia:minuitur cultus diuinus,quem deſideramus augeri:& officium plerunque(propter quod beneficium eccle-
B ſiaſticum datur)omittitur. Nos volentes emendare præterita,& quantum poſſumus aduerſus futura cauere:omnes huiuſmodi ſimiles indulgentias(perſonis non eccleſiis vel dignitatibus datas)penitus reuocamus. Et earum conceſsionem noſtris volumus exulare tẽporibus.Quódq; nobis licere non patimur:noſtris ſucceſſoribus indicamus.

** Ad pelationem fructuum veniunt manualia, vt annotant doct. Do. Font.*

De conſuetudine

C TIT. IIII.

Bonifacius octauus.

Prætextu conſuetudinis etiã iuratæ,vel quantocunque tempore obſeruatæ,non poteſt quis niſi vnicum perſonatum,dignitatem,vel aliud perpetuum officium:ſimul cum canonia & præbenda in aliqua eccleſia abſque diſpenſatione ſedis apoſtolicæ obtinere:vel iam obtenta tenere: & contra præſumptum irritum eſt omnino.Io.And.

CAP. I. A

ONSVETVDINEM, quam in vestra ecclesia seruatam asseritis tanto tempore, quòd in contrarium memoria non existit, videlicet quòd ipsius ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præposituras, seu administrationes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo in simul & præbendam possint in ea licitè absque dispensatione sedis apostolicæ obtinere: B corruptelam (cùm sacris sit inimica canonibus, & de ambitionis radice processerit) meritò reputantes: eam authoritate apostolica reprobamus: vósque ad ipsius obseruantiam, etiam si iuramento firmata extiterit (cum iuramentum iniquitatis vinculum non existat) decernimus non teneri:

Statuentes, vt (cùm vnum officium vix dignè valeat aliquis adimplere) nulli liceat decætero, nisi vnicùm personatum, vel di- C gnitatem, aut præposituram, siue administrationem, vel officiũ perpetuum, quocunque nomine censeantur, cum præbenda in simul absque dispensatione dictæ sedis in eadem ecclesia obtinere: vel iam obtenta* tenere. Quòd si à quoquam secus præsumptum fuerit, irritum sit omnino.

* Constitutio antiqui iuris

Idem

A Idem.

Non valet consuetudo, quòd ab officiali episcopi, ad episcopum adpelletur. Io. And.

CAP. II.

NOn putamus illam consuetudinem quantocunque tempore de facto seruatam consonam rationi, quòd ab officiali episcopi ad eundem episcopum valeat appellari. Ne ab eodem ad seipsum (cum sit idem auditorium vtriusque) appellatio
B interposita videatur.

declaratoria extẽditur ad præterita etiã si cõtra se habeat consuetudinẽ dummodo declaret illam non valere. Do. Phi. Font.

Idem.

Valet consuetudo præscripta: quòd episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus, sui capituli consilium requirere non teneatur. Ioan. And.

CAP. III.

NOn est (dum tamen aliàs sit præscripta * canonicè) * consuetudo, quam
C allegat episcopus, reprobanda: quòd in inquirendis, puniendis, & corrigendis subditorũ excessibus, cõsilium sui capituli requirere minimè teneatur.

** Vide de consuet. c. fi. Domi.*
** Al. legitimè.*

Idem.

Per rescriptum apostolicum, quo de prabenda primò vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesiæ consuetudo non tollitur: hinc est quòd si ibi est cõsuetudo, quòd antiquiores

canoni

canonici vacantes præbendas possint optare gradatim: illo non obstante mandato poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatis per xx. dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem, si autem præbendam vacantem in curia papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Io. And. A

CAP. IIII.

* *Vide c. ij. de don.*

CVm in tua * ecclesia (in qua consuetudo habetur, quòd antiquiores canonici gradatim meliores si voluerint, possint cùm vacant, per se, vel per alios optare præbendas) prouideri mādamus alicui de præbenda, nulli alij de iure debita, proximo inibi vacatura: huiusmodi non obstante mandato, poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare: cùm præbenda vacabit, & illa, quæ optata non fuerit (si nulli sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, conferenda. B In præbendis verò se. apostol. vacantibus (cum de ipsis per Romanum pontificem ordinatur) locus prædictæ consuetudini * non existit. C Ne autem prætextu eiusdem consuetudinis, prouisiones authoritate apostolica faciendæ, vltra debitum differātur: statuimus, vt executores super ipsis prouisionibus deputati, optare volentes per viginti dies duntaxat expectent: quibus elapsis libere in nō optatis

* *Vide c. j. supra de constit.*

A tis ad exequenda sibi mandata procedant: præfata consuetudine non obstante.

De postulatione prælatorum

TIT. V.

Bonifacius octauus.

Si quis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat, eligo &
B *postulo, prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus vel postulandus, & tunc consensus tempore eligat alteram viam, electionis scilicet vel postulationis: qua electa ad alteram redire non poterit. h. d. Io. And.*

CAP. VNICVM.

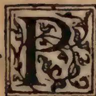

ERPETVO prohibemus edicto, ne sub aliqua ex iis formis, quas
C perniciosa curiositas adinuenit: eligo postulando, & postulo eligendo, aut eligo postulandum, seu postulo eligendum: cum nec vera electio, nec vera postulatio resultet ex ipsis: quin sibi potius inuicem aduersentur: aut sub illis verbis, eligo in postulandum, vel postulo in eligendum: cùm rem imperfectam significare noscantur, ad faciendas electiones vel po-

stulat

ſtulationes decætero procedatur: ſi ſecus A
actum fuerit, eoipſo irritum decernentes.

Sub ea etiã forma, eligo & poſtulo, prout poteſt melius de iure valere (cum incertitudinem contineat) quemquam poſtulari vel eligi prohibemus: ſtatuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere, niſi quando probabiliter dubitatur, vtrum quis ſit eligendus, vel potius poſtulandus: quo caſu is, qui ſic poſtulatus fuerit aut electus conſenſus tempore viam electionis B
vel poſtulationis (ne in incerto * vagetur) eligere neceſſario teneatur, redeundi ad aliam (poſtquam vnam elegerit) ſibi licentia penitus interdicta.

** Vide c. vt quis duas. infra titu. proxim. l. eum qui duobus. ff. de acquir. hære. Fon.*

De electione & electi poteſtate

TIT. VI.

Innocent. iiij. in concilio generali Lugdunẽ. C

Si aliquid opponatur contra prouiſionem, electionem, vel poſtulationem factam ad perſonatum, dignitatem, vel canoniam, in perſonam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad papam: appellans & defendens, & quorum intereſt, à die obiectionis, intra menſem arripiant iter eundi ad papam. Ioan. And.

CAP.

A CAP. I.

STATVIMVS, vt si quis electionem, postulationem, vel prouisionem factam impugnat, in formam * obiiciens aliquid vel personam, & propter hoc ad nos appellari contigerit: tam is, qui opponit, quàm qui defendit, & generaliter omnes quorum interest, & quos causa contingit: per se, vel per procuratores, ad causam instructos ad sedem apostolicam à die obiectionis, iter arripiant intra mensem.

** Ille dicitur impugnare actumqui opponit aliquid cōtra formā actus.*

B

Si pars altera expectata per xx. dies post aduentum alterius non venerit, in negocio procedatur. Ioan. And.

Sed si pars alia non venerit: per viginti dies post aduentum alterius expectata, in electionis negocio, nō obstante cuiusquam absentia (sicut de iure fuerit) procedatur.

C Hæc autem in dignitatibus, personatibus, & canoniis obseruari volumus & mandamus.

Non probans quod in formam opponit, cōdemnatur parti alteri in expensis: non probans quod obiicit in personam, est à beneficiis triennio suspēsus: & perpetuò priuatus, si se interim ad illa miscuerit, hæ pœnæ locum non habent, si legitimè pateat eum calumniosum non fuisse. Io And.

Adiicientes, vt qui plenè non probauerit, quod

quod in formam opponit: ad expensas, quas A propter hoc pars altera se fecisse docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit, eius quod obiicit in personam à beneficiis ecclesiasticis triennio nouerit se suspensum: ad quæ si intra illud tēpus propria temeritate se ingesserit: eis ipso iure perpetuò sit priuatus, nullam super hoc de misericordia spem, aut fiduciam habiturus. Nisi manifestissimis constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ vicio causa pro- B babilis & sufficiens excusaret.

Idem.

Vota conditionalia & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobantur, & habentur pro non adiectis: & recidunt in purè consentientes. Io. And. CAP. II.

IN electionibus & postulationibus, ac scrutiniis, ex quibus ius oritur eligendi, vota conditionalia, alternatiua, vel incerta penitus reprobamus: Statuentes, (vt hu- C iusmodi votis pro non adiectis habitis) ex puris consensibus celebretur electio: voce illorum, qui nō purè consenserint, ea vice* in alios residente.

**Deponens vota hic expressa, nō pri-*

Gregorius x. in generali concilio Lugdunen.

Ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. Ioan. And.

CAP.

A CAP. III. *uatur poteſtate eligendi, ſed vox ſua non computatur Do. Fen.*

VBi periculum maius intenditur, ibi proculdubio eſt plenius conſulendũ. Quàm grauibus autem ſit onuſta diſpendiis: quot & quantis ſit plena periculis eccleſiæ Romanæ prolixa vácatio, exactè conſideratio temporis edocet, & conſiderata prudenter illius temporis diſcrimina manifeſtant. Hinc nos euidens euocat ratio (vt dum reformandis etiam minori-
B bus noſtra ſolerter vacat intentio) ea quæ periculoſiora ſunt, nequaquàm abſque remedio reformationis accõmodæ relinquamus. Ideoque omnia quæ pro vitanda diſcordia in electione Romani pontificis, à noſtris ſunt prædeceſſoribus, & præcipuè à felicis recordationis Alexãdro papa tertio, ſalubriter inſtituta: omnino immota in ſua firmitate manere cenſentes: nihil
C enim detrahere illis intendimus: ſed quod experientia deeſſe probauit, præſenti conſtitutione ſupplere.

Ponitur quomodo habet fieri Romani pontificis electio, quãdo moritur in ciuitate, in qua cum ſua curia reſidebat.

Hoc ſacro concilio approbante ſtatuimus: vt ſi eundem pontificem (in ciuitate, in qua cum ſua curia reſidebat) diem claudere contingat extremum: cardinales qui

fuerint in ciuitate ipsa præsentes: absentes expectare decem diebus tantummodo teneantur: quibus elapsis (siue absentes venerint, siue non) ex tunc omnes conueniant in palatio, in quo idem pontifex habitabat: cōtenti singuli singulis, tantummodo seruientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. illis tamen, quibus patens necessitas id suggerit, indulgeri duos habere permittimus, eisdem electionis arbitrio reseruato. A

B In eodem autem palatio vnum conclaue (nullo intermedio pariete, seu alio velamine)* omnes inhabitent in communi: quod (reseruato libero ad secretam cameram aditu) ita claudatur vndique, vt nullus illud intrare valeat vel exire. Nulli ad eosdem cardinales aditus pateat: vel facultas secrete loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se veniētes admittant: nisi eos, qui de voluntate omniū cardinalium inibi præsentium, pro iis tantum, quæ ad electionis instantis negocium pertinent, vocarentur. C Nulli etiam fas sit ipsis cardinalibus: vel eorum alicui, nuncium mittere: vel scripturam. Qui verò cōtra fecerit, scripturam mittendo, vel nuncium: aut cum aliquo ipsorum secrete loquendo: ipso facto sententiam excōmunicationis incurrat. In cōclaui tamen prædicto

*Vide l. si non speciali. C. de test. & do. in c. cansā. de test. & Bald. in d. l. si nō speciali.

A dicto aliqua fenestra competens dimittatur: per quam eisdem cardinalibus ad victum cõmodè necessaria ministrentur. sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus. verũ si (quod absit) intra tres dies postquam (vt prædicitur) conclaue præfatum iidem cardinales intrauerint: non fuerit ipsi ecclesiæ de pastore prouisum: per spacium quinque dierum immediate sequentium, singulis diebus, tam in prãdio, quàm B in cœna vno solo ferculo * sint contenti: quibus (prouisione non facta) decursis: ex tunc tantummodo panis, vinum & aqua ministrentur eisdem: * donec eadem prouisio subsequatur. Prouisionis quoque huiusmodi pendente negocio, dicti cardinales nihil de camera papæ recipiant: nec de aliis eidem ecclesiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque: sed ea omnia ipsa vacatione durãte, sub eius (cuius fidei C & diligentiæ camera eadem est cõmissa) custodia maneant: per eum dispositioni futuri pontificis reseruãda. Qui autẽ aliquid receperint: teneantur ex tunc à receptione quorumlibet redituum ad eos spectantium abstinere: donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant.

*Vide gl. in c. ne tales. de cõs. dis. v. Fõ.

* Electores nolentes eligere possunt cogi etiã tormentis, vt habet gl. in cle. j. de hære. Ph. Fon.

Iidem quoq; cardinales accelerãdæ prouisioni sic vacẽt attentius: quòd se nequa-

quam de alio negocio intromittant: nisi A forsan necessitas adeo vrgens incideret, quod eos oporteret de terra ipsius ecclesiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel nisi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret: quòd omnibus & singulis cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sane si aliquis ex prædictis cardinalibus conclaue prædictum (vt supra exprimitur) nõ intrauerit: aut intrans absque B manifesta causa infirmitatis exierit: ipso minimè requisito, nec in eiusdem electionis negocio vlterius admittendo, per alios ad eligẽdum summum pontificem libere procedatur. Si verò infirmitate superueniente, idem cõclaue ex eis aliquem exire contingat: ipsa etiam infirmitate durante poterit eius suffragio nõ requisito, ad electionem procedi: sed si ad alios post sanitatem sibi redditam, seu ante, redire voluerit: C vel etiam si alij absentes (quos per decem dies diximus expectandos) superuenerint: re integra, videlicet antequam eidem ecclesiæ sit de pastore prouisum: in eodem negocio, in illo statu, in quo ipsum inuenerint, admittantur. præmissa tam de clausura, quàm de seruientibus, cibo, ac potu, & reliquis cum aliis seruaturi.

A *Quid iuris, quando moritur Romanus pontifex extra ciuitatem, in qua erat curia.*

Porro si quando Romanum pontificem extra ciuitatẽ prædictam (in qua erat cum sua curia residens) contigerit ab hac luce migrare: teneantur cardinales in ciuitate, in cuius territorio, seu districtu idem pontifex obiit, conuenire, nisi sit forsitan interdicta: vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat, quo casu in

B alia viciniori conueniant: quæ similiter nec interdicto subiaceat, nec sit (vt prædicitur) aperte rebellis. In hac etiam ciuitate tam quo ad expectationem absentiũ, quàm quo ad habitationem communem, clausuram, & cætera omnia in domo episcopali, vel alia quálibet eisdem cardinalibus deputanda: eadem obseruentur, quæ superius obeunte dicto pontifice in ea, in qua cum sua curia residebat, sunt expressa.

C *Dat executores huic iuri cum pœnis.*
Ioan. And.

Præterea (quia parum est iura condere, nisi sit, qui eadem tueatur) adiiciendo sancimus: vt domini aliiq; rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani pontificis electio fuerit celebranda: authoritate nostra, & eiusdem approbatione concilij potestate sibi tradita: præmissa omnia &

ſingula plene, ac inuiolabiliter ſine fraude, ac dolo aliquo faciant obſeruari: nec cardinales vltra, quàm præmittitur, arctare præſumant. Super his autẽ taliter obſeruandis ſtatim, audito ſummi pontificis obitu, coram clero & populo vniuerſo ciuitatis ipſius ad hoc ſpecialiter cõuocandis, præſtent corporaliter iuramentũ. Quòd ſi præmiſſa diligenter non obſeruauerint: aut fraudem in eis, vel circa ea commiſerint, cuiuſcunque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, omni ceſſante priuilegio, eoipſo ſententiam excommunicationis incurrãt, & perpetuo ſint infames: nec vnquã eis portæ dignitatis pateant: nec ad aliquod publicum officium admittantur.

Ipſos inſuper feudis, & bonis cæteris, quæ ab eadem Romana eccleſia, vel quibuſlibet aliis eccleſiis obtinent, ipſo facto decernimus eſſe priuatos: ita quòd ad eccleſias ipſas plene ac libere reuertantur, administratorum earundem eccleſiarum arbitrio ſine contradictione aliqua diſponenda. Ciuitas verò prædicta non ſolum ſit interdicto ſuppoſita: ſed & pontificali dignitate priuata.

Obteſtatur cardinales, vt in electione Romani pontificis deponãt omnem priuatum affectum: & caſſat omnia pacta, obligationes, & iuram

A *iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.*

Cæterùm (quia cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus: vel ad certum aliquem obligationis cuiusque necessitas adigit, cessat electio, dum libertas adimitur eligendi) cardinales eosdem obsecrantes per viscera misericordiæ dei nostri: per aspersionem sui preciosi sanguinis obtestamur: vt pensantes attentius quid eis
B imminet, cum agitur de creatione vicarij Iesu Christi, successoris Petri, rectoris vniuersalis ecclesiæ, gregis dominici directoris, omni priuatæ affectionis inordinatione deposita: & cuiuslibet pactionis, cõuentionis, obligationis necessitate: necnon condicti & intendimenti contemplatione cessantibus: non in se reciprocent considerationis intuitum, vel in suos: non quæ sua sunt, quærant: non commodis priuatis in-
C tendant, sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium: nisi deo puris & liberis mentibus nuda electionis conscientia vtilitatem publicã liberè prosequantur: omni conatu & solicitudine, prout posibilitas patitur, id acturi tantummodo: vt eorum ministerio acceleretur vtilis, & pernecessaria totius mundi prouisio: idoneo celeriter eidem ecclesiæ sponso dato.

Qui autem ſecus egerint: diuinæ ſubiaceant vltioni eorum culpa(niſi graui propter hoc peracta pœnitentia) nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, cōdicta & intendimenta omnia, ſiue iuramēti, ſiue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa: caſſamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere: ita quòd nullus ad illa obſeruanda, quomodolibet ſit adſtrictus: nec quiſquam ex eorum trāſgreſſione notam vereatur fidei non ſeruatæ: ſed non indignæ laudis titulum potius mereatur: quum lex etiam humana teſtetur: deo magis trāſgreſsiones huiuſmodi, quàm iuſiurandi obſeruationes acceptas. A B

Monet omnes fideles, vt ſtatim audita ſummi pontificis morte eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouiſione Romanæ eccleſiæ. prelati autem in ſuis prædicationibus ipſos ſubditos ad hoc hortentur: & eis frequentiam orationum, & obſeruantiam ieiuniorum indicant. h. d. Ioan. And. C

Quia verò fidelibus non eſt, tam de ſollicita quantumcunq; inuentione fidendū, quàm de inſtātia orationis humilis & deuotæ ſperandum: huic adiicimus ſanctioni, vt in omnibus ciuitatibus, cæteriſque locis inſignibus, vbi primum de memorati

A rati pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo, solennibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus (donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitanter rumor pertulerit veritatem) humiles preces fundantur ad dominum: apud eum deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem cardinalium corda in eligendo cõcordia, quòd prouisio celer, con-
B cors, & vtilis (prout animarum salus exigit: & totius orbis requirit vtilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur. Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictũ ignorantiæ negligi prætextu contingat, districtè præcipimus: vt patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & alij ecclesiarum prælati, cæterique, quibus concessum est proponere verbum dei, clerum & populum, propter hoc specialiter frequentius congre-
C gandos in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro cleri & felici exitu tanti negocij frequentanda solerter hortentur: & ipsis eadem authoritate, non solum orationum frequentiam, sed obseruantiam (prout circunstantiæ pensandæ suasuerint) ieiuniorum indicant.

Idem in eodem.

Appellantes contra electiones, postulationes,

vel prouisiones, omnia quæ obiicere intendunt A
contra personam vel formam, tenentur exprimere: & iurare, quòd illa credunt vera esse: & ea se posse probare. Super non expressis, ipsi, vel adhærentes eis, nõ audientur: nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innoc. editũ contra non probantes, quæ obiiciuntur in personam vel formam: in suo robore conseruatur. Ioan. And. CAP. IIII.

VT circa electiones, postulationes, & B
prouisiones ecclesiasticas viam malitiis (prout est possibile) præcludamus, ne diutius periculosè vacent ecclesiæ: vel personatuum, dignitatum, & aliorum ecclesiasticorũ beneficiorũ prouisio differatur. Edicto perpetuo prouidemus: vt (si quando aliqui electionibus, postulationibus, vel prouisionibus se opponunt: proponendo aliqua contra electionis, postulationis, seu prouisionis formam, aut personas eligen- C
tium, vel electi, siue illius, cui erat prouisio facienda siue facta, & propter hoc contigerit appellari) appellantes in instrumento publico, seu literis super appellatione confectis, omnia & singula exprimant: quæ in formam intendunt obiicere vel personas.) Coram personis authenticis, aut persona, quæ super hoc testimonium perhib

A perhibeant veritati, corporali præstito iuramento: quòd credunt ea, quæ sic exprimunt esse vera, & se posse probare. Alioquin tam opponentes,quàm (tempore appellationis interpositæ, vel postmodum) adhærẽtes eisdem: obiiciendi aliqua (quæ non fuerint in huiusmodi literis vel instrumentis expressa) potestatem sibi nouerint interdictam,nisi aliquid postea forsan emerserit: vel super antiquis superue-
B nerit probandi facultas: aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de nouo peruenerint, quæ appellantes appellationis tempore emissæ verisimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorarint. Super huiusmodi autem ignorantia, & superueniente facultate probandi, fidem per proprium præstandum corporaliter faciunt iuramentum: hoc adiiciendum in iuramento eodem, quòd ad ea probanda cre-
C dunt se sufficientes probationes habere.

Illa sanè, quæ felicis recordationis, Innocentius papa quartus contra non plenè probantes ea (quæ in formam vel personam obiecerant) statuit: in suo volumus robore permanere.

Idem in eodem.

Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium, in totum, vel in partem,

partem, sub quocunque colore: qui contrà fecerint, ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito. Ioan. And. A

CAP. V.

Auaritiæ cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorũ animos occupãtes: eos in illam temeritatem * impellunt: vt quæ sibi à iure interdicta nouerint: exquisitis fraudibus vsurpare conentur. Nonnulli siquidem ad regimen ecclesiarum electi: quia eis (iure prohibẽte) non licet se ante confirmationem electionis cælebratæ de ipsis, administrationi ecclesiarum (ad quas vocantur) ingerere: ipsam sibi tanquam procuratoribus: seu œconomis cõmitti procurant. B Cum itaque non sit malitiis hominum indulgendum: nos latius prouidere volentes, hac generali cõstitutione sancimus: vt nullus de cætero administrationem dignitatis (ad quam electus est) plusquam celebrata de ipso electio cõfirmetur: sub œconomatus, C vel procurationis nomine: aut alio de nouo quæsito colore: in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, iure (si quod eis per electionem quæsitum fuerit) decernentes eo ipso priuatos.

** Qui dicãtur agere actum temerariè vide text. qui si. sint legit. per venerabilem. ver. videbatur. & per Io. And. in cle. j. de sepul.*

Idem

A Idem in eodem.

Eligentes, quàm cito commodè possunt, electionem electo præsentent. Electus intra mensem consentiat: aliàs priuatus est iure quæsito, nisi conditio personæ ipsum excuset. Post consensum confirmationem petat intra tres menses, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. And.

CAP. VI.

QVàm sit ecclesiis ipsarum dispēdiosa vacatio, quàm periculosa etiam B esse soleat animabus: non solum iura testantur, sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto statuimus: vt si quando fuerit electio in aliqua ecclesia celebrata: electores electionē ipsam (quàm citius commodè poterunt) electo præsentare ac petere consensum ipsius procurent. Electus verò illum adhibere intra mensem à C tempore præsentationis huiusmodi teneatur. * Quem si electus ipse vltra præstare distulerit: iure (si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum) ex tunc se nouerit eo ipso priuatum. Nisi forsan ea sit electæ personæ conditio, vt electioni de se celebratæ absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quauis prouisione sedis apost

** Validitas actus celebrati, pendet ex voluntate alterius, ad quod*

vide l.Iulian. §.si quis colludête.j.ref. de ac.empt.P.F.

apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore (cùm ea celeritate, quam superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit) petere studeāt & habere. Alioquin, si lapso tempore pro eiusdem superioris præsentia vel absentia (vt præmittitur) moderando: huiusmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat: electores ex tūc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem. Cæterùm quiuis electus intra tres menses post consensum electioni de se celebratæ præstitum: confirmationem electionis ipsius petere non omittat. Quod si (iusto impedimento cessante) intra huiusmodi trimestre tempus obmiserit: electio eadem eoipso viribus vacuetur. A B

Idem in eodem.

Si non sequatur electio: non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate priuatus. hoc dicit. Ioan. And. C

CAP. VII.

PErpetuo sanctionis oraculo declaramus: quòd scienter in electionibus nominātes indignum, propter suffragium in scrutinio præstito (nisi adeo in eo perstiterint, quòd ex votis eorum communis electio subsequatur) nequaquam eligēdi potestate

A testate priuentur. * Licet pro eo, quòd indignum nominando, scienter contra cõscientias suas agunt: & diuinam vindictam, & apostolicę vltionis metum (quem qualitas facti suaserit) possint non immerito formidare.

*Vide l. si quis non dicam rapere. & l. j. § prohibet. ff. de postulan.

Idem in eodem.

Eligens, vel electioni consentiens, contra electum (nisi ex noua causa, vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renunciare hoc dicit.

B *Ioan. And.* CAP. VIII.

NVlli licere decernimus (postquam in scrutinio nominauerit aliquem, & electio fuerit subsecuta: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ consensum) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus) impugnare: vel nisi ei morum ipsius antea celata, de nouo pandatur improbitas: seu alicuius alterius latentis vitij, vel defectus C (quæ verisimiliter ignorare potuerit) veritas reueletur. De huiusmodi autẽ ignorantia fidem faciat proprio iuramento.

Idem in eodem.

Contra electum à duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil à reliqua parte potest opponi, quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votum annullet. Ioannes Andreas.

CAP.

CAP. IX. A

SI quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem* numero inueniri: contra electores, qui partem reliquam sic excedunt, ad extenuationẽ zeli, meriti, vel authoritatis ipsorũ, reliquis, vel electo ab eis, aliquid opponendi omnẽ præsenti decreto interdicimus facultatem. Si quid autẽ opponere voluerint, quod votũ illius, cui opponitur, nullum redderet ipso iure: B id eis non intelligimus interdictum.

*Vide gl. in cle. ad cõpescendas. de sequest. pos. & fru. Do.

Idem in eodem.

Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionum episcoporum & superiorum ad papam: si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliàs non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere: priusquam papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent C inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent: sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se apostolico conspectui repræsentent. Ioan. And.

CAP. X.

QVamuis constitutio felicis recordationis Alexãdri papæ quarti prædecessoris nostri, causas electionum episcopalium, seu super electionibus

A bus episcoporum exortas, non immerito maioribus causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet deuolui asserat ad apostolicæ sedis examen. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellationum frequentiam refrenare volentes, hac generali constitutione duximus prouidendum: vt si extra iudicium in prędictis electionibus, vel in aliis dignitati-
B bus episcopatu maioribus celebratis, expressa causa manifestè friuola contigerit appellari: per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium deuoluatur. Sed cùm in electionum earundem negotiis, in iudicio, vel extra iudicium appellatur* in scriptis, ex causa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad sedē ipsam huiusmodi negotia
C deferâtur. Cæterùm in præmissis omnibus casibus liceat partibus ab huiusmodi appellationibus (nulla tamen interueniente prauitate) recedere, antequam præfatæ sedi fuerint præsentatæ. Inferiores autē iudices (quorum erat ipsarum causarū cognitio appellatione cessante) an in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus intro-

* *Vide gl. infrà, de cen. ca. j.*

D.

mittant: sed præfigant dictis partibus terminum peremptorium competẽte: in quo cum omnibus actis & munimẽtis suis apostolico se conspectui repræsentent. A

Idem in eodem.

Si inter reliqua, quæ obiiciuntur promouendo ad dignitatem, obiicitur euidens defectus scientiæ vel personæ: illud ante omnia examinari debebit. Et si reperietur falsum, opponens à prosecutione negocij repellitur: & punitur perinde ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. And. B

CAP. XI.

SI fortè inter cætera, quæ obiiciuntur electo aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem, euidẽtem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat: in discussione obiectorum illum statuimus ordinem incommutabiliter obseruandum, vt promouendus super defectu ipso ante omnia subiiciatur examini: * cuius euentus examinandis aliis, aut dabit initiũ, aut negabit. Cæterùm si præmissi examinis exitus huiusmodi oppositiones docuerit veritate destitui: opponentes omnino à prosecutione causæ, in qua talia obiecerunt excludimus: & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium, quæ obiecerant, defecissent. C

** Qualiter probetur defectus scientiæ alicuius: quia per examinationem, quæ fit de ipso. Do.*

Idem.

A Idem in eodem.

Qui grauauerit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias seu bona, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur eligere noluit: ipso facto excommunicatus est. Ioan. And.

CAP. XII.

SCiant cuncti, qui clericos vel quaslibet alias personas ecclesiasticas (ad quos, in aliquibus ecclesiis, monasteriis, aut aliis piis locis spectat electio (pro eo, quòd rogati, seu aliàs inducti, eum pro quo rogabātur siue inducebātur, eligere noluerint, vel consanguineos eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cætera, beneficiis siue aliis bonis suis (per se vel per alios) spoliando, seu aliàs iniustè persequendo, grauare præsumpserint: se (ipso facto) excommunicationis sententia innodatos.

B

Idem in eodem.

Primo punit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum. Secundo punit clericos & monachos hoc fieri procurantes. Tertio punit clericos se talibus non opponentes. Quarto ponit qualiter debeant se habere habentes talem custodiam ab antiquo. Ioan. And.

C

CAP. XIII.

GEnerali constitutione sancimus, vniuersos* & singulos (qui regalia, custodiā, siue guardiā, aduocationis, seu defen-

Vide Io. Andr. de exces. præla. nimis.

sionis titulum in ecclesiis, monasteriis, seu quibuslibet aliis piis locis, de nouo vsurpare conantes, bona ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantiũ occupare præsumunt) quantæcunque dignitatis honore prefulgeant. Clericos etiã ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant: eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere. A

Illos verò, qui se (vt deberent) talia facientibus non opponunt: de prouentibus ecclesiarum seu locorum ipsorum, pro tẽpore, quo præmissa sine debita contradictione permiserint: aliquid percipere districtius inhibemus. Qui autem ab ipsarum ecclesiarum cæterorúmque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine iura sibi huiusmodi vindicant: ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros in eis solicitè faciãt abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus siue reditus prouenictes vacationis tẽpore nõ vsurpent: nec bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam dilabi permittant, sed in bono statu conseruent. B C

Idem in eodem.

Paræcialis ecclesia nemini conferatur, qui nõ sit idoneus, scientia, moribus, & ætate: & si conferatur

A *feratur non attingenti xxv. annum, non valet collatio. Ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter residere, & intra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno priuatus est ipso iure. Super residentia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Ioan. And.* CAP. XIIII.

Licet canon à felicis recordationis Alexand. papa. iij. præde. no. editus, inter cætera statuerit, vt nullus regimen eccle-

B siæ parœcialis suscipiat, nisi xxv. annum ætatis attigerit: ac scientia & moribus commendandus existat. Quódque talis ad regimen assumptus huiusmodi: si monitus, non fuerit præfixo à canonibus tempore in presbyterum ordinatus: à regiminis eiusdem amoueatur officio, & alij conferatur. Quia tamen in obseruatione canonis memorati, se multi exhibent negligentes: nos periculosam illorum negli-

C gentiam volentes iuris executione suppleri, præsenti decreto statuimus: vt nullus ad regimen parœcialis ecclesię assumatur: nisi sit idoneus moribus, scientia, & ætate.

Decernentes collationes de parœcialibus ecclesiis, iis, qui non attigerint xxv. annum, decætero faciendas viribus omnino carere. Is etiam, qui ad huiusmodi regimen assumetur: vt gregis sibi crediti di-

ligentius curam gerere posſit, in parœciali ecclesia, cuius rector extiterit: resídere personaliter teneatur. Et intra annum à sibi cõmiſsi regiminis tempore numerandum: se faciat ad sacerdotium promoueri. A

Quòd si intra idem tempus promotus nõ fuerit: ecclesia sibi cõmiſſa (nulla etiã præmiſſa monitione) sit præsentis constitutionis authoritate priuatus. Super resídẽtia verò (vt præmittitur) facienda, posſit ordinarius gratiã diſpẽsationis ad tempus facere: prout cauſa rationabilis id expoſcit, B

Idem in eodem.

Paræcialis ecclesia non commendetur, nisi constituto in ætate legitima & sacerdotio: & illa tunc demum cùm necesſitas vel vtilitas exigit, talis autem commenda vltra sex menses, nõ duret. Quod contra prædicta factum fuerit, est irritum ipso iure. Ioan. And.

CAP. XV. C

**Vide c. j. & gl. c. pen. de fil. presby.*

NEmo* deinceps parœcialem ecclesiã, alicui nõ constituto in ætate legitima, & sacerdotio, commendare præsumat: nec tali etiam nisi vnam: & euidẽti necesſitate, vel vtilitate ipsius ecclesiæ suadente.

Huiusmodi autem commendam (vt præmittitur) rite factam declaramus vltra semestris temporis spacium non durare.

Sta

A Statuentes, quicquid secus de commendis ecclesiarum parœcialiũ actum fuerit, esse irritum ipso iure.

Nicolaus tertius.

Hæc decre. fuit multum vtilis suo tempore, antequam papa reseruaret sibi prouisiones episcopatuum. Glos. j. ponit summarium: & secunda diuisionem. Dominicus. CAP. XVI.

CVpientes ecclesiarum vacationibus* periculosis occurrere, ac malignan- **Vacatio simpliciter dicta cõtinet omnẽ modum vacandi. vide c. suscep tũ. de rescri suprà eo. Phili. Fou.*

B tium subterfugiis obuiare: iam prouisis remediis, alia (quæ patenter ipsa rerum experientia ad earum expeditionem indicauit vtilia) remedia experta subiũgimus: & quod felicis recordationis Gregorius papa x. prædecessor noster (de electionibus præsentandis electis, & ipsorum electorũ petendo, ac adhibendo consensu) salubriter statuit, in suo robore) cum infra scripti tẽporis moderatione) in præsentandis ele-

C ctionibus permanere volentes, sed quod de trimestri tempore post consensum ad petendas confirmationes instituit (quò ad illas, quæ petuntur vel peti debent à sede apostolica) temperantes) cum interdum aliquorum locorũ vicinitas minus exigat: aliquorum distantia prolixius tempus exposcat) hac generali & in perpetuũ valitura constitutione sancimus, vt omnes electi

cathedralium, vel regularium ecclesiarum A
(quorum electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examen deducit immediata subiectio, vel appellatio interiecta deuoluit) intra vnum mensem post cõsensum, vel post obtentam de ipsorum electione notitiã (si eam debito tempore non contigerit præsentari) ad sedem ipsam iter arripiant: & ex tunc siue intra pręscriptũ tempus iter arripuerint siue nõ: absque fraude, quàm citò poterunt cõmo- B
dè (locorum considerata distantia) petituri suarum electionũ confirmationes: vel prosecuturi electiones suas, quibus poterunt modis licitis cõparere (cum omnibus actis iuribus, & munimentis suis, & processus suos contingentibus) coram nobis personaliter teneantur. Quòd si per viginti dies (post lapsum ex qualitate locorũ moderandi temporis) expectati, siue eligentes, siue opponentes venerint, siue nõ: per- C
sonaliter comparere, & suarum electionũ confirmationem, vel prosecutionem, seu executionẽ petere (nulla iusta causa interueniente) cõtempserint: de qua intra prædictos viginti dies proposita intra quindecim dies post tempus huiusmodi (coram nobis, vel alio, seu aliis deputando, vel deputandis à nobis si admittenda videbit

A debitur) teneantur apud sedem ipsam facere plenam fidem. Nisi vel intra eosdem viginti dies seu prædictos quindecim, eo casu tantum (cùm ad prædictam causam propositã, vt prædicitur, & admissam probandam cõcessi fuerint talia & tam verisimilia proponi contingeret, quæ iudicio præsidentis electos ipsos ab infrascripta pœna merito excusarent: & propter quæ forsitan videretur eidem ad prædictã cõ-
B paritionem tempus prolixius indulgendum. Insuper etiam eo casu, quo ad personalem electorum comparitionem excusandam, aliquam iustam causam proponi cõtigerit, vel admitti: nisi tunc intra idem tempus iusto impedimento cessante per procuratorem ad præmissa omnia sufficienter instructum:* & nihilominus ipsa causa cessante (vt præmittitur) se personaliter præsentauerint: electiones de ipsis
C factas, eoipso viribus vacuantes: ipsos omni iure (si quod eis per electionem huiusmodi quæsitum esset) decernimus esse priuatos. Electos verò, qui se sine actis iuribus & munimentis suis, & processus suos contingentibus personaliter vel per procuratorem (vt præmittitur) præsentauerint: ea volumus ex contemptu cõstitutionis huiusmodi, eo casu pœna percelli: vt

* *Nõ nũciũ, sed instructum procuratorem mittendũ vbi persona cõparere nõ potest, de quo vide Bar in l. ij. ff. de diuer. & tẽp. præscrip. Phi. Font.*

pro exhibendis illis alibi, quàm apud sedem ipsam (nisi ex iusta causa) nõ possint dilationem aliam obtinere. Ad hæc, vt diligens inquisitio super electionibus, & eligentibus, & electis ac aliis præmissa cõtingentibus, plena informatio possit haberi (quam informationem per procuratores, qui vt plurimũ constituuntur absentes, & processus ignari) cursus causarũ non sentit de facili prouenire: de ipsis electoribus duæ personæ ad minus, super negocio ipso (vt de electis præmittitur) sufficienter instructæ (quando electionem concordem esse contigerit) intra idem tempus, per capitulum expensis bonorum ad prælatum ipsius ecclesiæ (de cuius electione agitur) pertinentium, si sint discreta, alioquin cõmunium: vel per ipsum capitulum aliunde prouisorum (si de ipsis discretis, vel cõmunibus tunc haberi non possint) ad omnia instructè (inquam) plenariè, transmittantur. Si verò in discordia electio, vel electiones ipsæ processerint: tunc duæ personæ ad minus de parte qualibet (cum sint plures) vel de parte electi (cùm electio vna processerit) necessariis & moderatis expẽsis electorum. Quas si electi exhibere contempserint (nisi forsan ipsos facultatũ impotentia pro qualitate negocij excusaret) omni

A B C

A omni iure ipsis ex tali electione quæsito priuentur. Et quãdo vnicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt: eo casu tam opponens, quàm opponentes huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis opponentibus, expensis ipsorum opponentium propriis plene (vt dictũ est, cum actis & munimentis) instructi cõpareant: vt per præmissas personas, vel negocium plenarie instrui, vel sedes eadem va-

B leat informari, an ecclesiarũ vtilitate pensata, & aliis inspectis circunstantiis, super habẽdis aliquibus probationibus, seu quibuscũque aliis sit alibi facienda *cõmissio: vel (æquitate suadente) pares potius, apud sedem ipsam in probationibus & aliis sint arctandæ. Cæterum si eligentes electiones ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, intra octo dies (postquam cõmode poterunt) electis præsentare distulerint:

C ipsos, qui culpabiles in hoc extiterint (quo ad se) à processus prosecutione totaliter excludentes, omnibus beneficiis suis, quæ in ipsa ecclesia (de cuius electione agitur) obtinent: per trienniũ continuum (ex tunc inchoandum) volumus eoipso fore suspẽsos. ad quæ si intra illud tempus se propria temeritate, vel alio quæsito colore ingesserint: illis ipso iure perpetuo sint priuati.

* *Est in arbitrio iudi. an velit examinare testes in partibus, an coram se. Phi. Fõt.*

Vel

Vel si personas instructas, vt præmittitur (etiam si opponentes vel electi, mittere vel venire, seu expensas ministrare cōtemnant) destinare neglexerint (nisi eos capituli, vel contradicentium paucitas, seu alia iusta & probabilis causa euidenter excuset: in quo casu procuratorem sufficienter instructū mittere, & nihilominus cessante causa dictas personas dirigere teneantur) & à totali (quo ad se) prosecutione processus, & à prouentuum beneficiorum (quæ in ecclesia ipsa obtinent) per triennium continuum perceptione priuentur: opponentis vel opponentium (cum vnicus est electus) contumacia simili pœna plectenda, nihilominus tamen in præmissis casibus, quibus eligentes vel opponentes, quo ad se, processus prosecutione priuantur, electis super hoc in prosecutione iuris nullum præiudicium generetur. Denique cum ad postulationem concordem vel discordem procedi contigerit: & aliqui patientes in ordinibus vel ætate defectum, vel his similes, postulentur (non qui aliis ecclesiis alligati, liberum non habent sine nostra permissione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris iuris obseruantia immutamus) postulatos huiusmodi, & postulātes eosdē, ea moderata district

strictione perstringimus,vt eo saluo,quòd postulati huiusmodi,nec suis postulationibus præstare cõsensum,nec(vt de electis dictũ est)exhibere expensas aliquibus teneantur:sed postulantes ipsi concorditer vel discorditer,expensas ipsas personis talibus subministrent:postulatos in veniendo(si nõ dissenserint)& postulãtes in mittendo personas instructas,(vt in concordi vel discordi electione)per omnia(vtsupra præmittitur)moderatio præmissa cõstringat:& negligentes statuta ibidem,similis pœna percellat:nec per hoc,quod de postulatis pro celeri ecclesiarum expeditione statuitur,postulationes ipsæ minus depẽdere intelligantur à gratia,quàm antea dependebant. Porro in singulis casibus supradictis,in recuperandis,vel reddendis expensis eligentium,electorum, postulantium,& etiam postulati,illud seruari decernimus,quod iustum fuerit,seu æquitas canonum iudicabit.

Idem.

Glossa prima diuidit,& summat totũ textũ, de eam. Dominicus. CAP. XVII.

FVndamenta militãtis ecclesię,in montibus sanctis propheta rememorans per mõtes apostolos & prædicatores patẽter insinuat,quibus tota huiusmodi ædi- *Psal. 86.*

ficij

ficij fabrica confidenter innititur: qui fir- A
1 Cor. 3. mæ bases ecclesiæ super fundamento, præter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur: vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio vehebatur, per apostolicam tubam in salutem vniuer
Psal. 18. sitatis exiret: sicut scriptum est, In omnem
Rom. 10. terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorũ. Huius autem muneris sacramentum ita dominus ad omniũ B
apostolorũ voluit officium pertinere, vt in beato Petro apostolorũ omnium summo, principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet: hunc enim in consortiũ indiuiduæ vnitatis assumptũ, id, quod ipse erat, dominus voluit nominari: dicẽdo, Tu
Mat. 16. es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam, vt æterni templi structura deo ædificante cõstructa, mirabili munere C
gratiæ dei in Petri cõsisteret firmitate, cui saluatoris nostri miranda prouisio beatũ Paulũ in apostolatu gentium per dexteras societatis adiunxit. Isti sunt per quos euãgeliũ Romæ resplenduit. Isti sunt eius patres, veríque pastores. Isti sunt, qui vna die pro merito, vno loco, pro gloria, sub vno prosecutore, pro parili virtute compassi, vrbem

vrbē ipsam glorioso cruore martyrij Christo domino consecrarunt. Isti sunt, qui illā in hanc gloriam prouexerunt, vt sit gens sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis & regia: per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta. Ne autē ipsa mater ecclesia in congregatione & pastura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsis adiuta, spiritualibus semper proficeret incrementis: nō absque miraculo factum esse concipitur, vt occasionaliter Constantini monarchæ à deo prouisa, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas, quandā quasi adiiceret ipsi ecclesiæ firmitatē, qui quarto die sui baptismatis, vnà cū omnibus satrapis, & vniuerso senatu, optimatibus etiā, & cuncto populo, in persona beati Siluestri, sibi Romanā concedendo vrbem relinquens, ab eo & successoribus eius, per pragmaticum constitutum disponendam esse (decernens in ipsa vrbe vtriusque potestatis monarchiā Romanis pontificibus) declararet: non iustum arbitrans, vt vbi sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput imperator cœlestis instituit, illic imperator terrenus habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano, iam proprio solio collocata, libertate plena in suis agē-

dis

dis,per omnia potiretur,nec vlli subesset A
homini:quæ ore diuino cunctis dignosci-
tur esse prælata. Decet namque ipsi Ro-
mano pontifici, per fratres suos sacrosan-
ctæ Romanæ ecclesiæ cardinales (qui sibi
in executione officij sacerdotalis coadiu-
tores assistunt) libera prouenire consilia,
decet ipsius nullo modo vacillare iudicia:
vt fratres ipsos nullus secularis potestatis
metus exterreat, nullus temporalis fauor
absorbeat,nullus eis terror immineat, ni- B
hil eos à veri consilij soliditate remoueat:
quin(cum per ipsum Romanũ pontificem
in quibuscunque negotiis cõtingeret eo-
rum peti cõsilia in consulendo)per omnia
liberi eidem Romano pontifici in omni-
bus, quæ pro tempore imminent, libere
consulant & assistant,ipsaq; Romani pon
tificis vicarij dei, quæ suis temporibus oc-
currerit electio,& eorundem cardinalium
(cum expedierit) facienda promotio in o- C
mni libertate procedant. Digne itaque
ad vrbem ipsam eiusque regimen aciem
nostræ considerationis extendimus, vt fe-
lici ducta regimine, præseruetur à noxiis:
& optatis semper proficiat incrementis.
Nunquid obduxit obliuio, quæ vrbi, quæ
incolis nota dispendia intulerũt hactenus
peregrina regimina?Nunquid nõ hæc de-
stru

ſtructio mœnium, deformatio proueniens ex ruinis, luce clarius manifeſtant? Nunquid non hæc fidelium contrectata depoſita? Nunquid non hæc ipſa veneranda dei templa præſidentis manu ſacrilega diebus noſtris nefariè violata proclamant? Quid plura? Nonne ipſius vrbis retro actis temporibus incorrupta conſtantia, ſub regentis eo tempore nefando ſubuerſa eſt regimine? ipſamque vrbē ſpeculum fidei tanta reſperſit infamia: vt à matre ſua Romana eccleſia filia prædilecta deuiare compulſa, quondam Conradinum, qui de venenoſa radice Federici quondam Romani imperatoris, colubri tortuoſi iuſto ipſius eccleſiæ iudicio reprobati prodiiſſe videbatur in regulum: quique ad exterminium Romanæ matris eccleſiæ manifeſtis indiciis vnà cum ſuis fautoribus aſpirabat, & in cōtemptum dei & ſuæ matris ac ipſius vrbis opprobriū patenter reciperet, recepto faueret, conſtituens ſe per hæc tam patentis hoſtis ſuæ matris eccleſiæ filiam adiutricem. Hoc ipſi Romæ præſtiterunt ſenatores incogniti, hoc præſides improuiſi, vt glorioſa ciuitas redderetur ingloria, ſua ſtabilitas vocaretur inſtabilis: ſuæque cōſtantiæ antiquata ſoliditas, linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officij

nostri debitum circa huiusmodi tam periculosos euentus, ad libram moderaminis erigẽtes, tantæ subuersionis occasiones ita salubris remedij appositione præcidimus, ne illorũ (qui ipsam Rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerũt) videamur gloriã suggillare vel merita: quę illis apud infallibilem & scientem omnia retributorem de iam perlatis quæsita laboribus salua persistũt. Vt ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretione solertia, per quã ipsi Romanæ ecclesiæ plena libertas (quæ in omnibus & per omnia sibi debetur) optata proueniat: vitentur iam experta pericula, & Romanus populus ab opprimentiũ protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinẽ pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta, de fratrum nostrorũ consilio, hac irrefragabili & in perpetuũ valitura constitutione sancimus: & quãdocunque & quotiescunque senatoris electio vel alterius quocũque nomine censeatur, qui quocunque modo vel quocũque titulo ipsius vrbis debeat pręesse regimini, in posterum imminebit: nullus imperator seu rex Romanorum, aut alius imperator vel rex, princeps, marchio, dux, comes aut baro, vel quicunque alterius notabilis pręeminent A B C

eminent

minentiæ, potentiæ seu potestatis, excellentię vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos* eorũ ad tempus vel in perpetuum, seu quiuis alius, vltra annale spaciũ quouis modo colore vel causa, per se vel aliã personam quomodolibet submittẽdam in senatorẽ, capitaneũ, patricium, aut rectorẽ: vel ad eiusdem vrbis regimen seu officiũ nominetur, eligatur seu aliàs etiã assumatur absq; licentia sedis apostolicæ speciali: per ipsius sedis literas concessionẽ licentiæ huiusmodi specialiter exprimẽtes. Quòd si secus factũ fuerit, nominationẽ electionẽ et assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas: ac carere omni robore firmitatis: & non solum nominatores, electores, et assumptores, verum etiam nominati, electi & assumpti, si huiusmodi nominatio electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intẽdentes & obediẽtes eisdẽ, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptorib⁹, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxiliũ, consiliũ vel fauorẽ, publice vel occulte, cuiuscũq; dignitatis vel præeminentiæ, cõditionis aut status extiterint, eoipso sententiam excommunicationis incurrant, ac nihilo minus ipsos nominatos electos seu assumptos, si contra cõsti-

Vide l. j. §. ij. ff. de gra. & Bar. in l. omnes populi. gl. in c. nõnulli. de rescrip.

tutionem præsentem prædictis nomina- A
tioni, electioni vel assumptioni consense-
rint, aut se quoquo modo illis ingesserint,
& eorum posteros in perpetuum omnibus
feudis, priuilegiis, libertatibus, immunita-
tibus gratiis & honoribus, quæ à prædicta
seu aliis tenent ecclesiis, censemus esse pri-
uatos: ita quòd illi, ad quos eorum collatio
concessio seu dispositio pertinet, resumen-
di, ea aut retinendi concedendi seu confe-
rendi aliis, seu de ipsis etiam disponendi B
(prout ad eos pertinet) liberam habeant
potestatē: & ne taliter nominati electi vel
assumpti de sua pertinacia vel cōtēptu va-
leant gloriari: nos quælibet mandata, pręce-
cepta, ordinationes & statuta, quę fecerint,
omnésque sentētias, quas tulerint, & quic-
quid penitus in contractibus & obligatio-
nibus seu quibuscunque aliis vrbis nomi-
ne, vel tanquam senatores, capitanei, pa-
tricij, aut rectores, vel officiales ipsius ege- C
rint: irrita prorsus ex nunc & vacua nun-
ciamus. Iudices vero & tabelliones, qui su-
per his aut eorum aliquibus cōtra pręsen-
tis constitutionis edictum patrocinari vel
instrumēta cōficere forte præsumpserint:
iudicatus & tabellionatus officiis se noue-
rint esse priuatos. Contemptores quoque,
seu violatores præmissorū, vel aliquorum,
vel

vel alicuius eorum ab huiusmodi excom-
municationis sententia (præterquã inmor
tis articulo) absolui nõ possint, nisi per Ro
manum pontificem, vel de ipsius petita &
obtenta licentia speciali: non obstantibus
aliquibus priuilegiis indulgentiis, conces-
ionibus, cõstitutionibus, cõsuetudinibus
& statutis quacũque firmitate vallatis, quę
n præmissis omnibus nolumus aliquibus
el alicui suffragari: sed omnia, quo ad illa
ecernimus nõ tenere. Vt autem ciues Ro-
anorum, qui ex ipsa vrbe naturalem du-
isse noscuntur originem, aut quiuis alij,
ui in ipsa eiúsve territorio nõ aduenæ, sed
ontinui habitatores extiterãt, quo ad ho-
ores ipsius vrbis, aut regimen gratiosis
unctionibus potiantur: non intendimus,
uòd præsens constitutio tales excludat
uin ad vnũ annum duntaxat, vel ad aliud
empus breuius nominari ad ipsius regi-
nen, & officium eligi valeant, ac assumi:
tiam si prædictorum principum & aliorũ
atres, filij vel nepotes existant. aut etiam
extra vrbem & ipsius territorium sub no
ine comitatus, baroniæ, seu cuiuscunque
terius tituli in hominibus vel locis ali-
uibus iurisdictionem seu potestatem ali-
uam temporalem vel perpetuam obtine-
nt; dummodo prædicta iurisdictio vel

potestas extra vrbem & territorium præfata consistens, nõ tantæ præeminentiæ vel notabilis potentatus existat, quòd eam obtinentes eius occasione vel causa cum aliis exclusis à dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur. A

Bonifacius octauus.

Canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure vel per sententiã (præterquã in casu negligentiæ) eligẽdi potestate priuatis: ad papam ius deuoluitur eligẽdi. in inferioribus ecclesiis semper ad proximum superiorem deuoluitur. hoc dicit. B

CAP. XVIII.

Qvanquam in casu* negligẽtiæ sit statutum à iure, vt ecclesia cathedrali vacãte, si per eos ad quos spectat, nõ fuerit electio de prælato intra tempus debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximũ deuoluatur: hoc tamen nõ est ad casum alium extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia vel ipso iure cum eligunt scienter indignum, vel per sententiam cum formam traditam in generali concilio non obseruant, eligendi potestate priuentur: nõ ad dictum superiorem, sed ad Romanum pontificem potestas eadem deuoluetur. Secus autem in inferioribus ecclesiis est censendum. C

* *Pœna imposita p ius in casu negligẽtiæ, nõ includit casum delicti. & sic nõ parificãtur negligentia et delictũ.*

Idem

Idem.

Constitutione, Vt circa. non satisfecit appel-ns,qui disiunctiue iurauit se credere opposita se vera,vel quæ sufficere deberent ex eis. Ioan. And. CAP. XIX.

S,qui cõtra electionis formam vel electi personã aliqua obiiciens, ad sedem apo-olicam appellauit, corporali à se præstito ramento,quod illa, quæ in appellatione a expresserat,vel ea,quæ de ipsis deberẽt fficere,vera esse credebat,& se posse pro-re: nõ est super obiectis vel expressis hu-smodi audiendus. Cum non simpliciter, uti tenebatur iuxta constitutionem feli-recordationis Gregorij papæ x.prædeforis nostri,editam in concilio generali gdunensi, iurauerit expressa eadem seu iecta se credere vera esse: & se posse pro-re :sed indeterminate illa,vel ea,quæ de-rent sufficere de eisdem.

Idem.

Qui contra certam personam ne eligatur ap-lat,constitutionem, Vt circa. seruare tenetur. an. And. CAP. XX.

QVi contra certam, & nominatam* personam ne ab aliis eligatur, ad sedem apostolicã antequam fiat ele-o,duxerit appellandũ:debet per omnia appellando seruare formam constitu-

**Potest dici psona certa, licet suo nomine nõ no-*

minetur. ad hoc de testi. licet ex quadã.

tionis felicis recordationis Gregorij papæ x. prædecessoris nostri (vt circa) editæ in consilio Lugdun. ac si electione iam facta eum contingeret appellare. Alioquin non obseruans, pœnæ constitutionis eiusdem se nouerit subiacere. A

Si compromissum est in plures vt eligant: per vnum facienda est electionis pronunciatio, sicut quando proceditur per formam scrutinij. aliter electio facta non tenet. Ioan. And.

CAP. XXI.

SIcut cum per formam scrutinij ad electionem proceditur, est per vnum pronuncianda & facienda communis electio, secundum canonica instituta: sic & per vnum debet fieri, cum per formam proceditur compromissi. Quanuis in arbitris cõpromissariis lex * humana innuat, quòd ab eis omnibus sit pronunciatio facienda: alioquin à pluribus compromissariis facta simul electio, eo ipso viribus non subsistat. B

**Leges ciuiles possunt allegari in foro canonico. de quo supra de no. ope. nũ. c. j. & ij. Do.*

Idem. C

Decret. supra eodem, licet canon. in collegiatis parœcialibus ecclesiis & assumptis ad ipsarum regimen, locum non habet. Ioan. And.

CAP. XXII.

STatutum felicis recordationis Greg. x. papæ prædecessoris nostri de iis, qui ad parœcialium ecclesiarum regimen assumuntur

muntur promouendis ad sacerdotium intra annum, alioquin eisdem ecclesiis sint priuati quod (cum sit pœnale) restringi potius conuenit, quàm laxari. declaramus ad collegiatas ecclesias, etiam si alias parœciales extiterint, & assumptos ad earum regimen nõ extendi: sed antiqua iura seruari debere potius in eisdem.

Idem.

Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures aliorum comparatione consenserant: non tenet electio cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

CAP. XXIII.

SI cui eligendi potestas data fuerit sub hac forma, vt ipse secreto & sigillatim votis singulorum de capitulo exquisitis, & in scriptis redactis illum eligat, in quem plures de capitulo partium comparatione minorum consenserint: licet consentientes maiorem partem totius capituli non attingant: ipséque facto huiusmodi scrutinio & in scriptis redacto, iuxta traditam sibi formam eum, in quem nõ maior pars, sed plures de dicto capitulo, quàm in quẽquam alium direxerant vota sua, duxerit eligẽdum. Talis electio (cum præter for-

mas, quas generale concilium seruari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis. A

Idem.

Ex vocatione quocunque modo facta in discordia de religioso mendicante ad prælaturam extra administrationem sui ordinis, nõ acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de prælati licentia. Idem de vacatione facta à minori parte numero ad quamlibet prælationem de religioso non mendicante: & secus factum irritum decernit. Et ponit istud cap. vnum speciale in mendicantibus. Io. An. B CAP. XXIIII.

QVorundam oculos sic vicium ambitionis excæcat, quòd quasi suæ professionis immemores, qua contemptis honoribus, abiectis diuitiis, spretísque deliciis, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni, retro respiciunt ad aratrũ manu missa dum præcipitanter ruunt in litigiorũ anfractus, & causarum strepitibus se inuoluunt, & extra administrationes propriç ordinis solium prælaturæ conscendere moliuntur, electionibus, postulationibus seu prouisionibus de se in discordia celebratis, improuide prestando cõsensum, præbendi assensum à suo superiore nonnunquam extorta licẽtia potius, quàm obtenta

Luca 9. C

btenta: ex quo animarum & ecclesiarum
iſpendia noſcimus proueniſſe, & prouen-
ura maiora in antea veriſimiliter formi-
amus. Volentes igitur huic peſti ſalubri
emedio obuiare: præſenti conſtitutione
ncimus, vt nulli religioſo prędicatorum,
ninorum, eremitarum ſancti Auguſtini,
ut quorumlibet mendicantium ordinum
x electione, poſtulatione, prouiſione, ſeu
ocatione ad aliquã extra adminiſtratio-
ẽ ſui ordinis prælaturam in diſcordia de
facta ius decætero acquiratur: nec eorũ
liquis tali electioni, poſtulationi, prouiſio
i, aut vocationi quoquo modo valeat cõ-
entire: etiam ſi magiſtri, aut miniſtri, vel
rioris generalium eorundem ad id acceſ-
erit licentia vel conſenſus. Circa religio-
os quoque alios cuiuſcunque conditionis
el ſtatus exiſtant, volumus hoc ſeruari: vt
ec ipſi electionibus, poſtulationibus, pro-
iiſionibus, aut vocationibus, à minori par
e numero ad prælationes quaſlibet de ſe
actis (quæ hoc ipſo, quòd à minori parte
roceſſerint, nullum prorſus tribuant ius
eiſdem) ſuum audeant præſtare conſen-
ſum: etiam ſi ſuper hoc aſſenſus vel licẽtia
ſuorum interuenerit prælatorum. Nos
enim quicquid contra præmiſſa vel eorum
aliquod à quoquam contigerit attentari:
omnino

omnino decernimus irritum & inane. A

Idem.

Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentum altera, per quam consequi possit suæ intentionis effectum. necesse ergo habet alteram eligere: qua electa ad alteram redire non poterit. Ioan. And. CAP. XXV.

VT quis duas electiones de se in aliqua ecclesia celebratas prosequatur insimul & confirmationem petat ex eis (cum B nõ nisi ex vna ipsarum valeat ius habere) rationi consonum nõ putamus. Etiam si se contentum esse velle altera, per quã suæ intentionis consequi posit effectum in initio protestetur. Oportet ergo eum (ne cũ ipsius ecclesiæ, vel sui aduersarij, si quem habet discrimine in incerto vagetur) eligere, quam prosequi velit ex illis: & cõfirmationem petere tantummodo ex eadẽ. Regressum ad aliam, cui per electionem C alterius renunciare sibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum. Idem.

Si electus non consentit vel post consensum renunciat vel moritur, vel propter occultum sui vicium electio cassatur: eligentes ad eligẽdum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Ioan. And.

CAP.

CAP. XXVI.

SI electio ex eo non sortiatur effectum, quia electus consentire recusat, vel post consensum renunciat * iuri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum eius vicium irritatur: electores (qui iam fecerant quod * spectabat ad ipsos, intra iuris terminum eligendo) habebunt à dissensu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis: ac si vacatio noua esset, tēpus integrum ad electionem aliam celebrandam. Dummodo nil frauduléter egerint in præmissis.

B

Vide. l. hæc conditio. §. j. ff. de condi. & demō. & l. filio. §. j. illo. ti. Phi. Fon.

**Diligētia in termino facta & redacta ad nihilum: terminus iteratur.*

Idem.

Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se facta extra suum monasterium: non valet consensus, & irrita est electio.

CAP. XXVII.

SI religiosus (cuius arbitrium * non ex sua, cum velle vel nolle non habeat: sed ex illius, quem vice dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, voluntate dependet (electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasteriū, vel suam ecclesiam celebratæ, sui superioris, qui dare ipsam valeat, non petita licentia & obtenta præsumpserit consentire: consensus sic præstitus non teneat, & in pœnam præsumptionis illius electio eadē ipso

C

Vide Bar. in l. & ideo. ff. de verb. ob.

** Vide textū. ij. q. vij. in dicet. Do.*

ipso facto viribus vacuetur omnino. A

Solus superior sine conuentu dare potest suo religioso consentiendi, & transeundi licentiam. hoc dicit.

Quia verò vtrum religiosis consentiendi electionibus de se factis: & ad prælationes, ad quas electi fuerint, transeũdi, à suis superioribus, sine fratrum consilio licentia dari posset: (cum iura super hoc sint varia) dubitatur interdum. Nos ad huiusmodi dubitationem tollendam: & vt ordina- B tiones ecclesiarum ac monasteriorum, in quibus tales electi extiterint, celerius & facilius valeant expediri: decernimus, vt iidẽ superiores (suis irrequisitis conuentibus) electis huiusmodi consentiendi & transeundi, liberam dare valeant facultatem.

Idem.

Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus. Ad dignitatem autem episcopalem & in seculari & in regulari ecclesia C talis eligi poterit. CAP. XXVIII.

NVllus religiosus ad abbatiã seu prælaturam suæ vel alterius religionis decætero eligatur, nisi antea fuerit ordinẽ regularem expresse professus. Quod si secus actum fuerit: eo ipso irritum habeatur.

Ad dignitatem vero episcopalem (ad quam nouitij eliguntur interdum) talem in sec

A in secularibus vel regularibus ecclesiis eligi minime prohibemus.

Idem.

Forma electionis tradita per decre. supra eo. Cum dilecti. non est sublata per sequens concilium, Quia propter hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XXIX.

CVm expediat cōcordare iura iuribus: & eorum correctiones (si sustineri valeant) euitari. Decretalem felicis recorda
B tionis Innocen. papæ. iij. prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licite compromitti: vt compromissarij secreto & sigillatim voluntatibus omnium inquisitis illum, in quem maior & sanior pars capituli consenserit, eligere teneantur: declaramus abrogatam nō esse per subsecutum concilium generale: imò potest in ipsis electionibus vt prius procedi licite per eandem.

C Idem.

Accedens ad sedem apostolicam pro instruendo negocio electionis per Decre. cupientes, eundo, hac de causa stando, & redeundo integre, (prater quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo. Ioan. And.

CAP. XXX.

CVm non deceat alicui suum officium esse damnosum Statuimus, vt ij, qui

iuxta

iuxta constitutionem felicis recordationis Nicolai papæ tertij prædecessoris nostri super hoc editam, ad apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negocia instructuri: (cum tales ecclesiarum suarum * prosequentes vtilitatem, censeri debeant residentes) fructus beneficiorum suorum, quæ obtinent in illis ecclesiis, quarum negocia prosequuntur, & etiam aliorum, quos reciperēt vel possent recipere in ipsis ecclesiis residendo, integre (quotidianis distributionibus dūtaxat exceptis) recipiant: ad sedem propterea veniendo eandem, ibidémque hac de causa morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesiis residerent. Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis seu priuilegiis quibuscunque, per quæ præmissorum effectus posset quomodolibet impediri.

**Suum potest dici id, quod est suum in parte & non in toto. nam ecclesia nō est tota canonici. vide glo. infra de præben. cum in illis.*

Idem.

Is, qui opponit euidentem defectum scientiæ vel personæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem: pœnitere non potest. causam reddit. Ioan. And.

CAP. XXXI.

AB eo, qui contra electum vel postulatum seu promouendum ad aliquam dignitatē, inter cætera, quę obiicit euidentem

A tem.* notorium, seu manifestum scientiæ, vel alium personæ defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel eius qualitas nequeunt postea reuocari. Cum enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi, destitui veritate contingat) à prosecutione causæ debeat omnino excludi, & puniri perinde ac si in probatione omniũ, quæ obiecerat defecisset: iustũ est vt (postquam ad oppositionem eandem procesit)
B nequeat in preiudicium eius, contra quem opposuit, vlterius pœnitere.

*Vide text. in fra. de verbo. signifi. c. ij.

Idem.

Canonicus impubes ad electionem non vocatus non agit de contemptu.

CAP. XXXII.

EX eo quòd ad electionẽ episcopi, quæ te in pupillari constituto ætate, in tua ecclesia extitit celebrata: cum cæteris eiusdẽ ecclesiæ canonicis nõ fuisti admissus: de
C contemptu conqueri: aut electionem eandem impugnare nõ potes. Cum tã iuris,* quàm rationis existat: vt tales (cùm discretione careant) ad præstandum in electione suffragium nullatenus admittantur.

*Vide c. inquisitionis. supra de accus.

Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. h. d. Domi.

In ecclesiis quoque regularibus, vel monasteriis, ij, qui non sunt tacite vel expresse

professi, non debent cum professis, vel con A
uersi laici cũ clericis electionibus interesse.

Idem.

Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ in scriptis ex causa probabili appelletur ad papam: ea pendente confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit Decre. Cupientes. non solum quòd electus veniat, sed quòd vsque ad finem negocium prosequatur. & habet locum etiam cum appellatur à confirmatione vel prouisione. Ioan. And. B

CAP. XXXIII.

SI postquam ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia celebrata, fuerit in scriptis ex causa probabili, quæ probata deberet legitima reputari ad sed. apost. appellatum, electionem ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi confirmatio, nisi prius fuerit canonicè ab appellatione ipsa recessum) cum sic ab eo, qui non potuit *de facto præsumpta) nullam C obtinebit roboris firmitatem. Si vero electus, qui iuxta constitutionem felicis recordationis. Nicolai papæ tertij prædecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negocio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit antequam huiusmodi negociũ sit finitum, eius electio authoritate constitutionis ipsius, (quæ

**Gesta à iudice incompetẽti sunt nulla, ad hoc supra. de iudi. at si clerici. cũ si. Do.*

A (quæ non solum, vt quis veniat, sed etiam ex sui mente exigit quòd vsque ad finem negociũ prosequatur) eoipso viribus euacuatur omnino. Cùm autem ab electionis confirmatione vel facta prouisione per eum, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta eligendi potestas ad sedem appellatur eandem: constitutionem prædictam in veniendo & mittendo, & aliis, quæ perstringuntur in ea conuenit B obseruari.

Idem.

Dispensare possunt episcopi & superiores cum habentibus parœciales ecclesias sibi subiectas, quòd vsque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tamen debent promoueri intra annum: aliàs sunt priuati. Et illo durante septennio debet in illis ecclesiis idoneus poni vicarius, de C fructibus ecclesiæ sustinendus. Elapso septẽnio debet rector intra annum in presbyterum promoueri.

CAP. XXXIIII.

CVm ex eo, quòd felicis recordationis Greg. pap. x. prædecessor noster statuit in cõcilio Lugduñ. vt ad regimen parœcialium ecclesiarum assumpti, se ad sacerdotium promoueri faciant intra annum à sibi commissi regiminis tempore connu-

merandum: & personaliter resideant in A
eisdem. Alioquin si intra idem tẽpus promoti non fuerint, huiusmodi ecclesiis absque monitione alia sint priuati. Nonnullis ex tunc parœciales ecclesias recusantibus acceptare legendi & proficiendi (cum eis facultates non suppetant: nec ab ecclesiarũ prælatis de aliis beneficiis in plerisque mũdi partibus interdũ prouideatur eiusdẽ) opportunitas sit sublata, in grande vniuersalis ecclesiæ (quæ ad sui regimẽ viris litera- B
tis permaximè noscitur indigere) dispendium & iacturam. Nos super hoc multorũ instantia excitati, frequenter volentes cupientibus in scientia proficere: vt fructum in dei ecclesia suo tempore adferre valeãt opportunũ vtiliter prouidere: præsenti cõstitutione sancimus, vt episcopi eorúmque superiores cũ iis, qui huiusmodi subiectas sibi ecclesias obtinẽt vel obtinuerint, in futurum dispensare posint libere, quòd vsq; C
ad septennium literarum studio insistẽtes promoueri minimè teneantur, nisi ad ordinem subdiaconatus duntaxat: ad quẽ intra prædictum annum recipiendum (ne sicut à multis de Christi patrimonio sublimatis olim factũ esse dinoscitur; à statu retrocedere valeant clericali) omnino astringi volumus: & nisi receperint, pœna contenta in

dicto

A dicto concilio eoipso percelli. Porrò septennio prædicto durante, iidem episcopi & superiores solicitè prouidere procurent, vt per bonos & sufficientes vicarios ab eis inhuiusmodi ecclesiis deputandos, animarum cura diligenter exerceatur: & deseruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipsarum ecclesiarum prouentibus necessaria congruè ministrentur. Elapso verò dicto septennio, * ij, cum quibus fuerit (vt B præmittitur) dispensatum, ad diaconatus & presbyteratus ordines intra annum se faciant promoueri: alioquin ex tunc dictã pœnam (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros.

** Dispensare non potest episcopus vltra septennium cũ curato super non promotione ad sacerdotiũ.*

Idem.

Quatuor dicit. Primò, quod ad pœnam priuationis rectoris parœcialis ecclesiæ non promoti, requiritur, quòd annus integer sit completus. Secundo, quòd annus ille non currit iustè impe- C dito. Tertio, quòd post priuationem, ecclesia eidem conferri non potest. Quarto, quòd non promotus si eo animo receperat ecclesiam vt fructus anni perciperet: tenetur ad restitutionem ipsorum. Et qui ea mente contulit: ecclesiam seruare debet indemnem. Ioan. And.

CAP. XXXV.

Commissa tibi parœcialis ecclesia, quãquam tantum de anno transiuerit,

quòd intra ipſum nequeas iuxta ſtatutum A generalis concilij Lugdunenſis ad ſacerdotium promoueri: non eſt niſi tunc demum, cùm ex toto *fuerit ipſe annus elapſus cenſenda vacare, nec poteſt alteri antea te nolente conferri. Annus autem huiuſmodi, qui à tempore illo incœpit, quo ipſius eccleſiæ regimen commiſſum tibi extitit, & poſſeſsionem eius pacificam habuiſti: vel per te ſtetit, quo minus haberes eandem: tibi non currit, ſi promoueri iuſto impedimento detentus intra tempus huiuſmodi nequiuiſti. B Porrò ſi intra dictũ tempus non fueris rationabili cauſa ceſſante promotus: tibi eccleſia ipſa, qua dicti ſtatuti authoritate iam priuatus exiſtis (ne ſtatutũ ipſum fiat ludibrio, debitóque fruſtretur effectu: & non rebus, ſed verbis, cum ſit potius cõtrarium faciendum: lex impoſita videatur) nullatenus ea vice poterit iterato conferri. C Cæterùm ſi promoueri ad ſacerdotium non intendens parœcialem receperis eccleſiam, vt fructus ex ea per annum percipias: ipſam poſtmodum dimiſſurus (niſi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad reſtitutionem fructuũ eorundem: cùm eos receperis fraudulenter. Illum autem, qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad huiuſmodi ordinẽ promouendum

*Vbi ſtatutũ præcipit certã pœnã ſoluendã intra annũ, illa pœna peti nõ poteſt, donec annus totaliter ſit elapſus.

A dum (præter diuinam, quam exinde incurrit offensam ad seruandā indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari.

Idem.

Abbas exemptus eligitur in episcopum: sed transire non potest sine licentia Papæ vel legati de latere. CAP. XXXVI.

SI abbatem ecclesiæ Romanę immediatè subiectū in vestrū episcopū elegistis, reprehendi exinde nulla ratione potestis: ei
B tamen ab alio, quàm à nobis vel apostolicæ sedis legato, si sit in prouincia de latere * nostro missus: dari non potest licentia suū deserendi monasterium, & ad vestram ecclesiam transeundi.

Legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exemptorum: reliqui nō, sine speciali mandato. Ioan. And.

Huiusmodi vero legatus, qui maius omnibus post Rom. pontificem in prouincia
C sibi decreta imperium censetur habere: archiepiscoporum, episcoporum, & exemptorum electiones potest ex officio confirmare. Alij autem legati hoc nequeunt: nisi id eis à sede ipsa specialiter sit commissum.

* *De triplici genere legatorum, vide glo. in c. j. de off. leg. & do meū Brunellū, in libr. de potest. legati. Fon.*

Idem.

Si compromissarius non eligit intra tempus iuris, ad proximum superiorem deuoluitur potestas prouidendi. Si eligit sed indignū, indistinctè

redit ad compromittentes: nisi id scienter ratum habuerint. Idem si electus idoneus nõ consentit. Si compromissarius scienter eligit indignũ: ipse solus ab ecclesiasticis beneficijs triennio est suspensus, nisi id compromittentes scienter ratum habuerint. Et pœna prædicta suspensionis nõ habet locum in episcopo compromissario, nec in electione inferiorum episcoporum. Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa. Et idem in beneficijs illius, qui deficit in probatione eius, quod obiicit in personam. Ioan. Andr. A B

CAP. XXXVII.

** Electio potest fieri ante, quã episcopus tradatur sepulturæ de quo vide ca. Bonæ. suprà eodem.*

** Vide l. fina. C. de acq. pos. vbi eius delictum concernit processum*

SI compromissarius, in quẽ defuncto * episcopo transfertur eligendi potestas, negligenter intra tempus à iure statutum eligere prætermittat: ad superiorem proximum potestas deuoluitur prouidendi, sibique compromittentes imputent, qui in talem potestatẽ huiusmodi transtulerunt. Si verò eligat, sed indignũ: tunc siue sciẽter id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa non debeat imputari) * siue etiã ignoranter (cùm suo sit functus officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter electionem talem ratam habuerint) libere reuertitur ad eosdem. Idem fit cum eligit idoneũ: sed electus renuit consentire. Porro eo casu, cùm scilicet indignus eligitur ab eodẽ, cõpromittentes (quos illius C

odio

A odio non conuenit prægrauari) nequaquã (nisi sicut præmittitur ratum habuerint) puniuntur: sed ipse (vt pœna suum authorem teneat) à beneficiis ecclesiasticis triẽnio iuxta Lateranensę concilium suspenditur ipso iure. Huiusmodi quoque pœna, nec in episcopo, si ad eligendum fiat compromissarius sic peccante (cùm de iure nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mẽtio habeatur)* B nec in aliorum quàm episcoporum & superiorum ipsorum electionibus: cùm peccatur in ipsis, vindicat sibi locum. Restringitur etiam dicta pœna solum ad ea beneficia, quæ sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter eligendo, specialiter noscitur offendisse. Et idem in illius beneficiis est censendum: qui alicuius electionem, postulationem, aut prouisionem impugnans, in probatione deficit eius quod C obiicit in personam.

& pœnã. de Anch. Fonta.

** Vide l. hos accusare. §. in omnibus. ff. de acc. cap. finem litibus. de do. & cõ. Font.*

Idem.

Procurator ad appellandum secundum formam cap. Vt circa. non est idoneus, nisi omnia obiecta & forma iuramenti in procuratorio exprimantur. h. d. secundum Pau.

CAP. XXXVIII.

PRocurator ad appellandũ contra electionem, postulationẽ, aut prouisionẽ

alicuius non aliter idoneus decætero reputetur, quàm si omnia, quæ in formam obiicere vel personas, & propter quæ appellare intendit, singulariter & clarè in eius procuratorio sint expressa. Habeátque, speciale mandatum iurandi corporaliter in eorum animas, quorum procurator existit, quòd ipsi credunt expressa huiusmodi vera esse, & se posse probare. A

Idem.

Cassata confirmatione, vel cassa nunciata propter defectum iurisdictionis, vel solennitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. B
Ioan. And. CAP. XXXIX.

SI confirmationē electionis propter debitam iuris solennitatem in confirmatione ipsa omissam, vel ex eo, quia ipse, qui confirmauit, confirmandi non habuit potestatem, cassari seu cassam & irritam nunciari contingat: nō propter hoc præcedens electio (si aliâs sit canonica) intelligitur infirmari. C

Idem.

Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia, singulares personæ capituli vel conuentus occupant bona à prælato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia, donec plenè restituant, ab officio & quibuscunque beneficijs sunt suspensi: non obstantibus priuilegijs, statutis, &

consue

A *consuetudinibus quacunque firmitate vallatis. Ioan.And.*

CAP. XI.

QVia sæpe*contingit quòd cathedralibus & regularibus ac collegiatis ecclesiis vacantibus,capitula,cõuentus,collegia,* & singulares earundẽ personæ bona à prælatis ipsarum dimissa,vel vacationis tempore obueniẽtia,quæ in vtilitatẽ dictarũ ecclesiarũ expendi,vel futuris B deberent successoribus fideliter reseruari: occupant,inter se diuidũt,surripiunt,dilapidant,dissipant:& consumunt in earum graue dispendiũ & iacturam. Nos ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitatibus præcauere volentes:decernimus vt ij,qui præmissa decætero præsumpserint,eoipso sint,& tamdiu maneant ab officio & beneficiis quibuscunque suspensi,donec plenè restituerint quicquid de bo- C nis perceperint supradictis. Non obstantibus quibuslibet priuilegiis vel indulgentiis,aut contrariis consuetudinibus,constitutionibus vel statutis,iuramento, confirmatione sedis apostol.aut alia quacunque firmitate vallatis:quæ omnia,quò ad hoc authoritate apostolica reuocamus, cassamus,& irritamus:ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

** Iura debent adaptari ijs, quæ sæpe cõtingũt. vide gl.de desp̃o.impub. literas.*

**Q̃uo puniãtur collegia vide Bar.in.l. autfacta. ff.de pœn. ca.si ciuitas.de sen. excom. de Ancha. Font.*

Idem

Idem. A

Decretalis, Vt circa solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet: in iudicialibus autem antiqua iura seruanda sunt. h.d. Ioan. And.

CAP. XLI.

COnstitutio felicis recordationis Greg. pa. prædecessoris nostri edita in cōcilio Lugd. formã exprimens secundũ quam ab iis, qui in electionibus, postulationibus, aut prouisionibus se opponunt, debeat appellari: locum sibi non vindicat, nisi solum B cùm in eis extra iudicium appellatur.

Quando verò in iudiciis in huiusmodi negociis appellari contingit: anteriora iura (cum per eam immutata non fuerint) obseruari oportet.

Idem.

Habens plenam administrationem cathedralis ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus: iurisdictionalia exercere potest, sacramentalia nō, nisi episcopus fuerit. h.d. Domi. C

CAP. XLII.

IS, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesiæ plena & libera in spiritualibus & temporalibus à sede apostolica (cui soli hoc competit) est commissa: potest (alienatione bonorum immobilium, duntaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis episcopalis existunt, & quæ potest electus

A ctus exequi confirmatus, liberè exercere. Illa quippe, quæ ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit episcopus) per alios faciat episcopos expediri.

Idem.

Monialis non eligit, nisi peregerit duodecimũ annum, & sit tacitè vel expreßè professa, nec eligitur nisi peregerit tricesimum annum & fuerit expreßè professa. h. d. prima pars vsque ibi, Sanè. Ioan. And.

CAP. XLIII.

B INdemnitatibus monasteriorũ monialium, quæ frequenter propter electiones in discordia celebratas, in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispẽdia patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes: statuimus, vt cùm in eis fuerit electio faciẽda, nulla monialis (nisi duodecimum annum peregerit: & professa fuerit, tacite vel expresse) ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in abbatissam, aut priorisC sam (vbi per priorissam monasterium gubernatur) decætero eligatur aliqua, nisi tricesimum annum compleuerit: & expresse professa fuerit ordinem regularem.

Non obstante contradictione, vel appellatione quacũque electa à duabus partibus numero cùm per scrutinium proceditur, examinatione præmissa per officium præsidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad

ad actus extraneos se diuertant: eligentes possunt accedere ad illam, quæ maiorem partem cõuentus numero habet, & si per accessum ad duas partes peruenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicetur: non tamen adimetur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cùm abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adepta. Item de obiectis contra electam à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes, nec à principio, nec per accessum habet: ante confirmationem sine strepitu & figura iudicij inquiretur. Ipsa tamen (alienatione bonorum & monialium receptione sibi interdictis) interim ministrabit. Item à minori parte electæ nullum ius acquiritur, nec aliæ possunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio, nisi numeri ad numerum. hoc dicit. A B

Sanè si ad electionem per formam scrutinij procedatur: & (votis in diuersa diuisis) electiones per plures in discordia celebrari contingat: ea, quæ à duabus partibus numero fuerit celebrata (exceptione seu contradictione aut appellatione quacunque partis alterius non obstante) per superiorem (prius tamen ex officio prout spectat ad ipsum diligenti examinatione præmissa) si aliàs inuenta fuerit canonica, confirmetur: & confirmatæ electæ (si abbatissa * extiterit) benedictio impendatur. Si autem C

* *Vide gl. in cap. j. de rel. do.*

A tem nulla earundem electionum à partibus fuerit celebrata duabus:tunc(non obstante quòd sit publicatum scrutinium,& ad electionem processum)possint moniales,quæ in aliam vel in alias dixerant vota sua:licitè per consensum(antequã ad actus diuertant extraneos)omni prauitate cessante ad illam accedere,quæ ab aliis maiorem partem conuentus numero facientibus est electa.Et si per accessum huiusmodi
B ad duas partes perueniri poterit:illis,quæ antea in eam consenserant computatis, confirmetur & benedicatur:ac si duas partes ab initio habuisset,vt in casu proximo est præmissum. Verùm si quæ fuerint moniales,quæ postquam in præmissis casibus talis confirmata & benedicta extiterit,ac possessionem suæ administrationis fuerit assecuta: voluerint in modum denunciationis vel accusationis, vt à digni-
C tate deiiciatur adepta : proponere aliquid contra ipsam,eis per prædicta proponendi minimè sit sublata facultas. Si verò ad illam, quæ à maiori parte(vt præmittitur) est electa:noluerint aliæ accedere moniales,vel si accesserint:non tot tamen,quòd cũ aliis prius in eam cõsentientibus faciant duas * partes:tunc super obiectibus partis alterius,si quæ fuerint,& super aliis,quæ in tali

* *Vide Bar. in l. interdũ. ff. de hær. instit.*

tali negocio sunt ex officio inquirẽdã, plenè sine strepitu iudicij & figura per superiorem inquiratur primitus antè, quàm cõfirmetur electio, vel etiam infirmetur: sed interim præsentis constitutionis authoritate in spiritualibus & temporalibus liberè administret: sic tamen quòd de rebus monasterij nil penitus alienet: nec aliquã in monialem recipiat quoquo modo. Si qua verò à minori parte cõuentus numero nominata fuerit vel electa: ex nominatione vel electione huiusmodi (quas eo ipso quòd pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere) ipsi ius aliquod quomodolibet non quæratur: nec ad eam ab aliis per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. Vt autem cum per prædictam formã proceditur, facilius in huiusmodi monialium electionibus ad cõcordiam veniatur: decernimus, vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem. A B C

Electæ per compromissum benedictio impendetur, non obstante minoris partis contradictione: sed si maior se ei opponat, liberè administrabit, nec cõfirmabitur. Si autem ei se opponat pars in duplo maior: non administrabit, nec confirmabitur, sed expectabit litis euentum. h. d.

Cæterum si per formam compromissi fue

A fuerit in electione processum, & electę pars aliquá se opponat: si minor, ipsius (vt in forma scrutinij statuitur) confirmetur electio, & eidẽ benedictio impendatur, partis eiusdem cõtradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obstante: sed per hoc denunciandi vel accusandi eam postmodum sibi via minimè sit preclusa. Si maior, eius (donec de obiectis & aliis, vt in eadem forma scrutinij præmittitur, fuerit in-
B quisitum) confirmatio, vel infirmatio differatur: sed interim (vt prædicitur) liberè administret, nisi forsan pars opponẽtium extiterit duplo maior: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis euentum potius expectare.

Si ab opponentibus in casibus præmissis appellatur, constitutio, Vt circa. seruabitur: sed moniales ad sedem apostolicã personaliter nõ venient, sed procuratores secundum constitutionem, cupientes. mittent. h. d. Ioan. And.

Porrò si in huiusmodi electionum negociis contigerit (in illis duntaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta præmissa fuerint admittẽdæ) ad sedem apostolicam appellari: appellantes formam constitutionis felicis recordationis Gregorij papæ prędecessoris nostri editæ in concilio Lugdun. diligentius seruare teneantur. Sed cùm

*Vide hîc eas propter sexus verecundiam, * suæque A. effectū ve conditionis statum nō deceat, nec ipsis ex-recūdiæ p pediat publico cœtui demonstrari, aut ex-Ancha. et tra sua monasteria euagari: nolumus quòd l. filius. ff. electæ, vel etiam eligētes aut appellantes, de cōd. in- seu hæ, contra quas appellatum fuerit, ad stit. Fon. eādem sedem personaliter veniāt quoquo modo. Sed procuratores sufficienter instructos iuxta constitutionem piæ memoriæ Nicolai papæ tertij prædecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos B electionum ac appellationum & postulationum suarum prosecuturæ negocia, prout iustitia suadebit. pœnam in dicta constitutione contentam ipso iure (si hoc non fecerint) incursuræ.

Ponentes vel nutrientes discordiam in electione monialium, ipso iure sunt excommunicati. h. d. Ioan. And.

Postremò ij, quos ad dirigēdas in huiusmodi electionibus moniales easdem dein- C ceps cōtigerit euocari, ab his prorsus abstineant, per quæ inter eas super faciēdis ipsis *Do. not. electionibus oriri * possit discordia, vel quòd pœ- exorta nutriri: aliàs eoipso excommuni-na statu- cationis sententiæ se nouerint subiacere. ta procu-

Hæc constitutio locum habet in monialibus rantibus *regulariter viuentibus, & in canonicis secularibus: hoc excepto quòd non debeant, nisi professæ* ortum di- *eligere*

A *eligere vel eligi. quod non potest sibi vindicare lo cum in canonicis secularibus. per hoc tamen papa non approbat statum dictarum canonicarum secularium. h. d. Ioan. And.*

scordiæ, non ligat iam ortã nutriẽtes. Fonta.

Supradicta, siquidem nedum in monasteriis, in quibus sunt moniales viuentes sub aliqua de religionibus approbatis: sed etiã in illis vbi sunt iuxta quarundam prouinciarum consuetudinem mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed viuunt vt in
B secularibus ecclesiis canonici seculares, volum⁹ per omnia obseruari: eo (quod supra dicitur) duntaxat excepto, vt non eligantur nec eligant non professæ, cùm in ipsis hoc locum sibi nequeat vindicare, per hoc tamen earum statum, ordinem seu regulam nolumus nec intendimus approbare.

Iura de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non sunt mutata. hoc dicit.

C Ad hæc licet præmissa, quæ in multis à iure communi discrepare noscuntur: circa electiones in quibuslibet mulierum monasteriis faciendis ex certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda: intentionis tamen nostræ nequaquã extitit per illa, quo ad electiones in aliis virorum monasteriis, vel quibusuis ecclesiis celebrandis aliquid immutetur: sed iura præcedẽtia in

sua omnino remaneant infirmitate. A

Idem.

Si ordinarius post recessum appellationis interiectæ ad curiam, in causis electionum episcopatuum non inquisito an prauitas interuenerit, procedit, confirmat, vel consecrat: prædicta non tenent: & ipse ab episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. hoc dicit Dominicus de sancto Geminiano.

CAP. XLIIII.

PRouida consideratione generale concilium Lugdunen. concessit, vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium ad sedem apostolicam in electionum episcoporum, & eorum superiorum negociis interiectis, per quas ad sedẽ ipsam eadem negocia deferuntur: partes (nulla interueniente prauitate) recedere valeant antè, quàm, ipsi sedi apostolicæ appellationes eædem fuerint præsentatæ: sed inferiores iudices, quorum est (appellatione cessante) negociorum cognitio eorundem: si in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se non intromittant vllatenus de eisdem: sed præfigant ipsis partibus peremptorium terminum competentem, quo cum actis & munimentis suis apostolico se conspectui repræsentent. Verum cùm nõnulli B C

A nulli concesſione huiuſmodi abutentes,* ſuam (inquiſitione præfata omiſſa) cognitionem in eiſdem negociis interponāt: ad confirmandas electiones, & conſecrandos electos temere procedendo. Nos ſuper hoc expreſsius prouidere volentes, confirmationes & conſecrationes huiuſmodi, & quoſcunque proceſſus alios, quos (inquiſitione præmiſſa nō habita) contigerit decætero in talibus negociis attentari: decer- B nimus nullius penitus exiſtere firmitatis: & confirmantes & conſecrantes eoſdem (vt in eo, quo peccauerint puniantur*) ab epiſcoporū confirmatione ac cōſecratione per annum continuū ipſo iure fore ſuſpenſos.

*Vide gl. in cle. j. de iur. pat.

*Vide l. j ff. de diuor. ī princi. et Bar. in l. p̄tor ait. §. hocq; interdictū. ff. de no. ope. nūcia.

Idem.

Si papa ſibi prouiſionem eccleſiæ cathedralis reſeruauit, inhibuit, & decreuit: non eſt vitiata electio, quæ præceſſerat: omnia tamen, quæ re- C *ſeruationem ſequuntur, carent effectu. Io. And.*

CAP. XLV.

SI eo tempore, quo prouiſionem alicuius eccleſiæ cathedralis ex quauis cauſa diſpoſitioni ſeu ordinationi ſedis apoſtolicæ reſeruamus, inhibentes ne ad electionem vel prouiſionem faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernentes ſi ſecus ſuper hoc à quoquam ſcienter vel ignoranter attentatum extiterit, irritum & inane:

iam ad electionem forsitan sit processum A in ipsa. Præsenti constitutione sancimus; quòd licet reseruatio, inhibitio, & decretum huiusmodi non afficiant electionem, vel alia, quæ præcedunt: afficiant tamen vt effectu careant ea, quæ postmodum subsequuntur.

Idem.

Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest insolidum & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus. h.d. vsque B *ad §. Porrò. Dominicus.* CAP. XLVI.

SI quis iusto* impedimento detentus in electionis negocio nequeat commodè interesse: potest nedum vni (prout dicitur in concilio generali) sed & pluribus committere vices suas, dum tamen eorum cuilibet det insolidum potestatem: & erit tunc melior conditio occupantis. Verùm si ambo concurrant insimul, & postulent se admitti, audiri eos non expedit: C quia possent vota sua dirigere in diuersos, sicque res non haberet exitum, & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat, quem capitulum vel pars maior elegerit, vel si concordare nequeant: is qui primò* in instrumento vel literis procurationis extiterit nominatus. Si autem nullus ipsorum insolidum fuerit

Vide l. j. §. eius rei. ff. de offi. eius cui manda.

Vide distinc. ij. in Christo pa

A rit deputatus; tunc propter rationem eandem ipsorũ aliquis non debebit admitti: sibiq; imputet, qui sic eos cõstituit indiscretè.

Procurator ad eligendum constitutus, vnum nomine suo, & vnum nomine domini sui eligere non potest: nisi à domino de certa persona speciale mandatum habeat. h.d.

Porrò cùm vnus est procurator simpliciter constitutus: si is vnum suo & alium domini sui nomine in scrutinio nominãdum B duxerit, nihil agit: nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum; tunc enim in illam eius, & in aliam suo nomine licitè poterit consentire.

ter. & l. si seruus cõmunis. de stip. ser. c. quoniã ab bas. de offi. deleg. Font.

Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius procurator esse velit, & ipse procuratorem, qui nõ sit de capitulo, nolente capitulo deputare non possit) votum per literas exprimere non potest: cùm cuiuslibet votum sit secreto & sigillatim in scrutinio exprimendum. hoc dicit.

C Absens vnoque (licet nullus de collegio velit esse procurator eiusdem: nec ipse nolente capitulo extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per literas exprimere votum suum, quod non est ante scrutinium: sed in ipso scrutinio secretè & sigillatim tantummodo exprimendum.

Idem.

Si apparet coëlectus, vel se opponens ei, qui

confirmationem petit, ille vocabitur nominatim: A *aliàs fiet in ecclesia crida generalis, quòd se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio aßignato: aliter confirmatio facta non tenet. Ioan. And.*

CAP. XLVII.

QVoniam electione non in concordia celebrata, superior, ad quē electionis ipsius confirmatio pertinet, cōsueuit interdum suæ cōfirmationis celeritate, præferens cupiditatem propriam iuri, & inordinatum affectum etiam æquitati, B competitorem aliquando vbi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est vnicus, supplantare: dum nullis vocatis & non discusso negocio per repentinam con-

1. Tim. 5. firmationem cito (contra doctrinam Apostoli) imponit manus electo. Nos volentes huic morbo & fraudibus obuiare: præsenti constitutione sancimus, cōfirmationes tales viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas & inanes. Vocationem au- C tem huiusmodi nominatim vbi est coelectus, vel appareat oppositor, *aliàs generaliter in ecclesia, in qua electio facta est, vt si qui sint, qui se velint opponere, compareāt assignato peremptorio termino, competenti, faciēdam esse censemus. Quæ etiam si electio in concordia celebrata fuerit: volumus obseruari.

**Vide Inno. c. inter quatuor. de maior. & obed. doct. l. fin. C. de iur. delib.*

De

De renunciatione. TIT. VII.

Bonifacius octauus.

Romanus pontifex potest liberè papatui renunciare. hoc dicit secundum Zen.

CAP. I.

QVONIAM aliqui curiosi disceptantes de iis, quæ non multum expediũt, & plura sapere, quàm oporteat (contra doctrinã Apostoli) temere appetentes, in dubitationem illicitam, an Rom. pont. (maximè cùm se insufficientem agnoscit ad regendam vniuersalem ecclesiam, & summi pontificatus onera supportanda) renunciare valeat papatui, eiusq; oneri & honori: deducere minus prouidè videbantur. Celestinus papa quintus prædecessor noster (dum eiusdem ecclesiæ regimini præsidebat) volens super hoc hæsitationis cuiuslibet materiam amputare, deliberatione habita cum suis fratribus ecclesiæ Romanæ cardinalibus (de quorum numero tunc eramus) * de nostro & ipsorum omnium concordi consilio & assensu authoritate apostolica statuit & decreuit Romanum pontificem posse liberè resignare. Nos igitur ne statutum huiusmodi per temporis cursum obliuioni dari, aut dubitationem eandem in recidi-

**Videl. ius senat. C. de dig. lib. 12.*

uam disceptationem vlterius deduci contingat. ipsum inter constitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum. A

Idem.

Si in fraudem expectantis, primam vacaturam, cùm in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectans illam recipere, imò illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem. Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque. B

CAP. II.

SI te præbendam vel dignitatem, in aliqua ecclesia proximo vacaturam authoritate apostolica expectante, aliquis præbendam seu dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulenter ei renunciet, vt illa primò sic vacante præcludatur tibi via per consequens ad obtinendum præbendam vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per C mortem alicuius vel aliàs in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximo vacaturæ, per renunciationem huiusmodi (dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas: vt quia dictæ renunciationis tempore is, qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat infirmitate graui detinebatur, vel

aliquid

liquid aliud imminebat, propter quod il-
lius præbenda seu dignitas vacare in proxi
mo probabiliter credebatur) nullum tibi
volumus obstaculum interponi: quo minus
præbenda vel dignitate prædicta sic frau-
dulenter renunciata omissa) possis dictam
pinguiorem cùm eam vel aliam, si prius ip-
sam vacare contigerit, authoritate præfata
liberè petere, veluti tibi debitam, & habere.
Cæterum si prædicto renuncianti huius-
modi præbenda vel dignitas pinguior for-
tan conferatur: eo ipso * dicta fraus intel-
ligatur esse probata, & idem renuncians ha
bita omnino careat & ambita.

* *Ex vicinitate tēporis aliquid præsumitur, vt habes in l. post cōtractū. ff. de donatio. & Bal. in l. j. C. de seruis fugi. Phil. Fōt.*

De supplenda negligentia prælatorum. TIT. VIII.

Innocentius quartus.

Iurisdictio suffraganei excommunicati, ad metropolitanum non deuoluitur. Ioan. Andr.

CAP. I.

ROMANA ecclesia: & infra. Edictum verò per Remensem prouinciam publicatum, vt à subditis episcoporum ipsius prouinciæ pro audiendis & terminandis eorum causis liberè ad Remensem curiam accedatur, penitus reuocamus. Quia etiam si tenerentur iidem episcopi pro suis culpis

vinculo excommunicationis adstricti: non A tamen ex culpis * ipsis (cùm id non inueniatur à iure concessum) ad Remensem archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum. Sed alia fortè pro illis pœna ipsis canonica posset infligi.

** Quis potest pluries puniri ex eadem culpa quando persistit in ei⁹ contumacia.*

Idem baronibus & comitibus regni Portugalliæ.

Si ille, qui præest est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem. h. d. Ioan. And.

CAP. II. B

GRandi non immerito: & infra. Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præfati regis Portugalliæ fratrem de deuotione, probitate ac circunspectione multipliciter commendatum, qui eidem regi (si absque legitimo decederet filio) iure regni succederet: quique examinatæ dilectionis affectu, quo vos & prædictum regnum prosequitur (magnanimitate ac potentia sibi plurimum suffragantibus) regnũ ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur: præsertim cùm ad curam & administrationem generalem, & liberam regni eiusdem, tam pro sæpedicti regis, quàm ipsius regni vtilitate si prouidè attendatur, ac ad defensionem ecclesiarum, monasteriorum, aliorúmq; piorum locorum regni C præfati,

æfati,& perſonarum eccleſiaſticarũ, tam
ligioſarum,quàm ſecularium,necnon vi-
ıarum, orphanorum,& cæterorum ibidẽ
gentium,ac deperditorum inibi recupe-
tionem ſalubriter (vt in domino confidi-
us) ſit aſſumptus, cùm ad vos acceſſerit
idelitate,homagio,iuramento,ſeu pacto,
aliquibus fortè præfato regi, vel cuicun-
ıe alij perſonæ tenemini,aut etiam ipſius
gis prohibitione: dummodo perſonam
us,& vitam,ac legitimi ſui filij,ſi aliquem
ſum habere contigerit fideliter conſer-
etis,debitum eis exhibentes honorem,ne
uaquam obſtantibus) in ciuitatibus, ca-
ris,villis,& munitionibus regni prædicti,
ım omnibus ſuis recipere,ac eius diſpoſi-
oni,ordinationi, & mandatis vniuerſali-
er ſinguli,& ſingulariter vniuerſi per om-
ia,& in omnibus intendere abſque diffi-
ıltate qualibet procuretis: impendentes
bi contra quoſlibet repugnantes,ac etiam
iolentos conſilium,auxilium,& fauorem:
e reditibus,prouentibus,omnibúſque præ
ati regni iuribus ſine diminutione aliqua
lenariè reſpondendo: vt de illis dicto regi
ecundum quod ſuam decet excellentiam,
ibi ac ſuis & præfati regni neceſsitatibus
ro tempore, ac negociorum emergentiũ
qualitate valeat prouidere. Alioquin ve-
nerabil

nerabilibus fratribus nostris Bracharensi archiepiscopo, & episcopo Colimbrensi, damus nostris literis in praeceptis: vt vos ad id monitione praemissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. A

Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo *filio (si quem habuerit) praedictum regnum adimere: sed potius sibi & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita ipsius regis per solicitudinem & prouidentiam comitis consulere supradicti. B

Vide Baldũ in l. si viua matre. C. de bo. ma. & C. de agr. & cẽ si. l. cum scimus. li. xj. & l. impub.

Bonifacius octauus.

Episcopo à paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus. sed capitulum administrat: nisi papa quam cito hoc fieri poterit super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioannes Andreas.

CAP. III.

SI episcopus à paganis, aut schismaticis capiatur: nõ archiepiscopus sed capitulum, ac si sedes per mortem vacaret illius, in spiritualibus & temporalibus ministrare debebit: donec eum libertati restitui, vel per sed. apost. (cuius interest ecclesiarum prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum, quàm cito commodè poterit consulendam aliud contigerit ordinari. C

Idem.

Idem.

cclesia cathedrali vacante, solus papa visitato-n deputat, nisi archiepiscopus propter negligen-tiam, vel dolosam capituli administrationem n causa cognitione deputaret. h.d. Domi.

CAP. IIII.

Ecclesiæ cathedrali vacanti visitator ab alio, quàm à Romano * pontifice de-tari non potest: Nisi fortè capitulum spiritualibus & temporalibus negligen-, aut perperam administret. Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel mali-m capituli (eo vocato, causæque super c cognitione præmissa) visitatorem, seu ministratorem eidem ecclesiæ licitè po-it deputare.

Vide supra, de offic. lega. quòd trãslationem. Domi.

Visitator ecclesiæ vacantis ab inferiore à pa-deputatus, temporalia & spiritualia admini-at: excepta beneficiorum collatione ad episco-m pertinente. h.d. Domi.

Huiusmodi quoque visitator, quãquam ritualium & temporalium administra-nem legitimam censeatur habere: be-ficia tamen, quæ ad collationem perti-nt, episcopi conferre non potest, si ab a-, quàm à Romano pontifice fuerit depu-us.

De temp

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

A

TIT. IX.

Clemens quartus.

Episcopus Italiæ vltramontanum non ordinet, nisi de speciali licentia papæ, vel per patentes literas episcopi sui, continentes iustam causam quare nolit vel non possit illum ordinare. si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita quod etiam à pœnitentiariis papæ, sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioan. And. B

CAP. I.

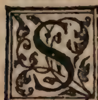

AEPE contingit, quòd nonnulli clerici vinculo excommunicationis adstricti, aut apostatæ, seu irregulares, vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriã, in qua de his habetur notitia fugientes, se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines promoueri. C Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obuiare: statuimus, vt nullus episcoporum Italiæ decætero aliquem vltramontanum clericum ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiam habeat, vel ab episcopo, de cuius diœcesi traxit originem ordinandus, vel in cuius diœcesi beneficiatus existit: per eius patent

itentes literas causam rationabilem cõti-
entes, quare ipsum nolit, aut nequeat or-
nare. Eos verò, quos contra præmissa
ontigerit ordinari: manere volumus abs-
ue spe dispẽsationis, super hoc à sede apo.
otinendæ suspensos, ac ordinantes pœni-
ntia condigna puniri. Omnibus nostris
enitentiariis inhibentes districtè, ne abs-
ue licentia nostra speciali, cum taliter or-
natis dispensent, vel suas eis tradent lite-
s, per quas cum ipsis debeat dispensari.

Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

Qui scienter ordinauerint clericum alienum, annum à collatione ordinum sunt suspensi. & stquam suspensio fuerit manifesta, poterunt bditi sine ipsorum licentia à vicinis episcopis dinari. Ioan. And. CAP. II.

EOs, qui clericos parœciæ alienæ absq; superioris ordinandorum licentia sciẽ-
r, seu affectata ignorátia, vel quocunque
o figmento quæsito præsumpserint ordi
re: per annum à collatione ordinum de-
rnimus esse suspensos. His, quæ iura sta-
unt contra taliter ordinatos in suo robo-
duraturis. Clericis quoque parœciæ ta-
er suspensorum, postquam eorum suspen
o fuerit manifesta: absque ipsorum etiam
entia, interim recipiendi ordines ab aliis

vicinis episcopus, aliàs tamen canonicè, liberam concedimus facultatem. A

Bonifacius octauus.

Episcopus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest: inferiores prælati non nisi ex priuilegio: nec officiales episcoporum: sed ij, qui habent administrationem spiritualium illas bene concedunt.

CAP. III.

CVm nullus clericum parœciæ alienæ, præter superioris ipsius licentiam debeat ordinare: superior intelligitur in hoc casu episcopus, de cuius diœcesi est is, qui ad ordines promoueri desiderat oriundus, seu in cuius diœcesi beneficium obtinet ecclesiasticum, seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadem. Inferiores quoque prælati, religiosi vel alij, nisi eis quòd suos clericos, aut subditos possint, à quo voluerint episcopo facere ordinari, à sede apo. specialiter sit indultum, vel officiales episcopi (cùm ad hoc se ipsius officium non extendat) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. Episcopus autem in remotis agente ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel (sede vacante) capitulum, seu is, ad quē tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi. B C

Possunt

Possunt episcopi ordinare priores prioratuum non exemptorum, & ipsorum socios, quamdiu morantur in illis: licet inde non fuerint oriundi. Ioannes Andreas.

Religiosi verò à suis superioribus in non exemptis prioratibus deputati priores, & eorum socij, possunt à locorum diœcesanis, quamdiu morantur in ipsis prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum diœcesibus oriundi. Idem.

Episcopus, seu alius inferior, primam tonsurã infanti non confert, nisi religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alterius diœcesis absque sui prælati licentia, nec etiam coniugato, nisi religionem intret, aut ad sacros promoueatur legitimè: aliàs contra faciens punitur, vt hic, hoc dicit. Zen.

CAP. IIII.

NVllus episcopus, vel quiuis alius infanti (nisi fortè religionem intraret) seu illiterato, sed nec absque sui superioris licentia homini diœcesis alienæ clericalem præsumat conferre tonsuram: nec etiam coniugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri: prout est sacris canonibus definitum. Qui verò contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit puniatur) per vnum annum à collatione clericalis tonsuræ, duntaxat nouerit se suspensum.

De ætate & qualitate, & ordine praeficiendorum. A

TIT. X.

Bonifacius octauus.

Episcopus dispensat cum maiore xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstet hoc dicit. Dominicus.

CAP. VNICVM.

** Potestas dispensandi in superiore, non est necessitatis, sed voluntatis, vt di. tex. permittimus. & 50. di. miror.*

PERMITTIMVS * vt episcopi cum iis, qui xx. annum compleuerint, quòd dignitates vel personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere: possint (si aliud nō obstat canonicū) libere dispēsare. B

De filiis presbyterorum, & aliis illegitimè natis.

TIT. XI.

Bonifacius octauus.

Cum illegitimè natis dispensant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale in quo aliàs dispensare possint: in aliis dispensatio papæ requiritur. Ioan. And. C

CAP. I.

IS, QVI defectum patitur natalium, ex dispensatione episcopi licite potest (si ei aliud canonicū non obsistat) ad ordines promoueri

eri minores, & obtinere beneficium, cui ra non imminet animarum: dummodo tale super quo per ipsum episcopum valeat dispensari. ordines quoque maiores, beneficia curam animarum habentia: per quibus nequit episcopus dispensare, e dispensatione sedis apostolicæ promoueri non potest.

Si dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante vllo defectu possit ad curatum beneficiũ promoueri: prætextu illius dispensationis non potest duo beneficia insimul obtinere. Ioan. And.

Ille verò, cum quo per sedem dispensatum eandem, vt (præmisso non obstante defectu) valeat ad beneficium, etiam si curam animarum habeat, promoueri: nequit prætextu dispensationis huiusmodi (quam existantem à iure oportet veluti odiosam stringi) nisi vnicum beneficium obtinere.

Idem.

Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat: non valet dispensatio. Ioan. And.

CAP. II.

SI is, cum quo fuit per sedem apostolicam dispensatum, vt (non obstante defectu natalium, quem patitur) ad omnes

ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarũ: dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu) postmodum obtineat à sede præfata, vt duo, aut plura beneficia similem curam habentia posſit recipere, si ei aliàs canonice conferantur, & ea simul licitè retinere: talis dispensatio) cùm non sit verisimile sedem ipsam cum illo prædictum patiente defectum voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorũ huiusmodi dispensare) veluti per surreptionem obtenta, nullius penitus est momenti. A B

De digamis. TIT. XII.

Grego. x. in concilio generali Lugduneñ.

Digamus nudatus est omni priuilegio clericali, & adstrictus seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur ei sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.

CAP. VNICVM. C

LTERCATIONIS antiquæ dubium præsentis declarationis oraculo decidentes, digamos omni priuilegio clericali declaramus esse nudatos, Et coërcitioni fori secularis additos: consuetudine contraria non obstante. Ipsis quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum

m clericalem.

De officio vicarij. TIT. XIII.

Innocentius quartus.

Successor officialis excommunicati, excommucatus non est, nisi in crimine damnato commucet: illa autem, quæ exercet illo excommunicamanente, non valent si iurisdictione solum ab recepta hoc facit. Ioan. And.

CAP. I.

ROmana ecclesia: & infra. Cùm Remeñ. archiepiscopus in officialem alicuius suffraganei sui excommunicationis sentẽtiam aliqua rationabili causa profert: illos, i vices ipsius gerunt, propter hoc excomnicationis vinculo nõ adstringit. Cùm n communicent ob id officiali eidem in mine, qui ecclesiasticæ censurę districtiopro eo quòd suum exercent officium nõ tantur. Ea tamen, quæ ipsi gerendo iusmodi vices agunt, eo taliter excomnicato manente (si iurisdictionem tann recipiunt ab eodem) non possunt obere vigorem.

Bonifacius octauus.

Ex generali commissione non potest officialis uirere, corrigere, deponere, & punire subditon excessus. Ioan. And.

CAP. II. A

LIcet in officialem episcopi commissionem officij generaliter sibi factá causarum cognitio transferatur, potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos à suis beneficiis, officiis vel administrationibus amouẽdi: transferri nolumus in eundem. Nisi sibi specialiter hæc committantur.

Idem.

Ex generali commissione officialis beneficia conferre non potest. Ioan. And. B

CAP. III.

CVm in generali concessione nequaquã illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus: nec regulariter donare valeat is, cui bonorum administratio etiam libera est concessa: officialis, aut vicarius generalis episcopi, beneficia conferre non possunt. Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa. C

De officio & potestate iudicis delegati.

TITVLVS XIIII.

Innocentius quartus.

Conseruator à manifestis defendit iniurijs, & iudicialem indaginem non exercet.

CAP.

A CAP. I.

STATVIMVS, vt conseruatores, quos plerunque cõcedimus, à manifestis iniuriis, & violentiis defendere posśint, quos eis committimus defendendos. Nec ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, suam posśint extendere potestatem.

Alexander quartus.

In coactionibus, & pœnis pontificali digni-
B *tati defertur.* CAP. II.

QVia pontificali dignitate præditis ob reuerentiam sacri officij, quod exercent, plurimum deferri cõuenit, & eos plus aliis honorari decet: vt cum à iudicibus, vel conseruatoribus à sede apostolica deputatis cõtra eos, ad coactiones aliquas, siue pœnas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur.

Ita quòd (eis quadam condigna reueren-
C tia supportatis) ingressus primo ipsis ecclesiæ, vel sacerdotale interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter aggrauetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi forte aliter fieri suaserit nimia contumaciæ proteruitas siue culpa.

Bonifacius octauus.

Delegato procedente cum duobus subdelega-

tis, non in totum ad papam non ad condelegatos appellari debet. h. d. Io. And. A

CAP. III.

SI duo ex tribus à sede aposto. delegatis, duobus aliis, nō in totum subdelegauerint vices suas, ipsíque * subdelegati cum delegato tertio in causa processerint delegata: si appellatur ab ipsis, non ad condelegatos, sed ad primū delegantem tantummodo appellari debebit.

* *Vide l. præcipimus. ad fi. C. de ap. & c. fi. supra, de re iudi. l. fin. C. de can. largi. lib. xj. Anc. Font.*

Idem in eodem. B

Tres casus ponit, in quibus suspitionis causa coram arbitris non tractatur. Primus, cùm recusatur vnus ex delegatis datis cum clausula, quòd si non omnes. Secundus, cum recusatur delegatus episcopi. Tertius, cùm recusatur officialis. Ioan. And.

CAP. IIII.

SI contra vnum ex duobus iudicibus cum illa clausula: quòd si ambo interesse nō possunt, alter eorū in causa procedat, à sede apostolica delegatis, suspicionis causa legitima proponatur: causa ipsa suspicionis coram non recusato coniudice (ad quem ex vi prædictæ clausulæ debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari, & ab eo expediri debebit. Vbi verò non est dicta clausula in rescripto: debet super hoc ad arbitros recursus haberi. Cùm autem ipse delegatus episcopi recusatur: recusationis causa C

coram

oram epiſcopo eſt probanda. Idem eſt officialis recuſetur eiuſdē:licet ad ipſum b eodem officiali nequeat appellari.

Idem in eodem.

Diſtinguit tria tempora ad ſciendum, an iudex ſuſpectus committere poſſit: quia aut non eſt propoſita recuſatio, & tunc in totum per eum facta commiſsio tenet. Aut eſt propoſita; ſed nondū pronunciatum ſuper ea: & tunc volente recuſatore committere poteſt: aliàs nō. Aut iam pronunciatum eſt illum eſſe ſuſpectum: & tunc etiā volente recuſatore committere nequit. Io. And.

CAP. V.

Vdex, ab apoſtolica ſede datus, quamuis legitimè recuſari valeat, vt ſuſpectus, poteſt licitè vices ſuas cōmittere: antequā recuſatio contra ipſum proponatur. Et ſi in totum commiſerit, recuſari vlterius, aut facta per eum commiſsio impugnari nequit: quod poſſet ſi ſibi de iuriſdictione aliquid reſeruaſſet. Poſt recuſationem quoque propoſitam committere (niſi de recuſatoris procedat aſſenſu) non poteſt: ſed eo volente hoc poteſt, etiam ſi iam recuſatio eadem ſit probata: dummodo pronunciatum non fuerit ſuper ea. Ex tunc enim (cum omnino iudex eſſe deſierit) nulla etiā cum illius aſſenſu poteſt fieri commiſsio per eundem.

Idem

Idem. A

Delegatus subdelegans, etiam in totum, re integra causam reassumere poterit. h. d. Io. And.

CAP. VI.

QVamuis alicui vices tuas in causa tibi à sede apostolica delegata in totum commisisse noscaris: si tamen antequã ille iurisdictione vsus fuerit, cõmissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso: vel eum rebus eximi contingat humanis: causam ipsam resumere poteris. Cùm iurisdictio B (ex quo ipsa vsus non extitit) non censeatur in eum efficaciter transiuisse.

Idem.

Si delegatus subdelegauit quoties abesset, vel donec reuocaret: & mortuus sit, re non integra subdelegatus procedit. Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet, etiam post sententiam. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VII. C

SI delegatus, quoties eum abesse cõtigerit, tibi commiserit vices suas: poteris eo rebus humanis exempto (cùm & tunc censeatur abesse) commissum tibi negocium (dum tamen illo viuente iurisdictione vti cœperis) liberè definire. Idem poteris quãdo tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret reuocãdas. Nam

talis

alis commiſsio, per quam cenſetur etiam entenitiæ prolatio (niſi antea fuerit reuocata) committi, nequaquam morte cõmittentis expirat: ex quo res integra nõ exiſtit.

Ad eum quoque, qui vices ſuas committ, donec reuocet: vel qui executioně ſententiæ * tantum, aut quicquid aliud de iuſdictione ſibi reſeruat: non ad delegantem primum appellari debebit. Etiam ſi oſt ſententiam fuerit appellandum.

Idem.

Plurium delegatorum inſolidum quilibet coſcit. Et vno cognoſcente, alij (niſi ex cauſa) non intromittunt. Et perpetuatio vnius, perpeat quò ad omnes. h. d. Zen.

* *Executio eſt iuriſdictionis: ideo nõ facienda die feriata. de fer. ſi videtur. Do. Fon.*

CAP. VIII.

Cum plures ſub illa forma, vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatum oſtolicum exequantur, aut alia conſimili dices vel executores à ſede apoſt. deputa- contingit: ipſorum quilibet iniunctum teſt liberè adimplere mandatũ. Porrò o eorum negocium inchoante commiſm, alij nequibunt ſe vlterius intromittede eodem: niſi vel infirmitate, vel alia ſta cauſa illum contingeret impediri: aut iollet, vel malitioſè in eo procedere reſaret. Iuriſdictione verò perpetuata mãtore viuente per vnum (eo caſu quo poteſt

test) ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes. A

Idem.

Executor super gratia facta datus à papa: mortuo papa etiam re integra gratiam exequitur. Ioan. And.

CAP. IX.

SI super gratia cuiquã ab apostolica sede facta executores fuerint deputati: æquũ esse censemus, vt sicut ipsa gratia (licet nõdum sit in eius executione processum morte non perimitur concedentis, sic nec etiam B re integra perimatur executoribus data potestas, quam veluti gratiæ prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis. Ne gratiam eandem vel reddi, quandoque omnino inutilem, vel ipsius effectũ in tempus longius (cum illius dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

Idem.

Duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem: scilicet C cùm delegatus excommunicatus, vel mortuus est. Alios casus ponit infra eodem, Si à subdelegato. Ioan. And.

CAP. X.

SI is, cui causa (licet proprio nomine non expresso) à sede fuerat apostolica delegata, subdelegauerit non in totũ vices suas alicui: à subdelegato huiusmodi si delegatum

um ipsum excommunicari, aut de medio olli contingat, impedimento tali durante d sedem ipsam (ne absolutionem, vel successorem expectando * illius, præiudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari valeat) volumus appellari.

* Vide Anch. in ij. not. de cuius mẽte videtur quòd cessãte ista ratione ad proximũ, pondero pro eover. durante, significãs longum tẽpus. Fõ.

Idem.

Ab arbitris iuris appellatur ad papam. Ioan. And.

CAP. XI.

AB arbitris, qui secundum formam iuris, vt de proposita cõtra iudicem suspicionis causa cognoscant, vel qui cùm de reuocatione ambigitur literarũ, iudicibus nequeuntibus in vnam sententiam cõcordare, ad cõcertationem huiusmodi sopiendam à partibus eliguntur: est (si grauauerint) ad sedem apostolicam appellandum.

Idem.

Executor datus à papa, vt prouideat personæ, subdelegat. si detur vt prouideat ecclesiæ non expressa persona, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum, & causam reddit. Ioan. And.

CAP. XII.

IS, cui ab apostolica sede cõmittitur certæ personæ prouisio de beneficio in certa ecclesia, diœcesi vel prouincia facienda: potest alij committere licitè vices suas. Sed si (non expressa certa persona) committatur eidem, vt alicui personæ idoneæ

de

de certa ecclesia vel beneficio debeat prouidere: (Quia circa eligendam personam eius industria * tunc videtur electa) prouisionem sibi commissam alteri demandare non potest. Nisi forma commissionis habeat, vt per se, vel per alium, id valeat expedire. A

Vide Bar. in l. inter artifices. ff. de sol. & Io. Anch. Fonta.

Idem.

Is, cui aliquid certo loco expediendum cōmittitur: ex iusta causa illud expedire poterit extra locum. h. d. Ioan. And. B

CAP. XIII.

Statuimus, vt is, per quem ab apostolica sede certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud expediri mandatur: si propter potentiam, vel malitiam illius, contra quē inquiri debet: siue procedi, seu fautorum * eiusdem non posit hoc exequi eo loco securè (ne ipse commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum aliū eligat idoneum & securum. Idem faciat si alia rationabilis causa subsit, propter quā in loco decreto perfici nequeat commodè, quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum apostolicum vel differri. C

**Vide de testi. constitutus. & de homi. Petr⁹ & j. q. iiij. quia præsulatus. Do.*

Idem.

Quando à subdelegato non in totum, appellatur, quia non admittit exceptionem, per quam deneg

A *denegatur etiam delegatum habere iuriſdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. XIIII.

SI à ſubdelegato, cui delegatus non in totum commiſerat vices ſuas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram ſe propoſitam, quod antequam per eum, vel per ipſum delegatum in aliquo proceſſum fuiſſet, delegans viam fuerat vniuerſæ carnis ingreſſus, admittere recuſauit: non ad
B delegatum (cùm iuriſdictionem negetur habere) ſed ad delegantem potius appellari debebit. Idem fiet in aliis caſibus, in quibus delegatus iuriſdictionẽ habere negatur. Aliàs ſi appellari deberet ad ipſum: eſſet appellans (qui ſic fateri videretur eundem iuriſdictionem habere, quod antè negauerat) contrarius ſibiipſi.

Idem.

C *Ponit hîc, qui poßint eſſe cõſeruatores, & vbi cognoſcere, & an & quibus poßint delegare, & quantum duret eorum poteſtas, & de expenſis talium. hoc dicit. Zen.*

CAP. XV.

HAc cõſtitutione perpetuò valitura ſancimus, vt conſeruatores, qui aliquibus (vt à manifeſtis iniuriis, & violentiis tueantur eoſdem) plerumque à ſede apo-

ſtolica conceduntur, decætero deputari nõ A
poſsint: niſi epiſcopi vel eorum ſuperiores, aut abbates ſeu dignitates, vel perſonatus in cathedralibus, vel collegiatis eccleſiis obtinentes: nullúſque deputati ſibi conſeruatoris eſſe valeat conſeruator. Nec aliquis (regibus & reginis, qui ſicut dignitatis altitudine præeminent: ſic prærogatiua gratiæ ipſos conuenit anteferri, duntaxat exceptis) deinceps conſeruatorem habeat eum, qui ſub ipſius iuriſdictione, do- B
minio, vel diſtrictu eccleſiaſtico, vel temporali conſiſtat. Conſeruatores autẽ huiuſmodi extra ciuitates ſeu diœceſes, in quibus fuerint deputati, contra quoſcunque procedere: aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœceſum eorundem trahere non præſumant. Vices quoque ſuas (citationibus, ſententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere poſsint, C
niſi hoc eis competierit ex beneficio literarum: ſed nec tunc niſi intra ciuitates, ſeu diœceſes, in quibus deputati fuerint & perſonis tantum, quæ ſuperius ſunt expreſſæ.

Vt autem conſeruatores limites, ſibi traditæ poteſtatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obſeruent: decernimus, vt ſi de aliis, quàm de manifeſtis iniuriis

A iuriis & violentiis, ſcienter ſe intromiſerint: ſeu ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, ſuam extenderint poteſtatem: eoipſo per vnum annum, ab officio ſint ſuſpenſi. Pars verò, quæ hoc fieri procurabit, ſententiam excommunicationis incurrat: à qua non poſsit abſolui, niſi ei, quem ſic fatigauit indebitè, primo ſatisfaciat integraliter de expenſis. Officium autem quorumcunque cõſeruatorum, ipſo
B iure, quo ad non cœpta negocia per obitum concedentis volumus expirare. Circa munera verò & expenſas, aſſeſſores, ac notarios & perſonas teſtimonij cauſa vocandas, illa præcipimus in huiuſmodi conſeruatoribus per omnia obſeruari: quæ in delegatis iudicibus conſtitutio à nobis ſuper his edita obſeruanda decreuit. Quicquid autem contra præmiſſa, vel eorum aliquod
C attentari contigerit: omnino decernimus irritum & inane.

De officio legati TIT. XV.

Innocentius quartus.

Legati non cardinales, ſine ſpeciali mandato iure legationis beneficia conferre non poſſunt: ſed legati cardinales hoc bene poſſunt. Ioannes Andreas.

CAP. I. A

FFICII nostri debitum remediis inuigilat subditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum scandala remouemus, nos in eorum quiete quiescimus, & fouemur in pace. Proinde præsenti decreto statuimus, vt ecclesiæ Romanæ legati quãtumcunque plenam legationem obtineant, siue à nobis missi fuerint, siue suarum prætextu ecclesiarum legationis sibi vindicent dignita- B tem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus nostris legatione fungentibus nolumus obseruari: quia sicut honoris prærogatiua lætantur, sic eos authoritate fungi volumus ampliori.

Clemens quartus S.ti. sanctæ Ceciliæ presbytero cardinali aposto- C licæ sedis legato.

Legatus habet ordinariam: vnde per mortem papæ non expirat eius officium. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

LEgatos, quibus in certis prouinciis cõmittitur legationis officiũ vt ibidem euellant & dissipent, ædificent atque plantent: prouinciarum sibi commissarum, ad instar

instar proconsulum cæterorúmque præsi-
dum, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ
moderandæ, ordinarios reputantes. Præsenti declaramus edicto commissum tibi à
prędecessore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum expirasse.

Legatus hec ordinarius dicit.

Bonifacius octauus.

Finita legatione, expirant reseruationes legatorum, & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia, iam vacantia sint collata. Demum dicitur, quòd pẽdente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta irritum decernit. Ioan. And.

CAP. III.

PRæsenti declaramus edicto reseruationes quorumcunque beneficiorum ab apostolicæ sedis legato suæ legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collationem eorundem beneficiorum iam vacantium minimè sit processum) eoipso, quòd illius finitur legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius beneficia

taliter reseruata conferre. Cæterùm reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati, & ecclesiæ nimium onerantur) restringere cupientes: prohibemus ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia, reseruationẽ aliquam duxerit faciendam: aliam (illa pendente) faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reseruauerit aliquod beneficiũ ad collationem pertinẽs cuiuscunque: aliud quod ad illius collationẽ pertineat (quamdiu reseruatio pendet alterius) sibi quoquo modo reseruet. Quicquid autem contra præmissa contigerit attentari: eoipso viribus non subsistat. A B

Idem.

Cathedrales vel regulares, vel collegiatas ecclesias, legati reseruare, vel conferre non possunt. Idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post episcopos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum, est irritum. C

CAP. IIII.

DEliberatione prouida duximus inhibendum, ne aliquis apostolicę sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dinoscatur, cathedrales vel regulares aut collegiatas ecclesias, seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates,

ad

quas ij, qui præficiuntur eisdem maio-
s in earum capitulis post episcopos exi-
entes, habent per viam electionis assumi,
iæ ordinationi, collationi, prouisioni, ele-
tioni aut dispositioni, quomodocunque
eseruet: nec de ipsis ordinandis, conferen-
lis, vel disponendis, se aliquatenus intro-
nittat: neque aliquod quo minus ij, ad
quos pertinuerit eligere, aut postulare li-
bere valeant cum vacabunt, obstaculum
quomodolibet interponat. Decernentes
quicquid contra hoc actum extiterit, eoipso
irritum & inane.

Delegatus non potest alicui committere, quod recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & contra factum, vel faciendum decernit irritum. h.d. Ioan. And.

Prohibemus insuper, ne legatus ipse in genere aut in specie cuicunque concedat, vt ab iis, qui beneficia intra legationem
C eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare: ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis conferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateran. concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus robo-

ris firmitatem. Volentes non solum ad futura, sed etiã ad præterita, & adhuc pendentia negocia hoc extendi. A

Idem.

Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficij viciatur hoc dicit. Zen. CAP. V.

COllatio beneficij per legatũ à sede apostolica tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

De officio ordinarij TIT. XVI. B

Innocen. iiij. in concilio Lugdunensi.

Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diœces. suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, priusquam fuerit appellatum.

CAP. I. C

ROMANA ecclesia: & infra. Prohibemus quoque, ne Remensis archiepiscopus diœces. suffraganeorum suorum foraneos officiales constituat: quia cum metropolitanis ne suorum suffraganeorum ingrediantur diœceses, vt in eis authoritate propria iudicent, disponant, aliquídve aliud agant,

canonic

A canonica prohibeant instituta: nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quòd causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt in suffraganeorum suorum diœces. delegare: similiter licet eis tales officiales instituere in eisdem: qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes vel inhibitiones faciant, seu compescant in hac parte rebelles. Quia in causis per appellationem de-
B uolutis ad ipsos, iam iurisdictionem obtinere noscuntur: propter quod licite possunt super illis committere vices suas. Non sic autem in aliis, * in quibus nondum extitit appellatum, & idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Remensis ecclesia, circa talium officialium institutionem de cõsuetudine obtineat speciali. A quibus etiã
C si de cõsuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitionis tamen ne procedatur in causis prius, quàm ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

Vide c. fin. de rescript. in anti. & l. nõ quẽadmodũ. ff. de iudic. Font.

Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest propter ordinis (melius dixisset officij) episcopalis reue-

rentiam.hoc dicit in summa. Ioan. And. A

Officiales autem Remensis archiepiscopi (quamdiu in sua prouincia vel circa illam extiterit) in suffraganeos interdicti suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum, circa ipsorum suffraganeos (quibus ob reuerentiam pontificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obseruari. B

Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

Canonici, qui à diuinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare volunt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus literis suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa non inuenta legitima: quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & C *quæ percipere debent, non percipiant, & satisfaciant de iniuriis illi, contra quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur cōsuetudo, qua imagines sanctorum, in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur. Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos.*

A dos. Ioannes And.

CAP. II.

SI canonici à diuinis cessare voluerint, prout in ecclesiis aliquibus sibi ex consuetudine, vel aliàs vindicant: antequam ad cessationem huiusmodi quoquomodo procedant, in instrumento publico, vel patentibus literis sigillorum * suorum, aut alterius authentici munimine roboratis: cessationis ipsius causam exprimant: & il- B lud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, assignent. Sciturі, quòd si hoc prætermisso cessauerint, vel causa, quam expresserint non fuerit inuenta canonica: omnia quæ de quibuscunque prouentibus illius ecclesiæ, in qua cessatum fuerit: cessationis tempore perceperint, restituent. Illa verò, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei con- C tra quem cessauerant, de damnis & iniuriis satisfacere tenebuntur. Si autem causa eadem canonica fuerit iudicata, is qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis, & ecclesiæ, cui debitum officium eius est culpa subtractum: ad certam quantitatem taxandam., & in diuini cultus augmentum conuertendam, superioris arbitrio condemnetur. Cæterùm

*Vide l. ad test. iu. ff. de test. & l. fi. ff. de alb. scr. ac. c. significantibus. infra de app. Fon.

Cæterùm detestabilem abusum horrendæ indeuotionis illorum, qui crucis, beatę Marię virginis, aliorúmque sanctorum imagines, seu statuas irreuerenti ausu tractantes, eas in aggrauationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram, & vrticis spinísque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri decætero districtius prohibemus: statuentes vt in eos, qui contra fecerint, vltrix procedat dura sententia: quæ delinquentes sic puniat grauiter, quòd alios à similium præsumptione compescat. A B

Idem.

Statuit papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia: per ordinarios compellantur ostendere, intra tempus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur, ac si nullas haberent. Et si ostenderint, & sufficientes: non amplius molestentur: prouiso ne in prædictis beneficiis, cura negligatur animarum. C *Si autem dubitetur de dispensatione: ad sedem apostolicam recurratur. Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum aliis retinere: vel si prioribus renunciauerint, aliter collatio facta non teneat. Io. And.*

CAP.

A CAP. III.

ORdinarij locorum ſubditos ſuos plures dignitates, vel eccleſias, quibus animarum cura imminet obtinentes: ſeu perſonatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura ſimilis eſt annexa: diſtrictè cõpellant diſpenſationes * authoritate, quarum huiuſmodi eccleſias, perſonatus, ſeu dignitates canonice tenere ſe aſſerunt, intra tempus pro facti qualitate ipſorum ordi-
B nariorum moderandum arbitrio, exhibere. Quòd ſi fortè iuſto impedimento ceſſante, nullam diſpenſationem intra idem tempus contigerit exhiberi: eccleſiæ beneficia perſonatus ſeu dignitates, quæ ſine diſpenſatione aliqua eoipſo illicite detineri conſtabit: per eos ad quos eorum collatio pertinet, liberè perſonis idoneis conferantur.

Cæterùm ſi diſpenſatio exhibita, ſufficiens euidenter appareat: exhibens nequa-
C quam in beneficiis huiuſmodi, quæ canonice obtinet, moleſtetur. Prouideat tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eiſdẽ eccleſiis, perſonatibus ſeu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipſa debitis obſequiis defraudentur. Si verò de diſpenſationis exhibitæ ſufficientia dubitetur, ſuper hoc erit ad ſedem apoſtolicam recurrendum: cuius eſt æſtimare, quem

*Amotã poſſeſſionẽ non ſufficere in iis quæ ſine priuilegio vel diſpẽſatione obtineri non poſſunt, vbi agitur cõtra ſuperiorẽ, vel parẽ. doc. in l. fi. C. de fid. instru.

modum

modum sui benefic:j esse velit. In conferendis insuper personatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam: iidem ordinarij diligentiam illam obseruent: vt personatum, dignitatem, vel aliud beneficium similem curam habens animarum, alicui plura similia obtinenti non ante conferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus: si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem vel beneficium retinere liberè valeat cum obtentis: vel si ea, quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter autem de personatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus facta collatio nullius penitus sit momenti.

Bonifacius octauus.

Præcipit papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandum iuramentis, promissionibus, obligationibus aut aliis pœnis astringant. decernit autem, quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri.

Ioannes

A Ioannes Andreas.

CAP. IIII.

QVia plerique prælati non sine multa temeritatis audacia suis subditis aliquando interdicunt, ne ipsorum superioribus aut apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus ad inquirendum, corrigendum, & reformandum, in eorum ecclesiis, monasteriis, siue locis à sede deputatis eadem, vel aliis quibuscunque personis, per B quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, statum ecclesiarum, monasteriorũ seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eósque ad hoc celandum iuramentis * promissionibus & obligationibus aliisque pœnis nihilominus astringentes. Nos huic malitiæ (ne tali prætextu in ecclesiis, monasteriis, & locis eisdem C inquisitio, correctio seu reformatio, cum fa ciendæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes: prædicta & eorum quodlibet attentari decætero districtius inhibemus, Decernentes authoritate apostolica: quicquid contra præsentem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quemquam senten-

** Vide Bar. in l. Seius & Augeri⁹. ff. ad l. Fal. & c. veniẽtes. de iureiurãn. l. in concedendo. & l. sequen. atque Bar. ff. de aqua plu. arcẽ.*

tiis

tiis, iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari, quomodolibet vel astringi. Præsumptores autem eosdem (ne ipsorum temeritas quoquo modo transeat impunita) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animaduersione condigna præcipimus castigari. A

Idem.

Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in aliis non prodest. hoc dicit. Zen. B

CAP. V.

VT litigantes releuentur à laboribus & expensis. Statuimus ne archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliàs iure metropolitico deferuntur ad ipsum, alibi, quàm in sua propria ciuitate vel diœcesi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, vel causæ ipsæ consistere dinoscuntur, audiat, vel etiam audiendas committat. Nisi sibi aliud de consuetudine competat in hac parte. C

Idem.

Si episcopus cum potest suam diœcesim visitat per alium, habet illi in necessariis prouidere: visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo. hoc dicit. Ioannes Andreas.

CAP.

A CAP. VI.

SI episcopus suam diœcesim (vbi ei à iure permittitur) faciat per alium visitari: licet ipse illi habeat in aliis necessariis prouidere. Ij tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas victualium visitanti. Cum secundum Apostolum non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. Idem tamen episcopus cum personaliter non vi-
B sitat: nil prorsus ab iis, qui per illum quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit aut debebit.

Idem.

In quolibet loco diœcesis non exempto, per se & per alium potest episcopus pro tribunali sedere, & libere exequi, quæ ad ipsius spectant officium. Ioannes Andreas.

CAP. VII.

CVm episcopus in sua tota diœcesi iu-
C risdictionem ordinariam noscatur habere. Dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius diœcesis non exempto per se vel per alium possit pro tribunali sedere: * causas ad ecclesiasticum forum spectãtes audire: personas ecclesiasticas (cum earum excessus exegerint) capere, ac carceri deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium libere exercere.

** Non tamen perpetuo, nequè ad lõgum tem-*

A ad tam perniciosum euitandum abusum, eadem statuta cum infra scripta moderatione in suo volentes robore perdurare, de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à seculari vel regulari capitulo, collegio seu conuentu ecclesiæ cuiuscunque: cessationes ipsæ, nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negocio euocandi) & deliberatione habita diligenti, ac episcopo alióve quocunque clero

B rico siue laico (cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis aut status existat) propter cuius iniuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem & deliberationem de cessando habitam requisito, quòd irrogatam iniuriam, vel offensam emendet: aliquatenus attententur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit, quo minus habeant competen-

C tem. Si autem præmissis seruatis, capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedendum: ex tunc intra vnius mensis spacium pars vtraque videlicet ij, qui cessant, & illi etiam propter quorum factum à diuinis cessatur (nisi superueniente concordia inter eos, cessatio illa cesset) iter arripiant per se vel per pro-

curatores idoneos, cum munimẽtis & actis ad negocium ipſum ſpectãtibus, ad ſedem apoſtolicam veniendi: & continuatis dietis, quàm cito commodè poterint, ſe apoſtolico conſpectui repræſentẽt: vt partibus præſentibus, aut vna præſente, altera non veniente vel mittente, examinato negocio apud ſedem eandẽ pars, quæ culpabilis inuenta fuerit in præmiſsis, præter alias pœnas à dictis canonibus inſtitutas, ſi Romano pontifici videbitur expedire, pœna docente cognoſcat quantũ exceſſerit, quæ ceſſationi factæ rationabiliter cauſam dedit: vel quæ ſine rationabili & manifeſta cauſa ceſſauit. Parte inſuper à diuinis ceſſante, ſupra ſcripta tã in ceſſando, quàm in veniẽdo ſiue mittendo ad ſedem apo. non ſeruante, non ſeruetur ceſſatio: ſed ea non obſtante (vt prius) in ipſa eccleſia celebretur. A B

Idem.

Primo ponit constitutionem de bonis dignitatum vel eccleſiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, vel custodia pertinet: niſi de ſpeciali iure id eis competat, & contrafacientibus pœnam imponit. Secundo oſtendit, de quibus bonis intelligatur: cùm de ſpeciali iure, id alicui competit. Tertio decre. quia ſæpe, ſupra eodem libro de elect. dicit non eſſe correctam. Ioannes Andreas. C

CAP.

A CAP. IX.

PRæſenti prohibemus edicto, ne epiſcopi, vel eorũ ſuperiores aut abbates, ſeu quiuis alij regulares, vel ſeculares prælati, aut eccleſiaſticæ quæcunque perſonæ: vacantibus dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, vel eccleſiis quibuſcunque ſibi ſubiectis: ſeu ad collationem, ordinationem, præſentationem, vel cuſtodiam pertinentibus: eorundem bona (morientibus eorum B rectoribus vel miniſtris) in ipſis inuenta, ſiue vacationis ipſorum tempore obueniẽtia, quæ in vtilitatem eorundem expendi, vel futuris debent ſucceſſoribus fideliter reſeruari: occupare, aut in vſus ſuos conuertere quoquomodo præſumãt: Niſi de ſpeciali priuilegio, vel conſuetudine iam præſcripta legitimè, ſeu alia cauſa rationabili, hoc eiſdem competere dinoſcatur.

Alioquin epiſcopi & eorum ſuperiores C ab ingreſſu eccleſiæ, cæteri verò ab officio & beneficio tamdiu eoipſo nouerint ſe ſuſpenſos: quouſque reſtitutionem fecerint de prædictis. Porrò vbi ex priuilegio vel conſuetudine, ſeu alia de cauſa rationabili, ſibi aliquis prædictorũ aſſerit bona competere ſupra dicta: hoc de illis bonis ſolum debet intelligi, quæ ſolutis debitis, ſi qua ſint, & iis, quæ fuerint neceſſaria pro ſerui-

toribus & miniſtris ac incumbentibus one- A
ribus vſque ad nouos reditus ſupportandis congruè reſeruatis: ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe. Sane conſtitutionem, quam ſuperius ſpecialiter edidimus, contra capitula, collegia, conuentus, ſeu ſingulares perſonas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum eccleſiarum vacantium occupantes: per conſtitutionem præſentem (quam in dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, & eccleſiis aliis locum habere cen- B
ſemus) nolumus in aliquo derogari.

De maioritate & obedientia

TIT. XVII.

Bonifacius octauus.

Capitulum vel is, ad quem adminiſtratio pertinet vacante ſede, eos abſoluet, quos abſoluere poſſet epiſcopus ſi viueret: niſi à ſede apoſtolica id fuerit interdictum. Ioan. And. C

CAP. VNICVM.

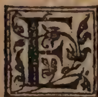

EPISCOPALI ſede vacante: poteſt capitulum, ſeu is ad quem epiſcopalis iuriſdictio tunc temporis noſcitur pertinere, iis, quibus poſſet epiſcopus ſi viueret, ab excommunicationis ſententia, ſiue iuris, ſiue hominis fuerit, abſolutionis beneficium impart

A partiri. Nisi ei fuerit à sede apostolica specialiter interdicta potestas.

De pactis TIT. XVIII.

Bonifacius octauus.

Monachi habentes liberam à sede apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus vel certis paroecianis ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt licet apud eos elegerint sepeliri, cùm per pa- B *ctum priuilegio renunciauerint. Io. And.*

CAP. I.

PACTVM cum rectore paroecialis ecclesiæ factum à vobis, ne aliquos vel certos ipsius ecclesiæ paroecianos recipiatis ad ecclesiasticam sepulturam: omnino seruare debetis. Quanquam sepultura libera sit monasterio vestro ab apostolica sede in- C dulta: & illi apud vos elegerint sepeliri. Cùm per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur.

Idem.

Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum: si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur. Io. And.

CAP. II. A

QVamuis pactum patri factum à filia dum nuptui tradebatur, vt dote cõtenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet lex ciuilis: si tamen iuramento non vi, nec dolo præstito firmatum fuerit ab eadem, omnino seruari debebit. Cùm non vergat in æterne salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.

Idem. B

Pacta inita per fratres prædicatores vel minores vel alios mendicantes, cum rectoribus parœcialium ecclesiarum super parœcialibus iuribus, si facta sunt per priores vel guardianos de conuentuũ ipsorum locorum consensu, (licet authoritas sedis apostolicæ non interuenerit, vel licentia prioris vel ministri generalis, aut magistri vel prouincialis ministri, vel capituli prouincialis) seruãda sunt: dummodo aliàs sint licita & honesta. h. d. Io. And. C

CAP. III.

QVia ex eo, quòd fratres prędicatores, & minores, & alij mendicantes, cõpositiones & pacta cum pręlatis, capitulis, rectoribus & personis ecclesiarum, ciuitatum, castrorum, villarum & locorum, in quibus domus seu habitationes eorum existũt, super iuribus parœcialibus, vel aliis qui

A quibuſcũque articulis ab eis vel eorum anteceſſoribus inita ſiue facta ſeruare recuſant:& ea eo prætextu infringere moliuntur,quia magiſtri aut miniſtri vel prioris generalium ſeu prouincialium eorundem non affuit aſſenſus in ipſis,nec approbata per ipſorum generalia,vel prouincialia capitula extiterunt:multa in diuerſis mundi partibus inſurgunt ſcandala,& ipſorũ fratrum,(quos decet puritatem omnimodam
B in ſuis obſeruare actionibus:& ab his abſtinere propenſius,per quæ poſsit aliis exẽpli pernicies generari)famę detrahitur plurimum & honori. Nos his occurrere paternæ ſolicitudinis ſtudio intendentes,pręſenti decreto ſancimus:cõpoſitiones & pacta huiuſmodi cum prælatis, capitulis, & rectoribus & perſonis prædictis ab ipſorũ fratrũ conuentualibus,prioribus,ſeu guardianis facta vel approbata,de ſuorum con-
C uentuum conſilio & aſſenſu(dum tamen, aliâs ſint licita & honeſta)debere ab ipſis fratribus in locis,in quibus fuerint facta, perpetuò * inuiolabiliter obſeruari:nõ obſtante,quòd magiſtri vel miniſtri aut prioris generalium ſeu prouincialium prædictorum non interuenerit in eiſdem aſſenſus,nec ab ipſorum generalibus vel prouincialibus capitulis extiterint approbata:ſeu

** Hic tex. habet locũ in pactis factis cũ laico.*

quòd sedes apostolica in iis, quæ per prædi- A
ctos fratres minores facta fuerint, authoritatem suam non præstiterit vel assensum.

De procuratoribus TIT. XIX.

Bonifacius octauus.

Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.

CAP. I.

ON indiscretè iudex censetur egisse, procuratorem laicum ad B
agendum vel defendendum in causis spiritualibus * admittendo. Cum regulariter qui nō prohibetur expresse ad exercendum procurationis officium, idoneus debeat reputari.

* *Vide gl. in ver. procuratorē. in clemen. j. de renū. & Bart. in l. possessio quoque. ff. de acq. pos. Font.*

Procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem: ante non, nisi datus fuerit in rem suam: vel à domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.

Licet autem à procuratore post litem cō- C
testatam ab eo possit (cùm dominus sit litis effectus) dari alius procurator: antea tamen non potest nisi in rem suam sit datus: vel à domino substituendi alium (etiam certa non expressa persona) sibi fuerit concessa potestas.

Procurator ad negocia, potest dare aliū procuratorem liberè & etiam quandocunque. h. d.

Pro

A Procurator verò datus ad negocia, poteſt liberè quandocunque alium deputare.

Idem.

Procurator ante litem conteſtatam etiam ſine cauſa reuocari poteſt, poſt litem conteſtatam nō, ſine rationabili cauſa: dominus tamen bene poteſt adeſſe cauſæ cum ipſo procuratore, maximè ſi de colluſione timeat.

CAP. II.

B QVamuis procurator poſsit ante litē conteſtatam etiam ſine cauſa liberè à domino reuocari, poſtea tamen ipſo nolente nequibit: niſi eum cum domino inimicum fieri, vel ſuſpectū, aut aduerſario affinitate coniungi, vel eius hæredem fieri, ſeu ingredi religionem, *aut in longū peregrinari, vel ægritudine aut vinculis detineri contingat, ſeu alia rationabilis cauſa ſubſit, propter quam ſit merito reuocādus. Verùm, quanquam (niſi vt præmittitur) re- C uocari non poſsit, dominus tamen ſuæ cauſæ vnà cum eodem procuratore (maximè ſi de colluſione timeat) minimè prohibetur adeſſe.

** Religionis ingreſſus tollit obligationem perſonalem. vide ca. j. ſupra, de ob. ad ra. ordi. Do. Font.*

Idem.

Procurator habens mandatum ſubſtituendi, ſubſtitutum à ſe poſt mandatum ſuſceptum etiā ſi eo non ſit vſus, reuocare non poteſt niſi & poteſtatem habuit reuocandi. Si autem erat procurat

curator ad plures causas, & in altera substituit, in alijs remanet procurator. Io. And. A

CAP. III.

IS, qui à procuratore super hoc à domino potestatem habente procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum etiam si eo vsus nõ fuerit. (Licet in delegato sedis apost. vices suas alteri cõmittente aliud censeatur) vlterius reuocari ab illo: Nisi reuocandi potestas concessa fuisset eidem. Verùm si cùm ad plures vel B ad omnes causas generaliter constitutus fuisset, in vna tantũ substituerit earundem: in aliis nequaquã prohibetur procurationis officium exercere.

Idem.

Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum: nisi cum aliqua illorum specificatione vel libera potestate. h. d. Zen.

CAP. IIII.

QVi ad agendum & defendendum, ac C generaliter ad omnia (etiam si mãdatum exigant speciale) cõstituitur procurator: ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mãdatum exigitur, admitti non debet. Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati * fuissent, adiecta clausula generali: tunc ad non expre

** Vide l. legata inutiliter. de lega. j. & Deci. in l. j. de regu. iur. Font.*

A expreſſos etiam admittetur. Procurator quoque abſque ſpeciali mandato iuramentum deferre, tranſigere, vel paciſci non poteſt: niſi ei bonorum vel cauſæ adminiſtratio liberè ſit conceſſa.

Idem.

Mandatum generale ad negocia, etiam ad iudicia ſe extendit. CAP. V.

QVi generaliter conſtituitur ad negocia procurator, agere ac experiri po-
B teſt * exceptis his caſibus qui mandatum exigunt ſpeciale. *Vide l.j. §. ſi mutuam. ff. ſi quid in frau. ap. de Anch. Font.

Poteſt filiusfamiliàs eſſe procurator, etiam abſque patris conſenſu. Zen.

Nedum verò ad negocia, ſed etiam ad iudicia poteſt filiusfamiliâs abſque patris aſſenſu fieri procurator.

Maior annis xxv. ad iudicia, maior xvij. ad negocia deputari poteſt procurator. h. d. Zen.

Licet autem quis poſt xvij. annum pro-
C curator ad negocia licitè deputetur: ad iudicia tamen niſi maior xxv. annorum fuerit, deputari nequibit.

Idem.

Ex duobus procuratoribus ſimul ſimpliciter conſtitutis, alter ſolus admitti non debet. Si verò inſolidum, qui primò conteſtatur litem, admittitur altero totaliter excluſo: niſi adiectum fuerit, quòd non ſit melior conditio occupantis: quo

caſu

casu altero non prosequente, nec alium substituẽte, reliquus admittatur. h. d. A

CAP. VI.

SI duo procuratores simul (non adiecto insolidum) deputentur: vnus sine altero non debebit admitti. Secus si sint insolidum constituti: sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis contestationem negocium primitus occupabit. Post occupationem autem huiusmodi, alter se intromittere nequibit vlterius: cum ille litis dominus sit effectus, nisi dictum in constitutione fuisset, quòd non fieret melior conditio occupantis: tunc enim si eum, qui occupauit infirmari, mori, absentari, vel aliàs impediri cõtingat: aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negocium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus, nam si sit, is præferri debebit eidem. B

Procurator datus insolidum, qui occupauerat negocium, ex impedimento exclusus, non reassumit: nisi altero impedito. h. d. Dominicus. C

Cæterum vbi nullo substituto, alter suscipit negocium prosequendum: is, qui occupauit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequibit: nisi forsan illum contigeret impediri.

In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus

A *bus simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum: qui solus prosequi poterit, nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso. hoc dicit, Dominicus.*

Sane in electionum, postulationum, prouisionũ, & aliorum spiritualium negociorum causis (cum talia celeriorem expeditionem exigere dinoscantur) volumus specialiter obseruari: vt si plures procuratores simul in eis fuerint non insolidum deputati: B iudex (ne propter eorum concursum negocia eadem intricari contingat) idoneiorem ex ipsis eligere valeat: & ille solummodo prosequatur, habeátque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui nõ occupat negocium, censuimus post occupationem factã ab alio superius admittendum.

C Idem.

Procurator, qui renuit acceptare mandatum: pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate.

CAP. VII.

LIcet is, qui procurator constituitur ab absente, dixerit pręsentatum sibi suscipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obstante, quãdiu constituens in eadẽ per

perſtiterit voluntate, ipſum acceptare pote- A
rit:* quandocunque placebit.

* Vide l. conſenſu. ff. de act. & oblig. Fonta.

Idem.

Dominus dans procuratorem, quoties contingit eum abeſſe: cauſam tractando procuratorem non intelligitur reuocare, ſecus ſi ſimpliciter, niſi expreſſe proteſtetur, quod ipſum reuocare nõ intendit: vel aliàs hoc appareat ex probabilibus cõiecturis. Ioan. And.

CAP. VIII.

SI quem ſub ea forma, quoties te abeſſe B
contigerit: cõſtitueris procuratorem ad cauſam: non ideo (licet tractes eam poſtmodum per teipſum) procuratorem ipſum dinoſceris reuocare, quinimo procurator idem procuratoris aſſumet officium quandocunque te contigerit abſentare. Secus ſi ſimpliciter à te fuerit conſtitutus: tunc enim ſiue ante litem conteſtatam ſiue poſt ad cauſam ipſam venias, non vt ipſi procuratori aſsiſtas, ſed vt cauſam tractes ean- C
dem tractando ipſam eum reuocare cenſeris: niſi dicas expreſſe, quod ipſum vis in officio procurationis (hoc nõ obſtante) manere, vel niſi, quod non animo reuocandi hoc facias, ex aliquibus appareat coniecturis:* vt ſi forſan aliquis immineat articulus, in quo tu melius noſti veritatem, aut ſi ſit procurator ipſe infirmus, vel forſitan ſe abſen

* Vna præſumptio tollit

absentet, seu quicquid aliud accidat propter quod ipsi causæ tua sit præsentia opportuna.

aliam. de præsum. literas. de in integ. restit. l. diuus. Font.

Idem.

Tria dicit, Primò, quod procurator ad contrahendum matrimoniū debet habere speciale mandatum. Secundò, quod talis procurator non substitui: nisi ad hoc mandatum habeat. Tertiò, quod si talis procurator reuocatus etiam ignoranter cōtrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.

B

CAP. IX.

PRocurator non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahēdum, quàm si ad hoc mandatum habuerit speciale.

Et quamuis aliàs is, qui constituitur ad negocia procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu (propter magnam quod ex facto tam arduo * posset periculum imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sane si procurator antequam contraxerit, à domino fuerit reuocatus: contractum postmodum matrimoniū ab eodem (licet tam ipse, quàm ea, cum qua contraxit, reuocationem huiusmodi penitus ignorarent) nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, siue quo firmitatem habere nequiuit.

C

** Et ideo nō decidi tur iuramento per iudicē delato. Bal. in l. admonēdi. Fon.*

De iis, quæ vi metúsve causa fiunt TIT. XX.

Gregorius x. in cõcilio generali Lugdun̄. A

Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta, non tenet: & extorquens excommunicatus est ipso iure. Ioan. And.

CAP. I.

BSOLVTIONIS beneficium, ab excommunicationis sententia vel quamcunque reuocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim vel metum extorta: præsentis constitutionis authoritate omnino viribus vacuamus. Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia: eos, qui absolutionem seu reuocationem huiusmodi vi vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus subiacere. B C

De restitutione in integrum TIT. XXI.

Gregorius nonus.

Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum: nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.

CAP.

A CAP. I.

CCLESIA, quæ ad retractandam sententiam, vel cōtractum, per beneficium restitutionis in integrum, postulat se admitti: si quadriennij spacium post sit lapsum, & negligenter omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda. Nisi præuaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc interuenisse commentum: aut alia B rationabilis causa subsit, quæ superiorem mouere debeat ad idem beneficium concedendum.

Bonifacius octauus.

Ecclesia contra confeßionem, qua læsa fuit, admittitur intra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuris communis. Ioan. And.

CAP. II.

C SI aduersus confessionem in iudicio à se factam, læsa ecclesia beneficium restitutionis in integrum, intra quadriennium ab ipsius confessionis tempore computandum, petere negligenter omittat: non est (nisi aliquid rationabile appareat, quod aliud suaserit faciendum) ad hoc petendum vlterius admittenda. Vbi verò per viam communem reuocationis erroris, quem in facto prætendit, vult aduersus

ſuam confeſsionem eccleſia ſe iuuare: hoc A quandocunque poterit, donec negocium ſit finitum.

De arbitris TIT. XXII.

Bonifacius octauus.

Si ex tribus arbitris duo concordant in ſumma, tenet illorum ſententia. ſi omnes diſcordant, tenet ſententia de ſumma minori.

CAP. I.

SI ex tribus arbitris, te duo in B decẽ, & tertius in quinque condemnent: debet ſententia præualere duorũ. Licet cum vnus in XV. alius in decem, tertius verò in quinque pronunciant, illius, qui dixit de ſumma minori (cum in illa omnes concordes exiſtant) ſententia efficax cenſeatur.

Idem.

Si ex tribus arbitris vnus volit examinando vel definiendo negocio intereſſe, duo procedere po- C terunt ac ſi ille præſens eſſet. Circa iudices autem antiqua iura ſeruentur. Ioan. And.

CAP. II.

VT quæſtionibus (quæ plerunque propter arbitrorũ voluntariam ſeu malicioſam abſentiam remanent indeciſæ) finis celerius imponatur. Statuimus, vt ſi ex tribus arbitris à partibus electis, eorum aliquis

A aliquis ab aliis legitimè requisitus ad examinandum vel definiendum vnà cum eis negocium, super quo in ipsos extitit compromissum, non curauerit (cessante impedimento legitimo) conuenire: duo præsentes penes quos (licet lex ciuilis aliud innuere videatur) totalem eo casu remanere decernimus potestatem, posint (malitiosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negocium, & libere B definire, sicut possent illo præsente, nec volente cum eis in vnam sententiam concordare: * vt sic ipsius absentia præsentia repleta diuina, eum reputari faciat pro præsente. Circa iudices verò antiqua iura nolumus immutari.

** Vide Bar. in l. itē si vn⁹. §. item si plures. ff. eod. tit.*

SEXTI DECRETALIVM A

LIBER SECVNDVS.

De iudiciis TIT. I.

Innocentius iiij.in generali concilio Lugduneñ.

Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à papa, non potest compellere partem B vt personaliter coram eo compareat: nisi ex rationabili causa. Ioan. And.

CAP. I.

IVRIS esse ambiguum nõ videtur, iudicem delegatũ, (qui à sede apostolica mãdatum ad hoc non receperit speciale,) iubere nõ posse alterutrã partium corã se personaliter in iudicio comparere. Nisi C causa fuerit criminalis, * vel nisi pro veritate dicenda, vel pro iuramento calumniæ faciẽdo, vel aliàs iuris necessitas partes coram eo exegerit personaliter præsentari.

* *Vide Bar. in l. pen. §. ad crimẽ. ff. de pub. iudi. Font.*

Bonifacius octauus.

Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium

A *nium, in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet. & iudex fraudulenter vadens excommunicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes, extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt. quod contra prædicta fit, est irritum. Ioan. And.* CAP. II.

MVlieres (quas vagari non conuenit, nec virorum cœtibus immisceri) authoritate literarum sedis apostolicæ, vel le-
B gatorum ipsius, aut alia quacunque ad iudicium personaliter euocari, vel trahi inuitas causa ferendi testimoniũ, aut alia qualibet (quæ in iure non exprimitur) prohibemus. Sed cum necessarium fuerit testimonium earundem: iudex (in expensis partis producentis easdem) tabellionem aut aliam personam idoneam, ad eas transmittat: vel si fortè talis casus occurrerit, quo iure prohibente, receptio testium alteri committi nõ
C posit: iudex tunc propter hoc personaliter ad illas accedat, aut (si talis sit personæ iudicantis conditio, quòd id per ipsum non deceat fieri, vel non posit) mittat ad eas: prouiso, quòd casus huiusmodi (videlicet vt iudex vadat personaliter) non fingatur: nec fraus interueniat in hac parte. Alioquin fictor huiusmodi vel fraudator, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Cæterùm fœminæ religiosæ, præser- A
tim, quæ debent sub clausura morari, * extra suum monasterium vel clausuram non vocẽtur ad iudicium, vel trahantur ex quauis causa personaliter: etiam si ad hoc voluntas accederet earundem. Decernimus quoque, vt ipso iure sit irritum & inane si quid contra præmissa contigerit attentari.

Causa religionis hoc licet. Vide l. j. ff. de in ius voc. l. seruos ad custodiã. ff. de ali. & cib. lega.

Idem.

Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem, potest agere & defendere causam spiritualem: B
minor xiiij. per se non agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum authoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & etiam delegati dati ad causas illas. Filiusfamiliâs sine patris assensu agit causam spiritualem. h. d. Ioan. And.

CAP. III.

SI annum quartumdecimum tuę peregisti ætatis: in beneficialibus & aliis causis spiritualibus, necnon & dependentibus ab eisdem, ac si maior xxv. annis existeres: ad agẽdum, & defendendum, per te, vel per C
procuratorem, * quem ad hoc constituendum decreueris, admitti debebis. Si verò intra xiiij. annum existas: per te agere, aut defendere non poteris super ipsis: sed vel per tuum episcopũ, vel per officialem eiusdem, tibi curator dabitur ad lites huiusmodi exercendas: aut tuipse (si maior infante fueris

Nõ vbicunq; minor legitimè potest interesse iudiciis: ibi potest

A fueris) cum authoritate alterius eorũdem, procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo, tibi (si non habeas) curatorem dare valeant, vel authoritatem constituendi procuratorem præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ. In huiusmodi quoque litibus siue causis, quanquam in potestate patris existas, *nec aliàs absque ipsius assensu, in B iudicio regulariter esse possis: eius (cùm de iis se intromittere nõ habeat) nequaquam requiri debebit assensus.

costituere procurato rem. Vide l.j.C.si de moment. posses. Fõ.

**Vide c. indecorũ. de æta. & qualit.*

De foro competenti TIT. II.

Innocentius quartus.

Archiepiscopus omisso adpellationis articulo, vel per viam querelæ, de causa subditorum suffraganeis, etiam ipsis consentientibus, non cognoscit. hoc dicit. vsque ad §. Neque.

C

CAP. I.

OMANA ecclesia: & infra. Nec adpellationis articulo prætermisso: nec aliàs etiam (cùm minime appellatum extiterit) Remeñ. archiepiscopus vel eius officialis, de causis clericorum tanquam iudices (licet in ipsos iidem clerici de facto consentiant)

absque diœcesanorum suorum voluntate cognoscant. A

Archiepiscopus subditos suffraganei non potest cōpellere causas delegatas ab eo suscipere, suas sententias, & præcepta exequi, vel testimonia in causis ad eos deuolutis ferre: nisi cōsuetudo aliud disponat. hoc dicit. Dominicus.

Neque suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere: vel sentētias & præcepta exequi: aut in causis per appellationē deuolutis ad eos, testimoniū (nisi aliud in his tribus de consuetudine obtineant) perhibere compellant. B

Archiepiscopus contra officiales, vel prælatos suffraganeorū (cōsuetudine aliud nō disponente) & contra subditos ipsorum, pro salariis aduocatorum, & procuratorum causarum fori archiepiscopi, iudex competens non est. hoc dicit.

Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales, aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorū ipsorum, super salariis aduocatorū, & procuratorum: in causis (quę in Remeñ. ventilantur curia) cogant querelantibus in sua præsentia respondere. C

Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum diœcesum, in sua propria coram

se resp

A *se respondere: nisi ibi inueniantur. Sed si citati nolunt comparere: vel malitiosè se occultant, ne citentur: in bonis ipsorum suæ diœcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per ordinarios faciendam. hoc dicit.*

Contrahentes verò aliarum diœcesum, super contractibus initis in Remensi diœcesi ab eisdem (nisi inueniantur ibidem) trahere coram se non debent inuitos: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent,

B etiam cùm alibi copiam sui faciunt, si eorũ authoritate citati * comparere contemnãt, possint missionem facere contra eos: vel (si fortè maliciosè seipsos occultent, ne citatio perueniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscuntur: sed tunc loci diœcesanus ad denunciationem ipsorum faciet huiusmodi missionem.

** Vide l. sed interpellatus. §. j. ff. de arbit.*

Non potest archiepiscopus suos clericos mittere

C *in diœcesim suffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis: nec excommunicare suffraganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. hoc dicit ad fi. secundum Dominicum.*

Nec clericos suos mittant ad suffraganeorum ipsorum diœceses, pro ineundis

vel

vel recognoſcendis contractibus coram ipſis. Nec eorundem ſuffraganeorum ſubditos compellant coram ſe occaſione huiuſmodi iuri ſtare. Neque poteſt archiepiſcopus ipſe in ſuorum ſuffraganeorum officiales,& ſubditos (pro eo quòd vocati ab ipſo, nolunt querelantibus in ſua præſentia reſpondere) eccleſiaſticā exercere cenſuram. A

Bonifacius octauus.

Iudex ſecularis,qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) ſoluenda,per eccleſiaſticum iudicem deſiſtere compellatur. Ioan. And. B

CAP. II.

SEculares iudices, qui (licet ipſis nulla competat iuriſdictio in hac parte) perſonas eccleſiaſticas ad ſoluendum debita (ſuper quibus coram eis contra ipſas earū exhibentur literæ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili præſumptione compellunt: à temeritate huiuſmodi per locorum ordinarios, cenſura eccleſiaſtica decernimus compeſcendos. C

Idem.

Ratione iuramenti laicus (vt illud ſeruet) coram iudice eccleſiaſtico conuenitur.

CAP. III.

CVm C. laicus (pro quo ſoluiſti certam pecuniæ quantitatem,in qua pro eo te fideiuſſorio nomine obligaueras) te ſeruare

A uare recuſet indemnem, contra iuramentum à ſe præſtitum temere veniendo. Ipſum coram eccleſiaſtico iudice (ad cuius forum ratione iuramenti, cauſæ huiuſmodi cognitio noſcitur pertinere) de iure poteris conuenire: Vt ipſum monitione præmiſſa, per cenſuram eccleſiaſticam, quòd te ſuper prædictis (vt tenetur) ſeruet indemnem, præuia ratione compellat.

B

De litis conteſtatione

TIT. III.

Innocentius iiij. in concilio Lugdunenſi.

Peremptoria litis conteſtationem non impedit. niſi ſit de re ſemel finita. Ioan. And.

CAP. I.

EXCEPTIONIS peremptoriæ, ſeu defenſionis cuiuſlibet principalis cognitionē negocij contingentis, ante litem conteſta- C tam obiectus. Niſi de re iudicata, tranſacta, ſeu finita excipiat litigator, litis conteſtationem non impediat, nec retardet. Licet dicat obiector quòd reſcriptum non fuiſſet obtentum, ſi quæ ſunt impetranti oppoſita, fuiſſent expoſita deleganti.

Bonifacius octauus.

Per exceptionem peremptoriam, non fit litis conteſtatio. Ioan. And.

CAP.

CAP. II.

A

SI oblato ab actore libello, ex parte rei exceptio peremptoria proponatur: nequaquam per hoc litis contestatio intelligitur esse facta. Imò ea non obstante (nisi sit de illis exceptionibus, quæ litis contestationem impediunt) fieri oportebit eandem.

De iuramento calumniæ

TIT. IIII.

Bonifacius octauus.

B

Non est de substantia, quòd statim post litem contestatam iuretur de calumnia. Ioan. And.

CAP. I.

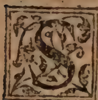

SI DE calumnia, seu de veritate dicenda, in primo litis exordio non iuretur (vt debet) poterit postmodum in qualibet parte litis iurari: cùm huiusmodi iuramenta præstari ab initio, de substantia ordinis iudiciarij non existat.*

** Vide l. hæredes palam. ff. de testa. &c. j. de cle. per saltum promoto.*

C

Non annullatur processus, licet tacitè omittatur calumniæ iuramentum. hoc dicit.

Propter omissum quoque tacitè in tota causa calumniæ iuramẽtum, iudicialis processus aliàs factus legitimè, non est nullus, nec etiam annullandus.

Præcipit quod in spiritualibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. and.

Quan

A Quãuis in causis spiritualibus(in quibus debet de veritate dicenda iurari) canones non indicant alicui calumniæ iuramẽtum: nos tamen(quia frequenter calumniari vid́emus in ipsis) vtile reputamus, quòd simul(sicut plerique obseruant)tam de veritate dicẽda,quàm de calumnia (vt via præcludatur calumniis) iurari debeat in eisdẽ.

Idem.

In causa appellationis iurari debet de calum-
B *nia,& veritate dicenda.*

CAP. II.

IN appellationis causa(quanquã in principali iuratum fuerit) præstari iubemus calumniæ iuramentũ.Et idem in iuramento de veritate dicenda volumus obseruari,

Procurator deputatus post iuramentum calumniæ,iurabit de calumnia.hoc dicit.

Procuratores quoque (qui post iuramentum calumniæ deputantur)teneri volumus
C (vt calumnia vitetur ab ipsis) ad subeundum huiusmodi iuramẽtum:etiam si à suis dominis quid ponere, aut respondere, seu agere debeant,sint instructi.

Iudex quoties sibi videtur, exigit iuramentum maliciæ: etiam si de calumnia, vel veritate iuratum sit.Ioan.And.

In omnibus autem causis, nedum ante: sed etiam postquã lis fuerit contestata, siue de ver

de veritate, siue de calumnia sit iuratum in A
ipsis: potest iudex à partibus exigere iuramentum maliciæ, quoties viderit expedire.

Idem.

Procurator habens speciale mandatum, iurat de calumnia. Ioannes *Andreas.*

CAP. II.

NVllam tibi iudex iniuriam fecisse censetur, qui procuratorem tui aduersarij constitutum, ad causam habentem super hoc speciale mandatum, admisit ad pre- B
standum in ea calumniæ iuramentum.

De restitutione spoliatorum

TIT. V.

Innocentius iiij. in concilio Lugdunensi.

In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio, facta ab alio, quàm ab actore. In criminalibus admittitur facta à tertio: dummodo sit de tota substantia vel maiori parte. Exceptio probari debet intra quindecim dies: aliàs fit condem- C
natio expensarum. Ioan. And. CAP. I.

REQVENS & assidua nos querela circumstrepit, quòd spoliationis exceptio nonnunquam in iudiciis calumniosè proposita, causas ecclesiasticas impedit & perturbat. dum enim exceptioni insistitur: appellationes interponi cõtingit, & sic intermittitur, & ple

A & plerunque perimitur causæ cognitio principalis, & propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, vt quietẽ aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare, Statuimus, vt in ciuilibus negociis, spoliationis obiectu (quæ ab alio, quàm ab actore facta proponitur) iudex in principali procedere non postponat. Sed si in ciuilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum B reus asserat: à quocunque intra quindecim dierum spacium (post diem, in quo proponitur) quod asserit comprobabit: alioquin in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit (iudiciali taxatione præhabita) condemnetur: aliàs (si iudici æquum visum fuerit) puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu (cum criminaliter accusatur) qui tota sua substantia, vel maiori parte ipsius se per violentiam destitu- C tum affirmat. & secundum hoc loqui canones, sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus. habet enim spoliatus priuilegiũ, vt non posʃit exui iam nudatus.

Excipiens de spoliatione facta à tertio, intra certum tempus à iudice statuendum debet restitutionem petere: aliàs accusabitur exceptione non obstante. Ioan. And.

Solet autem inter scholasticos dubitari: A
si spoliatus à tertio, de spoliatione contra suum accusatorem excipiat: an ei tempus à iudice debeat indulgeri, intra quod restitutionem imploret: ne forte sic velit existere, vt omnem accusationem eludat: quod satis æquitati & iuri consonum æstimamus. Quòd si intra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam cùm potuerit, non ducat ad finem: non obstante spoliationis exceptione deinceps poterit accusari. B

Agenti super rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel è conuerso. Ioan. And.

Ad hoc sancimus, vt rerum priuatarum spoliatio agenti super ecclesiasticis, vel è contrario, nullatenus opponatur.

Bonifacius octauus.

Ecclesia, quæ petit restitutionem decimarum (quas se dicit intra parœciam alterius possedisse) non auditur: nisi probet possessionem legitimam. Ioan. And. C

CAP. II.

** Vide gl. ij. ca. fi. supra de pro cura. Fo.*

AD decimas, quas canonici * sancti Nicolai se asserunt intra parœciam ecclesiæ B. clerici possedisse aliquandiu, & eis per eundem clericum spoliatos fuisse: nequaquam debent restitui, nisi euidenter docuerint, quòd earum possessionem legitimè assecu

A assecuti fuissent. Quia eas occupasse iniuste verisimiliter præsumuntur, cum proueniant ex prædiis intra alienam parœciam constitutis. Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur) eas de iure communi ad eandem ecclesiam pertinere.

De dolo & contumacia

TIT. VI.

Innocentius quartus.

B *Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniendo & comparando.*

CAP. I.

CTOR qui ad terminum venire, ad quem citari aduersarium fecerat, nō curauit: venienti reo in expensis* (propter hoc factis legitime) condemnetur. Ad citationem aliam minime admittendus, nisi sufficienter cauerit, quòd in termino fideliter debeat comparere.

C

*Vide Bal. in l. sancimus. C. de iud. & ca. finē litibus. de do. & contu. Fon.

Bonifacius octauus.

Iudex appellantem & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Ioan. And.

CAP. II.

EVm, qui à tua interlocutoria vel grauamine, quod per te sibi proponit illa-

tum, à tua præsentia recedit appellans. A (Cum protestari videatur hoc ipso se nolle coram te decætero litigare) citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiam audiendam. (Nisi sponte appellationi suæ renunciet) non teneris. Nec ideo minus) quòd in eius absentia processeris) tuus processus validus reputari debebit.

De eo, qui mittitur in possessionē causa rei seruandæ B

TIT. VII.

Innocentius quartus.

Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei non sit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non contestata proceditur.

CAP. VNICVM.

VM, QVI (super dignitate, personatu, vel beneficio ecclesiastico C obtinendis) cum aliquo litigat possessore, ob partis aduersæ con tumaciam, causa rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum: ne per hoc ad ea ingressus patere valeat viciosus. Sed liceat in hoc casu (contumacis absentiam diuina replente præsentia) etiam lite non contestata, *diligenter examinato

*Vbi contra cōtu-

A minato negocio, ipſum fine debito terminare.

macẽ non mittitur in poſſeſſionẽ, & mora eſt periculoſa: proceditur ad definitiuam.

Vt lite pendente nihil innouetur

TIT. VIII.

Bonifacius octauus.

Si ex duobus litigantibus electis, alter decedat, renunciet, vel à proſecutione cauſæ excludatur: ſi lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet. CAP. I.

B Dispendiis, quæ propter electiones diuerſas eccleſiæ patiũtur interdum, occurrere cupientes, Statuimus, vt ſi (aliquibus apud ſedem apoſtolicam, vel alibi litigantibus, ſuper electionibus de ſe in diſcordia celebratis) aliquem ipſorum mori, vel ſuo iuri renunciare, aut à proſecutione ipſius contigerit quoquo modo excludi: ad electionem aliam (lite ſuper electione ſuperſtitis electi pendente) nullatenus procedatur. Aliàs attentata contra hoc electio, ipſo iure viribus non ſubſiſtat.

C

Idem.

Si beneficiatus (contra quem ſuper beneficio litigatur) cedit, vel decedit: ſi alius lite pendente cum ſuperſtite fuerit electus, non valet electio. Si verò aliqui (quorum interſit) ad defenſionem litis velint admitti: in eo ſtatu, in quo erat

causa, admittentur. Ioan. And. A

CAP. II.

SI ij (contra quos super dignitatibus, personatibus, vel aliis ecclesiasticis beneficiis, quæ poſsident litigatur) lite pendente cedant, vel forte decedãt: ne propter nouos aduersarios (qui maliciosè interdum petitoribus surrogantur) litigia in ecclesiárum dispendium prorogari contingat: statuimus, vt dignitates, personatus vel beneficia huiusmodi (donec contra superstites lis finita fuerit) aliis nullatenus cõferantur, nec ad ea eligatur quispiam, vel etiam præsentetur. Quod si secus actum fuerit: eo ipso irritum habeatur. Sanè si ad defensionem ipsius litis, aliqui quorũ intererit, petierint se admitti: eos in illo statu, in quo ipsam inuenerint, decernimus admittendos. B

De confeſsis TIT. IX.

Innoc. iiij. in concilio Lugduneñ. C

Super facto negatiuo per partem improbabili (si iudici videbitur) est admittenda positio. Dominicus.

CAP. I.

STATVIMVS, vt positiones negatiuas (quæ probari nõ poſsunt nisi per confeſsionem aduersarij) iudices admittere poſsint, si æquit

A æquitate suadente viderint expedire.

Bonifacius octauus.

Si reus iussus positionibus respondere recusat: vel si contumaciter recedit: habebuntur pro confessatis. secus si prius, quàm sic iussus esset, contumax fuerat: nam tunc procedetur contra eum tanquam contra contumacem. Ioan. And.

CAP. II.

SI post præstitum veritatis aut calumniæ iuramentũ, reus vel procurator ipsius, B positionibus ab aduersario sibi factis, interrogatus iussúsque à iudice * respondere absque rationabili causa recuset, aut nolit seu contumaciter se absentet: haberi debet (super iis, de quibus in eisdem positionibus interrogatus extitit) pro confesso. Verùm si antequam respõdere sic iussus fuerit, eum contumaciter absentari cõtingat, tunc pro confesso nõ debet haberi: sed est aliàs contra eum, tanquã contra cõtumacem (prout C ratio dictauerit) procedendum. *Io. And.*

** Vide supra c. proxi. & ff. de interrog. act. l. si sine. supra de dolo. prout ibi de hoc.*

De testibus & attestationibus

TITVLVS X.

Greg. ix. in concilio generali Lugduneñ.

Socius in crimine simoniæ admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agatur ciuiliter: aliàs non. Ioan. And.

CAP. I. A

EDIATORES (per quos scelus simoniæ plerunque committitur) ad testimonium contra sceleris eiusdem authores (in detestationem criminis) admittuntur: si non agatur criminaliter, sed ciuiliter, & emolumentum exinde nõ fuerint assecuti.

Idem.

Ponit modum remissionis curiæ: & dat modum iurandi super positionibus, & dicit per quẽ iurari debeat, dat modum respondendi, & modũ testes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi. h. d. Ioan. And. B

CAP. II.

PRæsentium authoritate mandamus, quatenus in causa, quæ inter abbatem & conuentum sancti Nicolai Andegauẽsis ex vna parte, & priorem & conuentum de Paldigẽ. Lyconeñ. diœcesis ex altera (super eo quòd iidem abbas & conuentus, se C ab ipsis priore & conuentu de Paldigẽ. possessione subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos, & super irritanda quadã compositione olim inita inter partes: & rebus aliis) vertitur: ab eisdẽ abbate & priore nomine suo, & in animas conuentuum eorundem, vel maioris & sanioris partis ipsorum, recepto iuramento de veritate dicenda

A da:iniungas dictis abbati & priori,vt(tam ponendo,quàm respondendo)dicant veritatem,quā(super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis)ipsi sciunt,& per illos intelligunt,in quorum animas iurauerunt. Præterea sigillatim super quolibet articulo in qualibet positione contento, facias à partibus sufficienter ad inuicem responderi:nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione recepta. Sine iura-
B mento autem à syndico vtriusque partis quid sciat de huiusmodi positionibus,vel credat,inquiras. Testes etiam,quos super articulis sub eadem bulla transmissis,pars dictorum prioris& conuentus duxerit producendos,ad reprobandos testes partis alterius in causa principali productos(quorum nomina in eisdem articulis continentur(vsque ad Kalendas Nouembris proximo futuri,examines(secundum partis ad-
C uersæ interrogatoria,quæ tibi sub eadem bulla transmittimus)diligenter,primo tamen in personam cuiuslibet testis à prædictis abbate & conuentu producti,facta sigillatim specificatione criminum,& aliorum obiectorum sibi in eisdem articulis contentorum, Si verò dicti abbas & conuentus aliquos testes coram te produxerint,contra testes ab eisdem priore & con-

uentu producendos iuxta articulos (quos A ipsi abbas & conuentus, tibi super reprobatione testium productorum prioris & conuentus in eadem causa produxerint) percipere, ac eos vsque ad Kalendas Februarij proximo futuri diligenter examinare procures: simili specificatione criminũ, & aliorum (quæ contra testes eorundem prioris & conuentus, obiecta fuerint) obseruata: prius tamen præstito iuramento à procuratore dictorum abbatis & conuentus, quòd B ad hoc ex malitia non procedant.

Innoc.iiij.in generali concilio Lugduneñ.

Aduocatus vel procurator principalis causæ, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet, nisi iudici videatur. Dominicus.

CAP. III.

Romana ecclesia: & infra. In appellationis causa, is, qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat, non recipiatur in testem.* Neque indistincte, ipsi appellanti (præsumptione faciente pro eo) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum inspectis personarum & ipsius causæ circunstantiis, id fuerit faciendum.

** Intellige pro appellante. nam contra bene posset re-*

De

A De iureiurando TIT. XI.

Nicolaus iij.

Prælati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines loci vel ecclesiæ seruare, prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Ioan. And.

cipi. vide l. fin. ff. de liber. & posthu. & gl. c. disciplina. xlj. distin. de Ancha. Font.

CAP. I.

B CONTINGIT in nonnullis ecclesiis de earum cõsuetudine obseruari, quòd nec ipsarum prælati (cum primo ad ecclesias ipsas accedunt) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis: nisi iurent statuta & consuetudines ipsarum ecclesiarum, scripta & non scripta inuiolabiliter obseruare. Inter laicos etiam in multis C ciuitatibus, castris, & terris, in suis potestatibus, rectoribus vel officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepsit: quòd potestates, rectores, & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias & officia eadem (nisi prius seruaturos se statuta ipsorum locorum clausula iurauerint) nullatenus admittantur. Quia verò in statutis consuetudinibúsque supradictis, interdum aliq

aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia, A vel obuiantia ecclesiasticæ liberati*(ne sub tali generalitate iurãdi, sic iurantibus peccandi occasio præbeatur, cum iuramentum non fuerit, vt esset iniquitatis vinculum, institutum) hac generali cõstitutione animarum periculis obsistere cupientes, præcipimus à quibuscunque scientibus contineri in prædictis consuetudinibus & statutis, illicita impossibilia vel libertati ecclesiasticæ obuiantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus non præstari. B Et talia iuramenta ea intentione facienda vel facta, vt etiam illicita vel impossibilia, seu ecclesiasticæ libertati obuiantia obseruentur (cum etiam sub tali intentione præstari non possint absque diuinæ maiestatis offensa) decernimus in huiusmodi illicitis impossibilibus, seu libertati ecclesiasticæ obuiantibus, non seruanda: quin potius pro animarum salute, si sub forma prædicta vel simili aliquos, C ignorantes prædicta illicita seu impossibilia vel libertati ecclesiasticæ obuiantia, iurare contigerit, ad obseruanda duntaxat licita possibilia & non obuiantia libertati ecclesiasticæ, iurantium referri debet intentio. Declarauimus quoque iuramenta sub huiusmodi generalitate qualitercunque, & sub qualicunque verborum forma præ

** Quæ statuta obuient ecclesiasticæ libertati, vide in c. fin. de immun. eccl. infra eod. & c. grauè. de sen. exc. Fon.*

A præstita vel præstanda, ad licita possibilia, & libertati ecclesiasticæ nō obuiantia, tantum extendi: ipsósque iurantes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri.

Bonifacius octauus.

Per ecclesiasticum iudicem ordinarium loci, compellitur iudex secularis ecclesiastica censura ius canonicum, quod ad prouisionem animarum statutum est, seruare.

B CAP. II.

Licet mulieres, quæ alienationibus dotium & donationum propter nuptias consentiunt non contrauenire, proprio iuramento firmantes seruare iuramentum huiusmodi non vi nec dolo præstitum, de iure canonico teneantur: quia tamen quidam iudices seculares contra præfatas alienationes audiunt, quamuis eis constet legitimè de huiusmodi iuramento. Nos ani-
C marum periculis obuiare volentes, eosdem iudices ad seruandum hoc ius canonicum per locorum ordinarios censura ecclesiastica decernimus compellendos.

Idem.

Electus post sacramentum ponens vel respondens contraria directè (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel

CAP.

ratum habente, vel non reuocante. hoc dicit. A *Ioan. And.*

CAP. III.

CVm in positionibus super electionis tuæ negocio (post iuramentũ in causa præstitum) à te datis, seu responsionibus, quas ad positiones tui aduersarij fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta: tibi tanquam periuro (nisi iusta causa & rationabilis te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debebit. B Idem fiet si (te expresse mandante, vel etiam ex post facto sciente, ac ratum habẽte, seu nõ reuocante) positiones, aut responsiones huiusmodi contrarias tuo nomine tuus fecerit procurator.

De exceptionibus TIT. XII.

Innoc. iiij. in concilio Lugduneñ.

Sex sunt dicta huius decretalis. Primò ponit arengam, & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundò dicit, quòd reus, qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem, & nomen excommunicatoris exprimere, & eam intra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertiò statuit, quòd si iterum obijciatur, & probetur eadem, vel alia excommunicatio C

tio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt. Quartò, quòd vltra duas vices hæc exceptio non opponatur nisi ex causa. Quintò, quòd si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sextò dicitur, quòd iudex publicè excommunicatum, reo nō opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Io. And.

CAP. I.

Pia consideratione statuit mater ecclesia, quòd maioris excōmunicationis exceptio, in quacunque parte iudiciorū opposita, lites differat, & repellat agentes: vt ex hoc magis censura ecclesiastica timeatur, cōmunionis periculum euitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati (dum à communibus actibus excludun-tur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: sed hominum succrescente malitia, quod prouisum est ad remedium, tendit ad noxam. Dum enim in causis ecclesiasticis frequentius hæc exceptio per malitiam opponitur, contingit interdum deferri negocia, & partes fatigari laboribus & expēsis: proinde (quia morbus iste quasi cōmunis irrepsit) dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, speciem illius,

& nomen excommunicatoris exprimat,sciturus eã rem se deferre debere in publicam notionem, quam intra octo dierum spacium(die,in quo proponitur minimè computato)probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probauerit,iudex in causa procedere non omittat:reum in expensis,quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit,præhabita taxatione cõdemnans. Si verò postmodum instantia durante iudicij,& probationis copia succedẽte,de eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum,& probetur:actor in sequentibus excludatur,donec meruerit absolutionis gratiam obtinere:iis,quæ præcesserunt nihilominus in suo robore duraturis. Prouiso,quòd vltra duas vices hæc non opponatur exceptio:prçterquam si excommunicatio noua emerserit,vel euidẽs, & prompta probatio superuenerit de antiqua. Sed si post rem iudicatam talis exceptio proponatur:executionem impediet, sed sententia,quæ præcessit non minus robur debitum obtinebit,eo tamen saluo,vt si actor excommunicatus sit publicè,& hoc iudex nouerit*quandocunque(etsi de hoc reus nõ excipiat)iudex ex officio suo actorem repellere non postponat.

A B C

*Vide §. notandũ. ij. q. j. de Ancha. Font.

A Bonifacius octauus.

Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & è conuerso. Ioan. And.

CAP. II.

CVm quidam seculares iudices (dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata, in casu, quo ad eum pertinet cognitio de consuetudine, vel de iure) recusent excipientes audire, in de-
B rogationem iurisdictionis ecclesiasticæ & contemptum. Decernimus vt per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coërceantur huiusmodi, & ad admittendum exceptionem eādem (vbi aliàs de iure debet admitti) à locorum ordinariis compellantur.

Similiter ecclesiastici iudices (si coram ipsis excipiatur de re per secularem iudicem iudicata) exceptionem ipsam admittant, in iis, quæ animarum periculum non
C inducunt: per superiores suos (nisi fecerint) animaduersione debita castigandi.

De præscriptionibus

TIT. XIII.

Bonifacius octauus.

In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius commune, vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus & probari:

nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extat memoria hoc dicit. Ioan. And. A

CAP. I.

EPISCOPUM, qui ecclesias, & decimas, quas ab eo repetis, proponit (licet in tua sint constitutæ diœcesi) se legitimè præscripsisse, allegare oportet (cum ius commune contra ipsum faciat) huiusmodi præscriptionis titulum, & probare. Nam licet ei, qui rem præscribit ecclesiasticam, si B sibi non est contrarium ius commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides: vbi tamen est ei ius cõmune contrarium, vel habetur pręsumptio cõtra ipsum, bona fides non sufficit: sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi. Nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria non existat.

Idem. C

Priuatus ipso iure, vel per sententiam, bonis, quæ tenet à Romana, vel aliis ecclesiis, illa minori spacio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias ecclesias præscribunt spacio quadraginta annorum. & idem in extraneis. Ioan. And.

CAP.

A CAP. II.

SI qui(exigentibus culpis, vel exceſsibus ab eiſdem commiſsis) bonis quæ à Romana * vel ab aliis tenent eccleſiis, ſint per ſententiam, vel ipſo iure priuati: ſtatuimus, vt in apprehẽdendis, vel occupandis, poſtea quandocunque bonis eiſdem, nullus (licet leges humanæ ſuper hoc alia tempora ſtatuere videantur) ipſis eccleſiis temporis lapſus obſiſtat, niſi contra ipſam Romanam B eccleſiam centenaria, vel contra eccleſias alias quadragenaria præſcriptio legitime ſit completa. Si poſt mortem hæreticorum (qui dum viuerent, catholici putabantur) bona ipſorum à catholicis eorum filiis, vel nepotibus, aut extraneis, quibuſcunque ſpacio quadraginta annorum fuerint bona fide poſſeſſa: ſancimus eos, ſuper bonis huiuſmodi (etiã ſi ad Romanã peruenire debe rent eccleſiã) in hoc caſu non eſſe vlterius C moleſtandos: quanquã illi, quorũ bona fuerant, nunc detegantur hæretici extitiſſe.

Per eccleſiã Romanã intellige generaliter omnes res quæ ad diſpoſitionẽ pontificis immediatè ſpectãt. c. ad audientiã. ſupra eod. Font.

De ſententia, & re iudicata

TIT. XIIII.

Innocen. iiij. in concilio Lugduneñ.

Iudex, qui contra iuſtitiam, & contra conſcientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per ſordes: condemnandus,

est parti læsæ in æstimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo si medio tempore ingerat se diuinis, nisi papa cum ipso dispenset. Ioan. And. A

CAP. I.

VM æterni tribunal iudicis illū reum non habeat, quem iniustè iudex condemnat, testante propheta: nec damnabit eum cùm iudicabitur illi. *Psal.36.* Caueant ecclesiastici iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus, nil vindicet odium, vel fauor vsurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iustitiam non euertat, sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine, vt in omnibus, quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis & ferendis, præ oculis habeant solum deum: illius imittantes exemplum, quē querelas populi tabernaculum ingressus ad dominum referebat, *Exod.32.* vt secundum eius imperium iudicaret. Si quis autem iudex ecclesiasticus, ordinarius, aut etiam delegatus famæ suæ prodigus, & proprij persecutor honoris, contra cōscientiam, & contra iustitiam in grauamen partis alterius in iudicio, quicquam fecerit per gratiam, vel per sordes: ab executione officij per annum nouerit se suspensum, ad æstimationem litis parti, quam læserit nihilomi-

A hilominus cōdemnandus. Sciturus, quòd si suspensione durante damnabiliter ingesserit se diuinis, irregularitatis * laqueo se inuoluet secundum canonicas sanctiones: à qua nō nisi per summum pontificem poterit liberari, saluis aliis constitutionibus quæ iudicibus malè iudicantibus pœnas ingerunt & infligunt. Dignum est enim, vt qui in tot præsumit offendere, pœna multiplici castigetur.

Vide do. in c. fin. de cle. excō. ministr. et quid sit irregularitas, & vnde sumpserit originem. Do.

B Idem sacro præsente concilio, ad memoriam sempiternam.

Papa imperatorem deponere potest ex causis legitimis. h. d. secundum Paulum.

CAP. II.

AD apostolicæ dignitatis: & infra. Sanè cum dura guerrarum commotio nonnullas professionis Christianæ prouincias diutius afflixisset, nos ad Federicum C præcipuum principem secularem, huiusmodi dissensionis & tribulationis authorem à felicis recordationis Gregorio pa. ix. prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum, speciales nuncios, & magnæ authoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Alba. & Hu. Sabiñ. episcopos, ac dilectum filium Gulielmum Basilicæ xij. apostolorū presbyterum cardinalem, qui salutem zelabantur ipsius,

duximus destinandos:facientes sibi propo- A
ni per ipsos,quòd nos & fratres nostri(quã-
tum in nobis erat)pacem per omnia secum
habere, necnon cum omnibus hominibus
optabamus,parati sibi pacem & tranquilli-
tatem dare,ac mundo etiam vniuerso. Et
quia prælatorum clericorum omniúmque
aliorum,quos detinebat captiuos,& omniũ
tam clericorum, quàm laicorum, quos cœ-
perat in galeis, restitutio poterat esse pacis
plurimum inductiua,eum, vt illos restitue- B
ret(cùm hoc idem,tam ipse,quàm sui nun-
cij,antequã ad apostolatus vocati essemus
officiũ promisissent) rogari & peti ab ipso
fecimus per eosdem : ac proponi insuper,
quòd iidem pro nobis parati erant audire,
& tractare pacem, ac etiam audire satisfa-
ctionem,quam facere princeps vellet de o-
mnibus , pro quibus erat vinculo excõmu-
nicationis astrictus, & offerre, præterea, ꝙ
si ecclesia eum in aliquo cõtra debitum læ- C
serat(quod non credebat)parata erat corri-
gere,ac in statum debitum reformare. Et
si diceret ipse,quòd in nullo cõtra iustitiam
læserat ecclesiam, vel quòd nos eum contra
iustitiam læsissemus, parati eramus vocare
reges,prælatos,& principes,tam ecclesiasti-
cos,quàm seculares ad aliquem tutum lo-
cum,vbi per se,vel per solennes nuncios cõ-
ueniret

A ueniret: erátque parata eccleſia de conſilio concilij ſibi ſatisfacere ſi eum læſiſſet in aliquo, ac reuocare ſententiam, ſi quam contra ipſum iniuſtè tuliſſet,& cum omni manſuetudine & miſericordia (quantum cum deo & honore ſuo fieri poterat) recipere de iniuriis & offenſis ipſi eccleſiæ, ſuíſque per eum irrogatis, ſatisfactionem ab eo volebat, & omnes amicos ſuos ſibíque adhærentes in pace ponere plenáque ſecurita-
B te gaudere: vt nunquam hac occaſione poſſent aliquod ſubire diſcrimen. Sed licet ſic apud eum pro pace paternis monitis, & precũ curaremus inſiſtere lenitate. Idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans more aſpidis aures ſuas, preces huiuſmodi & monita,elata obſtinatione,ac obſtinata elatione deſpexit: propter quod non valentes abſque graui offenſa Chriſti eius iniquitates amplius tolerare, cogi-
C mur (vrgente nos conſcientia) iuſtè animaduertere in eundem. Et vt ad præſens de cæteris eius ſceleribus taceamus, quatuor grauiſsima (quæ nulla poſſunt tergiuerſatione celari) commiſit. Deierauit enim multoties, * pacem quondam inter eccleſiam & imperium reformatam, temere violando: & infra. Perpetrauit ſacrilegium,capi faciens cardinales ſanctę Roma- ** Vide c. mutare. vj.q.j. tamẽ. & l.ſi*

duo.§.fin. næ ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarũ prælatos, *A*
ff.de arb. & clericos religiosos, & seculares venientes
& Bar.in ad concilium, quod idem prædecessor no-
l.si sit.ff. ster duxerat conuocandum: & infra. De
de verbo. hæresi quoque nõ dubiis & leuibus, sed dif-
obl.Font. ficilibus & euidentibus argumentis, suspectus habetur: & infra. Præter hæc regnũ Siciliæ (quod est speciale patrimoniũ beati Petri, & idem princeps ab apostolica sede tenebat in feudum (iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem seruitutémque *B* redegit, quòd eis penè penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis eiectis, illos, qui remanserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuere, ac Romanam ecclesiam (cuius sunt homines principaliter & vasalli) offendere multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiã meritò reprehendi, quòd mille quidem fartorũ annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi ecclesiæ Romanæ tenetur (per no- *C* uem annos, & amplius soluere prætermisit.

Nos itaque super præmissis, & quãpluribus aliis eius nefandis excessibus, cum fratribus nostris, & sancto concilio deliberatione præhabita diligenti (cùm Iesu Christi vices, licet immeriti teneamus in terris, nobísque in beati Petri persona sit dictum:
Mat. 16. Quodcunque ligaueris super terram, ligatum

A tum erit & in cœlis) memoratū principem, qui se imperio & regnis, omníque honore & dignitate reddidit tam indignū: quique propter suas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet est abiectus, suis ligatum peccatis, & abiectum, omníque honore, ac dignitate priuatum à domino ostendimus, denunciamus, & nihilominus sententiando priuamus: omnes, qui ei iuramento fidelitatis tenentur adstricti, à iuramento huiusmodi B perpetuo absoluentes: authoritate apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam decætero sibi tanquā imperatori vel regi, pareat & intendat. Decernēdo quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi, consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto excōmunicationis sentētiæ subiacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant liberè successorē. De præfato Siciliæ regno prouidere C curabimus, cum eorundem fratrū nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

Idem præceptori hospitalis sancti Ioannis Hierosoly. in Hispania: & cōmendatori, ac fratribus domus de curuaria, hospitalis eiusdem.

Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet, maximè postmodum emergentem. Ioan. And.

CAP. III. A

ABbate sane: & infra. Abbas de Bonefac. pro se & cõuentu suo proponens, locum de Rosellis esse prædicti monasterij iure dominij, vel quasi, & cum suis finibus ex litigatione regis Aragonię ad ipsum monasteriũ pertinere: petiit adiudicari eidem monasterio locũ ipsum, & vos exinde amoueri. Allegabatur autem pro parte vestra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida existebat, quamuis illa sub Sarracenorũ B tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium deuenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem: quia ipsi donationi rerũ donatarum natura, vel qualitas non obstabat, & salubre ac laudabile quidem erat spectare, ac præstolari tempus, quo illa Christianorum dominio subderentur: quare mox cum peruenerunt ad ipsos, fuerunt ad vos C totaliter deuoluta. Multum quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel prædicto monasterio Populeti ab eodem rege facta donatio fuisset: quia & si liquebat prædicta monasterio Populeti ab ipso rege, ac ab illo abbati & conuentui de Bonefac. fuisse collata: non tamen ob hoc cõstabat dictum regem ipsi monasterio de

Bonef

A Bonefac. illa donaſſe vel mandaſſe donari. Nec pro eo quòd voluit & ſtatuit, vt ædificaretur ibi monaſterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua conſtruendo monaſterio donauiſſe: cum illa potius ſua videretur intentio, vt (quia præfatum monaſterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) abbas & conuentus ipſius pro ſua ſuorúmque ſalute monaſterium conſtruere te-
B nerentur, præſertim quia monaſterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Præmiſſa verò conceſsio facta monaſterio de Bonefac. ab abbate & conuentu monaſterij Populeti, nullum prorſus ei videbatur afferre ſuffragium, pro eo potiſsime, quòd poſt litem conteſtatam, & proceſſum iudicij facta fuerat: ſicut clare patebat ex inſtrumento præfató. vnde cum ius (ſi quod in prædictis ipſi mo-
C naſterio de Bonefac. ex conceſsione huiuſmodi competebat) in iudicio minimè deduxiſſet: (quia videri non poteſt illud veniſſe, quod poſtmodum accidit) pronunciari vtique ſuper petitis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quòd cum rex ipſe ſua probitate, ac ſtudio, ab infidelibus loca conquiſiuerit ſupradicta, donatio aui, vel patris ipſius prius

prius facta de illis, cum ad cultum fidei per uenirent, regem eundem, quo ad hęc sic per eum postmodum acquisita, obligare nõ potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab aliis bonis hæreditariis separata. A

Porrò præfata cõcessio facta monasterio de Bonefac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudicium causæque processum interuenerit: prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamuis superueniẽti appareat) satis sufficere videatur, satisque esse, si (prout seruatur in reo) intersit ipsius tempore sententiæ proferendæ. B Sed ad hæc pars vestra respondit, quòd cùm tam supradicti aui donatio, quàm locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus rex donationẽ seruare huiusmodi tenebatur. Cæterùm prædicta monasterij Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: C quia cũ quis egit ex aliqua certa & speciali causa, & postea siue alia, siue similis ei, quã exposuit accidit, videri non potest illa in iudicio deuenisse: cum iudex tunc prospicere ac attendere debeat diligenter, an ex ea omnino eadem, quæ prius expressa extitit, vtpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio sit fundata. Secus autem cum

egit

A egit vel petiit in genere, nullius certæ, vel ſpecialis cauſæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter forte propoſuit aliquem obnoxium eſſe ſibi, vel ad ſe iure dominij, vel quaſi rem aliquam pertinere: tũc enim hoc præcipue eſt imſpiciendum iudici, an ſufficienter vel minimè, de iure vel intentione conſtet actoris. vnde ſi de hoc ex cauſa etiam poſtmodum accidenti liqueat: poteſt & debet iudex (etiam ſi appareat

B minus iuſte à principio fore actum) ſuum exinde animum informare. Quoniam, & ſi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium ſubſecutum: nec illius acta vel geſta, propterea minus valida extiterunt: nec etiam iudex ipſe cognita taliter veritate, pronunciare in contrarium poſſet cum libera conſcientia & ſecura. Non prodeſſet etiam multum reo, ſi tunc forte in ipſum ex huiuſmodi ſu-

C peruenienti cauſa, condemnatio non ferretur: cum mox alio inſtituto iudicio foret ex illa merito condemnandus. Vnde & ſi actori ſuam ex ſuperuenienti cauſa intentionem ſufficiat fundauiſſe, cum egit aliqua cauſa ſpecialiter non expreſſa: ſecus tamen eſt ſi certam & ſpecialem in ſua petitione ſubiunxerit, niſi poſtmodum intentionem ſuam ex eadem prorſus) quam

prius

prius expreſsit) tunc etiam competenti A
cauſa fundarit. Quare cum memoratus
abbas monaſterij de Bonefac. propoſuerit
ſæpefatum locum de Roſel. cum ſuis termi
nis ad ipſum monaſterium ex prædicti re-
gis largitione ſpectare, nec de aliqua fa-
cta ipſi monaſterio ſuper hoc ab eodem
rege conceſsione docuerit, oſtenderit au-
tem donationem quondam factam illi de
his ab abbate & conuentu monaſterij Po-
puleti, quæ nec in ſua petitione fuerat ex- B
preſſa, nec etiam ante facta: nullum profe-
cto commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur cardinalis præmiſsis o-
mnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt
propoſita diligenter auditis, ac vtriuſque
partis meritis æqua iuſtitiæ lance diſcuſ-
ſis, prudenter attendit, id (quod prædicti
abbas & conuentus de Bonefac. propoſue-
runt intentionem videlicet actoris, ex iis,
quæ poſt litis conteſt. accidunt poſſe funda- C
ri, eáque debere in iudicium deuenire)
tunc locum habere (ſicut congruè allega-
tum eſt ſupra) videlicet quando ex certa
& expreſſa cauſa ſpecialiter non eſt actum.
Ex iis enim, quæ poſt inchoatum iudicium
eueniunt, quando cauſa fuit expoſita ſpe-
cialis, nec debet, nec poteſt iudicis animus
ad proferendam ſentẽtiam informari: quia
cum

A cum certæ cauſæ facta eſt mentio, vtpote donationis, vel venditionis, aut alterius ſpecialis, oportet incœpti iudicij tempus attendi, vt liquidò cognoſcatur, an tūc interfuerit actoris propter illa, quæ ſpecialem comitantur cauſam, & neceſſario adeſſe debent, veluti locus & tempus, & huiuſmodi, quæ ſunt ſolicitè attendenda, & ſine quibus cauſa vacua & inualida cēſeretur. Sed cum eſt in genere abſque alicuius cauſæ decla-
B ratione petitum, non ſic oportet accepti iudicij tempus inſpici: quia non requiruntur, nec ſunt opportuna, nec attendi poſſunt huiuſmodi comitantia in hoc caſu. * Et licet aliquibus curioſis (qui de iis, quæ non multum expediunt, ſæpe diſceptant) aliter forſan appareat, quando actum eſt cauſa ali-
qua non expreſſa: * vtilius tamen videtur negocia tali expediri compendio, quàm per quandam exactam ſubtilitatem longo
C diſpendio prorogari: præſertim cùm nonnulla pro vtilitate communi contra iuris aſperitatem ex æquitatis manſuetudine tolerari noſcantur. Vnde idem cardinalis conſiderans, quòd ipſi abbas & conuentus de Bonefac. non probauerunt largitionem ſuper his regiam legitimè ſibi factam, ex qua ſpecialiter vos impetere videbantur, ab huiuſmodi eorundem abbatis & cōuentus

*Vide Bar. in l. & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iud. F.

*Vide l. ſi rem. §. fin. ff. de pig. act. l. non poteſt videri. ff. de iudic.

in pet

in petitione, de mandato nostro præhabito A
fratrum nostrorum consilio, vos duxit sententialiter absoluendos. Nos igitur cardinalis eiusdem sententiam ratam habentes, eam authoritate apostolica confirmamus.

Bonifacius octauus.

Si ex pluribus iudicibus vel arbitris, vnus (aliis præsentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat sententiam: tenet sententia. Electio autem pronuncianda est per verba singu- B laria hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IIII.

CVm ab vno arbitrorum vel iudicum (aliis præsentibus & mandantibus) scripta sententia recitatur: habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata. Oportet tamen, vt is, qui recitat nõ vtatur verbis singularis numeri, sed pluralis: vt dicat, Nos tales iudices vel arbitri pronunciamus, seu statuimus in hunc modum. Licet C secus in electione seruetur, in qua (vt censeatur euidentius vnica, & communis) est ab vno vice omnium (siue per compromissum, siue per scrutinium procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis numeri facienda. Idem.

Ponit tres casus nullitatis sententiæ: & à primo vnum casum excipit. hoc dicit. Ioan. And.

CAP.

A CAP. V.

ET si sententia definitiua (postquã scripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio descripti recitatione proferri (aliàs, nec nomen sententiæ mereatur habere: nec ab ea sit appellare necesse) episcopo tamẽ (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit honore fulgere) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium personarum) per alium recitare. Senten-
B tia, quam scriptam edi, à iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipso stando non sedendo proferri contingit, nullius penitus est momenti.

De appellationibus TIT. XV.

Innocentius iiij. in concilio Lugdunensi.

Appellans ad papam in iudicio vel extra, appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. Si vult & petit appellatus prin-
C *cipales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad papam. In appellationibus à sententia definitiua interpositis, nil mutatur. Demum vtrique contra facienti imponitur pœna. Io. And.* CAP. I.

CORDI nobis est lites minuere, & à laboribus releuare subiectos. Sancimus igitur, vt si quis in iudicio vel extra, super inter-

locutoria, vel grauamine aliquo ad nos du- A
xerit appellandum: causam appellationis
*Vide in scriptis assignare deproperet, * petat
Bar. in l. apostolos, quos ei præcipimus exhiberi. In
eius. ff. de quibus appellationis causam exprimat, &
appel. &, cur appellatio non sit admissa, vel si appella
glo. in l. j., tioni forsan ex superioris reuerentia sit de-
ad fin. ff. latum. Post hoc appellatori secundum
eod. Ang. locorum distantiam, personarum & nego-
Ar. in d. cij qualitatem tempore prosecutionis in-
l. j. Font. dulto, si voluerit appellatus, & petierit, B
principales personæ per se, vel per procuratores instructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad sedem apostolicam sic parati, vt (si nobis visum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso, procedatur in negocio principali, quantum de iure poterit & debebit. Iis quæ in appellationibus à definitiuis sententiis interpo- C
sitis antiquitas statuit, non mutatis. Quòd si appellator, quæ præmissa sunt, non obseruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus cõtempserit hoc statutum in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quàm in causa (quantum à iure permittit

A mittitur) procedatur. Iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius & iudicem, & partem illudit.

Idem.

Iudex, qui recusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiendam causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Ioannes Andreas.

CAP. II.

Legitima suspicionis causa contra iudi-
B cem assignata, & arbitris à partibus (secundum formam iuris) electis, qui de ipsa cognoscant, sæpe contingit, quòd ipsis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negocij vt tenentur, iudex proferat excommunicationis sententiam contra ipsos: quam ipsi tum propter odium, tum propter fauorem partium diutius vilipendunt: quare causa
C ipsa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negocij principalis. Volentes igitur morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicem competens terminus præfigatur,* intra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent, cum quo ambo vel alter, eorum eiusdem suspicionis negocium terminare procurent. Alio-

** Vide l. quotiens. ff. de act. & ob. & l. j. §. dixerit aliquis ff. de pub. de Anch. Fonta.*

quin iudex ex tunc in principali negocio A procedere non omittat.

Idem.

De officiali episcopi non ad episcopum, sed ad archiepiscopum appellatur.

CAP. III.

ROmana ecclesia: & infra. Cùm suffraganeorum Remensis ecclesiæ, suorúmque officialium (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) vnum & B idem consistorium siue auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus non ad dictos c suffraganeos * (ne ab eisdem ad seipsos c interponi appellatio videatur) sed de iure c ad Remensem est curiam appellandum.

** Sed an supplicari posit: vide not. in c. ex literis. de in integ. restitu. Font.*

De subdito episcopi ad ipsum non ad archiepiscopum appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. hoc dicit.

Ab archidiaconis verò aliisque inferioribus prælatis, suffraganeis subiectis eisdem, C & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam (omissis dictis suffraganeis) appellari: nisi aliud Re- c mensi ecclesiæ de consuetudine competat c in hac parte.

Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interposita non debet cõmittere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.

Cùm

A Cùm autem ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum vel suorũ officialium audientia fuerit appellatum, Remeñ. archiepiscopus(qui pro tempore fuerit)vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ,ante definitiuam sententiam citent partes:nec etiam aliis illam cõmittent, appellationis eiusdem causa probabili seu legitima non expressa.

Si negetur per appellationem negocium deuo-
B *lutum,non inhibebit archiepiscopus iudicem principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit.h.d.*

Si verò vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam, vel definitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum vel eius officialem deuolutum negocium proponatur: iidem (nisi
C prius ipsis constiterit causam ipsam, ad eos totaliter fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa, vel ne ad executionem procedatur sententiæ non præsumant.

Si dicitur ex iniusta causa appellatum,archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione,vt probabili incipiat cognoscere, de causæ veritate.hoc dicit.

Quòd si obiiciatur ex iniusta causa, seu

minus legitima ante sententiam appella- A
tionem interpositam extitisse, & ex eo non
esse appellationem huiusmodi admittendam:
nequeunt prædicti archiepiscopus, vel C
eius officialis prohibere, ne procedatur in c
causa, nisi prius appellatione recepta velut c
emissa ex causa probabili, cognoscere inci- c
piant de causa huiusmodi an sit vera.

Licet dicatur appellatum à definitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere, ne sententia exe- B *cutioni mandetur. hoc dicit.*

Si autem post sententiam, in casibus à iure prohibitis (vtpote à sententia super manifesto & notorio crimine, vel de quo, quis in iure confessus extitit, promulgata) vel consimilibus appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mande- c
tur (postquam cognoscere cœperint vtrum c
sit recipienda, vel non appellatio ab eo in- c
terposita) inhibere. C

Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionem exercere non potest. hoc dicit.

In alium quoque, qui circa rem, de qua
inter appellantem & appellatum contro- c
uersia vertitur, aliquid post eorum inhibi- c
tionē attentat: non valent occasione huius- c
modi

A modi iurisdictionem aliquam vindicare.

Archiepiscopus appellantem in aliis causis, à iurisdictione episcopi non potest eximere. h. d.

Cùm verò is, qui ad Remeñ. curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis ordinarij sui iurisdictionis subiiciatur: Remensis archiepiscopus, vel officialis ipsius, nequaquã iurisdictionem ipsam in aliis impediant, vt ab eiusdẽ ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

B

Ab episcopis in causis, quibus iurisdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. h. d.

Debet autem ad eos ab episcopis præfatæ prouinciæ super causis, in quibus temporalem iurisdictionem exercent, nisi forte de consuetudine aut priuilegio, siue iure alio speciali sit appellandum, ad alium appellari.

C *Censuram ecclesiasticam, in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare nõ potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitimè cognito. hoc dicit.*

Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis in appellantem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus nisi vocatis partibus, & de appellatione legitimè cognito,

reuocent aut denuncient esse nullas.

Ex quo archiepiscopus pronunciauerit malè appellatum ante sententiam: statim debet causam ad suffraganeum remittere. h.d.

Cùm autem ad Remeñ. archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito constiterit eam, minus rationabilem extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere non postponat.

Idem.

Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Io. And.

CAP. IIII.

VT super appellatione ac eius causa instructio facilior valeat in processu haberi: distinctè præcipimus, quòd ille, à quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. Si verò non exhibuerit: ex tunc si fortè in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus & irritus sit processus.

Clemens quartus.

Iudex appellationis iniquæ appellantem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principales

A palis iudex non detulerat appellationi: sed si detulit, non fiet remissio de necessitate In appellationibus interpositis à definitiua, antiqua iura seruentur. Ioan. And.

CAP. V.

CVm appellationibus friuolis nec iustitia deferat, nec sit à iudice deferendum: si iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus prosequente, superior de
B ipsa cognoscens causam, ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas) sine difficultate remittat: eadem die condemnationem faciens expensarum. Si verò iudex admittat eandẽ, licet tam appellatio, quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari: * quia tamen iudex ipse quantum in se fuit à se iurisdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens minus iustè, totius causæ decisio in superioris est potestatem transfusa: nec est illi causa de necessitate vlterius remittẽda. Saluis iis, quæ super appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta.
C

** Et ratio, quia culpa alicuius non debet aliũ plus grauare, quã velit. vide l. si quis pluriũ. §. si quis. ff. de lega. j.*

Bonifacius octauus.

Si appellans intra triginta dies, instanter nõ petit apostolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit: non valet eius processus. Io. And.

CAP. VI. A

A B eo, qui appellat intra triginta dies a instanter apostoli peti debent, & eidē b intra dictū tempus à iudice exhiberi, aliàs c præsumitur appellationi suæ renunciare d appellans, si eos intra idem tempus petere e prætermittat, etiam si vadat aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam.

Illud autem, quod felicis recordationis Innocentius papa quartus prædecessor noster statuendum decreuit, vt si is, à quo ap- B pellatur apostolos appellanti non tribuat requisitus, ex tunc si fortè in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cùm iudex super hoc cum debita instantia loco & tempore congruo requisitus, eos expressè denegat, vel intra præmissum tempus malitiose, aut negligenter illi tradere prætermittit.

Idem. C

Innouata per iudicem post definitiuam sententiam: à qua appellatū extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis: etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata verò post appellationem ante definitiuam, non reuocantur, nisi primò de veritate constiterit: nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Ioan. And.

CAP.

A CAP. VII.

NOn ſolum innouata poſt appellationem à definitiua ſentẽtia interiectã, debent ſemper (exceptis caſibus, in quibus iura poſt ſententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: ſed etiã ea omnia, quæ medio tempore inter ſententiam & appellationem (quæ poſtmodum intra decendium interponitur ab eadem) contingit innoua-
B ri: ac ſi poſt appellationem eandem innouata fuiſſent. Illa verò, quæ poſt appellationem interpoſitam ante definitiuã ſententiam innouantur, donec appellationis cauſam veram eſſe conſtiterit, reuocari nõ debent: niſi iudex appellationis (poſtquam ſibi cõſtiterit per appellationem emiſſam, ex probabili cauſa fore ad ſe negocium deuolutum) inhibeat canonicè iudici (à quo appellatum extitit) ne procedat: tunc enim,
C quicquid poſt inhibitionẽ huiuſmodi fuerit innouatum, eſt (licet cauſa eadem non ſit vera) per eundem appellationis iudicem, ante omnia in ſtatum priſtinum reducendum.

Idem.

Qui appellat extra iudicium, intra decem dies (ex quo ſciuit grauamen) appellare debet: poſtea per remedium iuris communis audietur,

ſed

ſed non per appellationis remedium. Io. And. A

CAP. VIII.

Concertationi antiquæ finem imponere præſenti conſtitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, poſtulationibus, prouiſionibus, & quibuſlibet extrajudicialibus actibus (in quibus poteſt appellatio interponi) quiſquis ex eis grauatũ ſe reputans, per appellationis beneficium grauamen illatum deſiderauerit reuocari, intra decem dies (poſtquam ſciuerit) ſi velit, appellet: poſt decendiũ verò eidem aditus non pateat appellandi. B Sed ſi per contradictionem debitam, vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamen: ei (dummodo medio tempore his non conſenſerit) lapſus decendij non obſiſtat.

Idem.

Valet appellatio in ſcriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. h. d. Zen.

CAP. IX. C

Appellatio, quã in ſcriptis iudici (à quo appellare volebas) te porrexiſſe proponis: non poteſt ex eo, quòd corã ipſo lecta non fuerit, rationabiliter impugnari.

Idem.

Iudex, à quo compellere non poteſt appellantem à grauamine ipſius veritatem probare, licet citare poteſt ad ipſius reuocationem audiendam: quæ

A *qua facta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquã appellasset. h.d.*

Zen. CAP. X.

SI à iudice, à quo (propter grauamẽ quod tibi proponis illatum) appellas: ad docẽdum te fore grauatum, & ad audiendã reuocationem eiusdẽ grauaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cùm ipse per se id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram iu-
B dice (cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictio) comparere teneris: Nisi ad hoc solum, vt reuocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendam: aliàs si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu: poterit ex tunc liberè in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset,

Idem.

A collatione capituli ad episcopum appellatur,
C *si vt canonicus interfuit: secus si vt prælatus. h.d.*

Dominicus. CAP. XI.

A Collatione beneficij, quã cõmuniter per episcopũ & capitulum in tuũ præiudicium factam esse proponis. Nòn * ad ipsum episcopum (si in ea, vt prelatus interfuerit) sed ad superiorẽ te oportuit appellare. Aliàs, si vt canonicus interfuisset in ea: potuisti appellare licitè ad eundem.

* *Vide Bar. in l. verò. ff. sol. matri. §. socium qui. §. fin. ff. pro soc. Fonta.*

Idem

Idem. A

Per appellationem interpositam à definitiua, reuocari potest interlocutoria principali negocio praeiudicans: aliàs non. Io. And.

CAP. XII.

Licet ab interlocutoria (per quam pacti vel praescriptionis, aut alia, principali negocio praeiudicans, vel iudicium nullum reddens, exceptio est repulsa) nō fuerit appellatum: si tamen à definitiua (quae postmodum, etiam vltra decendium promulgatur) appellari contingat: potest in appellationis causa ipsum grauamen per interlocutoriam eandem illatum licitè per appellationis iudicem emēdari. Vbi verò interlocutoria super eo profertur, quod non parat praeiudicium negocio principali, vel iudiciū nullū reddit: nisi fuerit appellatum ab ipsa: per appellationē à definitiua postea interiectam, grauamen illatum nequaquam poterit reuocari. B C

A

SEXTI DECRETALIVM

LIBER TERTIVS.

De vita & honestate clericorum

TIT. I.

Bonifacius octauus.

B *Clericus ioculatoriam artem per annum exercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale.* Ioan. *And.*

CAP. VNICVM.

LERICI, qui clericalis ordinis dignitati non modicũ detrahentes, se ioculatores seu goliardos faciunt aut bufones: si per annum artem illam ignominiosam

C exercuerint, ipso iure:* Si autem tempore breuiori, & tertio moniti non resipuerint: careant omni priuilegio clericali.

* *Vide authen. de sanctissi. epis. §. interdicimus.*

De clericis coniugatis

TIT. II.

Bonifacius octauus.

Si clericus coniugatus ferat habitũ & tonsuram

locutoria, vel grauamine aliquo ad nos du A
xerit appellandum: causam appellationis
*Vide in scriptis assignare deproperet, * petat
Bar. in l. apostolos, quos ei præcipimus exhiberi. In
eius. ff. de quibus appellationis causam exprimat, &
appel. &, cur appellatio non sit admissa, vel si appella
glo. in l. j. tioni forsan ex superioris reuerentia sit de-
ad fin. ff. latum. Post hoc appellatori secundum
eod. Ang. locorum distantiam, personarum & nego-
Ar. in d. cij qualitatem tempore prosecutionis in-
l. j. Font. dulto, si voluerit appellatus, & petierit, B
principales personæ per se, vel per procuratores instructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad sedem apostolicam sic parati, vt (si nobis visum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso, procedatur in negocio principali, quantum de iure poterit & debebit. Iis quæ in appellationibus à definitiuis sententiis interpo- C
sitis antiquitas statuit, non mutatis. Quòd si appellator, quæ præmissa sunt, non obseruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus cōtempserit hoc statutum in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quàm in causa (quantum à iure permittit

A mittitur) procedatur. Iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius & iudicem, & partem illudit.

Idem.

Iudex, qui recusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiendam causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Ioannes Andreas.

CAP. II.

B Legitima suspicionis causa contra iudicem assignata, & arbitris à partibus (secundum formam iuris) electis, qui de ipsa cognoscant, sæpe contingit, quòd ipsis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negocij vt tenentur, iudex proferat excommunicationis sententiam contra ipsos: quam ipsi tum propter odium, tum propter fauorem partium diutius vilipendunt: quare causa C ipsa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negocij principalis. Volentes igitur morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicem competens terminus præfigatur,* intra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent, cum quo ambo vel alter, eorum eiusdem suspicionis negocium terminare procurent. Alio-

* *Vide l. quotiens. ff. de act. & ob. & l. j. §. dixerit aliquis ff. de pub. de Anch. Fonta.*

quin iudex ex tunc in principali negocio A
procedere non omittat.

Idem.

De officiali episcopi non ad episcopum, sed ad archiepiscopum appellatur.

CAP. III.

Romana ecclesia: & infra. Cùm suffraganeorum Remensis ecclesiæ, suorúmque officialium (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) vnum & B idem consistorium siue auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus non ad dictos suffraganeos * (ne ab eisdem ad seipsos interponi appellatio videatur) sed de iure ad Remensem est curiam appellandum.

Sed an supplicari posit: vide not. in c. ex literis. de in integ. restitu. Font.

De subdito episcopi ad ipsum non ad archiepiscopum appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. hoc dicit.

Ab archidiaconis verò aliisque inferioribus prælatis, suffraganeis subiectis eisdem, C & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam (omissis dictis suffraganeis) appellari: nisi aliud Remensi ecclesiæ de consuetudine competat in hac parte.

Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interposita non debet cõmittere, vel partes citare, nisi in appellatione ꝓbabilis causa sit expressa.

Cùm

A Cùm autem ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum vel suorũ officialium audientia fuerit appellatum, Remeñ. archiepiscopus(qui pro tempore fuerit)vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ,ante definitiuam sententiam citent partes:nec etiam aliis illam cõmittent, appellationis eiusdem causa probabili seu legitima non expressa.

B *Si negetur per appellationem negocium deuolutum,non inhibebit archiepiscopus iudicem principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit.h.d.*

Si verò vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam, vel definitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum vel eius officialem deuolutum negocium proponatur: iidem (nisi C prius ipsis constiterit causam ipsam, ad eos totaliter fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa, vel ne ad executionem procedatur sententiæ non præsumant.

Si dicitur ex iniusta causa appellatum,archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione,vt probabili incipiat cognoscere, de causæ veritate.hoc dicit.

Quòd si obiiciatur ex iniusta causa, seu

minus legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera.

Licet dicatur appellatum à definitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere, ne sententia executioni mandetur. hoc dicit. B

Si autem post sententiam, in casibus à iure prohibitis (vtpote à sententia super manifesto & notorio crimine, vel de quo, quis in iure confessus extitit, promulgata) vel consimilibus appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur (postquam cognoscere cœperint vtrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita) inhibere. C

Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionem exercere non potest. hoc dicit.

In alium quoque, qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionẽ attentat: non valent occasione huiusmodi

A modi iurisdictionem aliquam vindicare.

Archiepiscopus appellantem in aliis causis, à iurisdictione episcopi non potest eximere. h.d.

Cùm verò is, qui ad Remeñ. curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis ordinarij sui iurisdictionis subiiciatur: Remensis archiepiscopus, vel officialis ipsius, nequaquã iurisdictionem ipsam in aliis impediant, vt ab eiusdẽ ordinarij potestate totaliter exi-

B mant taliter appellantem.

Ab episcopis in causis, quibus iurisdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. h.d.

Debet autem ad eos ab episcopis præfatæ prouinciæ super causis, in quibus temporalem iurisdictionem exercent, nisi forte de consuetudine aut priuilegio, siue iure alio speciali sit appellandum, ad alium appellari.

C *Censuram ecclesiasticam, in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare nõ potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitimè cognito. hoc dicit.*

Sententias quoque interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis in appellantem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus nisi vocatis partibus, & de appellatione legitimè cognito,

reuocent aut denuncient esse nullas. A

Ex quo archiepiscopus pronunciauerit malè appellatum ante sententiam: statim debet causam ad suffraganeum remittere. h. d.

Cùm autem ad Remeñ. archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito constiterit eam, minus rationabilem extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere non postponat. B

Idem.

Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Io. And.

CAP. IIII.

VT super appellatione ac eius causa instructio facilior valeat in processu haberi: distinctè præcipimus, quòd ille, à quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. Si verò non exhibuerit: ex tunc si fortè in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus & irritus sit processus. C

Clemens quartus.

Iudex appellationis iniquæ appellantem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principales

A palis iudex non detulerat appellationi: sed si detulit, non fiet remissio de necessitate In appellationibus interpositis à definitiua, antiqua iura seruentur. Ioan. And.

CAP. V.

CVm appellationibus friuolis nec iustitia deferat, nec sit à iudice deferendum: si iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus prosequente, superior de
B ipsa cognoscens causam, ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas) sine difficultate remittat: eadem die condemnationem faciens expensarum. Si verò iudex admittat eandẽ, licet tam appellatio, quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari: * quia tamen iudex ipse quantum in se fuit à se iurisdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens minus iustè, totius causæ decisio in superioris est potesta-
C tem transfusa: nec est illi causa de necessitate vlterius remittẽda. Saluis iis, quæ super appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta.

** Et ratio, quia culpa alicuius non debet aliũ plus grauare, quã velit. vide l. si quis pluriũ. §. si quis. ff. de lega. j.*

Bonifacius octauus.

Si appellans intra triginta dies, instanter nõ petit apostolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit: non valet eius processus. Io. And.

CAP. VI. A

AB eo, qui appellat intra triginta dies instanter apostoli peti debent, & eidē intra dictū tempus à iudice exhiberi, aliàs præsumitur appellationi suæ renunciare appellans, si eos intra idem tempus petere prætermittat, etiam si vadat aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam.

Illud autem, quod felicis recordationis Innocentius papa quartus prædecessor noster statuendum decreuit, vt si is, à quo ap- B pellatur apostolos appellanti non tribuat requisitus, ex tunc si fortè in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cùm iudex super hoc cum debita instantia loco & tempore congruo requisitus, eos expressè denegat, vel intra præmissum tempus malitiose, aut negligenter illi tradere prætermittit.

Idem. C

Innouata per iudicem post definitiuam sententiam: à qua appellatū extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis: etiam si ante appellationem fuerint innouata. Attentata verò post appellationem ante definitiuam, non reuocantur, nisi primò de veritate constiterit: nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Ioan. And.

CAP.

A CAP. VII.

NOn ſolum innouata poſt appellationem à definitiua ſentẽtia interiectã, debent ſemper (exceptis caſibus, in quibus iura poſt ſententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: ſed etiã ea omnia, quæ medio tempore inter ſententiam & appellationem (quæ poſtmodum intra decendium interponitur ab eadem) contingit innouari:

B ac ſi poſt appellationem eandem innouata fuiſſent. Illa verò, quæ poſt appellationem interpoſitam ante definitiuã ſententiam innouantur, donec appellationis cauſam veram eſſe conſtiterit, reuocari nõ debent: niſi iudex appellationis (poſtquam ſibi cõſtiterit per appellationem emiſſam, ex probabili cauſa fore ad ſe negocium deuolutum) inhibeat canonicè iudici (à quo appellatum extitit) ne procedat: tunc enim,

C quicquid poſt inhibitionẽ huiuſmodi fuerit innouatum, eſt (licet cauſa eadem non ſit vera) per eundem appellationis iudicem, ante omnia in ſtatum priſtinum reducendum.

Idem.

Qui appellat extra iudicium, intra decem dies (ex quo ſciuit grauamen) appellare debet: poſtea per remedium iuris communis audietur,

ſed

ſed non per appellationis remedium.Io.And. A

CAP. VIII.

COncertationi antiquæ finem imponere præſenti conſtitutione volentes: Statuimus,vt ab electionibus,poſtulationibus,prouiſionibus,& quibuſlibet extraiudicialibus actibus(in quibus poteſt appellatio interponi)quiſquis ex eis grauatũ ſe reputans, per appellationis beneficium grauamen illatum deſiderauerit reuocari, intra decem dies(poſtquam ſciuerit)ſi velit,appellet:poſt decendiũ verò eidem aditus non pateat appellandi. Sed ſi per contradictionem debitam,vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamen:ei (dummodo medio tempore his non conſenſerit) lapſus decendij non obſiſtat. B

Idem.

Valet appellatio in ſcriptis porrecta,licet coram iudice non legatur.h.d.Zen.

CAP. IX. C

APpellatio,quã in ſcriptis iudici(à quo appellare volebas)te porrexiſſe proponis:non poteſt ex eo,quòd corã ipſo lecta non fuerit,rationabiliter impugnari.

Idem.

Iudex,à quo compellere non poteſt appellantem à grauamine ipſius veritatem probare,licet citare poteſt ad ipſius reuocationem audiendam: quæ

A *qua facta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquã appellasset. h.d. Zen.*

CAP. X.

SI à iudice, à quo (propter grauamẽ quod tibi proponis illatum) appellas: ad docẽdum te fore grauatum, & ad audiendã reuocationem eiusdẽ grauaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cùm ipse per se id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram iu-
B dice (cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictio) comparere teneris: Nisi ad hoc solum, vt reuocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendam: aliàs si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu: poterit ex tunc liberè in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset,

Idem.

A collatione capituli ad episcopum appellatur,
C *si vt canonicus interfuit: secus si vt prælatus. h.d. Dominicus.*

CAP. XI.

A Collatione beneficij, quã cõmuniter per episcopũ & capitulum in tuũ præiudicium factam esse proponis. Nõn * ad ipsum episcopum (si in ea, vt prelatus interfuerit) sed ad superiorẽ te oportuit appellare. Aliàs, si vt canonicus interfuisset in ea: potuisti appellare licitè ad eundem.

* *Vide Bar. in l. verò. ff. sol. matri. §. socium qui. §. fin. ff. pro soc. Fonta.*

Idem

A

SEXTI DECRETALIVM

LIBER TERTIVS.

De vita & honestate clericorum

TIT. I.

Bonifacius octauus.

B *Clericus ioculatoriam artem per annum exercens, si tertiò monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

LERICI, qui clericalis ordinis dignitati non modicũ detrahentes, se ioculatores seu goliardos faciunt aut bufones: si per annum artem illam ignominiosam

C exercuerint, ipso iure:* Si autem tempore breuiori, & tertio moniti non resipuerint: careant omni priuilegio clericali.

* *Vide authen. de sanctissi. epis. §. interdicimus.*

De clericis coniugatis

TIT. II.

Bonifacius octauus.

Si clericus coniugatus ferat habitũ & tonsuram

ram clericali priuilegio gaudet: aliàs non. Ioannes Andreas. A

CAP. I.

CLERICI, qui cum vnicis & virginibus contraxerunt (si tonsuram & vestes deferant clericales) priuilegium retineant canonis ab Innocen. pap. ij. prædecessore nostro editi in fauorem totius ordinis clericalis. Et cum (iuxta Parisiense concilium) nullus clericus distringi, aut condemnari debeat à B iudice seculari: præsenti declaramus edicto, huiusmodi clericos coniugatos pro cõmissis ab eis excessibus vel delictis, trahi nõ posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium seculare: nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter (ne per vnam viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur) vllatenus condemnari. In cæteris autem, vel nisi (vt præmittitur) tonsuram, vel vestes C ferant clericales, etiam in præmissis eos gaudere nolumus priuilegio clericali.

De clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda

TIT. III.

Bonifacius octauus.

Distributiones quotidianæ solum præsentibus,

bus,

A bus, qui intersunt diuinis dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperunt, non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersariis defunctorum. Ioan. And.

CAP. I.

ONSVETVDINEM, quæ in quibusdam partibus inoleuit, qua canonici,& alij beneficiati, seu clerici cathedralium,& alia-
B rum collegiatarum ecclesiarum, distributiones quotidianas (quæ aliàs manualia beneficia, seu victualia nuncupātur, & tantum residentibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus,seu aliis locis (in quibus ipsę consistunt ecclesiæ) sint præsentes,licet diuinis officiis nō intersint ex integro percipiunt,acsi continue in ipsis ecclesiis,in eisdem officiis deseruirent, penitus improbātes. Statuimus, vt distributiones ipsæ quo-
C tidianæ,in quibuscunque rebus consistant, canonicis ac aliis beneficiatis,& clericis ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis, in ipsis ecclesiis adfuerint, tribuātur iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam,seu etiā faciendam. Qui verò aliter de distributionibus ipsis, quicquam receperit(exceptis illis,quos infirmitas * seu iusta & rationabilis corporalis ne- **Vide l. arborib'.*

§.de illo.ff.de vsu-fru.Bart.in l.si cũ dotẽ.§.sin autem.ff.sol.mat.et decis.tholosan.q.cclix.Font.

cessitas, aut euidens ecclesiæ vtilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium nõ acquirat, nec faciat eas suas, imò ad omniũ restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem receperit, teneatur: De distributionibus etiam pro defunctorum anniuersariis largiendis, idem decernimus obseruandum.

De præbendis & dignitatibus

TIT. IIII.

Clemens tertius, aliàs quartus.

Ad præsentationem religiosorum, etiam exemptorum, non debent in ecclesiis ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem aßignetur, vnde incumbentia onera subire posint, & congrue sustentari: nec valet contraria consuetudo. Ioan. And. CAP. I.

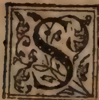

VSCEPTI regiminis nos cura solicitat, vt vtilitatibus subiectorum in illis præcipue, per quas animarum saluti cõsulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione solicite prouidere curemus. Sane fuit olim, per sedem apostolicam prouide constitutum: vt diœcesani locorum, ad præsentationem religiosorum nullum ad aliquam ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesiæ coram

A coram eis fuerit aſsignatum, vnde iura epiſcopalia poſsint ſoluere, & congruam ſuſtentationem habere. Verum (ſicut nobis querela multorum frequens inſinuat) religioſi exempti de prouentibus paræcialium eccleſiarum, in quibus ius obtinent patronatus, ſeu rectorũ præſentatio pertinet ad eoſdem, tantum percipiũt annuatim quòd rectores eccleſiarum ipſarum non poſſunt de reſiduo commode ſuſtentari, & epiſco-
B palia iura perſoluere, ac alia incumbentia eis onera ſupportare: propter quod ſæpe contingit, quòd non inueniuntur perſonæ idoneæ, quæ huiuſmodi eccleſias velint recipere, ſicque frequenter minus idoneis cõferuntur, ex quo pericula imminẽt animarum. Nos itaque volentes ſuper hoc ſalubre remedium adhiberi præſenti decreto ſtatuimus, & mandamus conſtitutionem huiuſmodi quo ad omnes patronos eccle-
C ſiarum religioſos tam exemptos, quàm nõ exemptos & alios inuiolabiliter obſeruari, conſuetudine contraria non obſtante.

Idem.

Beneficia vacantia in curia alius quàm papa conferre non poteſt: quod ſi fecerit, irrita eſt collatio. Ioan. And. CAP. II.

LIcet eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum aliorúmq; beneficiorũ eccleſia-

ſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum A noſcatur pontificem pertinere, ita quòd non ſolum ipſa cum vacant poteſt de iure conferre, verumetiam ius in ipſis tribuere vacaturis: collationem tamen eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, & beneficiorum apud ſedem apoſtolicam vacantium, ſpecialis cæteris antiqua conſuetudo* Romanis pontificibus reſeruauit. Nos itaque laudabilem reputantes huiuſmodi conſuetudinem, & eam authoritate apoſtolica ap- B probantes, ac nihilominus volentes ipſam inuiolabiliter obſeruari: eadem authoritate ſtatuimus, vt eccleſias, dignitates, perſonatus & beneficia, quę apud ſedem ipſam deinceps vacare contigerit, aliquis præter Romanum pontificem quacunq; ſuper hoc ſit authoritate munitus, ſiue iure ordinariæ poteſtatis ipſorum electio, prouiſio, ſeu collatio ad eum pertineat, ſiue literas ſuper aliquorum prouiſione generales vel etiam C ſpeciales ſub quacunque forma verborũ receperit, (niſi ei ſit ſuper cõferendis eiſdem in curia Romana vacantibus ſpecialis & expreſſa ab ipſo pontifice ſummo authoritas attributa) conferre alicui ſeu aliquibus non præſumat. Nos enim ſi ſecus actum ſeu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

*Vide l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iure.

Greg

A Greg. x. in cõcilio generali Lugduneñ.

Si papa beneficia vacantia in curia non conferat intra mensem à die vacationis: illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Ioan. And.

CAP. III.

STatutum felicis recordationis Clementis papæ prædecessoris nostri de dignitatibus, & beneficiis in curia Romana vacantibus nequaquam per alium, quàm per Romanum pontificẽ conferẽdis, decernimus B taliter moderandum: Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio *(statuto non obstante prædicto) demum post mensem à die, quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerandum, ea conferre valeant. Tantummodo per seipsos vel (ipsis agentibus in remotis) per suos vicarios generales in eorum diœcesibus existentes, quibus id canonice sit commissum.

Vide §. fin. in authẽ. de fil. ante do. instru. Font.

C Bonifacius octauus.

In beneficiis vel in impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsque ad certam summam pensio non debetur. Per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non comprenheditur cathedralis. Sed per ecclesias prouinciæ metropolitana, & cathedrales reliquæ includuntur. Io. And.

CAP. IIII.

QVamuis plenissima sit aliàs in beneficiis interpretatio facienda, literæ

tamen super obtinēdis beneficiis impetratæ, debent (cum sint ambitiosæ) restringi. A

Et ideo si alicui vsque ad certam summā prouideri mandamus: ei nō in pensione, sed in beneficiis ecclesiasticis tantum volumus prouideri: nisi de pensione in nostris literis mentio habeatur expressa. Quanquā sub nomine ecclesiarum ciuitatis comprehendatur aliàs ecclesia cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum, ciuitatis vel diœcesis prouideri, B ad cathedralem ecclesiam (quam propter ipsius honorem sub hac generalitate nolumus hoc casu includi) se mādatū huiusmodi non extendit. Secus autem cum mandamus in aliqua ecclesiarum prouinciæ prouideri: tunc enim & metropolitana & cæteræ cathedrales ecclesiæ includuntur sub tali mandato, cum vberiorē hoc casu, quàm alio impetranti gratiam facere videamur.

Idem. C

Impetranti beneficium seculare, prouidetur de beneficio per seculares clericos vsque ad præscriptionem legitimam possesso. hoc primo. Clerico seculari prioratum impetranti simpliciter, nō prouidetur de consueto per religiosos gubernari. hoc dicit secundo. Do. [illegible] CAP. V.

CVm de beneficio ecclesiastico cōsuet[illegible] clericis secularibus assignari prouideri

A uideri mādatur, de illo debet intelligi quod tanto tempore ab vno vel pluribus secularibus clericis institutis in eo rectoribus extitit continue ac pacifice gubernatum, vt præscriptio legitima sit completa, etiam si ante vel post religiosi quandoque * ministrauerint in eodem. Quando verò scribitur, vt prouideatur de aliquo prioratu alicui clerico seculari, prouidere non potest de prioratu, qui per religiosos (iuxta modum præmissum) est solitus gubernari. B Nisi hoc in literis caueatur expresse. *Vide c. si. de deci.

Idem.

Habere personatum cum cura, & prabēdam, cui annexa est paræcialis ecclesia, non est contra conclium generale. Ioan. And.

CAP. VI.

Super eo, quod præbendas, quibus paræcales ecclesiæ sunt annexæ, * in quibus spirtualem iurisdictionem secūdum ecclesiæ vstræ consuetudinem approbatam, & C sic seundum aliquorum interpretationem curam animarum habetis, simul cum personatibus (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadem ecclesiastico obtinetis, obis (Cum hoc generali concilio nō obuiet) dispensatio necessaria non existit. *De ista vniōe no. cle. si vna. de reb. ec. nō alie. et c. si vnire. de excess. prælat. de Ancha. Font.*

Idem.

In inetratione beneficiorum inspicitur data,

non præsentatio vel receptio. Ioan. And. A

CAP. VII.

EVm cui canonicatus alicuius ecclesiæ à sede apostolica est collatus, licet nondum sit in ea receptus: decernimus in asse-cutione præbendæ (iuxta suæ prouisionis ordinem) omnibus præferendum,* quibus postmodum in ipsa ecclesia similis gratia est concessa. Licet isti primo suas literas præsentauerint: & primo recepti fuerint in eadem. B

* *Vide hîc Felin. in ca. eam te. de rescrip. Fõt.*

Idem.

Per literas apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordines tamen se faciet proximis temporibus promoueri. Ioan. And.

CAP. VIII.

SI pro clericis pauperibus vel aliis nostras literas, vt eis de beneficiis prouideas, etiam si animarum cura sit annexa eisdem, recipere te contingat: ipsis (licet nec in sacris sint cõstituti ordinibus, nec de defectu ordinum in eisdem literis mentio habeatur) poteris de beneficiis curam habẽtibus licite prouidere, nec prætextu dicti defectus tua poterit prouisio impugnari. Oportebit tamen vt ipsi ad ordines, quos requirũt collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis à iure temporibus promoueri. C

Idem

A Idem.

Mandato alterius ſuper prouiſione facienda per papam impleto, prouiſio authoritate papæ intelligitur eſſe facta. hoc dicit, ſecundum Zen.

CAP. IX.

SI eum, ſuper cuius prouiſione apoſtolicę ſedis legatus in certa eccleſia ſuas literas, quibus obtemperatum non fuerat deſtinarat, mandamus authoritate noſtra in ipſa eccleſia in canonicum recipi & in fratrem, ſibique prouideri de præbenda iuxta ipſius legati continentiam literarum: talis receptus huiuſmodi noſtri authoritate mandati, non legati, ſed noſtra * intelligitur authoritate receptus. Et ideo eſt in aſſecutione præbendæ omnibus poſt eum eadem authoritate receptis, in dicta eccleſia præferendus.

B

** Vide l. ſi ſeruus. ff. de hæred. inſti. & l. vnum ex fam. ff. de leg. ij.*

Idem.

Mandatum alternatiue plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In ſimul verò vacantibus ordo ſcripturæ ſeruatur. h. d. ſecundum Domi.

C

CAP. X.

MAndato noſtro ſub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente. De beneficio, quod primo vacabit (ſiue ad tuam, ſiue ad illius collationẽ pertinuerit) ei, pro quo ſcribitur, prouiderę

debebis. Si verò plura beneficia ad tuam A illius collationem forsan spectantia simul vacent: tunc scripturæ ordinem seruare habebis, vt illi solum prouideas de illo beneficio, quod ad te noscitur pertinere.

Idem.

Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam: extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus: tunc habebit præbendam, cum nullus est ibi expectans authoritate B *apostolica. Ioan. And.*

CAP. XI.

SI clericus, pro quo à sede apostolica recepisti mandatũ vt ei de præbenda* proximo vacatura in certa ecclesia prouideres, eumque postea in canonicũ ipsius ecclesiæ recipi faceres & in fratrem, præbendam sibi debitam quando vacat petere negligenter omittat: aliam postmodum in ipsa ecclesia C vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere: Cùm facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. Verum si præfatus clericus fuisset authoritate apostolica effectus, ab initio canonicus in ecclesia prelibata: tunc (cum remanserit in ea canonicus) dicta negligentia non obstante, ac per consequens ratione canonicatus sit in alia

Vide c. Cũ in ecclesia. infra eo. & l. petẽs. C. de pac. infra de cõsecr. eccle. ca. j.

præb

A præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferēdus, petere poterit præbendam aliã proximo vacaturam. Dummodo non sint aliqui eadem authoritate præbēdas in ipsa ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te (cum mandatum non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat in eadem ecclesia præbendarum collatio, prouideri debebit, Aliàs facta de præbenda huiusmodi alteri collatio in illius præiudiciũ,
B eo ipso viribus non subsistet.

Idem.

Receptus authoritate papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus est aliis in præbenda. h.d. secundum Zen. CAP. XII.

II, qui authoritate apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti: debent in præbendarum assecutione cæteris anteferri * legatorum vel aliorum quorumcũque authoritate receptis antea in eadem. **Videl. amicißimos. §. fi. ff. de excu. tut.*
C Eum quoque, qui ad mandatum legati vel alterius authoritate apostolica sibi specialiter in hac parte concessa fungentis recipitur: authoritate apostolica receptum esse dubium non existit.

Idem.

Si post gratiam mihi factam à papa de canonicatu, & præbenda, Bononien. canonici hoc ignorantes & ignoranti præbendam conferunt

post

post vacantem: non tenet collatio hoc dicit. Ioan. Andreas. CAP. XIII. A

SI postquam canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus, & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mãdauimus prouideri, ij, ad quos in ea spectat collatio præbendarum, præbendã, quæ vacabit ibi postmodum motu proprio ignorantes, tibi gratiam factam alij duxerint conferendam: talis collatio in tuum præiudicium attentata, nullam obtinet firmitatem. Nam eoipso, quòd canonicus authoritate apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendũ præbendã proximo vacaturã ibidem tibi acquisitũ extitit: eandémq;, quàm cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere potuisti: & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit. B

Idem.

Si papa det licentiam legato suo recipiendi authoritate apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas & illa beneficia conferendi: secundo papa de prædicta potestate non habita mentione canonicatum & præbendam si vacat vel quam primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi conferat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renunciet, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet C

collatio

A *collatio legati, sed mihi illa præbenda debetur. hoc dicit. Ioannes Andreas.*

CAP. XIIII.

DVdum venerabili fratri nostro S. episcopo Prænestino, quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiendi authoritate nostra resignationem ab obtinentibus beneficia ecclesiastica in eisdem partibus: qui ea vellent libere in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis
B conferendi per nostras literas potestate cõcessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi non habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij nostri N. tituli sancti Laurentij in Damaso presbyteri cardinalis canonicatum Lexoñ. ecclesiæ, quæ in partibus illis existit, & præbendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus, & sibi prouidimus de eisdem. Si verò nulla
C la talis præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximo inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi apostolicæ duximus reseruandam: decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super hoc à quoquam contingeret attentari, certis sibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque postmodum Nicolaus vasalli clericus canonicatum & præbendã, quos

quos in dicta Lexoñ. ecclesia obtinebat, in A
dicti episcopi manibus resignasset, & dictæ
potestatis prætextu eos idem episcopus
(collationis, prouisionis, reseruationis, &
decreti prædictorum forsan ignarus) Gu-
lielmo vasalli presbytero contulisset, dicti
executores (collatione non obstante præ-
dicta) literarum nostrarum authoritate,
præbendam eandem dicto camerario ve-
lut sibi debitam contulerunt, quem dictus
*Aliàs, presbyter (prætextu * collationis per di- B
occasione. ctum episcopum sibi factæ) quòd præben-
dam ipsam pacifice possidere valeat, non
permittit: propter quod idem camerarius
nobis supplicauit humiliter, vt prouidere
sibi super hoc de opportuno remedio digna
remur. Nos igitur attendentes, quòd etsi
memorato episcopo prædictam concessi-
mus potestatem, penes nos tamen nihilo-
minus remansit maior, licet eadem pote-
stas etiã in prædictis propter quod nostra, C
qui eandem præoccupauimus potestatem,
potior debet esse conditio: eo præsertim,
quòd secundum canonicas & legitimas san
ctiones per speciem generi derogatur, quã-
quam de genere in derogante specie men-
tio nulla fiat. Considerantes quoque, quòd
nos exposito nobis de potestate prædicta,
nihilominus literas gratiosas daremus in
dictis

A dictis partibus, non habita mentione de ipsa: * quia foret absurdum si tam lata * noſtra impediretur poteſtas: & ſi in omnibus prouiſionum noſtrarum literis, quas cōcederemus in partibus ſupradictis, oporteret nos de ſæpedicta poteſtate ſpecialem facere mentionem: Et quòd decretum noſtrum prædictum (maxime hic vbi iam dictus camerarius ante dictam renunciationem per nos erat Lexonieñ. effectus canonicus) ſtatim ignorantes ligauerat, cum ſuper incerto non eſſet editum, nec ex alieno penderet arbitrio, vel voluntate cuiuſuis, qui acceptandi poteſtatem haberet: & idcirco per illud etiam expreſsiſſe videmur, ne alius poſſet conferre, & poteſtatem prædictam quantum ad præſentem ſpeciem reuocaſſe, quæ in hoc caſu, vbi de lucro dicti G. tantū agitur, & non de præiudicio episcopi memorati, ab ignorāte potuit reuocari: C nec poſt reuocationē huiuſmodi ius, per eū in alium etiā ignorantē, in re reuocata trāſferri. Ad inſtar etiam ſerui kalendario præpoſiti, qui poſt mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipientis nō facit, licet inter cōtrahentes mors domini præpoſitū reuocās fuerit ignorata. Et domini, qui peculiū quod ꝓprio ſeruo cōceſſerat ſtatim perimit, cū in eo ſuā mutauerit voluntatē.

Ad hūc locum vide notata. ca. ex parte. b. de fo. competen. & in ſpe. de lib. conceptione. §. ad huius ti. conſummationem. verſi. cum ſit actor. de Ancha. Fonta.

** Aliàs. latè.*

Diſcret

Discretioni vestræ mãdamus, quatenus præ A fatum presbyterum monitione præmissa per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu & præbenda prædictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) non obstante dicto camerario præbendam ipsam omnino dimittat, & eũ super ea deinceps nullatenus inquietet.

Idem.

Secundus, qui impetrauit dignitatem & præbendam, præferetur priori, qui solum præbendam B *impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa, aliàs non hoc dicit. Ioan. And.* CAP. XV.

QVia sæpe dubitatur à multis, si canonicatus alicuius ecclesiæ sit collatus à sede apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda, secundo vero de præbenda & dignitate, personatu, vel officio, cum se facultas obtulerit, prouideri: quis ipsorum in præbenda, quæ cũ dignitate, personatu, vel officio C vacat, ibi postmodum debeat de iure præferri. Non dubitationem huiusmodi sopire volentes, præsenti declaramus edicto, primum (cum sit tempore anterior) cui per mandatum secundum præiudicari aut ius ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandantis contraria non apparet, præferendum esse in dicta præbenda:

Nisi

A Nisi vacanti dignitati,personatui, vel officio sit annexa:nam si esset annexa, secundus, cui debetur dignitas, personatus, vel officium,præferretur in ipsa.

Idem.

Mandatum prouideri de dignitatibus vel beneficiis aliis ecclesiasticis, curata non includit non expressa cura.hoc dicit vsque ad §.illis.

CAP. XVI.

CVm in illis, quibus beneficia curam B animarum habentia committuntur, maior, quàm in iis,qui ad alia promouentur ,idoneitas requiratur: intentionis nostræ nequaquam existit, vt cum aliquibus de ecclesiis, personatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuscunque (de animarum cura mentione non habita) prouideri mandamus, ipsis de iis, quibus huiusmodi cura imminet, possit aut debeat prouideri.

C *In beneficij prouisione modus electiuus non includitur, si alij modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.*

Illis verò, pro quibus scribimus, vt prouideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiam si curam habeant animarum,ad collationem,prouisionem,præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunque: * prouideri nequibit de *Videl.j. §.fin au.

tem. & l. prælaturis, personatibus, vel dignitatibus, A
omnibus. ad quos seu quas per electionem ij, qui eis
ff. ad Tre habent præfici, assumuntur.
bel. Font.

Beneficiales literæ vnum modum exprimentes, alios non includunt. hoc dicit.

Cum autem inter collationem, præsentationem, & institutionem differentia magna esse noscatur: si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante prouideri mãdetur, de illo quod ad eius præsentationem vel institutionem pertinet, prouideri non B poterit, nec etiam è cõuerso: expresso enim vno casuum prædictorum, mandatum super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non astringit, & è conuerso directum vni duos non afficit. hoc dicit. Dom.

Si verò de beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante (non adiecto communiter vel diuisim) prouisio C iniungitur facienda: in beneficio, quod ad collationem vel præsentationem alterius ipsorum tantùm pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius prouisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio pertineret.

Idem.

A Idem.

Beneficium mihi collatum ante dissensum meũ alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: & tunc etiã post terminum antequam alteri conferatur potero consentire. Ioan. And.

CAP. XVII.

SI tibi absenti, per tuum episcopum conferatur * beneficium, Licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras: Ipse tamen episcopus vel quicunque alius de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio non libero, viribus non subsistet. Sed si episcopus) notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum competentem assignet: nisi consenseris, poterit eo lapso beneficium libere (cui C viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum contulerit: tuum poteris (non obstante, quod lapsus sit terminus) præstare consensum, & ex tunc de ipso non poterit aliter ordinari.

Vide l. consensu. ff. de actio. & obligat.

Idem.

Qui vi, vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium curatum aliquod occupat, est ipso iure

priuatus iure, quod in illo vel ad illud habebat. A hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XVIII.

EVm, qui beneficium, cui animarum cura imminet vi occupat, seu se scienter iniustè intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat. Non enim decet vt stultus melioris, quàm peritus conditionis existat, vel quòd inuasor * eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. Insuper vt violenti, qui authoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quæcunque ecclesiastica beneficia non verentur, & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine à suæ temeritatis audacia refrenẽtur: eoipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus & beneficiis occupatis taliter vel ad ea ipsis forsitan competebat, amittant.

** Vide c. nis cum nuper. de diga. &c. plerũque. de don. inter vir. & vxor. & Hippo. in l. diuus. ff. de sica. l. hæc cond. ff. de condi. & demon. de Ancha. Fonta.*

B

C

Idem.

Habens potestatem apostolicam personæ idoneæ de beneficio prouidendi: aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in literis hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si verò conceditur, vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. hoc dicit. Domi.

CAP.

A CAP. XIX.

IS,cui conceditur,vt authoritate apostolica possit vni personæ idoneæ,in sua vel alia ecclesia prouidere:alicui aliud beneficium sufficiens obtinenti prouidere nõ potest. Nisi primo ille beneficium,quod obtinet, omnino dimittat.Vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum,quod aliàs beneficiatæ valeat prouidere personæ. Tunc enim prouidere poterit vnicum dũtaxat beneficium obtinenti:dum tamẽ illi
B cura non immineat animarum. Si verò concessum fuerit,vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere:huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine cura restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa eoipso viribus non subsistat.

Idem.

Si quis ignorans recipiat beneficium prius re-
C *seruatum vel alteri collatum per papam,si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit,recũperat priora beneficia,propter illud dimissa,aliàs non. Io.And.*

CAP XX.

SI beneficia,quæ per sedem apostolicam conferuntur,aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab iis, ad quos aliàs pertinet collatio eorundem,aliquibus huiusmodi collationẽ seu reserua-

tionem ignorantibus de facto conferri, & beneficia, quæ illi tenebant antea & post prædictorum adeptionem dimissa per eos aliis assignari. Ne talis ignorantia eis (cùm sint sine culpa) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatione prædicta postea certiores effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) liberè reuertantur. Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. Eundem quoque modum in dimittendo recepta, & recuperando dimissa, quò ad omnes alios, qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia: & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum. A B

Idem. C

Taciturnitas beneficij etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitimè super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item prouisio alicui facta de beneficio non obstante, quòd alium habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit. hoc dicit secundum Zen.

A CAP. XXI.

NOn poteſt diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorũ conceſſa impetranti prodeſſe,qui aliquod quantũcunque modicum beneficium ſubticuit in eadem. Illud autem apoſt.ſed.indultũ,vt quis duo beneficia curam animarum habentia ſi aliàs canonicè cõferantur eidem,poſsit recipere ac ſimul licite retinere:intelligitur de duobus primis beneficiis, quæ cũ cura poſt dictum B indultum obtinere contingit eundẽ. Cùm verò tibi(non obſtante,quòd aliud beneficium obtinere noſcaris)à ſede prædicta de aliquo beneficio prouideri contingit:per hoc tecum(vt primum beneficium cum ſecundo retinere valeas)non intelligitur diſpenſatum. Hoc enim ſolũ prædicta operatur expreſsio,quòd facta tibi gratia nequeat ſurreptitia iudicari.

Idem.

C *Mandatum legati ſuper facienda prouiſione per papam confirmatum:papalis gratia eſt cenſenda,Zen.* CAP. XXII.

SI apoſtolicę ſedis legatus volens tibi ſuę legationis authoritate in certa eccleſia prouidere,canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipſa eccleſia vacaturos collationi ſuæ reſeruet, & decernat irritum & inane,ſi ſecus ſu-

per hoc contigerit attentari,certis qui eos A tibi cōferant (cùm vacabunt)executoribus per suas literas deputatis:nósque pōstmodum plena de his facta narratione,quod ab ipso legato factum extitit,ratum & gratū habentes,id authoritate apostolica confirmamus, & eisdem executoribus vel aliis nostris damus literis in mandatis,vt in huiusmodi prouisionis negocio authoritate nostra procedant,iuxta ipsius legati continentiam literarū: Certum est,quòd(cùm B ipsa prouisio ipsius legati post impartitā à nobis authoritatē nostra censeatur effecta) in omnibus,quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri(etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum eisdē)de iure præferri debebis in præ- C benda postmodum inibi vacatura.

Idem.

Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modici,nisi constet prouisionem factam proprio motu papæ:qui demum intelligitur,si hoc in litera exprimatur.h.d.Zen. C

CAP. XXIII.

SI motu proprio alicui aliquod beneficium obtinenti conferamus aliud,de illo non habita mentione:non ob hoc gratiam huiusmodi,quæ de nostra mera liberalitate processit,inualidam volumus reput

A putari. Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi facimus: tunc enim (quantumcunque modicum beneficium taceatur in ea) ipsam veluti surreptitiam vires nolumus obtinere. Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censeatur, cum hoc expresse cautum fuerit in eadem.

Idem.

Collatio facta motu proprio papæ, pluribus beneficiis in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio verò facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit, qui aliàs conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam contra. h. d. secundum Zen.

CAP. XXIIII.

C SI pluribus simul in aliqua ecclesia vacãtibus dignitatibus vel prębendis, nos de hac vacatione incerti, dignitatem vel præbendam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere cõferamus. Gratiam huisumodi (si motu proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendã, quæ inter illas maioris censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quã is, cui con-

post vacantem: non tenet collatio. hoc dicit. Ioan. Andreas. A

CAP. XIII.

SI postquam canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus, & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mãdauimus prouideri, ij, ad quos in ea spectat collatio præbendarum, præbendã, quæ vacabit ibi postmodum motu proprio ignorantes, tibi gratiam factam alij duxerint conferendam: talis collatio in tuum præiudicium attentata, nullam obtinet firmitatem. Nam eoipso, quòd canonicus authoritate apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendũ præbendã proximo vacaturã ibidem tibi acquisitũ extitit: eandémq;, quàm cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere potuisti: & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit. B

Idem.

Si papa det licentiam legato suo recipiendi authoritate apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas & illa beneficia conferendi: secundo papa de prædicta potestate non habita mentione canonicatum & præbendam si vacat vel quam primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi conferat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renunciet, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio C

A *collatio legati, sed mihi illa prabenda debetur. hoc dicit. Ioannes Andreas.*

CAP. XIIII.

DVdum venerabili fratri noſtro S. epiſ-ſcopo Præneſtino, quem ad partes deſtinauimus Gallicanas, recipiendi authoritate noſtra reſignationem ab obtinentibus beneficia eccleſiaſtica in eiſdem partibus: qui ea vellent libere in eius manibus reſignare, ac beneficia ipſa perſonis idoneis
B conferendi per noſtras literas poteſtate cõceſſa. Nos poſtmodum (de conceſsione huiuſmodi non habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij noſtri N. tituli ſancti Laurentij in Damaſo presbyteri cardinalis canonicatum Lexoñ. eccleſiæ, quæ in partibus illis exiſtit, & præbendam nulli alij de iure debitam (ſi qua tunc vacabat in dicta eccleſia) contulimus, & ſibi prouidimus de eiſdem. Si verò nul-
C la talis præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximo inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi apoſtolicæ duximus reſeruandam: decernentes ex tunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper hoc à quoquam contingeret attentari, certis ſibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque poſtmodum Nicolaus vaſalli clericus canonicatum & præbendã,

quos

quos in dicta Lexoñ. ecclesia obtinebat, in A dicti episcopi manibus resignasset, & dictæ potestatis prætextu eos idem episcopus (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti prædictorum forsan ignarus) Gulielmo vasalli presbytero contulisset, dicti executores (collatione non obstante prædicta) literarum nostrarum authoritate, præbendam eandem dicto camerario velut sibi debitam contulerunt, quem dictus *Aliàs, occasione. presbyter (prætextu * collationis per di- B ctum episcopum sibi factæ) quòd præbendam ipsam pacifice possidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis supplicauit humiliter, vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur attendentes, quòd etsi memorato episcopo prædictam concessimus potestatem, penes nos tamen nihilominus remansit maior, licet eadem potestas etiã in prædictis propter quod nostra, C qui eandem præoccupauimus potestatem, potior debet esse conditio: eo præsertim, quòd secundum canonicas & legitimas sanctiones per speciem generi derogatur, quãquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quòd nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilominus literas gratiosas daremus in dictis

A dictis partibus, non habita mentione de
ipsa: * quia foret absurdum si tam lata *
nostra impediretur potestas: & si in omnibus
prouisionum nostrarum literis, quas
cōcederemus in partibus supradictis, oporteret
nos de sæpedicta potestate specialem
facere mentionem: Et quòd decretum nostrum
prædictum (maxime hic vbi iam dictus
camerarius ante dictam renunciationem
per nos erat Lexonieñ. effectus canonicus)
B nicus) statim ignorantes ligauerat, cum
super incerto non esset editum, nec ex alieno
penderet arbitrio, vel voluntate cuiusuis,
qui acceptandi potestatem haberet: &
idcirco per illud etiam expressisse videmur,
ne alius posset conferre, & potestatem prædictam
quantum ad præsentem speciem reuocasse,
quæ in hoc casu, vbi de lucro dicti
G. tantū agitur, & non de præiudicio episcopi
memorati, ab ignorāte potuit reuocari:
C nec post reuocationē huiusmodi ius, per eū
in alium etiā ignorantē, in re reuocata trāsferri.
Ad instar etiam serui kalendario præpositi,
qui post mortem domini præponentis
mutuatas pecunias accipientis nō facit,
licet inter cōtrahentes mors domini præpositū
reuocās fuerit ignorata. Et domini, qui
peculiū quod ꝓprio seruo cōcesserat statim
perimit, cū in eo suā mutauerit voluntatē.
Discret

*Ad hūc locum vide notata. ca. ex parte. b. de fo. competen. & in spe. de lib. conceptione. §. ad huius ti. consummationem. versi. cum sit actor. de Ancha. Fonta.

* Aliàs. latè.

Discretioni vestræ mãdamus, quatenus præ A
fatum presbyterum monitione præmissa
per censuram ecclesiasticam compellatis, vt
collatione de canonicatu & præbenda prædictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) non obstante dicto camerario præbendam ipsam omnino dimittat, & eũ super ea deinceps nullatenus inquietet.

Idem.

Secundus, qui impetrauit dignitatem & præbendam, præferetur priori, qui solum præbendam B *impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa, aliàs non. hoc dicit. Ioan. And.* CAP. XV.

QVia sæpe dubitatur à multis, si canonicatus alicuius ecclesiæ sit collatus à sede apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda, secundo vero de præbenda & dignitate, personatu, vel officio, cum se facultas obtulerit, prouideri: quis ipsorum in præbenda, quæ cũ dignitate, personatu, vel officio C vacat, ibi postmodum debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes, præsenti declaramus edicto, primum (cum sit tempore anterior) cui per mandatum secundum præiudicari aut ius ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandantis contraria non apparet, præferendum esse in dicta præbenda: Nisi

A Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa: nam si esset annexa, secundus, cui debetur dignitas, personatus, vel officium, præferretur in ipsa.

Idem.

Mandatum prouideri de dignitatibus vel beneficiis aliis ecclesiasticis, curata non includit non expressa cura. hoc dicit vsque ad § illis.

CAP. XVI.

B CVm in illis, quibus beneficia curam animarum habentia committuntur, maior, quàm in iis, qui ad alia promouentur, idoneitas requiratur: intentionis nostræ nequaquam existit, vt cum aliquibus de ecclesiis, personatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuscunque (de animarum cura mentione non habita) prouideri mandamus, ipsis de iis, quibus huiusmodi cura imminet, posit aut debeat prouideri.

C *In beneficij prouisione modus electiuus non includitur, si alij modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.*

Illis verò, pro quibus scribimus, vt prouideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiam si curam habeant animarum, ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunque: * prouideri nequibit de *Vide l. j. § fin au.*

tem. & l. prælaturis, personatibus, vel dignitatibus, **A**
omnibus. ad quos seu quas per electionem ij, qui eis
ff. ad Tre habent præfici, assumuntur.
bel. Font.

Beneficiales literæ vnum modum exprimentes, alios non includunt. hoc dicit.

Cum autem inter collationem, præsentationem, & institutionem differentia magna esse noscatur: si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante prouideri mandetur, de illo quod ad eius præsentationem vel institutionem pertinet, prouideri non **B** poterit, nec etiam è conuerso: expresso enim vno casuum prædictorum, mandatum super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non astringit, & è conuerso directum vni duos non afficit. hoc dicit. Dom.

Si verò de beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante (non adiecto communiter vel diuisim) prouisio **C** iniungitur facienda: in beneficio, quod ad collationem vel præsentationem alterius ipsorum tantùm pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius prouisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio pertineret.

Idem.

A Idem.

Beneficium mihi collatum ante dissensum meũ alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: & tunc etiã post terminum antequam alteri conferatur potero consentire. Ioan. And.

CAP. XVII.

SI tibi absenti, per tuum episcopum conferatur * beneficium, Licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras: Ipse tamen episcopus vel quicunque alius de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio non libero, viribus non subsistet. Sed si episcopus) notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum competentem assignet: nisi consenseris, poterit eo lapso beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum contulerit: tuum poteris (non obstante, quod lapsus sit terminus) præstare consensum, & ex tunc de ipso non poterit aliter ordinari.

** Vide l. consensu. ff. de actio. & obligat.*

B

C

Idem.

Qui vi, vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium curatum aliquod occupat, est ipso iure

priuatus iure, quod in illo vel ad illud habebat. A hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XVIII.

EVm, qui beneficium, cui animarum cura imminet vi occupat, seu se scienter iniustè intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat. Non enim decet vt stultus melioris, quàm peritus conditionis existat, vel quòd inuasor * eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. Insuper vt violenti, qui authoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quæcunque ecclesiastica beneficia non verentur; & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine à suæ temeritatis audacia refrenētur: eoipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus & beneficiis occupatis taliter vel ad ea ipsis forsitan competebat, amittant.

** Vide c. cum nuper. de dilega. &c. plerūque. de don. inter vir. & vxor. & Hippo. in l. diuus. ff. de sica. l. hæc cond. ff. de condi. & demon. de Ancha. Fonta.*

B

Idem.

C

Habens potestatem apostolicam personæ idoneæ de beneficio prouidendi: aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in literis hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si verò conceditur, vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. hoc dicit. Domi.

CAP.

A CAP. XIX.

IS,cui conceditur,vt authoritate apostolica possit vni personæ idoneæ,in sua vel alia ecclesia prouidere:alicui aliud beneficium sufficiens obtinenti prouidere nō potest. Nisi primo ille beneficium,quod obtinet, omnino dimittat.Vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum,quod aliàs beneficiatæ valeat prouidere personæ. Tunc enim prouidere poterit vnicum dūtaxat beneficium obtinenti:dum tamē illi

B cura non immineat animarum. Si verò concessum fuerit,vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere:huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine cura restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa eoipso viribus non subsistat.

Idem.

Si quis ignorans recipiat beneficium prius re-
C seruatum vel alteri collatum per papam,si ex quo sciuit,illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia,propter illud dimissa,aliàs non.
Io. And. CAP XX.

SI beneficia,quæ per sedem apostolicam conferuntur,aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab iis, ad quos aliàs pertinet collatio eorundem,aliquibus huiusmodi collationē seu reserua-

tionem ignorantibus de facto conferri, & A beneficia, quæ illi tenebant antea & post prædictorum adeptionem dimissa per eos aliis assignari. Ne talis ignorantia eis (cùm sint sine culpa) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatione prædicta postea certiores effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam B obstante) liberè reuertantur. Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. Eundem quoque modum in dimittendo recepta, & recuperando dimissa, quò ad omnes alios, qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia: & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum.

Idem. C

Taciturnitas beneficij etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitimè super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item prouisio alicui facta de beneficio non obstante, quòd alium habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit. hoc dicit secundum Zen.

CAP.

A CAP. XXI.

NOn poteſt diſpenſatio ſuper pluralitate beneficiorũ conceſſa impetranti a prodeſſe, qui aliquod quantũcunque modicum beneficium ſubticuit in eadem. Illud autem apoſt. ſed. indultũ, vt quis duo beneficia curam animarum habentia ſi aliàs canonicè cõferantur eidem, poſsit recipere ac ſimul licite retinere: intelligitur de duobus primis beneficiis, quæ cũ cura poſt dictum B indultum obtinere contingit eundẽ. Cùm verò tibi (non obſtante, quòd aliud beneficium obtinere noſcaris) à ſede prædicta de aliquo beneficio prouideri contingit: per hoc tecum (vt primum beneficium cum ſecundo retinere valeas) non intelligitur diſpenſatum. Hoc enim ſolũ prædicta operatur expreſsio, quòd facta tibi gratia nequeat ſurreptitia iudicari.

Idem.

C *Mandatum legati ſuper facienda prouiſione per papam confirmatum: papalis gratia eſt cenſenda. Zen.* CAP. XXII.

SI apoſtolicę ſedis legatus volens tibi ſuę legationis authoritate in certa eccleſia prouidere, canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipſa eccleſia vacaturos collationi ſuæ reſeruet, & decernat irritum & inane, ſi ſecus ſu-

A putari. Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi facimus: tunc enim (quantumcunque modicum beneficium taceatur in ea) ipsam veluti surreptitiam vires nolumus obtinere. Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censeatur, cum hoc expresse cautum fuerit in eadem.

Idem.

Collatio facta motu proprio papæ, pluribus beneficijs in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio verò facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit, qui aliàs conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam contra. h. d. secundum Zen.

CAP. XXIIII.

SI pluribus simul in aliqua ecclesia vacãtibus dignitatibus vel prebendis, nos de C hac vacatione incerti, dignitatem vel præbendam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere cõferamus. Gratiam huiusmodi (si motu proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendã, quæ inter illas maioris censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quã is, cui con-

ferimus intra decendium post habitam de A
dicta vacatione notitiam duxerit eligendã.
Si verò ad petitionem alterius ipsa gratia
fuerit per nos facta:eam(vt hoc casu prout
iuri cõgruit restringatur)ad illam,quæ minoris valoris existit,seu si sit æqualitas in
eisdem,ad eam,quam is,ad quem ipsarum
spectat collatio infra dictum tempus elegerit,postquam sibi huiusmodi gratia erit
nota,decernimus referendam. Alterutro
quoque ipsorum(prout ad eum pertinet) B
intra tempus debitum eligere negligente,
ad alium ex tunc electio libere deuoluatur.

Idem.

Non debetur expectanti præbenda,quæ per episcopi præbendarij mortem vacat.h.d.secundum Zen. CAP. XXV.

CVm in ecclesia tua,quæ xij. canonicorum & xiij.præbendarum habet numerum, consuetudinem esse proponas,vt
episcopus,qui est pro tempore vocem ha- C
beat in capitulo tanquàm canonicus,licet
canonicus non existat, & vnam de dictis
præbendis sicut vnus canonicus obtineat
in eadem:certum est eum,cui authoritate
apostol.prouideri mandatur,de præbenda
nulli alij de iure debita proximo in ipsa ecclesia vacatura,præbendã,quam per mortem episcopi vacare contingit (ne contra

dict

A dictam consuetudinem, cui per præfatum mandatum non intelligitur derogari, futurus episcopus præbenda careat & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quousque vacet alia, oportebit eundem.

Idem.

Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alter ex causa percipit, non vacat primum. Ioan. And. CAP. XXVI.

B SI tibi concesso à nobis, vt fructus beneficiorum, quę vsque ad certum tempus in tua vacabunt diœcesi percipere valeas pro soluendis debitis, quibus est tua ecclesia onerata, beneficium vacans postmodum curam habens animarum annexam, alicui simile beneficium obtinenti te conferre cō- tingat: Aequum est, vt quamdiu fructus ipsius perceperis, primum non debeat reputari vacare.

C Idem.

Cùm mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotalis dimidia vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

CAP. XXVII.

CVí de non sacerdotali præbenda prouideri mandatur: sibi etiam volenti sacerdotalis authoritate mandati huiusmodi

con

conferri nequibit. Similiter si in ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ prebendæ habẽtur, mandetur integra conferri præbenda: quanquam ille, pro quo scriptum extitit dimidia velit esse contentus, ei de ipsa nõ poterit prouideri. Idem cùm iniungitur prouideri alicui de præbenda certi valoris, vt in præbenda minoris valoris etiam illo volente mandatum nõ possit adimpleri. Non enim huiusmodi mandata (quorum fines diligenter seruari oportet) debent ad casus alios, quàm expressos extendi.

Idem.

Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum consimile (eius possessore irrequisito) conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen. CAP. XXVIII.

Licet episcopus beneficium, quod cum animarũ cura tenebas (postquã aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit quo minus haberes eandem) possit alteri de iure conferre: Illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato (cùm tibi forsan ius possit cõpetere retinendi) in possessionem ipsius inducere corporalem.

Idem.

Sacerdotalis præbenda per simplex mandatum de prouidendo, non nisi apto ad sacerdotium est

con

A *conferenda h.d. secundum Zen. Et istud summarium potest adaptari vtrique lecturæ posita in tertia glossa. Dominicus.*

CAP. XXIX.

EI, cui prouideri mandatur simpliciter de præbenda proximò vacatura, Sacerdotalis præbenda conferri non potest, si nondum in ætate tali existat, quòd possit ad sacerdotium promoueri. Sed aliam expectare debebit.

B Idem.

Ex mandato sedis apostolicæ expectans à certa causa, ea deficiente, beneficium petere impeditur. h.d. secundum Zen.

CAP. XXX.

SI pauper clericus, cui cùm beneficiũ nullum haberet, mandabatur de beneficio (iuxta suæ probitatis merita) per episcopũ prouideri, aliud antè, quàm sit prouisum eidem, beneficium fuerit assecutus: prouiC dere sibi episcopus (cùm cesset causa mandati) decætero non tenetur.

Idem,

Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat: primo possessio, deinde maior prærogatiua præfertur. h.d. secundum Zen.

CAP. XXXI.

SI à sede apostolica, vel legato ipsius vni, & ab ordinario alteri, eodem die idem benefi

beneficium conferatur, nec appareat, quæ collatio fuerit primò facta: erit potior conditio possidentis. * Si verò neuter possideat: is, cui sedes ipsa contulit vel legatus (propter conferentis ampliorem prærogatiuam) erit alteri præferendus.

** Vide l. vis eius. C. de probat. c. licet causam. de probat. & l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. Fon.*

Idem.

Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam: si recipit secundum sine licentia papæ, ipso iure vacat primum. Quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in ijs, qui habebant ante hanc constitutionem, nisi intra mensem alterum elegerint & alterum dimiserint. h. d. vsque ad §. prohibemus. Ioan. And.

CAP. XXXII.

CVm singula officia sint singulis committenda personis, & dissolutionis ac euagationis materia sit religiosis præ ceteris auferenda: Præsenti prohibemus edicto, ne aliqui monachi vel religiosi alij * pluribus prioratibus, vel ecclesiis curã habentibus animarum, etiam si eadem cura non per ipsos, sed per presbyteros eorũ ad præsentationem, per episcopos institutos habeat exerceri, absque sedis apostolicæ authoritate præesse præsumant: nisi fortè vnus ex eis ab alio dependeat, vel ad inuicem sint annexi. Statuentes, vt quicunque

** al. alijs*

ipso

A ipsorum prioratū vel ecclesiam talem obtinens alium receperit: primum quo fit ipso iure priuatus, statim omnino dimittere teneatur, per eum, ad quem pertinuerit libere alteri conferendum. Quod nisi fecerit: ex tunc eoipso efficiatur ineligibilis, * & tanquā ambitiosus ab vtroque penitus repellatur. Circa eos autem, qui plures prioratus vel ecclesias huiusmodi nunc detinēt: prouidemus, vt intra mensem postquam B præsens constitutio peruenerit ad eosdem, vnum ex ipsis, quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere teneantur: alioquin ex tunc pœnis subiaceant supradictis.

*Vide gl. xvj. q. j. in sum. & clemē. j. de elect. Phi. Fon.

Prioratus ecclesiæ vel administrationes vnius monasterij solita per ipsius monachos gubernari, absque sedis apostolicæ licentia alterius monasterij monachis non committantur, nec commissa dimittantur. Qui contra fecerint, sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice: & C defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (aliàs eligentes) sunt ineligibiles ipso iure. hoc dicit.

Prohibemus insuper ne prioratus vel ecclesiæ, aut administrationes, seu officia vnius monasterij cōsueta per eiusdē monachos gubernari, cōmittantur deinceps absque authoritate sedis eiusdē alterius monasterij

ſterij monachis gubernanda, nec hactenus A commiſſa dimittantur eiſdem: ſed per eos, ad quos pertinent, liberè ordinentur. Cùm illis nõ liceat habere locum in diuerſis monaſteriis, quorum vnum ab alio nõ dependet, nec aliorum monaſteriorum (niſi canonicè transferantur ad ipſa) prioratus, eccleſias, adminiſtrationes vel officia gubernare. Qui verò contra prohibitionem præſentem prædicta decætero alienis monachis commiſerint, vel dimiſerint iam com- B miſſa: ea vice ordinãdi de ipſis ſint poteſtate priuati, & de eis per diœceſanos (ſi exẽpta non fuerint) alioquin per ſedem apoſtolicam ordinentur. Ij autem, qui ea ſuſcipere vel ſuſcepta præſumpſerint detinere,* reddantur ineligibiles ipſo iure.

* *Aliàs, retinere.*

Idem.

Contemptum poſſunt proſequi ſi ad receptionem vel collationem abſentes, monachi vel canonici non vocentur: niſi conſuetudo habeat eos non C *vocari. h. d. ſecundum Zen.*

CAP. XXXIII.

CVm in eccleſiis canonicorum receptio aut præbendarum vel beneficiorũ collatio imminet facienda, abſentes canonici (ſi commodè fieri valeat) ſunt vocandi. Niſi conſuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum abſentia fieri

A fieri contigerit:eis instantibus irritari debebit.

Idem.

Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel sede ipsa vacante, ibi causam domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium, sed curialium, & ibi causa Romanæ curiæ morantium, vel translata curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit curia, B *in quo remanserant infirmi: conferri nequeunt per alium quàm per papam. h. d. secundum Zen.*

CAP. XXXIIII.

PRæsenti declaramus edicto statutum felicis recordationis Clemētis papæ prædecessoris nostri, de beneficiis apud sedem apostolicam vacantibus per alium, quàm per Romanum pontificem minimè conferendis, locum habere in beneficiis, quæ legati aut nuncij sedis eiusdem, vel quiuis alij C ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipsa obtinere noscūtur, si eos in locis vicinis * ipsi curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco vbi eadem curia residet, morerētur. Idem est si aliquis curialis (etiam ecclesia Romana vacāte) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locū curiæ vicinum secedens, in huiusmodi loco vicino decedat:

** Vide l. si tertius. de aqua plu. arc. l. iiij. §. si tā vicinū. ff. de dam infe. de Anch. Font.*

A sit liberè ordinari: constitutione felicis recordationis Clementis papæ prædecessoris nostri de beneficiis apud sedem ipsam vacantibus, per alium, quàm per Romanum pontificem minimè conferendis, vel alia quauis contraria super hoc edita non obstante. Idem volumus & de illis, quæ ibidem ipso Romano pontifice viuente vacabunt: si de ipsis per eum ante ipsius obitum non fuerit ordinatum.

B Idem.

Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis, secus si personæ essent expressæ. Ioan. And.

CAP. XXXVI.

SI cui (nulla personarum facta expressione) sit gratiosè concessa facultas, vt authoritate apostolica possit aliquibus personis idoneis in certa ecclesia prouidere, vel C beneficia (quorum collatio est ad sedem apostolicam legitimè deuoluta) conferre, contradictores eadem authoritate per censuram ecclesiasticam compescendo: huiusmodi concessio (quam cùm specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat etiam reintegra per obitum concedentis. Secus si super prouisione certæ personæ faciēda sit data potestas eidem, nō

ob suam, sed eius, cui prouideri mandatur A gratiam vel fauorem : illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur.

Idem.

Qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad sacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti vel etiam promouendis: eis promotis ad sacros sine titulo, prouidere tenebitur. h.d. Zen.

CAP. XXXVII.

SI episcopus, cui nullis personis expressis B in genere commisisti, vt vice tua ordines in tua diœcesi celebraret, ad sacros ordines promouerit quempiam titulum nō habentem : ei (cum in culpa fuerit taliter ordinando eundem) tenebitur vitæ necessaria ministrare, donec sibi per eum vel alium de competenti beneficio sit prouisum. Si verò certas commisisti eidem ordinare personas, tu (qui prævidere hoc casu an haberent titulum debuisti) taliter ordinato ad prædicta donec per te beneficiatus fuerit, obligatus existis. Eis autem, quibus à diœcesanis datur licentia, vt possint à quo voluerint episcopo ad omnes sacros ordines promoueri: non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam (cùm eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa, si titulum non habeant, obligantur.

Idem

A Idem.

Si primo loco papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad papam deuoluta, secundo aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet: species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. XXXVIII.

QVamuis tibi nuper in genere potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum cedentium vel de-
B cedentium authoritate nostra personis idoneis cõferendi, canonicatum tamen & præbendam, quos in tua ecclesia (in qua post prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri) obtinebat quidam ex iisdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes: cum illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat posterior specialis, licet de illa non fecerit men-
C tionem. Simili ratione si post facultatem tibi concessam à nobis conferendi beneficia tuæ diœcesis (quorum collatio est ad sedem apostolicam deuoluta) nos eorum aliquod (antequam tu conferas) conferamus specialiter alicui vel conferri mandemus, de concessione tibi facta non habita mentione: facta per nos collatio canonica est censenda.

Idem. A

Reuocatio gratiæ non tollit ius quæsitum sed quærendum, nisi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri digniori iam quæsito. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XXXIX.

SI is, cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, personatu, vel officio per felicis recordationis Nicolai papæ Celestini prædecessorum nostrorũ literas, gratia in aliqua ecclesia facta erat, cõstitutionis nostræ B reuocatoriæ tempore canonicatum & præbendam, dignitati, personatui, vel officio alicui non annexam erat adeptus, licet dignitatem, personatum, seu officium inibi expectaret: propter expectationem huiusmodi priuatus non intelligitur iure, quod in canonicatu & præbenda fuerat canonicè assecutus: ius tamen quod ad dignitatem, personatum, vel officium competebat eidem, iuxta verba dictæ reuocationis in- C telligitur reuocatum. Non sic autem si canonicatum cum dignitate, personatu aut officio conferri tantum canonico consuetis, *fuerat assecutus sub expectatione præbendæ: cùm ius magis dignum, quod iste in dignitate, personatu seu officio huiusmodi iam habebat, ius minus dignum canonicatus retineat, cuius canonicatus ratione

Vide l. honores. §.ij. ff. de decur. est surreptitiũ. Font.

A tione ius eidem saluũ remanet, ad præbendam nulli alij debitam, apostolica ante ipsum authoritate recepto. Sed & si ex episcopi vel alterius cuiuscunque collatione vel prouisione adeptus fuerat in eadem ecclesia dignitatem, personatum, siue officiũ conferri tantum canonico consueta: præfatus, qui canonicatum authoritate apostolica iam habebat, idem erit censendum.

Idem.

B *Obest reuocatio gratiæ præbendam expectanti & decreti interpositio, etiam ignoranti. hoc dicit Zen.* CAP. XL.

QVodam per literas felicis recordationis Nicolai papæ prædecessoris nostri canonicatum sub expectatione vacaturæ præbendæ in certa ecclesia obtinente, successor eius Celestinus cuidam alteri similem in eadem ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipsum au-
C thoritate apostolica, vel quauis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferri, cum interpositione decreti: priusquam tamen ad primum & eius executores secundæ gratiæ notitia peruenisset, vacans præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post huiusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ, nostra cõstitutio reuocatoria emanauit: & quoniã quis

eorũ ius habeat in præbẽda huiusmodi du- A
ditatur, nos neutrũ illorũ habere ius decernimus in eadem. Prima enim collatio post & contra decretũ à dicto Celestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiã ignoranti) non obtinet firmitatem. Ius verò, quod secundo ad præbendam, non in præbenda huiusmodi competebat (cùm nostram reuocationem eius collatio non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

Idem. B

Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, non tangit ius singularis canonici. hoc dicit secundum Zen.

CAP. XLI.

MAndatum apostolicũ tibi directum, vt T. clerico de beneficio spectãte ad collationem Narbonẽ. capituli prouideres, beneficia eiusdem capituli, siue dentur in communi per ipsum, siue per canonicos eiusdem ecclesiæ, singulares vice ac autho- C
ritate capituli, aut ex iure ipsius de consuetudine vel statuto, meritò comprehendit.

Ad beneficia tamen ratione dignitatum, personatuum, vel officiorum, quæ nonnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia, ad eorundem collationem spectantia mãdatum huiusmodi minimè se extendit.

Idem esse censemus, si ratione prębendarum

A rum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter pertinere noscatur. Nisi contineatur forsitan in mandato, quòd eidem clerico prouideas de beneficio ad collationem Narboñ. capituli pertinente communiter vel diuisim: tunc enim de beneficiis, quæ ad ipsorum collationem pertinent, ratione huiusmodi præbendarum poteris prouidere.

B

De clerico ægrotante vel debilitato.

TIT. V.

Bonifacius octauus.

Datio coadiutorum episcoporum & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum papam: potest tamen episcopus
C *senio vel infirmitate perpetua impeditus de consensu capituli sui vel maioris partis sibi authoritate apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus contradicit, tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & ecclesiæ conditionem quàm cito poterit, intimabit papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.*

CAP. VNICVM. A

ASTORALIS officij debitum exequentes, declaramus atq; statuimus, coadiutorum episcoporum & superiorum prælatorum dationem intelligendam esse de causis maioribus, & referendam ad sedem apostolicã ac ab ea (consuetudine non obstante cõtraria) tantummodo postulandam. Verum ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipuè in remotis) dispendia patiantur, nos earum in hac parte indemnitatibus præcauere volentes, hac generali constitutione sancimus, vt episcopus senio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam aliàs adeò impeditus perpetuo, vt officiũ suum nequeat exercere: posit de sui consilio & assensu capituli vel maioris partis ipsius vnum, vel duos authoritate apostolica coadiutores assumere, ad dictum officiũ exequendum. B

Si verò episcopus demens fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat, vel non posit: tunc eius capitulum vel duæ ipsius partes eadem authoritate vnum aut duos coadiutores assumant idoneos, qui eius officium exequantur. Si autem episcopus senio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad sui executionem officij reddatur inutilis: &

coadiut

A coadiutorem aſſumere vel habere noluerit, licet à capitulo requiſitus proprio ſe illius non indigere ſuffragio forſitan aſſerendo: tunc nil per capitulum innouetur, ſed hoc caſu & etiam proximo idem capitulum epiſcopi & eccleſiæ ſuæ conditionem & ſtatum ac facti circunſtantias vniuerſas, quam cito poterit fideliter & explicitè referat ad notitiam dictæ ſedis, recepturi humiliter & efficaciter impleturi, quod ſuper B hoc per ſedem ipſam contigerit ordinari.

Præſenti quoque adiicimus ſanctioni, vt coadiutores huiuſmodi de prouentibus prælatorum, in quorum aſſumentur auxilium ſumptus recipiãt moderatos, ab alienatione qualibet de bonis eccleſiaſticis prælatorum ipſorum vel eccleſiarum ſuarum quomodolibet facienda penitus abſtinentes: rationem non ſolum in diſtricto examine, ſed & prælatis eiſdẽ (ſi ſanæ mentis extiterint) ac capitulis eorundẽ, ſeu etiã ipſorum C prælatorũ ſucceſſoribus (ſi hoc antea nõ fecerint) plenariã reddituri. Cæterùm ꝙ de epiſcopis pręmittitur, ad ſuperiores etiã pręlatos eſſe volumus & intelligimus referẽdũ.

De inſtitutionibus TIT. VI.

Bonifacius octauus.

Capitulum ſede vacante licet beneficia ad epiſc

episcopi collationem spectantia conferre nō poßit, tamen ad illa præsentatos instituere potest. hoc dicit Zen. A

CAP. I.

ET si capitulum sede vacante beneficia, quę ad collationem episcopi pertinent, conferre nō possit. Præsentatos tamen à patro- c
nis potest admittere, si sint idonei, & eos c
instituere in beneficiis, ad quæ fuerint præ- c
sentati: Licet ad episcopū (si superesset) ad- B
misio & institutio huiusmodi pertineret.

Idem in eodem.

Non repellit præsentatum defectus sacrorum ordinum. hoc dicit Zen. CAP. II.

SI is, ad quem rectoris præsentatio in aliqua parœciali ecclesia noscitur pertinere, quempiam non cōstitutum in sacris præsentet ad eā: ipsum (dummodo aliàs sit idoneus, & intra tempus à iure statutum ad ordines, quos ipsius ecclesiæ cura requirit va- C
leat promoueri) decernimus admittēdum.

De concessione præbendæ & ecclesiæ non vacantis.

TIT. VII.

Inno. iiij. dilecto filio Andreæ capellano nostro.

Si mandetur alicui prouideri de dignitate vacatu

A *vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipſius collatio: etiam ſi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reſervationem, inhibitionem, & proceſſus ſuper prima vacante. Ioan. And.*

CAP. I.

QVIA cunctis: & infra. Proponebatur itaque pro parte tua, quod cum prædicta præpoſitu-
B ra dum vacabat tibi per eum, qui conferre potuit ipſam, collata fuiſſet: collatio huiuſmodi canonica exiſtebat, maximè cum nulla per priorem ipſum, quæ illam impedire poſſet inhibitio præceſsiſſet. Dicebat autem pars altera, quòd cùm præmiſſæ literæ ſede Carnoteñ. vacãte fuiſſent in capitulo publicatæ, ac prefatus epiſcopus tunc de capitulo ipſo eſſet, ibique præſens exiſteret, ignorare non potuit mandatum
C apoſtolicum (ſuper conferenda memorato D. præbenda vel dignitate ſine cura, quam ipſe duceret acceptãdam, cum primo in eccleſia ipſa prædicta vacaret) alij fuiſſe directum, & ſic per conſequens facultatem ſibi eſſe ſublatam conferendi huiuſmodi dignitatem: propter quod videbatur quòd nec per ſe nec per alium præfatam propoſiturã curam nõ habentem animarum annexam (quæ

(quæ primo post mandatum ipsum in ecclesia prædicta vacauit) potuerit alicui personæ conferre. Præsertim cùm iam dictus prior eodem publicato mandato mox præfato D. præbendam vel dignitatem curam huiusmodi non habentem, quam primo in eadem ecclesia vacare contingeret, contulisset: nec aliàs etiam (prout allegabatur) prodesse poterat ipsius episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui à sede apo. concedatur, quòd excommunicari non posit: licet id forsan suus ignoret episcopus, non tamen propter hoc eius ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter si alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur à sede apo. potestas: ex hoc ipso videtur, quòd sit episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. Nec obstaret si fortè obiiceretur, quòd lex seu constitutio & mãdatum nullos adstringũt, nisi postquam ad notitiam peruenerint eorundem, aut nisi post tẽpus, intra quod ignorare minimè debuissent, quia in priuilegiis & indulgentiis, seu cõcessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quòd ad illorum, quibus conceduntur notitiã, perueniant: vt patet cùm indulgetur alicui, quòd excommunicari non posit, sicut superius est expressum. Et quidẽ cùm tribuitur alicui potestas

A teſtas conferendi præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid ſpeciale. Adiiciebatur inſuper, quòd cùm ſententia ſtatim arctet etiam ignorantem: quoniam ſi contra prælatum aliquem abſentem depoſitionis ſententia proferatur, contractus, quos iniit ignorãter poſtea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in ſupradictis literis irritum decernimus & inane, quicquid ſuper huiuſmodi præbenda vel di

B gnitate contra noſtrum contigerit attentari mandatum: collatio, quam idem epiſcopus poſt tale noſtrum decretum (ſiue illud ignorauerit, ſiue non) de præfata præpoſitura per ſe vel per alium fecerat, non valebat. Ex parte verò tuá extitit replicatum, quòd hæc de illis priuilegiis & indulgentiis (æquitate ſuadẽte) debẽt intelligi, quæ vim ſuam habent mox cùm ad illos, quibus conceduntur perueniunt: ex quorum tenore li-

C quidò noſci poteſt, quòd talis circa ea fuerit intẽtio concedẽtis: vtpote cùm alicui cõceditur quòd excommunicari non poſsit: ex hoc enim euidẽter apparet aliis ipſum excõmunicãdi adẽptã eſſe penitus facultatẽ: non ſic autẽ ſi alicui cõferẽdi præbẽdã, ſiue certã, ſiue incertã tribuatur poteſtas, nõ enim tunc eſſe videtur tribuẽtis intentio, vt per hoc ei (ad cui⁹ donationẽ præbẽda ipſa pertinet)

confer

conferendi posibilitas adimatur: nisi prius A ille sibi notificet, quòd eam velit per huiusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel postquam illi notificauerit talem potestatem fore sibi concessam, vacuum decernat, & irritum si secus de ipsa præsumat. Quia cùm illi non amplior detur potestas, quàm ipse Romanus pontifex habeat in hac parte, sicut per eam, quam obtinet ipse Romanus pontifex facultas conferendi beneficium vel præ- B bendam (nisi suam insinuet voluntatem) alicui non aufertur, similiter & per eam, quæ taliter illi ab ipso conceditur ei, ad quem ipsius præbendæ spectat collatio, priusquam insinuet ille sibi quòd eam velit concedere, vel etiam conferat (si fortè vacet) potestas non tollitur conferendi, nisi forsan quòd ipsam conferre non posit: exprimatur in concesione huiusmodi potestatis, tunc enim licet talem concesionem C fortasis ignoret, sua tamẽ collatio, si postmodum præbendam ipsam conferat, nihil valet: cùm satis super hoc concedentis intentio agnoscatur, sicut cùm indulgetur alicui quòd excommunicari non valeat, vt in superioribus est præmissum. Subiunctum etiam extitit, quòd cum memorato priori per præfatas literas mandassemus, vt memorato

A morato D. præbendam , vel dignitatem ſine cura,quam acceptandam duceret,ſi vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret,in eccleſia prædicta conferret: idem prior prouidendi ei de præbenda, vel dignitate ipſa (niſi poſt acceptationem ipſius) non habebat aliquam poteſtatem. Vnde cùm ſæpedicta præpoſitura fuerit tibi (antequam illam idem D. acceptaret) præfati epiſcopi authoritate collata,huiuſmodi col
B latio talis mandati noſtri prætextu (etiam ſi prius illud epiſcopus ipſe ſciuiſſet) non poterat vacuari. Noſtrum autem in hac parte decretum ad præbendam ſeu dignitatem,quam prædictus D.acceptaret,referri debebat: alioquin ſuper incerto fuiſſet editum, nec aliquem adſtrinxiſſet. Sed extitit ex aduerſo reſponſum:quòd etſi præfatus prior iam dicto D.præbendam vel dignitatem huiuſmodi cùm vacaret ante hu-
C iuſmodi acceptationem conferre nequiret, idem tamen D.præbendam vel dignitatem talem licitè poſſet & liberè acceptare:quare prædictus epiſcopus præfatam præpoſituram (cùm non prius eum requiſierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre non potuit, quinimo ipſius collatio (cùm idem D. præpoſituram ipſam poſtmodum acceptauerit) irritari debebat, &

concessio per iam dictum archipresbyterum sibi facta debet stabilis permanere: Sicut cùm legatur alicui vnus ex seruis, quem elegerit, vel optauerit, & hæres ante optionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profectò manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille legato, si legatarius eum duxerit eligendum. E contra verò pro parte tua propositum extitit, quò id in vltimis voluntatibus tenet, nec præmissa in legatis futuris, quemadmodum in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum, seu eligendum ex illis, sicut ex istis potest terminus assignari. Et grauis inesset conditio quoddámque incongruum videretur: si quando mandaretur alicui de beneficio, quod duceret acceptandum in aliqua prouincia, quàm primo illud vacare contingeret, prouideri: oporteret ipsum in singulis beneficiis postmodum inibi vacantibus (prorogata non absque periculo forsitan ipsorum collatione) * requiri. de cum sæpe præfato priori fuisset iniunctum, vt dicto D. præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quàm cito contingeret eam vacare, sibi authoritate apostolica conferret, & ita eidem D. circa futuras, siue vacaturas præbendas vel dignitates

*Vide cle. vn. j. §. secus. infrà eod.

A B C

A tes tales ipſius eccleſiæ optio data eſſet, non poterat per hoc memorati epiſcopi in illis, quando vacarent collatio impediri: niſi forſan cùm aliquam ex eis vacare cõtingeret, illam ipſe D. (priuſquam eam conferret epiſcopus) acceptaret: vel etiam niſi ante vacationem alicuius ipſarum vacaturarum ex his primam vel ea omiſſa, ex aliqua cauſa vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre poſtmodum B epiſcopus non valeret. Nos itaque tam tuis, quàm pręfati D. rationibus plenius intellectis, quia ſæpe dictam præpoſituram ad te voluimus pertinere, ipſam tibi (habito fratrum noſtrorum conſilio) adiudicare curauimus: ipſi D. ſuper ea perpetuum ſilentium imponentes.

Bonifacius octauus.

Omnis promiſſio, per quam datur via ad beneficia vacatura, eſt reprobata. Ioannes And.

C CAP. II.

DEteſtanda iniquorũ peruerſitas abſtinere neſciens à vetitis, nec gaudere debito modo conceſsis, dignè plerunq; officiũ excitat præſidentis ad ea, quæ iuſta fuerant conſideratione conceſſa (cùm in abuſum ea vergere circunſpicit) diſcretione præuia reuocanda. Sanè licet olim fuerit canonica conſtitutione decretum, quòd ij, qui

promittunt aliquibus de beneficiis ecclesia- A
sticis, cùm poterunt, vel cùm facultas se obtulerit prouidere, promissiones suas (facultate se offerente) debeant adimplere: quia tamen (sicut experientia docuit) per promissiones huiusmodi, quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda multoties conceduntur) & per ambitionem improbatam, vt plurimum extorquentur, aperitur via sub tali palliatione verborum ad promittenda damnabili- B
ter * contra Lateranense concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur, & ecclesiis, ac prælatis, & personis ecclesiasticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiusmodi, & animarum periculis occurrere cupientes, promissiones easdem, & alias quascunque sub quouis modo, aut forma verborum decætero faciendas, per quas directè vel indirectè aperiri via valeat ad beneficia vacatura, authori- C
tate apostolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuamus, decernentes per eas, vel ipsarum aliquam ad prouidendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

** Vide Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & glo. in ca. j. de scrut. in ordin. faci.*

Idem.

Habens literas apostolicæ sedis super primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quod duxerit acceptand

A *acceptandum,certum acteptare non poteſt:ſed primum quod vacabit, vel ex cauſa ſecundum, vel vlterius poterit acceptare. Reſeruationes proceſſus,& decreta contra hoc facta non valent. Ioannes Andreas.*

CAP. III.

a NE captandæ alienæ mortis occaſio ex benignitate gratiarum ſedis apoſtolicæ tribuatur, Declarãdum duximus quòd is, cui ab eadem ſede, vt ei prouideatur de
B præbenda,dignitate,vel perſonatu,aut alio beneficio in * aliqua prouincia, diœceſi,vel eccleſia:quem, ſeu quod duxerit acceptandum:certis ſibi ſuper hoc executoribus deputatis gratia noſcitur eſſe facta. Licet in genere primum perſonatum, dignitatem, præbendam,ſeu beneficium in eadem prouincia,diœceſi,vel eccleſia vacaturum. Aut ſecundum, ſeu vlterius (ſi rationabilis cauſa ſubſit) valeat, acceptare. Certum
C tamen & expreſſum priuſquam vacet acceptare non poteſt. Quod ſi fecerit,etiam ſi per executores eius ſecundum acceptationem huiuſmodi facta fuerit reſeruatio, inhibitio, variique proceſſus, ac ſententiæ promulgatæ:tam acceptatio * ipſa, quàm proceſſus viribus careant,nec aliquam obtineant roboris firmitatem:imò niſi acceptator ille dignitatem,prębendã,perſonatum,

c *c* * *Ponit hic differentiam inter iſtas præpoſitiones in, et, de, de qua re vide Bar. in l. j. §. plures ff. de exerci. Fonta.*

* *Vide l. per fundum. ff. de ſerui. ruſtic. præd.*

ſeu beneficium taliter acceptatum & reſeruatum per collationem, vel inſtitutionem poſtmodũ factam de vacanti iam adeptus vel ei ius in ipſo fuerit acquiſitũ: per eum, ad quem eiuſdem perſonatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficij collatio ſeu prouiſio pertinet (dictis acceptatione, ac executorum proceſsibus inde ſecutis nequaquã obſtantibus) de illo vacanti liberè poterit alij prouideri. A

Idem. B

Sine ſpeciali mandato non inhibet executor generaliter collationem beneficiorum prouinciæ: ſpecialiter verò reſeruat primum, & inhibet vlteriorem non ſine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. h. d. Dominicus.

CAP. IIII.

Executor ſuper prouiſione alicuius à ſede apoſtolica, per generales literas in aliqua prouincia deputatus, prælatis, & aliis, ad quos beneficiorum in eadem prouincia ſpectat collatio, ne ad prouiſionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo ſcribitur ſit prouiſum, nõ poteſt generaliter inhibere. Niſi expreſſe in ipſis literis facultas huiuſmodi inhibitionis concedatur.

Poteſt tamen reſeruationẽ & eiſdẽ inhibitionẽ facere ſpecialẽ de primo: vel (ſi hoc illi ex beneficio competat literarũ) de ſecũdo

A do vel vlteriori beneficio inibi vacaturo eidem clerico cõferẽdo. Quod autem contra talem reseruationẽ & inhibitionem ab eo, ad quẽ beneficij reseruati collatio pertinebat fuerit attentatum, non tenet.

Idem.

Si mandetur capitulo, vt me recipiant in canonicum & præbendam conferant, cum id pertineret ad eos dato executore ad prouidendum, per solam præsentationem factam capitulo affecta
B *est præbenda: & executor (negligente capitulo intra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam conferre) non vocato capitulo id exequi poterit. Ioan. And.*

CAP. V.

SI capitulo alicuius ecclesiæ cũ ad ipsum canonicorum receptio, ac præbendarũ collatio pertinebat, vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbẽda (si tunc vacarett) inibi prouideret, vel cum se facultas offer-
C ret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum apostolicum exequatur, directa fuerint scripta nostra. Per solam illorum præsentationem capitulo ipsi factam. Absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reseruatione, beneficium, pro quo tibi cõferendo scriptum extiterat adeo est affectum, quòd de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem.

Imò si capitulum intra terminum competentem sibi ab executore prẹfixum mandatum apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit non duxerit adimplendũ: ex tunc in ipsum executorem potestas prouisionis huiusmodi transferatur,& executor ipse canonicatum incontinenti poterit tibi dare,ac præbendam(etiam sine alia capituli vocatione vel monitione)si vacat,vel cum obtulerit se facultas. A

Idem. B

Si soli ordinario,vel soli executori ad compellendum,vel ordinario & tali executori sit scriptum:per præsentationem talis mandati nõ afficitur præbenda,nisi in literis esset decretum,aut executor ille insinuasset & interdixisset,maximè cum decreto,vel ratione mandati iam esset facta receptio ad canonicatum.In his casibus,vel ipsorũ altero,affecta est præbenda,ita quòd collatio alteri facta non tenet.Ioan.And.

CAP. VI. C

SI soli ordinario pro te beneficiando executore non dato,vel ordinario & executori (vt eum faciendum, quod mandatur compellat).Aut soli executori(vt tibi faciat de canonicatu & præbenda,vel alio beneficio in certa ecclesia,diœcesi,seu prouincia prouideri) mandatum apostolicum sit directum:per talis præsentationem mandati ordi

A ordinario ipſi factam, licet ſi contra faciat puniendus exiſtat, ei tamen poteſtas ſic nõ adimitur conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Niſi nos in gratia tibi facta decreuiſſemus irritum & inane quod fieret contra ipſam. Aut executor huiuſmodi ordinario ſuam inſinuans poteſtatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi eſt ſecundum tenorem huiuſmodi mandati apoſtolici prouidendum)
B interdixiſſet eidem: præſertim cum interpoſitione decreti. Vel niſi tu iuxta dictum mandatum eſſes in canonicum iam receptus, tunc enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet.

Idem.

Si tres expectantes ſunt in vna eccleſia, vnus authoritate Martini, alter authoritate Bonifacij, tertius eiuſdem authoritate cum prærogatiua vt præferatur omnibus receptis non authoritate
C *Bonifacij: prabendas hi conſequentur hoc ordine, quia primam habebit ſecundus, ſecundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Ioan. And.*

CAP. VII.

AVthoritate Martini papæ prædeceſſoris noſtri, quodam ad præbendã primo in Parmenſi eccleſia vacaturam nulli alij de iure debitam in eiuſdem eccleſiæ ca-

nonicum recepto, & alio à nobis in eadem A ecclesia similem* gratiam adepto secundo, tertius deinde authoritate nostra in ipsa Parmensi ecclesia in canonicum, & in fratrem recipitur cum prærogatiua gratiæ, quòd omnibus prædecessorum nostrorum authoritate, non autem nostra receptis in assecutione præbēdæ debeat anteferri: post hæc autem quædam vacauit præbenda in ecclesia memorata, quæritur quis eorũ alteri præferatur, & secundum quem ordinē B præbendas assequi debeant tres prædicti.

Aliàs similiter.

Cum igitur ex tenore * gratiæ, tertio à nobis concessæ appareat euidenter nos voluisse, primo tertium, & secundum tertio, anteferri: decernimus, quòd primam secundus, secundam, tertius, & tertiam primus debet obtinere præbendam: aliàs forma mandati minime seruaretur. Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere nō posset: ex persona tamen tertij, qui primum C superat, illam habet. Sicut contingit in successione illius, qui ab intestato relictis patre (in adoptiua familia constituto) matre atque fratre decedit, in qua successione pater ex se matrem excludit: sed quoniam talem patrē agnatus, matérq; vincit agnatũ, mater patri nō ex semetipsa, sed agnati persona) in successione huiusmodi anteferturs.

Mens & tenor gratiæ est obseruandus. ad hoc de præben. cui de nō. supra eod. lib.

Idem

A Idem.

Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam distinctam expectantes: etiam si percipiebant distributiones quotidianas; secus si præbendam distinctam non expectant, sed augmentum portionis. Includit habentes ius ad vacaturam, si nondum est deuentum ad collationem h.d. secundum Dominicum.

CAP. VIII.

QVoniam ex constitutione nostra, per B quam paulo post promotionem nostram ad summi pōtificatus apicem omnes collationes, prouisiones, reseruationes, & concefsiones, super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbendis, officiis, portionibus, præstimoniis, ecclesiis parœcialibus, ruralibus, & aliis quibuscunque beneficiis ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine censerentur, ac etiam super canonicatibus sub expectatione digni- C tatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius non esset quæsitum in re, licet ad rem) à felicis recordationis Nicolao pap. iiij. & Celestino v. prædecessoribus nostris factas, siue concessas authoritate apostolica in fratrum nostrorum præsentia omnino cassauimus, irritauimus, & vacuauimus, cassas irritas & vacuas nunciauimus, & nullius fore decreuimus fir-

mit

mitatis:multæ dubitationes inſurgunt,(vt A
vnde præfatæ conſtitutionis reuocatoriæ
proceſsit editio,interpretatio eius quoque
procedat. Præſenti declarandum duximus
ſanctione,quòd in illis(qui editionis
tempore ſupradictæ vltra ſtatutum numerum
erant per eoſdem prædeceſſores canonici
ſub expectatione præbendarum, vel
etiam portionum) eadem conſtitutio locum
habet.Si autem huiuſmodi recepti vltra
numerum diſtributiones,& alia,vt canonici B
de numero exiſtentes, ſic tempore
dictæ reuocationis habebant,quòd per ceſſionem
vel deceſſum illorum,qui erant intra
numerum ex vigore prioris gratiæ,nil
amplius aſſequi expectabant,niſi diſtributionum,
ſeu partium ſuarum augmentum
(cum forſan eſſet eccleſia,in qua canonicorum,
non autem portionum numerus,vel
præbendarum diſtinctio habebatur)quantoque
inter pauciores,cuiuſuis eccleſiæ di- C
uiduntur prouētus,tanto maiores fieri poſſunt
ſingulorum percipientium portiones:
ad iſtos vel eos,qui per literas facultatis dictorum
prædeceſſorum noſtrorum in aliquarū
eccleſiarū canonicos erāt recepti(licet
præbendas vel alia beneficia expectarent)
conſtitutionem certum eſt nō extendi
præfatam. In illis verò,qui vltra numerū
autho

A authoritate præfata in aliquarum eccleſiarum canonicos iam recepti,quantũ ad capitulum,& ad chorum,ac diſtributionum perceptionem quotidianarum plenitudinem iuris canonici tunc habebant,ſed in eis dignitates, perſonatus,præbendas,portiones, vel alia beneficia,quæ dantur tantum exiſtentibus de numero,expectabant: conſtitutionem præfatam locũ habere(ratione huiuſmodi expectationis)dubiũ non

B exiſtit. Sane in iis,qui ſuper canonicatibus præbendis & dignitatibus, parœcialibus, vel aliis eccleſiis,ſeu beneficiis quibuſcunque à dictis prædeceſſoribus noſtris literas impetrauerunt,etiam ſi per executores illorum factæ fuerint reſeruationes,decreti interpoſitiones variíque proceſſus, & etiam ſi eadem beneficia tunc vacabant,& per impetrantes petitum fuerat ab executoribus,quòd eis illa conferrent,nõ tamen

C ipſorum beneficiorum vacantium collationes,tunc temporis erant factæ:locum habet conſtitutio ſupradicta,vt omnes huiuſmodi gratiæ(quarum ratione tunc nõ erat ad collationem proceſſum,& ſic per conſequens ius in re non fuerat ipſis impetrantibus acquiſitum) intelligantur penitus reuocatæ.

Ne

Ne sede vacante aliquid innouetur TIT. VIII. A

Bonifacius octauus.

Collatione communiter ad episcopum & capitulum pertinente, vno ipsorum effecto inhabili, alter confert. h. d. vsque ad §. Cum verò. secundum Dominicum.

CAP. I.

SI AD episcopum, & capitulum communiter pertineat * collatio præbendarum: mortuo episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso, poterit capitulum vacantes conferre præbendas: Etiam si episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi vt prelatus. Idem poterit episcopus si capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari. B

** Illud dicitur cõmuniter pertinere: quãdo æquale ius quælibet pars habet in actu.*

Collatione spectante ad episcopum de consilio, vel assensu capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert capitulum. h. d. C

Cum verò ad solum episcopũ præbendarum spectat collatio: cum consilio sui capituli vel assensu: defuncto episcopo vel suspenso (nisi episcopus in petenda relaxatione suspensionis huiusmodi sit in mora) capitulum se nõ potest intromittere de eisdẽ.

Hab

Habens conferre cum consilio episcopi, sine illo conferet, morte & remota absentia interueniente. h. d. Dominicus.

Vbi verò de speciali alicuius ecclesiæ cõsuetudine vel statuto, beneficiorum collatio ad aliquam cum consilio episcopi noscitur pertinere: sublato episcopo de medio, (cum consilium nequeat tunc peti ab eo) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiam si egerit in
B remotis, ita quòd non possit ipsius præsentia in breui haberi. Quia in petendo vel expectando eius consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere.

De rebus ecclesiæ non alienandis

TITVLVS IX.

Innocentius quartus.

Perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis non præcedente tractatu, & sine iusta
C *causa: non valet. Ioan. And.*

CAP. I.

DVDVM: & infrà. Dictus verò archidiaconus ex aduerso respondit, illas decimas illi ecclesiæ restitui non debere: proferens in medium ordinationem quandam episcopi Dulmen. de consensu capituli sui factam, inter alia continentem, quòd idem episco

episcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmeñ. adeo fore tenues,& exiles, quòd non sufficiebant ad eius onera * supportanda: præfatas decimas archidiaconatui memorato concessit:& infra. Quia verò in cõcessione huiusmodi prædicta ecclesia (cum vacaret) legitimo caruit defensore, qui sibi prius ab eodem episcopo debuerat deputari. Quia etiam tractatus solennis & diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis,& alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem & concessionem ipsam (præsertim cùm euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas nõ subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus nõ valere: dictas decimas ipsi ecclesiæ tanquam pertinentes ad eam sententialiter adiudicare curantes.

** Vide c. ad audiẽtiam. de eccle. ædi. x. q. iij. vnio. aliàs regularis soli principi licet. ix. q. iij. nemo. ff. de euic. Lucius.*

A c c c B c

Gregorius x. in concilio generali Lugduneñ. C

Primò prohibet submißionem ecclesiarum suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis absque consensu capituli & licentia papæ. Secundò cassat contractus quacunque firmitate vallatos, contra hoc decætero faciendos. Tertiò punit prælatos contra facientes,& clericos non contradicentes,& laicos, qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quartò præcipit

laicos

A laicos per tales contractus: eo casu, quo valent vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit. hoc dicit. Ioan. And. CAP. II.

HOc consultissimo prohibemus edicto vniuersos & singulos prælatos ecclesias sibi commissas, bona immobilia, seu iura *ipsarum laicis submittere, subiicere, seu supponere absque capituli sui consensu & apostolicæ sedis licentia speciali. Non concedendo bona ipsa vel iura in emphy-
B teusim, seu aliàs alienãdo in forma, & casibus à iure permissis: sed cõstituẽdo, vel recognoscẽdo seu profitẽdo ab illis ea tãquàm à superioribus se tenere: seu ab ipsis eadẽ aduocando, prout in quibusdam partibus vulgariter dicitur, auoher, vel ipsos patronos, vel aduocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarum perpetuo, aut ad tempus non modicum statuendo. Contractus autem omnes etiam iuramenti pœnæ, vel alterius
C cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu contigerit celebrari) & quicquid ex eis secutũ fuerit, decernimus adeò viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuant, nec præscribendi etiam causam parent. Et nihilominus prælatos, qui secus fecerint ipso facto ab officio & administratione, clericos etiam

* *Vide Barto. in ij. colla. C. vbi in rẽ actĩ. p. l. si aliena. ff. de vsuca. Fon.*

qui ſcientes contra inhibitionem prædi- A
ctam aliquid eſſe præſumptum id ſuperiori denunciare neglexerint: à perceptione beneficiorum, quæ in eccleſia obtinent ſic grauata, triennio ſtatuimus eſſe ſuſpenſos. Laici verò, qui prælatos vel capitula eccleſiarum, ſeu alias perſonas eccleſiaſticas ad ſubmiſsiones huiuſmodi faciendas, hactenus compulerunt, niſi poſt competentem monitionem (remiſſa ſubmiſsione, quam per vim vel metum exe- B
gerant) eccleſias, & bona eccleſiaſtica eis ſubmiſſa taliter in ſua libertate dimittant. Illi verò, qui decætero prælatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint (cuiuſcunque ſint conditionis, aut ſtatus) excommunicationis ſint ſententia innodati. Ex contractibus præterea ſuper præmiſsis (huiuſmodi licentia & conſenſu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, ſeu occa- C
ſione illorum: laici vltra id, quod ex natura contractuum ipſorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non vſurpent. Qui verò ſecus egerint: (niſi legitimè moniti ab huiuſmodi vſurpatione deſtiterint, reſtituendo etiam ea, quæ taliter vſurparunt) eoipſo ſententiam excommunicationis incurrant: & ex tunc ad ſupponend

A ponendum terram ipsorum (si opus fuerit) ecclesiastico interdicto liberè procedatur.

De rerum permutatione

TIT. X.

Bonifacius octauus Biteren. episcopo.

Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

Licet in tua diœcesi aliqui authoritate apostolica beneficia proximo vacatura expectent: illos tamen qui secũdum formam B iuris sua beneficia in eadem diœcesi ad tuã collationem spectantia permutare volentes, liberè ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant: Nolumus occasione præmissa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciẽdam permutationem beneficiorum huiusmodi (quæ aliàs minimè resignassent) vllatenus impediri.

C De testamentis & vltimis voluntatibus TIT. XI.

Bonifacius octauus.

In fideicommissariis substitutionibus locum habet quartarum deductio: in directis non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis. Ioan. And.

CAP. I. A

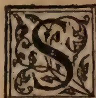
I PATER filium & filiam habens impuberes, & vxorem, filiam in re certa, filium verò in cæteris bonis ſuis vniuerſalem hæredem inſtituit, & vxori aliqua in ſuo teſtamento legauit, adiiciens, vt ſi decederet filia ſine liberis, eidẽ filio, & ſi ipſe abſque liberis obiret filius, præfatæ filię moreretur: Chriſti pauperes inſtituẽdo hæredes, ſi vtrumque ſine liberis mori contingeret B filiorum. Teſtatore mortuo, ac deinde filio ſubſequenter, & filia (ſuperſtite matre) defunctis ante tempora pubertatis. Abſque deductione Trebellianicæ, ſiue partis, iure naturæ debitæ faciẽda, ipſis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmiſſæ nanque ſubſtitutiones factæ de filio ad filiã, & econtra, & de illis ad pauperes: directè debẽt intelligi pupillares. Cùm in ſubſtitutionibus ſemper ſit interpretatio facienda (dummodo, ſicut in caſu propoſito, earum verbis & C perſonis conueniat inſtitutis) vt ſubſtitutio directa intelligatur potius quàm obliqua: quanquam directa interdum ad fideicommiſſum ex cauſa trahatur. Licet autem filius teſtamento ſuo matrem portione iure naturæ debita priuare non poſſit: pater tamen in teſtamento, quod filio impub

A impuberi facit, poteſt: nam teſtamentum huiuſmodi pupillare paternum, vel pater pars potius eſt cenſendum.

Idem.

Superior habet conſentire religioſis deputatis executoribus.h.d.ſecundum Zen.

CAP. II.

Religioſus executor ab aliquo in ſua voluntate vltima deputatus, non poteſt(cum velle vel nolle non habeat)huiuſ- B modi officium ſuſcipere, vel exequi: niſi à ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia & obtenta.

Pluribus executoribus datis,vno mortuo, vel in remotis exiſtente,vel exequi nolente,vnus officium executionis exercebit,ne impediatur teſtatoris voluntas:niſi aliud per teſtatorem diſponetur.h d.ſecundum Zen.

Sanè pluribus à teſtatore ſimpliciter executoribus deputatis: vno eorum mortuo, C vel in remotis agente, aut id exequi fortè nolente, ne voluntatem teſtatoris impediri,vel nimiū differri contingat: poterit alius(niſi teſtator aliud expreſſerit) officiū executionis iniunctæ liberè adimplere.

De ſepulturis Tit.xij.

Bonifacius octauus.

Hic prohibetur pactum de ſepultura eligēda.

Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa nō mutanda: sepeliendus est quis vbi aliàs erat de iure sepeliendus: & aliàs sepultus cum omnibus sepulturæ obuentibus restituendus est, aliàs pœna incurritur hîc contenta. hoc dicit secundum Zen. A

CAP. I.

NIMARVM periculis & scandalis quæ frequenter ex his proueniunt obuiare volentes, vniuersis religiosis & secularibus cle- B
ricis cuiuscunque status, vel cōditionis existant, * in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ, districtissimè prohibemus: ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum inducent, vt apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electā vlterius non immutent. Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus existere firmita- C
tis. Statuentes, vt ij, qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum aut promissum huiusmodi à se factum materiam habeant veniendi) possint eligere sepulturam: sed contradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent

Vide c. ij. de ma. et ob. viij. q. iij. sciē dum. & Bal. i l. j. C. de sacr. sanc. eccl.

A sent, si aliàs sepultura non electa forsitan decessissent. Si verò iidem religiosi, vel clerici prædictos in suis ecclesiis vel cœmeteriis præsumpserint sepelire: ad restitutionem, tam sepultorum corporum (si petantur) quàm etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum peruenerint quomodolibet ad eosdem, intra decendium integraliter faciendam ipsos obligatos esse censemus. Quam nisi fecerint, ecclesiæ

B ipsæ, apud quas sepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem, ex tunc eo ipso sint, & tamdiu maneant ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.

Idem.

Ecclesiæ dimissæ non debetur canonica portio, sed parœciali: & pluribus si sunt plures.

CAP. II.

C CVm quis, cuius maiores sunt soliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri, ea dimissa eligit alibi sepulturam: canonica portio dimissæ non debetur ecclesiæ, sed illi duntaxat, in qua ille officia consueuit audire diuina, & ecclesiastica recipere sacramenta. Cùm ab eo, qui duo habet domicilia se collocans æqualiter in vtroque, in loco tertio eligitur sepultura: domici-

Vide Bar. in l. hoc articulo. ff. de hæ. ſepultura. re. inſti. Ange. de ag. ſucceſ. § proximus. Fonta.

aliorum eccleſiæ habebunt inter ſe* diuidere canonicam portionem. A

In loco etiam minus religioſo, poteſt noua eligi ſepultura. h. d. ſecundum Zen.

Si quis antiqua dimiſſa nouam (etiam in loco minus religioſo) elegerit ſepulturam, electionem huiuſmodi (licet iura ſuper hoc videantur eſſe diuerſa) nequaquam volumus impugnari.

Idem.

Translatio perſonæ ad certum locum facta ad tempus, eccleſiæ ius ſepulturæ non aufert. hoc dicit ſecundum Zen. B

CAP. III.

IS, qui habens domicilium in ciuitate vel caſtro, quandoque ad villam ruralem ſe transfert recreationis cauſa, vel vt ruralia exerceat in eadem: ſi non electa ſepultura decedat ibidem, non in eccleſia dictæ villæ, ſed in ſua parœciali, vel in ea potius, in qua maiorum ipſius ab antiquo ſepultura extitit, ſepeliri debebit. C Dummodo abſque periculo, ad ipſam valeat deportari.

Mulier mortua, quæ pluribus nupſit, cum viro vltimo ſepelitur. hoc dicit.

Mulier autem, quæ plures viros habuit ſucceſsiuè, ſi ſepulturam non eligat, eſt cum viro vltimo, cuius domicilium retinet & honorem, tumulanda.

Idem

A Idem in eodem.

Ex conſuetudine poteſt pater impuberi eligere ſepulturam, pubes autem eligit per ſeipſum. & hoc dicit ſecundum Zen. quò ad titulum: ſed non quò ad textum. vnde poſſet addi: Et pro anima non legat, ſine aſſenſu patris, bona non caſtrenſia.

Domini. CAP. IIII.

LIcet pater minores filios qui nequeunt, antequam ad annos pubertatis perueniant eligere ſepulturã, poſsit (ſi cõſuetudo B terræ id habeat) quò voluerit ſepelire: hoc tamen non poteſt, vbi conſuetudo huiuſmodi nõ habetur, ſed ſunt cum ſuis maioribus, vel in parœciali eccleſia tumulandi. Quamuis autẽ filiusfamiliàs abſque patris aſſenſu, ſibi poſsit liberè eligere ſepulturã, pro anima tamen ſua * præter ipſius aſſenſum (niſi peculiũ caſtrẽſe, aut quaſi caſtrenſe habeat) aliquid iudicare non poteſt.

Vide Bart. in l. qui in poteſtate. ff. de teſta. Font.

Idem in eodem.

C *Religioſi, niſi multum remoti à monaſterio, nequeunt alibi eligere ſepulturam. h. d. ſecundum intellectum Zen.* CAP. V.

REligioſi, niſi à propriis monaſteriis adeo forſitan ſint remoti, quòd ad ea cùm moriuntur commodè portari nõ poſſint, nequeunt (cùm velle vel nolle non habeant) ſibi eligere ſepulturã: ſed ſunt apud ſua monaſteria tumulandi.

A ea portione percipere valeant, qua veteres eos contingunt, ad illas noualium decimas (quas tempore illo, quo impetratū vel obtentum extitit hoc indultum alij *posside-bant, cum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias etiā, nisi in his tantum locis, vbi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebāt, & pro ea solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis huiusmodi percipiebant antiquas.

* *Vide l. impuberi. ff. de admi. tut.*

B *Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum, non potest vltra dimidiam includere. fallit in Cistercienfibus & Cartusienfibus. hoc dicit.*

Statuimus præterea, quod idem indultum obtentum, ab iis, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, vt vltra medietatem decimarum noualium nullatenus extendatur: quia nō

C est verisimile, si tunc de plena & integra perceptione veterum fuisset expressum, quod apostolica sedes pariter, & similiter noualium decimas, in tam graue parœcialium ecclesiarum dispendium indulsisset, quódque ratione talis indulti siue impetrati iam, siue impetrandi deinceps, non posit in noualibus (quæ ammodo fient) vindicari & acquiri vel percipi, plus quàm mediet

*Ad hūc locū vide c. sup literis. suprà de rescrip. Fonta.

* Aliàs, districtione.

medietas * decimarum ipsorum noualiū: etiam, si amplius in veteribus habebatur, cum non sit dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum noualium contra parœcialium ecclesiarum grauamen (quod ex distinctione *indulti huiusmodi possit accidere) taliter obuiatur. Religiosos tamen Cisterciē. & Cartusien. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate decimarū noualiū) comprehendi nolumus, vel cōstringi. A B

Priuilegiati super decimis recipiendis, ecclesijs parœcialibus gratis aßignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis. hoc dicit. Dominicus.

Vbi autem per huiusmodi concessiones decimarum parœciales ecclesias adeo grauari contingit, quòd earum rectores de ipsarum reditibus congrue sustētari, & cōmode iura episcopalia exhibere non possunt: prouideatur per locorum ordinarios & ordinetur taliter, quod eisdē rectoribus tantum de illarū relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem sustentationem habere,* & episcopalia iura soluere valeāt, aliáque onera debita supportare. C

*Ad hæc vide l. in cōdemnatione. l. inter eos. ff. de reg. iu. Fonta.

Decimæ per laicos ante Lateranense conciliū in feudum receptæ à religiosis per eos recognitæ

infeu

A *in feudum, non possunt ipsis religiosis concedi, sine diœcesanorum consensu. hoc dicit. Domi.*

Sanè quamuis fortè à religiosis exemptis & aliis fiant infeudationes de decimis detentis à laicis, & iidem laici, quòd illas ab ipsis religiosis in feudum teneant recognoscant: non tamen licet religiosis eisdem post talem infeudationem, vel recognitionem sic de facto præsumptam huiusmodi decimas de manibus laicorum ipsorum B acquirere, vel recipere absque diœcesanorum episcoporum assensu. Illas autem decimas intelligimus posse taliter à religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateranen. concilium ipsis laicis in feudum perpetuo fuere concessæ.

Diœcesani compellunt religiosos exemptos soluere decimas parœcialibus ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis. hoc dicit. Domi.

Diœcesani verò parœcialium ecclesia- C rum, ad requisitionem rectorum earundem, de ipsis religiosis super decimis, quas habent vel eos habere continget, quæ quidem aliàs ad ipsas spectauerunt ecclesias (nisi de rebus exemptis agatur) exhibeant iustitiæ complementum.

Religiosi etiam exempti, de possessionibus acquisitis, & acquirendis ecclesiis parœcialibus soluere debent decimas, si priuilegiati non sunt. hoc dicit

dicit. Domi. A

Cæterùm iidem religiosi, tam exempti, quàm non exempti de terris & possessionibus acquisitis hactenus & ammodo acquirendis decimas integre soluant illis ecclesiis, quibus eædem possessiones & terræ prius fuerant decimales, nisi super hoc speciali iure vel priuilegio sint muniti.

Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales superuenientes, in eodem loco non percipiant. hoc dicit. Domi. B

Nec pro eo, quod forte in aliquibus parœciis omnes maiores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de nouo postmodùm fiant noualia) in eisdem petere, vel percipere noualium decimas eorundẽ: nisi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.

De regularibus & transeuntibus ad religionem C

TIT. XIIII.

Innocentius quartus.

Si minor xiiij. an. ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorum receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius à se factam. Si autem per totum xv. annum portanit

A *uit habitum, vbi non est distinctus: intelligitur professus, nisi tanta sit indistinctio, quod viuentes cum eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur: si portat habitum per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus.* Ioan. *And.*

CAP. I.

IS, QVI monasterium ante xiiij. annum, vt monachus efficiatur, ingreditur: nisi eo completo
B professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consueuit, seu professionem à se prius factam ratam expresse habeat: libere potest intra sequentem annum, ad seculum remeare. Quod si per totum sequentem annum in monasterio permanserit, vbi professorum & nouiciorum sunt habitus indistincti, professionem per hoc fecisse, vel si quam prius fecerat ratam ha-
C buisse videtur: nisi tanta indistinctio ibi habitus habeatur, quòd & professi & nouicij, ac etiam alij communem vitam cum eis ducentes simili penitus habitu induantur. Qui verò post quartumdecimum annum habitum religionis assumpserit: si per annum * illum gestauerit, ex tunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus: vbi professi à nouiciis

**Continuum, scilicet, per*

not.in rubri. ff. de diu. & tẽpora.præscri. Item de præpositione per, vide continuationẽ l. vrbana familia. ff. de verbo. & re. significa. §, pernocta re. Font.

uiciis dissimilitudine habitus minimè distinguuntur, etiam si alij degentes cum eis similibus vestibus coutãtur: quoniam cum iam hic ad discretionis annos peruenerit, quid agat agnoscit: & ideo susceptum discretionis tempore ordinem (postquam hunc anni probauerit spacio) intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit plenum non habeat intellectum. A C B

Hic declarat, qui sunt habitus distincti. h. d.

Distinctos quoque, seu dissimiles intelligimus esse habitus, siue nouiciis, siue professis dissimiles vestes dentur: siue benedicantur, cum profitentibus conceduntur: siue etiam aliquid aliud fiat, per quod nouiciorum à professorum habitu discernatur.

Alexander quartus fratribus prædicatoribus & minoribus.

Prædicatores & minores intra annum probationis quenquam ad sui ordinis professionem recipere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini, & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis eis consueuit infligi. Ioan. And. C

CAP. II.

NOn solum: & infra. Licet zelum animarum habentes eas lucrari domino

solic

A solicite cupiatis, quia tamen decet & expedit, vt conscientiæ puritati non desit iudicium rationis, ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur:

Vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis authoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum (qui est maximè in subsidium fragilitatis humanę regulariter institutus)
B quenquam ad professionem vestri ordinis, seu renunciationem in seculo faciendam recipere, nec institutum intra huiusmodi annum aliquatenus impedire, quo minus intra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat: vel (nisi maior tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite, vel expresse, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare: quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel
C competentibus indiciis ostendatur) omnino ad seculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, præsumatis. Quòd si forte contra hanc nostram prohibitionem, quenquam recipere præsumpseritis, decernimus eum (qui taliter receptus fuerit) nullatenus vestro esse ordini alligatum, vósque à receptione quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspensos,

& insuper pœnæ subiiciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuit. A

Bonifacius octauus.

Decretalis, Non solum, extenditur ad omnes mendicantes: in aliis verò professio expressa religioni, cui fit: tacita autem generaliter obligat intra annum. hoc dicit secundum Zen.

CAP. III.

CONstitutionem Innocentianam, quæ prohibet conuersorum professionem B recipi ante annum probationis elapsam: piæ memoriæ Alexand. papa iiij. prædecessor noster ad fratrum prædicatorum & minorum ordines duntaxat declarauit extendi. Vnde nos pari similitudine rationis inducti, declarationem eandem ad aliorum C mendicantium ordines prorogamus. In aliis autem religionibus professio expresse vel tacite fieri potest licite intra annũ. Sed expresse emissa (etiam seculari habitu non C mutato) illi religioni * præcise obligat, quàm profitens est professus. Tacite verò facta intra probationis annum per susceptionem habitus (qui profitentibus tãtum datur) non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat, si ętatis aptæ sit: si sciens & volunrarius ac triduo perseueret.

** Vide l. precibus. C. de impu. & ali. subſtitu.*

Idem

A Idem Pariſieñ. capitulo.

Beneficium ingredientis religionem intra annum probationis (exceptis caſibus hic expreßis) non eſt alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deſeruiri, aßignata eidem ſubſtituto congrua portione, vnde viuere poßit. hoc dicit. Ioannes de Fan.

CAP. IIII.

Beneficium illius, qui religionem ingreditur, non eſt intra probationis annum B alicui conferendum: Niſi ad id ipſius accedat aſſenſus, aut conſtet, quòd vitam voluerit abſolute mutare, vel profeſsionem expreſſam fecerit, ſeu ſcienter habitum receperit profeſſorum. Sed interim eidem beneficio per alium deſeruiri debebit, aſsignata ſibi congrua de ipſius prouentibus portione.

Idem.

Secundum votum ſolenne religionis, derogat C priori ſimplici. hoc dicit. Ioannes de Fan.

CAP. V.

Qui poſt votum à ſe de certa religione intranda emiſſum, religionem aliam etiam laxiorem ingreditur & profitetur in ipſa: poteſt (voto non obſtante priori, cui tanquam ſimplici, per ſecundum ſolenne noſcitur derogatũ) manere licite in eadẽ. Pro voto tamẽ nõ cõpleto,

erit eidem pœnitentia imponenda. A

Idem.

Vacante monasterio conuentus, nouum recipit monachum, si communiter ad abbatem, & eos spectat: si ad abbatem solum, secus. hoc dicit Dominicus. CAP. VI.

SI ad solum abbatem pertineat creatio monachorum: eo defuncto nequibit nouus monachus à conuentu creari. Aliàs poterit, si eorum creatio spectat insimul ad vtrumque. B

De voto & voti redemptione

TIT. XV.

Bonifacius. viij. Biteren. episcopo.

Votum solennizatum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem factam, alicui de religionibus per sedem apostolicam approbatis, dirimit matrimonium, post contractum: aliàs solum impedit, & non dirimit. hoc dicit secundum Zen. CAP. VNICVM. C

VOD votum debeat dici solenne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti. Nos igitur attendentes, quód voti solennitas ex sola constitutione ecclesiæ est inuenta: matrimonij verò vinculum ab ipso ecclesiæ capite rerum omnium conditore ipsum in paradiso, & in statu

A ſtatu innocentiæ inſtituente vnionem & indiſſolubilitatem acceperit: Præſentis declarandum duximus oraculo ſanctionis, illud ſolum votum debere dici ſolenne, quantum ad poſt contractum matrimoniũ dirimendum, quod ſolennizatum fuerit, per ſuſceptionem ſacri ordinis. Aut per profeſsionem expreſſam vel tacitam factá alicui, de religionibus per ſedem apoſtolicam approbatis. Reliqua verò vota etſi quá-
B doque matrimonium impediant contrahendum: & quanto manifeſtius ſunt emiſſa, tanto propter plurium ſcandalum, & exemplum durior pœnitentia tranſgreſſoribus debeatur: non tamen reſcindere poſſunt matrimonia poſt contracta.

De ſtatu regularium TIT. XVI.

Bonifacius octauus.

Moniales tacite, vel expreſſe profeſſæ, clauſu-
C *ras monaſterij exire non poſſunt, nec alij ad illas intrare: niſi cauſa legitima & ſuperioris licentia interueniat. hoc dicit.*

CAP. VNICVM.

ERICVLO & deteſtabili quarundam monialium ſtatui (quę honeſtatis laxatis habenis, & monachali modeſtia ſexúſque verecundia impudenter abiectis, extra ſua

monasteria, nonnunquam per habitacula **A**
secularium personarum discurrunt, & frequenter intra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea deuouerunt grauem * offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum) prouidere salubriter cupientes: præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus: vniuersas & singulas moniales præsentes, atque futuras cuiuscunque reli- **B**
gionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere, decætero permanere clausura: ita, quod nulli earum religionem tacite vel expresse professæ, sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa (nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non posset cum aliis absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps **C**
egrediendi facultas: nullisque aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus, vel accessus pateat ad easdem: vt sic à publicis, & mundanis conspectibus separatæ, omnino seruire deo valeant liberius & (lasciuiendi opportunitate sublata

** Innuit, quòd moniales corrũpuntur & an talibus ac iis, qui publice volunt sit dandũ corpus Christi? glo. ca. de filia. xxvij. q. j. vi de doc. in l. si quis non dicã rapere. C. de episc. & cle. Fon.*

ſublata)eidem corda ſua,& corpora in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire.

In monaſterio non mendicantium,tot ſorores debent recipi,quot poterunt ſine penuria ſuſtentari,& vltra non valet receptio.hoc dicit. Dominicus.

Sanè,vt hoc ſalutare ſtatutum commodius valeat obſeruari, diſtrictius inhibemus,ne in monaſteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur decætero in ſorores,niſi quot poterunt,de ipſorum monaſteriorũ bonis ſiue prouentibus abſque penuria ſuſtentari:ſi ſecus actũ fuerit,irritum decernentes.

Abbatiſſæ principibus ſecularibus,ad fidelitatis ſacramentum præſtandum adſtrictæ,ſi non poſſunt per procuratorem iurare,perſonaliter exeundo monaſterium iurabunt,abſque dilatione ad monaſterium redituræ. Domi.

Verùm quando abbatiſſa vel prioriſſa, cuiuſuis monaſterij pro feudo,quod monaſterium ipſum tenet ab aliquo principe,ſeu domino temporali,ſibi debebit homagiũ, vel fidelitatis ſacramentum præſtare(niſi quòd per procuratorem illud præſtet poſsit efficere apud eum)de monaſterio cum honeſta & decenti ſocietate exire poterit eo caſu licenter,homagio facto,quàm primũ commodè poterit, ſeu fidelitatis præſtito

ſacramento ad ipſum monaſterium è veſtigio reuerſura: ſic quòd in fraudem reſidentiæ, ſiue morę clauſtralis, nihil fiat omnino.

Compelluntur domini temporales, per cenſurã eccleſiaſticam, vt in ſuis curijs admittant abbatiſſas per procuratores litigare. Eccleſiaſtici verò in temporalibus & ſpiritualibus earum procuratores admittere debent. Domi.

Porrò, ne moniales cauſam, ſeu occaſionem habeant euagãdi, principes ſeculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obſecramus per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, eiſdem in remiſsionẽ peccaminum nihilominus ſuadentes, quòd abbatiſſas ipſas, & prioriſſas, ac moniales, quaſcunque monaſteriorum ſuorum curam, adminiſtrationem, negociave gerentes, quibuſcunque nominibus cenſeantur, per procuratores in ſuis tribunalibus, ſeu curiis litigare permittant: ne pro conſtituendis procuratoribus (quia tornati in aliquibus partibus nuncupantur) ſeu aliis huiuſmodi, eaſdem oporteat euagari. Si qui verò cõtra pręſumpſerint exhortationi huiuſmodi rationabili, atque ſanctæ obtemperare nolentes, cùm ſit iuri contrarium, quòd mulieres (præſertim religioſæ) per ſeipſas litigare cogantur, & à via deuiet honeſtatis, & periculum animarum inducat,

ad

d hoc per ſuos ordinarios eccleſiaſticos* *Vide gl.
enſura eccleſiaſtica compellantur. Epi- xj.q.iij.c.
copis autem,& aliis prælatis ſuperioribus rogo.no.in
 inferioribus quibuſcunque iniungimus, lege, age.
quòd & ipſi cauſas ſeu negocia,quæ præfa- C.de trãſ.
æ moniales habebunt agere coram ipſis,
ut in curiis eorundem,ſiue ſint homagia,
idelitatis ſacramenta, lites, vel quicquid
liud ipſa per procuratores earum fieri fa-
iant & tractari.

Ordinarij locorum, in ſubiectis monaſterijs ropria,in exemptis apoſtolica authoritate clauſurã procurare debent:nec eſt propter hoc in alijs aſibus iuriſdictio in exemptos eis attributa.hoc icit Dominicus.

Et quoniã parum eſſet condere iura niſi ſſent quia ea executioni debitè demandaent, patriarchis, primatibus, archiepiſcois,& epiſcopis vniuerſis diſtrictè in virtute ınctæ obedientiæ ſub obteſtatione diuini ıdicij & interminatione maledictionis ternæ præcipiendo mandamus,quatenus orum quilibet in ciuitate ac diœceſi proria,in monaſteriis monialium ſibi ordiario iure ſubiectis ſua,in iis verò,quæ ad omanam immediatè ſpectant eccleſiã ſeis apoſtolicæ authoritate.Abbates verò & lij,tam exempti,quàm nõ exempti prælati ccleſiarum monaſteriorum & ordinum

ia non solum importuna petentium in-
ɔitio illarum postmodum multiplicatio-
m extorsit, verumetiam aliquorum præ-
nptuosa temeritas diuersorum ordinũ
ecipuè mendicantium (quorum nondum
probationis, meruere principium) effre-
tam quasi multitudinem adinuenit: re-
:ita constitutione districtius inhibentes,
aliquis decætero nouum ordinem aut
igionem adinueniat, vel habitum nouæ
igionis assumat. Cunctas affatim reli-
ɔnes & ordines mendicantes post dictũ
ncilium adinuentos, qui nullam confir-
tionem sedis apostolicę meruerunt per-
tuæ prohibitioni subiicimus, & quatenus
ɔcesserant, reuocamus.

*Religiosi mendicantes per papam post conci-
n approbati & instituti non possunt aliquem
professionem recipere, domum vel locum de
io acquirere, nec acquisita sine licentia alie-
re, nec extraneis prædicare, confeßiones eorum
lire, vel ad sepulturam admittere. Et contra
lum non tenet, & contra faciens excommu-
atus est. h. d. Domi.*

Confirmatos autem per sedem eandem,
st idem tamen concilium institutos, qui-
s ad congruam sustentationem reditus
t possessiones habere professio siue re-
la quælibet interdicunt, sed per quęstum
publi

publicum tribuere victũ solet incerta mendicitas: modo decernimus subsistere infra scripto, vt videlicet professoribus eorũdem ordinum ita liceat in illis remanere si velint, quòd nullum deinceps ad eorum professionem admittant, nec de nouo domum vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca, quæ habent alienare valeant sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis apostolicæ reseruamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum ordinarios, vel eos, quibus sedes ipsa commiserit conuertenda. Si verò secus præsumptũ fuerit: nec personarum receptio, nec domorũ vel locorum acquisitio, aut ipsorum, cæterorúmque bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes sententiá excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinum omnino interdicimus, quò ad extraneos prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut etiam sepulturam. A B C

Reuocatio ordinum mendicantium: prædicatores, minores, eremitanos, & carmelitas nõ comprehendit. h. d. Domi.

Sanè ad prædicatorum & minorum ordines (quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali proueniẽs perhibet approbatos) præ

sentem nō patimur constitutionem ex-
li. Cæterùm eremitarum sancti Au-
tini & Carmelitarum ordines,quorum
itutio dictum concilium generale præ-
it,in solido statu volumus permanere.
xistens de ordinibus reuocatis:non collegia-
,sed singulariter ad alios ordines transire
t.h.d.Dominicus.
d hæc personis ordinum(ad quos con-
itio præsens extenditur)transeundi ad
quos ordines approbatos licentiam cō-
mus generalem:ita quòd nullus ordo
lium,vel conuentus ad conuentū se ac
sua totaliter transferat,sedis eiusdē su-
ıoc permissione specialiter nō obtēta.

De capellis monachorum

TIT. XVIII.

Bonifacius octauus.

nstituti in ecclesiis monachorum ad curam
li per episcopum ad ipsorum præsentationem:
undem(si causa subsit) sunt destituendi.hoc
.Domi.

CAP. VNICVM.

RESBYTERI, qui ad curā po-
puli per monachos in eorum ec-
clesiis præsentantur episcopis,&
instituuntur ab ipsis: (cùm de-
nt esse perpetui)consuetudine vel statu-
to

to,quouis contrario non obstante,ab eisdẽ A nequeunt ecclesiis(nisi per episcopos,& ex causa rationabili)amoueri.

De iure patronatus
TIT. XIX.

Bonifacius octauus.

Donatio iuris patronatus laici facta loco ecclesiastico,etiam sine consensu episcopi,tenet:non tamen praiudicat iuri episcopi.h.d.Domi.

CAP. VNICVM. B

I LAICVS ius patronatus ecclesiæ sibi competens,eidem vel alteri ecclesiæ seu loco religioso duxerit conferendũ:huiusmodi collatio(quamuis absque assensu episcopi facta fuerit) efficax est censenda *. Per præfatam tamen collationem iuri episcopi,qui eidem assensum non præbuit:noluimus in aliquo derogari.

* *Videl. cũ à matre. C. de re.vin.& l.peto. §. fratre. ff. de lega.ij.*

Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum:ecclesia verò semestre, licet à laico acquisiuerit ius patronatus.h.d.Domi. C

Verùm licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat:ecclesia tamen(vel monasterium, cui facta est à laico iuris patronatus collatio)tempus habet semestre. Et omnino quantum ad præsentationem pertinet,non

t patronus laicus,sed vt patronus debet
cclesiasticus reputari.

De censibus, exactionibus,& procurationibus

TIT. XX.

Innocentius quartus.

Archiepiscopus volens prouinciam visitare, rius debet visitare ecclesiam,ciuitatem,& diœesim propriam,clericos & laicos earundem.h.d. Dominicus. CAP I.

ROMANA ecclesia:& infra. Statuimus,vt quilibet archiepiscopus suā volens visitare prouinciam,prius ecclesiæ suæ capitu-um ac ciuitatem & diœcesim propriā ple-nè visitare procuret:nec sit solum erga ma-orum sed etiam minorum ecclesiarū,nec irca clericorum tantum,sed etiam popu-orum visitationem intentus. Et si com-nodè vel absque difficultate accedere ad ·namquanque non poterit:de pluribus lo-is ad vnum congruum clericos & laicos tudeat conuocare,ne in illis visitatio post-ponatur.

Visitata sua diœcesi,archiepiscopus in parte vel n totum visitat omnia loca ecclesiastica,clerum & populum prouinciæ procurationem à visitatis recipiendo.h.d. Dominicus.

Dein

Deinde liceat ei per totam prouinciã vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & diœceses, suffraganeos suos & eorum subditos, cathedralium & aliarum ecclesiarum capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia loca, cleros & populos liberè visitando, ac procurationes à locis tantum recipere visitatis. A

Archiepiscopus post incœptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam, ad primam redire non potest: nisi de nouo reiteret in tota prouincia. Dominicus. B

Ex quo tamen aliquam de ipsis diœcesibus visitare cœperit: nunquam postea siue totam siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ diœcèses in toto vel in parte (quas securè visitare poterit) & sua denuo fuerint visitatæ. Quòd si fortè eadem diœcesis vel aliqua ibi ecclesia plus aliis indiguerit visitari: tunc aliarũ C visitatione intermissa redeat ad eandem, si à loci diœcesano requisitus extiterit, vel de omnium aut maioris partis episcoporum eiusdem prouinciæ processerit consilio & assensu: ad quod idem se pronos exhibeãt, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si verò maliciosè in his difficultatẽ adhibuerint: archiepiscopus licentiã super

hoc

oc à sede apostolica postulet confidenter.

Expedita visitatione non reiterat illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorum, & definitione in scriptis prius facta : debet tamen reincipere ab illis qui in prima non fuerant visitati.hoc dicit.Dominicus.

Postquam autē semel omnes prouinciæ suæ diœcesis visitauerit, licitum sit ei postea(prius tamen suffraganeorū suorum requisito consilio, & ipsius definitione super hoc habita coram eis,quæ in scriptis redigi volumus, vt possint aliis esse nota) visitationem per eandem reiterare prouinciam, iuxta modum superius annotatum : etiam si non interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus:illam semper prouidentiā adhibendo, vt in posterioribus visitationibus illas ecclesias eósque cleros & populos prius visitet,qui non fuerant ab eo in prioribus visitati:nisi magis sit aliis visitationis officium opportunum.

Archiepiscopus visitans debet proponere verbum dei,inquirere de vita ministrorum , & de pertinentibus ad diuinum officium,absque iuramento:infamatos ordinariis denunciet, & notoria crimina puniat hoc dicit.Dominicus.

Sane huiusmodi impensurus officium, proposito verbo dei quærat de vita & conuersatione ministrātium in ecclesiis & locis

aliis diuino cultui deputatis,ac cæteris,quæ ad officium ipsum spectāt absque coactione & exactione qualibet iuramēti, ad ipsorum emendationem per salubria monita: nunc leuia nunc aspera iuxta datam sibi à deo prudentiam diligenter intendens. A

Quòd si de aliquibus orta fuerit infamia: contra eos ordinariis ipsorum (vt super his solenniter inquirant) denunciet, si viderit expedire. Notoria verò crimina, quæ examinatione non egeant (cum super his merito notari possit ordinariorum negligentia eorundem) libere corrigat pœnam pro illis debitam infligendo. B

Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia sua aliquid recipere potest etiam prætextu officij, nec ipse, nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. hoc dicit. Dominicus.

Procurationes autem recipiat, secundum quod est in canonibus constitutum: nullam tamen pecuniam ipse vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine, sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse vel quisquam suorum aliquod munus quodcūque sit, & qualitercunque offeratur, præsumat recipere: vt non, quæ sua sunt videatur C

leatur quærere,sed quæ Iesu Christi. Quòd
i fuerit contra præsumptum,recipiens ma-
edictionem incurrat,à qua nunquam (nisi
luplum restituat) liberetur. volumus enim
n his fraudem quamlibet penitus euitari.

Forma visitationis præmissa seruari debet in piscopis & aliis prælatis inferioribus:regulariū onsuetudinibus exceptis.hoc dicit.Dominicus.

Hanc autem visitandi formam ab vni-
ersis etiam episcopis aliisque prælatis or-
linario iure suos subiectos visitatibus, ple-
ıe obseruari præcipimus: saluis super hoc
ationabilibus & approbatis religiosorum
onsuetudinibus & regularibus institutis.

Gregorius decimus in generali concilio Lugduneñ.

Quia decreta Innocent.iiij.supra proxi. non ene seruabātur in illo capitulo, quo præceperat rocurationes in victualibus non in pecunia reci-i,& non recipi munera,nec etiam procurationes n victualibus à locis non visitatis: illam confir-nat pœnas adiiciens.Ioannes Andreas.

CAP. II.

EXigit peruersorum audacia, vt non si-
mus sola delictorum prohibitione cō-
enti, sed etiam pœnam delinquentibus
mponamus. Constitutionem itaque fe-
icis recordationis Innocent. papæ quarti
prædecessoris nostri editam, super non re-

cipiendis in pecunia procurationibus ac su- A
per receptione munerum visitantibus eorúmq; familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, volentes inuiolabiliter obseruari: eam decernimus pœnæ adiectione iuuandam. Statuentes, vt vniuersi & singuli, qui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, vel aliàs constitutionem ipsam recipiendo munera, siue visitationis officio non im- B
penso procurationē in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione violare præsumpserint duplum eius, quod receperint ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur. Alioquin ex tunc patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, duplum ipsum vltra prædictum tempus restituere differētes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant* interdictum. Inferiores verò ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quo- C
usque de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura.

*In veteri exemplari deest, sentiant.

Bonifacius octauus.

Visitator recipere potest procurationem in pecunia volentibus visitatis. Sed vna die vltra vnā procurationem non recipiet, licet plura visitaue-

rit

it loca.hoc dicit.Dominicus.

CAP. III.

FElicis recordationis Gregorius papa x. prædeceſſor noſter prohibuit in concilio Lugdunenſi, ne aliqui ob procurationem ſibi ratione viſitationis debitam exigere pecuniam præſumerent, vel etiam recipere à volente. Verum quoniã rerum experientia nos inſtruxit ex hoc tam perſonis viſitantibus, quàm locis & eccleſiis viſitatis multa incõmodorũ diſpendia prouenire concedimus, vt patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, & alij, quibus ex officio competit viſitare, à volentibus eccleſiarum & locorum viſitatorum rectoribus ſeu perſonis pecuniam licite recipere valeant, pro ſumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus viſitationis officiũ perſonaliter exercebunt: Adiicientes, quod non liceat viſitanti niſi vnam procurationem recipere vna die, ſiue vnum locum ſolum viſitauerit ſiue plura: etiam ſi locus quilibet viſitatus ab illo ſufficeret ad procurationem integram perſoluendam, cum eidem ſufficere debeat, vt tẽporalia metat à locis perſonaliter viſitatis pro diebus, quibus eis ſpiritalia ſubminiſtrat. Cætera verò, in eiuſdem prædeceſſoris conſtitutione contenta in ſuo volumus robore perdurare.

Idem. A

Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis, quas causa negociationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Cle. hoc addit, quod diœcesani, quibus cōstat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eod. tit. præsenti. Ioannes Andreas. B

CAP. IIII.

QVanquam pedagiorum exactiones tam iure canonico, quàm ciuili regulariter merito sint damnatæ: tanto tamen districtius ne ab ecclesiis & personis ecclesiasticis talia exigātur, prohiberi oportet, quanto si id fiat, maiori inde transgressionis reatus incurritur, & offensa euidentior comprobatur. Cùm igitur ecclesiæ ecclesiasticæque personæ ac res *ipsarum non solum iure humano, quinimo & diuino, à secularium personarum exactionibus sint immunes. constitutionem felicis recordationis Alexandri papæ quarti prædecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus nō teneri, nec ad exhibendum vel soluendum talia pro rebus suis propriis, quas nō causa negoc C D

*Vide l. si publicanus. §. de reb⁹. ff. de pub. Fon.

gociandi deferunt vel deferri faciunt, seu
ansmittũt.) Volentes propter multorum
solentiam & abusum pœnæ adminiculo
liuuare, adiicimus districtius inhibendo
ontraria consuetudine quorumcunque,
iæ dicenda est corruptela verius non ob-
ante) vt nec collegiũ, nec vniuersitas, nec
iqua etiam singularis persona cuiuscun-
ıe sit dignitatis, conditionis aut status, à
æfatis ecclesiis, aut personis pro personis
sis aut rebus prædictis talia exigat, vel
torqueat, per se vel per alium suo nomi-
e vel etiam alieno, aut eas ad huiusmo-
persoluenda compellat. Qui vero con-
a fecerint, si personæ fuerint singulares,
communicationis: si autem collegium
el vniuersitas ciuitatis, castri, seu loci alte-
ius cuiuscunque, ipsa ciuitas castrum vel
ocus interdicti sententias ipso facto incur-
ant: nec ab excommunicatione huiusmo-
i absolutionem vel interdicti relaxatio-
em obtineant, donec exacta plenarie re-
tituerint, & de transgressione satisfecerint
ompetenter.

Idem.

*Archiepiscopus visitare potest prouinciam ac
tiam iterare, licet suffraganei nõ sint negligen-
tes: & tunc confessiones omnium audire, absol-
uere, & pœnitentias imponere. h. d. Dominicus.*

CAP. V. A

PErpetuo declaramus edicto archiepiſcopum poſſe, ſecundum tenorem conſtitutionis felicis recordationis Innocẽtij papæ quarti prædeceſſoris noſtri ſuper hoc editæ, ſuam prouinciam viſitare libere, licet non ſint eius ſuffraganei negligẽtes, & iterare viſitationem eandem, ac procurationes à locis recipere viſitatis. Conſuetudine (ſi qua forſan ab ipſis ſuffraganeis vel ab alijs allegetur) præmiſsis contraria non obſtante. B Poteſt etiam idem archiepiſcopus dum viſitat confeſsiones ſubditorum ſuffraganeorum audire, ac abſoluere confitentes, & ipſis pœnitentias iniungere ſalutares.

De conſecratione eccleſiæ vel altaris TIT. XXI.

Bonifacius octauus.

Polluta eccleſia pollutum eſt cœmeterium illi contiguum, ſed non remotum. Pollutio cœmeterij eccleſiam non polluit, licet contigua exiſtat. C *Polluto vno cœmeterio, aliud illi contiguum pollutum non eſt, licet per portam de vno in aliud detur ingreſſus. h.d. Dominicus.* CAP. I.

SI ECCLESIAM pollui ſanguinis effuſione contingat, ipſius cœmeterium ſi contiguum ſit eidem, cenſetur eſſe pollutũ: vnde anteq

ntequam reconciliatum fuerit, non debet n eo aliquis sepeliri. Secus si remotum uerit ab eadem. Non sic quoque in casu cōuerso sentimus, vt videlicet polluto cœmeterio (quamuis ecclesiæ contiguo) debeat ecclesia reputari polluta: ne minus dignum maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur. Non vnum, sed plura cœmeteria esse noscuntur, quæ quamuis sibi cohærentia, pariete tamen medio seiunguntur. Ideoque violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.

De reliquiis & veneratione sanctorum TIT. XXII.

Bonifacius octauus.

Festa duodecim apostolorum, quatuor euangelistarum, & quatuor doctorum & confessorum ecclesiæ, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi, sub officio duplici debent solenniter celebrari. Ioannes Andreas.

CAP. I.

LORIOSVS deus in sanctis suis, & in maiestate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudētiæ nullis inclusa limitibus, nul-

„lis terminis comprehensa recti censura iu- A
„dicij cœlestia pariter & terrena disponit, et-
si cunctos eius ministros magnificet, altis
decoret honoribus, & cœlestis efficiat bea-
titudinis possessores: illos tamen (vt dignis
digna rependat) potioribus attollit insi-
gniis dignitatum, & præmiorum vberiori
Vide tex. lxxx ix. dist. ad hoc. Font. retributione prosequitur, quos digniores
agnoscit; & commendat ingentior excel-
lentia meritorum. Sic & alma mater ec-
clesia eius sacra vestigia prosequens, & exē- B
plo ducta laudabili, licet vniuersos in re-
gnis cœlestibus constitutos studiis honora-
re solicitis & sonoris efferre præconiis non
desistat: gloriosissimos tamen Christianæ
fidei principes athletas dei electos, iustos
seculi iudices, lumina vera mundi, videlicet
Christi redēptoris apostolos numero duo-
deno contentos, qui viuentes in carne præ-
dictam ecclesiā suo precioso sanguine plan-
tauerunt ipsam erigendo sublimiter, & di- C
sciplinis sanctissimis dirigendo: Reueren-
dissimos etiam patres virósque clarissimos
quatuor euangelistas domini, per quorum
diligentissima & fidelissima studia eidem
ecclesiæ sacra euangelia illuxerūt: Egregios
quoque ipsius doctores ecclesię beatos Gre-
gorium, qui meritis inclytus sedis aposto-
licæ curam gessit; Augustinum & Ambro-
sium

ſium venerandos antiſtites,ac Hieronymũ ſacerdotij præditum titulo, eximios confeſſores ſummis attollere vocibus,laudibus perſonare præcipuis, & ſpecialibus diſponit honoribus venerari.Horum quippe doctorum perlucida & ſalutaria documenta prædictam illuſtrarunt eccleſiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipſos præterea quaſi luminoſas ardentéſque lucernas ſuper candelabrum in domo domini poſitas (errorum tenebris profugatis) totius corpus eccleſiæ tanquam ſydus irradiat matutinum:eorum etiã fœcunda facundia cœleſtis irrigui gratia influente ſcripturarum ænigmata reſerat, ſoluit nodos, obſcura dilucidat, dubiáque declarat:profundis quoque ac decoris illorũ ſermonibus ampla ipſius eccleſiæ fabrica velut gemmis vernãtibus rutilat,& verborum elegãtia ſingulari glorioſius ſublimata coruſcat. Ideóque circunſpecta prudentia dictæ ſedis (quæ actibus intenta ſalubribus, & operibus expoſita pietatis, libenter exequitur, quæ ſunt dei) præmiſſa ſolicitè dignéque conſiderans, & debita meditatione perluſtrans, ad diuini nominis honorem & gloriam,exaltationem catholicæ fidei ſalutémque fidelium, meritò cenſuit ritéque prouidit, apoſtolos, euangeliſtas,

& conf

& confessores eosdem in vniuersali ecclesia A honorificentię potioris impendiis attollendos: vt ab ea tantò propensius honorari sese sentiant, quantò ipsam præ cæteris excellentius illustrarunt. Nos itaque piis ducti consiliis, dignisque studiis excitati, nonnullos prædecessores nostros Romanorũ pontificum (qui specialis deuotionis prosequẽtes affectum, aliquorum festa sanctorũ sub duplici ordinauerunt officio celebranda) imitari solicitè intendentes: eorundem apo B stolorum, euangelistarum & confessorum festiuitates præcipuas (de fratrum nostrorum consilio & assensu) sub officio duplici per vniuersas orbis ecclesias volumus, statuimus, & percipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus soléniter celebrari.

De immunitate ecclesiarum, cœmeteriorum, & aliorum locorum religiosorum C

TIT. XXIII.

Alexander quartus.

Seculares potestates ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis vel acquirendis exigere non præsumant: nec eos compellere ad ipsas distrahend

endum, vel extra manum suam ponendum. hoc licit. Ioannes Andreas. CAP. I.

QVIA nonnulli habentes temporale dominium, vel potestatis gerentes officium secularis, libertatem & immunitatem ecclesiasticam lædere ac minuere tanquam honoris & priuilegij ecclesiarũ inuidi mo[l]iuntur: expedit, quòd per diligentiam & authoritatem sedis Apost. (quæ curam habet ecclesiarum omnium & tutelam) contra talium ausus, & conamina opportunũ remedium apponatur, * vt ecclesiæ ipsæ in plenitudine iuris sui & libertatis integritate lętentur, ac detestabilis malignorum audacia & insolẽtium nefaria temeritas propulsetur. Sane intelleximus, quòd in regno Franciæ, communiæ, scabini, seu consules & alij domini temporales, & ij, qui iurisdictionem in ipsis communiis, ciuitatibus, castris & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commissa est executio iustitiæ secularis, molesti sunt nimium ecclesiis super pluribus & infesti: & inter cætera nituntur & student, vt illis collectas & tallias & alia huiusmodi eædem ecclesiæ prætextu bonorum, quæ acquisiuerunt tribuant & persoluant, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Volentes itaque super

**Vide l. proximè. ff. de iis quæ in testa. delen.*

his

his omnibus (prout expedit) solicitè proui- A
dere, tótq; temerariis ausibus congruis præsidiis obuiare, authoritate apostolica præhabita cum fratribus nostris diligenti deliberatione decernimus non licere præfatis communiis, scabinis, & iis, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent, vel iustitiã temporalẽ exercent, tallias vel collectas seu exactiones quascunq; ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere vel exigere ab eisdẽ pro domibus, prædiis, vel quibuscunque B
possessionibus ab eisdem ecclesiis, vel personis ecclesiasticis legitimè hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiam si ipsæ ecclesiæ vel personæ, vel res huiusmodi sint intra illorum districtum vel territorium constitutæ. Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum, * acquisita iam vel quæ deinceps acquirent aliquatenus coarctare. C

** Hoc verbũ latius patet quã alienare. vnde non poterit cõcedere, similiter ponere in manu, la-*

Gregorius x. in generali concil. Lugduñ.

In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti: exclusis clamoribus & seditionibus, consiliis vniuersitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquiis, negociationibus, & nundinis ac iudiciis secularibus, & maximè criminalibus. hoc dicit, vsque ad §. ordinarij. Dominicus.

CAP.

CAP. II.

tumuerbũ est. Baldus consil. clxvij. ij. volu. doc. Fon.

DEcet domum domini sanctitudo, decet vt cuius in pace factus est locus, eius, cultus sit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad ecclesias humilis & deuotus ingressus, fit in eis quieta conuersatio, deo grata, inspicientibus placita, quæ considerantes non solum instruat, sed & reficiat. Conuenientes ibidem nomen illud, quod est super omne nomen (à quo aliud sub cœlo non est datum hominibus, in quo saluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Iesu Christi, qui saluum faciet populum suum à peccatis eorum) exhibitione reuerentiæ specialis attollant, & quod generaliter scribitur, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes (præcipuè dum aguntur missarum sacra mysteria) gloriosum illud nomẽ quandocunque recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione testentur: attendantur in locis eisdem intentis præcordiis sacra solennia, deuotis orationibus insistatur, nullus in locis eiusdem, in quibus cum pace ac quiete vota cõuenit celebrari, seditionem excitet, conclamationem moueat, impetúmve cõmittat. Cessent in locis illis vniuersitatum & societatum quarumlibet concilia, conciones & publica par

Philip. 2.

ca parlamenta. Cessent vana & multo fortius fœda & prophana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremo quæcunque alia, quæ diuinum possunt turbare officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in ecclesiis earúmque cœmeteriis negociationes, & præcipue nundinarum ac fori cuiuscunque tumultus, omnis in eis secularium iudiciorũ strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laicos criminalis maximè agitetur, sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena. A B

Locorum ordinarij exequi debent hîc contenta, & sententiæ in ecclesiis habitæ sunt nullæ: & contrà facientes puniri debent. h.d. Dominicus.

Ordinarij locorum hoc faciant obseruari: suadenda suadeant, interdicta huius canonis authoritate compescant, ad hoc alios etiam in ecclesiis ipsis magis assiduos, & in præmissa idoneos deputando. Et nihilo minus processus iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui verò præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint: præter processum ordinariorum & deputandorum ab ipsis, diuinæ C

uinæ vltionis & noſtræ poterunt acrimoniam formidare, donec ſuum confeſſi reatum à ſimilibus firmato propoſito deliberauerint abſtinere.

Bonifacius octauus.

Ponit exceſſus laicorum, qui clericis collectas, tallias & onera imponebant: & exceſſus clericorum, qui talibus conſentiebant.

CAP. III.

Clericis laicos infeſtos oppido tradit
B antiquitas, quod & præſentium experimenta temporum manifeſtè declarant, dum ſuis finibus non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quàm ſit eis in clericos eccleſiaſticáſve perſonas & bona interdicta poteſtas: eccleſiarum prelatis, eccleſiis, eccleſiaſticiſque perſonis regularibus & ſecularibus imponunt onera grauia, ipſóſque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipſis
C ſuorum prouentuum vel bonorum dimidiam, decimam, ſeu viceſimam, vel quãuis aliam portionem aut quotam exigunt & extorquent, eóſque moliuntur multifariè ſubiicere ſeruituti, ſuæque ſubmittere ditioni: & (quod dolenter referimus) nonnulli eccleſiarum prælati eccleſiaſticæque perſonæ trepidantes vbi trepidandum non eſt, tranſitoriam pacem quærentes, plus ti-

mentes maiestatem temporalem offendere, quàm æternam, talium abusibus nō tam temerariè, quàm improuide acquiescunt: sedis apostolicæ authoritate seu licentia non obtenta. A

Præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel ecclesiarum nil laicis soluere debere absque licentia apostolicæ sedis, sub quocunque colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici tallias non exigant vel recipiant: nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarum: singulares contrà facientes excommunicat, vniuersitates interdicit, quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem si postmodum soluantur vel recipiantur: & ab his sententiis solus papa absoluit, preterquam in mortis articulo. hoc dicit. B

§. Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes: de fratrum nostrorum consilio apostolica authoritate statuimus, quòd quicunque prælati ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel seculares quarumcunque ordinum cōditionis seu status, collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouētuum vel bonorum laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos cōsenserint, aut quanuis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum C

rum

rum prouentuum vel bonorum æstimationis vel valoris ipsorum sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij vel doni nomine, seu quouis alio titulo modo vel quæsito colore absque authoritate sedis eiusdem: necnon imperatores, reges, seu principes, duces comites, vel barones, potestates, capitanei, vel rectores, quocunque nomine censeantur, ciuitatum, castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum vbilibet: &
B quiuis alij cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exegerint, vel receperint, aut apud edes sacras deposita ecclesiarum vel ecclesiasticarũ personarum vbilibet arrestauerint, saisiuerint, seu occupare præsumpserint, vel arrestari, saisiri aut occupari mandauerint, aut occupata, saisita, seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel fauorem publicè vel occultè, eoipso sententiam excommu-
C nicationis incurrant. Vniuersitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto. Prælatis & personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna districtè mandantes, vt talibus absque expressa licentia dictæ sedis nullatenus acquiescant: quódque prætextu cuiuscunque obli-

gationis, promisſionis, & confeſsionis fa- A
ctarum hactenus vel faciẽdarum in antea, priuſquam huiuſmodi conſtitutio, prohibitio, ſeu præceptum ad notitiam ipſorũ peruenerit, nihil ſoluant, nec ſupradicti ſeculares quoquo modo recipiant. Et ſi ſoluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto. A ſupradictis autem excommunicationum & interdicti ſententiis nullus abſolui valeat (præterquam in mortis articulo) abſque B
ſedis apoſtolicæ authoritate & licentia ſpeciali: Cum noſtræ intentionis exiſtat tam horrẽdum ſecularium poteſtatem abuſum nullatenus ſub diſsimulatione tranſire.

Omnia priuilegia derogantia huic conſtitutioni caſſat & irritat.

Non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis ſub quibuſcunque tenoribus, formis, ſeu modis, aut verborum conceptione conceſsis imperatoribus, regibus & aliis ſupra- C
dictis, quæ contra præmiſſa in nullo volumus alicui vel aliquibus ſuffragari.

Idem.

Excommunicati ſunt, qui impediunt ſuper cauſis, quæ ad forum eccleſiaſticum de iure vel de conſuetudine pertinent literas à ſede apoſtolica impetrari, vel ſuper ipſis coram ordinariis vel delegatis eccleſiaſticis litigari. Ioannes And.

CAP.

A CAP. IIII.

QVoniam (vt intelleximus) quorundam iustitiariorum, balliuorum, iudicúmve secularium ac temporalium dominorum in quibusdam partibus præsumptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorum siue districtibus literas apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negociis, seu quæstionibus, quæ ratione B personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine ad forum * ecclesiasticũ pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel apostolicas literas iustitiæ complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel à lite causa seu quæstione desistere compelluntur: Nos iustitiam nostram & ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, qui alios in sua iustitia confouemus: statui- C mus districtius inhibendo, ne quis impetratores literarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, siue ambæ partes hoc voluerint, siue vna super causis ecclesiasticis, siue quæ ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negociorum, vel rerum de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium

*Quæ sint illæ causæ, vide in ca. licet. de foro compe. in antiq. Barto. in extrauagan. ad reprimẽdã. in verbo, denunciatione.

ad desistendum, vel in foro seculari de quæstionibus huiusmodi litigandum per eorundem iudicum ecclesiasticorum vel impetrantium, aut litigantium seu volentium litigare, aut propinquorum ipsorum seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionem, modísve aliis quibuscunque compellat seu compelli faciat vel procuret: nec per se aliósve impediat, quò minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinariis querelantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint liberè iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem. Si quis verò contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere: à qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictio vsurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integrè fuerit satisfactum) nullatenus absoluatur. Idem. A B C

Domini temporales prohibentes subditis, ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant: ipso facto excommunicationem incurrunt. h. d. Dom. CAP. V.

EOs, qui temporale dominium obtinẽtes suis subditis, ne prælatis aut clericis seu

A ſeu perſonis eccleſiaſticis quicquā vendant, aut emant aliquid ab eiſdē, neque ipſis bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant, aliquando interdicūt (cum talia in derogationem libertatis eccleſiaſticæ præſumantur) eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubiacere.

Ne clerici vel monachi ſecularibus negociis ſe immiſceant

B

TIT. XXIIII.

Bonifacius octauus.

Capitulum ſuper ſpecula, prohibens audientiā legum vel phyſicæ, non includit parœciales eccleſias habentes, niſi ſint plebaniæ habentes ſub ſe capellas, in quibus clerici perpetuò inſtituantur. h.d. Dominicus.

CAP. I.

C STATVTVM felicis recordationis Honorij papæ tertij prædeceſſoris noſtri, quod decanis, archidiaconis, præpoſitis, plebanis, cantoribus, & aliis clericis habentibus perſonatus, audire leges vel phyſicam interdicit: ad eos, qui parœciales eccleſias obtinere noſcuntur, piæ memoriæ Clementis papæ quarti prædeceſſoris noſtri veſtigiis

inhærentes, declaramus præsentis constitu- A
tionis oraculo ratione ecclesiarũ huiusmo-
di non extendi. Nisi eædem ecclesiæ fue-
rint plebaniæ sub se capellas habentes, in
quibus instituantur clerici perpetui ne-
queuntes ab ipsis absque causa rationabili
amoueri.

Idem.

Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittens, vel ad quacunque studia accedens, non obtenta licentia & prælati & conuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationem incurrunt. h. d. Dominicus. B

CAP. II.

VT periculosa religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne decætero aliquis quamcunque religionẽ tacite vel expresse professus, in scholis vel alibi temere habitum religionis suæ C dimittat: nec accedat ad quæuis studia literarum, nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus vel maioris partis eiusdem sibi eundi ad studium, licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiã ipso facto. Doctores quoque siue magistri, qui religiosos habitu suo dimis-

A dimisso leges vel physicam audiẽtes scienter docere, aut in scholis suis pręsumpserint retinere: simili eoipso sint sententia innodati.

Idem.

Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ super delicto ibi commisso delegans, vt veritate inquisita iustitiam exequatur: irregularis non efficitur, licet pœna sanguinis inferatur. hoc dicit. Dominicus.

B CAP. III.

EPiscopus, seu quicũque alius prælatus, vel clericus iurisdictionem obtinens temporalem: si homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commisso, balliuo suo aut alii cuicunque iniungat, vt super hoc veritatem inquirens iustitiæ debitum exequatur: irregularis censeri non debet: quamuis ipse balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis C processerit iustitia mediante. Nam licet clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen (cum iurisdictionem obtinent temporalem) debent & possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare.

inhærentes,declaramus præsentis constitutionis oraculo ratione ecclesiarũ huiusmodi non extendi. Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas habentes,in quibus instituantur clerici perpetui nequeuntes ab ipsis absque causa rationabili amoueri. A

Idem.

Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittens,vel ad quæcunque studia accedens,non obtenta licentia & prælati & conuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos,similiter excommunicationem incurrunt.h.d. Dominicus. B

CAP. II.

VT periculosa religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus,ne decætero aliquis quamcunque religionẽ tacite vel expresse professus,in scholis vel alibi temere habitum religionis suæ dimittat:nec accedat ad quæuis studia literarum,nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus vel maioris partis eiusdem sibi eundi ad studium,licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiã ipso facto. Doctores quoque siue magistri,qui religiosos habitu suo C

dimis

A dimiſſo leges vel phyſicam audiẽtes ſcienter docere,aut in ſcholis ſuis pręſumpſerint retinere:ſimili eoipſo ſint ſententia innodati.

Idem.

Clericus in loco temporalis iuriſdictionis ſuæ ſuper delicto ibi commiſſo delegans,vt veritate inquiſita iuſtitiam exequatur:irregularis non efficitur,licet pœna ſanguinis inferatur .hoc dicit.'Dominicus.

B CAP. III.

EPiſcopus,ſeu quicũque alius prælatus, vel clericus iuriſdictionem obtinens temporalem:ſi homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in iuriſdictione ſua commiſſo,balliuo ſuo aut alij cuicunque iniungat,vt ſuper hoc veritatem inquirens iuſtitiæ debitum exequatur:irregularis cenſeri non debet:quamuis ipſe balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam ſanguinis C proceſſerit iuſtitia mediante. Nam licet clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat,eas tamen(cum iuriſdictionem obtinent temporalem)debent & poſſunt metu irregularitatis ceſſante aliis delegare.

SEXTI DECRE-TALIVM A

LIBER QVARTVS.

De sponsalibus & matrimoniis TIT. I.

Bonifacius octauus.

Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem: B *quæ habet dirimere sequentia sponsalia, sed non præcedentia.*

CAP. VNICVM.

X* SPONSALIBVS puris & certis etiam si cõsanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quauis ratione sint nulla, dummodo non sint C nulla ex defectu consensus:* oritur efficax iure ad impediendum & dirimendum sequẽtia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedẽtia dissoluendum, impedimentum iustitiæ publicæ honestatis. Quare ille, qui sponsalia purè ac determinatè cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit, ex

** Not. hic Do. Phil. quòd actꝰ iure naturali aliquis, potest iure positiuo effici nullus.*

A ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minimè derogatur) ad matrimonium contrahendum cũ prima remanet obligatus.

Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante euentum. h. d. Ioan. And.

Ille verò, qui sponsalia cum aliqua muliere * sub conditione * contraxit, si postmodum ante conditionis euentum cũ alia B prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti: cùm secunda remanere debebit. Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem sicuti consensum non habentibus, & in certis nulla publicæ honestatis iustitia oriatur.

No. De. hic illã dici mulierẽ quæ nõdũ matrimonio copulata est. Font.

** Vide l. cũ ad præsens. ff. si cert. pet. Font.*

De desponsatione impuberum

TIT. II.

Bonifacius octauus.

C *Sponsalia amborum infantium vel alterius tantum per superuenientiam maioris ætatis non validantur, nec publicam honestatem inducunt: nisi fuerint ratificata tacite vel expresse. hoc dicit vsque ad §. Idem quoque. Domi.*

CAP. VNICVM.

SI INFANTES ad inuicem, vel vnus maior septẽnio & alter minor sponsalia contraxerint: ipsi vel

vel parentes pro eis nisi per cohabitationē eorum mutuam,seu aliàs verbo vel facto ipsorum liquido appareat eosdē in eadem voluntate factos maiores septēnio perdurare:spōsalia huiusmodi,quæ ab initio nulla erant,per lapsum dicti temporis minimè conualescunt:& ideo cum sint nulla ratione defectus consensus,publicæ honestatis iustitiam non inducunt. A

Sponsalia per verba de præsenti contracta inter impuberem & puberem,vel inter impuberes non proximos pubertati,valent vt sponsalia de futuro:nec in matrimoniū transeunt ex sola perseuerantia ætatis:nisi aliter approbentur:inducūt tamen publicam honestatem.h.d. Dominicus. B

Idem quoq; si pubes & impubes,vel duo impuberes nō proximi pubertati,& in quibus ætatem malicia nō supplebat,per verba cōtraxerint de præsenti,sponsalia enim illa,quæ iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro(licet verba cōsensum exprimentia de præsenti haberent,& matrimonium contrahere intenderent cōtrahentes) per aduentū pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti:nec matrimonium(quod vt matrimoniū ætate non tenuit prohibente)per lapsum dicti tēporis conualescit:nisi per carnis copulam subsecutam,vel aliquem modū alium contra C

A trahentes eosdem cũ eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis tempora peruenisse constiterit euidenter, per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducta.

Sponsalia pro absentibus filijs non tenent: nisi ipsis præsentibus, vel nisi adprobauerint tacite vel expresse ex post facto. h. d. Domi.

Porrò ex sponsalibus, quæ parentes pro B filiis puberibus vel impuberibus plerũque contrahunt, ipsi filij si expresse consenserint vel tacite, vt si præsentes fuerint nec cõtradixerint obligantur: & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis. Et est idẽ si filij tempore sponsaliorum absentes & etiam ignorantes eadem sponsalia post scientes ratificauerunt tacite* vel expresse: aliàs ex sponsalibus cõtractis à parentibus pro filiis, nec ipsi filij obligantur. nec publicæ honestatis C iustitia inde surgit.

* *Vide Bar. in l. quo enim. ff. rem ra. ha. Font.*

De cognatione spirituali

TIT. III.

Bonifacius octauus.

Inter baptizatum & leuantem filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem & patrem & matrem suscepti & similiter

liter de baptizante, spiritalis contrahitur cognatio.h.d.vsque ad §.Ex confirmatione. Domi. A

CAP. I.

NEDVM inter baptizatum & illum,* qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundem baptizatū & suscipientis filios & vxorem ante susceptionē carnaliter cognitam ab eodem: imò etiam inter suscipientem, patrémque baptizati & matrem, cognationem spiritalem in baptismo contrahi iure constat: quæ cognatio & contrahendū matrimonium impedit, & dirimit post cōtractum. Et eadem quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda. B

** Procedit si ille est Christianus. xxx. q. j. c. ij. de cōs. dist. iiij. in baptisma. te. Ioan. Andr. in reg. ex eo. infra de reg. iur.*

Confirmatio frontis, inducit spiritalem cognationem sicut baptisma.h.d. Domi.

Ex cōfirmatione quoq; seu frontis chrismatione, spiritalis cognatio eisdem modis cōtrahitur: matrimonia similiter impediēs contrahenda & dirimens pòst contracta. C

Idem.

Compaternitas per cathecismum contracta, impedit matrimonium: sed non dirimit. Io. And.

CAP. II.

PEr cathecismum, qui præcedit baptismum sacramentorum fundamentū & ianuam reliquorum, cognatio spiritalis cōtrahitur: per quam contrahendum matrimon

A monium impeditur. Vt ex prædecessoris nostri Clementis papæ tertij decretali colligitur euidenter: dicendo enim, quòd talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur quòd afferat: nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit. Per illam tamē cognationem matrimonium post eam cōtractum minimè separatur.

Idem.

B *Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte vel chrismatione frontis: tamen si plures interueniunt, cognationem contrahunt spiritalem. Et ex aliis sacramentis cognatio non contrahitur. h.d. Domi.*

CAP. III.

Qvanuis non plures* quàm vnus vir, vel vna mulier accedere debeant, ad suscipiendum de baptismo infantē, iuxta sacrorum canonum instituta: si tamē

** Vide l. ad testiū. §. fi. ff. de testa.*

C plures accesserint, spiritalis cognatio inde contrahitur: matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissoluens.

a De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idem iudicium est habendum. Ex datione verò aliorum sacramentorū, cognatio spiritalis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediat vel dissoluat.

SEX

SEXTI DECRE- A
TALIVM

LIBER QVINTVS.

De accuſationibus, inquiſitiobus, & denunciationibus

TIT. I.

Bonifacius octauus.

Ex confeßione coram delegato inquirente ſuper certis criminibus deputato facta, punitur cōfitens, licet dicat ſe prius diffamatum non fuiſſe, vel inquiſitionis capitula non habuiſſe. hoc dicit. Dominicus. B

CAP. I.

OSTQVAM corā eo, qui contra te ſuper certis criminibus inquiſitor fuerat deputatus, eadem crimina C fuiſti confeſſus, fruſtra cōfeſsionem tuam (quo minus puniaris ex ea prout iuſtitia ſuadebit) j. eo prætextu impugnare cōtendis, quòd ſuper eiſdem criminibus non fueras antea diffamatus. Vel quòd per eundem inquiſitorem capitula ſuper quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt.

Idem

A Idem.

Valet inquisitio facta super veritate criminū omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. hoc dicit secundum Ioan. And.

CAP. II.

SI is, cui contra te commissa fuerat simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, nec reclamante, aut quicquā super hoc excipiente (infamiæ inquisitione omissa) ad veritatem
B eorundem criminum inquirendam: processum huiusmodi ex eo quòd non fuit de infamia primitus inquisitum, vlterius impugnare nequibis.

De hæreticis TIT. II.

Gregorius ix. Remeñ. archiepiscopo, & suis suffraganeis.

Propter crimen hæresis clericum in quibuscunque sacris ordinibus constitutum, solus eius
C *episcopus degradare poterit. h. d. Dominicus.*

CAP. I.

QVONIAM episcoporum numerus ad degradationem clericorū à canonibus constitutus non potest de facili *conuenire. Concedimus, vt sacerdotem vel alium clericum in sacris ordinibus constitutum (cum pro hæresi fuerit curiæ seculari relinquendus, aut

**Not. hic quòd propter difficultatē re-*

perpetuò immurandus) conuocatis abbatibus, aliisque prælatis & religiosis personis ac literatis suæ dioecesis, de quibus expedire videbitur, suus solus possit episcopus degradare.

laxatur iuris solennitas: vt habes c. supra eo. & l. j. §. fi. ff. de ven. in poss. mit. Font.

Alexander quartus.

Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptatores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhumet eorum corpora, locus verò priuatur sepultura. hoc dicit vsque ad §. Inhibemus. Domin.

CAP. II.

Qvicunque hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ vsque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere. Nec absolutionis beneficium mereātur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua careat sepultura.

Excommunicari debent laici publicè, vel occultè disputantes de fide. hoc dicit. Dominic.

Inhibemus quoque, ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè, vel priuatim de fide catholica disputare. Qui verò contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non

A *Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum vsque ad secundam generationem, ad beneficia ecclesiastica, vel officia publica. hoc dicit. Dominicus.*

Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorúmque filij vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quòd si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

B *Priuati sunt habẽtes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum: & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. hoc dicit. Dominicus.*

Ad hæc quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum dignitates, personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nunc priuamus taliter acquisitis, volentes, quòd tales & habitis careãt perpetuò: & si receperunt illa scienter, ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur.

C *Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta, etiã si postea vitium detegatur. hoc dicit. Dominic.*

Illorum autem filiorũ emancipationem,

quorum parentes post emancipationem, A
etiam huiusmodi apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis inuium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui iuris: cùm dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in parentum hæreticorum desierint potestate.

Idem inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Filij vel hæredes petentium in infirmitate sua hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quòd non sana mente, vel perdita loquela susceperint, si cōstat quòd erant sanæ mentis, vel si prius suspecti, vel diffamati erant de hæresi: aliàs admittuntur, scilicet per testes fide dignos non suspectos. hoc dicit. Dominic. B

CAP. III.

Filij, vel hæredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent petierūt hæreticos cōsolaturos, vt ab eis per manus C impositionem cōsolationem reciperent secundum pessimam consuetudinem eorundem, sicque viam fuerint vniuersę carnis ingreßi: ad probandū, quòd ipsi defuncti consolationem illam, imò verius desolationem

** Quod* nō* sanę mentis effecti susceperint, vel post *ex verbis* perditam iam loquelam (cùm tamen moris *& actib'* sit (vt dicitur) apud eos, quòd nullum taliter

consol

A consolentur,qui nõ sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam)admitti nõ debent:si dum viuebât,diffamati erant de hæresi,vel suspecti, aut legitimè constiterit, quòd sanæ mentis existentes huiusmodi hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filij,vel hæredes ad probandũ præmissa. Non tamen per vxores, filios, familiares,vel de suis aliquos,sed per testes alios fide dignos,& specialiter fidei zelatores.

probatur: vt not. in l.si cũ dotem.§.sin autem.ff. sol.mat.c. hoc habet. xlvj.dist. ca.legitimus. xciij.distin.

B Idem eisdem.

Relapsi in hæresim sunt tradendi curiæ seculari,licet pœniteat eos,& ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta pœnitentiæ & eucharistiæ.h.d.Domin.

CAP. IIII.

SVper eo,quòd scriptum legitur, ecclesia nulli claudit gremium redeunti.quodq; ij, qui post abiurationem erroris, vel postquã se proprij antistitis examinatione pur-C gauerint,si deprehẽsi fuerint in abiuratam hæresim recidisse,seculari decernuntur iudicio sine vlla penitus audientia relinquendi:cùm scripturæ huiusmodi videantur sibi inuicem aduersari, quid tenendum sit per sedem edoceri apostolicam postulastis.Nos itaque inquisitioni vestræ de fratrũ nostrorum consilio respondemus,quòd taliter deprehensis, etiam si (vt dictum est) sine vlla

penitus audientia relinquendi sint iudicio A seculari, si tamen postmodum pœniteat, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt (humiliter petita) sacramenta pœnitentiæ, ac eucharistiæ deneganda.

Idem eisdem.

Excommunicati, participes, & socij criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. hoc dicit. Dominicus. B

CAP. V.

IN fidei fauorem, Concedimus, vt in negocio inquisitionis hæreticæ prauitatis excommunicati & participes, vel socij criminis ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis, Et ex numero testiũ, aut personarum (tam deponentium, quàm C eorum contra quos deponitur) qualitate, ac aliis circunstantiis sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

Idem eisdem.

Ordinarij, vel eorũ delegati, & inquisitores sine pœna excõmunicationis facere habent executionem iustitiæ contra hæreticos, per habentes iurisdictionem secularem in loco: licet excõmunicati

A *cati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideant. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. VI.

PRæsidẽtes regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci (licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut inquisitorum hæreticæ prauitatis non valentiũ sine moris dispen-
B dio, vel negocij periculo recursum habere ad superiores, qui legitimè in locis ipsis possint iustitiam exequi) possunt & debent cõtra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum iustitiam, & suũ officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt. Non tamen præsidentibus prælibatis, vel officialibus eorundem propterea in aliis casibus
C intelligatur cõcessum aliqd vel permissum.

Idem eisdem.

Excommunicatus propter contumaciam non respõdendi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur, vt hareticus. h. d. Dominic.

CAP. VII.

CVm contumacia (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adiiciat vehementem: si suspectus de hæresi

vocatus à vobis, vt de fide respondeat, excõmunicationis vinculo (pro eo quòd parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quã si per annum animo sustineat pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur. A

Idem eisdem.

Abiurans in iudicio hæresim propter vehemẽtem præsumptionem: si iterato labitur (licet non fuisset probatum plenè) relapsus dicitur. secus si leuis erat præsumptio. hoc dicit, vsque ad §. Eum verò. Dominicus. B

CAP. VIII.

Accusatus de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna, & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea cõmittit in ipsa, censeri debet quadã iuris fictione relapsus: licet ante abiurationem suam, hæresis crimen plenè probatũ non fuerit cõtra ipsum. Si autem leuis & modica suspicio illa fuerit, (quanquam ex hoc sit grauius puniendus) non tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri. C

Culpabilis in vno articulo hæresis generaliter postea abiurando, relapsus dicitur si cõmittit etiã in alium articulum separatum. h. d. Dominic.

Eum verò, qui in vna hæresis specie vel secta commisit, aut in vno fidei articulo, seu eccles

A ecclesiæ sacramento errauit,& postmodum hæresim simpliciter,vel generaliter abiurauit: si ex tunc in aliam etiam hæresis speciem siue sectam, aut alio articulo seu sacramento cõmittat, volumus, vt relapsum in hæresim, iudicari.

Qui post abiurationem hæresis, de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur, facto vel verbo hæreticis communicat in rebus hîc prohibitis, relapsus dicitur hoc dicit. Dominic.

B Ille quoque, de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterat,vel nunc cõstat: si post illam hæreticos acceptet, deducat, visitet,siue associet,aut dona vel munera eis donet,vel mittat,seu fauorem eis impendat, qui excusari non possit etiam sine adoratione:(vt verbis vestris vtamur)meritò debet iudicari relapsus,cùm illum ex approbata à se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse.

C *Testis in causa hæresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indiciis constet dictum nõ corruptionem, sed veritatem continere. h.d.*

Licet verò periuri à testimonio, etiã post pœnitentiam repellantur: si tamen ij, qui coram inquisitoribus iurantes, tam de se, quàm de aliis super facto hæresis dicere veritatem, eam celando deierent,& postmo-

dum velint corrigere dictum suum contra A se, ac alios suos complices deponendo: cùm crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis apparuerit tales, non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei orthodoxæ dictum suũ velle corrigere, ac modo (quæ prius tacuerant) reuelare in fauorem fidei (nisi aliud obsistat) stari debet, tam cõtra se, quàm cõtra reliquos attestationibus eorundem.

Inquisitores super hæresi deputati, non se intromittant de diuinationibus vel sortilegiis non sapientibus hæresim manifestam. hoc dicit. Dominicus. B

Sanè cùm negocium fidei (quod summè priuilegiatũ existit) per occupationes alias non debeat impediri: pestis inquisitores hæreticæ à sede apostolica deputati, de diuinationibus, aut sortilegiis (nisi hæresim saperent manifestè) intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed eos re- C linquere suis iudicibus puniendos.

Inquisitores hæresis de quæstionibus vsurarum se intromittere non possunt. hoc dicit.

De quæstionibus præterea vsurarum motis, & cõtra illos, quibus restitutionem vsurarum in pœnitentia pro hæresis crimine iniunxerunt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesiæ obligarunt, intromitt

A mittere ſe non poſſunt: ne per cauſas huiuſmodi offendiculum negocio fidei præparetur.

Inquiſitores poſſunt compellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici nō erant) ad implendum pœnitentiam iniunctam in bonis temporalibus: ſecus ſi mortui ſint antequam fuerit pœnitentia iniuncta. h. d. Dominic.

Si verò pro iis, quæ in hæreſi receptando, vel defendendo hæreticos, ſeu eis fauendo, B non tamen exiſtens hæreticus, quis commiſerit, ſub obligatione bonorum ſuorum inquiſitoribus ſe adſtrinxit ad recipiendam ab eis pœnitentiam & complendam: & ea licet iniuncta, non tamen peracta deceſsit: ſi per huiuſmodi pœnitentiam onus impoſitum fuerit proficiens ad ſalutem, in bonis eius temporalibus exequendum, ad cōplementum ipſius per inquiſitores cogi debent hæredes, vel alij ad quos cum ſuo oC nere bona huiuſmodi deuenerunt. Porrò, ſi propter huiuſmodi hęreticorum receptationem, defenſionem, ſeu fauorem, quis ad faciendam pœnitentiam, quam inquiſitores ipſi iniungere vellēt, bona ſua obligauerit eiſdem: & antequam ei pœnitentia iniungeretur deceſſerit: eius hæredibus non eſt ſatisfactio pro extincto iam crimine iniungenda.

Poſt

Post mortẽ hæretici declarari potest eũ hæreticum fuisse, ad finem confiscandi. Dominicus. A

In eo verò casu, quò hæredes ad successionem non debent ob hæresim sui authoris admitti: non obstante, quòd authore ipso viuente hoc non fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum, ad confiscationem bonorum post mortẽ eiusdem nihilominus procedatur.

Clerici instruentes testes, ne inquisitores veritatem inuestigent, puniri possunt per eos: & religiosi grauius puniuntur. hoc dicit. Domin. B

Sacerdotes insuper, & alij clerici, qui negocium inquisitionis instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebitè liberando inuenti fuerint impedire (cùm non sit dubium eos ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per inquisitores à talibus compesci possunt, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum. C quàm aliàs, prout culpa exegit delinquentis. Religiosi etiam sunt immurationis * pœna, vel alia grauius puniendi quàm seculares: si inuenti fuerint in hæresi, vel consimilibus deliquisse.

* *Quæ sit illa, dixi supra e.c. j. & ista pœna est à ec. non. ll. inuenta l.*

Vrbanus quartus.

Non valent statuta per quæ inquisitoris hæresis officium impeditur, vel retardatur.

CAP.

A CAP. IX.

STatutum ciuitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negocium inquisitionis hæreticæ prauitatis, directè vel indirectè (ne in eo liberè procedi valeat) contigerit impediri, vel quomodolibet retardari nullius existere firmitatis. Ipsiúsque ciuitatis vel loci dominum, potestatem, capitaneum, consules, vel rectores, per quem vel quos eadem ciuitas, seu locus regitur, quocunque nomine cẽseantur, ad statutum huiusmodi loci diœcesano, vel eius vicario, aut inquisitori, seu inquisitoribus labis præfatæ, sine moræ dispendio exhibendum: & si tale inuentum fuerit, reuocandum omnino, vel saltem eatenus moderãdum, quòd per illud inquisitionis processus non impediantur, vel aliquatenus retardentur, per censuram ecclesiasticam decernimus compellendos.

aut damnum. §. solent. ff. de pœnis. ca. quanuis. de pœ. infrà eo.

B

C Clemens iiij. inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Officium inquisitoris hæresis morte concedentis non expirat: etiam quò ad negocia prius non cœpta vel exorta. hoc dicit. CAP. X.

NE aliqui dubitationem solicitam excitantes in dubium reuocent, an officium inquisitionis hæreticæ prauitatis solicitudini vestræ intra certos limites ab apostolica

stolica sede commissum, expiret per mortem Romani pontificis, qui commisit: Praesenti declaramus edicto, ipsum officium non solum quo ad negocia viuente mandatore incoepta, imò etiam, quo ad integra & non coepta, & quod plus est quantũ ad ea quae tunc nequaquam emerserãt in fauorẽ fidei post committẽtis obitum perdurare. A

Idem eisdem.

Informat inquisitores ad deum, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra haereticos & suos fautores: & etiam in eos absoluendo cùm verè redierint. B

CAP. XI.

VT officium inquisitionis contra haereticos in prouincia, in qua vobis idẽ officium est commissum authoritate apostolica possitis efficacius adimplere, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vbique in praefata prouincia simul vel separatim, aut singulariter (prout negocij vtilitas suadebit) contra haereticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, necnon contra infamatos de haeresi vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (hominum metu diuinóque timore proposito) procedatis. Si verò aliquis ex praedictis haeretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiae vnitatem C

tem

A tem: ei iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eidem quod iniungi talibus consueuit: prouiso solerter ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & vos (imò seipsos) fallentes sub agni specie lupum gerant.

Instruit inquisitores in modo examinationis testium: & in personis, quæ testificata scribere debeant. hoc dicit.

Verùm, quia in tam graui crimine cum B multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore duræ, ac dignæ seueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas: in quarum præsentia per publicam (si commodè potestis habere) personam, aut per duos viros idoneos fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. C Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia, quæ in commisso vobis officio ad scriniarij, seu tabellionis officium pertinent, teneri districtè præcipimus, cùm per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo tabellionatus officium habuisse, aut exercuisse noscun-

tur

tur,& illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negocij fidei fuit apostolica sede commissum, & in posterum committetur:concedentes huiusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet,qui similiter dum essent in seculo, tabellionatus officium habuerunt & exercuerunt, quibusuis etiam clericis secularibus officium ipsum habentibus (etiam si iidem fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercendi liberè officium ipsum,quò ad præmissa, non obstante statuto aliquo contrario canonis vel ordinis, quocunque vallato munimine potestatem. A B

Instruit inquisitores circa personas, per quas impediri posset, vel differri inquisitionis negocium.hoc dicit.

Compescendi præterea monitione præmissa per censuram ecclesiasticā appellatione postposita,prædicatores questuarios(vbi contigerit pro inquisitionis seu fidei negocio congregationem fieri, vel aliàs eidem negocio,quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prædicationis officio,quod ad ipsos nullatenus pertinet(quorum interest tantum charitatiua subsidia suppliciter petere, ac indulgentiam si fortè habent exponere) liberam vobis & singulis C

lis

A lis veſtrum concedimus authoritate præſentium facultatem. Denique, vt circa præmiſſa plenè vobis & ſingulis veſtrum coërcitionis expedita, & inuiolabilis aſsit authoritas, volumus, vt ea omnia viriliter exequamini (ſi opus fuerit) inuocato auxilio brachij ſecularis, contradictores per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentiis, quibuſcun-
B que perſonis, cuiuſuis conditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus, vel vniuerſitatibus ciuitatum & locorum, ſpecialiter vel generaliter, ſub quacunque verborum expreſsione, vel forma à memorata ſede conceſsis, vel in poſterum * concedendis, cùm ex huiuſmodi, vel aliis priuilegiis, vel indulgentiis nullum vobis in tantæ pietatis negocio velimus obſtaculum interponi: & conſtitutione de duabus
C dietis edita in concilio generali. Statuimus inſuper, vt poteſtas, capitaneus, ſeu rector, vel conſules, ſeu quiuis alij, qui ciuitati præſunt, vel loco alteri ad præſens, aut præerunt in futurum, ad requiſitionẽ diœceſanorum, vel vicariorum ſuorum, ſeu inquiſitorum hæreticæ prauitatis, iurent præciſè attendere inuiolabiliter & obſeruare, ac facere à ſuis ſubditis obſeruari toto tẽ-

* *Hic papa videtur imponere legem ſucceſſori, contra c. ſi. de reſcri. ſupra e. & loquitur hic textus de priuilegio perſonæ & ordi. ſecũdũ Lapum.*

A

pore sui regiminis, in terris suæ iurisdictioni regiminíve subiectis constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, ipsorúmque filios & nepotes à sede apostolica promulgatas, ac etiam approbatas, quas, qui iurare nóluerit & seruare, vt infamis, & tãquam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus officio, & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius, potestas, capitaneus, consul, vel rector habeatur in aliquo, aut decætero in aliquam dignitatem, vel officium publicum vlterius assumatur: & quæ vt potestas, balliuus, consul, vel rector fecerit: nullam obtineant firmitatem. A B

Bonifacius octauus inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Comprehendit ista decre. plura vtilia pro expediendo officio inquisitorum. dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denunciationes. dat potestatem vocandi peritos clerum & populum, vt eis assistant. dat potestatem procedendi contra illos, qui de sua in aliam prouinciam se transtulerunt. dat potestatem repetendi libros & processus, commutandi & mitigandi pœnas, priuandi & priuatos nunciandi officiis & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum: ita tamen quòd hoc fiat de diœce C

A *diœcesanorum, vel in eorum absentia vicariorum suorum consilio: nisi iidem scienter talibus beneficia contulissent. hoc dicit. Ioannes Andreas.*

CAP. XII.

VT commissi vobis officij debitum vtilius & vberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocentij, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, vobis & vestrum singulis committendi citationes & denunciationes sen-
B tentiarum, quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis. Aduocandi quoque prout expedierit peritos, quoslibet, vt vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententiis præbeant consilium opportunum, ac eis, quòd super his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi. Conuocandi etiam clerum & populum ciuitatum, castrorum, aliorúmque locorum (prout di-
C cto negocio fidei videritis expedire.) Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis inquisitionis officium est commissum hæresis crimen constiterit commisisse (licet ad alias partes se transferendos duxerint) procedendi. Necnon faciendi à quibuslibet assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta, in quibus inquisitiones factæ, ac processus per quoscunque

authoritate sedis apostolicæ, vel legatorum eius habiti contra hæreticos continentur: & illorum, qui vestris mandatis obedientes humiliter stant propter hæresim in carcere, vel muro reclusi, pœnam vnà cum prælatis, quorum iurisdictioni subsunt mitigandi vel mutandi, cùm videritis expedire: Priuandi præterea, vel priuatos nunciandi dignitatibus, ac aliis beneficiis ecclesiasticis de diœcesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, & officiis publicis, ac honoribus quibuscunque, eosdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorúmque filios & nepotes plenam cōcedimus facultatem. Sunt autem diœcesani in priuando tales, vel nunciando priuatos beneficiis & huiusmodi requirendi. Nisi fortè constaret legitimè, quòd iidem scienter huiusmodi personis eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirendos non esse censemus, sed potius à suo iudice puniendos.

A B C

Idem.

Christiani ad Iudaismum transeuntes & redeuntes, hæretici reputantur. h.d. secundum Zen.

CAP. XIII.

CONtra Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Iudæorum (etiam si huiusmodi redeuntes, dum erant infan-

tes

A tes, aut mortis metu, non tamen abſolutè, aut præcisè coacti baptizari fuerunt) erit tanquam contra hereticos, ſi fuerint de hoc confeſsi, aut per Chriſtianos, ſeu Iudæos conuicti. Et ſicut contra fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum: ſic contra fautores, receptatores, & defenſores talium eſt procedendum.

Idem.

Non confiſcantur dotes vxorum innocentium B propter hæreſim maritorum. h. d. ſecundum Zen.

CAP. XIIII.

DEcreuit felicis recordationis Inno. papa quartus, quòd proptèr hereſim maritorum, vxorum catholicarum dotes non debeant confiſcari. Quod intelligendum fore cenſemus: niſi fortè mulieres ipſæ cum viris matrimonia contraxiſſent, quos hereticos tunc ſciebant.

Idem.

C *Filij hæreticorum vſque ad ſecundam lineam paternam, ad primam verò maternam, ſunt inhabiles ad beneficium eccleſiaſticum, vel officiū ſeculare, ſi patres ante mortem eccleſiæ reincorporati non fuerint. h. d. ſecundum Domi.*

CAP. XV.

STatutum felicis recordationis Innoc. & Alexandri prædeceſſorum noſtrorum: ne videlicet hæretici, credentes, receptato-

res, defensores & fautores eorum, ipsorúmque filij vsque ad secundam generationem ad aliquod beneficium ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quòd si secus actum fuerit, sit irritum & inane. Primum & secundum gradum per paternam lineam cōprehendere declaramus: per maternam verò ad primum dūtaxat volumus hoc extendi. Hoc sanè de filiis & nepotibus hæreticorū, credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiā decessisse probantur, intelligendum esse videtur: non autē illorū, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ pœnitentiā recepisse: quam ipsi vel iam perfecerūt, vel humiliter prosecutioni eius insistūt, vel parati fuerint ad recipiendam eandem. A B

Idem.

Inquisitor papæ super hæresi, sine speciali mandato non inquirit contra episcopum, sed si eum culpabilem sciuerit, nunciabit papæ. hoc dicit. Ioan. And. C

CAP. XVI.

INquisitores hæreticæ prauitatis ab apost. sede, seu alio vel aliis quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra episcopos nequeant, aut eius prætextu procedere contra eos. Nisi in literis commissi

A missionis apostolicę, quòd hoc possint, contineatur expresse. Si tamen inquisitores ipsi episcopos, vel alios superiores prælatos sciuerint vel inuenerint circa crimen hæresos cõmisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos: id tenebuntur sedi apostolicæ nunciare.

Idem.

Non derogatur ordinariis super processu hæreticorum, licet papa generaliter alteri deleget. B *Et super eodem facto episcopus & inquisitor possunt procedere communiter vel diuisim, vel proferre sententiam, in qua si discordant, debent papæ referre. Et episcopi qualitercunque procedant, debent seruare modum inquisitoribus impositum. hoc dicit. Dominicus.*

CAP. XVII.

PEr hoc, quòd negocium hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab apostolica sede generaliter in aliqua prouincia, ci- C uitate, vel diœcesi delegatur, diœcesanis episcopis, quin & ipsi authoritate ordinaria, vel delegata (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. Verùm, vt dictum inquisitionis negocium efficacius, melius, vtiliúsque procedat: concedimus, quod per episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeant cõmuniter vel diuisim: & si diuisim processerint,

teneantur sibiinuicem communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri: & nisi hoc casu inquisitores in sententiæ prolatione diœcesanis vel econtra duxerint deferendum, per vtrosque simul sententia proferatur: in qua ferenda, si nõ conuenerint, per vtrosque negocium sufficienter instructũ, ad sedem apostolicam remittatur: Siue autem ordinaria, siue delegata episcopi potestate procedant: illum in procedendo modum obseruent, quem inquisitores possunt & debẽt per iura communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes sedis apostolicæ obseruare. A B

Episcopis & inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine non cognoscant: aliàs, prout dicitur hîc, puniuntur. h.d. secundum Zen.

CAP. XVIII.

VT inquisitionis negocium contra hæreticam prauitatem, ad dei gloriã & augmentum fidei nostris temporibus prosperetur, leges, * quasdam per Federicum olim Romanorum imperatorem, tunc in deuotione Romanæ persistentem ecclesiæ promulgatas (quatenus dei, & ecclesiæ sanctæ suæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequuntur, & statutis canonicis non obsistunt) approbantes & obser- C

* *Vide Bart. in l. Aurelius §. idem quæsiuit. ff. de lib. leg. l. in causa*

A obſeruari volentes: vniuerſos ſeculi poteſtates & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarum, ciuitatum, aliorúmque locorum rectores, quibuſcunque dignitatibus vel officiis, aut nominibus cenſeantur, requirimus & monemus, vt ſicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defenſione fidei diœceſanis epiſcopis & inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, à ſede apoſtolica deputatis, aut in poſterum deputandis pa- *ff. de proc. Inno. c. cũ venerabilis. de excep. Font.*
B reant, & intendant hæreticorum credentium fautorum, receptatorum, & defenſorum ipſorum inueſtigatione, captione, ac cuſtodia diligenti, cùm ab eis fuerint requiſiti: & vt præfatas perſonas peſtiferas in poteſtatem, ſeu carcerem epiſcoporum, aut inquiſitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipſi vel aliqui ex eis mandauerint, intra eorundem dominorum poteſtatem, vel rectorum diſtrictũ ducant, vel duci faciant
C ſine mora: vbi per viros catholicos à præfatis epiſcopis, ſeu inquiſitoribus, vel eorum aliquo deputatos ſub arcta & diligenti cuſtodia teneantur, donec eorum negocium per eccleſiæ iudicium terminetur. Vtque de hæreſi à diœceſano epiſcopo vel inquiſitore, ſeu inquiſitoribus condemnatos, præfati poteſtates domini temporales, ſiue rectores, vel eorum officiales, ſeu nuncij ſibi

relictos statim recipiant indilatè animaduersione debita puniendos: nō obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prędictorum nequitiæ filiorum: cùm tam secundum ordinationem prædecessorum nostrorum, quàm secundum legem imperialem, appellationis & proclamationis beneficium expresse sit hæreticis & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictum. Prohibemus quoque districtius potestatibus, B dominis temporalibus, & rectoribus, eorundémque officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cùm merè sit ecclesiasticū) quoquo modo cognoscant vel iudicent, siue captos pro eodem crimine absque dictorū episcoporum siue inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent, aut executionem, sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel inquisitoribus, seu inquisitore iniunctam, prompte (prout ad suum spectat officium) facere C seu adimplere detractent: vel aliàs diœcesanorum, aut inquisitorum iudicium, sententiam, seu processum, directè vel indirectè impedire præsumant. Si quis verò de prædictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis, contra prædicta fecerit, aut præfato

A to fidei negocio ſæpè fatis diœceſano epiſcopo vel inquiſitoribus incumbenti ſe opnere fortè præſumpſerit, vel ipſum aliquatenus impedire, necnon & qui ſcienter in prædictis dederit auxilium, conſilium, vel fauorem, excommunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum: quam ſi per annũ animo ſuſtinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur.

Idem.

B *Bona hæreticorum, ipſo iure ſunt confiſcata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehenſio bonorum fieri non debet per dominum ſecularem, niſi prius pronunciatum fuerit ſuper crimine per iudicem eccleſiaſticum, qui hoc poßit. Io. And.* CAP. XIX.

CVm ſecundum leges ciuiles nefarias, naturę contrarias, inceſtas nuptias cõtrahentes, eoipſo ſuarum dominiũ rerum perdant. Et mulier humanam legẽ tranſ-C grediens, & (prȩſertim parentibus ſuis non conſentientibus) raptoris nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem ſibi obuenerant à raptore, ac aliis conſortibus raptus, ipſo iure amittat: certóque caſu deferantur in fiſcũ. Ac etiã illicitas ſpecies tranſuehẽs. Aut rerũ vectarũ profeſsionem omittens, earundem ſpecierum & rerum proprietate hoc ipſo priuetur: & fiſco rerum & ſpecierum

rum dictarum proprietas acquiratur. Bona hæreticorum (qui grauius, horribilius, ac deteſtabilius,quàm prædicti delinquũt) ipſo iure de fratrum noſtrorum conſilio decernimus confiſcata. Confiſcationis tamen huiuſmodi executio, vel bonorum ipſorum occupatio fieri nõ debet per principes,aut alios dominos temporales(iuxta Gregorij papæ prædeceſſoris noſtri declarationem) antequam per epiſcopum loci aliam perſonam eccleſiaſticam,quæ ſuper hoc habeat poteſtatem,ſententia ſuper eodem crimine fuerit promulgata.

Idem.

In cauſa hæreſis proceditur ſimpliciter & de plano,& dicta teſtium & accuſatorum non publicantur,ſi periculum timeatur.hoc dicit ſecundum Zen.

CAP. XX.

STatuta quædã felicis recordationis Innocẽtij,Alexãdri,& Clemẽtis prædeceſſorum noſtrorum quibuſdam declaratis, & additis recenſentes: concedimus, quòd inquiſitionis hæreticæ prauitatis negocio procedi poſsit ſimpliciter & de plano, & abſque aduocatorum ac iudiciorum ſtrepitu & figura, Iubemus tamen, quod ſi accuſatoribus vel teſtibus in cauſa hæreſis interuenientibus, ſeu deponentibus (propter

potent

A potentiam perſonarum, contra quas inquiritur) videant epiſcopus vel inquiſitores graue periculum imminere, ſi contingat fieri publicationem nominum eorundem: ipſorum nomina non publice, ſed ſecreto coram diœceſano epiſcopo vel eo abſente ipſius vicario, quando inquiſitores procedunt: quando verò procedit epiſcopus coram inquiſitoribus, ſi haberi commode poſſit copia eorundem, ac nihilominus ſiue B epiſcopus, ſiue inquiſitores proceſſerint, aliquibus aliis perſonis prouidis & honeſtis, iuríſque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per totum proceſſum ſuper quo deliberandum eſt ſerioſe manifeſtari, ac integraliter explicari, & de ipſorum conſilio ad ſententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: ſicque (non obſtante, quod illis contra quos huiuſmodi depoſuerunt, nomina ipſorum non fuerint publi- C cata) adhibeatur ad cognitionem iudicis inſtruendam plena fides depoſitionibus teſtium eorundem. Et vt eorundem accuſatorum & teſtium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquiſitionis negocio procedatur: præſentis conſtitutionis authoritate permittimus, quod epiſcopus vel inquiſitores ſecretum poſsint indicere illis quibus (vt præmiſſum eſt) proceſſum

huiuſm

huiusmodi explicabunt:& in eos si arcana A
consilij,seu processus,sibi sub secreto ab eisdem episcopo,vel inquisitoribus patefacta præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis sententiam quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur)promulgare:sic tamen,quòd inquisitores episcopum, vel episcopus inquisitores non excommunicẽt hac de causa,sed episcopi ex iniuncto ex nunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ distri- B
cto præcepto ad secretum huiusmodi teneantur. Cessante verò periculo supradicto,accusatorum & testium nomina(prout in aliis fit iudiciis)publicentur. Cæterum in his omnibus præcipimus,tam episcopos, quàm inquisitores puram & prouidam intentionem habere,ne ad accusatorum vel testiũ nomina supprimenda,vbi est securitas periculum esse dicant:nec in eorum discrimen securitatem asserant,vbi tale peri- C
culum immineret,super hoc eorundem cõscientias onerantes. Constitutiones verò, ordinationes,& mandata alia prædecessorum nostrorum in negocio hæreticæ prauitatis facta,concessa,seu etiam ad consulta responsa,quæ cõstitutionibus suprascriptis super eadem editis prauitate non obuient,in suo volumus robore permanere.

De

A De schismaticis TIT. III.

Bonifacius octauus.

In prima parte ponit arengam vsque ad ver. Iacobum videlicet, in qua dicit, quod Columnen. Iacobus & Petrus olim cardinales & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabāt delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem
B *præsentium & memoriam futurorum hic inserit. Secūdo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobū & Petrum, vsque ad ver. cōtra natos. Ibi tertiò ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Ioannis vsque ad ver. omnem. Ibi quartò imponit pœnas ijs, qui decætero deliberatè dictos Iacobum & Petrum pro cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint: vsque ad versi. hoc & alia. Ibi quintò & vltimò ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: &*
C *iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. h. d. Ioan. And.*

CAP. I.

AD SVCCIDENDOS infructuosos palmites pestiferos & nociuos, quos (quasi ficus fatua) domus de columna produxit, nescientes in semitis iustitiæ dirigere gressus

ſus ſuos, ad cor reuerti, & agere pœnitẽtiæ dignos fructus, licet diutius expectatos (Iacobum, videlicet de columna, & Petrũ nepotem ipſius olim ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, & filios quondam Ioannis de colũna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati poſteros & fautores & ſequaces eorum) in virtute altiſsimi exurgentes, ſpiritualiter & temporaliter, contra eos duximus procedendum. Conſequenter dictis Iacobo & Petro, deſcendentibus in profundum malorum, & molientibus incõſutilem tunicam domini ſanctæ videlicet eccleſiæ ſcindere vnitatem, & vt gladium acuentibus linguas ſuas, & prorumpentibus, non tam in verba blaſphemiæ & ſchiſmatica, quàm inſana, quæ in ſcriptis redacta ſub ſigillis, quibus antequã eſſent depoſiti vtebantur, per vrbem & diuerſa mundi climata deſtinauerunt, æſtimantes loquacitatem facundiam, & maledicere conſcientię bonæ ſignum, & cõficta materia diſputandi, quia veritate non poterant, nos ſaltem lacerare conuiciis præſumpſerunt: quorum dicta licet poſſemus ſuperiori aſſertione cõuincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare reſpõſum, vt contrita eorum rabies, authoritate ſonora præſidentis in ſupremo iudicij ſolio

A B C

fran

A frangeretur, & patens veritas per seipsam veniret in publicam notionem, nostrúmq; silentium in supplicium eis foret: processus tamen contra ipsos & alios fecimus successiue varios, diuersisq; temporibus spirituales & temporales pœnas, & sententias continentes & mulctas: quorum (quia totum tenorem constitutionis in præsenti inserere longum esset) ex eis quædam compendiosè collata huic nostræ constitutioni duximus

B inserenda, ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum: videlicet, quòd ex causis, quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrũ nostrorũ consilio deposuimus dictos Iacobũ & *Petrũ à cardinalatibus eiusdem ecclesiæ, & ab omni cardinalatus commodo & honore, ipsosque iudicauimus schismaticos & blasphemos, & tanquã hæreticos puniendos expositis personis eorum à fidelibus capiendis, omnibus beneficiis,

C officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuo priuantes eosdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, iuribus & iurisdictionibus publicatis. Contra natos insuper & posteros dicti Ioannis spiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis & iuribus publicatis & confiscatis ipsisque posteris di-

*Vide l. si seruus. §. pluriũ. ff. si quis cau. & l. demõstratio. ff. de condi. & demon. Font.

cti Ioannis per masculinam & fœmininam lineam descendentibus indignis perpetuo redditis ad cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia, & ministeria in ecclesia memorata vel eius curia: alibi verò vsque ad quartam generationem. Omnem personam præsentem & futuram cuiuscunque fuerit præeminentiæ, cõditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici vel mundani (etiam si foret sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis) quæ ipsos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum scienter & deliberatè pro cardinalibus habuerit & tenuerit, aut ad cardinalatum admiserit, seu votum eorum vel alicuius ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in pontificem Romanum elegerit, nominauerit, assumpserit, vel receperit, seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis sententia duximus innodandum, à qua (absque expressa licentia Romani Pontificis) non posit absolui, nec etiam per collegium apostolicæ sedis, eadem sede vacante, eámque prælatione, dignitate, statu & honore ecclesiasticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliâs & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxilium in rebellione, vel schismate persistentibus

tibus

A tibus, excommunicationis sententia innodantes. Hæc & alia per nos facta in prædictis nostris processibus, & in literis nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuo valitura ratificamus, confirmamus, & etiam innouamus, eandémque de nouo facimus, de fratrum nostrorum consilio prædictorum. Et vt dictorum malitia non inueniat successorem, & punitæ transgressionis exemplar, B retrahat alios ab offensa, ac in obliuionem veritas veniens, non vagetur incerta: statuimus atque decreuimus, vt & ipsa inuiolabiliter obseruentur, & quòd similes excessus & culpæ pœnis similibus in posterum puniantur.

De homicidio TIT. IIII.

Innocent. iiij. in concilio generali Lugdunensi.

C *Per assaßinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tanquã ab omnibus diffidatus absque alicuius prolatione sententiæ incurrit excommunicationis & depositionis ab officio & beneficio. h. d. secundum Zen.* CAP. I.

PRO humani redemptione generis, de summis cœlorum ad ima mundi descẽdens, & mortẽ tandem subiẽs tẽporalem dei filius

IesusChristus, ne gregem sui precio sangui A
nis gloriosi redemptum ascensurus, post resurrectionem ad patrem absque pastore desereret, ipsius curam beato Petro apostolo (vt suæ stabilitate fidei, cæteros in Christiana religione firmaret, eorúmque mentes ad salutis opera suæ accenderet deuotionis ardore) commisit, vnde nos eiusdem apostoli effecti (disponente domino, licet immeriti) successores, & ipsius redemptoris locum in terris, quanquam indigne tenen- B
tes, circa gregis eiusdem custodiam solicitis excitati vigiliis, & animarum saluti iugis attentione cogitationis intendere summouendo noxia, & agendo profutura debemus, vt excusso à nobis negligentiæ somno, nostríque cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas deo lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus.

Cum igitur illi, qui sic horrenda inhuma
nitate, detestandáque sæuitia mortem si- C
tiunt aliorum, vt ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurent etiam animarum (nisi eos exuberans gratia diuina præuenerit, vt sint armis spiritualibus præmuniti, ac omnis potestas tribuatur à domino ad iustitiam rectúmque iudicium exercendum.) Nos tanto periculo volentes occurrere animarum

A rum, & tam nefarias præſumptiones eccleſiaſticæ animaduerſionis mucrone ferire (vt metus pœnæ, meta huiuſmodi præſumptionis exiſtat) præſertim cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorũdem aſſaſsinorum domino impetrare, ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere, quodammodo vitam ſuam:

Sacri approbatione concilij ſtatuimus, vt B quicunque princeps, prælatus ſeu quæuis alia eccleſiaſtica ſecularíſve perſona, quempiam Chriſtianorum per prædictos aſſaſsinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit (quanquam mors ex hoc forſitan nõ ſequatur) aut eos receptauerit, vel defenderit ſeu occultauerit, excommunicationis & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſentẽtias ipſo facto: & illa libere aliis per illos (ad quos eorum collatio C pertinet) cõferantur, ſit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, à toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus, & poſtquam probabilibus conſtiterit argumentis *aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis, vel depoſitionis, ſeu diffidationis aduerſus eum ſententia requiratur.

**Vide l. nõ oẽs. §. à barba. ff. de remi.*

Bonifacius octauus. A

Sine pœna irregularitatis possunt clerici, de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, quòd ad pœnam sanguinis non intendunt. h. d. Ioan. And.

CAP. II.

PRælatis vel clericis quibuscunque, qui de laicis suis malefactoribus querelam penes secularem iudicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & prouideri, ne B contra eos talia decætero præsumãtur, protestando expresse quòd ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendunt, imputari non debet: quamuis aliàs in tali casu de iure debeat pœna sanguinis irrogari, si iudex mortem illis inferat iustitia exigente. Alioquin si prælati aut clerici propter metum huiusmodi (quia iudex ad pœnam sanguinis posset procedere de suis malefactoribus) taliter conqueri nõ auderent, da- C retur plerisq; materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè deprædandi.

Idem.

Mandanti aliquẽ verberari, secuta mors imputatur. hoc dicit. secundum Zen.

CAP. III.

IS, qui mãdat aliquem verberari (licet expresse inhibeat ne occidatur vllatenus, vel

A vel membro aliquo mutiletur) irregularis efficitur, ſi mandatarius fines mandati excedens mutilet vel occidat. Cum mandando in culpa fuerit, & hoc euenire poſſe debuerit cogitare.

De vſuris TIT. V.

Gregorius decimus in generali concilio Lugduneñ.

B *Primò innouat & obſeruari præcipit Lateraneñ.concil. contra vſurarios editum, vſque ad ver. & quia. Vbi præcipit omnibus dominis & vniuerſitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris ſuis conducere domos, ad exercendum fœnus vel cõductas habere, & quòd aliquis eis ad hoc domos non locet, vſque ad verſi. qui verò. Vbi imponit pœnam clericis cõtra facientibus, vſque ad verſi. cæterùm. Vbi imponit pœnam laicis, & hoc facit vſque in finem. Ioan. And.*

C CAP. I.

VSVRARVM voraginem (quæ animas deuorat, & facultates exhaurit) compeſcere cupientes, conſtitutionem Lateranenſis conſilij contra vſurarios editam, ſub diuinæ maledictionis interminatione præcipimus inuiolabiliter obſeruari. Et quia, quo minor fœneratoribus aderit fœnerãdi

commoditas, eo magis adimetur fœnus exercendi libertas, hac generali constitutione sancimus, vt nec collegium, nec alia vniuersitas, vel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, alienigenas & alios non oriundos de terris ipsorum publice fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: sed huiusmodi vsurarios manifestos omnes intra tres menses, de terris suis expellant, nunquam aliquos tales decætero admissuri: nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunque concedat. Qui verò contra fecerint, si personæ fuerint ecclesiasticæ, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi suspensionis: minores verò personæ singulares excomunicationis: si autem collegium, seu alia vniuersitas, interdicti sententiam ipso facto se nouerint incursuros. Quam si per mēsem animo sustinuerint indurato, terræ ipsorum (quādiu in eis idem vsurarij commorantur) ex tunc ecclesiastico subiaceant interdicto. Cæterùm si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu (omni cessante priuilegio) per censuram ecclesiasticam compescantur.

Idem

A Idem.

Manifeſtis vſurariis licet mandauerint vſuras reſtitui, eccleſiaſtica ſepultura negabitur, niſi primò ſatisfiat vel ſecundum formam huius decret. idoneè caueatur. Sepelientes eos contra hanc conſtitutionem, Lateran. concil. pœnam incurrunt. Teſtamenta ipſorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis intereſſe, vel eos abſoluere, vel ad confeſſionem admittere h. d. Io. And.

CAP. II.

B QVanquàm vſurarij manifeſti de vſuris, quas receperant ſatisfieri expreſſa quantitate vel indiſtinctè in vltima voluntate mandauerint: nihilominus tamen eis eccleſiaſtica ſepultura denegetur, donec de vſuris ipſis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenarie ſatisfactum: vel illis quibus facienda eſt reſtitutio, ſi præſto ſint ipſi, aut aliis, qui eis poſſint acquirere, vel eis abſentibus loci ordi-
C nario, aut eius vices gerenti, ſiue rectori parœciæ, in qua teſtator habitat coram aliquibus fide dignis de ipſa parœcia (quibus quidem ordinario vicario, & rectori prædicto modo, cautionem huiuſmodi eorum nomine licet præſentis conſtitutionis authoritate recipere: ita, quòd illis perinde actio acquiratur) aut ſeruo publico de ipſius ordinarij mandato idoneè de reſtitutione fa-

cienda sit cautum. Cæterum si receptarum A vsurarum sit quãtitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem huiusmodi arbitrio moderandam, ipse tamen scienter non minorem, quàm verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem religiosos & alios, qui manifestos vsurarios, contra præsentis sanctionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepulturam, pœnæ Lateranensis concilij contra vsurarios promulgatæ statuimus subiacere. B Nullus manifestorũ vsurariorum testamentis intersit, aut eos ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat: nisi de vsuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatũ præstent (vt præmittitur) idoneam cautionem. Testamenta quoque manifestorum vsurariorum aliter facta non valeant, sed sint C irrita ipso iure.

De excessibus prælatorum

TIT. VI.

Bonifacius octauus.

Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitãdum, vel antiqua alienare vel mutare, absque speciali licentia papæ: qua de hac prohibitione

A *tione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, ceſſat prohibitio. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

VM EX eo, quòd prædicatores, minores, & religioſi alij mendicantes, in ciuitatibus, caſtris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de nouo ſuſcipiũt, ſeu olim ſuſcepta dimittunt, ſe ibidem ad alia tranſ-ferentes, diuerſa ſcandala quandoque
B proueniant, & frequentes clamores, ad ſedem apoſtolicam perferantur. Nos ſuper hoc prouidere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis vel aliqui de prædictis quibuſcunque ſuper hoc priuilegiis muniti exiſtant (quæ ipſis contra tenorem conſtitutionis præſentis nullatenus volumus ſuffragari) in aliqua ciuitate, caſtro, villa, ſeu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quæcun-
C que de nouo recipere, ſeu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis aut cuiuſuis alienationis titulo quocunque in alios transferre præſumant, abſque ſedis apoſtolicæ licentia ſpeciali, plenam & expreſſam faciente de prohibitione huiuſmodi mentionem: ſi ſecus egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen

tamen eis, qui vitam duxerint eremiticam, A seu solitariam eligendam, de maiorum suorum licentia (quin cellas, mansiones seu habitacula in eremo, siue locis vbi non sit hominum habitatio de propinquo, possint acquirere ac mutare) non intelligimus interdictum.

De priuilegiis TIT. VII.

Innoc. iiij. in concilio generali Lugduneñ.

Exempti vel priuilegiati, vt non teneantur, B *nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij non.*

CAP. I.

OLENTES libertatem (quam nonnullis apostolica sedes priuilegio exemptionis indulsit) sic integram obseruari, vt & illam alij non infringant: & ipsi eius limites C non excedant, * declaratione irrefragabili definimus, quòd quantumcunque sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti siue contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum ordinariis conueniri, & illi quò ad hoc suam in ipsos iurisdictionem (prout ius exigit) exercere. Nunquid ergo carent omni

*Priuilegiatus, non debet excerere metas priuilegiorũ. supra eo. sane. & c. porro.

A omnino in his commodo libertatis? non vtique, quia nec coram ordinariis ipsis, dũmodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec vbi domicilium habent si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat, conueniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum prætextu locorum diœcesani (si vbi deliquerunt vel contraxerunt aut res ipsa consistit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis vt illic respondeant, iniungendi habeant aliquam potestatem: saluis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica præcipiunt instituta.

Et idipsum decernimus circa illos, quibus vt non nisi sub vno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere: apostolico priuilegio est concessum.

Monasterio priuilegiato vt eius monachi C à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non poßint, cessat in illis ordinariorum iurisdictio quo ad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinariis: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quandiu ibi manent. hoc dicit.

In eos autem, quibus ne interdici, suspendi vel excommunicari à quoquam valeant, à sede

à ſede apoſtolica eſt indultum (ſicut ſunt A
religioſi, quamplures) in quorum priuilegiis continetur, ne quiſquam epiſcopus vel archiepiſcopus monaſteriorum ſuorũ monachos pro vlla cauſa vllóve loco interdicere, ſuſpendere, vel excommunicare præſumat, iidem ordinarij iuriſdictionem ſuam quantum ad iſta vbicunque illi fuerint, penitus exercere non poſsint. Niſi forſan ipſi monachi ad monaſteriorum ſuorum prioratus ordinariis eiſdem ſubiectos (vt B
vel gerant eorum regimen, vel in eis tanquàm proprij locorum ipſorum monachi reſideant) fuerint deſtinati: tunc enim etſi liberè poſsint ad eadem monaſteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipſorum prioratuum monachi reputentur (cum non ſit inconueniens aliquem vtrobique locum habere monachicum) vnũ alteri ſubeſſe monaſterio, vel ab ipſo noſcitur dependere, ratione tamen eorundem prioratuum dicti C
ordinarij ſua iuriſdictione in ipſis etiam quo ad præmiſſa (quandiu morantur in illis) licitè vti poſſunt.

Idem.

Curia Romana habet ſtudium generale, & eius priuilegia h.d. Io. And. CAP. II.

CVm de diuerſis mundi partibus multi confluant ad ſedem apoſtolicam quaſi matrem

A matrem: nos ad communem tam ipsorum, quàm aliorum omnium cõmodum & profectum paterna solicitudine intendẽtes (vt sit eis mora huiusmodi fructuosa) prouidimus, quòd ibidem decætero regatur, & vigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet & ciuilis. Vnde volumus & statuimus, vt studentes in scholis ipsis penes sedem eandem talibus priuilegiis omnino libertatibus & immunitatibus gau-
B deant, quibus gaudent studentes in scholis vbi generale regitur studiũ, ac recipiant integrè prouẽtus suos ecclesiasticos sicut illi.

Alexander quartus.

Dicit quomodo intelligatur priuilegium quod habent quidam abbates de populo benedicendo, & quibus poßint abbates conferre tonsuram. Ioan. And.

CAP. III.

C ABbates, quos apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali priuilegio insigniuit: in ecclesiis, quæ ad eos pertinent pleno iure, quando in eis diuina officia celebrant, possunt post missarum solennia & vespertinas ac matutinas laudes benedictionem solennem super populum elargiri. Alibi autem publicè, aut per vias, ciuitates, castra, & villas, populis, & plebibus benedictionem facere

facere vel impartiri non valeant. Niſi hoc A eis expreſſo apoſtolico priuilegio ſit conceſſum. Nec eis licitum ſit aliis, quàm monaſteriorum ſuorum conuerſis,& qui ad illa conuolauerint, & in quos eccleſiaſticam & quaſi epiſcopalem iuriſdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonſuram. Niſi eis id competat ex pleno præfatæ ſedis indulto.

Tonsura p.a pot ab Abbatis conf.

Idem.

Exempti in locis non exemptis oratoria vel B *capellas ſine diœceſanorum licentia conſtruere non poſſunt, nec in exemptis ſine licentia papæ. Nec poſſunt exempti aſſumere cauſas proprias: ſuorum liberorum hominum in ſe: etiam ſi illi ſint ſui cenſuales. Io. And.* CAP. IIII.

AVthoritate ſedis apoſtolicæ de fratrũ noſtrorum conſilio ſtatuimus, quòd oratoria vel capellas, in locis non exemptis ſine diœceſanorum locorum ipſorum licentia exempti conſtruere non præſumant: ne C que in ſic conſtructis nec tempore interdicti (caſibus expreſsis in iure duntaxat exceptis) celebrent, vel faciant celebrari diuina. Quòd ſi talia præſumpſerint, ab his per locorum ipſorum ordinarios compeſcantur. Et ſi quas propter hoc exemptorum ipſorum conſeruatores in eos ſententias protulerint, illas penitus reuocamus.

Inhib

A Inhibemus insuper, ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant: nisi super his licentiam vel priuilegium habeāt sedis apostolicæ speciale. Causas quoque siue lites proprias suorum hominum liberorum, quæ videlicet tantum ad ipsos homines pertinent, idem exempti suo nomine, siue vt actores siue vt defensores aliquatenus non assumant. Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cum id nequaquam B licitum sit eisdem.

Clemens quartus.

Priuilegium papæ, quòd quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum: nisi tale priuilegium sit concessum regibus, reginis, vel ipsorum filiis, vel religioso loco vel ordini. h. d. Ioan. And.

CAP. V.

NE aliqui de indultis apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure C molestent, & ordinariorum iurisdictionem condemnant pariter & eludant, Omnes indulgentias & priuilegia quibuscunque singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis aut status, quòd interdici à quocunque, vel excõmunicari non possint, nec terræ vel ecclesiæ ipsorum ecclesiastico interdicto supponi, sub quacun-

que forma verborum concessa. (Illis per A que regibus & reginis eorúmque filiis, necnon & religiosis quibuscunque, non personarum tantum, sed ordinum priuilegiatorum vel locorum ratione in hoc immunitas huiusmodi conceditur duntaxat exceptis) de fratrum nostrorum consilio ad ordinariorum sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

Idem.

Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exempti in prouincialibus & episcopalibus conciliis, vti possunt mitris aurifrisiatis nō habentibus laminas aut gemmas. Et si non sunt exempti, albis & planis vtantur, in aliis locis vtantur vt indulta permittunt. B

CAP. VI.

VT apostolicæ sedis benignitas (quæ nonnullis abbatibus, aliísque prælatis, quibus non competit ex propria dignitate, concessit in ecclesiarum suarum gloriam & honorem, quòd mitra & aliis pontificalibus vti posint) prouideat ne inde scandala oriantur, sic tamen, quòd ipsi priuilegiati suorum priuilegiorum non frustrentur effectu, & ex maioritate ac decore maiori ornatuum, maioritas appareat dignitatum: De fratrum nostrorum consilio præsenti decreto statuimus, vt abbates, & C

alij

A alij, quibus mitræ vſus eſt ab eadem ſede conceſſus, Exempti quidem in prouincialibus conciliis, & epiſcopalibus ſynodis (quibus nonnulli eorum intereſſe tenentur) mitris tantummodo aurifriſiatis (non tamen aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) vti poſsint: Non exempti verò ſimplicibus, & albis ac planis vtantur. In aliis verò locis exemptis, & non exemptis mitris liceat illis vti, prout conceſſa eis ab
B eadem ſede indulta permittunt.

Bonifacius octauus.

In prima parte demonſtrat, quid iuris, cum quis ſolo priuilegio ſe dicit exemptum. In ſecunda ibi, ſi autem, quid iuris cum ſuper hoc præſcriptionem allegat. In tertia ibi, quòd ſi tales. quid iuris, cum allegat vtrumque. Ioan. And.

CAP. VII.

CVm perſonæ eccleſiaſticæ tam religioſæ, quàm ſeculares plura præſumant,
C quæ ipſis infamiam pariunt, & aliis inferunt læſionem, prætextu exemptionis vel libertatis: quam aſſerunt ſe habere: ordinariorum correctiones & ordinationes ſubterfugientes, ac eorum forum ſiue iudicium declinantes: Nos volentes ſuper hoc de ſalubri remedio prouidere, ſtatuimus, vt ij, qui ſe aſſerunt per priuilegia ſeu indulgentias apoſtolicæ ſedis exemptos:

à locorum ordinariis requisiti, huiusmodi A
priuilegia vel indulgentias (quibus se dicunt fore munitos) ipsis ordinariis in loco cõgruo & securo, aut aliquibus prudẽtibus viris omni suspicione carentibus, ad hoc per dictos ordinarios deputatis intra terminum competentem pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandum, iusto impedimento cessante ostendere, ac ad legendum integraliter, * exhibere: necnon de B
articulis, de quibus cõtrouersia fuerit, transcriptum tradere teneantur. Si autem ad fundandam intẽtionem suam super huiusmodi libertate solũmodo præscriptionẽ canonicam duxerint opponendam: eisdem ordinariis vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis, de præscriptione huiusmodi facere debent fidem. Quòd si tales priuilegio & præscriptione asserant se munitos: priuilegiũ quidem ipsum exhibeant, C
vt in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si priuilegium exhibitum non ad plenum per se sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobandam, sed tale est, quod saltem causam præbeat præscribendi: coram personis prædictis annorum xl. prescriptionem teneãtur probare præscriptionisque

* *Vide Barto. in rubri. ff. de noui ope. nun. & l. prætor. ff. de eden. Fõ.*

A que probatione pendente, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur: tamen quia de priuilegio (quod saltem causam præscribendi præbet) faciunt fidem in libertatis vel exemptionis possessione: non violenta, non clandestina, nec concessa præcario, de qua fidem coram eisdem fecerint non turbentur. Si verò priuilegium per se sufficiens, quando solo priuilegio se defendunt, vel saltem tale, quod præscriptio-
B ni canonicæ causam præstet, cum præscriptionem allegant, non exhibuerint, vt est dictum (cum de iure communi ordinariorum intentio sit fundata) sua iurisdictione vti possint in eosdem liberè: donec de præscriptione canonica (vt præmissum est) fecerint plenam fidem.

Idem.

Interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus vel secularibus (quanuis exemptis) qui scien-
C *ter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis: nisi secundum permissionem iuris, vel qui excommunicatos vel interdictos publicè ad diuina officia, sacramenta vel sepulturam admittunt. hoc dicit. Ioannes Andreas.*

CAP. VIII.

EPiscoporum & aliorum prælatorum querelis frequentibus & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duxi-

mus ſtatuendum, ne aliqui ſeculares aut regulares quantũcunque exemptionis ſeu libertatis ſedis apoſtolicæ priuilegiis cõmuniti, cuiuſcũq; ordinis, religionis, ſtatus vel conditionis exiſtant, ſcienter celebrent vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus, caſtris, villis (niſi quatenus eis à iure conceditur) ſeu locis aliis interdictis ab ordinariis ſiue delegatis iudicibus vel à iure: aut excõmunicatos publicè vel interdictos ad diuina officia ſeu eccleſiaſtica ſacramenta, vel eccleſiaſticam ſepulturã admittant. Qui verò contra præſumpſerint (præter alias pœnas à iure ſtatutas) ingreſſum eccleſiæ ſibi nouerint interdictum: donec de tranſgreſsione huiuſmodi ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerunt, ſatisfecerint competenter. A B

Idem.

Primò ponit quando eximitur eccleſia, quid importet. Secundò, quando ipſius canonici. Tertiò, quando clerici. Et iſta ordinatè declarat, in qualibet partium affirmatiuè & negatiuè loquendo, ſecundum Io. And. C

CAP. IX.

PEr exemptionẽ eccleſiæ conceſſam, ipſa eccleſia & ipſius monachi vel canonici, clerici etiam & cõuerſi, perpetuóque oblati (non autem eccleſiæ eiuſdem presbyter, qui parœcianorũ curam habet, quo ad ea, quæ

A quæ ad curam eandem pertinent,nec ipsi parœciani etiam)intelliguntur exempti.
Verũ si canonici alicuius ecclesiæ eximantur:ipsi soli canonici,nõ autem ecclesia vel alij eius clerici,sunt exempti. Si autem clerici cuiusuis ecclesiæ eximantur:tunc tam canonici,quàm alij clerici eximuntur,non tamen ecclesia: nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

Idem.

B *Formas priuilegiorũ ponit hæc decretalis:quarum quædam exemptionem conferunt,quædam non.Io.And.* CAP. X.

SI papa in aliquo priuilegio vel scriptura non facta principaliter super donatione vel sentẽtia exemptionis seu etiã libertatis, aliquam ecclesiam ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret:non propterea illius ecclesiæ exemptio est probata,nisi de libertate aliter doceatur. C Si autem ecclesiæ vel monasterio exemptionis priuilegiũ concedendo, vel super ipsius exemptiones sententiando (cum de ipsius exemptionis negocio ageretur)asserat ipsam ecclesiam fore exemptã: aut eam iuris beati Petri existere:siue ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ,vel ad Romanam ecclesiam specialiter aut sine medio,vel etiam simpliciter pertinere:per

hoc plenè debet exempta huiusmodi eccle- A
sia iudicari. Cum enim iure cõmuni omnes ecclesiæ per orbem diffusæ ad Romanam ecclesiam pertineant, si id alicui cõcedatur ecclesiæ, vel de ea per sententiã iudicent: ex hoc ipsius comprobatur exemptio: vt priuilegij nihil aliàs allatura concessio ei, cui cõceditur, & sententia nullum aliter datura subsidium, ecclesiæ (pro qua fertur) prærogatiuam (cũ verba aliquid operari debeãt) conferat gratiæ specialis. Et est idem, si B
priuilegiũ contineat, vel ipse papa per modum exprimat suprascriptum, quòd ecclesia sit libera: seu quòd potiatur Romanę ecclesiæ libertate: vel ꝙ in hoc pręrogatiua gaudeat speciali: aut si dicat indefinitè, quòd ecclesiæ Romanæ annuum censum soluat, ad perceptæ indiciũ libertatis: siue quòd ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij potestate: vel quòd non audeat illic episcopus cathedram collocare, aut imperandi (seu ordinationem C
quamuis leuissimam faciendi) exercere aliquam potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos, censentur exempti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt. Si verò dicatur simpliciter, quòd aliqua ecclesia Romanæ ecclesiæ annuum

A nuũ censum soluat: non propter hoc exẽpta ecclesia dici debet. Idem dicimus si circa aliqua per priuilegium concedatur libertas,& clausula de censu annuo persoluendo sequatur: vt si aliquibus quòd ab alio, quàm à papa seu eius legato excommunicari suspendi aut interdici nõ possint, vel aliquid aliud specialiter à sede apostolica sit indultum: vel etiã dicatur, quòd in speciales Romanæ ecclesiæ filios sint assumpti,& sequa-B tur in priuilegio, quod ecclesiæ Romanæ ad indicium libertatis perceptæ annuum censum soluant. His enim & consimilibus casibus sic in certis priuilegiati articulis, ordinariorũ iurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti. Licet autem sic diuersos priuilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen aliis exemptionum (si reperian-C tur) seu aliarum libertatum modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

Idem.

Priuilegiati vt tempore interdicti poßint celebrare diuina clausis ecclesijs, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secus in familia conuentus taliter

priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius A *culpa ponitur interdictum. h.d. Domi.*

CAP. XI.

Licet vobis concessum existat, vt interdicti tempore ianuis clausis, excōmunicatis & interdictis exclusis, voce submissa diuina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc priuilegiati existant) recipere nulla ratione debetis. Cùm conceditur singulari B personæ, vt modo præmisso tempore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares domestici ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi diuinum officium, licitè admittuntur. Non sic autem in familiaribus alicuius conuentus, seu collegij est censendum: illi enim nisi priuilegiati fuerint, admitti non debent. Huiusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cuius causa seu culpa, dolo vel fraude fuit C sententia interdicti prolata, seu, qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione lata extitit, præbuit consilium, auxilium, vel fauorem.

Idem.

Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari: ita tamen, quòd non violent interdictum. h.d. Ioan. And.

CAP.

A CAP. XII.

Quoniam episcopi eorūque superiores se habēt diuersis ex causis à suis ecclesiis & diœcesibus absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad ecclesias accedere promissa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili vllam diem: præsenti constitutione indulgemus eisdem, vt altare possint habere viaticum, B & in eo celebrare, ac facere celebrare vbicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire diuina.

De iniuriis, & damno dato

TIT. VIII.

Gregorius x. in concilio generali Lugduneñ.

C *Represaliæ contra personas ecclesiasticas cōcedi, vel cōcessæ extendi nō debent, contrà facientes (nisi reuocent intra mensem) singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdictæ. Io. And.*

CAP. VNICVM.

ETSI pignorationes, quas vulgaris elocutio * represalias nominat, in quibus alius pro alio prægrauatur, tanquam graues men legibus, & æquitati naturali cōtrariæ, ciuilisint

*Vide l. librorum §. quod ta men Cassius. ff. de

legat. iij. sint cõstitutione prohibitæ. Vt tamen ea- A
Bar. in l. rum prohibitio in personis ecclesiasticis tã-
Labeo. ff. to amplius timeatur, quanto in illis specia-
de sup. le. lius inhibentur: eas concedi cõtra personas prædictas, seu bona ipsorum, aut quantũcunque generaliter prætextu cuiusuis consuetudinis (quã potius reputamus abusum fore) concessas, ad illas extendi præsenti decreto districtius inhibemus. Illi autem qui contrà fecerint, aduersus personas easdem pignorationes, seu repræsalias conce- B dendo, vel extendendo ad eas (nisi præsumptionem huiusmodi reuocauerint à concessionis vel extensionis tẽpore intra mensem) si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si verò vniuersitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

De pœnis TIT. IX.

C

Innocentius quartus.

De veteri iure poterit archiepiscopus cùm in prouincia sua iurisdictionem suã exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nuncijs, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non, nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. hoc dicit.

CAP.

CAP. I.

OMANA ecclesia,& infra. Licet autem Remen. archiepiscopo suam prouinciam visitanti eos, qui tunc sibi, vel suæ familiæ, aut aliis, quos propter hoc per eandem prouinciam dirigit,& etiam quando concilium conuocat, eos, qui nunciis suis, quos pro illo vel aliàs per prouinciam ipsam sua debita iurisdictione vtendo transmittit, in-
B iuriari præsumunt: si hac occasione sua in his impediatur iurisdictio, pro iniuria huiusmodi(dummodo existat notoria) propria authoritate punire, nisi amplius ei de Remensis ecclesiæ consuetudine competere dinoscatur. Sibi etiam & metropo- C litanis aliis in suis prouinciis (dum sic in illis iurisdictionem exercent) puniendi manifestas & notorias offensas tunc eisdem illatas vel suis(etiam si exinde impediri iu-
C risdictionem huiusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

Bonifacius viij. Bittereñ. episcopo.

Docet hæc Decretalis, quibus aßistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans. Ioan. And.

CAP.

CAP. II. A

DEgradatio qualiter fieri debeat, à nobis tua fraternitas requiſiuit. Super quo tibi taliter reſpondemus, quòd verbalis degradatio ſeu depoſitio ab ordinibus vel gradibus eccleſiaſticis eſt à proprio epiſcopo ſibi aſsiſtente in degradatione clericorum in ſacris conſtitutorum ordinibus, certo epiſcoporum numero definito canonibus facienda, quanquam proprij epiſcopi ſententia ſine aliorum epiſcoporum præ- B ſentia ſufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. Actualis verò ſiue ſolennis cœleſtis militiæ militis, id eſt clerici degradatio (cùm ad eam fuerit procedendum) fiet vt exauthorizatio eius, qui militiæ deſeruit armatæ, cui militaria detrahuntur inſignia, ſicque à militia remotus caſtris reiicitur, priuatus conſortio & priuilegio militari. Clericus igitur degradandus veſtibus ſacris indu- C tus, in manibus habẽs librum, vas, vel aliud inſtrumentum ſeu ornamentum ad ordinem ſuum ſpectans, acſi deberet in officio ſuo ſolenniter miniſtrare, ad epiſcopi præſentiam adducatur: cui epiſcopus publicè ſingula, ſiue ſint veſtes, calix, liber, ſeu quæuis alia, quæ illi iuxta morem ordinandorum clericorum, in ſua ordinatione ab epiſcopo

A scopo fuerint tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimẽto seu ornamento, quod datũ vel traditũ fuerat vltimo inchoando, & descendendo gradatim degradationẽ cõtinuet vsque ad primã vestẽ, quæ datur in collatione tonsuræ: túncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus vestigium remaneat in eodẽ.

Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorẽ B illis oppositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata, dicendo presbytero hæc vel similia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi vestẽ sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus, sicque in remotione reliquorũ insignium similibus verbis vtens in ablatione vltimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infra scripto, vel alio simili modo pronunciet siue dicat: Authoritate dei omnipotentis patris & filij & spi-C ritussancti ac nostra, tibi auferimus habitum clericalẽ, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & priuilegio clericali.

Idem.

Quamuis inuentio carceris fuit ad custodiam: tamen potest quis puniri pœna carceris perpetuò & ad tempus. Ioan. And.

A

CAP. III.

QVamuis ad reorum custodiam non ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur. Nos tamen nõ improbamus seu conuictos (eorum excessibus & personis cæterisque circunstantiis prouida deliberatione pensatis) in perpetuum vel ad tempus prout videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam.

B

Idem.

Pœna alicui imposita, & eius posteris, non extenditur ad posteros lineæ fœmineæ: nisi aliud in iure, vel sententia sit expressum. h.d. Zen.

CAP. IIII.

VBicunque alicui & eius filiis seu posteris vsque incertam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipsa eos tantũ afficit, qui per masculinã non per fœmininam lineam descendere dinoscuntur. Nisi aliud in iure vel sententia sit expressum. C

Idem.

Primò punit insequentes, percutientes, aut capientes cardinales, & eius criminis socios. Secundò, eorum filios & nepotes. Tertiò, ipsis insectatoribus pœnam addit. Quartò, quam satisfactionẽ cùm absoluentur, facere debeant: & quid per absolutionem consequantur. Quintò, de nudis consiliarijs

A *liarijs, vel simpliciter fauentibus huic crimini. Sexto, ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimo, ponit de insequentibus clericos vel religiosos familiares papæ vel cardinalium. Octauo, ponit de occidentibus cardinales. Nono, dicit potestates seculares nihilominus pœnis legalibus cōtra tales vti debere, & hanc constitutionem etiā facere obseruari: & contrà facientibus pœnam imponit. Ioan. And.*

CAP. V.

B FElicis recordationis Honorij papæ tertij prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, quibusdam additis & detractis de communi fratrum nostrorum consilio, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus: vt si quis deinceps in hoc sacrilegij genus irrepserit, quòd sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, aut cœperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel fa-
C ctum ratum habuerit, aut consilium dederit vel fauorem, aut postea receptauerit vel defensauerit scienter eundem: sicut reus criminis læsæ maiestatis perpetuò sit infamis, diffidatus, nihilominus & bannitus, sit intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur: quatenus ab omni succesione repulsus, publicáque

D

, repulsa confusus minus inueniat suæ malitiæ successorem: fiant habitationes eius desertæ, & vt non sit, qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam, & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus respondere in iudicio teneatur: quicquid etiam in bonis inuenitur ipsius fisci, vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur & sua. Si qua verò feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale vel temporale ab aliquibus ecclesiis obtinet, sit eis ipso iure priuatus, quæ sic liberè ad ecclesias reuertantur quòd ecclesiarum rectores de ipsis pro sua voluntate disponant. Quòd si quis prædictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes per rectam lineam descendentes, beneficiatum seu beneficiatos quouis beneficio (etiam si pontificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem) sint eis ipso iure priuati: spe promotionis omnino sublata. Nulli præterea talium filiorum atque nepotum ex virili sexu descendentium ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici vel mundani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus, sit eis postulandi negata A B C

gata

A gata facultas, sit notoriè iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum: in iudiciis eorum assertio contra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus, sit ad beneficium vel officium ecclesiasticum denegatus accessus, & (vt magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus,
B nulla porta pandatur eisdem super aliquo præmissorum, omni spe dispensationis adempta. Præsenti nihilominus adiicimus sanctioni, vt ex insecutione prædicta, sicut ex iniectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sentētiam quis incurrat: & tam insecutor, quàm alij suprà dicti tanti mali participes, quamdiu in sua contumacia perdurarint, singulis diebus dominicis & festiuis pulsatis campanis & can-
C delis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatum & diœcesum vicinarum excommunicati publicè denunciētur: nec ab alio, quàm à Romano pontifice possint absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constituti.

Quum autem fuerint absoluendi: primò sufficienter & idoneè caueant quod inferendæ

pœnæ parebunt, & auxiliante domino pœnitentiam peragent iniungendam: deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorúmque locorum diebus dominicis & solennibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publicè fustigētur: ituri postmodum vltra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodùm reuersuri absque sedis apostolicæ licentia speciali. Verùm cùm talis gratiam reconciliationis meruerit (beneficio absolutionis obtento) indulgeatur ei licentia, vt suam & suorum iniuriam prosequatur: & debitorum illorum, quæ contracta fuerint, de postmodum acquisitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omittēdum, quòd si quis fuerit in præmissis nudo cōsilio aut simplici fauore culpabilis, iudex in talem pœnam metiatur ex culpa: vt secundum quòd excessus exegerit, vindicta procedat. Cæterùm, quia dignum est, vt nefandi ratione flagitij vltionis seueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum plagarum modus exuberet, nec pœnis solicitis contentetur: statuimus, vt ad collaterales fratres, videlicet nepotes, & pronepotes talium possit extendere

A tendere pœnas in huiuſmodi noſtra cõſtitutione contentas, circunſpectio Rom. pont. prout circũſtantiæ rationabiles ſuadebunt.

Præmiſsis etiam dignum cenſuimus annectendum: vt ſi quiſquam aliquo prædictorum exceſſuum, quenquam de clericis vel religioſis noſtræ familiæ, vel cardinalium afficere fortè præſumpſerit, proportionetur pœna delicto: ita quòd vindicta ex æquo exceſſu reſpondente ab offenſa no-
B ſtrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas dei vel noſtra, ſeu fratrum noſtrorum reuerentia non coërcet. Si quis verò per ſe vel per aliũ occiderit cardinalem (quod abſit) vel dederit cauſam mortis: vltra quàm præmiſſa contineant ſic in eum poteſtas iuriſdictionis inſurgat, ſic rigor vltionis inſiliat, quòd contra vitæ ſubſidium mortis ſolatium inuocet, viuens pœnæ non culpæ, vindictæ
C ſpeculum non offenſæ. Per hoc quoque ſecularibus poteſtatibus non adimimus facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduerſus ſacrilegos catholici principes ediderunt. quis enim locus regiminis poterit eſſe tutus, quis rector ſecuritate gaudebit, ſi Romana eccleſia (quæ omnium eccleſiarum diſponente domino caput eſt & magiſtra) caſibus iſtis ſubiicitur, ſi eius filij ſpe-

ciales huiusmodi periculis exponũtur? Quẽ A
ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & cõfusio tam aspera non moueret? Porrò si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei læsa lædetur. Quapropter si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus siue rector contra præsumptores prædictos præsentis constitutionis tenorem nõ fecerit obseruari: tam ipse, quàm officiales ipsius intra mensem (postquam res ad notitiam eorum peruenerit) B
eoipso sententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas verò quæuis alia, præter vrbem, quæ talia facienti vel faciẽtibus seu præsumentibus, in his consilium vel auxilium dederit aut fauorem, vel intra mensem saltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & supra sit eoipso dignitate priuata, & nihilominus remaneat interdicta. C

De pœnitentiis & remißionibus TIT. X.

Innocent. iiij. in concilio Lugduneñ.

Quæstores non citant aliquos, licet eos monere poßint. Et in concedendis indulgentiis non excedant archiepiscopi statutum concilij generalis. hoc dicit. Zen.

CAP.

CAP. I.

ROMANA eccleſia:& infra.Quęſtoribus autem fabricæ Remeñ. eccleſiæ,Remeñ.archiepiſcopus, ſiue eius officiales citãdi ſuffraganeorũ ipſius eccleſiæ ſubditos (quos iidẽ quæſtores ſibi reſiſtere, aut nolle parere dixerint) vt ſuper hoc cõpareant corã ipſis,nequaquã tribuãt poteſtatẽ. Super benigna verò ipſorũ receptione ac ſubuentione ipſi
B fabricæ facienda:poſſunt eoſdem ſuffraganeos & alios Chriſti fideles Remeñ.prouinciæ charitatiuè monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Remeñ. archiepiſcopus ſtatutum concilij generalis.

Bonifacius octauus.

Conceſſio generalis confeſſoris non tangit epiſcopo ſpecialiter reſeruata, nec obtentu conſuetudinis poteſt quis ſibi eligere confeſſorem.h.d.Zen.

CAP. II.

C SI epiſcopus ſuo ſubdito conceſſerit, vt ſibi poſsit idoneum eligere confeſſorem: ille quem is elegerit, in caſibus, qui eidem epiſcopo ſpecialiter reſeruãtur, nullam habet penitus poteſtatem: Quum in generali conceſsione illa non veniant, quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. Nulla quoque poteſt conſuetudine introduci, quòd aliquis præter ſui

superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere vel ligare. A

Idem.

Decretalis, cùm ex eo. in pluribus episcopis indulgentibus locum habet hoc dicit. Zen.

CAP. III.

INdulgentiæ, quæ ab vno vel pluribus episcopis in ecclesiarum dedicationibus vel aliis quibuscunque casibus conceduntur: vires non obtinent, *si statutum excesserint concilij generalis. B

Vide l. iusiurãdũ q̃d ex cõuentione. §.j. ff. de iureiur. et l. falsus. ff. quod cũ fal. tu. Font.

De sententia excõmunicationis, suspẽsionis, & interdicti TIT. XI.

Innocent. iiij. in concilio Lugduneñ.

Iudex qui excommunicat, suspendit, vel interdicit: in scriptis hoc faciat, & causam conscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat intra mensem. Qui contrà fecerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expẽsis, & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrant vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm à papa. hoc dicit. Ioan. And. C

CAP.

A CAP. I.

CVM medicinalis ſit excommunicatio non mortalis, diſciplinãs non eradicans, dum tamen is, in quem lata fuerit non cõtemnat: cautè prouideat iudex eccleſiaſticus, vt in ea ferenda oſtendat ſe proſequi, quòd corrigentis fuerit & medentis. Quiſquis igitur excommunicat, excommunicationem in ſcriptis proferat, & cauſam excommunica-
B tionis expreſſe cõſcribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum verò huiuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere intra menſem, ſi fuerit requiſitus, ſuper qua requiſitione fieri volumus publicum inſtrumentum, vel literas teſtimoniales confici ſigillo authentico cõſignatas. Si quis autem iudicum huiuſmodi conſtitutionis temerarius extiterit violator, per menſem vnum ab ingreſſu *Not. hîc
C eccleſiæ * & diuinis officiis nouerit ſe ſuſpenſum. ex mente Io. quòd nõ poterit domi in oratorio celebrare. Font.
Superior verò, ad quem recurritur, ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans, * latorem excommunicato ad expenſas, & omne intereſſe condemnet, & aliàs puniat animaduerſione condigna, vt pœna docente diſcant iudices quàm graue ſit excõmunicationum ſententias ſine maturitate debita fulminare. *Vide l. prolatam.
Et hæc eadem

C. de sent. & inter. omn. iudi. Font.

in suspensionis & interdicti sententiis volumus obseruari. Caueant autem ecclesiarum prælati & iudices vniuersi, ne prædictam pœnam suspensionis incurrãt: quoniam si contingeret eos sic suspensos diuina officia exequi sicut prius, irregularitatem non effugient iuxta canonicas sanctiones: super qua non nisi per summum pontificem poterit dispensari. A

Idem in eodem.

Qui petit absolui ad cautelam, dicens excommunicationis sentẽtiam in se latam esse nullam: absoluetur cuiuscunque contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur intra octo dies excõmunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudiciis euitabitur, extra iudicium verò non. hoc dicit. Ioan. And. B

CAP. II.

SOlet à nonnullis in dubium reuocari, an cùm aliquis per superiorem absolui postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullam: sine contradictionis obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi? Et an ante absolutionem huiusmodi is, qui se offert in iudicio probaturum se post appellationem legitimam excommunicatione innodatum: vel intolerabilem errorem in sententia C

A tentia fuisse patenter expressum: sit in cæteris (excepto probationis illius articulo) euitandus. In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum, vt petenti absolutio non negetur, quamuis in hoc excommunicator vel aduersarius se opponat: nisi eum excommunicatum pro manifesta dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum indulgebitur sic dicenti: vt si probauerit quod opponit, non relaxetur sen-
B tentia, nisi prius sufficiens præstetur emenda: vel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia proponatur. In secunda verò quæstione statuimus, vt is, qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor in iudiciis attentauerit, interim euitetur. Extra iudicium verò in officiis, postulationibus, & electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.

C Idem in eodem.

Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & similibus (canonica monitione non præmissa) non tenet. Io. And.

CAP. III.

STatuimus, vt nullus iudicum participātes cum excommunicatis ab eo in locutione & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionē

cano

canonicam excommunicare maiori excommunicatione præsumat: saluis constitutionibus contra illos legitimè promulgatis, qui in crimine præsumũt participare damnato. Quod si ex locutione & aliis quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius induresçat: poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes consimili damnare censura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata nõ teneat: & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare. A B

Idem in eodem.

Episcopi nullam interdicti vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expreßi. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IIII.

QVia periculosum est episcopis & eorum superioribus, propter executionem pontificalis officij, quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti vel suspensionis incurrant sententiam ipso facto. Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt episcopi & alij superiores prælati nullius cõstitutionis occasione, sententiæ siue mandati prædictam incurrant sententiã vllatenus ipso iure: Nisi in ipsis de episcopis expressa mentio habeatur. C

Idem

A Idem.

Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum, quod archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet. Secundum, quod generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quod pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quod pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciant, excom-
B *municare non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quod in vniuersitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. And.*

CAP. V.

Romana ecclesia: & infra. Cæterùm interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententias latas ab officialibus archidiaconorum, seu quibuslibet aliis iu-
C risdictionem habentibus suffraganeorum Remeñ. ecclesiæ subditis. Remeñ. archiepiscopus & eius officiales (omissis ipsis excõmunicatoribus) non relaxent: salua contraria super hoc consuetudine, si quam habent. Porro excommunicationum sententiæ à Remeñ. archiepiscopo, suisque officialibus generaliter promulgatæ, subiectos eiusdem iurisdictioni archiepiscopi tãtum

ligant

ligant. Sed nec in ſpecie nec in genere pro A culpis & offenſis præteritis vel præſentibus, excommunicationum ſententias abſque competenti monitione præmiſſa promulgent: & ſi contrà præſumpſerint, iniuſtas nouerint eſſe illas. Caueant etiam, ne tales ſententias excommunicationis, ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet ſi tale quid fecerint, vel etiam pro iam commiſsis ſub hac forma, ſi de illis intra tale tempus mi- B nimè ſatisfecerint, proferre præſumant: niſi mora in exhibēda ſatisfactione vel culpa ſeu offenſa præceſſerit, quibus merito ad iniungendam ſatisfactionem huiuſmodi, & taliter prohibenda ſimilia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipſis ſententiis exprimant) cauſa ſubſit. In vniuerſitatem vel collegium proferri excommunicationis ſententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum C vitare, quod exinde ſequi poſſet, cùm nonnunquam contingeret innoxios huiuſmodi ſententia irretiri: ſed in illos duntaxat, de collegio vel vniuerſitate, quos culpabiles eſſe conſtiterit, promulgetur.

Idem in eodem.

Prælatus contra potētiam temporalem etiam ſpirituali gladio, ſcilicet eccleſiaſtica cenſura ſe tueri

tueri poteſt. hoc dicit Ioan. And.

CAP. VI.

DIlecto filio decano Aurelianenſi:& infrà. Præterea cùm omnes leges, omniáque iura vim vi repellere, cunctíſque ſeſe defenſare permittant:licuit vtique ipſi decano (ſi prædictus balliuus eum bonis ſuis mundanis iniurioſè ſpoliare, vel ea violenter occupare præſumpſerit: vt ſuperius eſt expreſſum) contra illius violentiam in-
B iuriámque ſe tueri. Et quoniam aduerſus eius nimiam potentiam ſufficiens temporalis defenſio ſibi fortè non aderat, potuit ſe etiam ſpiritaliter gladio videlicet vtendo eccleſiaſtico defenſare:ac recurrere propter hoc ad arma ſpiritalia, quæ ſunt eccleſiæ propria, & pro ſuo munimine illis vti: præſertim cùm dictus balliuus poſt latas in eum ab eodem decano ex aliis cauſis excommunicationis ſententias (ſicut idem
C decanus aſſeruit) ipſum tanquam exinde prouocatus, ſententiis ipſis contemptis, bonis ſpoliaſſet eiſdem: & propter hoc poſtmodum ipſe decanus ſentẽtiam tulerit interdicti, tanquam ſpiritali ſe mucrone defendens contra illius iniuriam & violentiá ſibi ab eodem occaſione prædictarum ſententiarum, & in ipſarum contemptum illatum. Et quidem cùm liceat cuilibet ſuo vicino

vicino vel proximo pro repellenda ipsius A
iniuria suum impartiri auxilium, imò si
potest & negligit: videatur iniuriantem
fouere, ac esse particeps eius culpæ: licuit
profecto ipsi decano proprio sibimet sub-
uenire subsidio, & suammet temporalem
iniuriam sua propria spiritali defensione
tueri: sicque vtrunque quodammodo gla-
dium & temporalem & ecclesiasticum al-
terum videlicet altero adiuuare: maximè
quia hi duo gladij consueuerunt (exigente B
necessitate) sibi ad inuicem suffragari, &
in iuuamen alterius subuentione mutua
frequentius exerceri.

Idem.

Excommunicatos à subditis suffraganeorum, archiepiscopi non possunt absoluere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit. hoc dicit. Ioannes Andreas.

CAP. VII.

C

VEnerabilibus: & infrà. Cæterùm Ro-
thomageñ. archiepiscopo vel eius of-
ficiali non licet excommunicatis ab archi-
diaconis vel aliis subditis suffraganeorum
ipsius archiepiscopi (cùm nec excommuni-
cantium nec excommunicatorum sint iu-
dices) absolutionis beneficium impartiri:
excommunicatos autem ab ipsis suffraga-
neis

neis vel eorum officialibus possunt absol-
uere, si ab ipsis litigantibus ad eos fuerit
prouocatum. Neutra verò partium appel-
ante, si qua ipsarum per archiepiscopum
vel eius officialem ab excommunicatione
contra eam lata pro reliqua postulet se ab-
solui: vel aliàs coram eis de parte aduersa
querimoniam sine appellationis interpo-
itione deponat: non est in hoc ab ipsis
cùm sui non sint iudices) audienda. Sed
i excommunicatus deponat apud eos de
uffraganeo, vt imponatur ei pœna, & pro
uo interesse super iniusta excommunica-
ione querelam: audire vtique debent eum.
ecus autem si conqueratur de ipso, vt re-
axetur huiusmodi sententia contra se ab
o pro alio promulgata: quoniam tueri
anc causam non ad ipsum suffraganeum,
ed ad eum, pro quo est sententia lata,
pectat. Attamen si suffraganeus vel extra *Vide no.
idicium pro suorum defensione * iurium, *in c.nouit*
el etiam in iudicio ex suo procedens of- *de off.leg.*
cio * inquirendo, videlicet vel simile quid *& Inno.*
gendo aliquem excommunicet: in hoc *c.ex parte*
asu conueniendus est ipse suffraganeus *supra de*
oram archiepiscopo, vel eius officiali: quia *ver.signi.*
psius interest défendere causam suam. *Font.*

Archiepiscopus in casibus, in quibus iuris- * *Vide*
ictionem habet, ante cognitionem causæ ab- *Inn.c.hu-*

milis. de maio. & obe. Bar. in.l. ij. de adult. ff.

soluit excommunicatum ad petitionem partis vel officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumaciæ præsumptæ & manifestæ ponit exempla. hoc dicit. Ioan. And. A

Font. Porrò archiepiscopus vel eius officiales excommunicatos à suffraganeis, semper antequam audire causam incipiant, in casibus, in quibus eis iurisdictio competit, iuxta ecclesiæ formam debent absoluere: vtpote si post diffinitiuam fuerit excommunicationis sententia promulgata, & ad eos fuerit appellatum: exceptis casibus, in quibus iura prohibent post sententiam appellare. Similiter si suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus iuxta formam ecclesiæ absoluendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat quòd pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodauit. Idē est etiam si quenquam pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus prefixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constringat: quia si sic ligatus proposita querimonia petat ab archiepiscopo se absolui, siue quando suffraganeus ex suo processit officio, siue quando est ad ipsum B C

psum archiepiscopum ante sentẽtiam diffinitiuam appellatum,& ab aduersario proponatur, quòd absoluendus non sit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sisti exhibeat cautionem: ipséque respondeat quòd recte contumax reputari non debet, pro eo quòd in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus in termino comparere nequiuit: tunc protinus sibi iuxta formam ecclesiæ beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia sua constet, quia fortè prædixerat in iudicio quòd minimè compareret: tunc enim (cùm manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa) non est ei (nisi primò expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita) absolutio impendenda. Et hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum, & iudex postea in eum (quia non probauit hoc, neq; comparuit) sentẽtiam excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui (cùm probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi

tutum) in hoc eſt proculdubio audiendus, A cùm præſumpta ſolummodo eius contumacia videatur. Sed ſi iudex pronunciaſſet locum illum eſſe idoneum & ſecurum, & ille non comparuiſſet, ac ideo excommunicaſſet eundem: ipſe poſtmodum ſuper hoc (niſi poſt latam interlocutoriam intra decendium prouocaſſet) nullatenus audiri debet.

Excommunicatio lata poſt appellationem interpoſitam ex cauſa probabili, non ſtatim pronunciatur nulla: ſed fieri poteſt relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate cauſæ cognoſcere. Idem ſi dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioannes Andreas. B

Sed ſi ex cauſa legitima ſeu probabili quis appellet: puta quia locus non eſt tutus, & poſt appellationem huiuſmodi excommunicatione ligetur, ac deinde conſtet C ſuperiori, quòd ad ipſum ex tali cauſa extitit prouocatum: non tamen ilico pronunciare debet excommunicationis ſentẽtiam fore nullam, ſed poteſt eam ad cautelam iuxta formam eccleſiæ relaxare.

Si certum eſt excommunicationem eſſe iuſtam, fit remiſſio. ſi certum eſt eam iniuſtam, non fit. ſi eſt dubium, fieri poteſt relaxatio: ſed honeſtius

ctius eſt remittere: tenet tamen relaxatio vbi archiepiſcopus eſt iudex, licet non fiat remiſsio. hoc dicit. Ioan. And.

Sanè ſi certum eſt excommunicationis ſententiam eſſe iuſtam, velut cùm propter manifeſtum exceſſum eſt in aliquem promulgata: ſuperior iudex (niſi periculum ſit in mora) excommunicatum ad excommunicatorem prorſus remittere debet: nec debet eum abſoluere, niſi excommunicator requiſitus malicioſe illi abſolutionis beneficium deneget exhibere. Si verò conſtet huiuſmodi ſententiam eſſe iniuſtam, nequaquam remittendus eſt ad ſuum excommunicatorem excommunicatus: ſed debet ſine difficultate aliqua mox abſolui. Quòd ſi dubitetur, vtrum iuſta ſit vel iniuſta, ſuperior (niſi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam eccleſiæ poteſt illam: quanquam honeſtius & conuenientius agat, ſi ei deferat in hoc caſu. Vbi autem ſuperiori competit de excommunicatione cognoſcere, abſolutio ſeu relaxatio, quam ipſe fecerit, tenet, licet forſitan ſit iniuſta: quoniam etſi contra ius litigatoris, non tamen contra ius conſtitutionis abſoluit.

Archiepiſcopus in caſibus, in quibus communicare poteſt, ſi conſuetudo habet, emendas pecuniarias exigere poteſt. hoc dicit. Ioan. Andr.

Denique à subditis suffraganei emendas pecuniarias * potest archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare. A

*De An cha. hic remittit ad xxiij. q. v. capit. si vos. xxj. q. v. si qs cuiuslibet. Font.

Summatur supra in. §. Sed si ex causa. ibi videas.

Potest quoque archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam ecclesiæ nonnunquam impendere ad cautelam: vtpote si asseritur in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati apertè in ea contineri, quod communiter vel in suo genere est peccatum, veluti si dicat fortè aliquis se à suffraganeo excommunicatum fuisse pro eo quod eleemosynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est, aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & prauum, & suffraganeus ipse asserat quòd pro digna & rationabili causa, vel pro conseruanda vel exequenda iustitia hoc illi prohibuisset, vel etiam iniunxisset: nam tunc archiepiscopus ad cautelam absoluere potest eum. B C

Summarium habes supra in §. Sed si ex causa. ibi vide.

Simil

A Similiter ſi aliquis proponat ſe ante diffinitiuam ſententiam in iudicio, vel extra, poſt appellationem ex cauſa legitima interpoſitam, vinculo excōmunicationis adſtrictum: poteſt archiepiſcopus poſtquam ſibi de hoc cōſtiterit (etiam priuſquam incipiat de veritate cauſæ appellationis cognoſcere) abſolutionis illi beneficium ad cautelam iuxta formam eccleſiæ impartiri.

Alexander quartus.

B *Iudex eccleſiaſticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciarijs ſibi prohibitis. h. d. Ioan. And.*

CAP. VIII.

DEcernimus, vt iudices ſeculares per cenſuram eccleſiaſticam ab eccleſiaſticis iudicibus (canonica monitione præmiſſa) repellere excommunicatos ab agendo patrocinando * & teſtificando in ſuis curiis & iudiciis compellantur.

** Quod lucratur patrocinando, debet excōmunicatus reſtituere, vel erogare in pauperes: quia malè eſt quæſitum. c. cū ſit. de Iudæ. Font.*

Gregorius x. in concilio generali Lugduneñ.

Non valet excommunicatio lata in participantes, niſi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla: niſi neceſſitas facti aliud ſuadeat. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IX.

A

COnstitutionē felicis recordationis Innocētij papæ quarti prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes * excommunicatis ea participatione, quæ solā minorem excommunicationem inducit (monitione canonica non præmissa) maiori excommunicatione ligari, decernēs promulgatam aliter excommunicationis sententiam nō tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum declarantes decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc casu, si aliis ritè seruatis eos, qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonicè promulgetur excommunicationis sententia) statuunt iura præmitti: iudices siue monitionibus tribus vtantur, siue vna pro omnibus, obseruent aliquorū dierum competentia interualla: Nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda*. C

Vide Frā. are. l. j. ff. de ver. obli. c. lex diuinæ. xxvij. q. ij. & nutu dicimur loqui etiam vbi lex expresse meminit dever. cap. cum apud. de spō. Font.

** Vide Bal. in l. j. de preci. impe. offe. De. Fon.*

Idem in eodem.

Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. h. d. Domi.

CAP. X.

PRæsenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam, quò ad interdicti sententias, in ciuitates, castra, vel quælibet alia loca, siue terras aliquas

A quas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

Idem in eodem.

Primò excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in personis vel rebus suis, vel suorum: exercentes contra aliquos ecclesiasticam censuram, vel exerceri facientes, vel illam seruantes. Secundò ibi, eadem, pœnam prorogat ad vtentem, vel motu proprio id agentem. Tertiò ibi, qui autem pœnam aggrauat. hoc dicit.

B *Ioan. And.* CAP. XI.

Vicunq; pro eo, quòd in reges, principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet ministros eorũ, aut quoscunque alios excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidẽdi, capiendi aliàs in personis, aut bonis suis, vel suorum * grauandi eos, qui tales sentẽtias protulerunt, siue quorum sint occasione prolatæ, vel easdem sententias obseruãtes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes (nisi licentiam ipsam re integra reuocauerint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint intra octo dierũ spacium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque sentẽtia

C

** Vide Bald. in l. his rebus. ff. sol. matrimon. Bar. in l. nã & Seruius. ff. de neg. gest. & l. quoniã multa. C. ad l. Iul. de vi. & c. sicut nob. de testib. Font.*

„ sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædi- A
„ cta licentia data vti, vel aliquod præmisso-
„ rum, ad quæ committenda dari licentiam
„ prohibuimus: aliàs committere suo motu.

Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spacio: ex tunc ab ea non posśint, nisi per sedem apostolicam, absolutionis beneficium obtinere.

Bonifacius octauus.

Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum: huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticũ spectat. Et si notoriè vel publica fama, vel communi æstimatione habetur pro clerico: statim fit remiśsio. Item si prius se gerebat pro clerico: & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remiśsio, donec fuerit de clericatu probatum: sed interim contra eum iudex in nullo procedit. hoc dicit. Ioan. And. B

CAP. XII. C

SI iudex laicus malefactorem captum detineat, & is se clericum dicẽs, ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tanquam suum clericum repetat, iudice illum inficiante clericum, ac ob hoc minimè remittendũ: dubitationis huiusmodi,
„ an scilicet sit, qui reperitur clericus, ad iudi-
„ cem ecclesiasticum (quia de re ecclesiastica & spi

A & ſpiritali, vocato tamen iudice ſeculari, vel alio, cuius intereſt) cognitio pertinebit. Et ſi notorium fuerit, quòd idem malefactor ſit clericus, qui huiuſmodi priuilegio gaudere debeat, ſtatim abſque alia cognitione, vel fama publica de hoc extiterit, aut ipſe pro clerico communiter habebatur: incontinenti etiam ante cognitionem de clericatu, eccleſiaſticæ curiæ debet reddi. Idē eſſe cenſemus ſi reus ipſe ante deprehen-
B ſionem pro laico publicè ſe non gerens, deprehenſus fuit in habitu clericali, tonſuram videlicet, & veſtes deferens clericales: nam talem debemus clericum (donec conſtet de contrario) reputare. Sicut de illo, qui in poſſeſsione ingenuitatis exiſtit: ſi dicatur ab alio libertinus, legalis ſanxit authoritas, vt probandi neceſsitate non ipſe, ſed aduerſarius adſtringatur. Iuſtum eſt enim, vt ipſe talis, quem geſtat ex habitu
C (quouſq; appareat aliud) præſumatur, qualis is eſſe, cuius fert habitum comprobatur. Ex ſtigmate nanque conſueto Fabricenſibus imprimi, latitans Fabricenſis agnoſcitur. Et cuſtodes aquarum (quos hydrophylacas nominant) quæ eis inſigi ſolet annotatione ſignati manifeſti ſunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur. Iſque ſtatus alicuius eſſe videtur, in quo

in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur. *Non sic autem volumus obseruari, si ante deprehensionem pro laico publicè se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quãuis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali: tũc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat, propter præsumptionẽ, quæ aduersus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus præcedenti. Contra eum tamen interim, quiuis processus iudicis penitus conquiescat. A C C C B

* *Vide c. tuã. de or* [illegible] *cog. l. præsens. C. ad l. Iuliã de plag.*

Idem.

Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes: non præmissa monitione canonica. h. d. Io. And. CAP. XIII.

STatutum Gregorij papæ x. factũ ad declarationẽ constitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ solum minorem inducit, maiore excommunicatione ligari monitione canonica non præmissa: in suspensionis & interdicti sententiis (quæ pro huiusmodi participatione plerũque ab ordinariis vel delegatis iudicibus promulgãtur) præcipimus inuiolabiliter obseruari. Decernentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas. C

Idem

A Idem.

Per negligentiã non prosequentis debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata non conualescit: sed poterit tunc denunciari, & debebit vitari, donec de sententiæ nullitate docuerit. h. d. Ioan. And.

CAP. XIIII.

Licet excommunicationis sentẽtia post appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis appellationem suam minimè prosequentis nõ ratificetur, nec etiam conualescat: Excommunicatus tamen nominatim, vel specialiter & expresse, qui post appellationem legitimam excommunicationis sententiam asserit in se latam: si appellationem eandẽ intra tempus ad ipsam prosequendã ab homine, vel à iure statutum non fuerit (vt debuit) prosecutus, lapso eodem tempore excommunicatus publicè nunciari, & nedum in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quousque quòd post appellationem legitimam excommunicatus fuerit: vel aliàs de ipsius sententiæ docuerit nullitate.

Idem.

Prælatus capi faciens, & includens, etiam per laicos clericum nondum incorrigibilem, excommunic

municatus non est: nec etiam ipsi capientes. Secũdò dicitur, si talis dat fideiussores de parendo iuri, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. hoc dicit. Ioan. And. A

CAP. XV.

SI clericos tuæ iurisdictioni subiectos propter commissos excessus, etiam per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere pœna debita postea castigandos includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles illos esse) nulla credimus excommunicatione nodari. Cùm in his (nisi aliàs ex proposito excedatur in ipsis) temeritas vel iniuria nequeat deprehendi. Eosdem quoque clericos si de parendo iuri tibi fideiussoriam dederint cautionem, detineri non debes: Nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis eos suaserit detinendos. B

Idem.

Interdicto clero nõ est interdictus populus, nec è conuerso. Interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina. Interdicto populo, singulares de populo intelliguntur interdicti. h. d. Ioan. And. C

CAP. XVI.

SI sententia interdicti proferatur in clerum, nõ intelligitur (nisi aliud sit expressum in ea) interdictus populus: nec etiam

è con

A è conuerso. Vnde vno interdicto ipsorum, alius licitè admittitur ad diuina. Cæterùm cùm propter delictum domini vel rectoris est ciuitas interdicta: ciues eiusdem (qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominum, vel rectorē puniendum in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licitè interesse diuinis. Cùm verò alicuius terræ populus interdicto nodatur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse constat, (ne sententia effectu careat, cùm diuinorū auditio, & sacramentorum perceptio populo, vt vniuersis nō competant) non debent alicubi (casibus expressis à iure dumtaxat exceptis) audire diuina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

B

Idem.

Interdicta ciuitate, suburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta. Et interdicta ecclesia: capella contigua, & cœmeterium contiguum dicitur interdictum. h.d. Ioan. And.

C

CAP. XVII.

SI ciuitas, castrum, aut villa subiiciantur ecclesiastico interdicto: illorum suburbia, & continentia ædificia eoipso intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi valeat sentētia interdicti (quod fieret si posset

in

Ciuitas in d...

in ipsorũ suburbiis, vel continentibus ædificiis licitè celebrari, vt prius) expedit interpretationem fieri latiorem. Ratione quoque simili si sit ecclesia interdicto supposita, vel subiecta: nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem ecclesiæ contiguis poterit sepeliri. Secus si ei contigua non existant. A

Idem.

Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel præsente excommunicato maiori, excommunicatione: irregularitatem non contrahit. Domi. B.

CAP. XVIII.

Is, qui in ecclesia sanguinis, aut seminis effusione polluta, Vel qui præsentibus maiori excommunicatione nodatis, scienter celebrare præsumit: licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cùm id non sit expressum in iure) laqueum nõ incurrit.

Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permissis, irregularis & ineligibilis est. hoc dicit. Domi. C

Is verò, qui scienter in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc priuilegiatus existat, aut à iure sit concessum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanũ pontificem liberari, & adeò efficitur ineligibilis, quòd nec ad eligendum cum aliis debebit admitti.

Idem

A Idem.

Tempore interdicti chrisma die cœnæ domini confici potest. hoc dicit.

CAP. XIX.

QVoniã in baptismo & cõfirmatione (quæ nedum pueris, sed & adultis propter moræ periculum exhiberi possunt, licitè tempore interdicti) chrismatis vtimur vnctione: posse (licet terra interdicta existat) chrisma die cœnæ domini cõ-
B fici, dubium non existit.

Idem.

Suspensus ab ingressu ecclesiæ, in ea diuina celebrans est irregularis. Et moriens impœnitens suspensione illa durante, caret ecclesiastica sepultura. Et suspensio ab ingressu ecclesiæ vel officio, per appellationem sequentem non suspenditur. hoc dicit. Dominicus.

CAP. XX.

IS, cui est ecclesiæ interdictus ingressus
C (cùm sibi per consequẽs censeatur in ipsa diuinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum huiusmodi diuinis in ea se ingerat: in suo agens officio sicut prius. Talis quoque si hoc interdicto durante decedat: non debet in ecclesia vel cœmeterio ecclesiastico (nisi pœnituerit) sepeliri. Sanè sicut excommunicatio, sic ab officio vel ab ingressu ecclesiæ

lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellationem sequentẽ minimè suspenduntur. A

Idem.

Religiosum clericum verberantem, absoluit episcopus eo casu, quo absolueret clericum. hoc dicit. Dominicus.

CAP. XXI.

REligioso, qui manus violentas in clericum secularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euagandi) poterit ab episcopo eo casu absolutionis beneficiũ exhiberi, quo seculari clerico posset, si alium clericum percussisset. B

Verberans nouitium religionis, excommunicationem incurrit. h. d. Dominic.

Quamuis autem is, qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu nõ possit, donec sit tacitè vel expressè professus: si quis tamen violentas manus in eum iniiciat, excommunicatio[illegible]tæ à canone vinculum non euadit. C

Religiosi

Idem.

Absolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cùm commodè potest, ei à quo aliàs absolui debebat: recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat. Ioan. And.

CAP.

A CAP. XXII.

EOs qui à sententia canonis vel hominis (quum ad illum, à quo aliàs de iure fuerant absoluendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absoluuntur: si cessante postea periculo, vel impedimento huiusmodi se illi, à quo his cessantibus absolui debebant, quàm citò com-
B modè poterunt contempserint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi & satisfacturi, prout iustitia suadebit: decernimus (ne sic censuræ illudant ecclesiasticæ) in eandem sententiam recidere ipso iure. Idem statuimus de his, quibus (cùm à sede apostolica, vel à legatis ipsius absolutionis beneficium, à quibusuis sententiis consequuntur) iniungitur, vt ordinariorum
C suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi pœnitentiam, ab eisdem se conspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu iis, quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem: si hæc quum primùm commodè poterunt, nõ curauerint adimplere.

Idem.

Si percußionem in clericum sine meo mãdato,

tamen nomine meo factam ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Ioan. And. A

CAP. XXIII.

CVm quis absque tuo mandato manus iniicit in clericum tuo nomine violentas: si hoc ratum habueris, excõmunicationem latam à canone incunctanter incurris. Cùm ratihabitio retrò trahatur, & mandato debeat comparari. Si verò iniectio eadem tuo nomine non sit facta: tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis vllius vinculo innodaris. Cùm quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non est gestum. B

Idem.

Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittuntur, nisi sint excommunicati: qui non nisi in mortis articulo admittentur, vel nisi causam dederint interdicto: qui non admittentur, nisi satisfaciant, vel caueant prout possunt. C *Item illo tempore missæ, & alia diuina officia sub pœna distributionum, sicut prius in ecclesiis celebrantur ianuis clausis: planè sine excommunicatis & interdictis, & sonitu campanarum. Et quater in anno aliè cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt, & exclusis excommunicatis interdictos admittere: ita tamen quòd hi, propter quorum excessum latum est, non appropinquent*

A *pinquent altari. In cæteris seruandum est interdictũ. Et reuocata sunt priuilegia, vltra id quibuscunque concessa. h. d. Ioan. And.*

CAP. XXIIII.

ALma mater ecclesia plerunque nonnulla rationabiliter ordinat & consultè: quæ suadente subiectorum vtilitate, postmodum consultius, ac rationabilius reuocat, *in meliúsve commutat. Sanè à nostris dudum fuit prædecessoribus constitu-
B tum, vt in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrentur ecclesiastica sacramenta. Quia verò ex districtione huiusmodi statutorum excrescit indeuotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt: ac ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione ha-
C bita super his diligenti concedimus: quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure prolati: non tantummodo morientes, sed etiam viuentes, tam sani etiam quàm infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominũ ad peccandum, summè necessaria est) licitè admittantur: dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti (præterquam in mor-

**Vide l. j. C. de cad. tol. vbi dicit Bald. quòd sicut medic⁹ secundũ tẽpora alterat medicinas, ita legislator leges. Fõt.*

tis articulo) nolumus ad eandem. Illis etiã A propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium, vel fauorem: nisi de ipso delicto (si sint tales, quòd id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem, aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautionem præstare iurauerint, quòd quum poterunt satisfacient: B & ad satisfactionem huiusmodi per eũ, vel per eos, qui facere ipsam debent, & possunt, præstandam dabunt cõsilium, & auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt: non est pœnitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quò ad istos vel alios, qui circa hoc minimè deliquerunt (vbi ciuitas vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existũt) facienda est relatio interdicti, sed est eis so- C lummodo iniungenda pœnitentia salutaris. Adiicimus præterea, quòd singulis diebus in ecclesiis & monasteriis missæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia sicut prius: submissa tamen voce & ianuis clausis, excommunicatis, ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici, quàm clerici ecclesiarum, in

quibus

A quibus diſtributiones quotidianæ illis, qui horis interſunt canonicis tribuuntur: ſi ad officia non venerint ſuprà dicta, diſtributiones eaſdem amittant: ſicut interdicto perderent non extante, ſi diuinis officiis nõ adeſſent. In feſtiuitatibus verò natalis domini, paſchæ, ac pentecoſtes, & aſſumptionis virginis glorioſæ, campanę pulſentur, & ianuis apertis alta voce diuina officia ſolenniter celebrentur, excommunica-
B tis prorſus excluſis, ſed interdictis admiſsis: quibus ob reuerentiam dictarum ſolennitatum (vt ipſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinẽtur) præfatis diebus participationem permittimus diuinorũ: ſic tamen quòd illi, propter quorum exceſſum interdictum huiuſmodi eſt prolatum, altari nullatenus appropinquent. Cæteris, quæ circa obſeruationem interdictorum à noſtris ſunt prędeceſ-
C ſoribus inſtituta, in ſuo robore duraturis: non obſtantibus quibúſvis priuilegiis, eccleſiis, monaſteriis, ordinibus, religionibus, ſeu perſonis eccleſiaſticis, ſecularibus, vel regularibus exemptis & non exemptis, ſub quauis forma vel expreſsione verborum ab apoſtolica ſede conceſsis, quæ contra tenorem præſentis conſtitutionis nullis volumus ſuffragari, cùm quibuſlibet, tã ſecula-

ribus, quàm regularibus sufficere debeat, vt A
tempore interdicti modo præmisso diebus celebrent suprà dictis.

De verborum significatione

TIT. XII.

Innocentius quartus.

Declarat hîc Innocentius quid significet verbum priuilegij: recepimus vos in proprios filios ecclesiæ Romanæ: & quis locus dicatur esse desertus. hoc dicit. Ioan. And. B

CAP. I.

ENIENS: & infrà. Per illa verba priuilegij, in speciales & proprios ecclesiæ Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos nō intelligi, & ipsos ex illo in proprios eiusdem ecclesiæ filios fuisse receptos, quòd ab alio quàm à Romano pontifice vel legato ab eius latere destinato: interdici vel excommunicari à quoquam non valeant declaramus. C Illum locum desertum in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitus, neque cultus fuerit, vel vltra memoriam hominum, secundum indulgentiam Lucij est sub Sarracenorum potestate detentus: censentes ecclesias in talibus desertis locis, à fratribus ipsis constructas, seu etiam

Loca deserta

A etiam conſtruendas in eo plena libertate gaudere: vt ſecundum indulgentiam Lucij, nihil ab ipſis legis diœceſanæ nomine valeat per epiſcopos exigi: quæ (ſecundum priuilegium Alexandri) non poſsint interdicto, ſeu excommunicationi ſupponi: quas in locis huiuſmodi dicti fratres habeant poteſtatem (petita à ſede apoſtolica licentia) conſtruendi, eáſque cum ſuis plebibus per ſuos clericos idoneos gubernent, qui ra-
B tione plebium examinandi epiſcopis præſententur: vt ab eis curam recipiant animarum, cùm plebes epiſcopis ſint ſubiectę.

Cæterùm dicti fratres decimas de laboribus & noualibus ſuis, quos propriis manibus aut ſumptibus excolunt, aut aliis bonis ſibi à deo præſtitis, conuentibus clericorum ordinis ſui (à quibus quarta vel tertia, nullatenus exigatur) cũ integritate perſoluant: ſalua moderatione concilij generalis
C In aliis eorum poſſeſsionibus iure cõmuni, ſeu quolibet alio eccleſiis parœcialibus, & diœceſano epiſcopo reſeruato. Per declarationem autẽ huiuſmodi nolumus defenſionibus aliis, ſeu iuribus partiũ derogari.

Nicolaus tertius.

Declarat manifeſtum & euidens eſſe ſynonyma, & idem ſignificare, quo ad caſum decret. de elect. Si fortè. Ioan. And.

CAP. II. A

Constitutionem felicis recordationis Gregorij papæ prędecessoris nostri editam in concilio Lugduneñ. vt si fortè inter cætera quæ obiiciuntur electo, aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem euidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat, de illo primitus cognoscatur, & si opponentem inuentũ fuerit destitui veritate: à causæ illius prosecutione totaliter sit exclusus, B & aliàs puniatur, ac si in obiectorum probatione omnium defecisset: in illo, qui manifestum defectum in visu, auditu, & aliis corporis sensibus, necnon & in memoria, & etiam intellectu opponit electo locum habere: ac quò ad intentionem constitutionis ipsius manifestum & euidens, idem supponere declaramus.

Declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum papæ, donec possent resistere. Ioan. And. C

Cæterùm canonicos cuiusuis ecclesię, qui statutum fecerunt solenniter, & iuramento firmarunt, quòd ecclesiam suam & seipsos contra omnes impetrantes canonicatum ipsius ecclesiæ defenderent vsque ad ius vel sententiam, quantum possent ad iudicium domini

A domini papæ, vel specialis mandati eiusdem: & quod communibus expensis, ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret: & quòd quamdiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesiæ defensionem huiusmodi, & oppositionem vellet prædicto modo subire, alij canonici non possent, nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrantem: conspi-
B ratores & coniuratores contra sanctam Romanam ecclesiam, ac libertatem, obedientiam & authoritatem ipsius decernimus, & eosdem tanquam conspiratores ac coniuratores secundum sanctiones canonicas puniendos.

Statutum de non recipiendo aliquem ad papæ mandatum: multis ex causis est detestabile & illicitum. h. d.

Statutum quoque ipsum (quod capitulo
C prælibato & singulis eius personis libertatem, obedientiam eidem ecclesiæ Romanæ debitam exhibendi saltem vsque ad sententiam & pontificum Romanorum iudicium, seu speciale mandatum liquidò interdicit, promptum futurorum grauaminum & expensarum discrimen ingerens, contra legitimas sanctiones laudabile votum execrantiũ lites vetat: iniustam litem

mouere

mouere compellit, iniquæ controuersiæ, seu liti cedendo: bonam fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccandum) conspirationem & coniurationem continere contra libertatem & authoritatem sedis apostolicæ manifestè: ac aliàs detestabile prorsúsque illicitum reputamus. A

Idem.

Constitutio amplißima pœnæ cunctas declarans hæsitationes, quæ circa diui Francisci regulam contingere possunt: præsertim an fratres minores (quos cordigeros vocant) illius regulæ professores sint ad omnia euangelij consilia obligati. Et vtrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legatáque sibi relicta agnoscere valeant: cum multis aliis ambiguitatibus hic luculentißimè resolutis. B

CAP. III.

EXiit qui seminat seminare semen suũ. De sinu patris in mundum veste, scilicet humanitatis indutus dei filius Iesus Christus, verbum euangelicum saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terram semen suum doctrinam euangelicam sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes saluare venerat: qui tandem seipsum C

A ipſum deo patri pro ſalute omnium in redemptionis humanæ precium immolauit.

Licet autem hoc ſemen in ſingulos communicatiua dei charitate diſperſum, aliud ceciderit ſecus viam, ſuper corda ſcilicet dæmonum ſuggeſtionibus peruia: aliud ſupra petram, corda ſcilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter ſpinas, corda ſcilicet hominum diuitiarum ſolicitudinibus lacerata. Et ideo vnum prauis affe-
B ctibus conculcatum: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum verò legitur inordinatis ſolicitudinibus ſuffocatum. Aliud tamen mite cor, & docile terra bona ſuſcepit, hoc eſt minorum fratrum mitis & docilis in paupertate ac humilitate per almum Chriſti confeſſorem Franciſcum radicata religio: qui ex illo vero ſemine germinans germen illud, per regulam ſparſit in filios, quos ſibi & deo per ſuum
C miniſterium in obſeruatione euangelij generauit. Iſti ſunt filij, qui docente Iacobo verbum ęternum dei filium inſitum humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens ſaluare animas in manſuetudine ſuſceperunt. Hi ſunt illius ſanctæ regulæ profeſſores, quæ euangelico fundatur eloquio: *vitæ Chriſti roboratur exemplo: fundatoris militantis eccleſiæ, apoſtolorum

*Non tamen per omnia, vt

eius

in extra- uag. quorundam. §. adhuc. Fonta.

eius sermonibus actibúsque firmatur. Hæc A est apud deum & patrem munda & immaculata religio, quæ descendens à patre luminum per eius filium exemplariter & verbaliter apostolis tradita, & deinde per spiritum sanctum beato Francisco, & eum sequentibus inspirata: totius in se quasi continet testimonium trinitatis. Hæc est, cui (attestante Paulo apostolo) nemo decætero debet esse molestus: quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmauit, volens institutorem ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri. B Sed nec sic contra fratres ipsos minores & regulam hostis antiqui cessauit astutia, quin potius contra eos nitens superseminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracundia, & indiscreta inscitia concitauit: mordentes fratres & eorum regulam, quasi illicitam, inobseruabilem, & discriminosam caninis latratibus lacerantes, non C attendentes hanc sanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis salutaribus institutam, apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos pontifices* approbatam, & etiam per sedem apostolicam confirmatam, tot diuinis testimoniis communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris * in obseruantia

** Honorium iij. Inno. iij. Gregoriu ix. Font.*

** quos posuit An.*

A uantia huius regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nõnullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit asscribi. Ac nouissimè, quasi diebus istis per piæ memoriæ Gregorium papam ix. prædecessorem nostrum approbatam esse ex euidenti vtilitate, quam de ipsa consequitur vniuersalis ecclesia in generali Lugduneñ. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, imò profundius
B cogitamus, sicut pensare debent subtilius cæteri catholicæ fidei professores: quia ipse deus ordinem prædictum & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præseruauit, quòd nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso degentium constrauit: quin potius in vigore regulari concrescant & amplientur, in suorum obseruantia mandatorum. Ve-
C runtamen, vt ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate, & sicut fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis filiis generali & nonnullis aliis prouincialibus eiusdem ordinis ministris, qui in capitulo ipso conuenerant, in nostra pręsentia constitutis, cùm ad plenam obseruationem regulæ eiusdem

circa fin. iij. partis suæ chronicæ.

dem in vigore ſpiritus eorum feruere no- A
ſcatur intentio. Viſum eſt nobis (vt mordacibus huiuſmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipſa regula videri poterant dubia declarare: nonnulla per prædeceſſores noſtros etiam declarata pleniori claritate diſſerere: in aliquibus etiam regulam ipſam contingentibus puritati eorundem conſcientiæ prouidere. Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipſum affectus noſtros * ereximus in illis B
ſuccedendo: cum aliquibus eiuſdem confeſſoris ſociis, quibus eius vita & conuerſatio nota erat: ſuper ipſa regula & ſancta ipſius beati Franciſci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem cardinalis ac poſtmodum eiuſdem ordinis per prædictam ſedem gubernator & protector & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in apoſtolatus officio: tam de pia in- C
tentione confeſſoris prædicti, quàm de iis, quæ regulam ipſam & eius obſeruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, noſtros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eoſdem prædeceſſores approbata & declarata eſſe noſcuntur: quàm etiam ipſam regulã & eam contingentia, matur

*Idem dicit Io. xxij. in extrauagã. quorundam. ver. nunc verò. poſt prin. Fon.

A maturitate plena discussimus. Nonnulla in præsenti serie statuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, ædidimus, & concessimus. plura etiam ordinando seriosius & clarius, quæ infrascriptis articulis plenius exprimuntur. In primis, quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæsitatur, an fratres eiusdem ordinis, tam ad consilia, quàm ad præcepta euangelij teneantur: tum quia in B regulæ prædictæ principio habetur: Regula & vita minorum fratrum hæc est: scilicet domini nostri Iesu Christi sanctum euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo, quòd in eadem regula continetur sic: Finito verò anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare: tum etiam, quia in fine ipsius regulæ continentur hæc verba, C paupertatem, & humilitatem, ac sanctum euangelium domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus.

Licet feli. recor. Gregor. papa ix. prædeno. hunc articulum & nonnullos alios eiusdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorũ postea emer-

gentium casuum considerandos euentus, A in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur. Nos obscuritatem ac insufficientiam huiusmodi præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare.

Dicimus, quòd cùm in principio regulæ nō absolutè, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & B vita minorum fratrum hæc est: scilicet domini nostri Iesu Christi sanctum euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multū arctè prosequitur, & nihilominus alia nonnulla subnectit præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub aliis verbis, ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum: de intentione regulæ liquere valet apertius: vt C illud, quod in professione, quasi absolutè subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare, & quod in fine subiungitur, & sanctum euangelium domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus obseruemus: totum ad ipsius regulę modificatum vel determinatum seu specifi

A specificatum principium reducatur: videlicet ad obseruantiam euangelij (vt præditur) per ipsam regulam in illis tribus modificatam vel determinatam, seu specificatam. Cùm non sit verisimile ipsum sanctum verbum, ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatum: licet quasi succinctoriè repetitum voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatio-
B ne sine certa causa carere. Et vtriusque iuris argumenta nos doceant, ea quæ in principio ad medium & ad finem: illa verò, quæ in medio ad finem atque principium, & ea, quę in fine ad vtrunque vel eorum alterum sæpe referri. Et dato, quòd absolutè diceretur omnino, promitto sanctum euangelium obseruare, non professor huiusmodi intenderet se ad omnem consiliorum obseruantiam obligare: quod vix aut nun-
C quam posset ad literam obseruare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur. Clarè videtur promissionem huiusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi: nisi vt obseruantia euangelij, sic sicut tradita reperitur à Christo, videlicet, quòd præcepta vt præcepta, & consilia vt consilia à promittentibus ob-

seruentur. Quem intellectum etiam in A
eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit: cùm aliqua euangelica consilia indicat, vt consilia sub verbis monitionis, exhortationis & consilij, nonnulla verò sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quòd non fuit loquentis intentio * quòd fratres ex professione huiusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta euangelica tenerentur, sed solum ad illa B
consilia, quæ in eadem regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis conscientias plenariè serenandas declaramus, quod ex professione eiusdem regulæ, fratres ipsi ad ea tantum euangelica obseruanda consilia sunt adstricti, quæ in ipsa regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur. Ad nonnulla verò a- C
lia per euangelium data consilia eo magis, secundum exigentiam sui status tenentur plus quàm cæteri Christiani, quo per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt, se obtulerunt domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continentur

* *Ecce ex verbis colligitur in tertio. Fō.*

A nentur, tam præcepta quàm consilia, quàm cætera ex voto professionis huiusmodi, nō aliter tenentur, quàm eo modo, quo in regula ipsa traduntur: vt scilicet teneantur ad eorum * obseruantiam, quæ in eadem regula ipsis sub verbis obligatoriis indicuntur. Cæterorum verò obseruantiam, quæ sub verbis monitoriis, exhortatoriis, informatoriis, & instructoriis, seu quibuscunque aliis continentur: eatenus magis condecet

B de bono & æquo eos prosequi, quo imitatores tāti patris effecti Christi semitas elegerunt. Porrò cùm ipsa regula expresse cōtineat, quòd fratres nihil sibi approprièt, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sítque declaratū per eundem prædecessorem nostrum Gregorium ix. & nonnullos alios hoc seruare debere, tam in speciali, quàm etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus

C aliquorum insensata damnauerit astutia, fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur: dicimus, quòd abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum non tam in speciali, quàm etiam in communi propter deū meritoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo * docuit & exemplo firmauit: quámque primi funda-

Verba obligatoria sunt: teneātur: habeant, & alia declarata in clem. exiui. §. ut autem hæc, §. præterea cū. Fonta.

Extrauag. quia

quorundam. declarat hæreticũ asserere, quòd Christus nec in speciali, nec in cõmuni proprium habuerit. Fontan.

tores militantis ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos deriuarũt. A

Nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorũ imperfectionibus condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: B sic & in nonnullis aliis infirma humanæ carnis assumens (prout euangelica testatur historiã) non tantùm carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis: in propriis permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni conformes inducitur, quòd à summæ perfectionis rectitudine non curuatur. C Egit nanque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiã infirma sicut interdum & in fuga patet & loculis: sed vtrunque perfectè perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtrisque.

Nec

A Nec quicquã ex his insurgat erroneè, quòd taliter propter deũ proprietatem omniũ * abdicantes tanquam homicidæ sui vel tentatores dei viuendi discrimini se committant: sic enim seipsos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnant prouisionis humanæ: quin vel de iis, qui offeruntur liberaliter, vel de iis, quæ mendicantur humiliter, vel de iis, quæ conquiruntur per laboricium sustententur, B qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. Profectò si (iuxta promissum saluatoris) nunquam deficiet fides ecclesiæ: per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur *, ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidem vbi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec cæteris: sic nec ipsis fratribus iure poli in extre- C mæ necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur: cùm ab omni lege extrema * necessitas sit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renunciationem vsus rerum cuiquam videatur inducere, nam cùm in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessio-

*Vide hic quæst. vesperialem Almain. doc. Parisiensis Fõ.

*Imò pessunt laici compelli officio iudicis eleemosynas facere. gl. c. j. dist. j. c. domino sancto. l. dis. c. exigunt. j. q. vij. Abb. c. j. de emptio. & ven. Fon.

* De cõsecra. dist. j. sicut. & infrà. ea. distin. iiij. c. sanctũ.

c.quod nō est cum gl. de reg.iu. Font.

nem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tanquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium: nulla prorsus potest esse professio, quæ à se vsum necessariæ sustentationis excludat: verùm condecens fuit ei professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium & rerum sibi concessarum necessario vsu fore contentam. Nec per hoc, quòd proprietatem vsus & rei cuiusque dominium à se abdicasse videtur, simplici vsui omnis rei renunciasse conuincitur: qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum: in vtendo præbet vtentibus nihil iuris quinimo necessariarum rerum, tam ad vitæ sustentationem, quàm ad officiorum sui status executionem (excepto quod de pecunia infra subiungitur) moderatus vsus: sed secundum eorũ regulam & veritatem omnimodam concessus est fratribus: quibus rebus fratres licitè vti possent durante concedentis licentia, & iuxta id, quod in præsenti serie continetur. Nec his obuiare dinoscitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humanè constituit: videlicet non posse vsum vel vsumfructum à dominio

A nio perpetuo * separari: quod ne dominiũ dominis (semper abscedente vsu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decreuit. Retentio nanque dominij talium rerum cum concessione vsus facta pauperibus, nõ est infructuosa domino, cùm sit meritoria ad æterna & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Pro-
B fectò non fuit confessoris Christi regulam instituentis intentio: quinimo contrarium in ipsa conscripsit, contrarium viuendo seruauit, cùm & ipse temporalibus ad necessitatem vsus fuerit, & in pluribus locis in regula vsum talẽ licere fratribus manifestet. Dicit nanque in regula, quòd clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt breuiaria: ex hoc patenter insinuans, quòd fratres sui habituri essent vsum breuiarij &
C librorum, qui sunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quòd ministri & custodes pro necessitatibus infirmorũ, & aliis fratribus induendis: per amicos spiritales solicitam curam gerant, secundum loca & tempora, & frigidas regiones: sicut eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium

* *Vide l. omniũ. ff. de vsufr. l. antiquas. C. eo. Fõt.*

ad ocium euitandum: dicit quòd de mercede laboris, pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiant. In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro eleemosynis confidenter. Habetur etiam in eadem regula, quòd in prædicatione, quam fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationem populi: annunciando eis vitia, & virtutes, pœnam & gloriam. Sed constans est, quòd hæc præsupponunt scientiam: scientia requirit studium: exercitium verò studij conuenienter haberi non potest, sine vsu librorum. Ex quibus omnibus satis claret ex regula ad victum, vestitum, diuinum cultum & sapientiale studium necessarium rerum vsum fratribus esse concessum. Patet itaque sanè intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi, non solum obseruabilē, posibilem & licitam: sed meritoriā & perfectam, & eo magis meritoriam quò per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter deum (sicut prædicitur) elongantur. Ad hæc cùm fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini posint etiam in communi, & cùm aliquid propter deum ipsis offertur, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offeren

A offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, vt rem huiusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfectè concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios transferre cupiat propter deum; nec sit persona, in quam loco dei congruentius huiusmodi rei dominium transferat, quàm sedes præfata vel persona Ro. pont. Christi vicarij, qui pater est omnium, & fratrum minorum nihilominus specialis. Ne
B talium rerum sub incerto videatur esse dominium, cùm patri filius suo modo, seruus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant, omnium vtensilium & librorũ, ac eorum mobilium præsentium & futurorum, quæ & quorum vsumfructum, scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere proprietatem & dominium (quod & ferè Inno. papa iiij. præde. noster fecisse dignoscitur)
C in nos & Romanam ecclesiam plenè & liberè pertinere hac præsenti constitutione in perpetuum valitura sancimus. Præterea loca empta de eleemosynis diuersis & oblata seu concessa fratribus, sub quacũque forma verborum (licet fratres sibi cauere debeant, quòd huiusmodi verbis statui suo incompetentibus non vtantur) à diuersis seu pro indiuiso possidentibus, seu certas

tas partes in ipsis locis habētibus, in quibus A ipsi posidētes pro indiuiso, seu certas partes habentes nihil sibi in oblatione seu cōcessione huiusmodi reseruauerint: similiter & in ius & dominium ac proprietatem nostram & ecclesiæ prædictæ eadem authoritate suscipimus. Loca verò seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona vel collegio vel ipsis fratribus ex integro concedenda seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabi- B tare contigerit) perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa liberè præter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cœmeterium, quæ tam ad præsentia, quàm ad futura in ius ad proprietatem nostram & prædictæ Romanæ ecclesiæ simili modo & authoritate recipimus: mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio seu proprietate nihil no- C bis, vel præfatæ Romanæ ecclesiæ retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro seu ipsius Romanæ ecclesiæ recipiantur assensu, & si in eisdem locis reseruauerit dominium, sibi in concedendo concedens, * Aliàs præter inhabitationem fratrum speciale * tale. dominium in ius ecclesiæ sæpedictæ non transeat: sed potius plenè liberum maneat con

A concedenti. Inſuper nec vtenſilia,nec alia præter eorum vſum ad neceſsitatem & officiorum ſui ſtatus executionem(non enim omnium rerum vſum habere debent,vt dictum eſt)ad vllam ſuperfluitatem,diuitias, ſeu copiam,quæ deroget paupertati,vel ad theſaurizationem,vel eo animo,vt ea diſtrahant, ſiue vendant, recipiant, nec ſub colore prouidentię in futurum:nec alia occaſione:quinimo in omnibus appareat in B eis, quo ad dominium omnimoda abdicatio,& in vſu neceſsitas.Hoc autem ſecundũ exigentiam perſonarum & locorum,miniſtri & cuſtodes ſimul & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodiis cũ diſcretione diſponant:cùm de talibus interdum perſonarum qualitas,temporum varietas, locorum conditio,& nonnullæ aliæ circunſtantiæ plus minúſve ac aliter prouideri requirant,iſta tamen ſic faciant,quòd ſemper C in eis & eorum actibus paupertas ſancta reluceat:prout ipſis ex eorum regula inuenitur indicta. Cæterùm cùm in eadem regula ſit ſub præcepti diſtrictionę prohibitum, ne fratres recipiant per ſe vel per alios denarios vel pecuniam vllo modo: ídque fratres in perpetuũ ſeruare cupiant, & velut iniunctum neceſſe habeant adimplere:ne ipſorum puritas in huiuſmodi obſerua

ſerua

pecunia

seruatione præcepti maculetur in aliquo,& A
ne fratrum conſcientiæ aliquibus aculeis
ſtimulentur. Articulum iſtũ propter detrahentium
morſus profundius,quàm noſtri prædeceſſores fecerint aſſumentes, ac
ipſum clarioribus determinationibus proſequentes:dicimus
in primis,quòd fratres
ipſi à mutuis contrahendis abſtineant,cùm
eis mutuum contrahere(ipſorum ſtatu cõ-
ſiderato) non liceat: * poſsint tamen ipſi
pro ſatisfactione facienda pro eorum ne- B
ceſsitatibus,quæ pro tempore occurrerint
(ceſſantibus eleemoſynis,de quibus ſatiſfieri
commodè tunc non poſſet) citra cuiuſlibet
obligationis vinculum dicere,quòd
per eleemoſynas & alios amicos fratrum
ad ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant
fideliter laborare. Quo caſu procuretur
à fratribus,quòd ille,qui dabit eleemoſynam,per
ſe vel per alium non nominandum
ab ipſis ſi fieri poterit. Sed ab eo C
potius iuxta ſuum beneplacitum aſſumendum:
huiuſmodi ſatisfactionem faciat in
totum vel in partem:prout ſibi dominus
inſpirabit. Si tamen ipſe hoc nollet facere,
vel non poſſet, vel quia receſſus eius
immineat,aut quia quibus hoc velit committere
notitiam non habet fidelium perſonarum,ſeu
quacunque alia occaſione vel
cau

*Quia ibi de meo fit tuũ, quòd pronomen fratri minori non conuenit & hanc prouiſionẽ circa pecuniã approbat clem. exiui.ibi vide à.§. Porrò vſque ad §. proinde. Font.

A causa: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipsius obseruãtia maculatur: si fratres ipsi alicuius vel aliquorum sibi curent dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare, aut etiam præsentare: cui vel quibus si eleemosynam facienti placuit, committi posit executio prędictorum, ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infra scriptis. Ita tamẽ, quòd penes ipsum

B dantem dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam semper vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam plenè, liberè, ac integrè remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatã vel non nominatam ab eis cuiuscunque conditionis existat, in iudicio, vel extra actionẽ,

C persecutionem, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercunq; persona prædicta in cõmisione huiusmodi se habeat: liceat tamẽ fratribus suas necessitates insinuare, ac specificare, vel exponere personæ prædictæ, ac per eam rogare, quòd soluat.* Possint etiam personã eandẽ exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commissa se habeat, & animæ suæ saluti in commissa, sibi executione

*Quid de hæredibus talis personæ: vide infra eod. §. in eo casu. Font.

pro

prouideat. Ita tamen,quòd ab omni eiuſdem pecuniæ adminiſtratione ſeu diſpenſatione,& contra prędictam perſonā actione ſeu perſecutione(vt prædictum eſt)fratres abſtineant omnimodo. Si verò perſonam huiuſmodi nominatam,vel nō nominatā à fratribus(quo minus per ſe poſsit exequi,quod prædicitur)contigerit per abſentiam,infirmitatem, voluntatem,ſeu locorum diſtantiam,ad quæ ipſe nollet accedere,in quibus eſſet ſolutio ſeu ſatisfactio facienda,vel per occaſionem aliam impediri:liceat fratribus cum conſcientiæ puritate quandam aliam perſonam ſubrogandam ad præmiſſa in nominando & aliis(ſi ad primam dantem non poſsint vel nolint habere recurſum)cum iſta perſona facere, ſicut ſupra proximè declarauimus ei licere cum prima,duarum enim perſonarum miniſterium per viam ſubrogationis(vt dictū eſt)communius & generalius videtur poſſe in prædictorum executione ſufficere,cū prædicta ſatisfactio præſumatur poſſe celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum eſt)propter locorum diſtantiam,in quibus eſſet ſatisfactio facienda,& conditiones ſeu circunſtantias aliàs caſus emergeret,in quo videretur plurium perſonarū ſubrogandarum miniſteriū opportunum: liceat

A liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negocij qualitatem (seruato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu præsentare ad istud ministerium exequendum. Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus, non solum illis, pro quibus iam esset solutio, seu satisfactio facienda (vt superius proxime dictum est) sed etiam imminentibus, siue tales necessitates ingruentes immineant, quæ breui tempore
B expediri valeant, siue tales licet paucæ comparatiuæ, quarum prouisio ex sui conditione necessario tractum* temporis habet: vt in libris scribendis, ecclesiis seu ædificiis ad vsum habitationis ipsorum construendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & aliis similibus, si quæ occurrerint cum moderamine supradicto salubriter prouideri. Sic in istis necessitatibus clare distinguimus: sic in eis fratres posse tute & salua
C conscientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti vel imminenti necessitate, quæ breui tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circunstantiis non sic breui (vt supra in proximo casu dictum est) valeat expediri: tam quo ad dantem eleemosynam, quàm quo ad nominatum vel substitutum in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis fa-

* tractu.

ciendæ supra proximè declarauimus) procedatur. In ea verò necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamẽ ex qualitate sui (vt prædicitur) tractum temporis habet innexum, quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantię locorũ, quæ expeditio necessitatis ipsius ex suĩ conditione requireret: tum etiam circunstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata frequẽter casus acciderent, in quibus ad expeditionem necessitatis huiusmodi oporteret, quòd per diuersas manus & personas transiret pecunia necessitati huiusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem seu etiam substitutũ ab eo, & tertium etiã ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatũ habere notitiam: declaramus & dicimus, quòd in hoc articulo pręter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint breui tempore vel interdum non breui (vt supra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obseruandos, ad obseruandam ipsius regulæ ac professorum eius omnimodam puritatem. Quod si præsto sit eleemosynæ huiusmodi elargitor, vel eius nuncius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi pędicatur à fratribus,

A bus, quòd sibi placeat vt (dominio talis pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam penes ipsum semper vsq; ad cōuersionem * ipsius in rem deputatā liberè remanente, vt in aliis duobus casibus superius dictum est) per quorumcunque manus pecunia seu eleemosyna ipsa tractetur, siue personas ab eo vel à fratribus nominatas totum suo consensu, voluntate ac authoritate procedat, quo assensum suum prebente

B prædictis: secure fratres re empta vel acquisita, de illa pecunia, per quemcunque (iuxta modum annotatū superius) vti possint. Ad maiorem autem prædictorū omnium claritatem ac in perpetuum valitura prouisionis serie, declaramus, quòd fratres (præfatis modis vt prædicitur circa pecuniam in supportandis eorum preteritis & ingruentibus necessitatibus obseruatis) nō intelligantur nec dici possint per se vel per interpositam

C personam pecuniam recipere, contra regulam vel professionis sui ordinis puritatem: cùm manifeste pateat ex præmissis, ipsos fratres non solum à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ: verumetiam à contractione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo verò casu quando (antequam ipsa pecunia in licitum rei habendæ vel vtendæ cōmercium

* *Quomodo probatur illa, vide Bar. in l. ciuitas. ff. si cer. pet. docto. authē. hoc ius porrectū. C. de sacr. sanc. eccl. Font.*

ſit conuerſa) concedentem pecuniam mori A contigerit: ſi concedens in concedendo dixerit vel expreſſerit, quòd perſona deputata pecuniam ipſam in neceſſarium vſum fratrum expenderet: quicquid de ipſo concedente viuendo vel moriendo contingeret, ſiue concedens huiuſmodi hæredem relinquerit, ſiue non: poſsint fratres ad perſonam deputatam (non obſtante cōcedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipſa pecunia expendenda recurrere: *ſicut B poterant ad ipſum dominum cōcedentem. Quia verò puritatem ipſius ordinis intima cordis affectione zelamur: cum in prędictis caſibus ad determinatam neceſsitatem (vt prædicitur) per aliquam pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari poſsit à fratribus, quòd ſi quid de pecunia ipſa (habita neceſsitate determinata) ſupererit, conſentiat ipſe concedens, quòd reſiduum præfatæ pecuniæ in res alias pro C aliis ipſorum fratrum prædictis neceſsitatibus conuertatur, quo non conſentiente prædictis ipſum reſiduum (ſi quod fuerit) reſtituatur eidem. Caueant tamen fratres, quòd ſolicite ſe coaptent: vt non plus ſcienter concedi conſentiant, quàm veriſimiliter æſtimari poſsit rem neceſſariam, pro qua pecunia ipſa conceditur valituram.

*Obſerua tis modo & forma. §. ita tamē. ſupra eo. Font.

En

A Et quia prædictorum seriosa expositione à dante vel recipiente de facili posit errari: vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hincinde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu à sane intelligente percipitur, præsentis ac in æternum valituræ constitutionis serie lucidamus, volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd semper quando pecunia fratribus ipsis mittitur vel offertur (nisi expresse per mittentem vel offerentem aliud exprimatur) prædictis modis prorsus obligata intelligatur & missa.

B

Non enim verisimile est aliquem eleemosynæ suæ sine expresione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel illi, quorum necessitatibus intendit per donum huiusmodi prouideri, vel effectu doni, vel suæ conscientiæ puritate fraudentur.

C Ad hæc quia fratribus ipsis interdum in vltimis voluntatibus sub diuersis modis nonnulla legantur, nec expresse, quid de his agendum sit, in regula vel prædecessorum nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari cõtingat in posterum prouidendo legantibus, & fratrum conscientiis præcauendo declaramus, ordinamus, & dicimus, quòd si testator modum, secun-

dum quem fratribus (eorum conditione A inspecta) recipere non liceret, exprimat in legando: vt si legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo seruaret: à tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abstineant. Si verò modum licitum fratribus in legando testator expresserit: vt si diceret, lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expēdendam: B vel domum, agrum, vineam & similia: ad hoc, quòd per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de rebus ipsis accepta in ædificia vel alia fratrum necessaria conuertatur, aut in legando similibus modis vel verbis vtatur: In hoc casu illud in omnibus & per omnia (cōsideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres seruari decernimus, quod per nos est supe- C rius in concessis pecuniariis eleemosynis declaratum. Ad quæ legata soluenda tam hæredes testatorum: quàm executores se liberales exhibeant.* Et etiam prælati & seculares, quibus de iure vel consuetudine prouisio ista competeret (cùm expedierit) se ex officio suo promptos exhibeāt ad pias voluntates deficientium adimplendas.

** Notat quòd iudex secularis interponit se circa legata pia. F.*

Nam

A Nam & nos etiam per modos licitos & fratrum regulæ congruos intendimus prouidere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum destituatur intentio: ac ipsi fratres pauperes opportunis auxiliis non fraudentur. Si verò fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur: in hoc legato sic indeterminatè relicto in omnibus & per omnia intelligi ac seruari volumus, & in B perpetuum præsenti cõstitutione iubemus, quod supra in pecunia seu eleemosyna fratribus indeterminatè oblata vel missa voluimus, ac expressimus obseruari: videlicet vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum: ita quòd nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur. Quia verò libros & alia mobilia, quibus tam ordo, quàm fratres vtuntur, quorũ dominium (cùm non sint dominij aliorum) ad C præfatam ecclesiam specialiter spectare dinoscitur: interdum contingit seu expedit vendi vel etiam commutari: fratrum vtilitatibus & eorum cõscientiis prouidere volentes, eadem authoritate concedimus, vt cõmutatio talium rerũ, & ad eas res, quarũ vsum fratribus licet habere, de generalium & prouincialiũ ministrorũ in suis administrationibus cõiunctim vel diuisim autho-

,, ritate procedat: quibus etiā de dispositione A
,, vsus taliū rerum concedimus ordinare. Si verò res huiusmodi æstimato precio vendi contingat: cùm fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia seu precium recipiatur & expendatur in rem licitam: cuius vsum fratribus licet habere per * procuratorem à præfata sede vel à cardinali: gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem or- B dinis deputandum iuxta modum in superioribus necessitatibus preteritis & ingruētibus ordinatum. De vilibus * autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex præsenti nostra concessione fratribus (pietatis seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obtēta super hoc prius superiorum suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali, vel in prouincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu C parum valentibus & earum valore; quàm præfata licentia, scilicet à quibus & qualiter sit habenda extiterit ordinatum: intra & extra ordinem aliis elargiri. *Licet autem contineatur in regula, quòd fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituētis intentio, quòd necessitate cessante pluribus

* Tales procuratores reuocātur per extrava. ad conditorē. §. rursus. Fonta.

* Quomodo considератur vilitas rei, glo. est in verbo, vilitas. in Cle. exiui. eo. Fon.

* Vide Cle. exiui. §. præterea. & extrauagā. quorūdā. §. in primis. Font.

A pluribus non vtantur: declaramus, quòd poſsint fratres de licentia miniſtrorum & cuſtodum coniunctim & diuiſim in adminiſtrationibus ſibi commiſsis cùm eis videbitur (penſatis neceſsitatibus & aliis circunſtantiis, quæ ſecundum deum & regulam attendendæ videntur) vti pluribus, nec per hoc videantur à regula deuiare: cùm etiam in ipſa dicatur expreſſe, quòd miniſtri & cuſtodes de infirmorum neceſsitatibus & fra-
B tribus induendis ſolicitam curam gerant, ſecundum loca & tempora & frigidas regiones. Et quanquam prædicta regula contineat, quòd de fratribus induendis & neceſsitatibus infirmorum miniſtri tantum & cuſtodes ſolicitam curam gerant: & dictio illa tantum adeo miniſtros & cuſtodes in hac cura perſtringere videatur, quòd ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen ſolicite conſiderare nos conuenit, &
C tempus regulæ inſtitutæ, quo fratres iſti ad comparationem præſentem numero pauci erant, & forſan miniſtri & cuſtodes videbantur tunc ad iſta procuranda poſſe ſufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec ſit veriſimile beatum Franciſcum inſtitutorem regulæ vel ipſis miniſtris & cuſtodibus impoſsibilitatis iugum voluiſſe præfigere,

vel ex ipsius impossibilitatis consequentia A fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quòd ipsi ministri & custodes possint per alios huiusmodi curæ solicitudinem exercere. Debent etiã & alij fratres curam huiusmodi, quæ præfatis ministris & custodibus præcipue incũbit ex hac regula, cùm sibi ab illis commissa fuerit gerere diligenter. Continetur quoque in regula, quòd fratres, quibus gratiam dedit dominus laborandi, laborẽt fideliter & deuote. B Ita quòd (excluso ocio animæ inimico) sanctæ orationis & deuotionis spiritum nõ extinguant. Quia verò ex verbo isto fratres ipsos de ociositate vitæ, & de regulæ transgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes, declaramus, ꝙ consideratis verbis prædictis & forma seu modo loquendi, sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, non videtur C ea fuisse instituentis intentio, quòd vacantes studio vel diuinis officiis & ministeriis exequendis manuali labori seu operationi subiiceret, vel ad hoc illos arctaret. Cũ exemplo Christi multorum sanctorum patrũ labor iste spiritalis tanto illi præponderet, quanto, quæ sunt animæ corporalibus præferuntur. Ad alios verò, qui se in prædictis

A dictis spiritalibus operibus nõ exercẽt,* nisi tales aliorum fratrum licitis seruitiis occupentur (ne ociosè viuant) verba prædicta declaramus extendi. Nisi & tales tam excellentis,& notabilis contẽplationis & orationis existerent, quòd meritò propter hoc non essent à tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahẽdi. fratres enim quicunque studio vel diuinis ministeriis non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel aliis diuinis B officiis & ministeriis vacantium seruitiis inhærentes tantum , pro seruitiis eisdem cum ipsis,quibus seruiunt,sustentari merentur : quòd astruitur illa æqua lege,qua strenuus pugnator ille Dauid iustè decreuit,videlicet,quòd descendentium ad prælium,& remanentium ad sarcinas , portio æquaretur. Verum,quia expresse continetur in regula:quòd fratres non prædicent in episcopatu alicuius episcopi,cùm ab eo illis fuerit C contradictum : nos in hoc & deferentes regulæ,& nihilominus authoritatem apostolicæ plenitudinis conseruantes , dicimus, quòd prædictum verbum ad literam sicut regula ipsa protulit,obseruetur : nisi per sedem apostolicam circa hoc pro vtilitate populi Christiani sit cõcessum vel ordinatum aliud,vel in posterũ concedatur,seu etiã ordinetur. * Et quia in eodẽ capitulo regulæ immed

*Hoc est, non concionantur ad plebẽ, non psallunt, non legũt. Fe.

*Nota bene quòd papa po-

immediate ſubiungitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, niſi à miniſtro generali fuerit examinatus & etiam approbatus: ac ab eo prædicationis officium ſibi ſit conceſſum. Nos & ſtatum præteritum ipſius ordinis in paucitate ſui, & modernum in ampliato fratrum numero ac vtilitatem animarum (vt condecet) aduertentes: concedimus nedum generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis cōcedere licentiā prædicandi, quatenus perſonę idoneitatem & prædicationis officium licentia ipſa reſpiceret, prout in regula cōtinetur: verum etiam prouinciales miniſtri hoc poſsint in capitulis prouincialibus cum definitoribus, quod etiam hodie obſeruari dicitur, & in fratrum priuilegiis contineri: quam quidem licentiam præfati miniſtri reuocare & ſuſpēdere valeant & arctare: ſicut & quando id eis videbitur expedire. Sed quoniam in deſideriis noſtris hoc geritur, vt ad dei gloriam ſalus proficiat animarum: ac dicto ordini, per quem iugiter ad amorem diuinum affectio Chriſtianæ religionis accenditur: meritum & numerus augeatur: concedimus & præſenti ſtatuto firmamus licere, non ſolum generali, ſed etiam prouincialibus miniſtris perſonas fugientes à ſeculo in

test conſti tuere ex preſſe con tra conſti tutionem alicuius facti: etiā ſi vita & conſtitutio ſua ſit per alios pontifices approbata. Font.

A in fratres recipere: quæ ministrorum prouincialium licentia per ipsum generalem (sicut expedire viderit) posſit arctari. vicarij verò prouincialium ministrorum ex officio vicariæ licentiam hanc sibi nouerint interdictam: nisi per ministros eosdẽ (quibus hoc posse committere vicariis & aliis licere decernimus) hoc ipsis vicariis specialiter committatur. Caueant tamen ipsi prouinciales, quòd hoc non indiscrete, non B passim sed sic considerate committant, vt illos, quibus hoc committi contigerit, fidelibus consiliis fulciant, quæ omnia discrete procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem: sed illi tantum, qui suffragantibus eis literatura, idoneitate, vel aliis circunstantiis posſint vtiles esse ordini: sibique per vitæ meritum, ac aliis proficere per exemplum. Insuper dubitantibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo, quòd C in regula dicitur, vt decedente generali ministro, à prouincialibus ministris & custodibus in capitulo pentecostes fiat electio successoris, omnium custodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) sufficere posſit, vt aliqui de singulis prouinciis, qui vocem habeant aliorum, intersint. Taliter respondemus,

vt ſcilicet ſingularum prouinciarum cuſtodes vnum ex ſe conſtituant, quem cum ſuo prouinciali miniſtro pro ſeipſis ad capitulum dirigent: voces aut vices ſuas committentes eidem. Quod etiam conſtituerint per ſeipſos: ſtatutum huiuſmodi duximus approbandum. Quod idem prædeceſſor noſter Gregor. ix. in caſu huiuſmodi dicitur reſpondiſſe. Denique quia continetur in regula ſuprà dicta, quòd fratres non ingrediantur monaſteria monacharum, præter illos, quibus à ſede prædicta conceſſa fuerit licentia ſpecialis: quanquam hoc de monaſteriis pauperum monialium incluſarum fratres attentius intelligēdum eſſe crediderint: cùm eorum ſedes præfata curam habeat ſpecialem, & intellectus huiuſmodi per conſtitutionem quandam tempore regulæ datæ, viuente adhuc beato Franciſco, per prouinciales miniſtros fuiſſe credatur in generali capitulo declaratus: iidem fratres certificari nihilominus poſtulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cùm regula nullum excipiat, an de illis ſolum monaſteriis monialium prædictarum debeat intelligi? Nos vtique generaliter id eſſe prohibitum de quarumlibet cœnobiis monialium reſpondemus: & nomine monaſterij volumus clauſtrum, domos, &

offic

A officinas interiores intelligi: pro eo, quòd ad alia loca vbi homines seculares conueniunt, possunt fratres illi causa prædicationis vel eleemosynæ petendæ accedere, iis quibus id à superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum exceptis, seu pro prædictarum monasteriis inclusarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licentia speciali: quod etiam ipsum idem prædecessor no-
B ster Gregor. ix. in eo casu dicitur respondisse. Cæterùm sanctæ memoriæ confessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa vltimum vitæ suæ (cuius mandatũ ipsius dicitur testamentum) quòd verba ipsius regulę nõ glossentur, & (vt verbis vtamur eiusdem) quòd sic, vel sic intelligi debeat nõ dicatur: adiiciens, quòd fratres nullo modo literas aliquas ab apostolica sede petent: & alia quædam interserens, quæ nõ possent si-
C ne multa difficultate seruari: propter quod fratres hæsitantes, an tenerentur ad obseruantiã testamenti prædicti, dubitationẽ huiusmodi per eundẽ prædecessorem nostrũ Gregorium nonũ pętierunt de ipsorũ conscientiis amoueri: qui (sicut asseritur) attendens periculum animarum & difficultates, quas propter hoc possent incurrere, dubietatẽ de ipsorum consciẽtiis amouendo,

dixit

dixit fratres ipsos ad ipsius mandati obseruantiam non teneri. quod sine consensu fratrum, & maximè ministrorum, quos vniuersos tangebat obligare nequiuit, nec successorē suū quomodolibet obligauit: cùm non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximus innouandum. * Ad hoc à nonnullis prædecessoribus nostris Romanis pontificibus circa declarationem ipsius regulæ & ipsam regulam contingentia diuersas literas intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra regulam ipsam & fratres quieuit insultus: nec per ipsas literas statui fratrum prouidere in multis, in quibus de nouo vel aliter necessario prouidendum esse multorum postea casuum contingentium experientia indicauit. Nos itaque ne literarum huiusmodi & præsentis constitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas in prædictorum obseruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius, clarius, & certius eorum statui & obseruantiæ prædictæ regulæ consulatur in omnibus, & singulis illis articulis, quos constitutio ipsa continet, quanquàm ipsi vel eorum aliqui contineantur in aliis literis apostolicis supradictis. Hanc nostrā constitutionem, declarationem, seu ordinationem

A B C

Vide hūc §. & §. quia sub colore. authen. si qua mulier. C. de sacrosan: eccles. & Bal. l. nō dubiū. de leg. Font.

A tionem tantum à fratribus ipſis præciſe, ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obſeruandam. Cùm igitur ex prædictis & aliis per nos cum multa maturitate diſcuſsis, regula ipſa licita, ſancta, perfecta, & obſeruabilis, nec vlli patens diſcrimini euidenter appareat: illa & omnia ſupra ſcripta per nos ſtatuta, ordinata, conceſſa, diſpoſita, decreta, declarata etiam & ſuppleta, de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ap-
B probauimus, confirmamus, & volumus exiſtere perpetuæ firmitatis. In virtute obedientiæ diſtricte præcipientes, quod hæc conſtitutio ſicut cæteræ conſtitutiones, vel decretales epiſtolæ legatur in ſcholis. Et quia ſub colore liciti nonnulli contra fratres ipſos & regulam in legendo, exponendo, atque gloſſando poſſent dirum virus ſuæ iniquitatis effundere: ac ipſius conſtitutionis intellectum ipſum in diuerſas &
C aduerſas ſententias producentes ſuis adinuentionibus deprauare: & opinionum diuerſitas ac diſtortio intellectus multorum pios animos poſſet inuoluere, & à religionis ingreſſu multorum corda ſubtrahere: talium detrahentium vitanda peruerſitas cogit nos viam ipſis ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc conſtitutionem legentibus præfinire. Itaque

ſub pœna excommunicationis & priuationis officij ac beneficij diſtricte præcipimus, vt præſens conſtitutio cùm ipſam legi contigerit, ſicut prolata eſt, ſic fideliter exponatur ad literam: concordantiæ, contrarietates, ſeu diuerſæ vel aduerſæ opiniones à lectoribus ſeu expoſitoribus nullatenus inducantur. Super ipſa conſtitutione gloſſæ non fiant (niſi forſan, per quas verbum vel verbi ſenſus, ſeu conſtructio, vel ipſa conſtructio quaſi grammaticaliter ad literam vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipſius per legentem deprauetur in aliquo ſeu diſtorqueatur ad aliud, quàm litera ipſa ſonat. Et ne ſecundum prædicta contra detractores huiuſmodi oporteat vlterius laborare: vniuerſis ac ſingulis cuiuſcunque præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus diſtricte præcipimus, ne contra prædictam regulam & ſtatum fratrum prædictorum ſeu contra præmiſſa per nos ſtatuta, ordinata, conceſſa, diſpoſita, decreta, declarata, ſuppleta, approbata, & etiam confirmata dogmatizent, ſcribant, determinent, prædicent, ſeu praue loquantur publicè vel occultè. Sed ſi quid penes aliquem in his ambiguitatis emerſerit, ad culmen prædictæ ſedis apoſtolicæ deducatur, vt ex authoritate apoſtolica ſua in hoc manifeſtetur intẽtio: cui

A cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. Glossantes verò in scriptis constitutionem ipsam aliter, quàm eo modo, quem diximus. Doctores verò insuper & lectores, dum docent in publico, ex certa scientia & deliberatè intellectum constitutionis huiusmodi deprauantes, facientes quoque commentum, scripturas, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberatè determinantes in scholis, seu prædicantes con-
B tra prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus priuilegiis, vel indulgentiis, aut literis apostolicis, quibuscunque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expreßione verborum conceßis, quæ nolumus aliquibus in præmißis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus,
C se nouerint subiacere: à qua per neminem nisi per Romanum pontificem poßint absolui. * Insuper tam istos contra quos per nos excõmunicationis est prolata sentẽtia, quàm alios (si qui fuerint) contra præmissa vel eorum aliquod venientes, ad sedis memoratè volumus deduci notitiam: vt quos prouisus modus æquitatis non arcet à vetitis: compescat rigor apostolicæ vltionis.

** In isto ver. nota. quòd papa potest sibi rebellantes excommunicari*

care. & vltra adhuc aliter punire. Fon.

Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam noſtræ declarationis, ordinationis, conceſsionis, & diſpoſitionis, ſuppletionis, approbationis, confirmationis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli, & apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Siriani xviij. Kalendas Septembris. Pontificatus noſtri, anno ſecundo. B

Bonifacius octauus.

Exemptis cellis alicuius monaſterij, quid appellatio cellæ ſignificet, hic oſtendit. Ioannes Andreas.

CAP. IIII.

PRiuilegium monaſterio tuo cõceſſum, vt monachi ſiue fratres in cellis ad monaſterium ipſum ſpectantibus habitantes, ab alio, quàm à papa, vel eius legato excommunicari, aut ſuſpendi, vel ipſæ cellæ C interdicto ſupponi non poſsint: non fratres in prioratibus, eccleſiis, ſeu capellis eiuſdem monaſterij cõmorantes, aut ipſos prioratus eccleſias vel capellas ab ordinariorum iuriſdictione in aliquo, ſed reſidentes tantum in cellis, & cellas ipſas (hoc eſt loca ſecreta & ſolitaria: quæ ab hominum ſeparata conuictu ſunt ad contemplandum

Cellæ

A dum & deo vacandum specialiter deputata) defendat.

Idem.

Priuilegiato aliquo, vt possit conferre beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit. Ioan. And.

CAP. V.

SIcut nobis significare curasti, tibi gratiose concessimus, vt beneficia clericorum tuorum cedentium, vel decedentium possis conferre: quódque iidem clerici præbendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesiis personaliter residerent. Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui respondemus oraculo, quòd illos in his & similibus casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te non quæsiti, propterea vel recepti sine fraude & fictione qualibet verè tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis continuè domestici commensales. Etiam si quos ex illis aliquando pro tuis gerendis negociis abesse contingat.

Clerici tui

De regulis iuris.

Bonifacius octauus.

BENEFICIVM ecclesiasticum non potest licitè sine institutione canonica obtineri.

Idem. Regula ij. A

POssessor malæ fidei vllo tempore non præscribit.

Idem. Regula iij.

SIne possessione præscriptio non procedit.

Idem. Regula iiij.

PEccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Idem. Regula v.

PEccati venia non datur nisi correcto. B

Idem. Regula vj.

NEmo potest ad impossibile obligari.

Idem. Regula vij.

PRiuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Idem. Regula viij.

SEmel malus, semper præsumitur esse malus.

Idem. Regula ix.

RAtum quis habere non potest, quod C ipsius nomine non est gestum.

Idem. Regula x.

RAtihabitionem retro trahi, & mandato non est dubium comparari.

Idem. Regula xj.

CVm sunt partium iura obscura, reo fauendum est potius, quàm actori.

A Idem. Regula xij.

IN iudiciis non est acceptio personarum habenda.

Idem. Regula xiij.

IGnorantia facti, non iuris excusat.

Idem. Regula xiij.

CVm quis in ius succedit alterius, iustã ignorantiæ causam censetur habere.

Idem. Regula xv.

ODia restringi, & fauores cõuenit ampliari.

B

Idem. Regula xvj.

DEcet concessum à principe beneficium esse mansurum.

Idem. Regula xvij.

INdultum à iure beneficium, non est alicui auferendum.

Idem. Regula xviij.

NOn firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

C Idem. Regula xix.

NOn est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

Idem. Regula xx.

NVllus pluribus vti defensionibus prohibetur.

Idem. Regula xxj.

QVod semel placuit, amplius displicere non potest.

Idem. Regula xxij.

NOn debet aliquis, alterius odio prægrauari.

Idem. Regula xxiij.

SIne culpa, nisi subsit causa, nõ est aliquis puniendus.

Idem. Regula xxiiij.

QVod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur: cùm habeat parêre necesse.

Idem. Regula xxv.

MOra sua, cuilibet est nociua.

Idem. Regula xxvj.

EA, quæ fiunt à iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

Idem. Regula xxvij.

SCienti & cõsentienti non fit iniuria neque dolus.

Idem. Regula xxviij.

QVæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

Idem. Regula xxix.

QVod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Idem. Regula xxx.

IN obscuris minimum est sequendum.

Idem

A Idem. Regula xxxj.

EVm, qui certus est, certiorari vlterius non oportet.

Idem. Regula xxxij.

NOn licet actori, quod reo licitum non existit.

Idem. Regula xxxiij.

MVtare consilium quis non potest, in alterius detrimentum.

Idem. Regula xxxiiij.

B GEneri per speciem derogatur.

Idem. Regula xxxv.

PLus semper in se continet, quod est minus.

Idem. Regula xxxvj.

PRo possessore habetur, qui dolo desiit possidere.

Idem. Regula xxxvij.

VTile non debet, per inutile viciari.

Idem. Regula xxxviij.

C EX eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare.

Idem. Regula xxxix.

CVm quid prohibetur, prohibentur omnia, quae sequuntur ex illo.

Idem. Regula xl.

PLuralis locutio, duorum numero est contenta.

Idem. Regula xlj. A

IMputari non debet ei, per quem nõ ſtat, ſi non faciat, quod per eum fuerat faciẽdum.

Idem. Regula xlij.

ACceſſorium naturam ſequi congruit principalis.

Idem. Regula xliij.

QVi tacet conſentire videtur.

Idem. Regula xliiij.

IS, qui tacet, non fatetur: ſed nec vtique negare videtur. B

Idem. Regula xlv.

INſpicimus in obſcuris, quod eſt veriſimilius, vel quod plerunque fieri conſueuit.

Idem. Regula xlvj.

IS, qui in ius ſuccedit alterius, eo iure, quo ille vti debebit.

Idem. Regula xlvij.

PRæſumitur ignorantia, vbi ſcientia nõ probatur. C

Idem. Regula xlviij.

LOcupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.

Idem. Regula xlix.

IN pœnis benignior eſt interpretatio facienda.

Idem

A Idem. Regula l.

Actus legitimi, conditionem non recipiunt neque diem.

Idem. Regula lj.

Semel deo dicatum, non est ad vsus humanos vlterius transferendum.

Idem. Regula lij.

Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

Idem. Regula liij.

B Cui licet, quod est plus, licet vtique, quod est minus.

Idem. Regula liiij.

Qui prior est tempore, potior est iure.

Idem. Regula lv.

Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra.

Idem. Regula lvj.

In re communi potior est conditio prohibentis.

C Idem. Regula lvij.

Contra eum, qui legem dicere potuit, apertius: est interpretatio facienda.

Idem. Regula lviij.

Non est obligatorium, contra bonos mores præstitum iuramentum.

Idem. Regula lix.

Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eundem.

Idem. Regula lx.

NOn est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

Idem. Regula lxj.

QVod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

Idem. Regula lxij.

NVllus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

Idem. Regula lxiij.

EXceptionem obiiciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.

Idem. Regula lxiiij.

QVæ contra ius fiunt: debent vtique pro infectis haberi.

Idem. Regula lxv.

IN pari delicto vel causa, potior est conditio possidentis.

Idem. Regula lxvj.

CVm non stat per eum ad quem pertinet, quo minus cõditio impleatur: haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Idem. Regula lxvij.

QVod alicui suo nõ licet nomine: nec alieno licebit.

Idem. Regula lxviij.

POtest quis per alium, quod potest facere per seipsum.

Idem

A Idem. Regula lxix.

IN malis promiſsis fidem nõ expedit obſeruari.

Idem. Regula lxx.

IN alternatiuis electoris eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri.

Idem. Regula lxxj.

QVi ad agendũ admittitur, eſt ad excipiendum multomagis admittendus.

B Idem. Regula lxxij.

QVi facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum.

Idem. Regula lxxiij.

FActum legitimè retractari non debet, licet caſus poſtea eueniat, à quo nõ potuit inchoari.

Idem. Regula lxxiiij.

QVod alicui gratioſè conceditur, trahi non debet aliis in exemplum.

C Idem. Regula lxxv.

FRuſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſeruari, cui fidem à ſe præſtitam ſeruare recuſat.

Idem. Regula lxxvj.

DElictum perſonæ, non debet in detrimentum eccleſiæ redundare.

Idem. Regula lxxvij.

RAtioni congruit, vt ſuccedat in onere, qui

qui substituitur in honore. A

Idem. Regula lxxviij.

IN argumentũ trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

Idem. Regula lxxix.

NEmo plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dinoscatur.

Idem. Regula lxxx.

IN toto partem, non est dubium contineri. B

Idem. Regula lxxxj.

IN generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

Idem. Regula lxxxij.

QVi contra iura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

Idem. Regula lxxxiij.

BOna fides nõ patitur, vt semel exactum iterum exigatur. C

Idem. Regula lxxxiiij.

CVm quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

Idem. Regula lxxxv.

COntractus ex conuentione, legem accipere dinoscuntur.

Idem. Regula lxxxvj.

DAmnum, quod quis sua culpa sentit, sibi

A sibi debet non aliis imputare.

Idem. Regula lxxxvij.

INfamibus portæ non pateant dignitatũ.

Idem. Regula lxxxviij.

CErtum est, quòd is cõmittit in legem: qui legis verba complectens, cõtra legis nititur voluntatem.

DAta Romæ apud sanctum Petrum v. nonas Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

B

CONSTITVTIONES CLEMENTIS PAPAE QVINTI, IN CONCILIO VIENENSI EDITAE.

PRAEFATIO.

C *IOANNES episcopus seruus seruorum dei, dilectis filijs, doctoribus, & scholaribus vniuersis Bononiæ commorantibus salutem & apostolicam benedictionem *.*

** Hãc benedictionẽ primò introduxit papa*

QVoniam nulla iuris sanctio, quantumcũque perpenso digesta cõsilio ad humanæ naturæ varietatem, & machinationes eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionem luci-

dam

dam suæ nodosæ ambiguitatis attingit: eo præser- A
tim, quòd vix aliquid adeò certum clarúmque
statuitur, quin ex causis emergentibus (quibus
iura iam posita mederi nō poßint) in dubium re-
uocetur: Quia etiam ab adolescentia viri pro-
cliuis ad malum sensualitas humana declinat:
per quod morum subuersio in clero & populo fre-
quenter obrepit, necessaria est superioris authori-
tas: vt, tam per determinationis opportunæ suffra
gium tollat ambigua, lites auferat, altercationes
dirimat, & obscura succidat, quàm per cultoris B
prouidi sarculum extirpet vitia, virtutes inserat,
corrigat excessus morésque reformet. Hæc sanè
felicis recordationis Clemens papa quintus præ-
decessor noster prouidenter attendens, & prouidè
cupiens deformatorum reformationi prospicere,
soluere difficilia, ac sanctiones quæstionibus &
negocijs imminentibus consonas promulgare.

Cletus, loco cuius scribitur ab ecclesia præcisis, Spiritum sanioris consilij. Et licet ista benedictio omnibus prosit, tamen nō student, nō gaudēt priuilegio studij. Z. Vā. Font.

Dudum nedum in concilio Viennensi, quinetiā
ante & post ipsum concilium cōstitutiones plu-
rimas edidit, in quibus multa vtilia statuit at- C
que salubria, & nonnulla dubia in iudicijs &
extrà frequentata decidit. Et licet eas collectas
in vnum volumen, & sub congruis titulis collo-
catas mittere decreuisset, & dare in cōmune sub-
iectis: aßidua tamen occupatio circa magna, ac
sortis humanæ conditio, quæ ipsum de medio su-
stulit, in causa fuerunt, quare suum in hac parte
propositum non impleuit. Nos etiam (qui sicut
eidem

A eidem licet immeriti) in apostolatus officio, domino permittente, successimus, sic & in affectus plenitudine, in iis, quae compendium vniuersi concernunt successisse debemus, tot grandibus agendis & arduis fuimus, à nostrae promotionis exordio circumsepti, quòd tam ex hoc, quàm ex causis rationabilibus aliis, quas sub silentio prouidimus committendas, praedictas vobis communicare cōstitutiones fuimus hactenus impediti. Nunc igitur (opportunitate captata) illas vobis sub bulla
B nostra transmittimus. Vniuersitati vestrae per apostolica scripta mādantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri, eis sic vobis manifestatis & cognitis vsuri decaetero in iudiciis & in scholis. Data Auinioñ. *viij. kalendas Nouemb. pontificatus nostri anno ij.

*De his vide C. de cōtra. & cō stipu. l. optimā. ij. q. vlt. libellorum. de proba. quoniā. de re. iur. abbate. lib. vj. de quo in Spe. de instru. edi. §. restat.

De summa trinitate & fide catholica TIT. I.

Clemens v. in concilio Vienensi.

C Fatetur conciliū vnicum dei filium in essentia dei aeternaliter subsistentem, verū corpus humanum assumpsisse de virgine, & in eo passum, & iam mortuū lancea perforatum, approbās in hoc ordinem, quem tradidit euangelista Ioan. h. d.

CAP. I.

IDEI catholicae fundamento, praeter quod (teste Apostolo) nemo potest aliud ponere, firmiter

inhærentes: apertè cum sancta matre ec- A
clesia cõfitemur vnigenitũ dei filium, in iis
omnibus, in quibus deus pater existit vnà
cum patre æternaliter subsistentem: partes
nostræ naturæ simul vnitas (ex quibus in se
verus deus existens, fieret verus homo) hu-
manum, videlicet corpus passibile, & ani-
mam intellectiuã, seu rationabilem, ipsum
corpus verè per se & essentialiter informã-
tem, assumpsisse ex tempore, in virginali
thalamo ad vnitatem suę hypostasis & per- B
sonæ. Et, quòd in hac assumpta natura,
ipsum dei verbum pro omnium operanda
salute, non solum affigi cruci, & in ea mori
voluit, sed etiam emisso iam spiritu perfo-
rari lancea sustinuit latus suum: vt exinde
profluentibus vndis aquæ & sanguinis, for-
maretur vnica & immaculata, ac virgo san-
Gene.2. cta, mater ecclesia, coniunx Christi. Sicut de
latere primi hominis soporati, Eua sibi in
coniugium est formata: vt sic certæ figuræ C
Roma.5. primi & veteris Adæ (qui secũdum aposto-
lum est forma futuri) in nostro nouissimo
Adam, id est, Christo veritas responderet.
Hæc est, inquam, veritas illius prægrandis
aquilæ vallata testimonio, quam propheta
Ezech.1. vidit Ezechiel animalibus cæteris euange-
licis transuolantem, beati Ioannis, videlicet
Ioan.9. apostoli & euãgelistæ, qui sacramenti huius
rem

A rem gestam narrans & ordinem in euangelio suo, dixit: Ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuum, nõ fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & cõtinuò exiuit sanguis & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimoniũ eius: & ille scit, quia vera dicit: vt & vos credatis. Nos igitur ad tam præclarum testimonium ac sanctorum patrum & doctorum commu-
B nem sententiam apostolicæ considerationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) aciem conuertentes, sacro approbante concilio: declaramus prædictum apostolum & euangelistam Ioannem rectum in præmissis factæ rei ordinem tenuisse: narrando, quòd Christo iam mortuo, vnus militum lancea latus eius aperuit.

Reprobat & hæreticam iudicat doctrinam, quæ habet, quòd substantia animæ rationalis, seu
C *intellectiuæ verè, & per se, humani corporis non sit forma. Ioan. And.*

Porrò doctrinam omnem, seu positionem temere asserentem, aut vertentem in dubium, quòd substantia animæ rationalis, seu intellectiuæ, verè ac per se humani corporis non sit forma: velut erroneam, ac veritati catholicæ inimicam fidei, prædicto sacro approbante concilio reprobamus.

Definientes, vt cunctis nota sit fidei syncerae veritas, ac praecludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintrent, quòd quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter praesumpserit, quòd anima rationalis, seu intellectiua, non sit forma corporis humani per se & essentialiter: tanquam haereticus sit censendus. A

Asserens confitendum vnum baptisma, sicut vnum deum & vnam fidem, approbat opinionem, quae habet per illud conferri, etiam paruulis (quò ad habitum) informantem gratiã & virtutes. Ioan. And. B

Ad hoc baptisma vnicum baptizatos omnes in Christo regenerans est, (sicut vnus deus ac fides vnica) ab omnibus fideliter cõfitendum. Quod celebratum in aqua, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: credimus esse tam adultis, quàm paruulis, communiter perfectum remedium ad salutem.

Verùm, quia quantum ad effectum baptismi in paruulis, reperiuntur doctores, quidam theologi opiniones contrarias habuisse. Quibusdam ex ipsis dicẽtibus, per virtutẽ baptismi paruulis, quidem culpam remitti: sed gratiam non conferri. Aliis è contra asserentibus, quòd & culpa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunduntur, quò ad habitum, C

A tum, & si nō pro illo tempore, quò ad vsum.
Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi (quæ per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem secundam (quæ dicit, tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informantem gratiam & virtutes) tanquā probabiliorem, & dictis sanctorum, ac doctorum modernorum theologiæ magis consonam, & concordem, sacro approbante cō-
B cilio duximus eligendam.

De rescriptis TIT. II.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Maior prælatus pro membris suis (etiā si sunt de mensa) reum conuenire non potest, per rescriptū apostolicum; nisi vbi possent administratores membrorum. Contrà faciens in expensis & interesse punitur; & processus est irritus. Io. And.

C CAP. I.

BBATES, aut alij religiosi, quibuslibet administrationibus pręsidentes, occasione prioratuum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullum authoritate literarum apostolicæ sedis, vel legatorum ipsius, quomodolibet valeant conuenire. Nisi vbi, & coram quibus, prioratuum & locorū ipso-

rum prioribus: aut aliis gubernatoribus hoc liceret. Nec occasione locorum ad mensas pertinentium eorundem, aliud in ipsis super hoc liceat, quam si loca sic præmissa, speciales sub eis gubernatores haberent. Si quis autem aliquem contra hæc vexare præsumpserit, in expensis sibi & interesse per iudicem (coram quo vexatio fiet huiusmodi) condemnetur, omnisque processus contra præmissa habitus sit irritus ipso iure. B

Idem in eodem.

Principalis officialis episcopi & prior conuentualis, licet obediētiarius, delegari possunt à Papa: officialis verò foraneus, vel prior claustralis nō. Ioan. And. CAP. II.

ETsi principalis officialis episcopi, * aut religiosus cōuentualem obtinēs prioratum (quamuis ad prioratū eundem prior non consueuerit per electionem assumi) à sede apostolica, vel legato eiusdem, dari valeat delegatus: In officiali tamen foraneo aut religioso, monasterij seu priore claustrali, nequaquam hoc volumus obseruari. C

* *Vide l. fi. C. de edic. diui Hadrian. tollend. Bart in l. j. §. j. ff. de sec. tab. c. vltima volūtas. xij. q. ij. Fōt.*

Idem in eodem.

Breuius nō potest summari. CAP. III.

AVditor in Romana curia deputatus à nobis, de beneficio (quod pronunciabit, alicui de iure fore debitum) poterit sibi

absque

A absque commissione alia *(vt euitetur circuitus) prouidere.

Idem.

Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere non potest. Ioan. And.

CAP. IIII.

GRatiæ, vt de dignitate, vel beneficio cu grato tibi prouideatur, renunciare videris, * si ante adeptionem eiusdem aliud
B beneficium pacifice assequaris, quod simul de iure cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ gratiæ tibi debito, retinere non possses, licet illud resignaueris, aut sis resignare paratus.

Idem.

Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post datam in substantia creatum. hoc dicit. Ioan. de Imola.

CAP. V.

C LIteras nostras super conferendo tibi beneficio vacaturo directas, ad beneficiũ post datam ipsarum creatum, statuimus nõ extendi.

Vide l. si prin. ff. de op. no. nũ. & Bar. in l. cũ fundum. §. si seruũ tuũ imprudẽs. ff. si cert. pet. Font.

**Vide c. j. de iud. l. diui fratres. ff. de libe. cau. Bar. in l. quid tñ. §. si arbiter. ff. de arbit.*

De electione, & electi potestate TIT. III.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Religiosus eligi non potest ad prælaturam

non episcopalem alterius religionis vel habitus: si contra fiat, est irritum. hoc dicit. Ioan. And. A

CAP. I.

CVM rationi non congruat, vt homines disparis professionis vel habitus, simul in eisdem monasteriis socientur: Prohibemus, ne religiosus aliquis in abbatem, vel prælatum alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur. Quòd si secus actum extiterit, sit eo ipso irritum & inane.* Per hoc B autem, quin religiosus in episcopum secularis, vel cuiuslibet regularis ecclesiæ, licitè posit eligi, non intendimus prohibere.

*Vide c. capitulū sanctæ crucis. de rescript. l. ex facto. ff. de vulga. & pupil.

Idem.

Cœtus cardinalium sede vacante iurisdictionem papalem non exercet, nisi in quantum permittit concilium Lugdunense: nec illud, vel eius partem alterare potest. Ioan. And,

CAP. II.

NE Romani electioni pontificis inde- C terminata opinionum diuersitas aliquod posit obstaculum vel dilationem afferre. Nos inter cætera præcipuè attendentes, quòd lex superioris per inferiorem tolli non potest, opinionem astruere (sicut accepimus) satagentem, quòd constitutio felicis recordationis Gregorij papæ x. prædecessoris nostri, circa electionem præfatam edita

in con

A in concilio Lugdunẽ. per cœtum cardinalium Romanæ ecclesiæ (ipsa vacante) modificari possit, corrigi, vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue addi, vel dispensari quomodolibet circa ipsam seu aliquam eius partem, aut eidem etiam renunciari per eum, tanquam veritati non consonam de fratr. nostrorum consilio reprobamus,* irritum nihilominus & inane decernentes, quicquid potestatis aut iurisdictionis ad Ro B manum, dum viuit, pontificem pertinentis (nisi quatenus in cõstitutione prædicta permittitur) cœtus ipse duxerit (eadem vacante ecclesia) exercendum.

Ad hæc Vide l. cũ qui. §. fin. ff. de iuris dic. om. iu dic. Font.

Officium camerarij vel pœnitẽtiariorum papæ durat eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus cardinalium pro tempore vacationis alios surrogare. Ioannes Andreas.

Eo tamen prouiso, quòd si eiusdem ecclesiæ camerarium, aut maiorem, vel aliquos C alios ex pœnitentiariis (quorum officium per obitum eiusdem põtificis nolumus expirare) per mortem, vel aliàs deficere quouis modo contingat, valeat idem cœtus ad tempus vacationis huiusmodi, pro numero deficientium, vel ampliori etiam, quantum ad pœnitentiarios (si hoc eidem cœtui concorditer expedire videbit) alios surrogare.

Determinans diœcesim intelligi id, quod in

concilio dicitur de territorio & districtu, statuit moriente papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere, in loco, vbi erat causarum & literarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Ioannes Andreas. A

Sanè cùm iuxta constitutionem prædictam papa extra ciuitatem, in qua cum sua erat curia, moriente in ciuitate, in cuius districtu seu territorio moritur, sit regulariter successoris electio celebranda; districtius, seu territorij nomine, diœcesim hoc casu intelligendam fore censemus. Eo tamen adiecto, quòd si in certo loco causarũ & literarum apostolicarum audientia remanente, papam alibi mori contingat, non ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vacare noscatur: nisi forsan ante mortem eandem, ordinatum esset per papam de curia transferenda, quo casu seruetur prouisio constitutionis prædictæ. B C

Prouidet casui, quo contingeret cardinales omnes exire conclaue.

Porrò si Romano non electo pontifice, cardinales omnes simul vel successiuè (quod absit) exire contingeret conclaue deputatum eisdem: ij, (ad quos pertinet execu-

tio

A tio constitutionis prædictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idem conclaue (quam cito poterunt) reintrare compellant. * Pœnas in dicta constitutione cõtentas (nisi hoc fecerint) incursuri. Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & alias constitutionem præfatam obseruent, secundum statum, in quo erant in eo- B dem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt. *Vide Bar. in l. si fideiussor. § meminisse. ff. de leg. j.*

Statuit cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, ab electione non repelli. Ioan. And.

Cæterùm, vt circa electionem prædictã, eo magis vitentur dissensiones, & schismata, quo minor eligentibus aderit dissidendi facultas: decernimus, vt nullus cardinalium cuiuslibet excommunicationis, suspẽ- C sionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli. Iuribus aliis circa electionem eandem hactenus editis, plene in suo robore duraturis.

Electos & alios (qui mittere vel ire tenẽtur ad curiã) adstringit ad id sede vacãte. h. d. Io. And.

Verùm, quia tam ex prouisis remediis, quàm exorationibus ad deum super huius negocio effundendis, quòd breuiter huiusmodi

iusmodi celebretur electio, præsumendum A est probabiliter, & sperandum: *statuimus, vt electi & alij (qui ex quacunque causa ad sedem apostolicam venire vel mittere sunt adstricti) ad ipsam, cùm vacat ac si non vacaret *venire vel mittere teneantur.

*Vide Bald. in l. j. col. iiij. C. de La-ti. liber. tol. quanquam.

Idem.

Primò ponit formam, secundum quam appellans appellationē intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundò prouidet cū appellatus vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertiò, prouidet cùm per metum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quartò, viciat intimationem aliter factā. Quintò prorogat hunc modum intimādi ad alios casus. hoc dicit. Ioan. And. B

Cōsule l. mortuo. ff. de iud. ca. cū cauerant. iij. q. ix. Panorm. in d. ca. licet. Font.

CAP. III.

CAusam electionis, postulatiōis, seu prouisionis, per appellationem ab ipsa vel occasione ipsius, ad sedem apostolicā emissam: tunc demum ad sedem eandem deuolui censemus, cùm in appellati aut procuratoris eiusdem in ipsa causa specialiter constituti præsentia interposita fuerit, aut eorum alteri intra mensem ab interpositione ipsius vel saltem post lapsum eiusdem mensis (quàm cito commode fieri poterit) legitime intimata: porrecto videlicet sibi sub scriptura authentica vel perlecto *illius C

Not. idē esse scri-

tenore

A tenore & copia modo consimili (si petita fuerint) inde facta. Quòd si forsan appellatum abesse, & procuratorem talem non inueniri contingat, in domo, quam ipse appellatus habitare communiter consueuit: vel (si domus eadem in remotis existat) in ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœcesi consistit beneficium: & nihilominus vtroq; casu in ecclesia vel beneficio, de quo agitur, volumus appellationem huiusmodi publicari, ac de ipsa quādocunque petitum B fuerit, copiam modo præmisso fieri appellato. Verum, si propter appellati aut suorum metum, vel potentiam intimatio fieri nequeat (vt præfertur) appellationem eandem in loco aliquo publico sic solēniter volumus publicari, quòd ad appellati seu eius procuratoris notitiam possit verisimiliter peruenire. Intimatio verò aliter facta, omni careat iuris effectu. Nec causa per appellationem eandem ad sedem censeatur C deuoluta prædictā, nisi ad appellatum eius plena & certa notitia, intra tempus prædictum aliter peruenisset. Idem quoque in aliis casibus obseruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

pturam legere, aut legendam exhibere. Vide l. itē apud Labeo. §. con uiciū autem. iuncta. l. lex Cornelia. §. si quis libe.

Idem.

Decretalis, Vt circa locum non habet, cùm appellans ius suum vel ecclesiæ directè prosequitur:

sed

sed cum in formam vel personas opponit crimina vel defectus: quorum circunstantias, si non specificat, super illis non auditur, etiam si iuret illis didicisse de nouo. Nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans & prosequens commune non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans, qui non seruat formam, etiam si appellationi renunciat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec etiam alia: nisi in casibus exceptis. Omissio formæ licet appellantem à probatione repellat, non tamẽ infirmat probationem super his legitimè factam aduersarij confessione vel aliter. hoc dicit. Ioan. Andr. A B

CAP. III.

CONstitutionem, Vt circa, editam in cõcilio Lugdunensi, locum decernimus non habere, quando, quæ opponuntur, directe respiciunt ius ecclesiæ, vel opponentis personæ: sed tantum vbi per competitorem vel oppositorem quemlibet appellantem in formam aut personas defectus vel crimina opponuntur. Cæterum cum circa crimina vel defectus debitam circunstantiarum specificationem prædictus omittit appellans, non est postmodum in prosecutione negocij, super his audiendus, etiam si circunstãtias huiusmodi vel probationes earum per iuramẽtum asserat, ad se perueniße C

A nisse de nouo. Sanè, si quis cuius interest ab electione, postulatione, vel prouisione, duxerit appellandum, opponendo crimina vel defectus, forma dictæ cõstitutionis omissa, eodem postmodum appellationem huiusmodi prosequente, alius superueniẽs nõ appellans, contra appellatum in eadem causa principaliter admitti non debet, pro interesse communi eosdem articulos prosequendo, licet appellanti possit assistere ne
B colludat: non tamen ei propter hoc prosecutionẽ proprij interesse denegamus. Insuper si appellans ab electione, postulatione, vel prouisione per viã querelæ simplicis causam agat, vel eã appellato egẽte defendat, repellitur ab obiectibus in appellatione sua expressis & aliis; nisi constiterit ipsum formã seruasse prædictã, præterquã in casibus in constitutione præmissa exceptis: etiam si appellationem suam non prosequatur, nec
C exhibeat, & illa se asserat nolle vti; dum tamen de ipsa coram iudice fiat fides: quia per ipsam ius repellendi eundem aduersario est quæsitum. Illius verò constitutionis formæ omissio, licet appellantẽ ab obiectibus in formam electionis, vel personas eligentium, vel electi propositis vel proponendis, & eorum facienda probatione repellat: probationem tamen factam, super

his

his per aduersarij confessionem, vel aliàs A
legitimè non infirmat.

Idem.

Sine speciali licentia papæ nullus prouidere potest ecclesiæ cathedrali clero carenti & populo Christiano. Religiosus per prælatum licentiari non debet vt tali prouisioni consentiat: consentiens, etiam si fuerit consecratus priori prælato subiacet: nec in episcopum recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur. quæ contra fient, irrita decernit. Ioan. And.

CAP. V. B

IN plerisque ecclesiis nedum (quod dolentes referimus) præsidio facultatū priuatis: sed & clero carentibus & populo Christiano multos frequenter & religiosos præsertim improuida superiorum prouisio ad pontificatus assumit honorem: qui nec (vt expediret) prodesse, nec præesse (vt deceret) valentes, instabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio serenitatem pontificalis obnubilant dignitatis. Volentes igi C tur contra temeritatem tam facientium, quàm vt frequentius recipientium prouisiones huiusmodi prouidere: de consilio fratrum nostrorum statuimus, vt nullus decætero, quantacunque dignitate præpollens (nisi speciali super hoc authoritate sedis apostolicæ fulciatur) de pastore prouideat

cathed

A cathedrali ecclesiæ sibi qualitercunque subiectæ, quæ clero careat & subditis christianis: Nullúsque religiosus à suo vnquã, quòd prouisioni tali consentiat, licentietur prælato. Quòd si licentiatus etiam huiusmodi prouisioni cõsenserit, & in episcopum se fecerit aut permiserit consecrari, in episcopali nullatenus recipiatur honore: Sed in tantæ ambitionis pœnã sub religionis, aut monasterij sui prælato semper sic degat humi-
B lis, iaceátque prostratus, quòd nullus eidem in religione sua vel extra, ad gradum honoris vel administrationis cuiuslibet sit ascensus. Nos enim quicquid contra præmissa vel aliquod præmissorum contigerit attentari, irritum esse decernimus & inane: contraria quacunque cõsuetudine non obstãte. Sane circa præfatas ecclesias præmissa sic specialiter prouidẽda decernimus, quòd circa prouisionẽ quarumlibet aliarum, facultatem
C tem superiorum, nec coarctare intẽdimus, nec vltra iuris cõmunis limites ampliare.

Idem.

Capitulum, Quorundam. quo ad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur, quo ad voces facti: non secundum iuris fictionem. hoc dicit. Ioan. And. CAP. VI.

QVod circa religiosorum electiones super discordia & minoritate nu-

meri Bonifaciana constitutione cauetur, de A
discordia & numeri minoritate, quæ in facto non in fictione vel iuris effectu consistunt, debere intelligi declaramus.

Idem.

Emolumentum ex iurisdictione sigillo curiæ, vel aliàs pertinens ad prælatum cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ ea vacante: non obstante consuetudine (deductis expensis) reseruandum est successori: nisi tunc certæ dignitati cōpetat iurisdictio cum ipsius emolumento. Ioan. And. B

CAP. VII.

STatutum super bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarum ecclesiarum dimissis, aut obuenientibus tēpore vacationis earum, futuris successoribus fideliter reseruandis editum: locum declaramus habere in omni emolumento, quod prouenit ex iurisdictione, & sigillo curiæ ecclesiasticæ vel secularis: aut aliàs vndecunque, quod ad prælatos (ecclesiis non C
vacantibus) pertineret, consuetudine qualibet contraria nō obstante: ita tamē quòd in istis & similibus rationabiles deducantur expensæ. Cæterum ad singulares personas, ad quas ratione dignitatum, quas obtinent, iurisdictio cum eius emolumento deuoluitur: sede vacante de consuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali, nolumus

A mus præsentem constitutionem extendi.

Idem.

Concessio licentiæ generalis religioso de consentiendo electioni factæ vel fiendæ, non valet. Ioan. de Imol. CAP. VIII.

CVm concessa religioso à superiore suo licentia, vt electioni vel prouisioni (si quam de ipso contigerit fieri) suum dare posit assensum, ambitionis vicio viam paret: nullius eã existere volumus firmitatis.

B

De renunciatione TIT. IIII.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Renunciatio dignitatis vel beneficij facta, per procuratorem ad hoc constitutum, tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus, ipso tamen & superiore, cui fiebat cesio ignorante: nisi per maliciam ipsorum vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

C VM illusio & variatio in personis ecclesiasticis maximè sint vitandæ, præsenti cõstitutione sancimus; vt, si quis ad cedendũ pontificali aut alij cuilibet dignitati, vel beneficio procuratorem sponte ac liberè constituerit, & ipsum ignorantẽ postmodum duxerit quomodolibet reuocandũ: teneat cessio facta per eum, antequam ad ipsius vel il-

lius(in cuius manibus ceſsio fuerat facienda) notitiam reuocatio huiuſmodi ſit deducta. Niſi fortè per ipſos aut alios malicioſè factum fuerit, quo minus ad eos vel eorum alterum ante ceſsionem potuerit reuocatio perueniſſe. A

De ſupplenda negligentia prælatorum TIT. V.

Clemens v.in concilio Vienenſi.

B *Si prælati regulares non conferunt intra ſex menſes prioratus, adminiſtrationes, & eccleſias vacantes, quæ non ſunt de menſa, ſed ſolent ſpeciales (licet obedientiarios rectores) habere: diœceſani authoritate ſua, vel apoſtolica, ſi ſint exempta, conferunt illa perſonis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari menſis prælatorum vel penſionibus grauari. Declarantur etiam decre. de offi. ordi. præſenti. & de præben. cùm ſingula. in talibus prioratibus & eccleſiis locum habere. Ioan. And.* C

CAP. I.

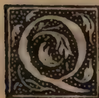

QVIA regulares prælati prioratus, eccleſias, adminiſtrationes, aut quæuis alia beneficia, ad eorum diſpoſitionem ſpectantia cùm vacant, interdum committere negligunt, vel conferre intra tempus in Lateran. concilio conſtitutum: diœceſani locorum

in non

A in non exemptis ſua, in exemptis verò apoſtolica authoritate negligentiam ſuper hoc ſuppleant eorundem. Prioratus, eccleſias, adminiſtrationes & beneficia huiuſmodi, illa videlicet, quæ conſueuerunt per ſeculares clericos gubernari, ſecularibus clericis: alia verò, quæ religioſis duntaxat committi ſunt ſolita vel conferri, religioſis monaſteriorum, quorum prælati huiuſmodi negligentes fuerint conferendo. Eadẽ quoque
B authoritate diœceſani ſuffulti nullo modo permittant, quòd iidem prælati prioratus, eccleſias, adminiſtrationes, aut beneficia huiuſmodi applicent menſis ſuis: penſionéſve nouas eis imponant aut veteres augeant, ſiue, quod ipſis de nouo impoſitæ, ſiue auctæ ſoluãtur. Præmiſſa verò de prioratibus, eccleſiis, adminiſtrationibus, & beneficiis, intelligimus, quę non ſunt de menſa prælatorum ipſorũ, ſed ſpeciales priores,
C adminiſtratores ſeu rectores conſueuerunt habere: licet priores ſeu adminiſtratores huiuſmodi liberè poſsint ad clauſtrũ (cũ oportuerit) reuocari. In quibus etiam conſtitutionẽ Bonifa. pa. octaui prædece. noſtri bona beneficiorum vacantiũ occupari, à prælatis vel aliis prohibentem, ac nihilominus in prioratibus huiuſmodi & eccleſiis illud Bonifacij eiuſdem ſtatutũ, quod religioſum

quęcunque pluribus præesse prohibet prioratibus, aut ecclesiis curam animarum habentibus (etiam si cura ipsa non per eum, sed per alium habeat exerceri) locum sibi censuimus vindicare: licet etiam eisdem prioratibus cura nō immineat supradicta. A

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorū TIT. VI.

Clemens v. in concilio Vienensi. B

Diœcesani seruare debent, & à suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarum ecclesiis. Ioan. And.

CAP. I.

CVM ecclesiæ, quibus præficiūtur personæ minus idoneæ scientia, moribus vel ætate, grauia propter hoc (vt docet experientia) nonnunquam perferant in spiritualibus & temporalibus detrimenta: Nos volentes C per locorum diœcesanos, quibus ratione officij hoc competit, præcipuè super hoc diligentius præcaueri: eis districtè iniungimus, vt ipsi statuta canonica, quæ super præficiendis personis in huiusmodi ecclesiis hactenus emanarunt, diligentius per seipsos obseruent: & faciant à suis subditis inuiolabiliter obseruari: si diuinam offensam & sedis

A sedis apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem.

Idem.

In capitulo cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ vocē non habet, qui non est subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus, & interim perdit distributionem dimidiam. Ioan. Andr.

B CAP. II.

Vt ij, qui diuinis in cathedralibus vel collegiatis secularibus vel regularibus ecclesiis sunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propensius inducantur: statuimus vt nullus decætero in huiusmodi ecclesiis vocem in capitulo habeat (etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus.
C Illi verò, qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines sunt annexi, pacificè nunc obtinent in eisdem ecclesiis vel obtinuerint in futurum: nisi (iusto impedimento cessante) ad huiusmodi ordines se promoueri fecerint intra annū, ex tunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earundem. Ipsisque distributionum

quæ dantur iis, qui certis horis intersunt, A pars dimidia subtrahatur: non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis. Pœnis aliis, quæ contra tales promoueri ad ordines recusantes statuuntur in iure, nihilominus in suo robore permansuris.

Idem.

In xviij. anno ad subdiaconatum. In xx. ad diaconatum. In xxv. ad presbyteratũ potest quis liberè promoueri. h. d. Ioan. And.

CAP. III. B

Generalem ecclesiæ obseruantiam volentes antiquis iuribus in hac parte præferri: decernimus, vt (alio non obstante impedimento canonico) posit quis liberè in decimooctauo ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus, & in vigesimoquinto ætatis suæ anno, ad presbyteratus ordines promoueri.

De officio vicarij TIT. VII. C

Clemens v. in concilio Vienensi.

Iura loquentia de ecclesijs curatis locũ habent, quò ad tria in vicarijs perpetuis ecclesiarũ paræcialium Io. And. CAP. VNICVM.

VAE DE ecclesiis curã animarum habentibus per receptionẽ aliarũ similium amittendis, Ac de ipsarũ rectoribus promouẽdis

dis

A dis ad sacerdotiũ, Et de eorum ætate, à iure statuta nascuntur: in perpetuis ecclesiarum parœcialium vicariis & assumptis, ad eas volumus obseruari.

De officio & potestate iudicis delegati. TIT. VIII.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Iudex ad receptionem testiũ in ciuili, & executor, ad prouidendum certæ personæ cognitione præmissa à papa deputati licitè subdelegant.

B CAP. VNICVM.

IVDICES super receptione testiũ in causa ciuili. Necnon executores ad prouidendum aliquibus: si per inquisitionẽ solertem eos esse vitæ laudabilis & cõuersationis honestę repererint, à sede apostolica deputati, aliis posśint committere licitè vices suas.

De officio ordinarij TIT. IX.

C Clemens v. in concilio Vienensi.

Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quòd metu pœnæ ipsi arceantur, & alij pertimescant. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

VT CLERICORVM audacia, qui prætextu priuilegij clericalis ordinis impunitatẽ excessuũ obtinere sperantes, * nonnulla meritò spe * *Debent*

frustrari: per l. sed si ex parte. §. quanquam. ff. quod cum eo. l. relegatorū. §. fina. ff. de inter. & rel. l. pe. ff. de iur. dot. per quā. l. no. Bal. c. ex parte. de consue. facit l. etiam. §. j. ff. sol. ma. & tex. in l. j. §. j. ff. si quis testa. li. esse. Font.

multoties cōmittunt enormia, per quæ nimirum diffamatur ecclesia, & scādala grauia in populo generantur, potissimè cum talia per episcopos, ad quos horum spectat correctio deferantur (vt plurimum) incorrecta, propensius cōpescātur: Eisdem episcopis districtè iniūgimus, quatenus sic circa correctionem clericorum huiusmodi vigilanter intendant, & diligenter sui officij debitum exequantur, quod & iidem clerici metu pœnæ, à suis arceantur insolentiis, & alij eorum exemplo perterriti prosilire ad similia meritò pertimescant. A B

Idem.

Valet collatio beneficij facta à collatore quolibet citra legatū apostolicum, non facta mentione de beneficio, quod prius habebat is, cui fit. h. d. Iodn. And.

CAP. II.

ET si ab apostolicæ sedis legato, de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo, quod obtinet facta fuerit mentio specialis. In aliis tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus, hoc nolumus obseruari. C

De procuratoribus TIT. X.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Qui sciens sine protestatione recipit instrumentū, vel literas suæ procurationis, quibus constituens

A *stituens pro ipso cauebat: super inclusis in procuratorio dominum defendere cogitur. Ioan. Andr.*

CAP. I.

INSTRVMENTO vel literis, quibus te aliquis in causis suis procuratorem constituens pro te debito modo cauit, simpliciter (nulla facta protestatione, à te scienter receptis non potes postea recusare defensionem illius: imò cogi poteris ipsum de-
B fendere in omnibus causis, & negociis, ad quæ prædicta instrumenta seu literæ se extendunt. Cùm per hæc ad omnia tuum pręstitisse videaris assensum.

Idem.

Procurator habēs mandatū iurādi & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mandatum, contra electum vel prouisum, opponere non potest crimina vel defectus. Ioan. And. CAP. II.

NOn potest procurator ad agendū vel
C defendendū, iurandúmque de calumnia & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ speciale mādatum exigunt constitutus (nisi aliud super hoc in mandatis habeat) opponere in personam electi seu eius, cui est prouisio facienda vel facta, crimina vel defectus: Cum sub generalitate tali grauiora nō veniant, vel maiora, quam in ipso procuratorio sint expressa.

Idem

Idem. A

Religiosus etiam pro conreligioso: nisi pro consorte eiusdem litis, nō potest procurator constitui sine licentia superioris nec etiam aliū constituere, nec substituere: licet hoc habeat in mandatis. Io. And. CAP. III.

RELigiosus procurator, etsi per aliū religiosum sui vel alterius monasterij fuerit constitutus, sicut non potest sine sui superioris licentia procurationis officium suscipere, nisi pro suo in eadem lite consorte. Ita nō potest alium procuratorem cōstituere seu substituere: etiam si per constituentem hoc sibi expressè fuerit cōmissum. B

Idem.

Per obitum rectoris ecclesiæ reuocatur procurator ab eo pro ecclesia constitutus, etiam quò ad negotia iam cœpta. CAP. IIII.

PRocuratorē à prælato, rectore, vel alio quolibet, pro ecclesia* sua vel beneficio constitutū, per mortem constituentis reuocari censemus. Etiam quò ad negocia iam incœpta, & causas in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem huiusmodi contestata. C

** Vide c. Si tibi ab senti. de præbend. lib. vj.*

De restitutione in integrum

TIT. XI.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis

ris, ad illud tempus tantum restituitur, & intra quadriennium à tempore læsionis.

CAP. VNICVM.

AB ECCLESIA aduersus lapsum tẽporis, in quo se læsam affirmat, in integrum restitutio peti potest: & causa restitutionis huiusmodi finiri debet, intra quadriennium continuum à tempore læsionis, etiã si minus quadriennio tempus læsionis existat. Sed non fiat restitutio nisi ad tantũ tempus, quantũ se læsam fore probabit.

CLEMENTINARVM

LIBER SECVNDVS.

De iudiciis TIT. I.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Constitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiã extra dies solennes publicè factæ, de mãdato papæ, in audientia literarum apostolicarũ, vel papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci, in quo papa cum curia sua degit, arctent citatum, acsi ad eum personaliter deuenissent: restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè nõ potest adiri. Ioãn. And.

CAP.

CAP. I. A

VDVM Bonifacius papa octauus, prædecessor noster cõstituit, vt citationes authoritate apostolica de personis quibuscũque, ac etiam vndecunque ad instar edictorũ in albo prætoris propositorum, etiam extra dies solennes, in quibus Romani pontificis processus cõsueuerunt facere generales, ipso papa specialiter, & ex certa scientia, id mandãte factæ, in B apostolicarũ audientia publica literarũ, vel in papali palatio publicè postmodũ maioris ecclesiæ loci, in quo Romanus pontifex cũ sua curia residebit, ianuis affigendæ, sic valeãt, atq; arctent citatos póst lapsum terminũ, quem (considerata distantia locorũ) citationibus ipsis apponi cõuenit cõpetentem, ac si ad eos personaliter deuenissent.

Quia verò statutum ipsum rationabiliter editum, propter malitiam temporis, tunc C instantis nonnullis nimis rigorosum videtur. Nos rigorem ipsum mansuetudine temperantes, idem statutum, & præfatum modum citandi restringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vindicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se vel per alios quoquo modo, ne ad eos posſit citatio peruenire: vel quorum

domic

domicilia siue loca nō possunt tutè liberéve
dibi. Porrò ei, quod circa citationes ab-
sentilim, tam diebus solēnibus, quàm aliis,
ecclesia Romana diuersis ex causis inter-
dum facere consueuit, per præsentem con-
stitutionem seu moderationē, in nullo vo-
lumus derogari.

Idem.

In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vsurarū, & ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absque iudiciorum strepitu & figura. Ioannes Andreas.

C A P. I I.

Dispendiosam prorogationem litium (quam interdū ex subtili ordinis iudiciarij obseruatione causarū docet experientia prouenire) restringere in subscriptis casibus cupientes. Statuimus, vt in causis super electionibus, postulationibus, vel prouisionibus, aut super dignitatibus, personatibus, officiis, canonicatibus, vel præbendis, seu quibusuis beneficiis ecclesiasticis, aut super decimis, ad quarum etiam præstationem possunt, qui tenentur ad eas premoniti censura ecclesiastica coërceri, necnon super matrimoniis vel vsuris, & eas quoquo modo tangentibus ventilandis procedi valeat, decætero simpliciter & de

plano

plano ac ſine ſtrepitu iudicij & figura: Vo- A
lentes non ſolum ad futura negocia, ſed ad
præſentia, & adhuc etiam per appellatio-
nem pendentia hoc extendi.

De foro competenti TIT. II.

Clemens v. in concilio Vienenſi.

Concedit concilium certo caſu epiſcopis expulſis
à ſuis ſedibus, quòd in locis aliarũ diœceſum ſerua
ta forma, quam limitat, poſſint procedere contra
expulſores, conſiliatores, & fautores, & inter B
ſubditos ius dicere. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

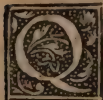

VAMVIS ſacris canonibus
ſit generaliter interdictum, ne
quis epiſcopus iuriſdictionem
in diœceſi exerceat aliena: nos
tamẽ epiſcopis, qui à ſuis ſedibus proteruia
impiorum expulſi non audent propter me-
tum perſequentium in ſuis ciuitatibus vel
diœceſibus, aut earum parte aliqua reſide- C
re, nec iuriſdictionem ad ſe ſpectantem per
ſe, vel per alium inibi exercere, ne iniuria in
eorum expulſione ipſorum irrogata eccle-
ſiis hoc prætextu remaneat impunita, du-
ximus indulgendum, vt in diœceſibus alie-
nis in ciuitatibus videlicet, vel locis inſigni-
bus ſuis eccleſiis vicinioribus, in quibus po-
terunt ſecurè morari, & iuriſdictionẽ ſuam
liberè

berè exercere posſint, contra ſuos expulſores, & eorum in hac parte conſiliarios & fautores (dummodo ciuitates, vel loca huiuſmodi eiſdem expulſoribus, conſiliariis, & fautoribus ſint ſecura, & ipſi perſonaliter vel ad domum, ſi hoc tutè fieri valeat: alioquin publicè in eccleſia cathedrali loci vel domicilij eorundem citati fuerint) liberè procedere, prout iuſtitia ſuadebit. Si verò dicti epiſcopi auſi non fuerint huiuſ-
B modi ſuos expulſores, vel eorum conſiliarios, aut fautores dicto modo citare, vel ipſi maliciosè impedimentum præſtiterint, ne potuerint ſic citari: licitũ ſit eiſdem epiſcopis, vt expulſores, conſiliarios, & fautores eoſdem diebus aliquibus dominicis vel feſtiuis cùm populus conuenerit ad diuina: vt ſic facta citatio, ad eos peruenire veriſimilius præſumatur: citent vel citari faciant publicè in eccleſiis ciuitatum vel locorum in-
C ſignium prædictorum, & procedant deinde cõtra ipſos, ſi citati taliter ſtatuto ipſis peremptorio termino cõpetenti coram eiſdem epiſcopis noluerint comparere: ac ſi citati legitimè aliàs extitiſſent. Eiſdem etiam epiſcopis indulgemus, vt inter ſuos ſubditos (ne ob defectum iuſtitiæ diſpẽdium aliquod patiantur) poſsint in diœceſibus alienis, in quibus moram traxerint (dummodo

per ſe vel per aliũ hoc in ſuis propriis diœceſibus facere non audeant, vel nõ poſsint) iuriſdictionem ſuam omnimodam exercere. Ita tamen, quòd ſubditi, qui expulſores vel eorum fautores, aut conſiliarij non fuerint vltra duas dietas, à fine ſuæ diœceſis non trahantur. Volumus inſuper, vt ante omnia à diœceſanis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmiſſis: quam ſi obtinere nequiuerint, procedãt nihilominus, prout ſuperiùs eſt expreſſum. A

Sanè ſi prædicti epiſcopi aſſeruerint, ſe nõ fuiſſe auſos præfatos expulſores, conſiliarios, vel fautores, perſonaliter, vel ad domum, aut publicè (vt præmittitur) in eorũ eccleſia cathedrali citare: vel ipſos maliciosè præſtitiſſe impedimentum, ne per eos potuerint ſic citari, aut quòd in ſuis diœceſibus iuriſdictionem per ſe vel per alium contra ipſos exercere nequeunt, vel non audent: ſtari ſuper his volumus aſſertionibus eorundem. Ipſis diſtrictiùs iniungentes, ſub interminatione diuini iudicij, ne circa præmiſſa, contra conſcientiam, quicquam mendaciter, aut dolosè aſſerant vel confingant. Eorundem autem epiſcoporum ſententias & proceſſus, quos in præmiſsis caſibus, in aliis diœceſibus duxerint faciendos, denuncient, ſeu denunciari faciant B C

ciant, per suas dioeceses conuicini episcopi: cùm ab eis fuerint requisiti: Per præmissa quoque nullum ex transcursu tẽporis quanticunque, vel alias quoquomodo locorum dioecesanis, vel aliis quibuscũque iurisdictionem habentibus in locis præmissis, in quibus prædicti episcopi, sic expulsi iurisdictionem (vt prædicitur) exercebunt, præiudiciũ generetur.

De causa possessionis & proprietatis

TIT. III.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

In causa beneficiali delata, etiam per appellationem ad curiam, vtraque pars potest petitoriũ & possessorium intentare. Et ante causæ conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo vel aduersarij, possessorium prosequi. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

CAVSA beneficiali per appellationem, ad sedem apostolicam legitimè deuoluta, tam appellãti, quàm appellato licere decernimus, nedum petitorium, sed & possessoriũ intentare. Et in spoliantis odium ante causæ cõclusionem suspendere petitorium à se, & ab aduersario intẽtatum, in solo possessorio procedendo.

De dolo & contumacia A

TIT. IIII.

Clemens quintus in consilio Vienensi.

Appellans antè definitiuam, etiam à definitiua lata eo absente citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit friuola manifestè: quo casu non appellat, tanquam manifestus contumax. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

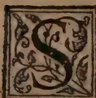

SI ANTE definitiuam sententiam, à iudice quis appellãdo recedat, & iudex suæ appellationi non deferens eo citato, vel etiam non citato vlterius in causa procedens, contra ipsum etiam absentem sententiam definitiuam promulget, poterit idem appellans à dicta sententia, intra tempus debitum appellare: Nisi eius prima appellatio esset friuola manifestè. B

Vt lite pendente nil innouetur C

TIT. V.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Si duo litigantes super beneficio, moriantur: siue vterque in curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum, altero alibi moriente: ad papam & in conuersis casibus ad ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur: si superstes, vel

vel alius, cuius intersit, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio spectat. Ioan. And.

CAP. I.

Si duobus in Romana curia, super beneficio sibi collato litigãtibus, in eadem curia mori contingat vtrumque, collationẽ huiusmodi beneficij, ad Romanum põtificem: si verò extra dictam curiam ad ordinarium decernimus pertinere: nisi forsan alius ab eis in dicto beneficio ius haberet. Quòd si vnum in dicta curia, alterũ verò extra mori cõtingat: si moriens in curia beneficiũ possidebat, ad Romanũ põtificem: si verò alius, ad ordinariũ pertineat collatio supradicta. Neutro autem ipsorum beneficium possidente, erit Romanus pontifex, propter authoritatis prærogatiuam, in collatione huiusmodi præferendus. Si verò alter tantummodo siue possessor, siue petitor decedat: si superstes, vel alius, cuius intersit, causam nihilominus prosequatur (cũ interim beneficium de iure conferri non possis) ad quem collatio eius pertineat, futurus declarabit euentus. Nam si ad defunctum pertinuisse beneficium fuerit declaratum: pertinebit ad papam, si ille in curia, vel ad ordinariũ, si extra curiam sit defunctus. Quòd si ad neutrum illud spectasse constiterit, ad

ordinarium collatio pertinebit. Salua tamen, in præmissis omnibus Rom.pont. potestate: ad quem ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorúmque beneficiorũ ecclesiasticorũ plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere. A

Idem.

Lis dicitur pendere, quo ad hoc, vt nihil debeat innouari cum citatio legitimè peruenit ad partẽ, vel per eam stetit, quo minus perueniret, cum tali expreßione, quod potuit instrui super quo conueniatur. Ioan. And. B

CAP. II.

Cum lite pendente, nihil debeat innouari: litem quo ad hoc pendere censemus, postquam à iudice competenti, in ea citatio emanauit, & ad partem citatã peruenit: vel per eam factum fuit, quo minus ad eius notitiam perueniret. Dum tamen in citatione prædicta talia sint expressa, per quæ plenè possit instrui, super quibus in iudicio conuenitur. C

De sequestratione possessionum & fructuum

TIT. VI.

Si super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio nõ possedit in petitorio vel possessorio vna definitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinariũ

fieri

ieri debet, quam impediens, vel sequestratos fru-ctus occupans, excommunicatus est: & si est de li-tigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendentia. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

D COMPESCENDAS litigantiũ malitias, definimus, vt vna cõtra possessorẽ definitiua sentẽtia super beneficio apud sedẽ apostolicam, duntaxat in petitorio vel possessorio promulgata, beneficiũ ipsum, etiã si dignitas, vel personatus existat, & curam habeat animarũ, à possessore huiusmodi (dum tamen triennio * pacificè antea ab eo possessum non fuerit) per loci ordinariũ, apud aliquam personã idoneam sequestretur: quæ plenã de ipso & debitã curã gerens, id, quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus) superesse cõtigerit: illi restituat, qui finalẽ in causa victoriã obtinebit. Si quis autẽ sequestrationẽ huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo præsumpserit occupare, excõmunicationis incurrat sententiã ipso facto: à qua (nisi impedimẽto prius amoto, & occupatis per eum fructibus restitutis) nullatenus absoluatur. Et nihilominus, si de litigãtibus fuerit: à iure (quod si in huiusmodi beneficio, vel ad ipsum forsitan cõpetebat eidem) hoc ipso se nouerit cecidisse. Præmissis nedum

* *Vide c. commissa. de elect. in vj. not. Bart. & moderni in l. Celsus. ff. de vsucap. Font.*

circa futura, ſed etiam circa per appellationem pendentia negocia obſeruandis. Non obſtante ſi contra præfatam ſententiam, de nullitate forſan opponatur. A

De probationibus

TIT. VII.

Clemens quintus in concilio Vienenſi.

Verba literarum apoſtolicarum, quibus papa proprium factum narrat, plenè probant, ſi ſuper illis gratia vel intẽtio papæ fundatur. Ioan. And. B

CAP. VNICVM.

ITERIS noſtris, quibus nos dignitates quaſlibet ſeu beneficia collationi noſtræ, vel ſedi apoſtolicæ reſeruaſſe, aut reſignationẽ beneficij alicuius recepiſſe, vel recipiendi poteſtatem alij commiſiſſe, vel aliquem excommunicaſſe, ſeu ſuſpendiſſe, ſeu aliquem capellanum noſtrum vel familiarem fuiſſe, vel alia ſimilia, ſuper quibus gratia, vel intentio noſtra fundatur feciſſe narramus, C cenſemus ſuper ſic narratis fidem plenariã adhibendam. Volentes ad præterita & pendentia (etiam per appellationem) negocia hoc extendi.

De teſtibus TIT. VIII.

Clemens quintus in concilio Vienenſi.

Per teſtes Chriſtianos cõuinci poſſunt Iudæi &

A *& Sarraceni, non obstantibus contrariis priuilegijs regum & principum: quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Ioan. And.*

CAP. I.

CVM Iudæi quidam & Sarraceni (sicut accepimus) quòd super ciuilibus aut criminalibus cõuinci per Christianos non possint, se priuilegiis regum & principum tueantur (quia id nedum iuri contrariũ, sed & Chri-
B stianæ religioni opprobriosum est quàplurimum & aduersum) reges eosdem & principes *in domino exhortamur, ne cõcedant huiusmodi decætero priuilegia, vel seruent aut seruare permittant, etiam iam concessa. Quòd si Iudæi, aut Sarraceni priuilegiis talibus vti præsumpserint: Christianorum communio eis subtrahatur, sic, quòd Christiani ab eorum abstinere cõmunione censura ecclesiastica (si opus fuerit) cõpellãtur.

** Qui debent Iudæos punire: vide l. si quis in hoc gen°. C. de episc. & cle. & glo. in ca. Iudæi. ij. de Iud. F.*

C Idem.

Publicatis attestationibus, testes produci non possunt (etiã in causa appellationis) super eisdem articulis vel directè contrarijs. Ioan. And.

CAP. II.

TEstibus ritè *receptis, & eorum attestationibus publicatis, sicut non licet super eisdem vel directo contrariis articulis alios vel eosdẽ testes in principali causa

** Vide l. j. §. adeunt adilem. ff. de adil. e-*

dict. & *l.* producere, sic non debet in appellationis apud eũ. causa licere. Cùm non minus in appellationibus, quàm in principali causa subornatio sit timenda.

A *§. imperator. ff. de manumi.*

De iureiurando
TIT. IX.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Iuramenta, quæ Romanæ ecclesiæ præstant Romani principes, fidelitatis existunt. Io. And. B

CAP. VNICVM.

OMANI principes orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Roma. ecclesiã, cuius caput est Christus redemptor noster, ac Romanum pontificem eiusdem redemptoris vicarium, feruore fidei & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidem Romano pontifici, à quo approbationem personæ, ad imperialis celsitudinis apicem assumendæ, necnon vnctionem, consecrationẽ, C & imperij coronam accipiunt, sua submittere capita, nõ reputarunt indignum, seque illi, & eidem ecclesiæ, quæ à Græcis imperiũ transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum principes ius & potestas eligendi regem in imperatorem, postmodum promouendum peruenit, adstringere vinculo iuramenti, prout tam mos obseruationis antiquæ

A tiquæ, temporibus nouiſsimis renouatæ, quàm forma iuramenti huiuſmodi ſacris inſerta canonibus manifeſtant. Dudum ſanè inter quondam Henricum imperatorem, tunc Romanorum regem, & chariſsimum in Chriſto filium noſtrum Robertũ Siciliæ regẽ, graui diſcordia ſuſcitata: Nos multis grandibúſque periculis, quæ exinde prouentura veriſimiliter timebãtur, intendentes celeri & opportuno remedio obuia-
B re, quibuſdam ex fratribus noſtris ſanc. Ro. eccl. card. exiſtentibus, tunc in vrbe pro reformanda pace, & ſolidanda cõcordia inter reges eoſdem literas noſtras, ſub certa forma duximus deſtinãdas, inter alia inſerentes in eis, quòd cùm ipſi reges eiuſdem ec- c cleſiæ ſpecialiſsimi filij, ſibi iuramento fide- c litatis, & aliàs multipliciter eſſent adſtricti: c ipſius eccleſiæ debeãt eſſe promptiſsimi de- c fenſores. Dictis autem literis in notitiam
C dicti Henrici ad imperium iam promoti ſic deductis, idem Henricus ab eiſdem cardinalibus requiſitus, vt ſuper cõtentis in illis ſuũ propoſitum reſponderet: quaſi moleſtè tuliſſet, quòd de iuramento fidelitatis huiuſmodi, per eum præſtito in dictis literis mẽtio haberetur, nõ familiariter nec ſecretè, vt tractãdæ pacis qualitas exigebat, ſed multis tabellionibus accerſitis & requiſitis ab eo, quòd

quòd de responsionibus suis cõficerent publica instrumẽta, inter cætera publicè (præsente multitudine hominum copiosa) respondit, * se non fore cuiquam ad iuramẽtum fidelitatis adstrictum, & quòd nunquam fecerit iuramentum, propter quod foret ad iuramentum fidelitatis alicui obligatus, & quòd ipse nesciebat quòd antecessores sui Romani imperatores vnquam iuramentum huiusmodi præstitissent: simulans se immemorem iuramentorum, quæ nobis ante coronationẽ suam præstiterat, & post coronationem etiam innouarat. Nos itaque attendentes, quòd huiusmodi responsio, si sub dissimulatione pertranseat, vel silentio pallietur, posset in magnum & euidens præiudicium Rom. eccle. redundare, dignum admodum & opportunum fore perspeximus, vt de iuramentis huiusmodi constitutioni præsenti aliqua breuiter annectamus. Dictus nanque H. quamprimùm fuit in regem Romanorum electus, solennes * ad nos nuncios destinauit: dans eis per suas patentes literas plenum & speciale mandatum exponendi nobis pro eo deuotionem ipsius & reuerẽtiam filialem, quam ad nos & Ro. eccle. syncero gerere se dicebat affectu: necnon petendi & impetrãdi à nobis fauorem & gratiam consuetos: offer

A

B

C

*Vide Bar. in l. sciẽdum. ff. de verbo. obliga.

* Vide c. ad aposto. licæ. de re iudic. lib. vj. j. q. j. c. estote &c. xlvj. dist. nobilissimus. Fon.

A offerendi quoque nobis & præſtădi pro eo, & in ipſius animam debitæ nobis,& eidem eccleſiæ fidelitatis,& cuiuslibet alterius generis iuramentum,ac nihilominus petendi à nobis per noſtras ſibi manus impendi vnctionem, conſecrationem, & Romani imperij diadema. Præfatis itaque nunciis in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia conſtitutis, ac ſecundum dicti tenorem mandati Auinione,vbi nunc eramus cum noſtra B curia reſidentes in publico conſiſtorio, in quo erat prælatorum & aliorum,tam clericorum,quàm laicorum non modica multitudo, præmiſsis per eos coram nobis expoſitis ſupplicando petitis humiliter, & oblatis:Nos eodem mandato & decreto electionis eiuſdem H.ex parte principum tam eccleſiaſticorum, quàm ſecularium, qui eundem elegerăt,nobis per dictos nuncios præſentatis, plena cum eiſdem fratribus delibe C ratione diſcuſsis,factáque nobis de electione huiuſmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoque perſona ipſius H. prout abſentia patiebatur eiuſdem, & de ipſius fide,probitate,& aliis,quæ in perſona imperatoris ſunt meritò requirenda, cum pluribus prælatis, & aliis magnæ authoritatis viris,qui eiuſdem H.mores, conditionem,& ſtatum plenius nouerant, inquiſito,

eiúſque

eiúsque persona, cuius etiam nos & fratres A
nostri aliqualem prius notitiam habebamus, propter quod facilius transiuimus in examinatione huiusmodi idonea reputata, ipsum nominauimus, denũciauimus, & declarauimus regem Romanorum, ipsius approbantes personam, eúmque sufficientem & habilem declarantes, ad suscipiendam imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, consecrationem, imperiique Romani coronam, sibi per manus B
nostras debere concedi. Et subsequenter à præfatis nunciis, sufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habentibus, secundum formam in decretis, quæ incipit, Tibi domino comprehensam fidelitatis, recepimus iuramentum. Póstque idem H. consecrationis & coronationis suæ tempore aliud eisdem cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis & coronationis insignia miseramus, ad vr- C
bem illud nostro nomine recipientibus iuramentum præstitit corporale, quod in libro pontificali Rom. præstandum pontif. per imperatorem coronationis suæ tempore continetur, cuius tenor dinoscitur esse talis: Ego H. Romanorum rex annuente domino futurus imperator, promitto, spõdeo & polliceor, atque iuro coram deo, & beato

Petro

A Petro, me decætero protectorem, procuratorem & defensorem fore summi pontificis, & huius sanctæ Rom. eccle. in omnibus necessitatibus, & vtilitatibus suis custodiẽdo & conseruando possessiones, honores, & iura eius, quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum recta & pura fide, sic me deus adiuuet, & hæc sancta dei euangelia. Cæterùm, quin iuramenta huiusmodi fidelitatis existant, à
B retro Romanis principibus, non fuit hactenus hæsitatum: imò tam quondam Albertus rex Romanorum immediatus prædecessor memorati Henrici Bonifacio papæ octauo prędecessori nostro tempore approbationis eiusdem Alberti, quàm Rodolphus pater ipsius, & alij prædecess. eiusdem Romanorum reges diuersis nostris prædecessoribus iuramentum fidelitatis & obedientiæ præstiterunt. Idémque Bonifa. me-
C moratum A. iuramento huiusmodi ab eo recepto, de fratrum suorum consilio (præsente prælatorum, & aliorum multitudine copiosa) authoritate apostolica recepit in specialem suum filium & ecclesię memoratæ, ipsúmq; in regem Romanorum assumpsit, in imperatorem postmodum promouẽdum. Verùm, quia sæpefatus H. qui in proximis diebus suis, de hac luce subtractus,

non

non virtutem & mentem, sed nudum verborum insectans corticem, sensúmque confundens iuramenta restringendo prædicta, curiosè videbatur asserere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi: nouo modo curiositatis huius luculentæ veritatis antidotum ipsius declarationis oraculo prouidimus apponendum. A

Quia ergo capitulis iuramento fidelitatis contentis solicita meditatione pensatis ipsa capitula in præfatis imperatoris iuramentis, quantum ad effectum, mentem, & virtutem ipsorum nõ est dubium contineri. B Nos præmissis & aliis rationibus, ne quis in Romanum assumptus principem, vel in posterum assumendus, an iuramenta huiusmodi per dictum H. imperatorẽ præstita, & per successores ipsius in futurũ præstanda fidelitatis existant, in dubitationem deducere audeat, vel super his contrarium astruere veritati: authoritate apostolica de C fratrum nostrorum consilio declaramus illa iuramenta prædicta fidelitatis existere, & censeri debere. Porrò præter iuramenta prædicta, idem Henricus suorum inhærens prædecessorum vestigiis, priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, sub testimonio suarum patentium literarum in manibus dilecti filij Ioan

Iuram. Imperatoris fidelitatis est

A Ioannis de Mollianis ſcholaſtici eccleſiæ Talenſis capellani noſtri ad hoc ſpecialiter per nos miſſi, noſtro & præfatæ eccleſiæ nomine recipientis promiſit, & tactis ſacroſanctis euãgeliis iuramento firmauit, quòd eandem eccleſiam & fidem catholicam pura fide totíſque viribus conſeruaret reuerenter, & etiam defenſaret, omnémque hæreſim, ſchiſma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defenſores ipſorum
B exterminaret pro poſſe: ac nunquam cum Sarraceno, pagano, ſchiſmatico, ſeu alio quolibet communionem * catholicæ fidei non habente, aut cum aliquo alio præfatæ eccleſiæ inimico, vel rebelli, ſeu eidem manifeſtè ſuſpecto vnionem quamlibet, ſeu parentelam aut confœderationem iniret: ſed tam noſtram, quàm ſucceſſorum noſtrorũ perſonas, honorẽ & ſtatũ manuteneret, defenderet, & cõſeruaret cõtra omnes homi-
C nes cuiuſcunq; exiſterẽt præeminentiæ, dignitatis, vel ſtatus. Eidem etiam adiiciens iuramento, quòd manuteneret ſemper atque ſeruaret priuilegia omnia per prædeceſſores ſuos reges ac imperatores Romanos, præfatæ Romanæ, & aliis quibuslibet eccleſiis quocunque conceſſa tempore, & continentiæ cuiuſcunque: Ipſáque omnia & ſpecialiter ac præcipuè per claræ memo-

* Ad hæc vide l. nõ dubito. ff. de cap. & Inno. c. j. de ſchiſ. doc. in ca. quod ſuper his. de vo. Font.

riæ Constantinum, Karolum, Henricum, A
Oronem quartum, Federicum secundum,
atque Rodulphum: prædecessores ipsius super concessione, recognitione, aduocatione, annotatione, quittatione, & libera dimissione terrarum & prouinciarum Romanæ ecclesiæ vbilibet positarum, quarum etiã multas nominatim expressit, sedi apostolicę Romanísque põtificibus super quocunque tenore concessa recognouit, confirmauit, & ex certa scientia innouauit, ac etiã B
de nouo concessit: & terras ipsas atque prouincias recognouit ad ius & proprietatem ipsius ecclesiæ plenissimè pertinere: eásque nihilominus ex abundanti de nouo ecclesiæ sæpefatæ donauit, sub prædicto se obligans iuramẽto, quòd ipsas, aliquámve ipsarum partem nullo vnquam tempore occuparet, seu (quantum in eo esset) ab alio permitteret occupari. Nec in eis, aut aliqua parte ipsarum iura aliqua, possessiones, aut C
tenutas haberet, seu quomodolibet possideret, nec in eis etiam potestariæ seu cuiusuis capitaniæ, aut iurisdictionem quamcunque per se, vel per alium exerceret, quódque (vt princeps catholicus & sæpe dictæ ecclesiæ aduocatus atque defensor) ipsam iuuaret, & consiliis, & auxiliis illi adsisteret opportunis, contra quoscunque inobedientes
& rebell

A & rebelles eidem:& præcipuè contra occupantes seu turbantes terras prædictas seu prouincias vel partem quamlibet earundem. Sub eodem etiam iuramento promisit, quòd tam ipsam Romanam ecclesiam, quàm alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona iura, prælatos, & ministros ecclesiarum ipsarum manuteneret, conseruaret, atque defenderet suo posse. Et quòd ecclesiæ Romanæ vasallos contra iustitiam B nullatenus offensurus, deuotos ac fideles ecclesiæ etiam in imperio constitutos benignè tractaret, nec eos opprimeret contra iustitiam aut (quantum in eo esset) per alium opprimi sustineret:sed in suis potius iuribus & iustitiis conseruaret. Hoc quoque iuramentum & etiã pristinum pro eo nobis per suos nuncios (vt præmittitur) prẽstitũ receptis suæ coronationis insigniis innouauit, prout in patentibus ante coronationem C ipsam eius regio magno sigillo & aliis post coronationẽ eãdem eius imperiali aurea bulla munitis, inde confectis literis (quas in archiuis Ro. ecc. reponi, & diligẽter conseruari fecimus) plenius continetur.

De exceptionibus TIT. X.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Exceptio excõmunicationis opponitur dilato-

riè quandocunque, peremptorio non obstante. A
Ioan. And. CAP. VNICVM.

EXCOMMVNICATIONIS exceptio dilatoriè, in qualibet parte litis opponi potest, termino peremptorio per iudicem assignato, ad proponendum exceptiones declinatorias & dilatorias, non obstante: Seruata tamen constitutione felicis recordationis Inno. papæ iiij. edita, circa hoc in concilio Lugdunensi. B

De sententia & re iudicata

TIT. XI.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Qui tres sententias contrarias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione non facta: & respicit etiam pendentia. Io. And. CAP. I.

VT CALVMNIIS litigantium occurratur, is, qui in beneficiali C vel alia quauis causa tres contra se in petitorio vel possessorio sententias reportauit, ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicuius ex eis nullatenus admittatur, donec huiusmodi sententiæ plenariè fuerint executioni mandatæ. Similiter si ille, contra quem tres sententiæ definitiuæ latæ fuerint, ab interlocutoria

A ria vel grauamine ante prolationẽ ipſarũ vel earũ alicuius ſe appellaſſe,& cauſam appellationis huiuſmodi adhuc pendere proponat:ſententiarũ prędictarũ executionem tali prætextu nolumus impediri. Quæ ad cauſas qualitercũque etiam per appellationem pendentes duximus extendenda.

Idem.

Sententia lata contra citatum extra citantis territorium exiſtentem, nulla eſt ipſo iure h.d.

B *Ioan. And.* CAP. II.

PAſtoralis cura ſolicitudinis nobis diuinitus ſuper cunctas Chriſtiani populi nationes iniuncta,nos inuigilare remediis ſubiectorum,eorundem periculis obuiare, & ſcandala remouere cõpellit. Sanè cùm iamdudum inter quondam Henricum imperatorem Romanũ,& chariſsimũ in Chriſto filium noſtrũ Robertum Siciliæ regem grauis fuiſſet materia turbationis exorta, C aſſerente deinde imperatore prędicto,quòd cum quibuſdã ipſius ſubditis rex confœderationes & conſpirationes fecerat in ipſius maieſtatis offenſam: Quódque tractauerat & ordinauerat,vt ciuitates quædã ſub imperij & imperatoris eiuſdem obedientia conſiſtentes,cõtra eum & imperium rebellarent, gentéſque ſuiipſius fultæ ſubſidio, nonnullas alias imperij ciuitates & caſtra

(inde violenter eiectis ipsius imperatoris officialibus) occuparunt, & pro ipso rege occupata tenebant: Ac aliàs etiam in vrbe & alibi in imperij, & in imperatoris eiusdem contemptum, & suæ maiestatis iniuriam, & reipublicæ detrimentum multa grauia fuerunt per regem eundem ac malitiam & instigationem ipsius tam à suis stipendiariis, quàm à subditis imperatoris cōmissa: Præhabitis per imperatorem eundem quibusdam processibus contra eum, absentem tamen, quamuis legitimè (iuxta imperatoris assertionem) citatum: ac quòd supradicta erant notoria per imperialem interlocutoriam declarato: imperator ipse regem affirmans propter præmissa læsæ maiestatis criminis reum esse, in eum peremptoriè (vt dixit) & sufficienter citatum, sed comparere contumaciter recusantem, tanquam rebellem, proditorem & hostem imperij, ac reum criminis supradicti, priuationis omnium dignitatum quocunque comprehensarum titulo, & quibus se intitulabat rex ipse, authoritatem quoque, honorum, prouinciarum, terrarum, bonorum, iurium & iurisdictionum, tam perpetuorum, quàm temporalium, & si quando veniret in suam & imperij fortiam, mutilationis * etiam capitis sententiā promulgauit

Vide l. rei capita

A uit, omnem ſupplendo defectū ſi quis forſitan fuerat ex ſolennitate iuris omiſſus in proceſsibus memoratis: præmiſſa (vt aſſeruit) faciēs exigente iuſtitia, & de imperiali etiā poteſtate. Verùm quia huiuſmodi ſententia, quæ nō à diſcretione matre virtutū. ſed à nouerca iuſtitiæ volūtaria, ſcilicet, iudicātis præcipitatione proceſsit, partus forſan de ſe deteriores haberet, ſi ipſius ſentētię inefficacia in publicū precone iuſtitia nō B prodiret: Nos circa eā tali vti prouiſionē volentes, quæ (detectis ipſius defectibus) ſeminata per eā extinguat pericula, & in ratione reddēdo ſit poſteris profutura, ipſam ſubiiciendā eſſe ꝓuidimus limæ iuſtitiæ, ac rectæ libramini rationis. Eiuſdem igitur cauſis & cōtinētia necnō cōditione illorū, à quo, & in quē lata fuit diligēti & debita cōſideratione penſatis, patenter ex eis illius aſtruitur euidentia nullitatis, & manifeſtè C arguitur temeritas promulgātis. Notoriū quippe ac indubitatū exiſtit, ꝙ grādis exercitus tēpore dictorū proceſſuū & ſententiæ, cōtinue imperatori aſsiſtens, regē ipſum & ſuos perſequebatur odio capitali: Piſanáq; ciuitas, in qua lata fuit memorata ſentētia regē capitali habebat odio notorio & antiquo. Eſto igitur, quòd rex ipſe, aliàs ad præmiſſa fuiſſet legitimè per imperatorem

lis. ff. de pœn. & l. trāſigere. C. de trāſact. cum l. criminali. C. de iuriſdi. omniū iud. atque l. j. C. ne Chriſtia. man. & Feli. in c. ex literis. col. de conſtit.

citatus:nunquid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac grandi,ipsique citato(vt præmittitur)odioso stipatum? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum populoso, multùm potenti, ac præfato in eum odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur consistorij talis subire iudicium,& se in hostium sinu reponere,ac ad mortem per violentam iniuriam nō per iustitiam inferendam vltioneum se offerre? Hæc quidem iure timentur,hæc de more vitantur,hæc humana fugit ratio,hæc abhorret natura. A B

Desiperet igitur,qui citationem huiusmodi saperet arctasse citatum.Vt illud tāquam notissimum nullatenus omittamus, quòd regem extra districtū imperij in regno,scilicet,Siciliæ,notoriè ac cōtinuè tempore supradicto morantem citare non potuit imperator,nec citatio,si quam forsan de ipso intra imperij fines fecit,citatum extra imperium constitutum arctauit. Nos quoq; regis ordinarius iudex,quòd ad imperatoris iudicium citaremus,vel citari aut remitti faceremus eundem,nequaquā fuimus requisiti:imò licet ad nos & curiā nostram temporibus illis rumores frequenter de curia imperatoris venirent,& iuxta eum etiam quidam ex fratribus nostris essent, C

prius

A prius tamen dictæ ſententiæ promulgatio, quàm aliquid de proceſsibus antecedentibus ad audientiam noſtram peruenit. Denique licet rex ipſe terras aliquas ab imperatore tenere dicatur in feudum: nō tamen in eis, ſed in regno prȩfato domicilium ſuū fouebat: vnde imperator in ipſius perſonā nulla ratione terrarum huiuſmodi (niſi ex natura feudorum) debitam ſuperioritatem habebat. Quòd ſi punitiò criminis intra
B diſtrictum imperialem commiſsi, ad imperatorem forſan pertinuiſſe aſſeratur: Verum eſt quidem ſi in eodem diſtrictu fuiſſet inuentus delinquens, vel ad illum de more remiſſus. Dici ne ergo ſententia meruit, quæ à iudice, qui per regē tutè adiri non potuit, & in loco notoriè (vt præfertur) nō tuto, in abſentem nec citatum legitimè ac inauditum per conſequens & indefenſum non maturo fuit iudicio, ſed præci-
C pitio, & de tanto præſertim crimine promulgata? Rurſus nō eſt ſilentio relinquendū, quòd ipſe rex noſter & eccleſiæ Romanæ ratione regni prædicti notoriè ſubditus homóque ligius & vaſallus, ac in eodem regno non, vt prȩmittitur, in imperio certum continuum & notorium ſuum habens domicilium ac originem inde trahens, imperatori eo modo non ſubfuit, quòd in eum

*Vide c. Pantominus. ff. de acq. her.

crimen *læsæ maiestatis commiserit, quantumlibet in sententia supradicta contenta veritatem indubiã continerent, sícque nedum non iurè, imò nec cũ iuris colore tulit imperator sententiam supradictam in regem, ex causa, quæ veritatis subsistentiam non habebat, propter quam etiã, quatenus in eo fuit, regem eundem priuando regno & regia dignitate ac terris etiam aliis, & iurisdictionibus perpetuis & temporalibus, quæ sub eo nullatenus vel ab eo, sed à nobis, & sub nobis tenebat: necnon procedendo contra regem eundem ex illis, quæ per ipsius stipendiarios ac nonnullos imperatoris eiusdem subiectos per malitiam & instigationem regis ipsius, cõtra eum fuisse commissa in vrbe dicebat: Cùm etsi illa fuissent ibidem reuera commissa, punitio tamen eorum in regem veluti extra districtum imperij commissorum ad imperatorem nullatenus pertineret: inhibẽdo etiam in eadem sententia sub magnarum appositione pœnarum, quarum aliquas sibi applicari mandauit, ne quis dicto regi præsumeret in suis respondere debitis, in ipsiúsve familiaritate vel seruitio remanere, aut eidẽ contra ipsum imperatorem quouis modo impendere consilium, auxilium, vel fauorem, cùm debitores, seruitores, & auxiliatores

A res huiusmodi extra imperium & in regno constituti prædicto nullatenus imperatori subessent; nec ex committendis in regno eodem dictis possent pœnis adstringi vel aliqualiter condẽnari per ipsum: absoluendo quoque ab omni fidelitate, obligatione, seruitio, promissione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & castra, & loca, ipsiúsque vasallos, & feudatarios, & alios quoslibet eidem regi quomodolibet obligatos, cùm B includerentur in absolutione huiusmodi terræ & personæ nobis & ecclesiæ Romanę subiectæ, propriæ terminos potestatis excessit, in messem nostram mittens perperam suam falcem. Cæterũ defectus suppletio circa processus adhibita supradictos, nõ tantum valet ad iustificationem ipsorũ & sententiæ supradictæ, quantũ ad eorum suggillationem & notam, cùm nullã super præmissis potestatẽ haberet imperator in C regem, sibi alias, quã vt præfertur nõ subditum, nõ citatum* legitimè aut remissum, & extra districtum ipsius continuè ac notoriè consistentem, nec prædicta suppletio circa subditum, etiam ad ea potuisset de ratione referri, per quæ de crimine præsertim sic graui delato defensionis (quæ à iure prouenit naturali) facultas adimi valuisset: cùm illa imperatori tollere nõ licuerit, quæ iuris

* *De hac re vide Vldaricum Zasiũ, l. ij. §. eodẽ tẽpore. ff. de orig. iu. Bal. in l. fina. C. de legat.*

iuris naturalis exiſtũt. Vt igitur ſicut memorata ſententia iuris caret effectu, ſic authoritate & nomine rei careat iudicatæ, vt nec in opinione communi aut vulgi labiis nomen habere ſententiæ mereatur: vt etiã in magnũ iuſtitiæ ac pacis obſequium ſcãdaloſis occurratur periculis, quæ cũ noſtra & eccleſię prouinciarum multorum regnorum & gentiũ turbatione non modica poſſent occaſione ipſius, pro tempore ſuboriri:

Nos tam ex ſuperioritate, quàm ad imperium non eſt dubium nos habere, quàm ex poteſtate, in qua (vacante imperio) imperatori ſuccedimus: & nihilominus ex illius plenitudine poteſtatis, quam Chriſtus rex regũ, & dominus dominantium nobis, licet immeritis, in perſona beati Petri conceſsit, ſententiã & proceſſus omnes prædictos, & quicquid ex eis ſecutum eſt vel occaſione ipſorum, de fratrũ noſtrorum conſilio declaramus fuiſſe ac eſſe omnino irritos & inanes, nullúmq; debere aut debuiſſe ſortiri effectum ſeu nocumentũ vel notam afferre cuiquã vel quomodolibet attuliſſe.

Ipsóſque nihilominus, quatenus proceſſerunt de facto, & quicquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eos vel in poſterum ſequi poſſet, in irritum reuocamus.

De

A De appellationibus TIT. XII.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellato est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Io. And.

CAP. I.

I A iudicibus duobus aut pluribus fuerit appellandum, quia fortè de facili eorum præsentia B simul haberi nõ posset: liceat coram ipsis vel maiori parte ipsorum appellare, & apostolos petere separatim, valebítque appellatio talis, ac si simul fuisset in eorum præsentia ab omnibus appellatum. Est tamẽ appellato ignoranti appellationis, necnon delationis eorũ & termini præfixionis, si subsecutæ fuerint, intimatio legitimè facienda.

Idem.

C *Sufficit apostolos peti vno contextu sæpius & instanter: ad quos recipiendos, si iudex certũ terminũ statuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renunciat. Idem cùm iudex statuit terminũ iuris incertum, intra quẽ appellans illos debitè nõ petiuit, vel oblatos recipere renuit.*

CAP. II.

QVamuis rigor iuris exposcat eũ, qui appellat debere petere apostolos con

congruo loco & tempore sæpius & instan- A
ter: Nos tamen antiquam & communem
obseruantiam litigantium sequi & æquita-
tem rigori præferri volentes, decernimus
sufficere, quòd per appellantem simul vno
contextu apostoli instanter & sæpius postu-
lentur. Verùm si iudex à quo appellatur,
certum terminum ad recipiendos aposto-
los appellanti assignet, & appellans in assi-
gnato sibi termino non compareat coram
eo, nec petat apostolos sibi tradi, appella- B
tioni suæ renunciasse videtur. Similiter si
iudex appellanti respõderit intra iuris ter-
minum apostolos se daturum, appellationi
suæ renunciasse appellans intelligitur, nisi
intra dictũ terminum cõgruo loco & tem-
pore instanter & sæpius saltem vno cõtextu
petat apostolos ab eodem iudice sibi dari,
vel si recipere recusat ablatos.

Ponit tres casus, quibus appellans non habens apostolos, appellationem prosequi potest. hoc dicit. Ioan. And. C

Quòd si iudex in termino ad dandũ apostolos præfixo, per eum ipso appellanti petenti non dederit: aut si dum peterentur apostoli responderit se daturum eosdem, nullo termino certo sibi præfixo, vel intra iuris terminum se eos asseruerit velle dare, & posteà per appellantem congruo * loco & tem

**Ad ista facit l. cũ*

A & tempore sæpius & instanter vno cōtextu etiā requisitus, eos non curauerit intra eundem terminum exhibere: appellationem suam ex tunc prosequi possit appellans, ac si expresse fuissent eidē apostoli denegati. *filius.§.fi. ff.de ver. obliga.& ibi per Bart.Petrus.*

Idem.

Appellans, prosequi & finire tenetur appellationem, extraiudicialem intra annum à die interpositæ appellationis vel illati grauaminis: quo non facto (impedimento iusto cessante) appellatio est deserta.h.d. B

CAP. III.

SIcut appellationem iudicialem, sic & extraiudicialem intra annum à die interpositionis ipsius, vel à die illati grauaminis vbi à futuro grauamine appellatur, prosequi & finire tenetur appellans. Quòd si iusto impedimento cessante non fecerit, debebit eius appellatio deserta censeri.

C Idem.

Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixum, non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu: nisi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat.

CAP. IIII.

QVandiu appellationis prosecutio per compromissum vel aliàs de partium expre

expresso consensu differtur: tempus ad prosequendum eandem ab homine vel à iure præfixũ, currere nolumus appellanti: Nisi fortè iudex videns, ex dilatione periculum imminere, præciperet, in illa procedi. A

Idem.

Ante definitiuam appellanti non licet prosequi causas, in appellatione nominatim non expressas. Nec processus primi iudicis iustificari vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

CAP. V. B

APpellanti ab interlocutoria vel à grauamine iudicis, non licet aliàs causas prosequi, quàm in appellatione sua nominatim duntaxat expressas: Nec processus primi iudicis ex nouis, aut de nouo probãdis iustificari potest, vel etiam impugnari: sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt vel exhibita coram ipso.

Idem.

Prosecutio appellationis desertæ non impedit, quin sententia censeatur in rem iudicatam transiuisse. h.d. Io. And. C

CAP. VI.

SI appellationem per negligentiã appellantis desertam appellans ipse cum appellato, aut appellatus etiam per se & principaliter prosequatur: non ideo minus in rem iudicatam censebitur trãsiuisse sententia, à qua fuerat appellatum.

Idem

A Idem.

A peremptoria repulsa ex alio, quàm propter ineptitudinem, secundò appellans & succumbens non auditur super ea, in appellatione à definitiua. h. d. Ioan. And. CAP. VII.

CVm à repulsione exceptionis peremptoriæ, secundò appellans succumbit, non est in causa appellationis postmodum à definitiua emissæ audiendus vlterius super ea: Nisi tunc ritè proposita ex eo prius B repulsa fuisset, quia proponebatur ineptè.

CLEMENTINARVM

LIBER TERTIVS.

De vita & honestate clericorum TIT. I.

C Clemens quintus in concilio Vienensi.

Punit clericos coniugatos & alios personaliter, & publicè carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per diœcesanos nominatim & tertiò moniti illud officium nõ dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam diœcesanos contra illos clericos, qui seculares actus exercent. Ioan. And.

CAP. I.

DIOECESANIS locorum districtè præcipimus, vt clericos carnificum seu macellariorū aut tabernariorum officium publicè & personaliter exercentes, nominatim & tertiò moneant, vt sic ab huiusmodi officiis infra conuenientem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum desistant, & quod ipsa nullo vnquam tempore reassumant. Qui si aliter moniti, ab his non destiterint, aut ipsa (vt præmissum est) exercendo resumpserint quandocunque, coniugati omnino, nō coniugati verò in rebus: & si omnino incedant vt laici, in personis priuilegium clericale, quādiu præmissis institerint, eo ipso amittant. Aduersus verò alios clericos negociationibus vel commerciis secularibus vel officiis non conuenientibus clericali proposito publicè insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant instituta, quòd & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

Idem.

Præmisso exordio, punit primò clericos beneficiatos, vtentes publicè virgata vel partita veste. Secundò, subdiaconos, & diaconos. Tertiò, omnes clericos

A *clericos tonsuram publicè cum tali veste portantes. Quartò, habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publicè portantes talem vestē vel infulam. Quintò, punit omnes prædictos vtentes tabardo notabiliter breui, integrè foderato. Sextò, certas caligas clericis interdicit. Ioan. And.*

CAP. II.

QVoniam, qui abiectis vestibus proprio congruentibus ordini, alias assumere & in publico portare rationabili causa cessante presumit, professorum illius ordinis prærogatiua se reddit indignū, præsenti constitutione sancimus, quòd quicunque clericus virgata vel partita veste publicè vtetur (nisi causa rationabilis subsit) si beneficiatus exstiterit, per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit eoipso suspensus. Si verò beneficiatus non fuerit, in sacris tamen ordinibus citra sacerdotium constitutus: per idem tempus reddatur eoipso inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus, de clericis aliis vestem talem simul & tonsuram publicè deferentibus clericalem. Dignitatem verò, personatum, seu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, necnō cæteri in sacerdotio cōstituti ac

(Margin letters: B beside "sumere & in publico…"; C beside "ordinibus citra sacerdotium…")

religiosi quilibet, quos oportet per decen- A
tiam habitus extrinseci, morum intrinsecam honestatem ostendere, si (præterquam ex causa rationabili) publicè vestem ferant huiusmodi, aut infulam seu pileum lineum publicè portent in capite: sint eo ipso beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum. Cæteri verò sacerdotes & religiosi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcunque beneficium ecclesiasti- B
cum obtinendum. Sed & tales & cæteri quicunque clerici vtentes epithogio seu tabardo foderato vsque ad oram, & ita breui, quòd vestis inferior notabiliter videatur: epithogium ipsum seculares clerici & religiosi administrationem habentes, teneantur intra mensem dare pauperibus. Cæteri verò religiosi administrationem non habentes, intra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare in pios vsus ali- C
quos conuertendum. Alioquin beneficiati suspẽsionis, cæteri verò inhabilitatis pœnas prædictas, per idem tempus se nouerint incurrisse. Huic insuper adiicimus sanctioni, vt clerici, præsertim beneficiati, caligis scacatis, rubeis, aut viridibus publicè non vtantur.

A De præbendis & dignitatibus.

TIT. II.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Clausula inserta literis gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur, ne animarum cura (si dignitati imminet) negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis: non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. h. d. Ioan. And.

B CAP. I.

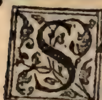

SI DIGNITATEM habenti de alia prouideri mandemus dispensantes cũ eo, vt simul vtramque valeat retinere, de animarum cura, quæ illis vel alteri earum imminet non habita mentione, gratia huiusmodi velut surreptitia nullius penitus est momẽti: quãquam confectis super ea literis sit insertum, quòd animarum cura (si dignitatibus ipsis vel alteri earum immineat) nullatenus negligatur. C Ad hoc si alicui prouideri mandemus, de dignitate ad cuiuscunque vel quorumcunque collationem, prouisionem, seu quamuis dispositionem aliam in certa ecclesia pertinente, quam intra mensem duxerit acceptandam: inhibẽtes illi vel illis, ad quorum collationem, prouisionem, seu electionem, dignitates in ipsa ecclesia pertinere

noſcuntur, ne interim ad collationem ipſarum, ſeu prouiſionem procedant, vel quenquam eligant, ad eaſdem de dignitate, ad quam conſueuit quis per electionem aſſumi, impetranti non poterit prouideri: cùm in conceſsione gratiæ (ad quam nõ augendam, ſed exequendam debent, quæ de inhibitione ſequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem. A

Idem.

Literæ ſuper prouiſione clericorum non includunt hoſpitalia, & loca ſimilia, & habentia iura ſpiritualia: niſi id exprimatur. h. d. Ioan. And. B

CAP. II.

PEr literas à ſede apoſtolica, vel legatis ipſius ſuper prouiſione quorumlibet clericorum directas, de xenodochiis, leproſariis, eleemoſynariis, ſeu hoſpitalibus (etiam ſi eccleſias vel capellas, decimas aut alia ſpiritalia iura noſcãtur habere) nulli poſſe decernimus prouideri: Niſi hoc in apoſtolicis literis caueatur expreſsè. C

Idem.

Quo caſu vacat vna dignitas, per receptionẽ alterius, vacant etiam plures. CAP. III.

SI plures obtinens dignitates, aliam dignitatem aut beneficiũ curam animarum habens acceptet: diſpenſatione ſuper hoc legitimè non obtenta: eius poſſeſsione

adepta

A adepta pacificè, dignitates, quas prius habebat ipso facto vacare censemus. Sicut si dignitatem vnicam obtinenti alia similis conferatur, eius pacifica possessione habita, prima de iure vacaret.

Idem.

Valet prouisio facta proprio motu papæ tacentis beneficia prouisi quæcunque sint, & quotcunque. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. IIII.

B SI Romanus pontifex de beneficio alicui motu proprio prouideat, de beneficiis, quæ obtinet non habita mentione: prouisionem seu gratiam huiusmodi fore validam declaramus: qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut personatus cum cura vel sine cura, & in numero quantocunque, quæ is habebat, cùm sibi prouisio facta fuit.

Idem.

C *Expectans beneficium, ad collationem episcopi deuolutum, ad illius capitulum obtinere non poterit: deuolutum tamen ad episcopum, vel etiam ad papã ex cuiuscunque negligẽtia poterit obtinere.*

CAP. V.

SI de beneficio ad cuiuscunque episcopi collationem spectante alicui conferendo scribamus: sibi illud conferri non poterit, cuius collatio ex negligentia ipsius episcopi, ad eiusdem capitulum deuoluta

existit. Licet prouideri sibi posit, de illo A
etiam, cuius ad ipsum episcopum ex sui capituli vel alterius cuiuscunque, siue ad nos ex ipsius episcopi, & aliorũ in hoc eidẽ succedẽtiũ negligẽtia collatio fuerit deuoluta.

Idem.

Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. VI.

SI iuxta nostri formam mandati canonicatum & præbendam ecclesię Rutinensis adeptus, dignitatem, quam duxerit acceptandam ibidem expectet, archidiaconatũ inibi post vacantem, non obstante quòd certa sit sibi annexa præbẽda, poterit acceptare: Primáque præbenda hoc ipso vacabit, quòd secundam cum archidiaconatu prædicto pacificè fuerit assecutus. B

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis C

TIT. III.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Decretum conditionale ante conditionis euentum non afficit potestatem ordinarij, vel alterius collatoris: secus quando acceptationi beneficij tempus adijcitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recipit, illud intelligitur

A gitur acceptaſſe: quæ vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficij publicè ſcitur.

CAP. VNICVM.

VM EI, quem in ſcientia reputamus idoneũ, ſi per inquiſitionem executoris ſibi deputati à nobis repertus fuerit eſſe vitæ laudabilis,& conuerſationis honeſtæ,de beneficio certi valoris alicui prouideri mandamus, adiicientes, quòd de beneficio mi-
B noris valoris poſsit eidem, ſi voluerit, prouideri, ac ex tunc etiam inane decernentes & irritum, ſi ſecus à quoquam quauis authoritate contigerit attentari. Quia decretum huiuſmodi in euentum duntaxat prædictarum conditionum ſuum ſortitur effectum: antequam extet prima conditio, beneficium prætaxati valoris,& etiam minoris priuſquam ſuam impetrans ſuper valore huiuſmodi voluntatem declaret,conferri
C liberè poterit per ordinarium, aut alium executorẽ à nobis ad prouidendum de tali beneficio deputatum. Secus autem fore cenſemus, quum decreto appoſito alicui prouideri mandamus de beneficio, quod intra menſem à vacatione ipſius notitia duxerit acceptandũ: vt appoſitio menſis eiuſdem aliquid afferat impetranti. Quinetiam beneficium, quod acceptare poterat,peten-

do sibi per suum executorem conferri, aut A recipiendo sibi præsenti collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationem taliter sibi factam valere censemus. Cæterùm, vt tam diuturnis vacationibus, quàm fraudibus & litibus occurratur: prædictę vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco, vel ecclesia huiusmodi beneficij publicè nota erit. Imputet quidem sibi si hoc casu, quo de ipsius cõmodo agitur, id quod per se vel per aliũ B scire potuerit, ignorauit.

De rebus ecclesiæ nõ alienãdis

TIT. IIII.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Religiosus, qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, reditus vel possessiones administrationis cui praeest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet concessio. duos casus excipit. hoc dicit. Ioan. And. C

CAP. I.

ONASTERIORVM, & aliarũ administrationum regularium dispendiis occurrere cupientes, perpetuo prohibemus edicto (ne quis religiosus monasterio, prioratui, ecclesiæ, seu administrationi cuiuis præsidens, iura, reditus, aut possesiones eiusdem alicui

A cui ad vitam eius,ſeu aliud certum tempus, pecunia etiam inde recepta quouiſmodo concedat:niſi neceſsitas aut vtilitas monaſterij,prioratus,eccleſiæ aut adminiſtrationis huiuſmodi hoc expoſcat,conuentus ſui, aut ſi conuentum non habeat, prælati proprij aſſenſu ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem contra hoc fecerit,pœnam ſuſpenſionis ab officio eoipſo incurrat, nec ex conceſsione ipſius recipienti,ius aliquod

B acquiratur. Verùm præmiſſa ad locationes vel etiam redituum aut fructuum venditiones, ad tempus modicum faciendas, declaramus vllatenus non extendi.

Idem.

Epiſcopus vnire poteſt eccleſiam alteri, vel loco religioſo donare, etiam non vocato rectore, vel defenſare. h.d. Ioan. And.

CAP. II.

SI vna eccleſia alteri eccleſiæ, ſeu dignitati alicui vel præbendæ per epiſcopum,

C ſuo conſentiente capitulo vniatur, aut religioſo loco donetur, ex eo quòd rector ipſius ad hoc vocatus, vel ſi vacabat, defenſor ei ſuper hoc datus non extitit: nequaquàm id poterit impugnari. Quòd ſi epiſcopus (ſui etiam capituli accedente conſenſu) menſæ ſuæ vel ipſi capitulo aliquam duxerit eccleſiam vniendam: hoc irritum

eſſe

esse decernimus & inane, contraria quauis A
consuetudine non obstante.

De rerum permutatione TIT. V.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Collatio de beneficiis causa permutationis vacantibus facta aliis, quàm permutantibus non tenet. h.d. Io. And. CAP. VNICVM.

NE CONCESSIONE iuris vtẽtibus præsertim circa spiritalia B
illudatur, si qua beneficia ex causa permutationis, ab aliquibus C
resignata, aliis, quàm ipsis permutare volentibus conferantur, nullius hoc esse volumus firmitatis.

De testamentis & vltimis voluntatibus TIT. VI.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Ordinarius loci rationem exigit à religiosis, etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt, & si circa id deliquerint, illos punit. CAP. VNICVM. C

RELIGIOSIS etiam exemptis, deputatis, ad executionem cuiuslibet vltimæ voluntatis, circa ipsius executionis officium (quod vtique non possunt, nisi à superiori suo

A ſuo petita ſuper hoc licentia & obtenta ſuſcipere) volentes præſcindere materiam delinquendi, Præſentis conſtitutionis authoritate ſtatuimus, quòd tales etiam ſi prælationis fungantur officio locorum ordinariis debitam reddere, ipſique ordinarij ab eiſdem abſque dolo, fraude ſeu negligentia de ſuſceptæ executionis officio teneantur exigere rationem: Illos, quos circa id deliquiſſe repererint, in aliorum exemplum B pœna debita (quocunque non obſtante priuilegio) punituri.

De ſepulturis TIT. VII.

Clemens v. in concilio Vienenſi.

Excommunicati ſunt etiam exempti, qui in caſibus non permiſsis defunctos ſepeliunt in cœmeterijs tempore interdicti: vel qui ſcienter ſepeliunt excommunicatos publicè, nominatim interdictos, vel manifeſtos vſurarios. Ioan. And.

C CAP. I.

EOs, qui propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora, non ſine cõtemptu clauium eccleſiæ, in cœmeteriis interdicti tempore, in caſibus non conceſsis à iure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel vſurarios manifeſtos ſcienter ſepelire præſumunt, decernimus ipſo facto excomm

excommunicationis ſententiæ ſubiacere: à A
qua nullatenus abſoluantur, niſi prius ad arbitrium diœceſani epiſcopi eis, quibus per præmiſſa fuerit iniuria irrogata; ſatisfactionem exhibuerint competentem: Nullo eis circa præmiſſa exemptionis, vel quouis alio priuilegio, ſub quacunque forma verborum conceſſo aliqualiter ſuffragante.

Idem in eodem.

Pars, quæ titulum reſpicit, hoc intendit: B
Prædicatores & minores in locis ſuis liberè ſepeliunt illos, qui hoc liberè elegerint. De funeralibus tamen, & quibuſcunque obuentionibus & relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica, quartam & non vltrà ſoluent eccleſiæ paræciali. hoc dicit. Ioannes Andreas.

CAP. II.

DVdum à Bonifacio papa octauo prædeceſſore noſtro infrà ſcripta edita decretali, Benedictus papa vndecimus præ- C
deceſſor noſter aliam illius reuocatoriam promulgauit: quæ quia (vt probauit effectus) nedum pacis ab authore ipſius ſperatæ fructum non attulit, quinimo diſcordiæ, pro qua ſedanda proceſſerat, fomentum non modicum miniſtrauit: nos eam omnino caſſantes aliã à præfato Bonifacio editam, ſacro inſtante & approbante

A bante concilio innouamus, subiicientes tenorem illius, qui dinoscitur esse talis:

Bonifacius episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Super cathedram præeminentes pastoralis diuina disponente clementia constituti: etsi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum vndique confluunt: quasi torrens, prægrauemur negotiis, curis excitemur innumeris: cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruen- B tibus votis intendimus, vacamus instantius, ac operosæ studium solicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præcisis radicitus dissidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino subductis) inter ecclesiarum antistites, ad curam & regimen gregis dominici deputatos, cæteràsque personas, quas ordo clericalis includit, pacis tran C quillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum identitas perseueret. Scimus enim, & ex euidentia facti colligimus, quòd non nisi in pacis tempore bene colitur pacis author: nec ignoramus, quòd dissentiones & scandala prauis actibus aditum præparant, rancores & odia suscitant, & illicitis

moribus

moribus ausum præbent. Ab olim si quidem inter prælatos & rectores, seu sacerdotes & clericos parœcialium ecclesiarum, per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & prædicatorum & minorum ordinum fratres, ex altera (pacis æmulo, satore zizaniæ procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata, super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitentiis iniungendis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias, siue loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem (pij patris more laudabili) molestè ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ considerationis examen, ac intra pectoris claustra solicitè reuoluentes, quàm sit plena periculis, quàm onusta dispendiis, quámque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimodè submouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negocium, quod potissimè insidet cordi nostro, finem salubrem & celebrem per apostolicæ solertiæ studium cõsequatur, diligenti cum fratribus

A B C

A tribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem dei & exaltationem catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de ipsorum fratrum consilio, authoritate apostolica statuimus & ordinamus: vt dictorum ordinum fratres in ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus * liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum dei, hora
B illa duntaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solenniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, siue pecu-
C liaribus eorundem fratrum, possunt iidem fratres, & liceat eis liberè prædicare: nisi fortè illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis dei verbum proponi, episcopus vel prælatus superior clerum ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione, vel causa vrgente clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesiis autem parœcialibus fratres illi nullatenus audeant, vel de-

* Videl. sicut locus §. fin. ff. quemad. seruitus amitt.

beant prædicare, vel proponere verbum A
dei: nisi fratres prædicti à parœcialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta: nisi episcopus vel prælatus superior per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus authoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dinoscuntur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis B
ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, magistri priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarij & generales & prouinciales ministri & custodes minorum ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum eorundem locorum se conferunt per se vel per fratres quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus, & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi vo C
lentium audire liberè valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati magistri, priores, prouinciales

A les & ministri ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas atque petitas, ad tam salubre ministerium & officium exequendum: quas sic ab ipsis electas repræsentent, vel faciant præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus, & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ, confessiones confiteri sibi volentium au-
B diant, imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis in posterum impendant, prout superius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per prouincias deputari, confessiones nullatenus audituræ. Numerus autem personarum assumendarum & huiusmodi officium exercendum esse debet prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel
C paucitas exigit eorundem. Et si iidem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarum cōcesserint: illam præfati magistri, ministri, & alij cum gratiarum recipiant actione, dictæque personę sic electæ commissum sibi officium exequātur. Quòd si fortè iam dicti prælati, quenquam ex dictis fratribus præsentatis eisdē ad huiusmodi officium nollent habere,

beant prædicare, vel proponere verbum A
dei: nisi fratres prædicti à parœcialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta: nisi episcopus vel prælatus superior per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus authoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dinoscuntur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis B
ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, magistri priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarij & generales & prouinciales ministri & custodes minorum ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum eorundem locorum se conferunt per se vel per fratres quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus, & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi vo C
lentium audire liberè valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati magistri, priores, prouinciales

A les & ministri ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas atque petitas, ad tam salubre ministerium & officium exequendum: quas sic ab ipsis electas repræsentent, vel faciant præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus, & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ, confessiones confiteri sibi volentium au-
B diant, imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis in posterum impendant, prout superius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per prouincias deputari, confessiones nullatenus audituræ. Numerus autem personarum assumendarum & huiusmodi officium exercendum esse debet prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel
C paucitas exigit eorundem. Et si iidem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarum cõcesserint: illam præfati magistri, ministri, & alij cum gratiarum recipiant actione, dictæque personę sic electæ commissum sibi officium exequãtur. Quòd si fortè iam dicti prælati, quenquam ex dictis fratribus præsentatis eisdẽ ad huiusmodi officium nollent habere,

vel non ducerent admittendum: eo amoto A
vel ſubtracto loco ipſius, ſimiliter eiſdem
præſentandus prælatis poſſit & debeat a-
lius ſurrogari. Si verò iidem prælati præ-
fatis fratribus ad confeſſiones (vt præmit-
titur) audiendas electis, huiuſmodi exhibe-
re licentiam recuſarint: nos ex nunc ipſis,
vt confeſſiones ſibi confiteri volentium li-
berè licitéque audire valeant, & eiſdem pœ
nitentias imponere ſalutares, atque eiſdem
beneficium abſolutionis impartiri gratio- B
sè concedimus, de plenitudine apoſtolicæ
poteſtatis. Per huiuſmodi autem conceſ-
ſionem nequaquam intendimus perſonis,
ſeu fratribus ipſis ad id taliter deputatis,
poteſtatem in hoc impendere ampliorem,
quàm in eo curatis, vel parœcialibus ſacer-
dotibus eſt à iure conceſſa: niſi forſan eis
eccleſiarum prælati vberiorem in hac par-
te gratiam ſpecialiter ducerent faciendam.
Huiuſmodi quoque ſtatuto, & ordina- C
tionibus noſtris adiicimus, vt fratres dicto-
rum ordinum in eccleſiis, vel locis ſuis vbi-
libet conſtitutis liberam (vt ſequitur) ha-
beant ſepulturam: videlicet, quòd omnes
ad eam recipere valeant, qui ſepeliri elege-
rint in locis, & eccleſiis memoratis. Ve-
rùm ne parœciales eccleſiæ & ipſarum cu-
rati, ſiue rectores, qui miniſtrare habent
eccleſi

A ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure competere, prædicare, seu proponere verbum dei, & confeßiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeatur, authoritate apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinum fratres, de obuentionibus omnibus tam funeralibus, quàm quibuscunque & quomodocunque relictis di-
B stinctè vel indistinctè, * ad quoscunque certos, vel determinatos vsus, de quibus etiam quarta, siue canonica portio dari, siue exigi non consueuit, vel non debet de iure: necnon de datis vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua decesserit quomodocunque directè vel indirectè fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem quartam partem (quam authoritate apo-
C stolica taxamus, & etiam limitamus) parœcialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus, seu curatis largiri integrè teneantur. Facturi & curaturi, quòd nec alij, nec aliis, à quibus quarta huiusmodi minimè deberetur, ad ipsorum fratrum vtilitatem, vel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data, vel donata procedant, seu quod in morte, vel ad in-

*Vide l. tutor petitur § 1. ff. de cast. pe. l. à filio. §. fi. ff. de ali & ciba. leg. Fonta.

firmis huiusmodi dandum, vel donan- A
dum fratribus ipsis existeret: in eorundem
dantium vel donantium sanitate, sibi dari
vel donari procurent. In quibus per ipsos
vitandis eorum intendimus conscientias
onerare: vt si (quod absit) per fratres ipsos
dolo vel fraude, quicquam in hac parte agi
fortasse contigerit (præter id, quod eos
propterea dictis sacerdotibus, rectoribus,
& curatis teneri volumus) etiam districta
ratio, in extremi iudicij examine requira- B
tur ab eis. Vltra portionem autem hu-
iusmodi, nihil valeant parœciales, rectores,
curati, & prælati exigere supradicti, neque
illis dicti fratres amplius impendere sint
adstricti, neque ad id, à quoquá posint ali-
qualiter coërceri. Nos etenim (vt in cun-
ctis æqualiter & pacificè fauente domino
procedatur) vniuersa priuilegia, gratias,
indulgentias, verbo seu scripto, sub qua-
cunque forma vel expresione, seu con- C
ceptione verborum, à nobis vel prædecef-
soribus nostris Romanis pontificibus cui-
cunque ordinum prædictorum concessa,
necnon consuetudines, conuentiones, sta-
tuta & pacta in quantum sunt præmisis,
vel alicui præmissorum contraria, ea pe-
nitus reuocamus, vacuamus, cassamus &
irritamus: quinimò cassa, vacua & irrita
nun

A nunciamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis. Cæterùm vniuerſos eccleſiarum prælatos cuiuſcunque præeminentiæ, ſtatus, vel dignitatis exiſtant, ac ſacerdotes parœciales & curatos, ſiue rectores prædictos, præſentium tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominúſque eis diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina & apoſtolicæ ſedis reuerentia, prædictos ordines & profeſſores eo-B rum habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipſis non ſe difficiles, graues, duros, aut aſperos, ſed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piáque munificentia liberales ſe ſtudeant exhibere: ſic eos in prædicationis officio & propoſitionibus verbi dei, ac in omnibus aliis ſupradictis, tanquam cooperatores eorũ idoneos, & laborum ſuorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuosè admittere C non omittant, vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum ſalutis incremẽta felicia procurentur.

Nec ipſos lateat, quòd ſi ſecus ab eis agi fortaſſe contigerit in hac parte: apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ ordines & profeſſores eoſdẽ vbere fauore proſequitur, & gerit in viſceribus charitatis, contra eos non immeritò turbaretur, nec eadem æquani-

miter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunę remediũ adhiberet: ipsósque nihilominus cœlestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia fratrum ipsorũ sedulitas curiosa prosequitur, minimè præteriret. A

De decimis, primitiis, & oblationibus TIT. VIII.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauantes, vel fraudantes ecclesias, circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, non desistunt intra mensem, vel de vsurpatis vel retentis, intra duos menses non fecerint emendam, suspensi sunt ab officijs, administrationibus, & beneficijs: & talia non habentes sunt excommunicati. Secundus, tertius, & quartus casus ibi, Seu qui. Io. And. B

CAP. I.

ELIGIOSI quicũque, qui noualium aut alias decimas ecclesiis debitas ad eos ex aliqua causa legitima non spectantes appropriare sibi præsumpserint, aut exquisitis fraudibus, siue coloribus vsurpare: Seu, qui de animalibus familiarium & pastorũ suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorũ gregibus immiscentium: Seu, qui de animalib C

A malibus,quæ in fraudem ecclesiarũ in pluribus locis emunt,emptáque tradunt venditoribus vel aliis ab ipsis tenenda: Seu, qui de terris,quas tradunt aliis excolendas decimam solui ecclesiis nõ permiserint,aut prohibuerint:nisi post requisitionẽ per eos, quorum intererit, super hoc eis factam à præmissis destiterint intra mensem,aut si de iis,quæ contra præmissa vsurpare vel retinere præsumpserint, intra duos menses B damnificatis ecclesiis emendam non fecerint competẽtem : sint, & tamdiu maneant ab officiis,administrationibus & beneficiis suis suspensi,donec destiterint & satisfecerint,vt superius est expressum. Quòd si religiosi huiusmodi administrationes,vel beneficia non habeant:eo casu,quo alij supradicti suspensionis,ipsi sententiam excõmunicationis incurrant, ante satisfactionem condignam nullatenus absoluendi:priuile-C giis nõ obstantibus quibuscunque. Cæterùm præmissa extendi nolumus ad animalia,quæ per religiosorum ipsorum donatos seu oblatos tenentur:dum tamen illi religiosis eisdem cum effectu donauerint,aut obtulerint se & sua.

Idem in eodem.

Decima beneficiorum alicui concessa,sibi debetur secundum taxationem, & de moneta cur-

rente: Nec possunt collectores propter hoc distrahere, vel occupare ornamenta diuinis officijs deputata.h.d.Ioan.And. A

CAP. II.

SI beneficiorum decima cuiuis simpliciter concedatur ad tempus, secundũ taxationem decimæ in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam, & ad monetam currentem communiter ipsa decima leuari poterit & debebit. Nec per collectores, leuatores, siue exactores ipsius decimæ, ecclesiarum calices, libros, & alia ornamenta diuinis officiis deputata, ex causa pignoris vel distractionis capi vel recipi volumus, nec distrahi, seu quomodolibet occupari. B

De regularibus & transeuntibus ad religionem

TIT. IX.

Clemens v. in concilio Vienensi. C

Professi ordinum mendicantium, etiam licitè transeuntes ad non mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocẽ in capitulo, etiam si alij de capitulo id cõcedant: nec deinceps consequi possunt administrationes, prioratus vel officia, etiam tanquã vicarij: nec pro se vel alijs animarũ curam gerere: & irritat contra factũ. vltimò ponit casum exceptum. Ioan. And.

CAP.

A CAP. I.

T PROFESSORES cuiuſuis paupertatis ordinis eo libêtius, in qua vocati ſunt vocatione perſiſtere, tranſeuntéſque ad nõ mendicantium ordinem in eodem conuerſari quietius ſtudeant, quo in ipſis diſcordiarum & ſchiſmatum productiua ambitio reprimetur: Sacro concilio approbante ſtatuimus, mendicantes quoſlibet, qui
B ad non mendicantium ordines etiam authoritate apoſtolica tranſibunt in poſterum, quíve hactenus tranſiuerunt, quamuis nunc prioratus, adminiſtrationes, vel officia, aut curam animarũ vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere: etiam ſi hoc ſibi ab aliis liberè concedatur. Ad prioratus quoque, adminiſtrationes, aut quæcunque in antea nõ aſſumi officia, etiam tanquàm
C vicarios ſeu miniſtros vel locorum aliorum tenentes: quódque animarum curám & regimen, nec pro ſe poſsint, nec pro aliis exercere. Quicquid autem in contrarium attentatum fuerit, ſit irritum ipſo iure, quouis priuilegio non obſtante. Ad illorum autem mendicantium ordines, quos apoſtolica ſedes eo modo ſubſiſtere voluit, vt eorum profeſſoribus, ita in illis

reman

remanere liceret, quòd nullum ex tunc admitterent ad profeſsionem eorum, quibúſque conceſsit licentiam generalem ad approbatos alios ordines tranſeundi, præ ſentem nolumus conſtitutionem extendi. A

Idem.

Pubes per annum deferens habitum nouitiorũ non patenter diſtinctum ab habitu profeſſorũ, intelligitur profeſſus. Io. And. CAP. II.

EOs, qui deinceps in diſcretionis, conſtituti ætate nouitiorum habitum in aliqua religione per annum portauerint, hoc ipſo religionẽ illam decernimus eſſe profeſſos: Niſi huiuſmodi habitus in colore, ſciſſura, vel forma ſe diſtinctum patenter exhibeat, ab habitu profeſſorum. B b c

De ſtatu monachorum vel canonicorum regularium TIT. X.

Clemens v. in concilio Vienenſi.

Præmittit exordiũ breue, in quo conſtitutionis cauſam ponit, & generale interdictum monachorum nigrorum, circa exquiſitum ornatum vel notabilem exceſſum in veſtibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectiſterniis. C

CAP. I.

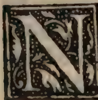

NE IN agro dominico, ſacra videlicet monachorũ nigrorũ religione, indecorũ aliquid obrepat,

aut

A aut vitioſum quicquam perniciosè in ſegetem coaleſcat, ſed vt in illa potius flores honoris & honeſtatis fructus in vbertate ſuccreſcant: eis in veſtibus inordinatum omnẽ ſeu exquiſitũ ornatum, aut cultũ, necnon in cibis & potibus, equitaturis & lectiſterniis, quemuis notabilẽ interdicentes exceſſum.

Specialiter prouidet circa veſtes habitui proximas, almutias, caputia, calceamẽta, zonas, cultellos, calcaria, ſellas, & frenos ipſorũ: & vltimò, B *circa habitum ſuperiorem. Ioan. And.*

Statuimus, vt ſuperior veſtis ipſorum habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris exiſtat, iuxta morem apud eos ſeruari ſolitum in regione, qua degunt, nec in qualitate panni regularis excedatur modeſtia, nec quæratur quod precioſius & ſubtilius, ſed quod vtilius valeat inueniri. Sit etiam veſtis ipſa rotunda per circuitum & nõ ſciſſa, nec longitudine nimia, aut breuitate noC tanda: largas etiam manicas habeat vſque ad pugnum protenſas, non conſutitias vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputiis habitus, quem geſtauerint ſint cõtenti: iuxta tamen diſpoſitionem abbatis ſciſsis ſuper humeros, & honeſtis caputiis vti poſsint. In veſtibus ſendatũ pro foderaturis non portent. Aeſtiualibus largis

gis aut botis altis pro calceamentis vtantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum sella clauorũ ornatu decorata superfluo, vel nimis aliàs sumptuosa, siue cum fræno ferraturam ad ornatum habente equitare præsumat. A

Rursus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim monachorũ aut supra, intra septa monasterij, abbas, prior, aut alius præsidens portet flocum de panno, pro flocis aut cucullis in ipso monasterio consueto: monachi verò alij in monasteriis, in quibus flocos soliti sunt portare, debent etiam vti eis. In aliis autem monasteriis & intra domos & alios prioratus, vbi non est tanta congregatio monachorum, cucullas clausas deferant & honestas. Cùm verò abbates, priores, aut alios præsidentes & monachos alios extra monasterium proficisci cõtinget: flocum, cucullam, aut capam clausam habeant, & subtus capam si eam portauerint cucullam deferant, aut si maluerint scapulare. Cùm autem ad seruiendũ in diuinis officiis albis vel sacris vestibus induentur, aut cùm occupabuntur in operibus, vti eis liceat scapulari. Verùm ne ex diuersa acceptione, quam in diuersis regionibus huiusmodi vocabula, flocus, videlicet, & cuculla dicuntur habere, hæsitandi circa B C

præ

A præmissa materia relinquatur: cucullæ nomine habitum longum & amplũ, sed manicas nõ habentem: nomine verò floci habitum, qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Prouidet circa monachorũ confeßionem, communionem, expositionem regulæ, & instructionem nouitiorum. Io. And.

Sanè * singulis mensibus tam in monasteriis, quàm extra (sublata occasione qua-
B cunque) ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli monachi. Et in prima dominica mensis cuiuslibet in monasteriis semper communicent, nisi ex causa fortè, quam abbati, priori, aut pœnitentiariis monasteriorũ non differant intimare, eorúmque iudicio vel abstineant vel accedãt. Regula quoq; cùm in capitulo legitur ab illo, qui præest ipsi capitulo, vel alio, cui hoc ipse iniũxerit, propter iuniores vul-
C gariter exponatur. Nouitiis etiam fidelis deputetur instructor, tam in diuinis officiis, quàm in obseruantia regulari.

* *Iste §. cõprehendit canonicos regulares, ne rubrica sit superflua contra l. si quãdo. ff. de lega. j. & c. solitæ. de maiorit. & obed.*

Prouidet circa venationes & aucupationes monachorum. Ioan. And.

Porrò à venationibus & aucupationibus omnes semper abstineant, nec eis interesse, aut canes, vel aues venaticos per se vel alios tenere præsumãt, nec à familiaribus secum moran

morantibus teneri permittant, nisi saltus, A
viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberẽt, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur: dum tamen intra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem.

Punit certos prædictorũ transgressores: omnes alios puniri iubens iuxta disciplinam regulæ. Ioan. And. B

Si quis autem præmissorum temerarius extiterit violator, regulari subiaceat disciplinæ. Et nihilominus si sotulares non corrigiatos & altos, aut caputia (vt præfertur) non fissa portare præsumpserit, si quidẽ abbas, vel prior non habens abbatem propriũ fuerit, per annum se nouerit à beneficiorũ collatione suspensum: Si verò alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annũ suspensus. Quòd si nullam habeat, eo- C
ipso per annũ reddatur inhabilis ad administrationẽ & ecclesiasticum beneficiũ obtinendum. Si qui verò eorũ venationi aut aucupationi clamose, vel aliàs, cum canibus aut auibus ex proposito interfuerint: iuxta præmissam personarum distinctionem dictarum suspẽsionis & inhabilitatis pœnas, per bienniũ ipso facto incurrant. Abbate

autem

A autem vel priore à collatione (vt præmittitur) beneficiorum suspenso, ad priorem claustralem, cum concilio & assensu cõuentus vel maioris partis ipsius, eorundem beneficiorum collatio deuoluatur.

Prouidet contra professos euntes ad curias principum, vel aliàs vagantes, vel intra septa monasterij arma tenentes. Ioan. And.

Quia verò nonnulli monachorum ipsorum (sicut accepimus) suaui iugo obseruan-
B tiæ regularis abiecto, interdum (propriis relictis monasteriis se in eis securè morari non posse fingentes, vel alio colore quæsito) per curias principum euagando discurrunt: & nisi à prælatis eorum petita pensio vel subuentio assignetur eisdem, conspirantes in illos, eísque proditionem vel alia grauia imponentes, eos capi & incarcerari, ipsorúmque monasteria comburi procurãt, & interdum monasteriorum ipsorum bo-
C na in totum vel in partem non modicam occupare præsumunt: Nos eorum in hac parte reprobis ausibus obuiare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi aut regulares canonici administrationem aliquam non habentes, ad curias principũ absque speciali prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quòd si vt suis prælatis aut monasteriis damnum

*Vide l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie. & Ioan. And. inc. in pœnis. de reg. iu. lib. vj.

aliquod inferant, * ad dictas curias se conferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto. Prælatis eorum districtè nihilominus iniungentes, vt ipsos à prædictarum curiarum accessu & aliis quibuslibet vagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eisdem, seuerè corrigere non omittat. Præfatæ quoque sententiæ, monachos infra septa monasteriorum, sine licentia abbatum suorum arma tenentes, decernimus subiacere. A B

Prouidet circa monachorum solitudines. Ioannes Andreas.

Ad hæc prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, perpetuo prohibemus edicto, ne monachi singuli in singulis sibi cõmissis administrationibus vel prioratibus habitare presumant: Sed si prouentus prioratuum seu administrationum huiusmodi duobus fortè non suppetant, iidem prioratus seu administrationes, nisi per abbates ad sustentationem duorum sufficiẽtes reddantur, locis aliis vicinioribus, ad eorum monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officiis, aut inter se inuicem, prout erit commodius, cum concilio & assensu abbatum per locorum ipsorum ordinarios vniantur, Monachis locorum, quæ C

aliis

A aliis vnientur prioribus, ad claustrum primitus reuocandis, & clericis seruituris ibidem: de locorum ipsorũ prouentibus prouisione debita facienda.

Prouidet de priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione, & habitatione. Ioan. And.

Cæterùm prioratus conuentuales alicui, nisi xxv. annum attigerit: alij verò curam animarum habentes, etsi cura ipsa per seculares habeat presbyteros exerceri, cuiquam B nisi xx. annum peregerit, conferri nequeant aut committi. Qui autem prioratus istos vel illos habuerint, intra annum computandum à tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis & possessionis eorũ adeptæ, vel intra vigesimumquintum ætatis suæ annum, si ante annum ipsum non conuentuales prioratus eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad sacerdotium promoueri. Quod si (cessante rationabili C causa) non fecerint, eo ipso nulla etiam monitione præmissa, prædictis prioratibus sint priuati: qui ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur. Sanè prioratus aliquis siue administratio committi alicui vel conferri non possit, nisi expresse professus fuerit ordinem monachalem: neque prioratus aut administrationes extra monasteria obtinentes, permittantur in monasteriis, sed

teneantur in ipsis prioratibus seu administrationibus (quacunque non obstante consuetudine) residere: nisi ex studiorum vel alia causa rationabili ad tempus fortè ab huiusmodi residentia excusentur. A

Prouidet de monachorũ ordinatione & ipsorum doctrina. Ioan. And.

Ad ampliationem autem cultus diuini, statuimus, quòd monachi quilibet ad monitionem abbatis se faciant ad omnes ordines sacros (excusatione cessante legitima) promoueri. Rursus, vt ipsis monachis proficiendi in scientia, via opportuna non desit: in singulis ipsorum monasteriis, quibus ad hoc suppetunt facultates, idoneus teneatur magister, qui eos in primitiuis scientiis instruat diligenter. B

Confirmat & innouat decretalem supra eodem. Cùm ad monasterium. & cap. In singulis. hoc dicit. Ioan. And.

Præmissa igitur omnia & ea nihilominus, quæ felicis recordationis Innocentius papa quartus prædecessor noster, circa statum monachorum ipsorum pro vberiori cultũ obseruantiæ regularis, quò ad vsum camisiarum, abdicationem proprietatis, silentium, & esum carnium, ac de eorum capitulis de triennio in triennium celebrandis, & etiam quò ad quælibet alia statuit C

(quæ

A (quæ omnia innouamus & approbamus) expreſſe volumus & ſtatuimus firmiter obſeruari.

Idem in eodem.

Moniales, quæ nulli ſubſunt niſi papæ, & canonici ſeculares, per ordinarios: & alia exempta per ſuos prælatos debent annis ſingulis viſitari. Et ponit numerum perſonarum viſitationi intereſſe debentium. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

B ATtendentes, quòd vbi gubernaculum diſciplinæ contemnitur, reſtat, vt religio naufragetur: prouidendum cenſuimus eſſe præcipuè, ne per contemptũ huiuſmodi in iis, quę ſe Chriſto voto celebri deſponderunt, quicquam reperiatur incongruũ, quod in regularis ponat honeſtatis gloria maculam, & diuinã meritò poſsit offendere maieſtatẽ. Hoc igitur ſacro approbante concilio duximus ſtatuendum, vt ſingula mo-
C nialium monaſteria per ordinarios exempta, videlicet, quæ ita ſedi apoſtolicæ, quòd nulli alij ſubiecta noſcuntur apoſtolica: non exempta verò ordinaria authoritatę, ac exempta alia per alios, quibus ſubſunt annis ſingulis debeant viſitari. Viſitatores autem huiuſmodi ſolicitudinis ſtudium diligenter impendant, vt moniales ipſæ, quarũ nõnullas dolentes audiuimus in ſubſcriptis

excedere pannis sericis, variorũ foderaturis A sandaliciis, comatis & cornutis crinibus, scacatis & virgatis caputiolis non vtantur: nõ choreas, nõ festa seculariũ prosequantur, nõ die noctúve per vicos & plateas incedãt, aut voluptuosam aliàs vitã ducant easq; solertiùs retrahant, ab insolẽtiis quibuslibet & mundi huius illecebris, ac inducãt easdẽ ad impendendũ in monasteriis suis deuotũ & debitũ domino famulatũ. Ad quæ omnia obseruãda moniales easdẽ (non obstãtibus B exemptionibus & priuilegiis quibuscunq;, quibus tamen quo ad alia nolumus præiudiciũ generari) per illos, de quibus supradictũ est, cõpelli iubemus remediis opportunis. Statuimus insuper, vt quæuis ad regimẽ abbatiarũ assumptæ in monasteriis, in quibus abbatissæ sunt solitæ benedici, intra annũ à suæ cõfirmationis tempore computandũ, munus benedictionis suscipiãt: alioquin à iure suo (nisi subsit causa rationa- C bilis) prorsus se nouerint cecidisse, per illos, ad quos id pertinet prouisione de abbatissis monasteriis ipsis canonicè facienda. Illas quoque mulieres, quæ vulgò dicũtur canonicæ seculares, & vt seculares canonici vitam ducunt, non renunciantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorum ordinarios, si exemptæ non fuerint,

sua

A sua:si verò exemptæ fuerint, apostolica authoritate præcipimus visitari. Per hoc tamen non intendentes earum statum, regulam seu ordinem approbare. Ipsos autem visitatores notariis duobus,& personis duabus suæ ecclesiæ quatuórque viris aliis honestis vtique & maturis præcipimus in ea quam visitando faciant inquisitione fore contentos. Si qui verò visitatores ipsos in præmissis impedire præsumpserint,seu ali-
B quo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso facto excommunicationis sententiam se nouerint incursuros, priuilegiis, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minimè valituris.

De religiosis domibus,vt episcopo sint subiectæ.

TIT. XI.

Clemens v.in concilio Vienensi.

C *Mulieres statum beguinarum sectantes & de nouo assumentes,ac religiosi in hoc dantes consilium vel fauorem,ipso facto sunt excõmunicati: status tamen pœnitentialis per hoc non interdicitur,secundum Paulum.* CAP. I.

VM de quibusdã mulieribus beguinabus vulgariter nũcupatis (quæ cum nulli promittant obedientiã,nec propriis renuncient,

neque profiteantur aliquã regulam appro- A
batam, religiosæ nequaquã existunt, quan-
quam habitum, qui beguinarũ dicitur, defe-
rant & adhæreant religiosis aliquibus, ad
quos specialiter trahitur affectio earũdem)
nobis fide digna relatione insinuatum exti-
terit, quòd earum aliquæ quasi perductæ in
mentis insaniam, de summa trinitate ac di-
uina essentia disputẽt & prædicent, ac circa
fidei articulos & ecclesiastica sacramẽta opi
niones catholicæ fidei cõtrarias introducãt, B
& multos super his decipiẽtes simplices, eos
in errores diuersos inducãt, aliáque quam-
plura periculum animarũ patiẽtia sub quo-
dam velamine sanctitatis faciant & cõmit-
tant: Nos tam ex his, quàm ex aliis de ipsa-
rum opinione sinistra frequẽter auditis, eas
meritò suspectas habentes, statũ earundem
sacro approbante concilio perpetuo duxi-
mus prohibendum, & à dei ecclesia penitus
abolẽdum: eisdem & aliis mulieribus qui- C
buscunque sub pœna excommunicationis,
quam in contrariũ facientes incurrere vo-
lumus ipso facto, iniungentes expresse, ne
statum huiusmodi dudum fortè ab ipsis as-
sumptum quoquo modo sectẽtur vlterius,
vel ipsum aliquatenus de nouo assumant.

Prædictis verò religiosis, per quos eædem
mulieres in huiusmodi beguinagij statu
foueri

A foueri,& ad ipsum suscipiendũ induci dicũtur,sub simili excõmunicationis pœna, quã eoipso, quod secus egerint se nouerint incursuros,districtus inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statum(vt præmittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de nouo forsitan assumentes quomodocũque admittant: ipsis super eo sectando vel assumendo præbentes vllo modo consilium,auxilium,vel fauorem,nullo contra præmissa
B priuilegio valituro. Sanè per prædicta prohibere nequaquam intendimus,quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissa continentia vel etiam non promissa honestè in suis conuersantes hospitiis, pœnitentiam agere voluerint:& virtutum domino in humilitatis spiritu deseruire, hoc eisdem liceat,prout dominus ipsis inspirabit.

Idem.

Ponens cõstitutionis causam,statuit hospitalia
C *reformari per collatores ipsorum,& cogi rectores eorum ad conseruationem locorum & suorum iurium,& ad hospitalitatem tenẽdam: statuens per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiam collatorum, etiam circa exempta. Ioan. And.*

CAP. II.

QVia contingit interdum,quòd xenodochiorum,leprosariarum, eleemosynariarum,seu hospitalium rectores,loco-

rum ipſorum cura poſtpoſita, bona, res, & A
iura ipſorum interdum ab occupatorum &
vſurpatorum manibus excutere negligunt:
quinimo ea collabi & deperdi, domus &
ædificia ruinis deformari permittunt, &
non attento, quòd loca ipſa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectíque lepra reciperentur inibi, & ex prouentibus ſuſtentarentur illorum, id renuunt inhumaniter facere: prouentus eoſdem in vſus ſuos damna- B
biliter conuertentes,*quum tamen ea, quæ ad certum vſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant non ad alium (ſalua quidē ſedis apoſtolicæ authoritate) conuerti: Nos incuriam & abuſum huiuſmodi deteſtantes, hoc ſacro concilio approbante ſancimus: vt ij, ad quos id de iure vel ſtatuto in ipſorum fundatione locorum appoſito, aut ex conſuetudine præſcripta legitimè vel priuilegio ſedis apoſtolicę pertinet, loca ipſa ſtudeant in prædictis omnibus ſalubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebitè in ſtatū reduci debitum faciant, & ad ipſarum miſerabilium perſonarum receptionem & ſuſtentationem debitam, iuxta facultates & prouentus locorum ipſorum rectores prædictos cōpellere non omittant. In quo, ſi fortè commi

*Ad hūc locū, vide l. legatū. ff. de admi. re. ad ciuit. pert. reuera. de conſe. diſt. ij. ver. no. c. quāuis de pœ. lib. vj.

A commiserint negligentiam vel defectum, ordinariis locorum iniungimus, vt etiam si pia loca prædicta exemptionis priuilegio munita consistant: per seipsos vel alios impleant omnia præmissa & singula, & rectores eosdem vtique non exemptos propria: exemptos verò & alios priuilegiatos apostolica ad id authoritate compellant. Contradictores cuiuscunque status aut conditionis existant, ac præbentes eisdem circa
B præmissa consilium, auxilium, vel fauorem, per censuram ecclesiasticam & aliis iuris remediis compescẽdo: nullum tamen per hoc exemptionibus seu priuilegiis ipsis, quo ad alia præiudicium generando.

Præcipit hospitalia in beneficium non concedi, nisi in duobus casibus: & reprobat contrariam consuetudinem, submittens, quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario & ratione redden-
C *da: & decretum apponit. Ioan. And.*

Vt autem præmissa promptius obseruentur, nullus ex locis ipsis secularibus clericis in beneficium conferantur: etiam si de consuetudine (quam reprobamus penitus), hoc fuerit obseruatum, nisi in illorum fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionem sit de rectore locis huiusmodi prouidendum. Sed eorum gubernatio viris

prouid

prouidis, idoneis, & boni testimonij committatur, qui sciant, velint, & valeant, loca ipsa, bona eorum ac iura vtiliter regere, & eorum prouentus & reditus in personarum vsum miserabilium fideliter dispensare, & quos in vsus alios bona prædicta conuertere præsumptio verisimilis nõ existat: in quibus sub obtestatione diuini iudicij illorum, ad quos dictorum locorum commissio pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio committetur: ad instar tutorum & curatorum iuramentum præstare, ac de locorum ipsorum bonis inuentaria conficere, & ordinariis seu aliis, quibus subsunt loca huiusmodi, vel deputandis ab eis annis singulis, de administratione sua teneantur reddere rationem. Quòd si secus à quoquam fuerit attentatum: collationẽ, prouisionem, seu ordinationẽ ipsam carere decernimus omni robore firmitatis.

A

B

C

Declarat constitutionem non extendi ad hospitalia religiosorum vel militarium ordinum. hoc dicit.

Præmissa verò ad hospitalia militarium ordinum. aut religiosorum etiam aliorum extendi minimè volumus: quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctæ obedientiæ

A tiæ virtute mandamus, vt in illis secundum suorum ordinum instituta & antiquas obseruantias prouidere pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis tenere procurẽt: ad quod per superiores eorum arcta districtione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in præmissis.

Conseruat antiquas consuetudines talium locorum, circa diuina officia & sacramenta. Ioan-
B *nes Andreas.*

Cæterùm nostræ intẽtionis existit, quòd si qua sint hospitalia, altare, vel altaria, & cœmeterium ab antiquo habentia: & presbyteros celebrantes & sacramenta ecclesiastica pauperibus ministrantes: seu si parœciales rectores consueuerint in illis exercere præmissa, antiqua consuetudo seruetur, quo ad exercenda & ministranda spiritalia supradicta.

C

De iure patronatus TIT. XII.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Si præsentatis ad ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non consueuerunt omnia onera supportare, non aßignetur intra terminum competentem congrua portio, diœcesanus eam aßignare debebit. Quod locũ non habet, quando onera sunt per patronos supportanda. h. d. Io. And.

CAP.

CAP. I. A

T CONSTITVTIO, quæ ad ecclesiam aliquam, quemuis etiam ad exemptorum præsentationem admitti consuetudine non obstante contraria prohibet, nisi præsentato de prouentibus eiusdem ecclesiæ, talis coram diœcesano portio fuerit assignata, vnde iura possit episcopalia soluere, & sustentationem habere congruam, sicut expedit obseruetur, ipsam declarare, ac quędam adiicere consulta huiusmodi sacri concilij approbatione prouidimus. B Diœcesanis sub obtestatione diuini iudicij districtius inhibentes ne præsentatum aliquem per quamcunque personam ecclesiasticam ius præsentandi, ad ecclesiam aliquem habentem admittant, nisi intra certum terminum competentem per diœcesanos ipsos præsentãtibus * præfigendum, ipsi præsentato fuerit coram eis (vt præscribitur) congrua de prouentibus ecclesiæ portio assignata. C Quam si forsan iidem præsentantes, intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat præsentato, statuimus, vt ex tunc diœcesani debeant præsentatum (nisi aliud canonicum obsistat) admittere, & in pœnam præsentantium, ad diœcesanos ipsos potestas assignat

*Videl. est verũ. C. de incol. & de mu. & hono. l. rescriptum. §. j. & c. fi. de paræc. & Anch. in

A gnationis huiuſmodi deuoluatur. Præcipimus autem diœceſanis eiſdem, ſub ipſius obteſtatione diuini iudicij, ipſorúmque cõſcientias oneramus, quòd moderationem portionis ipſius debitè faciant, nec odio vel fauore, vel aliàs in pluri vel minori, circa illam ſcienter excedant. Sanè in prioratuũ vel aliorum, tam regularium, quàm ſecularium locorum eccleſiis, in quibus religioſi vel alij, ad quos eorum reditus pertinere B noſcuntur, prædicta conſueuerunt onera ſupportare, præmiſſa nullatenus obſeruentur: ſed onera omnia, quæ eccleſiarum ipſarum perpetuis presbyteris, aut vicariis incumberẽt, ſi dicta eis aſsignatio facta eſſet, religioſi & alij ſupradicti plenè ſubire, ac presbyteros, ſeu vicarios ipſos decenter tractare, necnon ſuſtentationẽ eis præſtare ſufficientem, & congruã teneantur. Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilo- C minus ad obſeruationem debitam aſsignationis per diœceſanum in caſu alio (vt præmittitur) faciendæ, religioſos prædictos, & alios quoslibet à diœceſanis eiſdem eccleſiaſtica volumus cenſura compelli. Non obſtantibus exẽptoribus aut aliis quibuſlibet priuilegiis, cõſuetudinibus, vel ſtatutis, quæ circa præmiſſa, vel eorũ aliquod religioſis ipſis aut aliis, in nullo volumus ſuffragari.

c.j. *de immu. eccle. ad ſi. libr. vj.*

Idem

Idem. A

In plures hæredes vnius ex pluribus patronis transit ius patronatus per stirpes.h.d.Io. An.

CAP. II.

PLures ab vno ex patronis ecclesiæ relicti hæredes, vocem duntaxat vnius habebũt in præsentatione rectoris. Et (vt facilius prouideatur ecclesiis) non inconueniens reputamus, patronos ipsos inter se posse liberè conuenire, de rectore ab eis alternis vicibus præsentando: Quibus etiã B ex eadem causa permittimus, vt plures ad vacantem ecclesiam posśint eo modo præsentare personas, quòd vna ex eis eligi per episcopum valeat, & admitti.

De censibus, exactionibus, & procurationibus TIT. XIII.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebant ecclesijs per eos ante hoc concilium, acquisitis: nisi priuilegio, exemptione vel alia iusta causa iuuentur: quæ priuilegia vel exemptiones non iuuant in ecclesiis post concilium acquirendis.h.d.Ioan.And. C

CAP. PRIMVM.

VM SIT naturæ consonum illos non recusare onera, qui rerũ commoda complectuntur, hac in perpetuum valitura constitutione

A tione sancimus, vt religiosi quicunque pro monasteriis, & ecclesiis, quæ ad eos quocũque sint titulo deuoluta, procurationes legatorum sedis apostolicæ, ac iura episcopalia, & alia præstari pro ipsis antequam ad eos peruenissent, solita promptè soluere studeant: nisi forsan sedis apostolicæ priuilegio, exemptione, vel alia causa legitima, ab his se valeant excusare. Priuilegia verò, seu exemptiones huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quæ ad eos obuenire con-B tinget, in posterum volumus non extendi.

Idem.

Ponit quædam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, præcipuè Cistercienfibus, & illa fieri prohibet: statuens, quòd episcopi, qui in monasterijs Cisterciẽsis ordinis charitatiuè procurantur, sint contenti cibarijs: quæ per illos sibi ministrantur. Si verò procurantur ex debito, ipsis volentibus carnes ministrari debent extra C *septa monasterij, vel saltem extra portam, quæ dicitur regularis. Ipsorum etiam eleemosynarij fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare. hoc dicit. Ioan. And.* CAP. II.

AD nostrum (quod dolentes referimus) peruenit auditum, quòd ecclesiarum prælati ad monasteria Cisterciensis ordinis accedentes, licet ab eis charitatiuè recipiantur, & eis curialiter necessaria mi-

niſtrentur,cibis tamen regularibus non cō- A
tenti, contra priuilegia dicti ordinis carnes
petunt: & ſi eis non miniſtrentur,auferunt
violenter. Et licet in locis eiſdem fiant eleemoſynæ competenter, ipſi tamen prælati
ipſis religioſis inuitis alias eleemoſynas faciunt, etiam in aliquibus locis, in quibus
procurationes non habent, de conſuetudine vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis,licet ferris nō egeant, & coci eorum
ſui officij ratione pecuniam exigunt & extorquent: Nec compoſitiones ſuper procurationibus inter prælatos ipſos & eos initas eis ſeruant. Ipſis etiam in recipiendis
procurationibus ita graues exiſtunt, quòd
ipſis in eorum monaſteriis & eccleſiis procurationes recipientibus longi temporis victum breuis hora conſumit:& dum procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones & accipitres ſecum habent. Et niſi voluntati ſatisfiat eorum, valuæ monaſteriorum, ſeu eccleſiarum per violentiam ſæpe
franguntur, & ornamenta eccleſiæ exportantur: pluréſque procurationes recipiunt
vna die ſedis apoſtolicæ priuilegio non ſuffulti,interdum in pecunia numerata,viſitationis etiam officio non impenſo, & occaſione dictarum procurationum,iidem prælati ab ipſis frequēter exigunt,quæ illis ſoluere

A uere nõ tenentur,intolerabilia eisdem grauamina cumulantes. Sunt & nonnulli qui procurationes nunciorum apostolicę sedis, aliáque extraordinaria onera exemptis, & aliis religiosis pro maiori parte imponunt: vt se ac presbyteros liberent seculares religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem minimè assumẽtes: In multis etiam aliis præfati prælati, exempta monasteria, & ipsorum ecclesias vtroque illis
B iure subiectas, grauant in procurationibus recipiendis, & oneribus insolitis imponendis: Nos igitur super his volentes de opportuno remedio prouidere, sacri approbatione concilij duximus statuendum, vt si episcopi non causa visitationis, sed charitatiuæ hospitalitatis, ad monasteria venerint supradicta, victualia gratiosè recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsis autem episcopis, ad monasteria venien-
C tibus supradicta & procurationes ibidẽ recipientibus sibi debitas de iure cõmuni, cõsuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali in domibus ipsorũ monasteriorũ extra tamen septa ipsorũ existẽtibus, si quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin intra septa ipsa, non tamen intra portã, quã regularem appellãt, carniũ pro congruentia tẽporis si voluerint (priuilegio non obstãte quocunque) cibaria

ministrẽtur. Nec inconueniens reputamus, A
si fragmenta, quæ de mensis ipsorum episcoporum & suorum familiarium colligun tur, per ipsorum episcoporum eleemosynarios ibidem pauperibus erogentur. Ab aliis autem grauaminibus expressis superius, prælati diligenter abstineãt, si dei & apostolicæ sedis indignationẽ voluerint euitare.

Idem in eodem.

Diœcesani, quibus hoc constat, illos qui exigendo à clericis pædagia, vel guidagia excom- B *municati sunt vel interdicti, publicare debent.*

Ioannes Andreas.

CAP. III.

PRæsenti constitutione iubemus, vt locorum diœcesani contra eos qui ab ecclesiis vel personis ecclesiasticis pro earum rebus propriis, quas non negociandi causa deferunt, aut deferri faciunt: vel transmittunt, pædagia vel guidagia suo vel alieno nomine exigunt, vel extorquent in anima- C rum suarum periculum, & eorum à quibus ea exigunt, præiudicium & grauamen, excommunicationis & interdicti sententias à iure prolatas: postquam de his ipsis constiterit, omnino publicent, vel à suis subditis, tamdiu faciant publicari, donec illi sic exacta restituerint, & de transgressione huiusmodi satisfecerint competenter.

De cele

A De celebratione missarum, & aliis diuinis officiis TIT. XIIII.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Prælati, ad quos spectat correctio, & illis negligentibus, superiores ipsorum debent esse soliciti, vt horis debitis in cathedralibus regularibus & collegiatis ecclesijs horæ canonicæ deuotè psallantur: & quod in ecclesijs aliis celebretur conuenienter & debitè diurnum officium & nocturnum
B *principaliter hoc intendit. Ioan. And.*

CAP. I.

GRAVI nimirũ turbatione mouemur, quòd ex nonnullorum rectorum negligentia, quæ dum spẽ impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consueuit in subditis, plerique ecclesiarum ministri modestia ordinis clericalis abiecta, dum offerre deo sacrificium laudis fructum labiorum
C suorum in puritate conscientiæ & animi deuotione deberent, horas canonicas dicere, seu psallere, transcurrendo syncopando, extranea quidem & plerunque vana, prophana & inhonesta intermiscendo colloquia, tardè ad chorum conueniendo, seu ecclesiam ipsam absque rationabili causa ante finem officij exeundo frequenter, aues interdum portando, seu faciendo portari

canésque secum ducẽdo venaticos, ac quasi nihil prætendentes de clericali militia, in corona vestibus & tonsura diuina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indeuotè præsumunt. Nonnulli etiam tam clerici, quàm laici præsertim in festorum certorum vigiliis, dum in ecclesiis deberent orationi insistere, non verentur in ipsis earúmque cœmeteriis choreas facere dissolutas, & interdum canere cantilenas, ac multas insolentias perpetrare, ex quibus ecclesiarum & cœmeteriorum violationes, inhonesta variáque delicta quandoque sequuntur, & ecclesiasticum plerunque perturbatur officium, in diuinæ maiestatis offensam, & astantium scandalum populorum. In multis insuper ecclesiis cum vasis, vestimentis, & cæteris ornamentis ad diuinum cultum necessariis, indecentibus vtique (pensatis earum facultatibus) deseruitur. Nec igitur transgresiones inualescant huiusmodi, aliísque veniant in exemplum, sacri concilij approbatione hoc fieri prohibentes, sancimus, vt illi, ad quos id pertinet, & in eorum si vtique exempti non sint negligentiam, vel defectum locorum ordinarij: si verò exempti fuerint, aut aliàs circa hoc priuilegiati superiores ipsorum (omni negligentia vel incuria penitus

releg

A relegata) circa reformanda præmissa, & eorum singula corrigenda, necnõ vt in cathedralibus, regularibus, & collegiatis ecclesiis horis debitis deuotè psallatur: In aliis verò cõuenienter & debitè celebretur diuinum, diurnũ & nocturnũ officiũ, si dei & apostolicæ sedis indignationẽ euitare voluerint, solicitam curent diligentiã adhibere: contradictores censuram ecclesiasticam (dummodo ad eos illã exercere pertineat) aliisque opportunis remediis compescendo, facientes prout ad eos spectat in his, & aliis quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac ecclesiarum & cœmeteriorum respiciunt honestatem, sacrorum statuta canonum, ad quæ scienda diligens curent adhibere studium, irrefragabiliter obseruari.

B

Idem in eodem.

Clerici etiam religiosi, domestici, commensales cardinalium vel episcoporum, se possunt illis in diuinis officiis coaptare. h. d. Ioan. And.

C

CAP. II.

DIgnum prorsus & cõgruum arbitrantes, quòd clerici tam religiosi, quã alij cardinalium sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac quorumcunque pontificum gratiam, & communionem apostolicæ sedis habentiũ, commensales domestici se posint ipsis in

diuinis officiis coaptare, vt illud, quod iidē A
cardinales, ſeu pontifices dicent, officiū licitè dicere valeant: Nec ad dicendum aliquod aliud teneantur ſacri approbatione concilij indulgemus.

De baptiſmo & eius effectu

TIT. XV.

Clemens v. in concilio Vienenſi.

In fontibus eccleſiarum, non in priuatis domibus, debet baptiſma concedi: duos caſus excipit, & tranſgreſſores puniri præcipit. Ioan. And. B

CAP. VNICVM.

PRAESENTI prohibemus edicto, ne quis decætero in aulis vel cameris, aut aliis priuatis domibus: ſed dūtaxat in eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati, aliquos (Niſi regum vel principū, C
quibus valeat in hoc caſu deferri, liberi extiterint, Aut talis neceſsitas emerſerit, propter quiam nequeat ad eccleſiā abſque periculo, propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare. Qui autem ſecus præſumpſerit, aut ſuam in hoc preſentiam exhibuerit, taliter per epiſcopum ſuū caſtigetur, quòd alij attentare ſimilia non præſumant.

De

A De reliquiis & veneratione ſanctorum TIT. XVI.

Clemens v. in concilio Vienenſi.

Feſtum corporis Chriſti celebrari debet feria quinta, poſt octauã Pentecoſtes, & certæ indulgentiæ cõceduntur ijs, qui in feſto vel intra octauam officio vel horis intererunt. h. d. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

SI DOMINVM in ſanctis eius B laudare iubemur, dignum profectò iuſtũ & ſalutare nobis exiſtit, vt ſibi in ſui quo nos quotidie ſpiritualiter reficit memoriã corporis, laudes feſtiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur conſideratione inducti, conſtitutionem à bonæ memoriȩ Vrbano papa quarto prædeceſſore noſtro ſuper hoc editam, de fratrum noſtrorum cõſilio diſtrictè præcipimus obſeruari: cuius tenor C ſequitur in hæc verba, Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, venerabilius fratribus patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis &c. Tranſiturus de hoc mundo ad patrem ſaluator noſter dominus Ieſus Chriſtus, cùm tempus ſuæ paſſionis inſtaret ſumpta cœna, in memoriam mortis ſuæ inſtituit ſummum & magnificum ſui corporis & ſanguinis ſacramentũ,

corpus in cibum,& ſanguinem in poculum A
tribuẽdo. Nam quoties hunc panem manducamus,& calicem bibimus,mortem domini annunciamus.In inſtitutione quidem huius ſacramenti dixit ipſe apoſtolis, Hoc facite in meam cõmemorationem: vt præcipuum & inſigne memoriale ſui amoris eximij,quo nos dilexit,eſſet nobis hoc prę-celſum,& venerabile ſacramentum:memoriale,inquam,mirabile ac ſtupendum,delectabile,ſuaue,tutiſsimum,ac ſuper omnia B
precioſum,in quo innouata ſunt ſigna,& mirabilia immutata,in quo habetur omne delectamentum,& omnis ſaporis ſuauitas, ipsáque dulcedo domini deguſtatur, in quo vtique vitæ ſuffragium cõſequimur & ſalutis. Hoc eſt memoriale dulciſsimum, memoriale ſacratiſsimum, & memoriale ſaluificum, in quo gratam redemptionis noſtræ recenſemus memoriã,in quo à malo retrahimur & in bono confortamur,& C
ad virtutum & gratiarum proficimus incremẽta,in quo profectò proficimus ipſius corporali præſentia ſaluatoris. Alia nanque, quorum memoriam agimus ſpiritu mentéque complectimur:ſed non propter hoc realem eorum pręſentiam obtinemus: In hac verò ſacramentali Chriſti cõmemoratione Ieſus Chriſtus præſens ſub alia quidem

A dem forma, in propria verò ſubſtantia eſt nobiſcum. Aſcenſurus enim in cœlum dixit apoſtolis, & eorũ ſequacibus, Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationẽ ſeculi: benigna ipſos promiſſione cõfortans, quòd remaneret & eſſet cũ eis, etiam præſentia corporali.* O digna & nunquam intermittenda memoria: in qua mortẽ noſtrã recolimus mortuã, noſtrúmq; interitũ interiiſſe, ac lignũ viuificum ligno B crucis affixũ, fructũ nobis attuliſſe ſalutis.

*Vide gl. in l. j. ff. quod met. cau. & gl. in l. ij. C. in quibus cau. colo. lib. xj.

Hæc eſt cõmemoratio glorioſa, quæ fideliũ animos replet gaudio ſalutari, & cũ infuſione lætitiæ deuotionis lachrymas ſubminiſtrat. Exultamus nimirum noſtrã memorãdo liberationẽ, & recolendo paſsionẽ dominicam, per quã liberati ſumus vix lachrymas cõtinemus. In hac itaque ſacratiſſima cõmemoratione aſſunt nobis ſuauitatis gaudiũ ſimul & lachrymæ, quia & in ea C cõgaudemus lachrymãtes, & lachrymamur deuotè gaudẽtes, lætas habẽdo lachrymas, & lætitiã lachrymantem: nã & cor ingenti perfuſum gaudio, dulces per oculos ſtillat guttas. O diuini amoris immẽſitas, diuinæ pietatis ſuperabundãtia, diuinę affluẽtia largitatis: dedit enim nobis dominus omnia, quæ ſubiecit ſub pedibus noſtris, & ſuper vniuerſas terræ creaturas contulit nobis

domi

dominij principatum. Ex ministris etiam A
spirituũ superiorum nobilitat & sublimat
hominis dignitatem: Administratorij nanque sunt omnes in ministeriũ, propter eos
qui hæreditatem salutis capiunt destinati.
Et cùm tam copiosa fuerit erga nos eius
munificentia volens adhuc ipse in nobis suã
exuberantem charitatem præcipuè liberalitate monstrare, semetipsum nobis exhibuit, & transcendẽs omnem plenitudinem
largitatis, omnem modum dilectionis ex- B
cedens attribuit se in cibum. O singularis & admiranda liberalitas, vbi donator
venit in donum, & datum est idem penitus
cum datore. Quàm larga & prodiga largitas, cùm tribuit quis seipsum. Dedit igitur
nobis se in pabulum: vt quia per mortem
homo corruerat, & per cibum ipse releuaretur ad vitam, cecidit homo per cibum ligni mortiferum, releuatus est homo per cibum ligni vitalis. In illo pepẽdit esca mor- C
tis, in isto pependit vitæ alimentum. Illius
esus meruit læsionem, istius gustus intulit
sanitatem: gustus sauciauit, & gustus sanauit. Vide quia vnde vulnus est ortum, prodiit & medela: & vnde mors subiit, exinde
vita euenit. De illo siquidem gustu dicitur:
Gene.2 Quacunque die comederis, morte morieris. De isto verò legitur: Si quis comederit *Ioan.6*
ex

A ex hoc pane viuet in æternũ. Hic eſt cibus, qui plenè reficit, verè nutrit ſumméque impinguat: non corpus ſed cor, non carnem ſed animam, nõ ventrem ſed mentem. Homini ergo, qui ſpiritali alimonia indigebat, ſaluator ipſe miſericors, de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animæ refectione pia diſpoſitione prouidit, decens quoque liberalitas extitit, & conueniens operatio pietatis, vt verbũ dei æter-
B num, quod rationabilis creaturæ cibus eſt & refectio, factum caro, ſe rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet, in edulium largiretur: panem enim angelorũ manducauit homo, & ideo ſaluator ait, Caro mea verè eſt cibus. Hic panis ſumitur, ſed verè non conſumitur: manducatur, ſed nõ tranſmutatur: quia in edentem minimè transformatur: ſed ſi dignè recipitur, ſibi recipiens conformatur. O excellen-
C tiſsimum ſacramentum. O adorandũ, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandũ laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum ſtudiis, deuotis proſequendum obſequiis, & ſynceris mentibus retinendum. O memoriale nobiliſsimum intimis commendandum præconiis, firmiter animo alligãdum, diligenter reſeruandũ in cordis vtero

Pſal. 77

Ioan. 6

& med

& meditatione,ac celebratione ſedula recenſendum. Huius memorialis continuam debemus celebrare memoriã,vt illius,cuius ipſum fore memoriale cognoſcimus,ſemper memores exiſtamus,quia cuius donũ, vel munus frequentius aſpicitur,huius memoria ſtrictius retinetur. Licet igitur hoc memoriale ſacramentũ in quotidianis miſſarũ ſolenniis frequentetur:cõueniens tamen arbitramur & dignum,vt de ipſo ſemel ſaltem in anno,ad cõfundendam ſpecialiter hæreticorũ perfidiam & inſaniam, memoria ſolennior,& celebrior habeatur. In die nanque cœnæ domini,quo die ipſe Chriſtus hoc inſtituit ſacramentũ,vniuerſalis eccleſia pro pœnitentium reconciliatione, ſacri confectione chriſmatis, adimpletione mandati,circa lotionem pedum & aliis,quamplurimum occupata,plenè vacare non poteſt celebrationi huius maximi ſacramenti. Hoc enim circa ſanctos,quos per anni circulum veneramur,ipſa obſeruat eccleſia,vt (quamuis in letaniis & miſſis,ac aliis etiam ipſorũ memoriam ſæpius renouemus) nihilominus tamen ipſorum natalitia certis diebus per annũ ſolennius recolat,feſta propter hoc eiſdẽ diebus ſpecialia celebrando.Et quia in his feſtis circa ſolennitatis debitum aliquid per negligentiam

A B C

Ioan.3

Cœna po ... ſemel in anno.

tiam

A tiam aut rei familiaris occupationem, aut aliàs,ex humana fragilitate omittitur,ſtatuit ipſa mater eccleſia certam diem,in qua generaliter omnium ſanctorũ commemoratio fieret,vt in hac ipſorum celebratione communi,quicquid in propriis ipſorum feſtiuitatibus omiſſum exiſteret,ſolueretur.

Potiſsimè igitur exequendum eſt erga hoc viuificum ſacramentũ corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti, qui eſt ſanctorum o-B mnium gloria & corona,vt feſtiuitate ac celebritate præfulgeat ſpeciali,quatenus in eo,quod in aliis miſſarum officiis,circa ſolennitatem eſt forſitan prætermiſſum deuota diligentia ſuppleatur,& fideles(feſtiuitate ipſa inſtante)intra ſe præterita memorantes,id quod in ipſis miſſarum ſolenniis ſecularibus forſan agendis impliciti, aut aliàs,ex negligentia vel fragilitate humana minus plenè geſſerunt,tunc attentè C in humilitate ſpiritus & animi puritate reſtaurent. Intelleximus autem olim,dum in minori eſſemus officio conſtituti,quòd fuerat quibuſdam catholicis diuinitus reuelatum,feſtum huiuſmodi generaliter in eccleſia celebrandũ. Nos itaque ad corroborationem,& exaltationem catholicæ fidei, dignè ac rationabiliter duximus ſtatuendum,vt de tanto ſacramento, præter

qua

quotidianam memoriam, quã de ipso facit ecclesia,& solennior & specialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc designantes & describentes diem videlicet, feriam quintam proximam, post octauam pentecostes: vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuosè concurrant, & tam clerici quàm populi gaudentes, in cantica laudum surgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, iubilet chorus, puritas iocundetur: tunc singuli alacri animo pronáque volũtate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solennia celebrantes: & vtinam ad Christi seruitium, sic eius fideles ardor inflammet, vt per hæc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in precium, tribuítque se ipsis in pabulũ, tandem post huius vitæ decursum eis se in pręmium largiatur. Ideóque vniuersitatem vestram monemus & hortamur in domino, & per apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, in remissionem peccaminum iniungentes, quatenus tam excelsum, & tam gloriosum festum prædicta quinta feria

A feria ſingulis annis deuotè ac ſolenniter celebretis, & faciatis ſtudiosè per vniuerſas eccleſias ciuitatum veſtrarum & diœceſum celebrari: ſubditos veſtros in dominica, dictam quintam feriam proximè pręcedente, ſalutaribus monitis ſolicitè per vos & per alios exhortantes, vt per veram & puram cõfeſsionem, eleemoſynarum largitionem, attentas & ſedulas orationes, & alia deuotionis & pietatis opera taliter ſe ſtudeant
B præparare, quòd huius precioſiſsimi ſacramenti mereantur fieri participes illa die, poſsíntque ipſum ſuſcipere reuerenter, ac eius virtute augmentum conſequi gratiarum. Nos enim Chriſti fideles ad colendum tantum feſtum & celebrandum donis volentes ſpiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confeſsis, qui matutinali officio feſti eiuſdem in eccleſia, in qua idem celebrabitur interfuerint, centum:
C Qui verò miſſæ, totidem: Qui autem in primis ipſius feſti veſperis interfuerint, ſimiliter centum: Qui verò in ſecundis, totidem: Illis verò, qui primæ, tertiæ, & ſextæ, nonæ ac cõpletorij officiis interfuerint, pro qualibet horarum ipſarum, quadraginta: Illis autem, qui per octauas illius feſti matutinalibus, veſpertinis, miſſæ, ac prædictarum horarum officiis interfuerint, centum dies

ſingulis octauarum ipſarum diebus de omnipotentis dei miſericordia, ac beatorum apoſtolorum eius Petri & Pauli authoritate confiſi, de iniunctis ſibi pœnitentiis relaxamus. A

De immunitate eccleſiarum

TIT. XVII.

Clemens v. in concilio Vienenſi.

Reuocat & pro infectis vult haberi decretalem, Clericis. eod. tit. lib. vj. cum ſuis declarationibus. Ioan. And. CAP. VNICVM. B

VONIAM ex conſtitutione Bonifacij papæ octaui prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Clericis laicos. & ex declaratione ſeu declarationibus ex illa poſtmodum ſubſecutis, nonnulla ſcandala, magna pericula, & incommoda grauia ſunt ſecuta, & ampliora ſequi (niſi celeri remedio ſuccurratur) præſumitur veriſimiliter in futurum: Nos C de conſilio fratrum noſtrorum conſtitutionem & declaratioñe, ſeu declarationes prædictas, & quicquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eas, penitus reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis: Volentes & firmiter ſtatuentes illud (contra quoſcunque laicos exigentes ſeu extorquentes ab eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis tallias ſeu collectas aut

exact

A exactiones quascunque,& contra dantes ad id faciendum consilium,auxilium,vel fauorem: necnon & circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarum prælatis ac aliis viris ecclesiasticis) inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecess. nost. in Lateran. & generali. conciliis, quæ nos sub obtestatione diuini iudicij præcipimus obseruari districtè, salubriter est prouisum.

B CLEMENTINARVM

LIBER QVARTVS.

De cōsanguinitate & affinitate

TIT. VNICVS.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Scienter contrahens matrimonium in gradu cōsanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum C *moniali: excommunicatus est ipso iure, & publicari debet & vitari. Idem in professo & professa vel constituto in sacris. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

Eos, qui (diuino timore postposito in suarū periculum animarum) scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis constitutione canonica in-

terdictis, aut cum monialibus contrahere A matrimonialiter non verentur. Necnon religiosos & moniales ac clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonia cõtrahentes, refrænare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, Ipsos excõmunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: Præcipientes ecclesiarum prælatis, vt illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publicè tamdiu nuncient, seu à suis subditis fa- B ciant nunciari, donec suum humiliter recognoscentes errorem separētur abinuicem, & absolutionis obtinere beneficium mereantur. Per prædicta quoque iuribus, quæ sic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari.

CLEMENTINARUM

LIBER QVINTVS. C

De magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

TIT. I.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

In studiis Romanæ curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino, debent esse magistri

cathol

A *catholici ſcholas regentes in linguis, Hebraica, Arabica, & Chaldæa, duo ſcilicet, pro qualibet lingua. Et ſtatuitur per quos eis debeat de ſtipendijs & ſumptibus prouideri.*

CAP. I.

INTER ſolicitudines noſtris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errãtes in viam veritatis inducere, ipsóſque lucrifacere deo (ſua nobis cooperante gratia) valeamus: hoc eſt, quod profectò deſideranter exquirimus, ad id noſtræ mentis ſedulò deſtinamus affectũ, ac circa illud diligenti ſtudio & ſtudioſa diligẽtia vigilamus.

Nos ambigimus autem, quin ad huiuſmodi noſtrum deſiderium aſſequẽdum diuinorum eloquiorum ſit expoſitio cõgrua, ipſorúmque fidelis prædicatio admodum oportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi noſcantur inaniter vacuáque redire, ſi auribus linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideóque illius, cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus imitantes exemplum, qui ituros per vniuerſum mundum ad euangelizandũ apoſtolos, in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles, præcipuè

abundare sanctam affectamus ecclesiam, A. qui infideles ipsos sciant, & valeant sacris institutis instruere, christicolarúmque collegio, per doctrinam Christianæ fidei ac susceptionem sacri baptismatis aggregare.

Vt igitur peritia linguarum huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri, Hoc sacro approbante concilio scholas in subscriptarum linguarum generibus vbicunque Romanam curiam residere cõtigerit, necnõ in Parisieñ. & Oxonieñ. B Bononieñ. & Salamantino studiis prouidimus erigendas: Statuentes, vt in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldææ linguarum notitiam: duo videlicet, vniuscuiusq; linguæ periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas solicitè doceant, earúmque peritiam studiosa in illos instructione trãsfundant: vt instructi & edocti sufficienter in C linguis huiusmodi, fructum speratum possint (deo authore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles.

Quibus equidem in Romana curia legentibus per sedem apostolicam: in studiis verò Parisiensi, per regem Franciæ: in Oxoniensi Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, ac Vualiæ: in Bonon

A in Bononienſi, per Italiæ : in Salamantino, per Hiſpaniæ prælatos, monaſteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & eccleſiarum rectores in ſtipendiis competentibus & ſumptibus volumus prouideri : contributionis onere ſingulis iuxta facultatum exigentiam imponendo. Priuilegiis & exemptionibus quibuſcunque cõtrariis nequaquam obſtantibus, quibus tamen nolumus, quo ad alia præiudicium ge-
B nerari.

Idem.

Is, ad quem ſpectat magiſterium vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentum, quòd in ſolennitate ſua non expendet vltra ſumma trium milium Turonen̄. argenteorum. Quod ſi non fecerit, etiam ſi ſit epiſcopus per ſex menſes à collatione magiſterij eſt ſuſpenſus. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

C CVm ſit nimis abſurdum, vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem aſcendat peritiæ literarum, non ſine turbatione miramur illum apud ſcholaſticos inualuiſſe abuſum, quòd plerique eorum, qui in quauis ſcientia ad doctoratus vel magiſterij aſſumuntur honorem, quum ſua ſolenniter principia faciunt, aut ſui recipiunt inſignia doctoratus, circa cibos, ve-

ſtes, & alia ſic in expenſis excedunt, quòd & A
ipſi tranſeunte expenſarum huiuſmodi vanitate vacui plerunque remaneant & grauati. Et cæteri, qui vel nolunt vel nequeunt ſimiles expenſas ſubire, hac occaſione frequenter à receptione honoris huiuſmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno ſuper his remedio prouidere, illis, ad quos vbilibet pertinet honorem tribuere memoratum, diſtrictè præcipimus, vt quoſcunque ab eis decætero dictum recipientes B
honorem, iuramento prius adſtringant, ne vltra tria milia turoñ. argenteorum in ſolennitate, circa huiuſmodi doctoratum aut magiſterium quomodolibet adhibēda expendant. Ipſóſque nihilominus (niſi forſan notabilis conditionis extiterint) vt intra ſummam prædictam huiuſmodi moderentur expenſæ, efficaciter exhortantes: ac ſi hoc illorum congruere ſtatui viderint iuramentum, exigentes ab eis, quòd certos, in- C
tra ſummam præfatam taxandos, ab ipſis expenſarum terminos non excedant. Si quis autem pontificali etiam dignitate præfulgens, non recepto prius iuramento præfato, honorem cuiquam tribuerit ſupradictum: à collatione magiſterij ſeu doctoratus cuiuſlibet, per ſex menſes ſequentes eoipſo nouerit ſe ſuſpenſum.

A De Iudæis & Sarracenis

TIT. II.

Clemens quintus in concilio Vienenſi.

Principes Chriſtiani compeſcere debent Sarracenos ſibi ſubiectos, ab inuocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere ſolent ad ſepulchrum ipſius. h. d. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

B CEDIT quidem in offenſam diuini nominis & opprobrium fidei Chriſtianæ, quód in qubuſdam mũdi partibus principibus Chriſtianis ſubiectis, in quibus interdum ſeorſum, interdum verò permixtim cum Chriſtianis habitant Sarraceni, ſacerdotes eorũ Zabazala vulgariter nuncupati, in templis ſeu Meſquitis ſuis, ad quæ idem Sarraceni conueniunt, vt ibidem adorent perfidum Machometum diebus ſingulis: certis horis
C in loco aliquo eminenti eiuſdem Machometi nomen (Chriſtianis & Sarracenis audientibus) alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorem publicè profitentur: Ad locum inſuper vbi olim quidam ſepultus extitit Sarracenus, quem vt ſanctum Sarraceni alij venerãtur & colunt, magna Sarracenorum earundem partium & etiam aliarum con-

fluit publicè multitudo, ex quibus nostræ fi- A
dei non modicum detrahitur, & graue in
cordibus fidelium scandalum generatur.

Quum autem hæc in diuinæ maiestatis
displicentia non sint vllatenus toleranda,
sacro approbante concilio, ipsa in terris
Christianorum districtius fieri deinceps in-
hibemus, vniuersis & singulis principibus
catholicis, sub quorum dominio dicti Sar-
raceni morantur, & fiunt prædicta, sub ob-
testatione diuini iudicij obnixiùs iniun- B
gentes, quatenus ipsi tanquam veri catho-
lici & Christianæ fidei seduli zelatores, op-
probrium, quod tam ipsis, quàm cæteris
Christicolis per præmissa ingeritur, debita
consideratione pensantes: ipsum (vt pro-
inde æternæ beatitudinis præmium asse-
quantur) de terris suis omnino auferant,
& à suis subditis auferri procurent: inhi-
bendo expresse, ne præfata inuocatio seu
professio nominis ipsius sacrilegi Macho- C
meti publicè, aut peregrinatio prælibata
ab aliquo in eorum existente dominio au-
deat attentari decætero, vel quomolibet su-
stineri. Ij verò, qui secus præsumpserint,
taliter ob diuinam reuerentiam castigen-
tur ab ipsis, quòd alij eorum exemplo per-
territi à præsumptione simili arceantur.

De hæret

Clemens v. in concilio Vienensi.

Præmittit constitutionis causam. Ioan. And.

CAP. I.

VLTORVM querela sedis apostolicæ pulsauit auditum, quòd nonnulli inquisitores per sedem eandem: contra prauitatem hæreticam deputati, metas sibi traditas exce-
B dentes, sic interdum extendunt suæ potestatis officium, vt quod in augmentum fidei per circunspectam eiusdem sedis vigilantiam salubriter est prouisum (dum sub pietatis specie grauantur innoxij) cedat in fidelium detrimentum.

Ponit constitutionem de officio inquisitionis exercendo per diœcesanos & inquisitores primò ponens quinque, quæ potest alter sine altero. Secundò tria, quæ non potest: & decretum apponit
C *submittẽs, quomodo impeditus vel interesse nolẽs committit alij, vel consentit. Ioan. And.*

Propter quod ad dei gloriam & augmentum eiusdem fidei, vt negocium inquisitionis huiusmodi eò prosperetur felicius, quò deinceps eiusdem labis indago solennius, diligẽtius, & cautius peragetur: ipsum tam per diœcesanos episcopos, quàm per inquisitores à sede apostolica deputatos (omni

carna

carnali amore, odio, vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri. Sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestare siue capere, ac tutæ custodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus vel manicis ferreis si ei visum fuerit faciendum: super quo ipsius conscientiam oneramus, necnon inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negocio, secundum deũ & iustitiam viderit expedire. Duro tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede vacante, capituli super hoc delegato, si sui adinuicem copiam habere valeant intra octo dierum spacium, postquam se inuicem requisierint, non valebit. Et si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure. Verùm si episcopus vel eius capituli sede vacante delegatus cum inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundem, propter præmissa nequeat, aut nolit personaliter conuenire: possit episcopus vel eius seu capituli: sede vacante delegatus inquisitori, & inquisitor episcopo vel eius delegato, seu

A seu sede vacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus super illis committere vices suas vel suum significare per literas consilium & consensum.

Prouidet circa muros vel carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros. Ioan. And.

Sanè, quia circa custodiam carcerum hæreticalium, qui muri in quibusdã partibus vulgariter nuncupantur, multas fraudes du-
B dum intelleximus perpetratas: Nos volentes super hoc prouidere, statuimus, vt quilibet talis carcer vel murus, quem decætero episcopo & inquisitori prędictis volumus fore communem, duos custodes habeat principales, discretos, industrios & fideles: vnum quem volet episcopus & prouidebit eidem, alium, de quo voluerit inquisitor, cui etiam prouidebit: & quilibet prædictorum custodum sub se aliud bonum & fidum pote-
C rit habere ministrum. In quolibet etiam cõ claui eiusdem carceris siue muri erunt duæ claues diuersæ: quarum vnam vnus, aliam alius tenebit prædictorum custodum, & eã cum officio ministrandi, quæ incarceratis fuerint ministranda, suo poterit cõmittere vel subdelegare ministro.

Ponit iuramentũ custodũ, ministrorũ suorũ, & notariorum, & aliorum officialium. Io. An.

Porrò

Carcer hæreticorum

Porrò coram episcopo vel capitulo sede A vacante & inquisitore prædictis vel substitutis ab eis custodes supradicti, antequam suum officium exequantur, iurabunt ad sancta dei euangelia corporaliter à se tacta, quòd in custodia immuratorū & aliorum pro crimine suprà dicto in sua custodia positorum & ponendorum, omnem diligētiam & solicitudinem, quam poterunt, fideliter adhibebunt. Et quòd alicui incarcerato nihil vnus in secreto loquetur, quin B hoc audiat alter custos. Et quòd prouisionē, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod à parentibus & amicis, vel aliis personis fidelibus offeretur eisdem (nisi episcopi & inquisitoris vel suorum cōmissariorum ordinatio refragetur) ipsis fideliter & absque deminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idem iuramētum & coram eisdem personis ministri custodum, prius C quàm suum exerceant officium exhibebūt. Et quia sæpe contingit episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non communes: volumus & districtè præcipimus, vt custodes ad incarceratorum pro dicto crimine custodiam per episcopos, vel sede vacante per capitulum deputandi, & eorum ministri coram dictis inquisitoribus

vel

A vel ſubſtitutis ab eis præſtent ſimile iuramentum. Notarij quoque inquiſitionis coram epiſcopo & inquiſitore vel ſubſtitutis ab eis, iurabunt ſuum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis perſonis neceſſariis ad prædictum officium exequendum.

Punit epiſcopos, inquiſitores, & eorum ſubſtitutos, qui faciendo vel omittendo delinquunt in officio. hoc dicit.

Verùm, quia nimis eſt graue ad exterminationem prauitatis prædictæ non agere, quod ipſius contagioſa enormitas agẽdum requirit: graue eſt quoque & damnatione digniſsimum malitioſè inſontibus eãdem imponere prauitatem: epiſcopo & inquiſitori prædictis ac aliis ad dicti executionem officij ſubſtituendis ab eis, in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt ſic diſcretè & promptè contra ſuſpectos vel diffamatos de huiuſmodi prauitate procedãt, quòd malitioſè aut fraudulenter tantam labem, ſeu quod ipſos in executione officij inquiſitionis impediat, falsò alicui non imponant. Quòd ſi odij, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iuſtitiam & conſcientian ſuam omiſerint, contra quenquam procedere vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitate,

aut

aut obtentu eodem prauitatem ipsam vel A impedimentum officij sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) episcopus aut superior suspensionis ab officio per triennium, alij verò excõmunicationis sententias eoipso incurrant. A qua quidem excommunicationis sententia, qui eãdem incurrerint: nisi per Romanum pontificẽ nequeant, præterquàm in mortis articulo, & B tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio suffragante.

Confirmat antiqua iura huic constitutioni nõ obuia. Ioan. And.

Alia sanè, quæ circa præmissum inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto non obuiant) sacri approbatione cõcilij roborata, in sua volumus firmitate manere.

Idem in eodem. C

Primò, ponens constitutionis causam, determinat ætatem inquisitorum. Secundò, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum ecclesiarum bona confiscant. Tertiò, præcipit notarijs, officialibus & socijs, vt hoc facientes reprehendant, & superioribus denuncient si probare possunt

A *re possunt. Quartò, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. II.

NOlentes splendorem solitum negocij fidei: per actus indiscretos & improbos quorumuis inquisitorum hæreticæ prauitatis, quasi tenebrosi fumi caligine obfuscari: hoc sacro concilio approbante statuimus nullis exnũc, nisi qui quadragesimum
B ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi inquisitoribus. & tam ipsorum, quàm episcoporum seu capitulorum, sede vacante super hoc deputatis commissariis, quibuscunque districtius iniungentes, ne prætextu officij inquisitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant: nec scienter attentent ecclesiarum bona ob clericorum delictum prædicti occasione officij fisco etiam
C ecclesiæ applicare. Quòd si secus in his vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententiæ eos subiacere decernimus ipso facto. A qua non posint absolui, preterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia sic extorta: Nullis priuilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris. Notarij verò & officiales dicti officij, necnon fratres &

socij inquisitorum & commissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut commissarios, secretè nouerint talia commisisse (si indignationem dei & apostolicæ sedis vitare voluerint, & offensam) ipsos grauiter arguere & corrigere studeant in secreto. Quòd si taliter ea sciuerint, vt ea probare valeant: si sit opus, hæc prælatis inquisitorum & commissariorum eorũdem, ad quos id pertinebit, nunciare solicitè debeãt. Qui equidem prælati inquisitores & commissarios prædictos reos inde repertos ab officiis amouere, & amotos aliàs punire debitè seu corrigere teneantur. Prælatis autem inquisitorum id negligentibus agere, præmissa omnia nunciari per prædictos locorum ordinarios volumus: quibus, vt ea in apostolicæ sedis notitiam perferant, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus & mãdamus. Porrò inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum, nec officiales, nisi sibi necessarios habeant tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exequenda. A B C

Idem in eodem.

Damnat sectam beguardorum & beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum, & inquisitorum officium, contra illos

A illos.hoc dicit.Ioan.And.

CAP. III.

AD nostrum (qui desideranter in votis gerimus, vt fides catholica nostris prosperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non sine displicentia grandi peruenit auditum, quòd secta quædam abominabilis, quorundam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quæ Be-
B guinæ vulgariter appellantur in regno Alemaniæ (procurante satore malorum operum) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrina sua sacrilega & peruersa inferius designatos errores. Primò, videlicet, quòd homo in vita præsenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quòd redderetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit: nam (vt dicunt) si quis semper posset pro-
C ficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri. Secundò, quòd ieiunare non oportet hominem, nec orare postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tūc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subiecta, quòd homo potest liberè corpori concedere quicquid placet. Tertiò, quòd illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, non sunt

Beguard[i]
Beguina[e]

humanæ ſubiecti obedientiæ, nec ad aliqua A
præcepta eccleſiæ obligantur: quia (vt aſſerunt) vbi ſpiritus domini, ibi libertas. Quartò, quòd homo poteſt ita finalem beatitudinem, ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti aſſequi, ſicut eam in vita obtinebit beata. Quintò, quòd quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata: quódque anima non indiget lumine gloriæ ipſam eleuante ad deum videndum, & eo beatè fruendum. Sextò, quòd B
ſe in actibus exercere virtutum eſt hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à ſe virtutes. Septimò, quòd mulieris oſculum (cùm ad hoc natura non inclinet) eſt mortale peccatum: Actus autem carnalis (cùm ad hoc natura inclinet) peccatum non eſt, maximè cùm tentatur exercens. Octauò, quòd in eleuatione corporis Ieſu Chriſti, non debent aſſurgere, nec eidem reuerentiam exhibere: aſſerentes, quòd eſſet imper C
fectionis eiſdem, ſi à puritate & altitudine ſuæ contemplationis tantum deſcenderent, quòd circa miniſterium ſeu ſacramentum Euchariſtiæ, aut circa paſsionem humanitatis Chriſti aliqua cogitarent: Nonnulla etiam alia ſub ſimulata quadam ſanctitatis ſpecie dicunt, faciunt & committũt, quæ oculos diuinæ maieſtatis offendunt.

& graue

A & graue in se cõtinent periculum animarũ. Cùm autem ex debito cõmissi nobis officij huiusmodi sectam detestabilem,& præmissos ipsius execrandos errores(ne propagentur vlterius,& per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur)extirpare ab ecclesia catholica necessariò habeamus: Nos sacro approbante concilio, sectam ipsam cùm pręmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino: inhibentes distri-
B ctius,ne quis ipsos decæterò teneat, approbet vel defendat: Eos autẽ,qui secus egerint,animaduersione canonica decernimus puniendos. Porrò diœcesani & illarũ partium inquisitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinæ huiusmodi cõmorantur, suum officium circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & cõuersatione ipsorum,qualitérve sentiant de articulis fidei & ecclesiæ sacramentis. In illos
C verò,quos culpabiles repererint (nisi abiuratis sponte prædictis erroribus pœnituerint,& satisfactionem exhibuerint competentem)debitam exerceant vltionem.

De homicidio voluntario,vel casuali TIT. IIII.

Clemens v.in concilio Vienensi.

Furiosus,infans,vel dormiens hominẽ muti-

lans, vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequiens, suum inuasorem occidit, vel mutilat. hoc dicit. A

CAP. VNICVM.

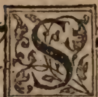

I FVRIOSVS, aut infans, seu dormiẽs, hominem mutilet vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare nõ valens, suum occidit vel mutilat inuasorẽ. B

De vsuris TIT. V.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Officiales communitatum facientes, dictantes, vel scribentes statuta super vsuris soluendis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes secundum illa, vel non delentes illa (si possunt) intra tres menses de libris communitatum, vel illa seruantes, excommunicati sunt. Ioan. And.

CAP. VNICVM.

X GRAVI ad nos insinuatione peruenit, quòd quorundam communitates locorum in offensam dei, & proximi, ac contra iura diuina pariter & humana vsurariam approbantes quodammodo prauitatem, per statuta sua iuramento quandoque firmata, vsuras exigi, & solui nedum concedunt, sed ad soluendas eas debitores scienter compellunt C

pellunt

A pellunt, ac iuxta ipſorum cõtinentiam ſtatutorum grauia imponendo plerũque vſuras repetentibus onera, aliiſque vtendo ſuper his diuerſis coloribus, & fraudibus exquiſitis repetitionẽ impediunt earundem.

Nos igitur pernicioſis his auſibus obuiare volentes, ſacro approbante concilio ſtatuimus, vt quicũque communitatum ipſarum poteſtates, capitanei, rectores, conſules, iudices, conſiliarij, aut alij quiuis officiales B ſtatuta huiuſmodi decætero facere, ſcribere, vel dictare, aut quòd ſoluãtur vſuræ, vel quòd ſolutæ, cùm repetuntur, nõ reſtituantur plenè ac liberè, ſcienter iudicare præſumpſerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Eandem etiam ſententiam incurſuri, niſi ſtatuta huiuſmodi hactenus edita de libris communitatum ipſarum (ſi ſuper hoc poteſtatem habuerint) intra tres menſes deleuerint, aut ſi ipſa ſtatuta C ſiue cõſuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præſumpſerint obſeruare.

Fœneratores in cauſis vſurarum edere coguntur libros rationum ſuarum. Io. And.

Cæterùm, quia fœneratores ſic vt plurimum contractus vſurarios occultè ineunt & doloſè, quòd vix conuinci poſſunt de vſuraria prauitate, ad exhibendum cùm de

vsuris agetur suarũ codices rationũ, censura A ipsos decernimus ecclesiastica cõpellendos.

Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. Ioan. And.

Sanè si quis in illum errorem inciderit, vt pertinaciter affirmare præsumat exercere vsuras non esse peccatum, decernimus velut hæreticum puniendum locorum nihilominus ordinariis & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi B diffamatos inuenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos, vel suspectos de hæresi procedere non omittant.

De excessibus prælatorum

TIT. Vj.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Prouiderat Grego. contra xxvij. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant. eod. titu. Nimis. j. & ij. hoc verò concilium prouidet con- C *tra xxx. à quibus prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessare facere: iubens ipsorum priuilegia & iura seruari. hoc dicit. Ioan. And.*

CAP. VNICVM.

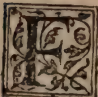

REQVENS & assidua nos quorundam religiosorum querela circunstrepit, quòd plerique episcopi, & eorum superiores, ac cæteri

A cæteri ecclesiarum prælati ipsorum religiosorum quietem iniustè in subsequentibus multipliciter inquietant. Quidam enim exemptos capiunt, & incarcerant in casibus non concessis à iure. Quidam per grauiũ interminationem pœnarum impediunt, ne debentes exemptis decimas seu reditus illos soluant eisdem: Néve aliqui missas eorum audiant: Molentes in molendinis, & coquentes in furnis eorum: Seruientes B quoque, & vasallos, & domesticos eorundem: vel alios qualitercunque contrahentes, & participantes cum ipsis suspendunt, interdicunt, & excommunicant absque causa rationabili pro libito voluntatis, Bona illorum interdum nihilominus illicitè occupantes. Et appellationibus, quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia grauamina rationabiliter interponunt quandoque minimè deferentes, appellantes occasione ap-C pellationum huiusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, & carceri mancipari, Quidam præterea capellanos in ecclesiis pleno iure spectantibus ad eosdem (licet nulla causa subsit legitima) celebrare non sinunt, nec administrare parœcianis ecclesiastica sacramenta. Nonnulli etiam indebitè abbates, monachos, & conuersos exemptos, necnõ & clericos ipsis pleno iure

subiectos,si eis non pareant in iis etiam,in A
quibus non tenentur eisdē,inconsulta facilitate suspēdunt,excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca & ecclesias interdicunt ipsorū. In exigendo insuper ab ipsis exēptis ipsorúmque subditis subsidia charitatis excedunt nimirum contra eos: Et insolitas ac indebitas ipsis contra iura exactiones imponunt: Nouos census,& indebita onera parœcialibus imponunt ecclesiis,in quibus exempti ius obtinent patro- B
natus: Processus iustè factos,seu sententias iustè latas à delegatis sedis apostolicæ, vel à conseruatoribus pro exemptis,publicari seu executioni mandari à suis subditis, non permittunt: Tabellionibus publicis inhibent,ne instrumenta conficiant: Et iudicibus ne iustitiam faciant,ac iurisperitis ne cōsilium vel auxilium præbeant in caussis seu negociis eorundem: Præsentatos per exemptos ad ordines vel beneficia,quo- C
rum præsentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, nisi præsentantes ponant obedientiam in salutatione literarum, quas pro huiusmodi præsentatione transmittunt: Ecclesiis quoque vacantibus,in quibus monasteria ius obtinent patronatus (repulsis personis idoneis præsentatis ad eas)personas instituunt inhabiles & indignas.

A gnas. Quidam etiam ecclesias curam animarum habẽtes ad mensam abbatum spectantes: quarum fructus quandoque clericis secularibus tradunt seu cõcedunt ad firmam clericis ipsis decedentibus suis conferunt clericis, quanquã ipsæ propter hoc ecclesię in veritate nõ vaceut. Nonnulli quoque in ecclesiis monachorum iura ipsorum iniustè sibi appropriant, & de ipsorũ reditibus, vt volunt, ordinãt, ita quòd rectoribus

B earũ non remanet vnde valeant sustentari. Quidam cũ armis & erecto vexillo, molẽdina, & alia bona contra iustitia destruunt exemptorũ, quæ etiam tanto tempore possederunt, quòd de contrario memoria non existit: Mittúntque frequenter ad monasteria suarum ciuitatum, & diœcesum suos cõsanguineos & nepotes, & interdum animalia sua cum custodibus, vt eis de bonis monasteriorũ debeat prouideri: Abbates

C insuper, & priores monasteriorum frequẽter compellunt, vt suis cõsangnineis, & nepotibus monasteriorum suorum seu prioratuũ possessiones concedant in perpetuũ, vel ad tempus, quas quidem concessiones, vel pensiones nos nullas esse volumus ipso iure. Eosdem quoque abbates, & priores quandoque compellunt ad præsentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus ius ob-

tinent

tinent patronatus, & ad monachandũ interdum suos familiares consanguineos, vel nepotes. Frequenter etiam permittunt, & tacitè cõsentiunt, ꝙ in suo dominio temporali per milites vasallos, & ipsorum tẽporales officiales monasteriorum bona mobilia & immobilia per violentiam occupentur, in casibus non permissis à iure, & aliæ variæ iniuriæ personis ecclesiasticis & monasteriorũ hominibus irrogentur. Præterea interdum iniustè abbates, priores, ac alios beneficiatos beneficiis suis priuant, vt sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno prætextu priuilegij, quod asserunt se habere, ꝙ vsq; ad certum tempus fructus beneficiorũ vacãtium possint percipere primi anni: Quibus non cõtenti equos, boues, thesaurum, & alia bona monasteriorum beneficiorum vacantiũ illicitè occupant, quæ essent futuris successoribus reseruanda. Quidam militibus, & aliis potẽtibus dignitatum suarũ reditus, & prouentus vendunt ad exemptos, vt per ipsos empti vicini fortiùs opprimantur, nonnulli etiam indebitè monasteria dirimunt: Alij domos & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant, & detinent occupata: Pluries quoque sine causa iusta impediunt

A pediunt, ne exempti loca sua valeant reparare. Quidam statuta faciunt, per quæ derogatur priuilegiis exemptorum. Et generaliter, quam plures prælati religiosis præsertim exemptis,& priuilegiati in personis,& rebus suis ac iuribus spiritualibus, & temporalibus graues inferunt, contra iustitiam, & eorum priuilegia iniurias, & iacturas. Verum quia vna est regularium & seculariũ prælatorũ & subditorũ exemptorum, & non exẽptorũ vniuersalis ecclesia, extra quã, nullus omnino saluatur, quorum omnium vnus est dominus, vna fides & vnũ baptisma, decet vt omnes, qui eiusdem sunt corporis, vnius etiã sint voluntatis,& sicut fratres adinuicem vinculo charitatis sint adstricti. Decet igitur vt & prælati,& alij tam exempti, quàm non exempti suis iuribus sint contenti, & alter in alterius iniuriam non prosiliat seu iacturam.

C Vniuersis itaque prælatis ecclesiarum præsentis sanctionis edicto districtè præcipiendo mandamus, quatenus ipsi à prædictis grauaminibus omnino cessantes & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exẽptos priuilegiatos,& non exemptos mendicantes,& non mendicantes charitatiuè tractent & foueant,& sua iura,& priulegia inuiolabiliter eis seruent. Et quoniam plus solet

solet timeri,quod specialiter, quàm quod generaliter inhibetur,eisdem prælatis districtissimè inhibemus,vt abbates,priores, & alios religiosos,ne ad sua generalia,vel prouincialia vadãt capitula,impedire quomodolibet non præsumant. A

De priuilegiis,& excessibus priuilegiatorum TIT. VII.

Clemens v.in concilio Vienensi.

Ponit sex casus,in quibus religiosos excommunicat,& absolutionem papæ reseruat: & priuilegijs,& exemptionibus nõ obstantibus eos per ordinarios locorũ denunciari præcipit. Io. And. B

CAP. I.

ELIGIOSI,qui clericis aut laicis sacramentum vnctionis extremę,vel Eucharistię ministrare, matrimoniáve solennizare, non habita super his parœcialis presbyteri licentia speciali,aut qui excommunicatos à canone,præterquàm in casibus à iure expressis,vel priuilegia sedis apostolicæ concessis eisdem,vel à sentẽtiis per statuta prouincialia aut synodalia promulgatis,seu(vt verbis eorum vtamur)à pœna & culpa absoluere quenquam præsumpserint:excommunicationis incurrant sentẽtiam ipso facto per sedem apostolicam duntaxat absol- C

uendi

A uendi, quos etiam locorum ordinarij (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de absolutione ipsorũ eis fuerit facta fides, nullo religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante.

Ponit septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi iubet, & quas prælatis ipsorum imponit, si non satisfecerint. Ioan. And.

B Quibus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ districtius inhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarum prælatis detrahant. Aut etiam retrahant laicos ab ecclesiarum suarum frequentia vel accessu, seu indulgentias pronunciẽt indiscretas. Néve (cum confectionibus testamẽtorum intererunt) à restitutionibus debitis, aut legatis matricibus ecclesiis faciendis retrahant te-

C statores: Nec legata, vel debita, aut malè ablata incerta sibi aut aliis singularibus sui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri seu erogari procurent: Nec etiam in casibus sedi apostolicæ, aut locorum ordinariis reseruatis quenquã absoluere: Aut personas ecclesiasticas, præsertim coram iudicibus delegatis à nobis, suam contra eos iusticiam prosequentes, vexar

vexare indebitè, aut ad loca plura, & præsertim multũ remota cõuenire præsumãt. A

Si qui verò præmissa, vel aliquod de præmissis attentare præsumpserint, per duos menses subiaceant pœnis illis, quæ secundũ eorum regulam, vel statuta pro grauibus criminibus seu culpis eis consueuerunt imponi. Super quibus absque manifesta necessitate cum eis non valeat dispensari. Cæterùm prælati eorum nisi de iis, quæ occasione præmissorum excessuum, ad eos quo- B quomodo peruenerint ecclesiis aut personis ecclesiasticis damnificatis, vel læsis satisfactionem plenariam exhibuerint intra mensem, postquam super hoc fuerint requisiti, suspensionis sententiam vsque ad satisfactionem debitam eoipso incurrant, nõ obstãtibus pręmissis statutis, aut quibuslibet priuilegiis cuiuscunq; tenoris existãt.

Ponit moderationem circa duos primos casus. hoc dicit. Ioan. And. C

Sanè religiosis illis, quibus est ab apostolica sede concessum, vt familiaribus suis domesticis aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus, sacramenta posśint ecclesiastica ministrare: nullum ex præmissis volumus quo ad hoc præiudicium generari.

Idem in eodem.

Archiepiscopi per loca exempta prouinciæ suæ

A *suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt, audiunt diuina, & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis, vel priuilegiatis in aliis nullum fit præiudicium. Ioan. And.* CAP. II.

ARchiepiscopo per quæuis loca exempta suæ prouinciæ facienti transitum, aut ad ea forsan declinanti, vt crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, diuina officia priuatim, vel publicè ibidem
B audiat, & ea etiam in pontificalibus celebret, & faciat in sua præsentia sine pontificalibus celebrari (quouis priuilegio contrario non obstante) sacro approbante cōcilio præsentis constitutionis serie duximus cōcedendum. Simili modo cōcedimus episcopo, vt in locis eisdem suæ diœcesis possit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiā celebrare, & in sua præsentia facere celebrari. Sic tamen, quod prætextu con-
C cessionis huiusmodi, in locis ipsis exemptis, vel circa hoc priuilegiatis, nullam aliam iurisdictionem idem archiepiscopus, vel episcopus exerceat, nec personis exemptis, vel priuilegiatis molestiam inferat, vel grauamen, nullúmque exemptioni, vel priuilegiis eorundem aliud præiudicium generetur, nec ipsis archiepiscopo, vel episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur.

De pœnis TIT. VIII. A

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Percutiens episcopũ,capiens,& banniens, vel hoc mandans,vel ratificans,socius, conciliarius. fautor,& defensator,cum suis posteris, ciuitas in hoc delinquens,& eius officiales,pœnis varijs per concilium puniuntur. Ioan. And.

CAP. I.

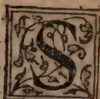

SI QVIS suadente diabolo in hoc sacrilegij genus proruperit, B quòd quemuis pontificem iniuriose,vel temerè percusserit, aut ceperit,seu banniuerit, vel hæc mandauerit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit,vel socius in his fuerit facientis, aut concilium in his dederit,aut fauorem,seu scienter defensauerit eundem: in illis casibus de prædictis, in quibus excommunicationem per iam editos canones non subiret, sit huius nostræ constitutionis authoritate (non ob- C stante quacunque consuetudine, quam reputamus approbante sacro concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percussus,à quo nequeat,nisi per summum põtificem (præterquam in articulo mortis) absolui. A feudis insuper, locationibus, officiis, & beneficiis spiritalibus siue temporalibus,quæ ab ecclesia,cui sic offensus præest

A est episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandem ecclesiam liberè reuertantur. Ipsius filij per masculinam descendentes lineam vsque ad generationem secundam (omni spe dispensationis adempta) reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate, & diœcesi, in quibus idem episcopus præsidet obtinēda. Terra quoque ipsius (dum tamen vltra vnam diœcesim non contineat) vsque ad condignam satisfactionem
B eiusdem. Necnon locus aut loca, in quibus captus episcopus detinebitur quandiu detentio ipsa in eisdem durauerit, ecclesiastico subiaceat interdicto. Quòd si terra eiusdem duas diœceses, vel vltra contineat, diœcesis domicilij principalis ipsius, & illa etiam, in qua fuerit delictum commissum, si sua sit, & duæ aliæ, quæ sub ipso sint eidem loco magis vicinæ, interdicto subiaceat supradicto. Et quia eò maior erit ipsius
C confusio, quò sua fuerit culpa patentior, quousque dignam satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo cōmissum est facinus, necnon ciuitatum, & diœce. vicinarum ecclesias quibuslibet diebus dominicis, & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis excōmunicatus publicè nuncietur. Et cùm absoluendus fuerit, sufficienter & idoneè caueat, ꝙ inferēdæ pœnæ parebit,

& auxiliante domino pœnitentiã peraget A
iniungendam. Ciuitas autem, quæ præmissa, vel eorum aliquod in episcopũ suum commiserit interdicto (donec satisfecerit) subiaceat memorato. Potestas verò, consiliarij, balliuus, scabini, aduocati, consules, rectores, & officiales ipsius, quocunque nomine censeantur, in præmissis culpabiles existentes, similiter excõmunicationis sententiæ, à qua (nisi vt præmittitur) non valeant absolutionis obtinere beneficium, sint B
subiecti. Quæ omnia tanto magis in episcoporum interfectoribus sunt seruanda, quanto in eos seuerior, quàm in præfatos pœna debet exurgere, & grauioris indignationis aculeus desæuire.

Excusat rigorem dicens, quòd grauiores pœnæ deberent imponi. Ioan. And.

Nec super hæc quisquam miretur, quòd præmissa perpetrantibus pœnas non inferimus grauiores: licet enim (quod dicere C
pudet) hæc prohdolor frequenter occurrãt, multisque grassantibus opus esset exemplo, & ex dignitate offensi pœnam metiri deceat offendentis: Episcopi enim dicuntur sanctissimi, Christi legati existunt, spirituales sunt patres, nostrique fratres & coepiscopi, columnæ comprobantur ecclesiæ: quare grauem oporteret esse pœnam culpæ violant

A violantis dignitatem tantæ præeminentiæ adæquandam. Volumus tamen ad præsens in pœnarum exaggeratione temperare rigorem: ad pœnas alias processuri, si proteruitatem delinquentium hoc exposcere videamus.

Repetit ius antiquum de absolutis in mortis articulo, qui sanati reincidunt, si non satisfaciant. Ioan. And.

Sanè si quis in aliquo casuum prædicto-
B rum fuerit ab excommunicationis sententia in mortis articulo absolutus, nisi postquam pristinæ restitutus fuerit sanitati, quam citò commodè poterit conspectui Romani pōtificis se præsentare curauerit, eius mandatum humiliter recepturus, prout iustitia suadebit: in eandem excomunicationis sententiã reincidat ipso facto. Quamuis enim super hoc satis plenè in iure alibi sit prouisum: ne tamen aliquis in hoc ex
C ignorãtia iuris se satagat excusare, hoc expresse præmissis duximus annectendum.

Idem.

Procurantes capi viros ecclesiasticos, vt renũcient beneficijs, vel vt citati non vadant ad curiam: præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrunt, si sint prælati, à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores verò beneficijs sunt priuati: Eandem

pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet: etiam si per prælatos recepta fuerit, vel ratificata. hoc dicit. Ioan. And. A

CAP. II.

MVltorum ad nos grauis querela deduxit, quòd nõnulli obtinentes temporale dominium viros sæpe ecclesiasticos capere, captósque donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad apostolicam sedem ab homine, vel à iure venire ad ipsam valeant, ausu detinere sacrilego non verentur: citatos eosdem in exitu eorum districtuum, vt plurimum capientes. B Considerantes igitur, quantum ex his tam nostro, & apostolicæ sedis honori, quàm personarum ecclesiasticarum quieto, & prospero statui non sine damnata exempli pernicie derogetur: sacro approbante concilio statuimus, vt præter sentẽtiam canonis, quam facientes, & fieri procurantes præmissas incurrere dignoscuntur, procurantes ipsi personæ ecclesiasticæ existentes: à perceptione fructuum ecclesiarũ suarum si fuerint prælati triennio sint suspensi: C Quòd si inferiores extiterint, eoipso obtentis beneficiis sint priuati: Illis pœnam incursuris eandem, qui ne citati (vt præmittitur) ad sedem apostolicam veniant, sed vt se sub obtentu huiusmodi à veniendo excusent à po-

testate

A testate seculari se capi (vt interdum contigisse audiuimus) procurarint. Sanè resignationes beneficiorum modo supradicto extortas (licet à resignantium ipsorum prælatis receptæ, aut ratæ habitæ fuerint) nullius omnino decernimus * esse firmitatis: Locorum ordinariis iniungentes, vt postquam eis constiterit aliquos sibi subiectos pœnã & sententiã incurrisse premissas, ipsas publicare non differant: executioniq; debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

B

*Vide c. abbas. q̃d met. caus. & l. qui in carcerem. ff. q̃d met. caus.

Idem.

Excommunicat religiosos mendicantes transgressores constitutionis Bonifac. de exces. prælat. cap. vno. lib. vj. Item omnes religiosos, qui in sermonibus, vel alibi proferunt aliqua, vt retrahãt à solutione decimarum: quarum solutionem certis diebus, & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: Nisi sint tales, quorum monasteriis, vel ecclesiis, competat percipere decimas. Ioan. And.

Font.

C

CAP. III.

CVpientes eos, quos ad obseruãtiam iurium virtutum præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione pœnarum, quàm adiiciendarum de nouo formidine à temerariis ausibus refrænare, transgressores constitutionis, quæ religiosis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta huc-

uſque mutare, vel ea transferre in alios cu A iuſuis alienationis titulo interdicit. Illos etiam religioſos, qui aliqua vt audientes à decimarum eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, in ſermonibus ſuis, vel alibi proferre præſumunt: excommunicationis ſubiacere ſententiæ decernimus ipſo facto.

Et quia niſi fiat, quod bonum eſt, à malo abſtinere non ſufficit, religioſis omnibus iniungimus ſub obteſtatione diuini iudicij,& interminatione maledictionis æter B næ, vt quoties populo prædicabunt in prima dominica,quarta & vltima quadrageſimæ,& in feſtis aſcenſionis dominicæ, Pentecoſtes, Natiuitatis beati Ioannis baptiſtæ, Aſſumptionis, & Natiuitatis beatiſsimæ virginis Mariæ matris Dei audientes expreſsè ſtudeant informare,ſi ab eccleſiarum rectoribus,vel vicariis,aut loca tenentibus eorundem requiſiti fuerint: Necnon & iis quorum confeſsiones audient conſciē C tiam facere, quòd decimas ſoluere non omittant. Quòd ſi fortè in prædicationibus hoc ipſum ſupradictis diebus ſuadere ſcienter omiſerint, per ſuperiores eorum grauiter arguantur. Quibus etiam ſuperioribus in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus,vt contra taliter omittentes ſtatuta pœnalia faciant ſecundum

quæ

A quæ ſic acriter puniant trãſgreſſores, quòd pœna eorum ſit cæteris in exemplum: Cõſtitutione bonæ memoriæ Gregorij Papæ decimi prædeceſſoris noſtri circa hæc edita in ſuo nihilominus robore duratura.

Qui verò ſcienter poſtpoſuerint confitentibus conſcientiã facere de ſoluendis huiuſmodi decimis, ab officio prædicationis, tamdiu maneant ipſo facto ſuſpenſi, donec confitentibus ipſis (ſi hoc ipſum ſibi dicendi B commodè facultatem habuerint) conſcientiam fecerint: Exinde excommunicationis incurſuri ſententiam ipſo facto, ſi prædicare præſumpſerint prædicta negligẽtia (vt præmittitur) non purgata. Ad religioſos tamen monaſteriorum, vel rectores eccleſiarum decimas percipientium nolumus hoc extendi.

Excommunicat violatores Decreti de ſepult. li. vj. & abſolutiones Papæ reſeruat. h. d. Io. An.

C Sanè temerarios violatores conſtitutionis illius, quæ religioſis & clericis ſecularibus prohibet, ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interpoſita, ſeu alias promittendum inducant vt ſepulturam apud eorum eccleſias eligant vel iam electam vlterius immutent: ſimilem ſententiam (pœna in dicta conſtitutione contenta in ſuo perdurante robore) incurrere volumus

ipso facto ab alio, quàm à sede apostolica A (præterquam in mortis articulo) nullatenus absoluendos: nullis priuilegiis, aut statutis cuiuscunque tenoris existant, super his valituris.

De pœnitentiis & remissionibus TIT. IX.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Damnatis ad mortem hoc petentibus, pœnitentia concedi debet: nec valet contraria consuetudo. Secundo, locorũ ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, Locorum. h.d. Ioan. And. B

CAP. I.

CVM secundum statuta canonica vltimo deputandis supplicio, negari (si petant) non debeat pœnitentiæ sacramentum, abusum damnabilem in quibusdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iusticiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiusmodi desistant abusu hortamur in domino, & obsecramus per viscera misericordiæ Iesu Christi. Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eos ad hoc cùm primùm commodè poterunt diligenter monere, & (si necesse fuerit) ecclesiastica censura cõpellere non omittant. C

Idem

A Idem.

Repetit concilium generale, de quæſtoribus non remittendis, ſine literis apoſtolicis vel diœceſanorum. Et addit per diœceſanos literas apoſtolicas prius examinari. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

Abuſionibus, quas nonnulli eleemoſynarum quæſtores in ſuis proponunt prædicationibus, vt ſimplices decipiant, & aurum ſubtili vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eiſdem: cùm in animarum cedat periculum, & ſcandalum plurimorum, viam (prout eſt nobis poſsibile) præcludere cupientes, iuxta ſtatuta concilij generalis duximus prohibẽdum diſtrictè, ne quæſtores aliqui (niſi apoſtolicas vel diœceſani epiſcopi literas exhibuerint) quomodolibet admittantur, nec permittantur (cùm ſolùm ipſis competat indulgentias ſibi cõceſſas inſinuare populo, & charitatiua poſtulare ſubſidia ſuppliciter ab eodem) vllatenus ipſi populo prædicare, nec aliud exponere, quàm quod in literis continebitur ſupradictis. Literas quoque apoſtolicas diœceſani epiſcopi (ne quid fraudis committi valeat per eaſdem) antequam admittant quæſtores ipſos examinent diligenter.

Ponit octo reprehenſibiles actus quæſtorum, quos

quos fieri prohibet: & contraria priuilegia reuocat. Ioan. And. A

Ad hæc cùm aliqui ex huiusmodi quæstoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatum, non sine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu suo proprio de facto concedant, super votis dispensent, à periuriis, homicidiis, & peccatis aliis sibi confitentes absoluant, malè ablata incerta (data sibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant, tertiam, aut quartam partem de B pœnitentiis iniunctis relaxent, animas tres, vel plures parētum vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de purgatorio (vt asserunt mendaciter) extrahant, & ad gaudia paradisi perducant, benefactoribus locorum, quorum quęstores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos à pœna, & à culpa (vt eorum verbis vtamur) absoluant.

Nos abusus huiusmodi, per quos censu- C ra vilescit ecclesiastica, & clauium ecclesiæ authoritas ducitur in contemptum, omnimode aboleri volentes, Ea per quoscunque quæstores fieri vel attentari decætero, districtius inhibemus: Omnia & singula priuilegia, si qua super pręmissis, vel eorum aliquo sine aliquibus locis, ordinibus vel

pèrsonis

A perſonis queſtorum huiuſmodi quomodocunque conceſſa (ne ipſorum prætextu ſit eis materia, talia vlterius præſumendi) authoritate apoſtolica, quantum ad præmiſſa penitus reuocantes.

Delinquentes quæstores per episcopos puniri præcipit, non obſtantibus priuilegijs. h.d. Io. And.

Quæſtores autem, qui deinceps in præmiſsis, vel aliquo premiſſorum deliquerint, vel alias etiam quibuſcunque ſuis priuilegiis abuſi fuerint, ſic per locorum epiſcopos puniri volumus (nullo prorſus eiſdem quæſtoribus in hac parte priuilegio ſuffragante) quòd à ſuis temerariis auſibus, qui vbique (vt communis habet aſſertio) nimium excreuerunt, pœnæ formidine propenſius compeſcantur.

B

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti

C

TIT. X.

Clemens v. in concilio Vienenſi.

Religioſi etiam exempti violantes interdictum poſitum per ſedem apoſtolicam vel ordinarium loci, vel generalem ceſſationem diuinorum factā per prouinciale concilium, vel eum, qui hoc poſſit, ſeruatam per cathedralem, vel matricem eccleſiā loci, excommunicati ſunt ipſo facto: Non obſtantibus priuilegijs, conuentionibus, conſuetudinibus & ſtat

& statutis:& respicit pendentia. hoc dicit Ioannes Andreas. A

CAP. I.

EX FREQVENTIBVS prælatorum querelis accepimus, & nosipsi experientia certa probauimus, in minoribus constituti, plerunque religiosi nunc patenter excusationibus fucatis,& friuolis innitentes,nunc latenter ecclesiarum suarum ianuis perforatis,aut in eis factis fenestris,seu modis aliis exquisitis non absque damno cathedralium, & parœcialium ecclesiarum, & scandalo plurimorum, dirumpendo neruum ecclesiasticæ disciplinæ, ciuitatum, terrarũ,& aliorũ generalia locorũ interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. Nos igitur in sancta dei ecclesia, cui (disponente domino) præsidemus: quæ quidem vnica est,& vnum deum prædicat atque colit, vnam fidem firmiter & simpliciter confitetur, vniformitatem (quantum commodè possumus)conseruare volentes;circa interdictorum obseruantiam prædictorũ authoritate sedis apostolicæ, vel à locorũ ordinariis positorũ,de fratrũ nostrorũ consilio districtè præcipiendo mãdamus,quatenus religiosi,quicunq; tam exẽpti quàm non exẽpti,cuiuscunque ordinis & conditionis existant

A stant, cum cathedralem vel matricem, seu parœcialem loci ecclesiam illa viderint, aut sciuerint obseruare (non obstantibus quibuscunque appellationibus, antea etiam ad eandem sedem, vel alium, seu alios interiectis, & aliis obiectibus, quibuscunque) absque dolo & fraude cum moderatione tamen decretalis, Alma. inuiolabiliter conseruent. Alioquin non seruantes, excommunicationis sententiæ, hoc ipso volumus

B subiacere. Quod etiam in interdictis, & in cessationibus à diuinis indictis per prouincialium conciliorum statuta, vel ipsorum authoritate, cùm maius sit prouinciale concilium, quàm singularis prælati prouinciæ, ac iudicium integrum, quòd plurimorum sententiis comprobatur, volumus obseruari. In cessationibus verò generalibus à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex con-

C suetudine, vel aliàs capitula, collegia, vel conuentus secularium, aut regularium ecclesiarum sibi vindicant (quia ipsos hoc vnico lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare nolumus, nec debemus) idem intelligimus obseruandum. Ipsi verò sint diligenter attenti, vt statuta Romanorum põtificum prædecessorum nostrorum super his edita, diligenter obseruẽt. Porrò hanc

sanct

ſanctionem ad pendentia trahimus: non A obſtantibus priuilegiis, conuentionibus, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuſlibet, quæ contra præmiſſa, ſeu aliquod præmiſſorum religioſis ipſis in nullo volumus ſuffragari.

Idem.

Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt, tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent, ne publicè excommunicati vel interdicti ſuper hoc per illos, qui miſſas celebrant B moniti eccleſias exeant; & ipſi nominatim moniti, qui non exeunt excommunicati ſunt, & per papam abſoluendi. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. II.

GRauis ad nos prælatorum querela perduxit, quòd nobiles quidam, & domini temporales (terris eorum eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto) nedum in locorum ſuorum capellis, ſed & in collegiatis & aliis inſignium locorum eccleſiis miſſas, & alia C diuina officia publicè, & ſolenniter faciunt celebrari. Ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum (quod eſt deterius) compellentes: hiſque non contenti exceſsibus, per campanarum non ſolùm pulſationē, ſed & voce præconia populos etiam interdictos, vt (interdicti nō obſtante ſententia) ad audiendas miſſas huiuſ

A huiusmodi veniant, faciunt euocari. Nonnulli quoque ipsorum suis plerunque subiectis, ne (licet excommunicationis, vel interdicti sententia publicè sint nodati) de ecclesiis, dum in ipsis missarum celebrantur solennia, instantibus, etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur. Ex quo frequenter contingit, quòd (non sine dei offensa clerique, ac populi scandalo) ipsa missarum solennia remanent inexpleta.

B Ne igitur excessus sic graues excedentium impunitate trahantur ab aliis in exemplum, præsumptores præfatos, qui in locis interdicto suppositis, quenquam decætero diuina celebrare officia, quomodolibet cogere: Aut qui modo prædicto, ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præsertim, vel interdicti ligatos sententia euocare: Seu, qui ne excommunicati publicè, aut interdicti de ecclesiis, dum C in ipsis missarum aguntur solennia, à celebrantibus moniti, vt exeát prohibere: Necnon excommunicatos publicè & interdictos, qui in ipsis ecclesiis nominatim à celebrantibus, vt exeant moniti remanere præsumpserint, excommunicationis sententia (à qua per sedem duntaxat apostolicam possint absolui) sacro approbante concilio innodamus.

X

Idem. A

Fratres minores si tempore interdicti recipiũt in suis ecclesijs ad diuina fratres & sorores tertij ordinis, excommunicati sunt, nec priuilegia iuuant. hoc dicit. Ioan. And. CAP. III.

CVm ex eo, quòd religiosi viri fratres minores in suis recipiunt ecclesiis ad audienda diuina officia tempore interdicti, fratres & sorores de ordine tertio (quem beatus Franciscus instituit) existentes, qui continentes, seu de pœnitentia nuncupantur, scandalum aliorum, qui ab his excluduntur mentibus generetur, censura vilescat ecclesiastica, & minoris authoritatis interdicti sententia reputetur. Eisdem fratribus minoribus districtius inhibemus, ne decætero aliquem, vel aliquos prędictorum (etiam si super hoc, hi vel illi priuilegiis quibuscunque muniti extiterint, quæ ipsis in nullo prorsus, quo ad hoc volumus suffragari) ad diuina in suis ecclesiis tempore interdicti quoquo modo admittant. Quòd si fecerint, eoipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, à qua per aliũ, quàm per Romanum pontificem, vel satisfactione præmissa, per locorum episcopos (quos authoritate apostolica fungi volumus in hac parte) absolutionis beneficium nequeant obtinere.

Idem

A Idem.

Si papa etiam scienter excommunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioan. And.

CAP. IIII.

SI summus pontifex scienter etiam excommunicato participet literis, verbo, osculo, seu alio quouis modo: ipsum per B hoc absoluere nulla ratione censetur, nisi sese velle forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi. Similiter quoque, si quem sub titulo cuiuslibet dignitatis, ex certa etiam scientia, verbo, constitutione, vel literis nominet, honoret, seu quouis alio modo tractet: per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere noui iuris.

C De verborum significatione

TIT. XI.

Clemens v. in concilio Vienensi.

Declaratur in aliquibus ca. Exiit. e. titu. lib. vj. praesertim an fratres minores teneantur ad obseruationem eorum omnium, quae in regula sub verbis imperatiui modi ponuntur: deinde multa inseruntur, ad quae fratres ipsi obligantur. Et consequenter eorum nonem excessibus prolixè

discußis, de electione ministri ipsorum luculentißimè tractatur. CAP. I. A

XIVI de paradiso, dixi rigabo ortum plantationum, ait ille cœlestis agricola, qui verè fons sapientiæ, verbum dei à patre in patre manens genitum ab æterno, nouissimè diebus istis (fabricante sancto spiritu) in vtero virginis caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exemplar se dando cœ- B lestis vitæ, præbēs hominibus semetipsum.

Verùm, quia plerunque mortalis vitæ solicitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu diuertebat: verus noster Salomon in solio militantis ecclesiæ ortum voluptatis inter cæteros quendam fecit, à procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius ac securius vacaretur contemplandis, seruandísque huiusmodi operibus exemplaris in hūc C mundum introiuit ipse, vt rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic ortus siquidem est fratrum minorum sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndique circunclusa, intra se solo contenta deo adornatur abundè, nouellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus dei filius mortificantis

A tis pœnitentiæ myrrham metit cum aromatibus, quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circunfundunt. Hæc est illa cœlestis vitæ forma & regula, quam descripsit ille confessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac seruandam à suis filiis verbo docuit pariter & exemplo. Quia verò dictæ sanctæ regulæ professores, ac æmulatores deuoti, vt & alumni & veri filij tanti patris affectabant,
B sicut & feruenter affectant, ad purum, & ad plenum præmissam regulam firmiter obseruare: Attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem apostolicæ dignitatis, vt certificati per ipsam, cuius pedibus etiam per ipsam regulam sunt subiecti, possent domino (pulsis cunctis dubiis) cum plena
C charitate conscientiæ deseruire. Horum autem piis, ac iustis supplicationibus, plures prædecessores nostri Romani pontifices succesiuè (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea, quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire videbant fratrum conscientiis, ac puræ obseruantiæ status. Verùm, quia plerun-

S. Franc

que vbi culpa non est, eam timere solent A
conscientiæ timoratæ, quæ in via dei quod-
cunque deuium expauescunt, non sunt ad
plenum ex dictis declarationibus dictorum
omnium fratrum conscientiæ quietatæ;
quin circa aliqua ad regulam, ipsorúmque
statum pertinentia, dubitationum in ipsis
fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut
ad aures nostras pluries, & de quàm pluri-
bus in publicis & priuatis consistoriis est
perlatum. Quapropter per ipsos fratres B
nobis extitit humiliter supplicatum, qua-
tenus prædictis dubiis, quæ occurrerunt, &
quæ possunt occurrere in futurum, adhibe-
re opportuna declarationis remedia, de be-
nignitate sedis apostolicæ curaremus.

Nos igitur, cuius animus ab ætate tene-
ra pia deuotione efferbuit ad huiusmodi
professores regulæ, & ad ordinem ipsum
totũ: nunc autem ex cõmuni cura pastora-
lis regiminis, quã immeriti sustinemus, ad C
ipsos fouendos, dulcius & attentius gra-
tiosis fauoribus prosequendos, tanto pro-
uocamur ardentius, quanto frequentius in-
tenta mente reuoluimus fructus vberes,
quos ex eorum exemplari vita & salutari
doctrina toti vniuersali ecclesiæ continuè
cernimus prouenire, tam pia supplican-
tium intentione commoti ad peragendum
dilig

A diligenter quod petitur ſtudia noſtra duximus conuertenda: ipsáque dubia, per plures archiepiſcopos & epiſcopos, & in theologia magiſtros, & alios literatos, prouidos, & diſcretos examinari fecimus diligenter. Cùm igitur in primis ex eo, quòd in dictæ regulæ principio habetur: Regula & vita fratrum minorum, hæc eſt, ſ. domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum euangelium obſeruare, in obedientia viuendo ſine pro-
2 prio, & in caſtitate. Item infra, Finito verò anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare. Item circa finem regulæ, paupertatem, & humilitatem, & ſanctum euangeliũ domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus obſeruemus: Fuit hæſitatum, an fratres eiuſdem ordinis ad omnia, tam præcepta, quàm conſilia euangelij ex profeſsione ſuæ regulæ te-
C neantur. Quibuſdam dicentibus, quod ad omnia, aliis autem aſſerentibus, quòd ad ſola illa tria conſilia, videlicet, viuere in obedientia, in caſtitate, & ſine proprio, & ad ea quæ ſub verbis obligatoriis ponuntur, in regula obligantur: Nos circa hunc articulum prędeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, ipsúmque articulum, quo ad aliquid clarius proſequẽtes dictæ heſita-

tioni duximus respõdendũ,quòd cùm votũ determinatũ cuiuslibet habeat cadere sub certo,vouens regulam nõ potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea cõsilia euangelica quæ in regula non ponuntur. Et quidem beati Francisci conditoris regulæ,hæc probatur fuisse intentio,ex hoc,quòd quædam euangelica consilia in regula posuit aliis prætermissis.Si enim per istud verbũ, Regula & vita fratrum minorũ hæc est.&c. Intendisset eos ad omnia consilia euangelica obligare,superfluè & nugatoriè quædam eorum (suppressis cæteris)in regula expressisset. Cùm autem natura termini restrictiui hoc habeat,quòd sic excludit ab ipso extranea,quòd cuncta ad ipsum pertinentia concludit.*Declaramus & dicimus, quòd dicti fratres nõ solùm ad illa tria vota nudè & absolutè accepta,ex professione suæ regulæ obligantur,sed etiam tenentur ad ea omnia implenda,quæ sunt pertinentia ad hæc tria prædicta,quæ regula ipsa ponit. Nam si ad hæc tria prædicta tantùm præcisè & nudè promittentes se seruare regulam viuendo in obedientia,castitate,& sine proprio,& non etiam ad omnia contenta in regula,quæ hæc tria modificant, arctarentur:pro nihilo & vanè proferrentur hæc verba,Promitto semper hanc regulam

* *Vide l. ob æs. C. de prædijs & alijs rebus min. Bar.in l. serui nomine. ff. de vsuc.l. fina. C.de reuo. don. Bar. l.viros. C.de diuer. off. lib.xij.*

A lam obseruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quòd beatus Franciscus professores huius regulæ, quantum ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa intenderit, æqualiter esse obligatos: quin potius apertè discreuit, quòd quo ad quædam ipsorũ ex vi verbi transgressio est mortalis, & quo ad quædam alia non. Cùm ad quædam ipsorũ verbum apponat precepti, vel æquipollentis eidem, & quo ad aliqua verbis aliis sit cõtentus. Item quia præter ea, quæ expressè verbo præcepti, ac exhortationis, seu monitionis ponuntur in regula: nõnulla verbo imperatiui modi negatiuè vel affirmatiuè apposito inseruntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, vt ad habentia vim præcepti. Et quia (vt intelleximus) nõ minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo,

B (at "bum apponat") — see above

C quòd felicis recordationis Nicola. papa tertius prædecessor noster noscitur declarasse, quòd fratres ipsi ex professione suæ regulæ sunt adstricti ad ea consilia euangelica, quæ in ipsa regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur: & nihilominus ad eorum omnium obseruantiam, quæ in ipsis in eadem regula verbis obligatoriis indicuntur: supplicaue-

runt prædicti fratres, vt ad ipsorum con- A
scientias seruandas declarare, quæ horum
censeri debeant, præceptis æquipollentia ac
obligatoria dignaremur. Nos itaq;, qui
in synceris horum conscientiis delectamur:
attendentes, quòd in iis, quæ animæ salutē
respiciunt, ad vitãdos graues remorsus con
scientiæ pars securior est tenenda: * dici-
mus, quòd licet fratres non ad omniũ, quæ
sub verbis imperatiui modi ponuntur in re
gula sicut ad præceptorum, seu præceptis æ- B
quipollentium obseruantia teneantur. Ex-
pedit tamen ipsis fratribus ad obseruãdam
puritatem regulæ & rigorem, quòd ad ea
sicut ad æquipollentia præcepti se noue-
rint obligatos, quæ hîc inferius annotan-
tur. Vt autem hæc, quæ videri possunt æ-
quipollentia præceptis ex vi verbi, vel sal-
tem ratione materiæ, de qua agitur, seu ex
vtroque sub compendio habeãtur: declara-
mus, quòd illud, quod ponitur in regula, de C
non habendo plures tunicas, quàm vnam
cum caputio, & aliam sine caputio. Item,
de non portandis calceamentis, & de non
equitando extra casum necessitatis. Item,
quòd fratres vilibus induantur. Item, quòd
ieiunare à festo omnium sanctorum vsque
ad natale domini, & in sextis feriis tenean-
tur. Item, quòd clerici faciant diuinũm offi-
cium

* *Ad hæc vide c. cõsilium. & glo. de obser. ieiu. c. iuuenis. de sponsal. c. in lectũ. xxxiij. q. ij.*

Capitula De Fr.

A cium secundum ordinem sanctæ Romanæ ecclesiæ. Item, quòd ministri & custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis solicitam curam gerant. Item, quòd si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alij fratres debent ei seruire. Item quòd fratres non prædicent in episcopatu alicuius episcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum. Item, quòd nullus audeat penitus populo prædicare, nisi à generali mini-
B stro, vel aliis, quibus secundum declarationem prædictam id competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus. Item, quòd fratres qui cognoscerent se non posse præmissam regulam specialiter obseruare, debeant & possint ad suos ministros recurrere. Item, quòd omnia quæ ponuntur in regula ad formam habitus, tam nouitiorum, quàm etiam professorum necnõ ad receptionis modum ac professio-
C nem spectãtia, nisi recipientibus, quo ad habitum nouitiorum (sicut dicit regula) secundum deum aliter videatur. Hæc, inquam, omnia sunt à fratribus, tanquam obligatoria obseruanda. Item ordo communiter sensit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd vbicunque ponitur in regula hoc vocabulũ, teneãtur, obtinet vim præcepti: & obseruari debet à fratribus sicut tale. Cæterum

quia

quia Christi confessor prædictus agendorum,ac seruandorum circa recipiendos ad ordinem ministris & fratribus modũ præbens:dixit in regula,quòd caueant fratres & eorum ministri,ne sint soliciti de rebus suis temporalibus,vt liberè faciant de eis, quicquid ipsis à domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi ministri mittendi eos,ad aliquos deum timentes, si cõsilium requiratur,quorum consilio sua bona pauperibus erogentur. Dubitauerunt & dubitant multi fratrum,an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere si donetur,& si ad dandum personis & conuentibus posſint eos inducere sine culpa:si etiam ad disponendum de distributione rerum talium debeant ipsi ministri,seu fratres dare consilium,vbi ad cõsulendum alij, quàm ex ipsis,ad quos ingressuri mittantur, posſint idonei inueniri. Nos autem considerantes attentè intendisse sanctum Franciscum, suæ regulæ professores, quos fundauerat in maxima paupertate,ab effectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare: vt quantum est ex parte fratrum ipsorum receptio ad ordinem sancta & purisſima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona

eorum

A eorum temporalia, sed ad ipsos tantum diuino seruitio mancipandos: dicimus decætero debere tam ministros, quã fratres cæteros à dictis inductionibus ad sibi dandũ & suasionibus, necnõ & dandis circa distributionem consiliis abstinere: cùm per hoc ad timentes deum status alterius mitti debeant nõ ad fratres, vt verè cunctis pateant, esse, tam salubris instituti patrum studiosi zelatores seduli & perfecti. Cùm verò facere de rebus suis, quod dominus inspirabit, ipsamet regula ingredientibus liberum
B velit esse: non videtur, quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus, & moderaminibus declarationis iam dictæ, si quid de bonis suis intrans, sicut & cæteris pauperibus per modum eleemosynæ liberè velit dare. Cauere tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili præsumi possit sinister oculus contra ipsos. Præ-
C terea cùm dicatur in regula, quòd illi, qui iam promiserunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint. Item, quòd fratres omnes vestimentis vilibus induantur, Nósque prædicta verba declarauimus æquipollere præceptis: volentes hæc determinari plenius, dicimus quãtum ad numerum

rum tunicarum, quòd pluribus vti non licet: nisi in necessitatibus, quæ haberi possunt ex regula, secundum quòd hunc passum memoratus prædecessor noster plenius declarauit: Vilitatem autem vestiũ, tam habitus, quàm interiorum tunicarum illam intelligi debere dicimus, quæ secundum consuetudinem, vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni, & precium vilitatis meritò reputari: non enim quo ad regiones omnes potest determinatus vnus modus in talibus assignari. Huiusmodi etiam vilitatis iudicium ministris & custodibus, seu guardianis duximus committendum, eorum super hoc conscientias onerantes: ita tamẽ, quod seruent in vestibus vilitatem. Quorum etiam ministrorum, custodum, & guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calceamenta portare. Deinde, cum duobus temporibus annotatis in regula scilicet à festo omnium sanctorum, vsque ad natiuitatem domini, & maximè quadragesimæ, in quibus ieiunare tenentur, inseratur in eadem regula: Aliis autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria ieiunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quòd dicti ordinis fratres non tenentur, nisi ex condecẽtia ad alia ieiunia,

quàm

A quàm ad ista, declaramus debere intelligi eos non teneri ad ieiuniũ aliis temporibus, preterquã in ieiuniis ab ecclesia constitutis: non est enim verisimile, quòd vel institutor regulę, vel etiã confirmator absoluere ipsos intẽderit à seruãdis illis ieiuniis, ad quæ de cõmuni statuto ecclesiæ obligantur cæteri Christiani. Porrò cùm dictus sanctus, volẽs fratres suos super omnia à denariis, seu pecunia esse totaliter alienos, præcepit fir-
B miter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiãt per se vel per interpositam personã: istúmque articulum declarãs idẽ prædecessor noster casus & modos posuerit, quibus seruatis à fratribus nõ possint dici, nec debent per se, vel per alium pecuniæ receptatores contra regulã, vel sui ordinis puritatẽ, dicimus fratres teneri cauere summoperè, quòd pro aliis causis, & sub modis aliis, quàm ponat dicti præde-
C cessoris nostri declaratio, ad dãtes pecunias siue deputatos nũcios non recurrant: ne (si secus ab ipsis attentatũ fuerit) trãsgressores præcepti, & regulæ meritò possint dici. Nã vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expresse non conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæstus omnis pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio in ecclesia, vel alibi, cippi vel trunci

ordinati ad offerentium,ſeu donantiũ pecunias reponendas,necnon & quicũque recurſus alius ad pecunias,ſeu habẽtes ipſas, qui per declarationem prædictam nõ conceditur,hæc inquam omnia ſunt eis ſimpliciter interdicta.Cùm etiã recurſus,ad amicos ſpeciales expreſsè tantùm in duobus caſibus,ſecundum regulam concedatur,videlicet,pro neceſsitatibus infirmorum,& fratribus induendis:idque piè & rationabiliter conſiderata neceſsitate vitæ ad alias neceſsitates fratrum pro tempore occurrentes,ceſſantibus eleemoſynis,ſeu etiam ingruentes,ſæpedictus predeceſſor noſter duxerit extendendum:Attendant fratres præfati,quòd pro nullis cauſis aliis,quàm prædictis vel ſimilibus in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiuſmodi:ſiue ſint dantes pecunias,ſeu deputati per ipſos,ſiue nuncij vel depoſitarij,ſeu alio quouis nomine declarationem modi,circa pecuniam integrè ſeruarentur. Denique cùm idem confeſſor ſummè affectauerit ſuæ regulæ profeſſores, totaliter eſſe abſtractos ab affectu & deſiderio terrenorum,& ſpecialiter à pecunia & eius vſu totaliter inexpertos,ſicut probat prohibitio de recipienda pecunia,in regula ſæpius repetita: curare fratres vigilanter neceſſe eſt,quòd cùm ex

cauſis

A causis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit, ad tenentes ipsas quicunque hi fuerint principales, vel nuncij in omnibus sic se gerant, quòd se cunctis ostendant in dictis pecuniis (sicut nec habẽt) penitus nil habere. Quapropter pręcipere, quòd & qualiter pecunia expendatur, computúmque exigere de expensa, eam quomodocunque repetere siue deponere, B aut deponi facere capsulam pecuniæ, vel eius clauem deferre, hos actus & consimiles sibi fratres illicitos esse sciãt. Prædicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederunt, & eos, quos ipsi deputauerunt ad hoc ipsum. Proinde cùm vir sanctus, paupertatis præmissæ in regula modum exprimẽs dixerit in eadem, Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tanquam peregrini & aduenæ in C hoc seculo in paupertate, & humilitate domino famulantes vadant pro eleemosyna cõfidenter. Sicque declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos pontifices hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, quàm etiam in communi, propter quod & rerum omnium concessarum, oblatarum, & donatarum fratribus (quas & quarum vsum facti, scilicet or-

dini vel ipsis fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se, & Romanam ecclesiam receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo vsu facti simplicis: Ad nostrum fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis, quæ remedio credimus indigere, quòd se institui hæredes, non solùm sustinent, sed procurant. Item, quòd redditus annuos recipiunt & interdum in tam notabili quantitate, quòd conuentus habentes totaliter inde viuunt. Item, quòd cùm ipsorum negocia, etiã pro rebus temporalibus in curiis agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad instigandum eosdem se ibidem personaliter repræsentant. Item, quòd executiones vltimarum suscipiunt voluntatum, & gerunt, séque intromittunt quãdoque de vsurarum vel malè ablatorum dispositionibus, seu restitutionibus faciẽdis. Item, quòd alicubi, non solùm excessiuos ortos, sed etiam vineas magnas habent: de quibus tam de oleribus, quàm de vino multum colligitur ad vendendum. Item, quòd temporibus messium, vel vindemiarum sic copiosè granum, & vinum mendicando, vel aliunde emendo colliguntur à fratribus & in cellariis

A riis & granariis recõduntur, quòd per anni residuum, & absque eorum mendicatione possunt transigere vitam suam. Item, quòd ecclesias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quantitate & curiositate figuræ & formæ, ac sumptuositate notabiliter excessiua, sic quòd non videntur habitacula pauperum sed magnatum. Paramẽta etiam ecclesiastica in plerisque locis tam multa habent, & tam notabiliter preciosa, quòd B excedunt in his magnas ecclesias cathedrales. Equos insuper, & arma eis oblata in funeralibus recipiũt indistinctè. Tamen communitas fratrũ & specialiter rectores ipsius ordinis asserebãt, quòd prædicta, seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, quòd & si qui reperiuntur rei in talibus, rigidè puniuntur, necnon contra talia, ne fiant, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorum C fratrum prouidere conscientiis, & cuncta dubia (quantum possibile nobis est) de ipsorum pectoribus remouere, ad prædicta modo qui sequitur respondemus. Cùm enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id, quod exterius agitur, interiorem mentis dispositionem & habitum repræsentet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à temporalibus abstraxerunt, ab omni eo,

quod dictæ expropriationi esset, vel posset A
videri contrarium, abstinere. Quia igitur
in successionibus transit, nõ solum vsus rei:
sed & dominium suo tempore in hæredes.
Fratres autem præfati nihil sibi in speciali
acquirere, vel eorum ordini possunt etiam
in communi. Declarãdo dicimus, quòd successionum huiusmodi, quæ etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad
alia mobilia & immobilia se extendunt
(considerata sui puritate voti) nullatenus B
sunt capaces. Nec licet eis valorem hæreditarium talium, vel tantam earum partem, quòd præsumi posset hoc in fraudem
fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere, quin
potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cúmque annui reditus inter
immobilia censeantur à iure, ac huiusmodi
reditus obtinere paupertati, & mendicitati repugnet, nulla dubitatio est, quòd C
prædictis fratribus reditus quoscunque, sicut & possessiones, vel eorum etiam vsum
(cum eis non reperiatur concessus) recipere
vel habere (conditione cõsiderata ipsorum)
non licet. Amplius cùm non solum quod
malum esse dignoscitur, sed & omne, quod
speciem habet mali sit à viris perfectis specialiter euitandum: Ex talibus autem assistentiis

A stentiis in curiis & instigationibus, cùm de rebus agitur in ipsorum commoda conuertendis, creduntur verisimiliter ex iis, quæ foris patent (de quibus habent homines foris iudicare) in ipsis rebus fratres assistentes aliquid quærere tanquam suum: nullo modo debent huiusmodi voti, & regulæ professores se talibus curiis & litigiosis actibus immiscere, & vt testimonium habeant ab iis, qui foris sunt, & puritati satisfaciant B voti sui, ac euitetur per hoc scandalum proximorum. Verumetiam cùm dicti ordinis fratres, non solùm à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verumetiam à contrectatione qualibet ipsius, & ab ea sint penitus alieni, quemadmodum sæpedictus prædecessor noster in declaratione huiusmodi regulæ planè dixit: Cúmq; dicti ordinis professores pro nulla re temporali possunt in iudicio experiri, prædictis C fratribus non licet, nec competit, quin potius (cõsiderata sui puritate status) debent sibi scire interdictum, quòd huiusmodi executionibus & dispositionibus se exponant: cùm hæc sæpius absque litigio & contrectatione, vel administratione pecuniæ nequeãt expediri. Veruntamen in his exequendis dari consilium ipsorum statui non obsistit, cùm ex hoc ipsis circa bona tẽporalia nulla

iurifdictio,fiue actio in iudicio,fiue difpenfatio tribuatur. Licet verò, non folùm fit licitum, fed & multum conueniens rationi, quòd fratres, qui in laboribus fpiritualibus orationis & ftudij fedulè occupantur, ortos & areas habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem fui, & interdum ad feipfos poft labores huiufmodi corporaliter deducēdos, necnon ad habenda neceffaria ortalicia pro feipfis: habere tamen ortos aliquos, vt colantur, ac olera & alia ortalicia precio diftrahātur,necnon & vineas, repugnat fuæ regulæ,& ordinis puritati,fecundum quod dictus prædeceffor declarauit,ac etiam ordinauit:quòd fi talia ad vfus proximè dictos, vt puta agrum, vel vineam ad colendum, & confimilia fratribus legarentur, per omnem modum fratres à receptione talium abftinerent: cùm etiam præmiffa habere, vt precium fructuum fuis temporibus habeatur, ad naturam & formam prouentuum appropinquet.

Horti. A B C

Rurfus cùm prædictus fanctus tam in exemplis vitæ, quàm verbis regulæ oftenderit fe velle,quòd fratres fui,& filij diuinæ prouidentiæ innitentes,fuos in deum iacerent cogitatus,qui volucres cœli pafcit, quæ non cōgregant in horrea, nec feminant,nec metunt:nō eft verifimile voluiffe ipfum eos

habere

A habere granaria, vel cellaria, vbi quotidianis mendicationibus deberẽt sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco nõ ex timore leui relaxare se debent ad congregationes & conseruationes huiusmodi faciendas: sed tunc tantùm cùm esset multum credibile ex iam expertis, quòd nõ possent vitæ necessaria aliter inuenire. Hoc autem ministrorum, & custodum simul, & separatim in suis administrationibus & custodiis (cùm B guardiani & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu) duximus iudicio relinquẽdum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam quòd cùm vir sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quo ad affectũ pariter & effectum, sicut ferè regula tota clamat, conuenit ipsis, quòd nullo modo deinceps fieri faciant, vel C fieri sustineãt ecclesias, vel alia quæcunque ædificia, quæ (considerato fratrũ inhabitantium numero) excessiua in multitudine & magnitudine debeant reputari: Ideóque volumus, quòd vbique in suo ordine deinceps temperatis & humilibus ædificiis sint contenti, ne huic tantæ paupertati promissæ, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamuis etiam paramenta & vasa

ecclesiastica ad honorē diuini nominis ordinētur, propter quē omnia fecit ipse deus, tamen qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, nō ad manum, nec per illas sibi vult seruiri: quæ suorum seruitorum conditioni & statui dissonarent, propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia in numero, & in magnitudine sufficientia competenter. Superfluitas autem, aut nimia preciositas, vel quæcunque curiositas in his, seu aliis quibuscunque non potest ipsorum professioni, vel statui conuenire: quum enim hæc sapiant thesaurizationem, seu copiam, paupertati tantæ, quo ad humanum iudicium, derogant manifestè. Quapropter præmissa seruari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum verò & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus, & per omnia obseruandum, quod per declarationem prædictam in pecuniariis noscitur eleemosynis definitum. Ex præmissis autem succreuit non parum scrupulosa quæstio inter fratres: videlicet, vtrum ex suæ professione regulæ obligentur ad arctum & tenuem, siue pauperem vsum rerum. Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quòd sicut quo ad dominium re-

rum

A rum habent ex voto abdicationem arctiſſimam, ita ipſis quo ad vſum arctitudo maxima & exilitas eſt indicta. Aliis in contrarium aſſerentibus, quòd ex profeſsione ſua ad nullum vſum pauperem, qui non exprimatur in regula, obligantur: licet teneantur ad vſum moderatum temperantiæ, ſicut & magis ex condecenti, quàm cæteri Chriſtiani. Volentes itaque conſcientiarum prædictorum fratrum prouidere quie-
B ti, & his altercationibus finem dare, declarando dicimus, quòd fratres minores ex profeſsione ſuæ regulæ ſpecialiter obligantur, ad arctos vſus, ſeu pauperes, qui in ipſorum regula continentur, & eo obligationis modo, ſub quo continet, ſeu ponit regula dictos vſus. Dicere autem, ſicut aliqui aſſerere perhibentur, quòd hæreticum ſit tenere vſum pauperem includi vel non includi, ſub voto euangelicæ paupertatis, præ-
C ſumptuoſum & temerarium iudicamus.

Demum, quia ex eo, quòd dicta regula per quos & vbi fieri debeat miniſtri generalis electio tradens, nullam fecit de miniſtrorum prouincialium electione vel inſtitutione penitus mentionem, oriri ſuper hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes poſſe ipſos clarè ac ſecurè procedere in omnibus factis ſuis, declaramus, ſtatuimus

etiam & ordinamus in hac constitutione in A
perpetuum valitura, vt cùm alicui prouinciæ de ministro fuerit prouidendum, ipsius ministri electio penes capitulum prouinciale resideat, quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum facere teneatur. Ipsius autem electionis confirmatio ad ministrum pertineat generalem. Et si quidem ad electionem huiusmodi, per formam scrutinij procedatur (votis in diuersa diuisis) electiones plures in discordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori B
parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione, aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrum de consilio discretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum diligenti examinatione premissa) confirmetur vel etiam infirmetur, prout eis secundum deum visum fuerit expedire. C
Et si fuerit infirmata, ad capitulum prouinciale electio huiusmodi reuertatur. Cæterùm, si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere prætermittat: extunc ministri prouincialis prouisio, ad generalem ministrum liberè deuoluatur. Verum si ministro prædicto & capitulo generalibus ex certa, manifesta

nifesta ac rationabili causa videretur aliquando in prouinciis vltramarinis Hyberniæ, seu Græciæ, seu Romæ, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire ministrum prouincialem per ministrum generalem, cum proborum ordinis consilio potius, quàm per capituli prædicti electionem præfici in prouinciis Hyberniæ, etiam vltramarinis irrefragabiliter: In Ro-
B mana verò vel Græcia, quando minister dictæ prouinciæ moreretur, vel absolueretur citra mare: illa vice seruetur absque dolo, partialitate & fraude (super quo eorũ conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum. In destitutione verò dictorum ministrorum prouincialium, seruari volumus, quòd super hoc hactenus de ipso ordine extiterit obseruatum. Cæ-
C terùm si contingeret eosdem ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciẽdum fuerit per eundem ministrũ vsquequo prouisum fuerit de generali ministro. Porrò, si quid de huiusmo di ministro prouinciali secus attentari fortè cõtigerit, illud ipso facto sit irritũ & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationũ dictorũ

commni

commiſsionis, reſponſionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, conſtitutionum, iudicationum, & voluntatū infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autē &c. A

Idem Clemens quintus.

Determinat & declarat, quid ſignificent hæc verba inſerta in iudicialibus cōmiſsionibus, quæ fiunt à principe vel à iure: ſcilicet, quòd procedatur ſimpliciter & de plano, & ſine ſtrepitu & figura iudicij. Ioan. And.

CAP. II. B

SAepe contingit, quòd cauſas committimus, & in earum aliquibus ſimpliciter, & de plano ac ſine ſtrepitu & figura iudicij procedi mandamus: de quorum ſignificatione verborum à multis contenditur, & qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem dubitationem huiuſmodi (quantum nobis eſt poſsibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt iudex, cui taliter cauſam committimus, C neceſſario libellum non exigat, litis conteſtationem non poſtulet, in tempore etiam feriarum ob neceſsitates hominum indultarum à iure procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem quanto poterit faciat breuiorem, exceptiones, appellationes dilatorias, & fruſtratorias repellendo, partium aduocatorum, & procuratorum

de plano procedere

A torum contentiones & iurgia, testiúmque superfluam multitudinem refrenando.

Non sic tamen iudex litẽ abbreuiet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimæ admittantur. Citationem verò, ac præstationem iuramenti de calumnia vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi intelligimus non excludi. Verùm quia iuxta petitionis formam pronunciatio sequi B debet, pro parte agẽtis, & etiam rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio petitio facienda, siue scriptis, siue verbo: actis tamen continuò (vt super quibus positiones & articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat definitio clarior) inserenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litium, propter partium confessiones, & articulos ad clariorem probationem vsus longæuus in causis C admisit: Nos vsum huiusmodi obseruari volentes, statuimus, vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum simul vtrosque terminum dare possit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta, quibus partes vti volunt in causa post dationem articulorum diem certam, quandocũque sibi videbitur, valeat assignare, eo saluo, quòd vbi remissionem

fionem fieri contingeret; pro testibus producendis possint etiam instrumenta produci assignatione huiusmodi non obstante. Interrogabit etiam partes, siue ad earum instantiam, siue ex officio vbicunque hoc æquitas suadebit. Sententiam verò definitiuam (citatis ad id, licet non peremptoriè partibus) in scriptis, & (prout magis sibi placuerit) stans vel sedens proferat: etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout ex petitione & probatione, & aliis actitatis in causa fuerit faciẽdum. Quæ omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam constitutionem nostram, vel aliàs procedi potest simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, volumus obseruari. Si tamen in præmissis casibus solennis ordo iudiciarius in toto, vel in parte nõ contradicentibus partibus obseruetur, non erit processus propter hoc irritus, nec etiam irritandus. Data Auinioñ. xiij. Kalend. Decembris, Pontificatus nostri, Anno secundo. A B C

Clementinæ constitutiones accuratè castigatæ, cum summarijs admodum familiaribus finiuntur.

Extra

A EXTRAVAGANTES SEV CONSTITVTIONES VIGINTI, A Ioanne papa xxij. editæ.

De electione,& electi potestate.

TIT. I.

B *Electi, qui pro suarum electionum negocio ad curiam venire tenentur, etiam sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere:& licet alibi morentur, nullum eis praeiudicium generatur. facit cle. Ne Romani.§.fin. eo.tit.*

CAP. I.

D ONVS apostolicæ seruitutis superna dispositione vocati ambiguitates, ex C quibus possent ecclesiis dãnosa prouenire dispendia tollere cupientes, de potestatis plenitudine, ac fratrum nostrorum consilio ordinamus, quòd quibuscunque electis, qui ad sedem apostolicam venire, vel mittere tenebantur, ac ipsorum electionũ instructoribus, qui in veniendo ad sedem ipsam,& se præsentando ipsa sede vacante,

vel

vel non vacante seruauerunt tempora à canonibus instituta (dummodo præsentialiter assint in ciuitate Lugdun. vel fuerint Auinione in Kalendis Octobris) vbicunque sede vacăte moram traxerint nullum ipsis, seu eorum iuri præiudicium ex mora interim facta vbilibet generetur, sed eorum iura circa electiones huiusmodi hoc non obstante perinde seruentur illæsa, ac si apud sedem apostolicam moram contraxissent. A

Non obst. prędecessorum nostrorum cōstitutionibus quibuscunque: quibus tamen quo ad alia nullum volumus præiudicium generari. Nulli ergo &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum Lugduni viij. Idus Septembris, Anno primo. B

Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alij, qualiter debeant fructus ipsi diuidi inter ipsum annalia habentem, & beneficiatum: & diuisione facta, cuius sit electio, hac declarat constitutio. Et potuisset poni sub tit. de rescript. vel ne sed. va. vel vt eccl. benefic. vel de verborum signifi. C

CAP. II.

SVscepti regiminis nos cura solicitat, vt quæ in ecclesiis non absque dispendio ministrorum, & cultus detrimento diuini seruari viderimus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus,

Cùm

A Cùm itaque in nonnullis ecclesiis obseruetur, & à longis retro temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus primi vel secundi, aut alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum vacantium in eisdem defuncto vel fabricæ, aut ecclesiis, vel personis habentibus annalia de consuetudine, priuilegio, vel statuto applicantur in totum: ita, quòd illi, qui huiusmodi beneficia canonicè obtinent, & ad quos aliàs de iure fructus B ipsi spectare deberent, nihil inde percipiunt: vnde illud inconueniens sequitur, quòd commodè nequeunt, ad impendendum seruitiũ debitum residere in ecclesiis, in quibus beneficiati existũt. Nos* de illo super his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuum prædictorum perceptione participent, & ecclesiæ debitis seruitiis non fraudentur, præsenti decreto statuimus, de fratrum nostrorum consilio, C quòd illi, qui fructus prædictos sibi hactenus integrè vindicabant ex priuilegio, consuetudine vel statuto, nihil exinde vltra summam, pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in solutione decimæ taxari, prætextu cuiusuis priuilegij, consuetudinis, vel statuti quouis modo percipiant, sed ipsius summæ perceptione duntaxat sint omnino contenti, totali residuo

* *Vide l. fundos C. de omni agro deser. lib. xj.*

prædicta obtinentibus beneficia remanſu- A
ro: niſi forſan illi, qui fructus eoſdem ſoliti fuerant (vt præfertur) cum integritate percipere, pro ſe mallent ipſum habere reſiduum, & obtinentibus ipſa beneficia ſummam dimittere memoratam: quo caſu percipiendi, quod maluerint illis relinquimus optionem: ſic, quòd intra decem dies, poſtquam ſciuerint beneficia ipſa vacare, iis quibus annalia ipſa debentur ex priuilegio, conſuetudine, vel ſtatuto, vel B
ipſorum annalium collectores, quam partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationem, vel illa dimiſſa reſiduum, nulla ſubhaſtatione præmiſſa eligere teneantur. Quam electionem, ſi intra dictos decem dies non fecerint (vt dictum eſt) ex tunc ad eum, cuius eſt beneficium, huius optio vel electio tranſeat ipſo iure. Et hoc in eccleſiis & partibus illis, in quibus beneficia maiora, & alia quæ ad ſolutionem C
decimæ ſunt taxata, volumus obſeruari. in illis verò eccleſiis & partibus, in quibus decimarum taxatio non eſt facta ſeruetur, quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quod * decimam ſoluere conſueuit per medium diuidantur: quorum medietatem habeat is, cui annalium per alterum de prædictis modis perceptio eſt cō-ceſſa

*Aliàs quos.

A cessa. Reliquam verò medietatem percipiat ille, cui beneficium est concessum, pro sustentatione sua, & aliis ecclesiæ oneribus supportandis. Quòd si alter de prædictis præfata medietate noluerit esse contentus, altero contentari volente, pars nolentis transeat ad volentem: * & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio congruè faciens deseruiri, ac eius supportans onera consue-
B ta. Et si quicquam aliquis prædictorum vltra præmissa perceperit, illúdque his, ad quos pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu: eo ipso si episcopus vel superior prælatus fuerit, à pontificalibus & ingressu ecclesiæ sit suspensus. Si autem capitulum, vniuersitas, vel collegium: interdicto se nouerint (donec prædicta cum integritate restituerint) subiacere. Si verò aliqua singularis persona ecclesiastica
C vel mundana id fecerit: excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua non sine restitutione præmissa, præterquam in mortis articulo minimè absoluatur: Non obstantibus quibuscunque priuilegiis vel indulgentiis aut contrariis consuetudinibus & statutis iuramento * confirmatione sedis apostolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis, quæ omnia, quo ad

** Vide l. si totam. ff. de acqui. hære. l. hæc scriptura. §. si. ff. de cõdi. & demon. Fõ.*

** Vide c. cùm non deceat. de electio. li. vj. & in verbo, pacta. Clem. dudũ. de sepul.*

hoc authoritate apostolica reuocamus, & A
nullius deinceps esse volumus firmitatis.
Nulli ergo &c. nostræ constitutionis, reuocationis, cessationis, irritationis & voluntatis &c.

De maioritate & obedientia

TIT. II.

Quia multi assumebant dominium, & se creari faciebant potestates & capitaneos in comitatu Sabinæ & alijs locis hic nominatis, qui sunt de B *patrimonio ecclesiæ Romanæ, inhibetur ne tales decætero assumantur, neque illis tanquam talibus obediatur: & quòd nullus huiusmodi praeminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia sedis apostolicæ. Et si sint aliquæ ciuitates, quæ habeant ius eligendi tales capitaneos per sedem apostolicam confirmandos, vetat papa, quòd ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus præstetur obedientia.*

CAP. VNICVM. C

ECCLESIAE Romanæ suorúmque fidelium dispendia dissimulare non possumus, quin postquã nobis cognita fuerint, aduersus ea opportunis remediis occurramus. Attendentes igitur grauia nocumenta, quæ nonnullis ciuitatibus, terris, castris, intra patrimonium beati Petri in Tuscia comitatum

A tum Sabinæ & terram Arnolphorum constitutis eidem ecclesiæ Romanæ subiectis & personis singularibus eorundem, ex diuersorum tam nobilium, quàm etiam aliorum vsurpato regimine prouenerunt, & volentes super hoc in posterum eorum dispendiis præcauere: Omnibus & singulis comitatibus, seu vniuersitatibus, & singulis personis ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum intra patrimonium comitatum &
B terram prædictos constitutis, in quibus videlicet nobis, seu quibusuis officialibus nostris ius *competit deputandi vel instituendi potestates, capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipse potestatem, capitaneum, dominum rectorem vel defensorem seu quemcũque alium officialem, quocunque nomine censeatur, in ciuitatibus, castris, terris & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vo-
C care vel recipere, retinere aut jam electo vel assumpto, vocato seu recepto, tanquam potestati seu capitaneo, rectori seu defensori vel officiali obedire quoquo modo præsumant: néve taliter electus, assumptus, receptus seu vocatus, huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ, seu defensariæ, aut quodcũque aliud cuiusuis nominis officium recipere, acceptare, assume-

* *Vide c. constantinus. xxvj distin. & xxiij. q. viij. conuenior. de cleric. coniug. c. ex parte. in authenti. quomodo opor. episco. colũ. j. in prin.*

re vel gerere (nisi de nostra & apostolicæ A
sedis licentia speciali) quomodolibet audeat; sed assumptum omnino dimittat. Vbi verò ad communitates seu vniuersitates, & singulares personas ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorũ prædictorum. vel eorum aliquem ius competit eligendi potestatem, capitaneum, dominum vel rectorem seu officialem quemlibet alium, qui per nos seu quosuis officiales nostros debeat aut consueuerit confirmari, ne ante B
debitam confirmationem obtentam ipse, vel earum aliquæ sic electo tanquam potestati seu capitaneo, rectori vel defensori seu officiali in quibusuis obediant, néve taliter electus quousque confirmationem habuerit (vt præfertur) huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ seu defensoriæ, aut cuiusuis alterius nominis officio se immiscere, vel illud gerere, aut exercere quouismodo præsumat, authori- C
tate apostolica districtius inhibemus. Decernentes ex tunc irritum & inane, quicquid contra huiusmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo &c. nostræ inhibitionis; & constitutionis infringere. Datum Auinioni iiij. nonas Augusti, anno secundo.

De præb

A De præbendis & dignitatibus

TIT. III.

Tempore huius cap. obtinentes plures dignitates, personatus, vel beneficia curam animarũ habentia ex dispensatione, virtute illius nõ poterunt retinere, nisi vnũ: & reliqua tenebuntur resignare verbaliter, & realiter corã ordinario sub testimonio publico intra mensem à tempore notitiæ huius ca. nisi fuissent cardinales aut regũ filij. Illi B *autem, qui plura talia sine dispensatione obtinebant, potuerunt vltimũ retinere, reliquis forma præscripta, & sub eodem tempore resignatis. Qui verò deinceps tale habuerit beneficium, si cũ illo secundũ simile receperit, quamprimũ illius possessionẽ habuerit, vel per eum steterit quo minus habeat, primũ quo est ipso iure priuatus, modo prædicto resignare tenetur: aliàs vtrunque perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos, & ad quodcũque beneficiũ habendum. Tandem, qui di-* C *cantur ordinarij, quantum ad præmissa, & quæ sint beneficia curã animarũ habentia hic manifestatur. h. d. hæc extrauagans, quæ est notabilis, & multũ practicabilis, & grauius obligat, quã ca. de multa. eo. tit. in anti. vt patet ad oculum.*

XECRABILIS quorundam tam religiosorum, quàm secularium ambitio, quæ semper plus ambiens eo magis fit insatiabi-

lis quo sibi amplius indulgetur,& improbitas importuna petentium à nobis,& prędecessoribus nostris Romanis pontificibus non tam obtinuisse,quàm extorsisse plerũque noscuntur, quòd vnus interdum etiam ad vnum beneficium ecclesiasticum minus idoneus,in diuersis ecclesiis nedum vicinis, sed etiam ab inuicem longè distantibus, imo nonnunquam in diuersorum regnorum partibus situatis, duas aut tres,aut plures dignitates,personatus, officia seu prioratus,aut diuersa ecclesiastica beneficia curam animarum habentia posśit dispensatiuè(cùm aliàs non liceret de iure communi) recipere, & simul licitè retinere.Vnde inter cætera inconuenientia, subscripta sequuntur,quòd videlicet interdum vnus, qui vnicum, quamuis modicum vix officium implere sufficeret plurimorum sibi vindicet stipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate ac testimonio bonæ famæ pollentibus,qui mendicant,possent abundè sufficere æqua distributione collata, habentibus ipsa paratur vagandi materia, diuinus cultus minuitur,hospitalitas in ipsis beneficiis debita non seruatur. Et dum non sunt sui in vnaquaque regione rectores, ecclesiarum detrahitur commodis & honori,quæ carentes defensorum auxilio in iuribus

suis

A suis, & libertatibus multipliciter collabuntur, & ruinis patent ædificia nobilia quæ magnificentia extruxerat decessorum: & (quod amariùs est dolendum) animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculosè præbetur. Nos itaque tot malis tantísque discriminibus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione aut retentione plurium dignitatum, personatuum,
B officiorum, prioratuum aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacunque forma, vel expresſione verborum à nobis, vel prædictis prædecessoribus cuicunque personæ concessas (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ ecclesiæ, qui circa nos vniuersali ecclesiæ seruiendo singularum ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac regum filiis, qui propter sublimitatem eorum ac generis cla-
C ritatẽ sunt potioris prerogatiua gratiæ attollendi, dũtaxat exceptis) deliberatione super hoc cũ fratribus nostris habita diligẽti, de ipsorũ consilio, & ex certa sciẽtia nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamẽ nostrũ effrenatam circa easdem personas taliũ beneficiorum multitudinẽ refrenemus: ipsiq; impetrantes fructu dispensationum huiusmodi

totaliter non frustrentur. Statuimus itaque & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitima pluritatem huiusmodi dignitatum, personatuū, officiorum aut prioratuū seu beneficiorum, quæ aliàs absque dispēsatione obtinere nequibant, vnum tantum ex dignitatibus, personatibus, officiis, prioratibus, ecclesiis vel beneficiis huiusmodi, quibus cura imminet animarū, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia, vel beneficio sine cura, quæ habere maluerit, prętextu dispensationis sufficiētis circa id eisdē indultæ possint licitè retinere. Quæ tamē teneantur eligere intra mensem numerandū à tempore notitiæ constitutionis istius: cæteris beneficiis cū cura, vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebāt, & quę aliter nō poterāt de iure absq; dispēsatione licitè retinere, quę nos ex tunc vacare decernimus, corā ordinario sub testimonio publico intra idē tempus verbaliter, & realiter cū effectu dimissis: absq; eo quòd ad illa nunquā sine noua collatione ab eo qui facere poterit faciēda redire, aut eorum administrationi se immiscere præsumant: Alioquin tam his, quā aliis omnibus beneficiis, quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterāt (vt præfertur) sint ipso

A ipso iure priuati,& prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinēda. Per hoc autē iis, qui dignitates,personatus, officia, vel alia beneficia,curam animarū habentia ex dispensatione,quæ ius tribuat iuxta nostram moderationem præscriptā obtinent,& alia similia beneficia nostrarū,vel aliàs eorundē prædecessorum authoritate literarū expectant: cum quibus est,vt illa cùm vacauerint recipere,& vnà cū obtentis retinere lici-
B tè valeant dispensatum, nolumus derogari ,quin ea cùm vacabunt, intra dicti temporis spacium posśint eligere, & dimisśis aliis recipere in forma præscripta ac licitè retinere: pœnas similes incursuri, si huius nostræ contraire præsumpserint sanctioni. Porrò, quia quorundam oculos sic auaræ cupiditatis vitium excæcauit, quòd plurima talia beneficia simul absque dispēsatione canonica retinere præsumunt. Nos
C de illis præsenti decreto statuimus, vt omnia & singula beneficia sic detenta,illo tantum retēto,quod vltimò receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica competat ius eisdem, intra tempus, vt præscribitur limitatum,verbo & facto ac sine fraude coram ordinario sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si non fecerint, etiam illo sint ipso iure priuati,

in quo

in quo ius eis aliàs competebat: & inhabiles A
penitus ad quæcunque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur. Qui verò deinceps receperint dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens annexam: si anteà simile beneficium obtinebant, illud (quo ipso iure postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus, quo minus habeant, steterit, priuati noscuntur) absque moræ dispendio B
in ordinariorũ manibus dimittere debeāt pari modo: Alioquin ex tunc sint ipso iure secũdo priuati & nedũ ad sacros suscipiẽdos ordines, quin etiã ad habendũ quodcũque beneficiũ ecclesiasticum inhabiles reputarentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura (vt pręmittitur) vel dimissa nostræ & sedis apostolicę dispositioni de ipsorum fratrũ cõsilio reseruamus: Inhibentes, ne quis pręter Romanũ pontificẽ quacunq; C
sit super hoc authoritate munitus, de huiusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per viam permutationis, vel aliàs innouare quoquomodo præsumat. Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Cæterùm ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis episcopos, in quorum ciuitatibus vel dioe-

ces.

A cesſ.conſiſtunt beneficia ſeu aliquod eorum, quæ debent ſecundum præmiſſa dimitti, aut ipſi, qui ea debent dimittere commorantur, vel eccleſiis cathedralibus vacantibus capitula eorundem: & hi de beneficiis tam dimiſsis, quàm (vt præmittitur) perditis, nos vel apoſtolicam ſedem certificare ſtudeant, quamprimùm commodè poterunt indilatè, vt de illis ſalubriter diſponere valeamus. Quantum autem ad
B modificationem attinet antè factam, illa duntaxat, & non alia beneficia eccleſiaſtica quocunque nomine nuncupentur, curam animarum habere cenſemus, quæ parœcias habent, in quibus eſt animarum cura, non per vicarios perpetuos, ſed per rectores aut miniſtros beneficiorum ipſorum vel illorum temporales vicarios exercenda: necnon & illa, quorum miniſtris ratione beneficiorum huiuſmodi competit viſitare, in-
C quirere, procurationes recipere, ſuſpendere, excommunicare, ſeu ab excommunicationis & ſuſpenſionis ſententiis abſoluere de conſuetudine vel de iure: iuribus aliis de animarum cura loquẽtibus in ſuo robore quo ad cætera permanſuris. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam noſtrarum moderationis, ſtatutorum, conſtitutionum, reſeruationis: inhibitionis, & volunta

luntatum infringere, vel ei ausu temerario A
contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationē omnipotentis dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Auinioni xiij. Kalend. Decembris, anno ij.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis

TIT. IIII.

Executores gratiarū & iudices causarū à se- B
de apostolica deputati, in diœcesibus iam diuisis procedere possunt, sicut ante diuisionem poterant. Et congruè ponitur sub hoc titulo, cùm loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in tit. de conces. præben. lib. vj. patet in c. Executor. c. Si captulo. & c. Si soli. Et potuisset situari sub tit. de rescrip. vel de off. deleg. vel de parœc.

CAP. I.

SEDES apostolica in suis actibus veritatē prosequens, lucē amans, C
libēter euitat nodosæ ambiguitatis inuolucrū, illāmq; sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intendit, vt de illis ita proueniat cōmodum, quòd aliis nō immineat detrimentū. Sanè pridem ad diuini cultus augmentū, & ad salutē populi, quē in nonnullis ciuitatibus ac diœcesibus sic multiplicauit altissimus

A mus, quòd in earũ singulis singulorũ vultus nequibat (vt eũ decet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere salubriter intendentes: in ipsis diœcesibus, quarũ nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceses duximus diuidendas, certas ciuitates, & ecclesias ereximus cathedrales, quarũ singulis, proprias, distinctas & limitatas diœceses iussimus assignari. Verùm quia plures ante ordinationẽ seu diuisionẽ
B nostrã huiusmodi tam à nobis, quàm à prędecessoribus nostris Romanis põti. apostolicas obtinuerũt literas super beneficiis ecclesiasticis in ipsis tunc integris diœces. vacaturis: quarũ nonnullæ restant adhuc executioni mandandæ. Nos amouere volentes cuiusuis dubitationis scrupulũ, qui circa executionem gratiarũ super huiusmodi beneficiis concessarũ posset forsan incidere, & prouidè considerantes attentiùs, quòd per
C ordinationem seu diuisionem nostrã prædictam ius ad rẽ expectantibus dicta beneficia antea cõpetens ex ratione mutari non debet, quin adeò efficax in diuisis diœcesibus maneat, sicut prius erat: authoritate præsentiũ declaramus, quòd omnes, & singulæ gratiæ super beneficiis vacaturis ante diuisionem huiusmodi in ipsis quondam integris diœcesibus à nobis, vel prædictis

præde

prædecessoribus personis quibuscunque cõcessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quàm in aliis diœcesibus decisis ab illis eisdem modo, & forma possint suo ordine * per executores inde datos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionẽ adduci, quibus ante diuisiones sæpefatas poterant, & debebant. A

*Ad hæc vide gl. in tit. de defen. ciuit. §. quæ igitur. co. iij.

Idem etiam declaramus, quo ad literas apostolicas iustitiam continentes: vt videlicet iudices dati per illas in causis quarumlibet personarum, quæ nunc de huiusmodi diœcesibus diuisis existunt, possint iuxta earum tenorem prouidè procedere, ac si dictæ diœceses, de quibus mẽtio in literis eisdẽ habetur, integrè remansissent. Nulli &c. B

Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias personas in iuribus, quæ sibi competebant in ecclesijs integris, quin illa iura percipiant post diuisionem ipsarum, sicut antè soliti erant percipere: quoniam in beneficijs diuisis habet quis eadem iura, quæ habebat in integris. Et hoc cap. sub hoc titu. fuit positum, quoniam declarat præcedens, vt clarè patet. Concor. cap. quia monasterium. de relig. domi. in antiquis. C

CAP. II.

D APOSTOLATVS nostri peruenit auditum, quòd aliquarum ecclesiarũ per nos ab aliis ecclesiis ex certis causis, quæ ad hoc

A hoc noſtrum animum induxerunt, authoritate apoſtolica diuiſarum, prælati & ſubditi capitulis, archidiaconis, & aliis perſonis eccleſiarum, à quibus ſupradictæ eccleſiæ ſunt diuiſæ, multipliciter iniuriari præſumunt, non permittentes eos vti iuriſdictionibus, & iuribus ſuis, ſicut ante diuiſionem huiuſmodi vtebantur. Quia igitur intentionis noſtræ non extitit, nec exiſtit per diuiſionẽ epiſcopatuum eccleſiarũ,
B à quibus diuiſiones factæ ſunt capitulis, archidiaconis, vel aliis perſonis velle aliquatenus derogare, niſi quatenus in diuiſionũ huiuſmodi literis apoſtolicis continetur expreſsè. Nos præſentis authoritate ſtatuti vniuerſis prælatis, capitulis, & aliis quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis eccleſiarum deciſarum, & in cathedrales eccleſias per nos authoritate apoſtolica erectarum præcipimus, & mandamus, ne capitula, archi-
C diaconos, & alios perſonatus, vel dignitates, officia, ſeu beneficia in prædictis primariis eccleſiis obtinentes: quo minus viſitationes exerceant, procurationes recipiant, iuriſdictiones, & iura archidiaconalia, & alia bona obtineāt in prædictis deciſis diœceſibus, ſicut ante diuiſionem huiuſmodi obtinebant, niſi quãtum in diuiſionũ huiuſmodi literis apoſtolicis caueatur expreſsè,

impediant quoquomodo quousque per sedem apostolicam aliud fuerit ordinatum. A

Si enim aliqui contra præsens præceptum agere, vel facere præsumpserint: nos præsumptores tales digna curabimus animaduersione punire. Nulli &c. nostrorum præcepti,& mãdati infringere &c. Datum Auinioñ. v.Kalend.Octobris,Anno v.

Ne sede vacante aliquid innouetur TIT. V. B

Vacante sede imperiali,cùm iurisdictio ad papam deuoluatur, sub pœna excõmunicationis hic prohibetur,quòd nullus tunc nomen vicarij,imperatoris, vel alterius cuiuscunque officij retineat, assumat, resumat,nullúsque ei obediat,vel auxilium præbeat: aliàs excommunicatio in personas, & interdictum interras (nisi intra duos menses resipuerint) profertur. Tandem modus huius processus publicandi exprimitur.h.d.

CAP. VNICVM. C

SI FRATRVM & coepiscoporum nostrorum,& aliorum quorumlibet iura illibata seruari, & ab omni fore dispendio diminutionis extranea cupimus, & ad illud libenter nostræ solicitudinis studiũ adhibemus: multò fortius equidem pro nostris & Romanæ ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus & honoribus

A noribus conſeruandis ex iniuncto nobis officij debito apoſtolicę prouiſionis partes tenemur impendere, ne temporibus noſtris vſurpationis iniuriam ſubeant, aut detrimentum cuiuſuis derogationis incurrant. Sanè in noſtram & fratrum noſtrorum deductum eſt (fama diuulgante) notitiam, quòd licet de iure ſit liquidum, & ab olim fuerit inconcuſsè ſeruatum, quòd vacante imperio ſicut & nũc per obitum quondam
B Henrici Romanorum imperatoris vacaſſe dignoſcitur, quum in illo ad ſecularem iudicem nequeat haberi recurſus, ad ſummũ pontificem, cui in perſona beati Petri terreni ſimul & cœleſtis imperij iura deus ipſe commiſit, imperij prædicti iuriſdictio, regimen & diſpoſitio deuoluuntur, & ea ipſe (durãte ipſius vacatione imperij) per ſe, vel alium ſeu alios exercuiſſe noſcitur in imperio memorato: nonnulli tamen in
C Italiæ partibus poteſtatis & dignitatis faſtigium illicitè ambientes, in noſtrum & Romanæ ſanctæ matris eccleſiæ (quantum in eis eſt) præiudicium euidens, ac diminutionem honoris & iuris, vicariatus ſeu alterius cuiuſcunque nomen officij, quod ipſo imperatore viuente ex ipſius commiſsione gerebant in certis terris, territoriis ſiue locis poſt deceſſum ipſius

absque nostra, vel apostolicæ sedis petita, A
vel obtenta licentia retinere sibi, & nõnulli
etiam de nouo assumere, quod non gesserant, aut gestum anteà posteàque dimissum resumere temerariis ausibus præsumpserunt, quo vel quibus adhuc non verentur abuti, & sub eius, vel eorum colore multa facere, & fecisse noscuntur, quæ in nostram, & ecclesiæ predictæ iniuriam apertè redundant, non abhorrentes per id variis inuolui criminibus, nec diuinæ maiestatis formidantes offensam. Quia igitur error, cui nõ resistitur approbari videtur, & latum pandit delinquentibus sinum, qui eorum peruersis conatibus non resistit: Nos volentes nostris & ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus, & honoribus in hac parte prospicere, & malis ac scandalis, quæ ex retentione, assumptione, seu resumptione huiusmodi orta sunt hactenus, & quę periculosè possent in antea suboriri celeriter obuiare, necnon periculis animarum huiusmodi retinentiū assumentium seu resumentiū nomina, & eis abutentium (vt præfertur) salubriter occurrere cupientes, præsentium authoritate monemus sub excommunicationis pœna omnes, & singulos cuiuscunque status præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis existant, etiam si patriarchali, vel quauis alia superiori

A riori ſiue epiſcopali, vel regia, ſeu alia quacunque præfulgeant dignitate, qui poſt vacationem imperij abſque noſtra, vel ſedis prædictæ licentia huiuſmodi vicarij ſeu cuiuſuis alterius officij nomen vbilibet retinuerunt, aſſumpſerunt, ſeu reſumpſerunt & retinent: & qui aſſument, vel reſument fortaſsis in poſterum, & ſub talis donationis pallio abuſi ſunt, & abutuntur, vel etiã abutentur poteſtate, vel iuriſdictione qua-
B cunque ſeu eius exercitio publicè, vel occultè, quatenus decætero etiam à denominatione huiuſmodi ſeu cuiuſcunq; aſſumptione, reſumptione ac retẽtione prædictis, necnon vſu, poteſtate & exercitio ſupradictis prorſus abſtineant, & omnino deſiſtant. Inhibentes inſuper ſub pœna prædicta omnibus, & ſingulis patriarchis, prælatis, & etiã aliis ſuperioribus ac regibus, ciuitatibus, comitatibus, vniuerſitatibus, capitaneis, po-
C teſtatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, & aliis omnibus cuiuſcunque ſint dignitatis, conditionis aut ſtatus, ne prædictum huiuſmodi nomen, ſeu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes (vt præfertur) aut aſſumentes vel eorum aliqui ſub denominatione, vel titulo huiuſmodi nominum, ſeu procuratores, commiſſarios, iudices, aut vices eorum gerẽtes quocunq;

colore quæsito recipiant, vel admittant, nec A
vt vicariis seu vicario aut officialibus imperij pareant, vel intendant, aut pareri, vel intendi faciant, vel permittant, nec in his eis, vel ei quomodolibet præstent auxilium, cõsilium, vel fauorem. Alioquin in omnes, & singulos patriarchas, prælatos, & superiores, & inferiores reges, & cæteros denominationem prædictam (vt præmissum est) retinentes, assumentes, seu resumẽtes, ac illius
prætextu exercentes quæcunque officia, po- B
testates seu iurisdictiones, & recipiẽtes eos, vt vicarios, vel officiales imperij, aut commissarios eorũ, vt talium, & in parentes seu obedientes eis, vt talibus, aut præstantes in hoc sibi consilium, auxilium vel fauorem, nisi intra duorum mensium spacium à die datæ præsentium numerandum penitus resipuerint, vel se licentia sedis apostolicæ super hoc ostenderint communitos, excõmunicationis in singulares personas, & in ter- C
ras, & loca ipsorum, & quaslibet communitates, vniuersitates, ciuitates, aut villas interdicti sententias de fratrum nostrorũ cõsilio publicè promulgamus: Contra eos nihilominus spiritaliter, & temporaliter grauius processuri, prout inobedientia eorum exegerit, qualitas facti suaserit, & viderimus expedire. Et vt quibuslibet parendi

talibus

A talibus tollatur occaſio: omnes & ſingulos, qui huiuſmodi vicariatus nomen retinentibus, aſſumentibus ſeu reſumentibus iuramento fidelitatis tenentur adſtricti, à iuramento huiuſmodi, quantum ad hoc, de poteſtatis plenitudine abſoluẽtes, authoritate apoſtolica firmiter inhibemus eiſdem, ne talibus, vt vicariis, vel officialibus imperij aliquatenus pareant, vel intendant. Et inſuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes, & colligationes à quibuſcunque ſuper hoc quomodolibet initas, iuramẽto vel quacunque firmitate vallatas omnino diſſoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto proceſſerint, reuocamus: Ac huiuſmodi, & quælibet alia iuramenta quibuſlibet ſuper his præſtita, per quæ poſſet in prędictis noſtris & eccleſię noſtræ prędictæ iuribus derogari, pręſertim cùm iuramentum vinculum iniquitatis eſſe non debeat, relaxamus. Cæterùm vt huiuſmodi proceſſus verius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſeu membranas proceſſum continentes eundem, in eccleſia Auinioneñ. appendi, vel affigi oſtiis ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro præconio, & patenti iudicio publicabunt: Ita quòd omnes & ſinguli, quos proceſſus ipſe contin-

git,& cõtingere poteſt, nullam poſtea poſ- A
ſint excuſationem prætendère, quòd ad eos talis proceſſus non peruenerit, vel ꝙ ignorauerint eundem: cùm non ſit verisimile remanere quo ad ipſos incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinioñ. in domo epiſcopali ij. Kalend. Aprilis, Anno primo.

De voto & voti redemptione

TIT. VI. B

Votum per ſuſceptionem ſacri ordinis ſolennizatum, licet impediat matrimonium ſequens, nõ tamen præcedens: etiam ſi nondum eſſet per carnis copulam conſummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum conſummato: nullus præſumat accipere aliquem de ſacris ordinibus: quod ſi fecerit diſſoluto etiam matrimonio, nec in illo miniſtrare, nec ad ſuperiores aſcendere poterit, C niſi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expreſsè, vel tacitè profiteatur. Eſt autem talis coniugatus ſic ordinatus per diœceſanum monendus, vt religionem ingrediatur, ſi matrimonium nondum eſt conſummatum: quod ſi renuerit, & vxor inſtiterit, compellitur per excommunicationem ad matrimonij conſummationem. hoc dicit. Et eſt caſus notabilis, & qui ſatis efferri non poſſet.

CAP.

A CAP. VNICVM.

NTIQVAE concertationi finem cupiẽtes imponere, ac animarum periculis inde prouenientibus salubriter prouidere, de fratrum nostrorum consilio pręsenti declaramus edicto, quòd licet votum solennizatum per sacri susceptionem ordinis, quãtum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si pòst con-
B tractum fuerit, secundum statuta canonum sit efficax reputandum: ad dissoluendum tamen prius contractum, etiam si per carnis copulam non fuerit consummatum (quum nec iure diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutum) inualidum est censendum. Authoritate apostolica districtius inhibentes, ne quispiam durante matrimonio, nondum etiam consummato aliquem de sacris ordinibus præsumat susci-
C pere, nisi prout sacris canonibus nouerit cõuenire. Quod si secus à quoquam forsitan attentatum fuerit, ordinamus, quòd nec matrimonio soluto in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines prouehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium ecclesiasticũ valeat promoueri. Nisi aliquam de religionibus approbatis (quarum professio ad castitatis custodiam, &

abdicationem temporalium, & sui superioris obedientiam suos professores adstringat) ipsum canonicè contigerit ingredi, ac eius regulam expresse, vel tacitè profiteri: quo casu diœcesanus super præmissis & singulis præmissorum cum eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum, quod obsistat. Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum (si matrimonium consummatum non fuerit) per diœcesanum instanter moneri præcipimus, & induci: quod si forsan renuerit adimplere, ipsum (si sponsa eius institerit) per censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare. Nulli &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Auinioñ. Kalend. Decembris, Anno septimo.

A

B

De religiosis domibus

TIT. VII.

C

Secta & religio fratricellorum, siue beguinorum, qui se dicebant de tertio ordine beati Francisci cassatur, quoniam inter cæteros errores ecclesiastica sacramenta despiciebant. Et sub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, vt nulli decætero talem ritum assumant: & ne episcopi ipsum concedere præsumant. Vide cap. fin. eodem tit. in antiq. & cap. j. eod. tit. lib. vj.

CAP.

CAP. VNICVM.

SANCTA Romana atque vniuersalis ecclesia, cui authore domino, licet immeriti, præsidemus, sicut religiosa & pia vota benigno fauore prosequitur, sic superstitiosos conatus insolentium hominum * detestatur, videlicet ne sub ouina pelle gregem dominicum truculentia lupi rapacis inuadat, sub pietatis imagine virus hereticæ prauitatis obrepat, & sub prætextu cõuersationis angelicæ incautis mentibus spiritus malignus illudat: cuius rei gratia sacris canonibus est interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionẽ inueniat, vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionẽ venire voluerit, ingrediatur vnã de religionibus approbatis. Nonnulli tamen profanæ multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli seu fratres de paupere vita, Bizochi siue Beguini vel aliis nominibus nuncupantur in partibus Italiæ, necnon in insula Siciliensi, comitatu prouinciæ Narboneñ. & Tholosaneñ. ciuitatibus, & diœcesibus, & prouinciis, aliisque diuersis cismarinis & vltramarinis partibus, contra dictos canones habitum nouæ religionis assumere, congregationes & conuenticulas facere, & superiores sibiipsis eligere, quos

* Vide l. qui sub cõditione. ff. de cõdi. institut. l. non erit. §. diuus. ff. de iureiur.

B (margin, beside "uitatis obrepat")

C (margin, beside "Bizochi siue Beguini")

minist

ministros seu custodes vel guardianos aut A
nominibus aliis appellant: plurimos ad eorum sectam recipere, & loca de nouo construere seu constructa recipere, in quibus habitant in communi publicè mendicare (quasi eorum secta foret vna de religionibus per sedem apostolicam approbatis) temeritate damnabili præsumpserunt, & præsumunt etiam incessanter. Et vt ipsorum error veritas, & impietas religio reputetur, plurimi eorum regulam seu ordinem B
fratrum minorum, quem sanctus Franciscus instituit, se profiteri ad literam conseruare confingunt: quanquam in obedientia generalis, vel prouincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur: prætendentes se à sanctæ memoriæ Celestino papa quinto prædecessore nostro huius status seu vitæ priuilegium habuisse: quod tamen etsi ostenderent non valeret, cùm bonæ memoriæ Bonifacius papa octauus prædecessor noster, ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Celestino prædecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuauerit, dictúmque vitæ priuilegiũ non inueniatur per eundem Bonifacium approbatum. Quidam autem eorum dictum habitum, & viuendi ritum à quibusdam C

A dam episcopis seu eorum superioribus, vel aliis ecclesiarum prælatis habuisse profitentur, quos nec eis concedere licuit contra formam concilij generalis: Nonnulli etiam ex ipsis asserentes se esse de tertio ordine beati Francisci pœnitentium vocato, prædictum statum & ritum eorum sub velamine talis nomine satagunt palliare: cum tamen in regula ipsius tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus sit concessus. Et quia in B errorum baratrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt: ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à veritate catholicæ fidei deuiantes, ecclesiastica sacramenta despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare. Cùm itaque talium damnanda temeritas in eiusdem fidei detrimentum, fidelium scandalum, præfati minorum & aliorum ordinum oppro- C brium, & etiam suarum & aliarum animarum perniciem redũdare noscatur, sectam, ritum, & statum huiusmodi non obstantibus præmissis eorum excusationibus, quas friuolas reputamus, & quicquid per eos cõmuniter vel diuisim sub religionis, conuentus, collegij seu congregationis nomine vel colore attentatum extitit, vel existit, de fratrum ipsorum consilio authoritate apostolica

lica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis: & quatenus de facto processerunt de consilio & authoritate præmissis reuocamus omnino, ac perpetuæ prohibitioni subiicimus, & ab ecclesia dei penitus abolemus. Eisdem personis & aliis quibuscunque sub pœna excommunicationis, quam eas (si secus fecerint) incurrere volumus ipso facto, iniungētes expressè, ne statum siue sectam & ritum huiusmodi ab ipsis assumptum sectentur vlterius, vel ipsum de nouo assume re quoquo modo præsumant. Episcopos quoque & eorum superiores & etiam alios prælatos quoscunque, qui prædictis personis vel aliis ritum viuendi & habitum supradictos, præter specialem apostolicæ sedis authoritatem deinceps cōcesserint: prædictæ excommunicationis pœnæ ipso iure decernimus subiacere. dignum est enim, vt adulterinas plantationes, quas non pater cœlestis, sed humanæ temeritatis audacia plantat, apostolici culminis censura diuellat: nec patiatur in agro dominico peruersę congregationis vepres excrescere, cui proprium est (diuina opitulante gratia) virtutes serere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli ergo &c. Datum Auinioñ. iij. Kalend. Ianuarij, Anno ij.

De

De Iudæis & Sarracenis

TIT. VIII.

Vt Petrus filius regis Castellæ pio ductus proposito facilius Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret: lata fuit excommunicationis sententia in omnes prohibita portantes ipsis infidelibus & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor. c. Ita quorundam. &c. Ad liberãdam. eo. tit. in an.

CAP. VNICVM.

OPIOSVS in misericordia dominus, qui de sua abundantia pietatis corda fidelium ad suæ maiestatis obsequia deuotionis ardore succendit, præcordiis dilecti filij nobilis viri Petri infantis nati claræ memoriæ Sanclij regis Castellæ adeo copiosè gratiã cœlestis inspirationis infudit, quòd sibi delectabile reputat propriam exponere in ipsorum prosecutione personam. Pio quidẽ nobilis ipse ductus proposito, tanquã strenuus athleta domini negocium impugnationis perfidorum Agarenorum, à quibus regnũ Granatæ in dei contumeliam detinetur, tutorio nomine, charissimi in Christo filij nostri Alfonsi Castellę regis illustris qui sub teneritudine puerilis ętatis adhuc dignoscitur cõstitutus: assumpsit sub spe cœlestis auxilij feruẽter, & viriliter prosequẽdũ. Cũ igitur omnia

omnia cupiamus obstacula remouere, per A quæ dicti negocij prosecutio posset quomodolibet impediri, vniuersis & singulis cuiuscunque conditionis, præeminentiæ vel status existant, districtius inhibemus, ne arma, equos, ferrum, ligamina, victualia & alia quæcunque prohibita per Romanos pontifices prædecessores nostros, ad terras Aegypti deferri ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium incipiendum à Kal. Aprilis proximè secuturum, quomodolibet deferre præsumant. B Nos enim omnes & singulos, qui ad dictũ regnũ arma, equos, ferrum, ligamina & victualia supradicta & quæcunq; prohibita cõtra tenorẽ huius nostræ prohibitionis deferre præsumpserint, illis pœnis & sententiis, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiacere. Et nihilominus omnes & singulos, qui Sarracenis Granatæ præstabunt (dicti C negocij prosecutione durante) auxilium, consilium, vel fauorem: aut prosecutionem dicti negocij directè vel indirectè, secretè vel publicè impedire, vel turbare fortè præsumpserint: excõmunicationis sententiã incurrere volumus ipso facto. Nulli ergo nostræ inhibitionis, cõstitutionis, & volũtatis &c. Datũ Auinioñ. v. Kalẽd. Martij, Anno j.

De tor

A

De torneamentis

TIT. IX.

Constitutio Clementis in quibusdam regnis torneamenta inhibens sub pœnis excommunicationis & interdicti, hoc reuocatur: & illi, qui huius occasione sentẽtias incurrerant, absoluuntur.

CAP. VNICVM.

VIA in futurorum euentibus sic humani fallitur incertitudo B iudicij, vt quod coniectura probabili ex nunc interdum attenta consideratio vtile pollicetur, reperiri damnosum quandocunque cõtingat: nonnunquam quòd cõsultè statuitur, ex sanioris inspectione iudicij consultius reuocatur. Sanè felicis recordationis Clemens papa quintus, prædecessor noster attentè considerans generale passagium in concilio Vieneñ. pro terræ sanctæ subsidio salu- C briter ordinatum, per torneamenta & hastiludia, siue iuxtas non leuiter impediri: tum quia frequenter sic ipsum passagij negocium prosecuturos exinaniunt, quòd ad eius executionem efficiuntur impotentes: tum quia interdum quamplures à crucis assumptione retrahunt: dum ab illis abstinere (aliis ea exercentibus) erubescunt: torneamenta ipsa & hastiludia, siue iuxtas in

regnis Franciæ, Angliæ, & Alemaniæ, & a- A
liis nonnullis prouinciis, in quibus ea con-
Vide gl. sueuere frequentius exerceri specialiter in
in l. tale terdixit: in facientium ea, vel ad id eis præ-
pactum. stantium opem, consilium, vel consensum,
§. fi. ff. de & illorum etiam in quorum locis, vel distri
pactis. l. ctibus fierent non prohibentium hoc cùm
scire opor- possent, & illorum procedentes ad illa in do
tet. §. fin. mibus suis recipientium, vel commercium
ff. de exc. quomodolibet exercentiũ cum eisdem per-
tut. gl. in sonas excommunicationis, & in terras in- B
verbo, præ terdicti sententias promulgando, absolu- C
fidẽtes. re- tione ab excõmunicatione huiusmodi præ-
putata sin terquam in mortis articulo sedi apostolicæ
gu. cle. j. reseruata. Verùm quoniam (vt intellexi-
de rescri. mus) per sentẽtiam huiusmodi periculum
& l. j. C. animabus ingeritur, & pro eo maximè ne-
de raptor. gocio dicti passagij derogatur: quia non-
virgi. & nulli militari cingulo abstinent, & quia va-
Bald. in care militiæ metu præsertim ipsius senten- C
ea. j. §. si tiæ non præsumunt, propter quod idoneos
quis rusti- & voluntarios ad terræ prędictæ subsidium
cus. de pa. in regnis eisdem contingit pauciores solito
ten. Font. reperiri. Nos ad dilectum filium nobis vi
ri Philippi claræ memoriæ regentis Fran-
ciæ, & Nauarræ regis, & aliorum de domo
regia, necnon quamplurium magnatum &
nobilium, tam in regno Franciæ, quàm a-
liunde considerantium præmissa discrimi-

na rep

a repetitæ supplicationis instantiam, sententias excõmunicationis & interdicti præmissorum supplicationibus inclinati, & ducti considerationibus antedictis, & ex causis etiam rationabilibus aliis in fauorem præfati negocij, de fratrum nostrorum consilio reuocamus: eos, qui propter exercitiũ torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi sententias incurrerunt absoluentes ab illis, & cum eis, qui sic ligati, vel in locis propterea interdictis diuina celebrarunt officia, super irregularitate inde contradicta authoritate apostolica dispensantes. Datum Lugduni xvj. Kalend. Octobris, Anno primo.

De crimine falsi TIT. X.

Falsificantes mõnetam regis Franciæ, & aliorum locorum circumuicinorum aliquo de quatuor modis hic prolixè declaratis, ipso facto excommunicationem incurrunt: à qua absolui non possunt, nisi à papa, præterquam in mortis articulo. De falsificantibus sigillum ipsius regis Franciæ habes ca. Ad audientiam. eo tit. in antiq.

CAP. VNICVM.

RODIENS quasi ex adipe iniquitatis multorum sceleratorum funesta cupiditas eos in perniciẽ pręcipitare conatur, dũ sequi mi-

ſerabilem eius ingluuiem ſatietatis neſciē- A
tem moderamina non verentur: ipſi etenim turpium lucrorum ſe fæcibus immergentes, ambitioſis nexibus inuoluuntur, dei timorem damnabili cæcitate poſtponunt, & quaſi ambulantes in tenebris non vitant excidia perſonarum. Nuper ſiquidem ad noſtri apoſtolatus auditum multorum relatio fide digna perduxit, quòd nonnulli nullam habentes authoritatem iuris, vel conſuetudinem, ſeu priuilegium facien- B
di monetam falſam oſtendunt, & fabricant in regno Franciæ, & locis circumuicinis.

Alij verò monetam falſam ſub vero ſigno chariſsimi in Chriſto filij noſtri Caroli regis Francorum & Nauarræ illuſtris ſtudioſè deprauant, & ex hoc cadit à ſuo recto pondere. Quamplures etiam in locis circũuicinis, quibus de iure, aut conſuetudine, ſeu priuilegio ius competit fabricandi monetam, ſignum proprium monetæ regiæ monetæ ſuæ, quam fabricant imprimere, C
ſeu inſculpere moliuntur, eiuſdem quantitatis & iocunditatis, literarũ figuræ, quam habet moneta regia monetæ ſuæ, quam fabricant, quantũ poſſunt ſimilius, ſpeciem & formam inſculpunt, conſtituunt, & imponunt: & quamuis moneta prædicta eorũ ad vſurpatam ſimilitudinem perducta deficiat

à iuſto

iusto pondere argenti,& solito in regia
moneta,& more,& consuetudine obserua-
o:simplices tamen & populares personæ
nõ habentes inter monetas tantæ similitu-
inis peritiam discernendi,falluntur quoti-
ie ea occasione in vsu monetarũ,recipien-
es monetas falsò assimilatas pro veris.
unt & alij,qui scienter falsas monetas ex-
ra regnum prędictum emunt:& post intra
egnum ipsum eas portant,vendunt & ex-
endunt. Nos igitur attendentes,quòd
dem falsarij & fabricatores monetarũ ta-
ũ,& emptores prædicti per hoc se dignos
aledictione constituunt,eos,qui(vt præ-
iittitur) præmissa moliri, aut fabricare,
ut emere,vel portare ad regnum prædictũ
ienter præsumpserint feli.recor.Clemen-
s papæ quinti prædecessoris nostri vesti-
iis inhærentes, excommunicationis sen-
entia innodamus:absolutione prædictorũ
obis & successoribus nostris, præterquam
mortis articulo, reseruata. Nulli &c.no-
ræ innouationis infringere &c. Datum
uinioñ.v.Nonas Iulij,Anno vj.

De priuilegiis TIT. XI.

Priuilegia,si qua sint,quibus aliqui nobiles ampaniæ & Maritinæ dicebant se munitos ca bannitorum receptationem,hæc constitutio

propter causas hic insertas reuocat & anullat. A

CAP. VNICVM.

D NOSTRI apostolatus peruenit auditum, quòd nonnulli nobiles & communitates intra nostras Campaniæ, Maritinæq; prouincias constituti, asserentes per priuilegia sedis apostolicæ sibi fore concessum, quòd de prouinciis ipsis per rectorem eorũ, qui est pro tempore, vel officiales curiæ rectoris eiusdem banniti in terris, ciuitatibus B castris, & locis eorum morari liberè possint, nec in illis idem rector bannitos ipsos capere valeat: eosdem bannitos in dictis terris, ciuitatibus, castris & locis, non absque derogatione sedis apostolicę manifesta recipiũt, & receptant. Nos igitur, qui beneuoli more patris in prouinciarum ipsarum tranquillitatis, & pacis commodis delectamur: super hoc (prout ad nostrum spectat officiũ) pro communi bono prouinciarum ipsarum C de congruo volentes remedio prouidere, priuilegia supradicta, cuiuscunque tenoris existant, maximè cùm ipsorum prætextu maleficia remaneant in eisdem prouinciis impunita, pandatur ausus excessibus, cultus lædatur iustitiæ: dictique rectoris multipliciter impediatur officium, ac prouinciarum ipsarum status pacis fœdere violato, non

A to, non absque grandi reipublicæ detrimento subuerti posset scandalis, scissuris, ex nũc authoritate apostolica ex certa scientia reuocamus, anullamus, & etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem. Nulli &c. nostræ reuocationis & anullationis, cessationis, irritationis, & cõstitutionis infringere. Data Auinioñ. vij. idus Aug. Anno sexto.

B De pœnis. TIT. XII.

Narratis facinoribus hominum Marchiæ, qui suos rectores & officiales occidere soliti erant, post enumerationem xvij. modorum offensæ, totidem pœnas exprimit; quas incurrent, qui decætero talia præsument: & propter patrum iniquitatem filios à quibuscunque honoribus, & beneficijs tanquam indignos repellit. Concor. ca. ad aures. & cap. in quibusdam. eo. tit. in anti. & cap. felicis. eo. titu. lib. vj. iuncta Clemen. si quis suadente C diabolo. etiam in eod. titu.

CAP. VNICVM.

DIERVM crescente malitia videmus mundũ in deteriora iugiter prolabi, sic (hominũ mẽtes assueta deprauãte nequitia) malis passim cumulũ superaddi, vt & boni, qui aliàs odirẽt virtutis amore delinquere, interdũ cũ peruersis admixti, cõcurrere cũ illis in illici-

tis habeant,& in apertam malitiā prosilire. A
Est enim compescenda malorum audacia, vt saltem pœnæ formidine retrahantur à noxiis, sicque boni sectando virtutem meliores effecti, non cogantur cum illis perire. Sanè vulgaris famæ notoriū publicat, & longè lateque ipsa iniuriosa trāsgressus euidētia manifestat, quòd nonnulli de Marchia Anchonitana prouincia nobis & Romanæ ecclesiæ subiecta, nedum olim temporibus diuersorum prædecessorū nostro- B
rum Romanorum pontificum gressus fidelitatis egressi, declinauerunt ad infidelitatis reprobæ deuium, sed in diebus nō longè præteritis contra nos, & ecclesiam eandem, & dilectum filium Amelium præpositum Bellimontis capellanum nostrū prouinciæ memoratæ rectorem, ceruicem rebellionis erigere præsumpserunt, & in quosdam officiales & familiares suos crudeliter sæuientes, post graues illatas iniurias & reprobro- C
sas cōtumelias irrogatas eisdē, & post bona ipsorū violenta prædatione subtracta, eos cruētę mortis suppliciis in ore gladij tradiderūt: inter quos pars dicitur fuisse nō modica, cui mens sanior inerat, & tantæ temeritatis excessus non leuiter displicebat, sed habuerunt, vel inuiti furori confusæ multitudinis cedere, dum illius nequiuerunt conatib

A natibus obuiare. Nos igitur, vt mali pœnarũ impositionibus grauiũ territi vereantur inantea in cõsimilis erroris inuium relabi, ac boni persistẽtes in sua fidelitate cõstanter non habeant propter illorũ claudicare perfidiam: remediis, quibus possumus præcauere volentes, & animarum suarũ saluti, dictæque prouinciæ pacifico statui paternis affectibus prospicere cupientes: de fratrũ nostrorum cõsilio hac in perpetuum B valitura constitutione sancimus, vt quicunque de prouincia ipsa, vel aliunde in eã prouinciam moram trahens, clericus vel laicus famæ suæ prodigus (ipsius ecclesiæ calcata reuerentia) in hoc sceleris genus irrepserit, quòd rectorẽ, seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus & temporalibus authoritate apostolica præfuerint, vel ipsorum aliquem, aut eorum, vel alicuius ipsorum vicarium, aut iu-C dicem, vel iudices, vel ipsius prouinciæ thesaurariũ, aut locũ tenentem eiusdem (quod absit) occiderit, aut ad offendendum illum, vel illos insecutus extiterit, ceperit, captiuauerit, detinuerit, percusserit, aut etiam vulnerauerit, aut ipsorum aliquid, vel aliàs in locum, vbi moram traxerint, insultum fecerit, aut ipsum, vel ipsos obsederit, sine de suo regimine, vel officio forsan expule-

rit, vel fugauerit, vel socius fuerit facientis, A
aut illũ vel illos bonis aliquibus spoliauerit, vel prouinciæ supradictę alicuius ciuitatis, castri vel loci de prouincia ipsa populũ, communitatem vel vniuersitatem, aut aliquos ex eis, vel quosuis alios de prouincia ipsa directè vel indirectè contra nos, & præfatam ecclesiam, seu rectores, officiales & locum tenentes prædictos, vel ipsorum aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem, seu conspirationem per B
se, vel per alium, seu alios facere, vel procurare præsumpserit, vel ad ea, siue ipsorum aliquod dederit auxilium, consilium, vel fauorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, cuiuscunque conditionis, ordinis, dignitatis aut status, ecclesiastici vel mundani fuerit, etiam si patriarchali vel archiepiscopali, seu episcopali, vel superiori præfulgeat dignitate, perpetuò sit infamis: vt nec ad testimonium vel alios actus legitimos C
admittantur. Sit intestabilis, vt nec testandi liberam habeat factionem, vel ad alicuius bona ex testamento, vel ab intestato vocetur. Nullus ei super quocunque negocio respondere, sed ipse aliis respondere teneatur. Nec quæuis causæ ad audientiam perferantur illius. Nec valeant eius sententiæ, vel processus. Nullus ei in quacunque causa, vel

A ſa, vel negocio patrocinium præſtare præſumat. Nec ipſe ad patrocinandũ aliis admittatur. Inſtrumenta confecta per eum, ſi fortè officium tabellionatus exerceat, nullam habeant firmitatem: ſed potius cum authore damnato damnentur. Dignitatibus, officiis, & beneficiis eccleſiaſticis, vel mundanis, quæ obtinet, quæcunque ſint, & quocunque nomine cenſeantur, ſit eo ipſo priuatus, ac inhabilis, & indignus ad
B ea, & quælibet alia in poſterum obtinenda. Filij eius ad nullos honores eccleſiaſticos, vel mundanos, ad nullas dignitates, vel beneficia eccleſiaſtica, aut officia publica quomodolibet admittantur. Libertatibus & etiam immunitatibus realibus & perſonalibus, priuilegiis & indulgentiis quibuſcunque ſub quacunque forma verborum, ab apoſtolica ſede conceſsis ex tunc penitus careant. Vaſalli & homi-
C nes à iuramento fidelitatis, & alia quauis obligatione, quibus tenentur eidem, ſint penitus abſoluti. Feuda quoque iura, honores, ac officia, & alia quæcunque bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchiæ, & alibi vbicunque à prædicta Romana obtinent eccleſia, ſint eo ipſo penitus confiſcata. Aliis verò feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quæ quibuſcun

buſcunque aliis tenent eccleſiis, ſint eo ipſo A
priuati: quæ ſic ad eaſdem eccleſias liberè
reuertantur, quod de illis earum rectores
pro ſua voluntate diſponant: mobilia verò
bona ipſius concedimus fidelibus occupanda:
Illud nihilominus adiicientes noſtræ
huiuſmodi ſanctioni, vt ſic delinquens excõmunicationis
ſentẽtiæ: Vniuerſitas verò,
ſeu communitas, quæ deliquerit in prædictis,
eiúſque territoriũ & diſtrictus interdicto
eccleſiaſtico ſubiaceãt ipſo facto: A qua B
quidem excommunicationis ſententia nullus
ab alio, quàm à Romano pontifice poſſit
abſolutionis beneficium obtinere, niſi
duntaxat in mortis articulo conſtitutus.

Per hoc autem nõ adimimus ſecularibus poteſtatibus facultatem vtendi legibus cõtra talem, quas aduerſus ſic delinquentem catholici principes ediderũt. Dignũ etenim eſt, vt quos timor dei à malo non reuocat, pœnarũ moles in eos exaggerata compe- C ſcat. Nulli &c. noſtræ functionis, & ſanctionis inſuper &c. Datũ Auinioñ. viij. Kalend. Septembris, Anno iij.

De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti TIT. XIII.

Taxatio gratiarum ſedis apoſtolicæ impetratarum

arum, tam cum clausulis consuetis, quàm non consuetis, hic continetur. Et quot literas quótque dictiones linea complecti debeat, declaratur: ad paupertatẽ respectus habetur. Contra transgressores pœna suspensionis ab officio vsque ad sex mẽses, & quãdoque priuationis imponitur: & vltra illam abbreuiatoribus sententiam excõmunicationis papa comminatur.

CAP. VNICVM.

B VM AD sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ sinum, velut ad matris vbera refertã dulcedine, ac ad Romani pontificis Christi vicarij successorísque Petri clementiam tanquã ad patris plenam prouidentiã pietatem, orbis terratũ, & qui habitant in eo gratiarum spe * asiduè confluant vniuersi, indignum credimus nostris fore temporibus, vt quibus nos, & ecclesia ipsa exuberamus in gratiis, deficiamus in donis: ne murmurãdi inde præstetur occasio, vnde gratitudine necessitas aderat collaudandi: néve scriptura reddat onustũ, quod liberalitas fecerat gratiosum. Qua de re circa literarum nostrarum scripturas, registri quoque nostri, necnon abbreuiatorum Romanæ curiæ notas, illam in taxando volumus moderationem apponi, qua personæ, quibus gratiæ huiusmodi conceduntur se gratias ipsas ab apo.

** Vide Inn. viij. in regu. lxvj. vbi dicit quòd camera apostolica est mater pecuniarũ. Vide eundẽ in reg. xlvj.*

C (margin letter beside "de præstetur occasio")

sede

ſede liberaliter ſentiant conſecutas: ac literarum ipſarum ſcriptoribus regiſtri etiam noſtri notarúmque abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore deſudant, de ſuo labore congruè ſatisfiat. Ad tollendos igitur exceſſus, difficultates, circuitus & anfractus, qui poſſent ex variis literarum apoſtolicarum taxationibus prouenire, ſancimus, vt modus ſubſcriptus in huiuſmodi taxationibus obſeruetur: videlicet quòd litera gratię cum clauſulis cõſuetis ſuper canonicatu, & præbenda, & alio beneficio eccleſiaſtico, cum cura vel ſine cura vacante, vel vacaturo, etiam ſi dignitas, officium, vel perſonatus exiſtat, decem turoneñ. groſsis & non vltra taxetur. Executio verò eiuſdem duodecim turonenſibus & non vltra taxetur: & idem in ſimilibus literis beneficialibus gratioſis, puta ſuper prioratu aliquo, adminiſtratione & huiuſmodi, ac executoriis earundem ſeruari debebit. Si verò eiſdem literis gratiæ, & executoriis earundẽ (vt ſuprà) aliquæ clauſulæ non cõmunes, vel inſolitę apponantur, circa taxationem clauſularum huiuſmodi congruè poterit ſic diſtingui, videlicet quòd nõ habeatur conſideratio in eiſdem maioris, vel minoris gratiæ eius, quod cõceditur, nec quòd ipſius ſint maiores, vel pauciores fru

A fructus,reditus & prouentus,& ex hoc plus minúſve taxetur,ſed habeatur in taxando illa conſideratio ad laborem,vt ſcilicet longior ſcriptura magis,& minus breuior ęſtimetur:hoc tamen circa huiuſmodi clauſulas apponendas addito moderamine in taxando,vt ſi ſcriptura clauſulæ appoſitæ non faciat lineam,nec ipſa clauſula literæ taxationem augmentet. Si verò per ſe, vel ſaltem aliis addita clauſulis faciat lineam,
B in quarta parte Turoñ.groſ.taxetur:& ſic pro qualibet linea huiuſmodi additæ clauſulæ in taxando quarta pars groſſ. Turoñ. addatur,& ſi quid ſuperfuerit,& minus linea,illud ſuperfluum nec taxationem immutet.Lineam autem,quę centum & quinquaginta literas ſeu xxv. continet dictiones,intelligi volumus in hoc caſu:& vt taxatio huiuſmodi(dum exempla ponuntur) quodammodo procedat, inſerta illa clau-
C ſula, Verùm ne ſub eo prætextu &c.quæ quatuor continet lineas,vno Turoñ.groſſo taxetur,Illa etiam clauſula,Præbendam verò ac dignitatem, quæ cum acceptatione reſeruat, quæ quatuor & paulò plus continet lineas, vno Turoñ.groſſo taxetur:& in ſimilibus clauſulis additis ſecundum linearum numerum idem fiant. Eandem taxationem, cum moderamine antedicto, quo

quo ad præfatas literas in registro nostro A
seruari volumus,cùm fuerint registrandæ.
Eandem etiam taxationem quo ad præfatarũ literarum notas,scilicet gratiæ cũ antedicto numero abbreuiatores obseruent.
De executoriis verò huiusmodi gratiarum abbreuiatores ipsi,etiã si clausulæ nõ communes,vel insolitæ apponantur,eisdẽ duos tantum recipiant Turoneñ. Hoc licet sic in taxatione prædictarum literarum obseruari velimus,in forma tamen pauperũ de- B
ferri volumus,paupertati,& nostram taxationem in illa,videlicet octo Turoñ.grosſ. inuiolabiliter obseruari:nam beatum fore virum,qui super pauperem,& egenum intelligit,verbis propheticis edocemur. Circa taxationem autem literarũ,quæ per audientiam transeunt,nihil ad præsens aliud duximus ordinandũ:sed rationabilis modus obseruetur in illis,qui solitus est hactenus obseruari:maximè secundum taxatio- C
nem literarum ipsarum,quæ in libro prouinciali inuenitur esse conscripta.In quarũ taxationibus literarum ex causis rationabilibus sustinemus,vt Turoneñ.grosſ.quãdiu scilicet Romana curia extiterit citra montes Romanino succedat.Cęterùm vbicunque de Turoneñ.grosſ.in taxationibus prælibatis fit mentio: intelligi volumus,
quan

A quandiu curia fuerit citra montes. Si verò vltra montes, Romæ scilicet, vel in aliis locis, vel Italiæ partibus curia ipsa constiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turoneñ. ponatur. Ad hæc prędictæ nostræ adiicimus sanctioni, vt si forsan (quod quandoque contingit) eueniat, videlicet, quòd non culpa, negligentia, vel defectu scriptoris, vel ex ignorantiæ cæcitate, aut torpore desidiæ, vel ex occupatione, distractione, aut
B alia quauis occasione abbreuiatoris, qui notam, ex qua litera grossa procedit ineptè formauerat, eadem grossa literis gratis fuerit rescribenda: hoc ipsi scriptori, vel illi, cuius litera huiusmodi fuerit rescribenda non noceat, sed abbreuiatori debeat imputari, in tantum, vt eidem scriptori abbreuiator ipse satisfaciat integrè: iuxta taxationem eiusdem grossæ literæ rescribendæ. Cæterùm vt prædicta, quæ à nobis pro vtilitate
C publica sunt instituta salubriter, eò diligentiores sui obseruatores inueniant, quo trãsgressores ipsorum maiori nouerint se pœna percelli: statuimus, vt prefati omnes, & singuli tam literarum nostrarum, quàm registri nostri scriptores, quàm abbreuiatores notarum ipsarum (quibus etiam abbreuiatoribus specialiter vltra infra scriptas pœnas, quatenus prædictas taxationes obser-

uent sub excommunicationis pœna manda- A mus) qui contra premissa fecerint plus scilicet præfatas nostras beneficiales literas, vel notas ipsarum, vel earundem in dicto registro scripturas taxando, exigendo vel recipiendo pro ipsis, quàm superius sit taxatum: vsque ad semestre tempus officio, in quo sic deliquerint sint eoipso suspensi. Et si secundò deliquerint in eodem, ipso facto eodem officio (quod quantum in ipsis fuerat, maculare conati sunt) perpetuò se pri- B uatos agnoscant. Nulli ergo liceat, &c. Datum Auinioñ. iiij. Idus Decemb. Pontificatus nostri, Anno primo.

De verborum significatione

TIT. XIIII.

Cùm fratres minores indumentis vilibus secundum eorum regulam debeant indui, de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit iudicio supe- C riorum, præcipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos & nouitatis plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur, si in hoc superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria, & cellaria pro necessarijs ad victum colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obe

A ad obedientiam, quam dicit paupertati, & castitati esse præferendam. hoc dicit. & est valde notabilis. Concor. c. Exijt qui seminat. eo. titu. lib. vj. & Cle. exiui de paradiso. eo. tit.

CAP. I.

QVORVNDAM exigit cçcæ scrupulositatis ambiguũ, ac ipsorũ quodammodo indocta scientia (ne dixerimus, quòd irreligiosa horum sit vana, & in hoc superstitiosa reli-*B* gio) vt dum suis mauult temerè sub conscientiæ velamento conceptibus, quàm prçlatorum ordinis sui cum obedientiæ merito prouidè inhærere sententiis, nos post prædecessorum nostrorum, & præsertim felicis recordationis Nicolai papæ quarti, ac piæ memoriç Clementis quinti, Roma. Pontific. super intellectu & obseruantia regulæ ordinis fratrum minorum, declarationes salubriter editas, solidas quidem & claras, & *C* lucidas, multáque maturitate digestas, nostras domino fauente indubias ipsorũ prædecessorum declarationibus declarationes adiungamus: sicque dies diei eructet verbũ, & nox nocti scientiã manifestet, ne perperã paucorum dicti ordinis fratrũ (quod absit) inscitia, recta ipsarum declarationum verba conuertens in deuium, illáque suis eis profectò contraria accommodans sensibus

ingrata deo, superioribus contumax, præfato ordini detrahens, odiosa confratribus, vnionem scindens, si valeat reddatur, ac graue in populo scandalum allatura, quin potius (vt nostra vehemẽter flagitat intentio) antedictis profugatis incommodis, hæc sancta minorum fratrum religio, ad quam iamdudum (cùm minor nos gradus haberet) dilectionis, & deuotionis feruor incanduit, nunc verò post susceptum à nobis apostolicæ seruitutis iugum, ad illius religionis gubernationem, protectionem, defensionémque interius exteriúsque propiciam pastoralis curæ solicitudo nos angit, paternæ cogit prouidentiæ debitum, ac internæ charitatis zelus accendit, quieta pace gaudeat, sancto proficiat ocio in numero ac merito, quàm & plurimum augeatur, blandéque in redeuntium filiorum suæ scilicet professionis ruat oscula, mactet vitulum, eorúmque liberis, & sedula corruat in amplexus, profectò quum ipsius religionis odor trahat, charitas attrahat, scientia lucidet, oratio mereatur, quæ in conualle lachrymarum huius scilicet mundi miseria, vel cordis cõtritione, & humiliatione purissima ascensiones in corde suo disposuit, vt non solùm in virtutem de virtute proficiat, sed in eisdem virtutibus permanens, quasi quibusdam

A dam harum ad profectionem tendentibus gradibus de die in diẽ facta se melior ascẽdat in altius, terrena despiciat, ac cœlestia complectatur: sicque tandem diuino numine collocata in patria, tantò deum secũdum huius sanctæ ascensionis gradus cognoscat apertius, quantò nunc in huius peregrinationis angustiis illos conscenderit altiores. nam secundum Dauid prophetam eximium, dum sanctam ecclesiam deus su-
B scipiet, in eius gradibus dignoscetur. Quapropter talibus incommodis tãtísque eiusdem ordinis excitati periculis, ac ad illa salubribus, & opportunis per eiusdem sedis prouidentiã circũspectam adhibendis summouenda remediis, nostræ solicitudinis studium conuertentes ad dei laudem, beati Francisci præconium, eiúsque præfati ordinis pacem, cõsolationémque fidelium, necnon minus cautis minúsque habentibus in-
C obediendi, vel euagandi occasionis subducendam materiam ad trepidandum vbi timor nõ aderat, scrupulosam caliginem detergendam, eósque suauiter deducendos, vt filios ad ipsius religionis gremiũ velut matris. Diligenti super his perscrutatione & matura deliberatione præhabitis de fratrũ nostrorum cõsilio infrascriptas declarationes, commissiones, ordinationes, & præce-

pta, quæ inferius inseruntur, duximus adiungenda. In primis cùm dicatur in regula, quòd illi, qui promiserunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint. Item quòd fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & super prædictorum verborum sensu à præfatis predecessoribus nostris Nicolao & Clemente declarationes (vt præmittitur) limpidæ emanarunt: dictúsq; Clemens huius vilitatis iudicium, ministris, custodibus seu gardianis ordinis prædicti duxerit committendum, eorum super hoc conscientias onerando: nec ob hoc in quibusdam ex fratribus antedicti ordinis volentibus plus sapere quàm oportet sapere, nouarum adinuentiones ambiguitatũ cessauere quamplurimæ: vel non omnino non vetustarum explicatio quæstionum, tam videlicet super lõgitudine & latitudine, quàm grossitie & subtilitate, forma & figura vestimentorum ipsorum: quinimo adeò huiusmodi adinuentiones & quæstiones propria excreuere licentia, vt ex eisdem fratribus aliqui habitus propterea curtos, strictos, inusitatos & squalidos, nouitate plenos ac dissidij non ignaros, cum à communitate ordinis discreparent, assumerent, nec eos ad ministrorum, custodum, gardiano-

rum

A rum eorundem mandatum requisiti deponerent, nec alios prout eiusdem ordinis cõmunitas deferebat habitus, iuxta eorũdem ministrorũ, custodum, & gardianorum arbitrium ducerent resumendos, dicentes in hoc eorundem prælatorum suorum nõ parendum fore arbitrio: cùm & suum sic despectum regularem & cruciformem assererent: cæterorum verò superfluum habitum irregularémque censerent: Nec huic eorum B opinioni præfati Clem. declarationem sæpius repetitam obesse. Nam licet ministris, custodibus & gardianis prefatis vestium vilitatis detur in illa iudiciũ, tamen inibi consequenter adiungitur: ita tamen, quòd vilitatem in vestibus seruent, præsertim cùm & in declaratione prædicti Nicolai dicatur, quod semper in eisdem fratribus & eorum actibus paupertas sancta reluceat, prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta: ac constitu C tionibus eiusdem ordinis generalibus caueatur (vt asserũt) quòd in omnibus, quæ ad habitum fratrum spectant, reluceat semper asperitas, vilitas, & paupertas. vnde cùm nec paupertatis, vel vilitatis oblatæ per ministros, custodes, & gardianos vestes existerẽt, nec ipsorum superiorum ordinis sui in deponendo vestes, quas gererẽt, nec in reassumendo, quas darent sequi iudiciũ vllatenus

Vide l.si tenebantur generali ministro & cæteris A
verò.§.de fratribus, qui pro cõmunitate eiusdem or-
viro. in dinis aderant suis rationibus (quas breuita-
vij. fallen tis causa omittimus) contrarium asserenti-
tia.ff. sol. bus ex aduerso prout hæc & alia hincinde
mat. & l. corã nobis & eisdem fratribus nostris scri-
ij.C. de no pto lecta, verbóque fuere proposita, ac etiã
xal. act. coram aliquibus ex fratribus nostris prædi-
Bar.l.oẽs ctis super hoc deputatis à nobis præsertim
vj.q.prin per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in
cipali. ff. prædictis communitatibus aduersabantur B
de iusti.et eisdem fuerunt pluries repetita.* Quocir-
iur. Pa ca nos seriosius rationibus prędictis auditis
nor.c. soli.& aliis illisque plenius intellectis volentes
te.j.co.de perpetuum præfato finem dare negocio, de
maior & prædictorum fratrum nostrorum consilio
obed. Fõt. declaramus & dicimus, quòd quum (sicut præτangitur) dicatur in regula, quòd fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & cùm vilitatem huiusmodi vestium, tam habitus* quàm interiorum tunicarum illam C præfatus Clemens intelligi debere decreuerit, quæ secundum consuetudinẽ vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni & precium vilitas meritò reputari, atque consequenter huius vilitatis iudicium ministris, custodibus, seu gardianis prædictis (ipsorum super hoc conscientias onerando) duxerit committendum: prout

in eiusd

A in eiusdem Clementis literis super hoc confectis plenius continetur: in eorundem ministrorum, custodum, seu gardianorum eodem modo iudicium est relictum. Nósque nihilominus præfatorum ministrorum, custodum & gardianorum iudicio præsentiũ authoritate committimus determinare, videlicet arbitrari atque præcipere: cuius longitudinis & latitudinis, grossitiei & subtilitatis, formæ siue figuræ atque similium B accidentium esse debeant, tam habitus, ipsorúmque caputia, quàm interiores tunicæ, quibus fratres omnes minores dicti ordinis induuntur, ac insuper cuius quantæque vilitatis indui eos ipsis vestimentis oporteat, & an in vestimentis huiusmodi secundum regulam & declarationes eorundem prædecessorum nostrorum & præfatas ordinis constitutiones, reluceat asperitas, vilitas & paupertas: vtrúmne quantum ad colorem, C vilitatem, paupertatem quoque, ac cætera accidentia supradicta fratres vestimentis induantur, vt debent: super quibus eorundem ministrorum, custodum, & gardianorum conscientias oneramus: Statuentes & districtè percipiendo mandantes, quòd in prędictis & his similibus eorum arbitrium, determinationem siue iudicium, generalis quidem in totius ordinis: prouincialium

*Vide l.si vero.§.de viro. in vij. fallentia.ff.sol. mat. & l. ij.C.de no xal. act. Bar.l.oẽs vj.q.principali. ff. de iusti.et iur. Panor.c.soli te.j.co.de maior. & obed.Fõt.

tenebantur * generali ministro & cæteris A fratribus, qui pro cõmunitate eiusdem ordinis aderant suis rationibus (quas breuitatis causa omittimus) contrarium asserentibus ex aduerso prout hæc & alia hincinde corã nobis & eisdem fratribus nostris scripto lecta, verbóque fuere proposita, ac etiã coram aliquibus ex fratribus nostris prædictis super hoc deputatis à nobis præsertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis communitatibus aduersabantur B eisdem fuerunt pluries repetita.* Quocirca nos seriosius rationibus prędictis auditis & aliis illisque plenius intellectis volentes perpetuum præfato finem dare negocio, de prædictorum fratrum nostrorum consilio declaramus & dicimus, quòd quum (sicut prætangitur) dicatur in regula, quòd fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & cùm vilitatem huiusmodi vestium, tam habitus* quàm interiorum tunicarum illam C præfatus Clemens intelligi debere decreuerit, quæ secundum consuetudinẽ vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni & precium vilitas meritò reputari, atque consequenter huius vilitatis iudicium ministris, custodibus, seu gardianis prædictis (ipsorum super hoc conscientias onerando) duxerit committendum: prout in eiusd

A in eiusdem Clementis literis super hoc confectis plenius continetur: in eorundem ministrorum, custodum, seu gardianorum eodem modo iudicium est relictum. Nósque nihilominus præfatorum ministrorum, custodum & gardianorum iudicio præsentiū authoritate committimus determinare, videlicet arbitrari atque præcipere: cuius lon gitudinis & latitudinis, grossitiei & subtilitatis, formæ siue figuræ atque similium B accidentium esse debeant, tam habitus, ipsorúmque caputia, quàm interiores tunicæ, quibus fratres omnes minores dicti ordinis induuntur, ac insuper cuius quantæque vilitatis indui eos ipsis vestimentis oporteat, & an in vestimentis huiusmodi secundum regulam & declarationes eorundem prædecessorum nostrorum & præfatas ordinis constitutiones, reluceat asperitas, vilitas & paupertas: vtrúmne quantum ad colorem, C vilitatem, paupertatem quoque, ac cætera accidentia supradicta fratres vestimentis induantur, vt debent: super quibus eorundem ministrorum, custodum, & gardianorum conscientias oneramus: Statuentes & districtè percipiendo mandantes, quòd in prędictis & his similibus eorum arbitrium, determinationem siue iudicium, generalis quidem in totius ordinis: prouincialium

verò in prouinciam miniſtrorum ac custo- A
dum,& gardianorum adminiſtrationibus,
cuſtodiis ac gardianis ſiue conſimilibus or-
dinis memorati commiſsis eiſdem fratres
omnes & ſinguli ſequi omnimodè illiſque
parere per omnia teneantur. Ac inſuper ꝙ
illorum ſequẽdo arbitrium determinatio-
nem ſiue iudicium illiſque parendo nec ſint
nec dici poſsint vel debeant, nec ipſi ſeipſos
autument ſuæ regulæ vel conſtitutionum
ſui ordinis tranſgreſſores, maximè cùm nec B
expreſsè vel determinatè in prædicta fratrũ
minorum dicatur regula vel declarationi-
bus antè dictis, quantæ longitudinis, quan-
tæ latitudinis, quantæ groſsitiei vel ſubtili-
tatis, qualis formę, qualiſve figuræ huiuſmo
di debeant eſſe veſtes, ſicut nec qualis quan
tæque vilitatis eas eſſe oporteat exprimitur
in eadem: ſicque quodammodo eadem vr-
gen.e neceſsitate, æquitate non impari, ve-
ro ſenſu, vero id regulæ ſuadentibus intel- C
lectu, eiuſdem Clementis inhærentes veſti-
giis prefatorum miniſtrorum, cuſtodum, &
gardianorum in prædictis horúmque ſimi-
libus fore iudicium, declarare cõpellimur,
illáque eis (vt prædicitur) committere inui-
tamur. Non enim particularium omnium
certa poteſt ~~dari ſciẽtia, neque eorum~~ (cùm
infinita ſint) cõtingit fieri diſciplinam, non
ars

A ars, non regula circunstantias singulas accidentiáque cuncta complectitur: habent in illis minores maioribus obsequi illísque intendere, non in certis solùm, verumetiam in dubiis: & in certis præsunt artibus, quibus obediant, præsunt regulis singulis, quibus obtemperent disciplinis, vt illarum finis egregius debitis obsequentium ministeriis subsequatur. Sic iudicans cuncta rimatur & discutit, leges casibus applicat, ca-
B nonum decreta secernit: sic morbis aggrauatus medicum, sic virtus constans in medio sapientiæ prudentémque deposcit: ne si quisque regatur, vt appetit, confestim corruat, vt non quærit, neque taliter conuiuentibus non ordo sed horror inhabitet: assit (quod absit) discordia religans religio relegetur: sententiæ nanque variantur, vt capita, & crescit in stolidis opinionibus phantasia. Eodem modo eisdémque quodam-
C modo rationibus inuitati, cùm prefatorum ministrorũ, vel custodum sub certa forma: simul scilicet & separatim in suis administrationibus & custodiis, cùm * gardiani ei duorũ de conuentu loci discretorũ sacerdotum & antiquorũ in ordine fratrum consilio & assensu præfatus Clemẽs iudicio duxerit relinquẽdũ, an sit multũ credibile ex iam expertis, quòd fratres ipsi absque granariis

* *Vide Bar. in l.* j. § *si plures. ff. de insti. Ioã. And. &*

& cella

post eum Albe. in re. nullus ex consi- lio. de re. iur. li. vj. & gl. po- sitam in cle. exiui. §. rursus

& cellariis non possint vitæ necessaria inuenire: quo casu granaria & cellaria, congregationes & conseruationes huiusmodi eis ipse concessit, prout in prædictis eiusdẽ Clementis literis plenius continetur. Nos de prædictorum fratrum nostrorum consilio eorũdem ministrorum & custodum sub eadem forma iudicio præsentium authoritate committimus determinare, videlicet arbitrari atque præcipere eo casu qualiter, vbi, & quando, & quoties granum, panem & vinum pro vitæ fratrum necessariis, fratres ipsi quærere debeant, conseruare siue reponere, etiam si reponenda sint in prædictis granariis & cellariis conseruanda: Statuentes & districtè præcipiendo mandantes, quòd in prædictis & his similibus eorundem arbitrium, determinationem siue iudicium, generalis quidem in totius, prouincialium verò in prouinciarum, ministrorum ac custodum simul & separatim administrationibus & custodiis ordinis memorati commissis eisdem, cum gardiani tamẽ (vt suprà prædicitur) & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu,* fratres omnes & singuli obsequi omnimodè, illisque parêre per omnia teneantur. Ac insuper quòd illorum sequendo arbitrium

A B C

Sub. hæc vide ne pro defe-

A bitrium determinationem ſiue iudicium, illíſque parẽdo, nec dici poſsint vel debeãt, neque ipſi ſeipſos autument ſuæ regulæ vel conſtitutionum ſui ordinis tranſgreſſores. Ideóque omnes & ſingulos fratres ante dicti ordinis minorum, qui ſtrictos, curtos & difformes habitus ab ipſius generalis miniſtri & aliorum de dicta communitate habitus coram nobis, & fratribus noſtris, & aliis in Romana curia detulerunt, vel deferunt,

B monemus & hortamur in domino, eis nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub excommunicationis pœna per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ad mandatum ipſius generalis deponant quos deferunt habitus, & aliis iuxta eiuſdem generalis arbitrium, determinationem ſiue iudicium (vt ſuprà prædicitur) induantur. Ipſíque generali in omnibus iſtis & aliis, & per omnia ſecundum beati Franciſci regu-

C lam & prædictas prædeceſſorum noſtrorũ declarationes, conceſsiones & commiſsiones, in ipſis declarationibus comprehenſas, & noſtras contentas in præſentibus, humiliter obediant, pareant & intendant: non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipſorũ à præfato Clemente conceſsis, vel appella-

tionibus

ctu. de electione. c. cũ olim. de arbi. & l. ij. in fin. ff. ma. auth. iuſiurand. quod præ. ab ijs. §. & æquus. col. ij. & l. in pubertibus. ff. de ſuſpec. tutor.

tionibus ab eis, vel ipsorum aliquo ad sedẽ apostolicam interiectis, quæ (in quantum possent derogare præsentibus) viribus vacuamus. Religio nanque perimitur, si à meritoria subditi obedientia subtrahãtur: magna quidem paupertas, sed maior integritas bonum est, obedientia maximum, si custodiatur illæsa: nam prima rebus, secunda carni, tertia verò menti donatur & animo, quos velut effrenes & liberos ditioni alterius humilis iugo proprię volũtatis adstringit. Ad hanc itaque fratres prædicti non inuiti, sed sponte redeant, hanc velint & appetant, hanc magnis desideriis cõcupiscant, illúdque notis canticorũ ingeminent, Osculetur me osculo oris sui, charitatis vtique & dilectionis religionis huius obedientia sancta purificans: nam meliora sunt vbera tua præceptorum siquidem & consiliorum quædam nutrientia pocula, vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famæ fragrantia suauitatis odorem. Nec formident hi ad obedientiam ordinis de authore, dum redeunt: nam prælatos suos (vt firmiter speramus eisque iniungimus) sibi benignos & mites inuenient, cæteros dulces atque palpabiles, cùm sint & esse debeant omnes & singuli fratres in Christo, & clamitẽt, Quis mihi det te fratrem meum communi, scilicet

A cet patre beato Francisco congenitum; sugentem vbera matris meæ, religionis vtiq; & professionis eius velut matris cõtemplationis & electionis suauia & dulcia pocula, vt inueniam te foris ab eiusdem obseruantiis quodammodo disparem, & deosculer blandè, videlicet intra charitatis viscera te complexus: etiam me, imò & te nemo despiciat, profectò quos foris positis multi ac si diuisos, & desides fortasse despexerãt, vitiis
B puta intra dilectionis internæ præcordia & conformis obseruantiæ claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdẽ dulcedine quisque dignè laudibus efferet, & susceptos. Nulli ergo &c.

Præmisso qualiter glossantes decretalẽ, Exijt qui seminat. eod. titu. libro vj. excommunicationem ipso facto non obstantibus quibuscunque priuilegijs incurrunt, illam excommunicationem vsque ad sedis apostolicæ beneplacitum suspendit.
C *Et per istam suspensionem contra fratres minores obloquendi non intendit tribuere occasionem.*

CAP. II.

VIA nonnunquam, quod coniectura profuturũ credidit subsequens experientia nociuum ostendit: non debet reprehensibile iudicari, si canonum conditor canones à se, vel suis prædecessoribus editos, vel

vel aliqua in eiſdem contenta canonibus, A reuocare,modificare vel ſuſpẽdere ſtudeat, ſi ea obeſſe potius viderit,quàm prodeſſe.

Sanè dudum felicis recor.Nicolaus papa quartus prædeceſſor noſter, quandam conſtitutionem declaratiuam,quæ incipit. Exiit. ſuper regula dilectorum filiorum fratrum ordinis minorum,quam beatus Franciſcus almus confeſſor inſtituit,promulgauit:ſub certis pœnis arctius interdicens, ne concordantiæ contrarietates, ſeu aduerſæ B vel diuerſæ opiniones ab ipſius conſtitutionis lectoribus ſeu expoſitoribus aliquatenus inducantur, nec ſuper cõſtitutione gloſſæ fiant ab aliquibus, niſi forſan, per quas verbum vel ſenſus ipſius vel ipſa conſtitutio quaſi grammaticaliter & ad literam exponatur, nec intellectus ipſius per legẽtem diſtorqueatur ad aliud, quàm conſtitutionis eiuſdem litera ipſa ſonat:gloſſantes autem in ſcriptis conſtitutionem eandem ali- C ter,quàm ſuperius eſt expreſſum, facientes quoque commenta,ſcripturas ſeu libros, & ex certa ſcientia & deliberatione determinantes in ſcholis,ſeu prædicantes contra cõtenta in cõſtitutione prædicta, vel aliqua ſeu aliquod prædictorum(non obſtantibus aliquibus priuilegiis ſeu indulgentiis aut literis apoſtolicis,quibuſcunque perſonis,dignitat

A gnitatibus,ordinibus,aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso facto excommunicationis sententiæ voluit subiacere. Nos autem attendentes, quod argumentis frequenter & collationibus latens veritas aperitur, quódque sub eadem litera sæpe latet multiplex intellectus, nec-
B non esse difficile volentibus constitutionẽ prædictam perfectè legere ac intelligere, pœnas adiectas in constitutione huiusmodi deuitare: viam veritatis aperire volentes, & periculis, quæ ex prædictis possent literatæ personæ præcipuè scholasticæ incurrere, salubriter obuiare, præsertim cùm de nouo suborta sint aliqua dubia, circa quæ posset periclitari veritas & erroribus via pandi, nisi liceret conferre super contentis in constitutione huiusmodi & disputare: prohibitio
C nes & pœnas prædictas tam latas, quàm comminatas & earum effectus, in fratrum nostrorum ac multorum archiepiscoporũ, episcoporum, aliorum prælatorum necnon multorum professorum vtriusque iuris, & multorum sacræ theologiæ magistrorum præsentia, dum consistorium teneremus, authoritate apostolica duximus vsque ad

sedis apostolicæ beneplacitum suspendendas. Per suspensionem autem huiusmodi nequaquam licentiam cuiquam intẽdimus impartiri, quòd contra fratrum regulam prædictorum dogmatizare, scribere seu determinare, prædicare seu prauè loqui liceat publicè vel occultè: quinimo hæc omnibus & singulis authoritate prædicta districtius inhibemus. Ne autem in posterum præmissarum prohibitionum & pœnarum suspensio in dubiũ reuocari valeat, aut alicui propter defectũ probationis impingi, quòd velut transgressor prohibitionum ipsarum in pœnam seu pœnas inciderit antedictas: Nos volẽtes super hoc de opportuno remedio prouidere, chartas seu membranas suspensionem continentes eandem appendi seu affigi in maioris ecclesiæ Auinioñ. ostiis, seu superliminaribus faciemus, quæ suspensionem prædictam suo quasi sonoro præconio iudicio publicabunt. Datum Auinioñ. vij. Kalend. Aprilis, Anno vj.

Dominium rerum, quæ perueniebant ad fratres minores retentum ab ecclesia Romana, simplici vsu facti fratribus ipsis reseruato in c. exiijt qui seminat. eod. titu. lib. vj. summus pontifex refutat: multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti. Et statuit quòd decætero nullum ius, nullúmque dominium

nium habeat ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur, vel offerentur ipsis fratribus. Hæc extrauagans est multum iuridica, & subtilis in plerisque locis, præsertim vbi probat vsum simplicem non posse constitui in rebus vsu consumptibilibus.

CAP. III.

D CONDITOREM canonum non est dubium pertinere, cùm statuta à se, vel prædecessoribus
B suis edita obesse percipit potius, quàm prodesse, ne vlterius obesse valeant, prouidere. Dudum siquidem felicis recor. Nicolaus iiij. prædeces. noster attentè prospiciens in almi confessoris beati videlicet Francisci regula contineri, quòd nihil sibi approprient, neque domum, neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores, ac considerans diligenter, quòd per piæ recordationis Gregorij papæ
C noni, & nonnullos alios prædecessores eiusdem fuerat declaratum, hoc debere seruari, tam in speciali, quàm in communi: necnon & consideranter attendens, nonnullos fratribus ipsis detrahere, impingentes eisdem, quòd regulam & declarationes huiusmodi non obseruabant, piéque considerans ora contra præmissos fratres oblatrantium claudere, ac professorum ipsorum

conſcientiis prouidere, inter alia ordinauit A & ſanxit omnium vtenſilium & librorum rerúmque mobilium, & præſentium, & etiam futurorum, eccleſiarum quoque & oratoriorum ac cœmeteriorum tam præſentium, quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum, & eleemoſynis diuinis oblatarum ſeu conceſſarum dictis fratribus (in quibus tamen offerentes ſeu concedentes ipſa nihil in ipſis ſibi ducerent reſeruandum) proprietatem, & domi- B nium plenè ac liberè, ad ſe, & Romanam eccleſiam pertinere, ipſa in ſe recipiens ac antedictam eccleſiam, ſimplici vſu facti duntaxat in rebus, & bonis huiuſmodi reſeruato fratribus antedictis. Et quia nonnunquam libros, & alia mobilia ſupradicta vendi expedit, ſeu etiam commutari: fratribus ipſis in eadem ordinatione conceſsit, vt res ipſas cum rebus aliis, quarum vſum habere licet ipſis fratribus (dummo- C do generalis, & prouincialium miniſtrorũ coniunctim, vel diuiſim authoritas intercederet) poſſent liberè commutare. Sed & quia fratribus ipſis pecuniam per ſe, vel per alium recipere ipſorum regula diſtrictius interdicit, voluit & conceſsit, quòd ſi vendi contingeret res mobiles antedictas precio æſtimato, quòd huiuſmodi preciũ per pro-
curat

A curatorem deberet recipi à præfata sede, vel cardinali gubernatore eiusdē ordinis deputandum, per procuratorē eundē in rem licitam; cuius vsus esset permissus eiusdē ordinis fratribus expendendum: hoc adiecto, quòd possent de vilibus rebus mobilibus, vel parū valentibus fratres ipsi pietatis seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta causa, & rationabili (obtēta tamē super hoc superiorum suorū licentia) intra vel extra dictum ordinē ordinare. Quanquā autē pia

B consideratione motus prædecessor noster ordinauit, supradicta illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento modo vtendi fratrū ipsorum ac dictę ecclesiæ subsecuta patiētia circa ipsum nō profuisse, sed potius tā ipsis fratribus, quàm multis aliis obfuisse subsequens magistra rerū experiētia noscitur declarasse. Ipsis quidē fratribus quantū ad statū perfectionis nequaquā pro

C fuit reseruatio nominis supradicta: cū enim perfectio vitæ Christianæ principaliter, & essentialiter in charitate cōsistat, quæ ab apostolo perfectionis vinculū dicitur, & quæ vnit seu iūgit aliqualiter in via hominē suo fini: ad quam per contēptum bonorū tēporalium, & ipsorum expropriationem via disponitur per hoc præcipuè, quòd solicitudo, quam temporalia in acquirendo, con-

seruando, & dispensando exigunt, quæ plerunque ab actu charitatis retrahit, amputetur: restat quòd si solicitudo eadem post expropriationē huiusmodi, quæ ante ipsam inerat, perseueret, ad perfectionem huiusmodi, talis expropriatio valeat nil conferre: constat autem, quòd post ordinationem prædictam non fuerunt in acquirendis ac conseruandis bonis prædictis in iudicio, & extrà minus soliciti, quàm ante illam fuerant fratres ipsi, quanquam sint religiosi mendicantes alij habentes aliqua in communi. Adhuc nec vtique profuit dictis fratribus ordinatio supradicta, quantum ad hoc, quòd propter carentiam talis proprij se pauperiores dicere valeant, quàm si res ipsas cum illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerent. Licet etiam prędecessor noster prædictus dominium earum rerū, quæ ipsis fratribus offerri seu conferri, aut aliàs obuenire contigerit, quarum tamen vsum facti duntaxat habere, licet ordini, vel fratribus antedictis (vsu facti simplici prædictis fratribus reseruato) in se, Romanámque ecclesiam recipiendum duxerit, ac liberè pertinere decreuerit, vt superius est expressum: attento tamen ipsorum fratrū vtendi modo, & eius effectu, ac patientia circa modum ipsum Romanæ ecclesiæ subsecut

A

B

C

A ſecuta, non ipſe vſus fratrum dici debet, ſed potius Romanæ eccleſiæ dominiũ eſſe ſimplex. Quis enim ſimplicem vſuarium dicere poterit, cui rem vſuariam licet permutare, vendere, ac donare? proculdubio hæc naturæ repugnare noſcuntur, nec ad vſuarium pertinere, quæ tamen de rebus mobilibus antedictis faciunt fratres ipſi. Quòd autem dominium Romanæ eccleſiæ reſeruatum ſimplex cenſeri debeat: ex hoc pa-
B tet, quòd ex illo nullum eidem eccleſiæ temporale obuenit hactenus commodum, nec ſperatur, quòd obuenire debeat in futurum, cùm nec intentio reſeruantis, nec fratrum ipſorum fuerit, quòd ad quemcunque alium, quàm ad fratres dictarum rerum perueniret compendium, quod proculdubio modus vtendi fratrum ipſorum, & Romanæ eccleſiæ ſubſecuta patientia euidentia declarauit. Et quòd talis inten-
C tio fuerit ordinantis, & ex hoc patet, quòd illarum rerum ſibi, & eccleſiæ Romanę dominium duntaxat retinuit, quarum vſum facti liceret habere ordini, vel fratribus antedictis: talis autem dominij carentia re in præſenti ac ſpe in futurum omni modo denudati, quo ad paupertatem temporalem, quam altiorem (præ mendicantibus aliis in communi habentibus) ſibi vin-

dicant dicti fratres, pauperiorem non efficit non habentem. Quod autem quo ad res, quæ vsu consumuntur, non sint censendi vsuarij fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis: dicere siquidem, quòd in talibus rebus vsus iuris, vel facti separatus à proprietate rei seu dominio possit constitui, repugnat iuri & obuiat rationi, nec prędecessoris nostri prædicta fuisse videtur intentio, Romanæ ecclesiæ talium bonorum dominium reseruare. Quis enim sanæ mentis credere poterit, quòd intentio fuerit tanti patris vnius oui, seu casei, aut frusti panis, & aliorum vsu consumptibilium, quæ sæpe fratribus ipsis ad consumendū è vestigio conferuntur, dominium Romanæ ecclesiæ, & vsum fratribus retinere? profecto probabile non videtur, præsertim cùm illorum bonorum duntaxat dominium præfatæ ecclesiæ reseruauerit, quorum simplex vsus facti pertinere potest ad fratres dicti ordinis, quod nequaquam potest in rebus vsu consumptibilibus reperiri, in quibus nec ius vtendi, nec vsus facti separata à rei proprietate seu dominio possunt constitui, vel haberi. Et quòd de talibus rebus non intellexerit, euidenter ostendit, dum respondet legi dicenti, non posse vsum fructum à dominio perpetuò separari, ne dominium dominis

A minis, semper abscedente vsu, inutile redderetur: quæ quidem lex de rebus illis intelligitur quarum penes vnum vsus rei, & penes alium dominium posſit (licet inutile) remanere, quod nequaquam in rebus vsu cōsumptibilibus poteſt eſſe, cùm in illis per vsum, vel abuſum vsuarij ſubſtantia talis rei eſſe deſinat, & per cōſequens proprietas etiam inutilis non ſubſiſtat. Cùm enim vsusfructus prout eſt re conſtitutus, qui ſeruitus dicitur perſonalis, & pro quo reales
B competunt actiones, nihil ſit aliud, quàm ius vtendi, nec vſus, qui etiam perſonalis eſt ſeruitus, ſit aliud, quàm ius tantùm vtendi rebus alienis ſalua rei ſubſtantia, id eſt ius percipiendi fructus, & vtilitatem aliam in totũ, vel pro parte ſuo nomine, qui poſſunt ex re, in qua vſusfructus ſeu vſus conſtituitur prouenire, propter quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuò abſcedit
C vſusfructus ſeu vſus conſtitutus rebus, ex quibus ipſis ſtantibus vſufructuario ſeu vſuario nulla poſsit vtilitas prouenire: patet quòd ad hoc, quòd talis vſusfructus, vel vſus in re aliqua conſtitui valeat, requiritur, quòd ex re illa poſsint fructus, vel vtilitas (ſalua ipſius rei ſubſtantia) ad fructuarium, vel vſuarium peruenire. Quòd ſi nulla ad ipſos poſſet ex re ipſa vtilitas (ſalua

rei ſubſtantia) peruenire, quales res conſtat A
eſſe vſu conſumptibiles, nequaquam poſſet
in rebus ipſis cuiquam vſusfructus, vel vſus
conſtitui, vel à quoquam haberi. Adhuc nec
ius vtendi, quod nec eſt ius in re, nec ſerui-
tus perſonalis, ſed merè ius perſonale, pro
quo reales actiones non competunt in re-
bus talibus, vel rebus ipſis vtendi poteſt cō-
ſtitui, vel haberi, cū & ius tale exigat, quòd
ex re ipſa, quæ ad vtendum conceditur tali
modo ad vſuarium peruenire poſſet vtili- B
tas aliqua, ac cum vſu permanere vſuarij
ſubſtantia ſalua rei, quod nequaquam po-
teſt (ſicut ad ſenſum poteſt percipi) in re-
bus vſu conſumptibilibus reperiri. Rurſus
nec ſimplex vſus, qui nec eſt ſeruitus, nec
pro illo competit ius vtendi in talibus re-
bus poteſt conſtitui vel haberi: cùm enim
vti re aliqua, nihil ſit aliud propriè, quā fru-
ctus rei ſiue vtilitatem aliam in ſolidū vel
pro parte recipere, qui ex ea poſſunt (ſalua C
rei ſubſtantia) prouenire: reſtat quòd re illa
vti quis nequeat, ex qua) eius ſalua ſubſtan-
tia) nulla ſibi prouenire poteſt vtilitas, qua-
les res vſu conſumptibiles eſſe conſtat. Ex
quibus patet, quòd nec vſus, qui eſt ſerui-
tus perſonalis, nec ius vtendi quod non eſt
ſeruitus, ſed merè ius perſonale, nec actus
ipſe vtendi ſine iure aliquo poſſunt in re-
bus

A bus vſu conſumptibilibus conſtitui vel haberi,cùm quodlibet præmiſſorum exigat, quòd ex re ipſa(ſalua rei ſubſtantia)poſsit habenti ius vtendi,ſeu vtenti ex re ipſa vtilitas aliqua prouenire,quod vtique in rebus nequit vſu conſumptibilibus reperiri.

Nec obuiat ſupradictis,quod idem prædeceſſ.noſt.in ordinatione prædicta etiam illorum,quæ ad vitæ ſuſtentationem pertinent,ſibi & Romanæ eccleſiæ dominium B reſeruarit:hoc enim de rebus illis duntaxat debet intelligi,quæ vſu non ſunt conſumptibiles,ſine quibus humana vita non eſt ſuſtentabilis,quæ vtique non ſunt pauca. Licet autem in rebus vſu conſumptibilibus,nec ius vtendi,nec ipſum vti poſſit conſtitui vel haberi,ipſis tamen poterit ius abuti:Abuti autem (dum tractatur de rebus vſu conſumptibilibus)pro rei conſumptione ſumitur, quod ei opponitur, C quod eſt vti.Vti quidem præſupponit,quòd cum vſu ſalua rei ſubſtantia maneat, ſed abuti exigit,quòd cum actu huiuſmodi rei ſubſtantia conſumatur : cum abuti nihil aliud,quàm contra naturam vſus vti in hac materia propriè poſsit dici. Licet autem quis re vſibili abſque iure vtendi aliquo vti poſsit, ipſum tamen vti etiam in re tali abſque iure vtendi ſeparato à dominio vel con

coniuncto,nec ab aliquo poteſt cōſtitui,nec A
à quoquam haberi. Et quòd talis vſus cōſtitui nequeat,ex hoc patet,quòd dare vel cōſtituere quod ſuum non eſt,nec ad ſe pertinet,nemo poteſt:licet interdum illud dare poſsit aliter,quàm ſit ſuum. Actus autē ipſe vtendi ad vtentem pertinet,in quantū quis ſuorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur,cùm per hoc illos non exercere valeat,vel etiam exercere:non autem actus ipſe vtendi ad eū per- B
tinet,qui cōcedit alij,quod in re ſua actum illum valeat exercere:quod vtique nihil eſt aliud,quàm quòd actum ſuum ad rem concedentis ad actum ſuum vtens valeat applicare. Sicut qui equum ſuum alicui commodat,nō actum equitandi concedit commodatario,ſed quòd actum illum in equo ſuo valeat exercere,quod non eſt vtique actum vtendi ſimplicem concedere ſine iure,cùm hæc concedere nihil ſit aliud,quàm cōcede- C
re ius vtendi:quod quidem ius vtendi ſeparatum à proprietate,ſeu dominio in rebus, quæ vſu conſumuntur,nequit conſtitui:vt patet manifeſtius ex prædictis. Præterea quòd ſimplex vſus,id eſt ſine iure vtendi à proprietate ſeu dominio ſeparatus,etiam in re vſibili haberi nequeat,ſic probatur. Si enim poſsit haberi vſus talis aut ante actū
ipſum

A ipſum, aut in ipſo actu, aut poſt completum actum huiuſmodi haberetur. Quod autem hoc nequeat fieri ex hoc patet, quod nõ eſt, nequaquã haberi poteſt: patet autem, quòd actus ipſe antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut poſtquàm perfectus eſt, in rerum natura non eſt, ex quo ſequitur, quòd haberi minimè poteſt: licet enim & ante actum ipſum quis facultatem illã habeat exercendi, per hoc tamen actus ipſe in B rerum natura, niſi in potentia, non exiſtit: cùm autẽ actus eſt in fieri, nec adhuc quòd ipſe actus in rerum natura ſit, poteſt dici, licet pro eo quòd ſit in fieri, dici poſsit: quod enim de actu, qui eſt in fieri, præteriit, vel futurum eſt, iam non eſt in rerũ natura, ſed memoria vel apprehenſione tantũ eſt, quare niſi prout in memoria vel apprehenſione tantum eſt, haberi nequaquã poteſt. Quod autem in præſenti ſit, momentaneum vel C inſtantaneum eſt, quod vtique magis intellectu quàm ſenſu percipi poteſt: vnde nec poteſt haberi pro tunc, niſi pro momento illo ſeu inſtanti, in quo cùm ſit, pòteſt dici actum, poſt actum completum: licet ſi ex facto ipſo producta res aliqua fuerit, res ipſa aliqua facta haberi valeat: factum tamen ipſum, quod iam tranſit, niſi in memoria (prout ſupradictum eſt) non habetur.

Præ

Præterea si simplex vsus absque iure vtendi A
haberi posſit ab aliquo, constat, quòd non iustus esset actus vtendi huiusmodi reputandus: cùm ille vsus fuerit, cui ius nō competebat vtendi, talis autem vsus non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius ac detrahere noscitur manifestè. Quòd autem vsum non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare: nequaquam debet aliquis sa- B
piens æstimare, imò quòd de iusto intellexerit ex eo potest euidētius apparere, quòd in eadē ordinatione curauit adiicere, quòd illarum rerum duntaxat in se & ecclesiam Romanam recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret habere fratribus seu ordini antedictis, subiungens nihilominus, quòd non rerum omnium vsu habere debeant fratres Christi: quantum autem ad vsum facti simplicē absque omni iure vten- C
di attinet, nulla rerum quo ad fratres differētia est censenda: sic enim vti de facto possunt prohibitis, vt permisis: quare præmissa rerum distinctio ad illum vsum facti potius est referenda, pro quo ipsis cōpetit fratribus ius vtendi: quarundam enim rerum vsus fratribus ipsis prohibitus noscitur, & quarundā permissus: ex quo sequitur, quòd vsus

A vſus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iuſtus ſit, id eſt pro quo competat ius vtendi, & hoc conditor ipſe canonis exprimit euidenter, cùm in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus vſus in expreſsis prius rebus ipſis fratribus eſt conceſſus. Præterea ſi in rebus conſumptibilibus poſsit vſus conſtitui vel haberi, nequaquam ſimplex, nec à rei ſubſtantia, proprietate, ſeu dominio ſeparatus vſus huiuſ-
B modi poſſet dici, cùm per talem vſum, id eſt vtendi actum & in ipſo actu, & cum ipſo actu res cõſumatur huiuſmodi, ac in ipſius rei exerceatur ſubſtantia, nec ſine ipſius cõſumptione eſſe valeat vſus talis: ex quo patet, quòd vſus talis nec ſimplex nec ſeparatus à dominio poteſt dici. Rurſus nedum fratribus ipſis ordinatio prædicta non profuit, ſed etiam occaſionaliter honori ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ non leui-
C ter detrahit & detraxit. Nunquid non præfatæ eccleſiæ derogatur honori, ſi ipſam oporteat nunc in foro eccleſiaſtico, nunc in ſeculari, interdum quoque coram pedaneis iudicibus, & plerunque pro rebus paruis & vilibus continuè litigare? Hoc autem notum eſt fieri, cum occaſione retentionis dicti dominij omnes cauſæ occurrentes agendo vel defendendo pro bonis huiuſ-

huiusmodi nomine Romanæ ecclesiæ virtute cuiusdam priuilegij à fe. re. Martino papa iiij. prædecess. nost. concessi, super hoc agitentur, & (quod grauius est censendum) procuratores causarum huiusmodi multos vexare dicũtur indebitè, licet potestas attributa procuratoribus talibus per priuilegiũ antedictũ, quo ad administrationẽ bonorũ præmissorum dudum seruata nõ fuerit, nec seruetur, quæ omnia in notam & iniuriam sanctæ Romanæ ecclesiæ nõ est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta ecclesiarum prælatis & rectoribus grauis existere nimium & molesta monstratur. Nũquid non graue præmissis potest existere, quòd ipsos oporteat se opponere sanctę Romanæ ecclesiæ, quæ ipsorum caput noscitur & magistra, ac cũ ea agendo vel defendendo litigare assiduè vel cedere iuri suo: hoc tamen oportet illos facere, cùm in multis dicti fratres prædictis existere dicantur iniurij, * sicut multorum prælatorum & rectorum diuersarum prouinciarũ adhuc in curia existentium habet insinuatio, qui quidem fratres facta sua per procuratores nitũtur defendere antedictos. Nos itaque, qui veritatem tenemur colere, velut ille, qui illius, qui veritas noscitur, licet immeriti vicem teneamus in terris, illa volentes in sancta dei

A

B

C

* *Vide l. nulli. C. de epi. & cle. l. ciuitatibus. de le. j. & l. j. §. ius publicum ff. de insti. & iure.*

A dei ecclesia, quæ non verbo obtinent tantùm, sed quæ re potius obseruari: præmissis in scrutinio rectæ considerationis adductis ac deliberatione cum fratribus nostris & multis aliis præhabita diligenti, dignum arbitrantes & congruum professores dicti ordinis non verbis tantùm, non simulatis actibus, sed operibus claris, veritate suffultis perfectioris status, ac altioris paupertatis sibi prærogatiuam præ aliis mendican-
B tibus vindicare, ac nihilominus honori sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, cuius obnubilari pôsset gloria, si tam peruersæ simulationi, quæ profectò & ipsis simulantibus officit, & aliis scandali materiam subministrat, dissimulando illi occurrere consentiret: ac insuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum salubriter super hoc prouidere, nolentes in posterum sub prætextu seu pallio talis dominij temporalis
C verbalis, nudi ac ænigmatici tanta bona, quanta dicti fratres faciũt, infici, ac fomentum tantis malis, quanta procedunt ex simulatione huiusmodi ministrare. De fratrum nostrorum consilio hoc edicto in perpetuum valituro sancimus, quòd in bonis, quæ in posterum conferentur, vel offerentur, aut aliàs quomodolibet obuenire continget fratribus seu ordini supradictis (ex-

ceptis ecclesiis, oratoriis, officinis & habitationibus, ac vasis, libris & vestimentis diuinis officiis dedicatis vel dedicandis, quæ ad ipsos obuenient in futurum, ad quæ se non extendunt adeo inconuenientia supradicta: propter quod constitutionem istam ad illa extendi nolumus) nullum ius seu dominiū aliquod occasione ordinationis prædictæ seu cuiusuis alterius à quocunque prędecessorum nostrorum super hoc specialiter editæ Romanæ ecclesiæ acquiratur, sed quo ad hoc habeantur prorsus ordinationes huiusmodi pro non factis. Per hoc autem in iis, quæ absque dictis ordinationibus in bonis prædictis ad dictam ecclesiā prouenire vel pertinere quomodolibet poterant, vel debeant, nullum eidem parari præiudicium volumus, sed illa sibi expressius intacta & inuiolata seruamus. Et quia prefatum Martini papæ prædecessoris nostri priuilegium dudum seruatū, quo ad administrationem bonorum pręmissorum non extitit, nec seruatur, ac ipsorum procuratorum officium, qui nominantur à ministris & custodibus dicti ordinis ecclesiæ Romanæ iniuriosum, ac multis aliis molestum noscitur, & etiam onerosum, districtius inhibemus, ne deinceps pro recipiēdis, petendis, extorquendis, defendendis seu administrandis bonis, quæ

in post

A in posterum fratribus vel ordini prædictis offerri vel conferri, seu aliàs obuenire contiget, quisquam nominetur à quoquam, seu constituatur amodo nomine sanctæ Romanæ ecclesiæ procurator: nec occasione cuiusuis priuilegij, quicunque administrationem quorumcunque bonorum, quæ obuenire fratribus ipsis, vel ordini continget in posterum in iudicio, vel extra agẽdo, vel defendendo, supplicando, vel aliàs quo-
B modolibet assumere vel exercere dictæ ecclesiæ nomine audeat, nisi de sedis apostolicæ licentia speciali: decernentes irritum & inane, si secus à quoquam in posterum contigerit attentari: Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, à Martino papa prædicto, vel aliis predecessoribus nostris ipsis fratribus vel ordini, sub quacunque forma, vel expressione verborum concessis. Per hoc autem dicti ordinis regulæ in aliquo nõ in-
C tẽdimus derogare, nec priuilegiis fratribus ipsis, seu eorum ordini ab apostolica sede concessis (nisi duntaxat quo ad præmissa & ista tangentia) præiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, inhibitionis, constitutionis, & intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit &c. Datum Aui-

nioñ. vj. Idus Decembris, pontificatus nostri anno septimo. A

Opinio, quæ asserit Christum, & eius discipulos nihil habuisse, & in ijs quæ habuerunt nullum ius eis fuisse, erronea est & hæretica. Hæc extrauagans est valde notabilis, & glossas habet profundas, quæ sunt ex sacræ scripturæ fontibus haustæ. Si diligenter extrauagantem præcedentem & sequentem inspexeris, locum huic aptum fuisse assignatum, mea opinione dixeris.

CAP. IIII. B

Cvm inter nonnullos viros scholasticos sæpe contingat in dubiũ reuocari, vtrum pertinaciter affirmare redemptorem nostrum, ac dominum Iesum Christum, eiúsque apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi * etiam hæreticum sit censendum, diuersa & aduersa etiam sentientibus circa illud. Nos huic concertationi finem imponere cupientes, assertionem huiusmodi pertinacem, cum scripturæ sacræ, quæ in plerisque locis ipsos nõnulla habuisse asserit, contradicat expressè, ipsámque scripturam sacram, per quam vtique fidei orthodoxæ probantur articuli, quo ad præmissa fermentum apertè supponat cõtinere mendacij, ac per consequens quantum in ea est, eius in totum fidem euacuans, fidem catholicam C

**Ad gl. huius verbi, vide Ias. in l. serui electione. §. Labeo. ff. de leg. j. dicente: qđ tibi cõmune, nullo modo est,*

A licam reddat eius probationem adimens, tibi dubiam & incertam, deinceps erroneam fore cenſendam & hæreticam de fratrum noſtrorum conſilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rurſus in poſterum pertinaciter affirmare, quòd redēptori noſtro prædicto eiúſq; apoſtolis iis, quæ ipſos habuiſſe ſcriptura ſacra teſtatur, nequaquā ius ipſis vtendi competierit, nec illa vendendi, ſeu donandi ius habuerint, aut ex ipſis alia ac-

pro- priū. l. ſi in rem. ff. de rei vēdic.

B quirendi, quæ tamen ipſos de præmiſsis feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur, ſeu ipſos potuiſſe facere ſupponit expreſsè: cùm talis aſſertio ipſorum vſum, & geſta euidenter includat, in præmiſsis nō iuſta, quod vtique de vſu geſtis, ſeu factis redemptoris noſtri dei filij ſentire nefas eſt, ſacræ ſcripturæ cōtrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum aſſertionem ipſam pertinacem de fratrum noſtrorum cōſilio deinceps erroneam fore

C cenſendam meritò ac hæreticam declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum declarationum infringere, vel auſu ei temerario contraire. Si quis autem &c. Datum Auinioñ. ij. Idus Nouembris, anno ſeptimo.

Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præſumunt impugnare conſtitutiones Ioan. xxij. Ad conditorem canonum. & Cùm inter nonnul-

los: suprà immediatè præcedentes. Et præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarantur tanquam hæretici, & Romanæ ecclesiæ rebelles, ab omnibus euitandi, si deinceps scienter verbo, vel scripto aliquid defendere, vel approbare contra illas præsumpserint. Hic habetur sub parte secunda & tertia, de clauium materia prolixa, & vtilis disputatio. A

C A P. V.

QVIA quorundam mētes sic pater mendacij dicitur excæcasse, B quòd nostris constitutionibus, quarum vna incipit, Ad conditorem canonum. alia verò, Cùm inter nonnullos. vtiq; tam cum fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, quàm cū multis archiepiscopis & episcopis, aliisq; ecclesiarum prælatis, necnō & compluribus sacræ theologiæ magistris, ac vtriusque iuris professoribus deliberatione præhabita diligenti digestis, ac de præmissorum fra- C trum nostrorum consilio promulgatis: non absque multa temeritate plectibili, nisi sunt detrahere, & nituntur veritatem quam continent, per falsas insanias obfuscare. Nos tam perniciosis ausibus, ne eorum doctrina pestifera simplicium animos labefacere, ac in sui erroris deuium deducere valeat: de eorundem fratrum consilio decernimus super

A per hoc salubriter (vt sequitur) prouidere.

Ad impugnandas autem constitutiones prædictas suprascripta ratione, tam verbo, quàm scripto vsi sunt publicè, sicut fertur: illud inquiunt, quod per clauem scientiæ in fide, ac moribus semel definierunt Romani pontifices, adeò immutabile perseuerat, quod illud successori reuocare non licet in dubiũ, nec contrarium affirmare: licet de iis, quæ per clauem potestatis ordinauerint, asse-
B rant secus esse: in confirmatione autem regulæ ordinis fratrum minorum, Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti prædecessorum nostrorum summorum pontificum hæc verba asserunt contineri: Hæc est regula euangelica Christi, & apostolorum imitatrix, quæ nihil in hoc mundo habet proprium vel commune, sed in rebus, quibus vtuntur, habent simplicem
C vsum facti: his addere præsumentes præfatos summos pontifices, & multa concilia generalia per clauem scientiæ definisse paupertatem Christi, & apostolorum cõstitisse perfectè in expropriatione cuiuslibet tẽporalis dominij ciuilis & mundani, & sustentationem eorũ in solo & nudo vsu facti etiam cõstitisse: ex quibus nitũtur cõcludere nõ licuisse, nec licere ipsorũ successoribus contra

præmiſſa aliquid immutare. Ideóque cùm A conſtitutio noſtra in ratione prædicta,contra definitiones prædictorum prædeceſſorum noſtrorum (ſicut aſſerunt) definierit Chriſtum & apoſtolos in iis quæ habuerũt habuiſſe non tantùm ſimplicem vſum facti,ſed ius faciendi de ipſis:eóſque ipſos feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur:pertinacem aſſertionem dicentium ipſos ius huiuſmodi minimè habuiſſe:cùm actus illorum fuiſſe concludant non iuſtos,quod de Chriſto ne- B fas eſt dicere,hæreticam declarando, cõcludere ſatagunt,licet falsò nobis non licuiſſe declarare,vel ſtatuere ſupradicta.Item quia conſtitutio,Ad conditorem canonum,contra definitiones prædictas fratres minores aſſerit non poſſe habere in re aliqua ſimplicem vſum facti : nituntur ſimiliter concludere contra ipſam. Quòd autem, quod in ratione prædicta præmittitur : videlicet, quòd illa, quæ per clauem ſcientiæ in fide C ac moribus à ſummis pontificibus ſemel ſunt definita,eorum ſucceſſoribus reuocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet ſecus ſit(ſicut dicunt) in iis quæ per clauẽ poteſtatis per ſummos pontifices ordinantur,prorſus ſit contrarium veritati, patet ex ſequentibus euidenter:primò quidem ſecundum illos, qui tenent clauem

ſpiri

A spiritalem nequaquam esse scientiam, sed ligandi, atque soluendi potestatem: patet assertores prædictos ponendo esse scientiã, errauisse: pro quibus facit clauis definitio, quæ à doctoribus datur: Clauis est specialis potestas ligandi atque soluendi, qua iudex ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno. Item quia claues de quibus agimus in collatione sacerdotalis ordinis conferuntur: constat au-
B tem, quòd ordinato in sacerdotem scientia communiter non confertur: quare secundum illos videtur, quòd scientia non est clauis sed potentia tantùm ligandi atque soluendi debeat dici clauis. Adhuc secundum illos, qui ponunt vnam clauem spiritalem esse scientiam, & secundum illos, qui authoritatem discernendi inter lepram & lepram esse asserunt clauem, & aliam potestatem ligandi atque soluendi noscuntur
C euidenter errasse. Supponunt enim per claues huiusmodi circa ea, quæ fidei sunt, & alia posse per constitutionem aliquam definiri: claues autem, quæ in sacerdotali conferuntur ordine ad talia minimè se extendunt aliàs sequeretur quòd circa præmissa possent constitutiones sacerdotes simplices facere, quod falsum est euidenter. Si autem intendunt claues istas extendere ad gene-

Clauis

ralem potestatem attributam beato Petro, A
suisque successoribus in personam eiusdem
in commissione officij pastoralis, per quam
vtique videtur euidenter ipsis omnia con-
cessisse, sine quibus pastoris vniuersalis con-
uenienter cura nequit, seu officiũ expediri:
adhuc claret ipsos etiã errasse. dicunt enim
alium effectum habere illa, quæ per clauem
sciẽtiæ, & alium illa, quæ per clauem poten-
tiæ statuuntur, supponentes alia per clauem
scientiæ, & alia per clauem potentiæ statui, B
seu etiã definiri, quod euidenter est falsum:
per clauem enim scientiæ, siue per authori-
tatem discernendi, seu cognoscendi inter
lepram & lepram (si ipsam dixerimus esse
clauem) nil aliud per ipsum illi, cui datur,
tribuitur, nisi authoritas cognoscendi. Ei
autem, cui datur authoritas de re aliqua co-
gnoscendi, de illa definiendi non intelligi-
tur esse data. Quare restat, quòd ad conue-
nienter statuendum, seu aliquod definien- C
dum, vtraque clauis, scilicet cognoscendi &
definiendi necessariò requiratur: vel quòd
soli claui potentiæ statuere competat, &
etiam definire: sed sicut lumen materiale
clauigerum in vsum clauis materialis diri-
git, & quasi quantũ ad hoc obtinebat scien-
tia vicem lucis. Et hoc saluator noster in
promissione clauiũ facta beato Petro sen-
sisse

A sisse videtur expressè, cùm post illam imme diatè subiunxerit: Et quodcunque ligaueris super terrã, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis: nulla de scientia habita mentione. Quod autem subsequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quòd in confirmatione & declaratione regulæ fratrum minorum, nonnullorum prædecessorum nostrorum, videlicet Honorij iij. Greg.
B ix. Inno. iiij. Alex. iiij. Nicolai iij. verba huiusmodi continentur. Hæc est regula euangelica, & cætera suprà posita, vsq; ibi, in nudo vsu facti, etiam cõstitisse patet, prorsus obuiat veritati. Honorius quidem præfatam regulam absque declaratione aliqua confirmauit, in cuius confirmatione de verbis prædictis mentio aliqua non habetur, vt liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuenti; nisi quatenus de vita
C euangelica habetur mentio in ipsa regula confirmata: ibi, cùm dicit: Hæc est regula fratrum minorum, videlicet domini nostri Iesu Christi sanctum euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. Ex quibus verbis concludi non potest, quòd per ipsum prædecessorem nostrum ea, quæ ipsi in verbis prædictis asserunt, fuerint definita: imò potest

conclu

concludi potius, quòd vita euãgelica, quam A
Christus & apostoli tenuerunt, habere in communi aliqua non excludat, quum sine proprio viuere non exigat, quòd sic viuentes nihil habeãt in communi. In declarationibus quoque Gregor. Innocent. & Alexan. prædictorum, qui eandem regulam absque confirmatione alia declarant, similiter nulla prorsus fit mentio de prædictis: imò per eas euidenter ostenditur eorum, quæ habere licet ipsis fratribus, vsum iuris ad ipsum B
ordinem pertinere. Gregorius quidem in sua declaratione, quantũ ad hoc interseruit, quę sequũtur: Dicimus, quòd nec in speciali, nec in communi debent habere proprietatem: sed vtensilium, librorum, & rerum mobiliũ, quas licet habere, ordo vsum habeat: & fratres, secundum quod generalis minister, & prouinciales ordinandum duxerint, his vtantur. Innocentius autem & Alexander præfati in suis declarationibus sic dixe- C
runt: Dicimus insuper, quòd cùm in ipsa regula contineatur expressè, quòd fratres nihil sibi approprient, neque domum, neque locum, neque aliquam rem, quòd nec in cõmuni, nec in speciali debent proprietatem habere: sed locorum, & domorum, & vtensilium, & librorum, & eorum, quæ licet habere, ordo vsum habeat, & fratres secundum

A dum quod generalis & prouinciales ministri ordinandum duxerint, his vtātur. Cùm enim dicatur in declarationibus supradictis, quòd ordo vsum rerum habeat præmissarum, ad vsum iuris necesse est hoc referri: facta quidem, quæ singulorum sunt, personam veram exigunt, & requirunt: ordo autem vera persona non est, sed repræsentata & imaginaria potius est censenda: quare, quæ sunt facti sibi verè cōuenire nequeunt, B licet ei posśint congruere quæ sunt iuris.

Adhuc licet declaratio Nicolai iiij. prædicti contineat, quæ sequuntur: Hi sunt illi sanctæ regulæ professores, qui euangelico fundantur eloquio, vitæ Christi roborantur exemplo, fundatorúmque militantis ecclesiæ apostolorum eius sermonibus, & actibus firmantur. Et pòst in eadem declaratione subiunxit dicens, quòd abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in speciali, C quàm in communi propter deum meritoria est & sancta, quam & Christus vitā perfectionis ostendens, verbo docuit, & exemplo firmauit: quámque primi fundatores militantis ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserant, in volentes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitæ ipsorum alueos direxerunt. Ex verbis tamen prædictis nequaquam potest collegi, quòd præfati prædecessoris

cessoris nostri Nicolai intentio fuerit, dicere, quòd dicta regula, quo ad omnia, quæ continentur in ea, euangelico fundetur eloquio, ac vitæ Christi roboretur exemplo: nec quòd apostolorum vita, & actibus sit firmata. Constat enim multa contineri in dicta regula, quæ nec Christus verbo docuit, nec exemplo firmauit: vtpote, quòd præcepit conditor regulæ fratribus vniuersis, vt nullo modo denarium vel pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam, necnon & de multis aliis contentis in dicta regula: quæ vtique nec Christus, nec apostoli verbo docuerunt, nec firmauerunt exemplo. Nec obstat, quòd Christus portare pecuniam apostolis & discipulis, dum ipsos ad prædicandum mitteret, interdixit: quod tamen antequam eos mitteret, ipsis fuisse legimus interdictum. Quódque post reditum pecuniam portauerunt, in plerisque locis euangelica veritas, & apostolica dicta testantur. Præterea Augustinus dicit expresse, quòd illud non fuit preceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab iis, quibus prædicabant euangelium: quam seruare apostolicis licuit, vel etiam non seruare. Sed hoc Romanus Pontifex prædecessor noster Nicolaus quo ad principalia tria vota, scilicet in obedientia viuere, & sine prop

A ne proprio, & in castitate, ac alia, si qua euangelia reperiantur expressa, in dicta regula videtur intellexisse dicere in declaratione prædicta: quod vtique declarationibus nostris in nullo obuiat supradictis: adhuc non apparet ipsum dixisse sustentationem Christi, & apostolorum eius in solo & nudo simplici consistere vsu facti: cùm, quo ad Christum & apostolos, nullam præfatus prædecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit mentionem: imò sensisse satis

B videtur expresse, quòd ius aliud à proprietate habuisse potuerunt: cùm de sola abdicatione proprietatis non iuris alterius in præfata declaratione, quantum ad ipsos attinet, mentio habetur. Adhuc idem Nicolaus predecessor noster videtur sensisse, quòd Christus & apostoli etiam quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi, cùm enim in sua declaratione prædicta verba de

C abdicatione proprietatis dixisset, respondēs obiectioni tacitæ, quæ sibi de loculis, quos Christus habuisse in euangelio legitur, poterat fieri, statim quæ sequuntur, subiunxit: nec his quisquā putet obsistere, quòd interdum dicitur Christū loculos habuisse, nam sic ipse Christus, cuius perfecta sunt opera in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectioni

conde

condeſcendentes in viam perfectionis ex- A
tolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaret: ſic & infirmorum perſonam Chriſtum aſſerit in loculis ſuſcepiſſe. Aliàs impertinens de loculis fuiſſet obiectio, niſi intellexiſſet Chriſtum etiam quo ad proprietatem loculos habuiſſe. Præterea ſi diceretur Chriſtum in loculis habuiſſe tantummodo ſimplicem vſum facti, fruſtra diceretur, quòd in perſonam infirmorum
ipſos Chriſtus habuit loculos: cùm ſecundũ B
eum perfectis etiam conueniat habere ſimplicem vſum facti. Et ſi quæratur, propter quos infirmos iſtos loculos habuerit: Auguſtinus, cuius dictum inſertum eſt in decretis, reſpondet dicens: habebat dominus loculos à fidelibus oblata conſeruans, & ſuorum neceſsitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: vnde conſtat ipſum de ſuis diſcipulis hoc ſenſiſſe. Nec hoc ſcilicet in communi & quo ad proprietatem aliqua habere dero-
gat, iuxta dictum Greg.ix. prædicti, altiſsi- C
mæ paupertati, qui in quadam ſua decretali dicit expreſsè fratres prædicatores & minores in altiſsima paupertate Chriſto pauperi famulari: & tamen conſtat ipſos prædicatores habere in communi etiam quo ad proprietatem aliqua, quod eorum regulę & ſtatui non repugnat. Hoc etiam Alexander

prædec

A prædecessor noster præfatus in cõdemnatione libelli, contra statum prædicatorum & minorum editi videtur sensisse, in qua aliquando de dictis fratribus, quæ sequuntur subiunxit, cũ insuper respondet, ꝙ iidẽ fratres omnia propter Deũ dereliquerint, exilia vitę subsidia mẽdicantes, Christúmq; imitentur pauperem, perfectionem euangelicam amplexendo, propter quod euidenter apparet eos non solùm in statu saluan-
B dorum existere, sed etiam perfectorum, & per suæ religionis obseruantiã, quę quidem ipsius perfectionis euangelicę tenet formã, in æternæ retributionis præmio præcellentem gloriam promereri: vbi quidem expresse dicit, prædicatores Christum pauperem imitari, ipsósque perfectionem euangelicam amplexari, & in statu existere perfectorum quódque ipsorum religionis obseruantia perfectionis euangelicę tenet for
C mam & tamen constat ipsos habere posse etiam quo ad proprietatẽ aliqua iuxta eorum regulam in communi. Nec obstat, ꝙ dicunt Inno. aliàs Celestinum v. prædecessorem nostrum dixisse, altam paupertatem esse habere pauca propria propter Deum: altiorem, quæ nulla habet propria, tamẽ habet in communi: altissimam, quæ nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in cõ-

muni: dicimus quidem quòd hoc dixerit, nõ vt papa, sed vt frater Petrus de Tarantasia in quadam postilla sua, quare dicta premissorum summorũ pontificum sunt ei meritò præferẽda. Dicũt etiam quòd apostolus de tali altissima loquitur paupertate, dicẽs: Et altissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum: quòd euidenter est falsum: quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui etiam in speciali bona tẽporalia obtinebãt: de quibus Apostolus asserit, quòd supra vires suas miserãt eleemosynas sanctis. Quòd autem dicitur in declaratione Nicolai prædecessoris nostri cõtineri, quòd fratres minores in rebus, quæ eis obueniunt, habent tantum simplicem vsum facti: dicimus quòd si ipse intellexerit simplicem vsum facti denudatum omni iure, ita quòd fratres ipsi seu ordo nullum ius habeant vtendi, hoc est expressè contra declarationem Grego. Inno. Alex. summorum pontificum prædictorum, quibus expressè quòd talium bonorum ordo vsum habeat, continetur, quod de vsu iuris est intelligendum necessariò, vt superius est probatum. Adhuc dicimus quòd est cum hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicem absq; iure aliquo (quod nihil aliud, quàm ipsum vti propriè potest dici) posse in re aliqua etiam

vsu

A vsu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decre.ad conditorem canonum.est probatum: & Aug.in li.xj.de actu, tenet expressè. Præterea si simpliciter vsus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo, constat quòd actus vtendi huiusmodi esset reputandus non iustus, cùm ille vsus fuerit, cui ius non competebat vtendi: vsus autem non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid ad-
B iicit, sed sibi repugnare potius noscitur manifestè. Quod autem vsum talem non iustum cõditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile nõ videtur: imò quòd de iusto intellexerit ex eo potest euidẽtius apparere, quòd in eadem ordinatione adiicit, quòd illarum rerum duntaxat in se & etiam Ro.ec.recipiebat dominiũ, quarum vsum facti liceret habere fratribus, seu ordini antedictis: subiungens quòd non re-
C rum omnium vsum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla rerum potest censeri differentia quo ad fratres: sic enim vti de facto possunt prohibitis, vt permissis. Ex quo sequitur quòd vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iustus sit, & pro quo competat ius vtendi, & ipse videtur conditor

canonis ex eo etiã sensisse, quòd in eadem A
ordinatione subiunxerit, quòd moderatus
vsus in expensis prius rebus ipsis fratribus
est cõcessus. Rursus impugnatores cõstitu
tionũ huiusmodi asserere publicè perhiben
tur, quòd libellũ & dicta magistrorũ asserẽ-
tium dictam paupertatẽ & vitã dictorũ fra-
trum nõ esse euangelicã & apostolicã, sum-
mi põtifices dãnauerunt, districtius per apo
stolicas literas inhibẽtes, ne quisquam præ-
missa vel aliquid præmissorũ contumaciter B
astruere seu quomodolibet pręsumeret de-
fensare, statuentes, quòd præsumẽs contra-
riũ tanquã contumax, eccle. Ro. rebellis, ac
vt hæreticus haberetur. Ad quod dicimus
assertionẽ huiusmodi falsam esse: non enim
cõtinetur in sentẽtia supradicta, quòd cõtra
faciens, vt hæreticus haberetur, quæ quidẽ
quo ad hoc continet, quæ sequuntur: Nos
enim nihilominus authoritate pręsentiũ di
strictius inhibemus, ne quisquã præmissa, C
vel aliquod præmissorũ pertinaciter assere-
re, vel quomodolibet defensare præsumat:
quicunq; verò hoc pręsumpserit, tanquã cõ-
tumax, & ec. Ro. rebellis ab omnibus fideli-
bus habeatur, nõ fuit adiectũ quòd vt hære-
Nota ticus * haberetur, vt patet in serie sentẽtiæ
tex. bene. condẽnationis prædictæ. Rursus asseruis-
& quis di se dicuntur publicè huiusmodi assertores,
quòd

A quòd abdicatio iuris in cuiuscunq; rei proprietate & in vsu eius est sancta & meritoria propter deũ,& à Christo in seipso seruata,apostolis imposita & ab ipsis sub voto assumpta:nec propter hoc vsus facti ad sustẽtationem naturę in Christo & apostolis cõuincitur esse non iustus,sed tantò iustior atque perfectior & deo acceptior & mundo exẽplarior, quantò plenius renunciatũ fuerit omni iuri:per quod potest sic vtens pro
B vsu huiusmodi quomodolibet contendere vel in iudicio litigare.Quæ quidem assertio cõtinet multa falsa:cùm neq; Christũ expropriationẽ prædictã omnis iuris in cuiuscunque rei proprietate, & in eius vsu in se seruasse, nec eam imposuisse apostolis * neq; sub voto ab ipsis fuisse receptam, euãgelica seu apostolica doceat historia : sed cõtrariũ euidentius manifestat.Quod autẽ in prędicta assertione adiicitur, quòd per abdicatio
C nẽ iuris prædicti,videlicet proprietatis vsus facti ad sustentationẽ naturæ in Christo & apostolis nõ conuincitur esse non iustus,sed tantò iustior &c. impossibilitatẽ includit & errorẽ dictũ huiusmodi euidenter.Impossibile enim est actũ humanũ extrinsecũ esse iustũ,si exercens actũ ipsum nullum ius habeat illud exercendi:imò non iustus seu iniustus, necessariò conuincitur talis vsus. Itẽ

catur hæreticus,vide gloss. clem. j. de vsu.c. hæreticus. xxiiij. quæst. iij. & Io. de turre cre. libro iiij. parte j. c. ij. Font.

** Ockã in cõpendio. xvij. errore. dicit fuisse impositã per illud, Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me. Font.*

est absurdũ & erroneũ, quòd actus alicuius A
non habentis ius actum huiusmodi faciendi sit iustior & deo acceptior, quàm habentis, cum concludat actum iniustum iustiorem & deo acceptiorem existere, quàm sit iustus. Ex præmissis autem inferre nitũtur, (vt præfertur) quòd prædictorũ summorum pontificum definitio, quam definierunt de paupertate Christi & apostolorum ac fratrum minorum prædictorum regula (prout superius expresserunt) per nos B
non potuit mutari: proculdubio falsa asserunt dicendo prædecesso. nostros definiuisse talia, vt superius est probatum: & adhuc sic loquentes, dum per talia constitutiones nostras impugnare satagunt, constitutiones illas, quibus se adiuuant, ostendunt (si eorum falsæ assertiones veræ existerent) fore inualidas, erroneas & infirmas. Si enim nobis non licuit contra constitutionem Nicol. iiij. prædecesso. nostri, in qua se fundant, C
præcipuè aliquid statuere commune, nec sibi licuit contra statuta Gregor. Innocen. & Alexandr. prædictorum statuere aut aliquid declarare, quod tamen ipsum fecisse (secundum eorum assertionem) noscitur euidẽter: cùm enim illi declarauerint, quòd ordo minorum habet vsum earum rerum, quas licet eis habere, quod ad vsum iuris

est refer

A est referendũ necessariò, vt superius est probatum: ipse verò secundum ipsos statuit, quòd nec ordo, nec fratres ius vtendi habeant, sed tantummodo simplicem vsum facti: & insuper ordinauit, decreuit & statuit huiusmodi constitutionem, ordinationem & declarationem suã duntaxat à fratribus ipsis præcisè & inuiolabiliter perpetuis temporibus obseruandam: constat non solùm, quòd contra declarationes prædeB cess. prædictorum ordinauerit: sed ipsum illas quantum ad ea, quæ sua declaratio continet etiam reuocasse. Ipse quoque prædecessor noster in sua declaratione subiunxit, ad sedis apostolicæ declarationem & ordinationẽ eorũ, & circa ea, quæ ipse declarauerat pertinere, sic dicens: Si quid in prædictis ambiguitatis emerserit, hoc ad culmen sedis apostolicæ deducatur: vt ex authoritate apostolica sua in hoc manifestetur inC tentio, cui solùm cõcessum est in his statuta condere, & condita declarare: cuius tamen contrarium asserunt huiusmodi assertores.

Adhuc patet, quòd asserunt esse falsum: licet enim Innocen. iij. prædictus in generali concilio interdixisset nouas religiones institui: tamen successores ipsius (non obstante interdicto huiusmodi) plures leguntur ordines confirmasse, qui etiam (aliqui-

bus exceptis)fuerunt postea per Gregor.ix. A
prędecessorem nostrum dissoluti certo modo in concilio generali.Si igitur post interdictū generalis concilij licuit summis pontificibus non confirmatos in totum dissoluere,non est mirum,si quod declarat circa regulas ordinum solus summus pontifex vel ordinat:liceat eius successoribus declarasse,seu aliàs immutare.Patet autem quòd neque Honorij confirmatio,neque Grego. neque Alexand. neque Nicolai prædicto- B
rum facta fuerit in concilio generali,cùm per nullum ipsorum fuerit generale concilium celebratum, licet Innocent. iiij. celebrauit concilium generale,tamen in illo, nec authoritate alicuius concilij facta fuit ipsius declaratio supradicta.Nicolaus autem iiij.nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit.Gregorius autem ix.prędictus,nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: C
sed in generali concilio vbi cassati fuerunt nonnulli mendicantium ordines,dictorum fratrum minorum,& prædicatorum ordines non cassauit,sed asseruit approbatos, sic dicens:ad eos,quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos,præsentem non patimur constitutionem extendi. Præterea dicant nobis

A bis, vbi legunt aſſertiones huiuſmodi, quòd ad fidem vel mores pertineat Chriſtum & apoſtolos non habuiſſe in iis, quæ habuerunt, niſi ſimplicem vſum facti, profectò directè hoc ad fidem nō pertinet, cùm de hoc articulus non ſit aliquis, nec ſub quo valeat comprehendi, vt patet in ſymbolis, in quibus articuli fidei continentur: nec etiam reductè, ne quaſi hoc ſacra ſcriptura contineat, quo negato tota ſcriptura ſacra red-
B ditur dubia: & per conſequens articuli fidei, qui habent per ſcripturam ſacram probari, redduntur dubij & incerti: hoc enim in ſcriptura ſacra non poterit, ſed contrarium reperiri. De fratribus autem minoribus prædictis, conſtat, quòd de ipſorū paupertate & ſimplici vſu facti, ſeu de dominio eorum, quæ ipſis offeruntur, quòd ſummus pontifex illud ſibi & Romanæ eccleſiæ reſeruauerit vel potuerit reſeruare, nec
C quòd illud reſeruatum ſucceſſori abiicere non liceat, ſi hoc expedire viderit, ſeu quòd procuratores conſtitutos authoritate ſummi pontificis pro negociis ordinis prædictis ſucceſſoribus reuocare non valeat, in prædictis ſymbolis, euangelio, neque actibus apoſtolorum & epiſtolis mentio aliqua non habetur. Vnde nō poſſunt ex prædictis concludere, niſi falsò, quin contra or-

dinata per summos pontifices circa talia A valeat successor aliud ordinare: quòd Nicolaus præfatus expressè in sua declaratione inseruit, vt superius plenius continetur.

Nos itaque ne fabricatores mendaciorum huiusmodi ac etiam assertores de tam pestifera, erronea & damnata doctrina, cōfutatione ac confusione vtique omni digna, gloriari valeant, & alios trahere in errorem cum ausu arreptando ac petulantia improba ausi defendere publicè fuerint B damnatam per constitutionem prædictam hæresim, ac etiam probare videlicet, quòd Christus, & eius apostoli in iis, quæ habuisse leguntur tantùm habuerint absque iure aliquo simplicem vsum facti, ex quo (si verum esset) sequeretur vsum Christi fuisse non iustum, quod profectò blasphemiam continet, & est catholicæ fidei inimicum, cùm hoc de pertinaci animositate ac erronea non sit dubium processisse, omnes & C singulos, qui verbo ac scripto per se, vel aliū seu alios talia publicè presumpserunt: ipsos quoque, qui eos docuerunt in talibus, & vt præmissa facerent in damnatam incidisse hæresim, ac vt hæreticos euitandos fore de fratrum nostrorum consilio declaramus. Si quis autem damnatas per constitutionem, Cùm inter, prædictam, hæreses vel ipsarum

A alteram deinceps ſcienter verbo, vel ſcripto defendere, vel approbare præſumpſerit, de fratrum eorundem conſilio decernimus, vt tanquam hæreticus ab omnibus euidenter habeatur. Adhuc quòd conſtitutionem noſtram, Ad conditorem canonum, ſupradictam, inſano auſu impugnare niſi ſunt (ſicut fertur) diſtrictius, de eorundē frātrum conſilio inhibemus, ne quiſquam cōtra definita, ordinata ſeu facta per ipſam verbo, B vel ſcripto ſcienter approbet aliquid, vel defendat. Si quis verò contra præſumpſerit, tanquam contumax, & rebellis Rom. eccl. ab omnibus habeatur. Nulli ergo &c. Data Auinioñ. iiij. idus Nouemb. Pontificatus noſtri Anno ix.

C *Conſtitutionum uiginti Ioannis uigeſimiſecundi finis.*

EXTRAVAGANTES COMMVNES, A DIVERSIS ROMANIS pontificibus post Sextum editæ: cum suis (vt vocant) summulis.

A

De consuetudine TIT. I.

Ioannes xxij.

B

Consuetudo impediens ne legati sedis apostolicæ recipiantur, non valet: & illa non obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiẽdi, & eos impedientes ipso facto excõmunicationẽ incurrunt, & eorum terræ ecclesiastico subijciuntur interdicto.

CAP. VNICVM.

VPER gentes & regna Romanus pontifex à domino constitutus, cùm personaliter singulas regiones circuire non poßit, nec circa gregem sibi creditum curam pastoralis solicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositæ seruitutis suos ad diuersas mundi partes (prout necesßitates emerserint) destinare legatos, qui vices supplẽdo, errata corrigant, aspera in plana conuertant, & commißis C

A missis sibi populis salutis incrementa ministrent. Veruntamen aliqui huiusmodi officium,& potestatem ipsius Rom.pontificis,quam non ab homine,sed à deo recepit,sub suo arbitrio redigere molientes,legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint,vel de beneplacito eorum transmissi, sibi terras subiectas(dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. Nos huiusmodi consuetudinem, non tam irra-
B tionabilem,quàm nonnunquã animarum saluti cõtrariam,detrahentémque apostolicæ potestati,authoritate apost.penitus reprobantes,legatos ipsos ab omnibus,cuiuscunque præeminentiæ,conditionis,aut status fuerint,debere admitti decreuimus:nec eos prætextu cuiusuis consuetudinis impediri posse a quoquam Christiano nomine gloriante,quo minus regna,prouincias & terras quaslibet,ad quę ipsos destinari con-
C tigerit, ingrediantur liberè, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdẽ. Qui verò decætero super prædictis dictos legatos,aut etiam nuncios,quos ad quascũque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit,præsumpserint impedire,ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.Regna,terræ,& loca quælibet subiecta eisdẽ tandiu sint eo ipso ecclesiastico

sup

ſuppoſita interdicto,quandiu in huiuſmodi A
contumacia duxerint perſiſtendū.Non obſtantibus quibuſlibet indulgentiis,aut priuilegiis,imperatoribus ac regibus,ſeu quibuſcunque aliis ſub quibuſcunque modis, tenoribus & formis à ſede ipſa cōceſsis,quę contra præmiſſa nulli volumus ſuffragari.

De poſtulatione prælatorum

TIT. II.

Ioannes xxvij. B

Minores xxvij.annis ſeculares,& mendicantes religioſi,ad certas eccleſias prohibentur poſtulari:& puniuntur tam poſtulantes, quàm poſtulati.

CAP. VNICVM.

ISPENDIIS & periculis variis,quæ ex ſubſcriptis poſtulationibus poſſent eccleſiis euenire, & vacationum diuturnitatibus,quæ cōſueuerunt nonnunquam ex poſtulationibus irrationabilibus prouenire, C
ac diſpendiis,quæ inde frequenter eccleſiæ incurrunt,ad futuram rei memoriam obſiſtere cupientes:illum,qui vigeſimumſeptimum nō attigerit annum,ad cathedralem, necnon profeſſorem cuiuſuis mendicantiū ordinis ad inferiores cathedralibus eccleſias,ac monaſteria extra ſuos ordines poſtulari

A stulari edicto perpetuo prohibemus. Quòd si secus postulatum fuerit, & attentatum, irritum ac nullius penitus sit momenti. Et qui scienter processerint ad eandem, ea vice postulandi, ac eligendi potestate priuatos, ac beneficiis, quæ in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quam postulationem huiusmodi fecerint, per triennium nouerint se suspẽsos.

Postulatos verò, qui postulationis de se factæ negociũ fuerint per se, vel per aliũ in B Romana curia prosecuti, illud ibi proponi in publico, vel priuato cõsistorio facientes, etiã se duntaxat dispositioni sedis apostolicæ committendo, si se annum xxviij. non attigisse sciuerint (vt præfertur) vsque ad xxxv. annum. Cæteros verò seculares & religiosos extra suorum administrationes, ordinum perpetuò ineligibiles, ac impostulabiles esse decernimus: ac prorsus inhabiles ad quascunque dignitates ecclesiasticas, C & beneficia quælibet obtinenda.

De electione TIT. III.

Bonifacius octauus.

Multis probat argumentis promotos in curia non debere ad propria redire sine literis suæ promotionis. Qui si secus fecerint, pro prælatis non sunt habendi: pœnásque incurrunt hic expressas. Et de ista extrauaganti facit mentionem Pa-

nor

normit.in ca.qualiter.de elect.dicens, quòd nullus antequam habeat literas apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tanquam prælatus: aliàs recipientes, & receptus incurrunt pœnam de qua hic. A

CAP. VNICVM.

NIVNCTAE nobis debitũ seruitutis exposcit, vt qui ad reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendimus: ibi præcipuè reformationis accommodę remedium apponamus, vbi maius respicimus periculũ imminere. Sanè quàm periculosum existat, quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse, quod asserit, legitimis ostenderit documentis: tam ex ciuilibus, quàm ex canonicis institutis colligitur euidenter, B

Asserenti nanque cum mandatis principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probauerit. Nec similiter creditur se asserenti legatum. Nunquam enim apostolicæ sedis moris fuit absque signatis apicibus vndecunque legationẽ suscipere. Sed nec dicẽti se delegatum sedis eiusdem, creditur vel intenditur, nisi de mãdato apostolico fide doceat oculata. Similiter clerici ad alienam diœcesim sine suorum ordinariorum C

A rum literis venientes, nec in suis recipiãtur ordinibus, nec ad superiores ascendant. Clerici quoque & monachi, qui de suis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suorum literis prælatorum) non sunt clerici vel monachi reputandi. Si quis prætereà in clerum electum se dicat, si sacerdotem sese nominet, hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus cõmunicatio indiscussa. Quòd autẽ in illis, B qui se episcopos, vel superiores prelatos, aut etiam abbates, priores, seu alios monasteriorum rectores quocunque nomine censeantur, appellant, sit discussio celebris, & diligens faciẽda, luculenter apparet: si scandala & pericula grauia (quæ ipsorũ parere posset communicatio indiscussa) diligẽtius attendantur. Hinc nos euidens euocat ratio, vt cum præmissis aliis casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus C editis iam prouisum: hunc vltimũ, qui pericula grauiora minatur, nequaquã sine prouisionis opportunæ remedio relinquamus.

Presenti itaque perpetuò valitura constitutione sancimus, vt episcopi & alij prælati superiores, necnõ abbates, priores & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocunque nomine censeãtur, qui apud dictam sedem promouentur, aut confirmationis,

conſecrationis, vel benedictionis munus recipiūt, ad commiſſas eis eccleſias, & monaſteria abſque dictæ ſedis literis huiuſmodi eorum promotionem, confirmationē, conſecrationem, ſeu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere non præſumant: nullique eos abſque dictarum literarū oſtenſione recipiant, aut eis pareant vel intendant. Quòd ſi forſan contra præſumptum fuerit: quod per epiſcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monaſteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim iidem epiſcopi vel prælati, abbates, priores, vel regimina exercentes, de eccleſiarum vel monaſteriorum prouentibus percipiant eorundem. Capitula verò & conuentus eccleſiarum & monaſteriorū ipſorum, & alij quicunque ipſos abſque huiuſmodi dictæ ſedis literis recipientes, vel obedientes eiſdem, tandiu ſint à beneficiorum ſuorū perceptione ſuſpenſi, donec ſuper hoc eiuſdem ſedis gratiā meruerint obtinere. Similiter quoque epiſcopi, prælati, abbates, priores, & alij monaſteriorum regimina exercentes prædicti ſolito fidelitatis & obedientiæ iuramento non præſtito. Illi etiam pontifices, quos apud

A apud prædictam sedem pallium continget recipere, absque literis traditionis ipsius pallij, nequaquam ab eadem discedant: discedentes verò (quousque huiusmodi iuramentum præstiterint, & literas obtinuerint) nihil de ipsarum ecclesiarum & monasteriorum prouentibus percipiãt: & quicquid interim per eos (vt de aliis prædicitur) actum fuerit, viribus non subsistat.

Benedictus xj.

B *Si religiosus electus non petierit ipse, vel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro præsentia vel absentia superioris, est eoipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. h.d. addit ad cap. quàm sit. de elect. in vj.*

CAP. II.

SI religiosus, qui absque sui superioris licentia electioni de se factæ cõsentire nõ potest, illam post electionẽ sibi præsentatã, C vel eius electores intra tempus pro eiusdem superioris præsentia vel absentia moderandum, nequaquã obtineat: dat generale concilium Lugdunense electoribus ex tunc ad electionem aliã procedendi liberam facultatem. Verùm quia frequẽter dubitatum est, an etiam sit eo ipso iure (si quod ei competebat ex huiusmodi electione) priuatus: statuimus illo eum hoc ipso fore priuatum.

Idem. A

Quatuor patriarchalibus ecclesijs vacantibus, statuitur illis non posse prouideri Romano pontifice inconsulto: quod si secus factum fuerit, irritum decernitur.

CAP. III.

SAncta Romana ecclesia, quæ disponente domino super omnes alias ordinarię potestatis obtinet principatum à deo, vtpote mater vniuersorum Christi fidelium & magistra quatuor patriarchales sedes instituit, B inter quas post ipsam Romanam ecclesiam Constantinopolitanam primũ, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsásque multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegiis decorauit, de quarum prouisionibus cùm eas vacare contingit: tantò est accuratius cogitandum & attentius prouidendum, quantò maioris eminent altitudine dignitatis, & periculosè er- C raretur in prouisionibus earundem. Super hoc igitur cum fratribus nostris habita deliberatione matura, inter alia nostræ considerationi occurrit, quòd omnes (proh dolor) prędictarum sedium patriarchalium ciuitates, aut sunt destructæ, aut occupatæ ab infidelibus vel à schismaticis detinentur, ipsarum capitulis seu conuentibus & canonicis

A nicis dispersis vndique extra ciuitates ipsas, per alias regiones, seu loca à ciuitatib⁹ ipsis remota. Ex quo contingit (sicut experientia nuper nos docuit) quòd vacante Constantinopolitana ecclesia, per mortem bonæ memoriæ Petri patriarchæ, solum per vnum duntaxat eius canonicum fuit de nouo pastore electio celebrata, aliis canonicis suis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, si quod sibi ex electione huiusmodi cō-
B petebat, in nostris manibus spōte, ac liberè resignauit. Ideóque de eorundem fratrū cōsilio & apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, vt quandiu ciuitates ipse schismaticorum, aut infideliū subsunt, aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sediū, cùm eas vel ipsarum aliquam, seu aliquas vacare contigerit ad electionem, postulationē, seu quāuis prouisionē de præficiendo sibi patriar-
C cha vel pastore nullo modo procedant, quousque ad apostolicæ sedis notitiam deducatur. Nos enim à data præsentium decernimus irritum & inane, si secus per prædicta capitula conuentus vel canonicos, aut quemuis alium vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstantibus quibuscunque ipsarum ecclesiarum, vel alicuius earum consuetudinibus vel statutis,

iuramento, confirmatione dictæ sedis, vel A
quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, priuilegiis; vel indulgentiis sedis eiusdem, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet, vel differri, & de quibus quorúmque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris literis habenda esset mentio specialis. Nulli ergo &c. Data Laterani, x. Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno vij.

Ioannes xxij. B

Cùm beneficia apud sedem apostolicam vacātia sint soli papæ reseruata, ostēdit, quæ & quorum apud sedem vacare dicantur eandem. Et primò loquitur de reseruationibus, secundò de pensionibus. CAP. IIII.

EX debito pastoralis officij, nobis quanquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum & ecclesiarum ac monasteriorum dispendiis, quæ ob ipsorum vacationes diutinas ipsis solent fre C quentius prouenire, cōgruis remediis (quātum nobis ex alto conceditur) salubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius prouideatur ecclesiis, ac monasteriis antedictis: & vt Roman. ecclesi. quæ super ipsas ecclesias, ac monasteria ex diuina prouisione obtinere dignoscitur principatum, honor debitus impendatur: prædecessorū nostrorum

A strorum Romanorum pontificum, præsertim felic. record. Bonif. viij. qui dignitates, personatus, ecclesias & alia ecclesiastica beneficia, & Cle. v. qui tam huiusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia, quàm cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, prioratus, administrationes & officia quæcunque, quæ apud sedem apostolicam vacarent, prouisioni apostolicæ sub certis tenoribus reseruauerunt, vestigiis inhærentes: Nos ex causis rationabilibus, quæ ad id nostrum animum induxerunt, de fratrum nostrorum consilio nonnulla detrahendo, aliqua declarãdo, & quædam addendo de nouo episcopales, & earũ superiores sedes monasteria & regulares ecclesias, ad quę hi, qui eis pro tempore præficiendi sunt, etiam per electionẽ canonicam assumũtur, prioratus, officia vel administrationes eorundem, dignitates, personatus, prębendas, aliáque ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura, quocunque nomine censeantur, quæ apud prædictam sedem vacant ad præsens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur vniuersalis ecclesiæ spõsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam: prouisioni nostræ de fratrum nostrorum consilio authoritate apostolica reseruamus. Huiusmodi autem se-

des,monasteria,ecclesias & alia prefata beneficia ecclesiastica,per mortem vel depositionem ac priuationem eorum,qui ea obtinerent: per electionum cassationem,postulationum repulsionem, renunciationem, quorumlibet prouisionem, translationem, siue per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædecess. nost. promotis impensi: nisi de ipsis disposuerit prædecessor,& à nobis, siue authoritate nostra promouendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam vbicunque,aut quouis alio modo cauonicè vacare,apud sedem intelligimus prælibatã. Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias,monasteria,& alia prædicta fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium apud dictam sedem,per eorum obitum vacare censemus, siue inibi, siue alibi vbicunqué ipsos migrare contigerit de hac luce.Et hoc idem in dignitatibus & beneficiis quibuslibet(vt de aliis præmittitur) officialium nostrorũ:videlicet vicecancellarij, eiusdem ecclesię camerarij,notariorum auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum literarum,ac pœnitentiariorum nostrorum,necnon abbreuiatorum curiæ Romanæ locum sibi volumus vendicare. Rursus huius nostræ reseruationis edictum ad

dignit

A

B

C

A dignitates, & alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium,& quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex causa legitima in dicta curia morantium,quãdo à nobis pro nostris, & eiusdem sedis negociis prosequendis,de ipsa curia quocunque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi, aut legati vel nuncij fuerint: & eos vbilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione, seu prosecutio-
B ne ipsorum negociorum) rebus eximi contigerit ab humanis,duximus extẽdendum. Et idipsum etiã esse volumus in huiusmodi capellanis cõmensalibus: etiam si (vt præmittitur)nunc trãsmissi fuerint vbicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. Cæterùm edictum ipsum trahimus ad sedes,monasteria,& alia supradicta,quæ viuente adhuc dicto Clem.prædecessore no stro vsque ad eius obitum: nisi de ipsis per
C eum fuerit ordinatum, & deinde vsque ad datam præsentium apud sedem vacauerint eandem: illáque vacare decernimus apud ipsam,dũmodo in eis ius in re,licet ad rem non sit aliquibus acquisitum: Decernentes ex tunc irritum & inane,si secus in prędictis & singulis eorum scienter vel ignoranter, per quæcunque seu quoscunque apostolica vel alia quauis authoritate attentatum fue-

rit, vel contigerit in poſterum attentari, A Non obſtantibus piæ memoriæ Gregorij decimi, ac Bonifacij octaui, & aliorum Romanorum pontificum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus ſuper hoc editis: quatenus edicto eſſent, & ſunt cõtrariæ memorato. Cæteris in ipſis conſtitutionibus contentis, in ſuo robore duraturis. Penſiones inſuper annuas ab epiſcopis & eorũ ſuperioribus aliiſque prælatis inferioribus, necnon quibuſcunque capellanis, conuenti- B bus, collegiis, vel ſingularibus perſonis factas & faciendas perſonaliter, aliquibus ex eiſdem cardinalibus, ſeu quibuſuis aliis ex prænominatis perſonis, & penſiones præterea ſeu aſsignationes quantitatum quarũlibet ſuper certis prouinciis, diœceſibus, eccleſiis, monaſteriis, vel aliis eccleſiaſticis locis aut ordinibus: etiam à quibuſuis prędeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus factas præmiſsis perſonis, ſiue alicui earun- C dem vel monaſteria, prioratus, adminiſtrationes quaſlibet, beneficia regularia vel alia quælibet quocunque nomine cenſeantur: non conſueta ab olim clericis ſecularibus aſsignari: huiuſmodi perſonis vel alicui earundem collata, ſiue conceſſa in commendam, vel alio quouis titulo ab eiſdem prædeceſſoribus, ſeu aliis epiſcopis, vel ſuperio-

ribus

A ribus prælatis, capitulis, aut conuentibus, vel collegiis ſub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehẽdi, quo minus eis cedentibus vel decedentibus: ſiue illa quouis alio modo dimittentibus, monaſteria ipſa, prioratus, adminiſtrationes, beneficia, ac loca huiuſmodi, ad eccleſias & monaſteria ſiue alia loca religioſa, vel alia eccleſiaſtica: eorúmque prælatos, ſiue perſonas, ad quas antea eorum diſpoſitio pertinebat, ſeu qui-
B bus immediatè ſubeſſe noſcuntur, liberè reuertantur: niſi eis, quid canonicũ obſtiterit, vel de ipſis aliter duxerimus diſponendum.

De authoritate & vſu pallij

TIT. IIII.

Ioannes xxij.

Pallij traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, niſi obijciens præmiſſo
C *iuramento, de obiectis promptam fidem faciat. Et quid ſit promptam fidem facere, declarat.*

CAP. VNICVM.

MALITIIS hominum, quæ ſæpe circa impediendam pallij dationem committuntur, volentes ſalubriter obuiare: hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt deinceps per obiectum cuiuſuis criminis ſeu

ſeu defectus traditio pallij facienda iis, qui A
ad metropolitanarum eccleſiarum, ſeu aliarum regimen aſſumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, niſi obiicientes firment corporali præſtito iuramento, ſe id malitioſè non agere, ſed obiecta verá eſſe ſe credere, ac de obiectis offerant facere promptam fidem: & nihilominus ad pœnam talionis, ſeu extraordinariá ſe obligent arbitrio præſidentis. Promptam verò fidem intelligimus in hoc caſu, ſi intra B
bimeſtris temporis ſpacium numerandum à die collationis in antea probauerint legitimè, quod opponunt. Quod ſi non fecerint (eorum obiectibus nequaquam obſtantibus) ad ipſius traditionem pallij procedatur. Per traditionem autem huiuſmodi, viæ accuſationis, denunciationis, vel inquiſitionis nullum volumus præiudicium generari.

De officio cuſtodis TIT. V. C

Ioannes xxij.

In religioſorum mendicantium conuentibus plures campanæ eſſe non poſſunt ſine ſpeciali papæ licentia: plures autem campanulas in refectoriis, capitulis & alibi licitè poſſunt ipſi religioſi mendicantes habere. hoc dicit. Et eſt extrauagãs notabilis: & quia pulſare campanas eſt cuſtodis

A *dis officium vt patet eo.titu.ca.j.in ant. ideo hic nôn ab re collocata est.*

CAP. VNICVM.

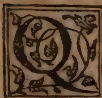

VIA cunctos orthodoxæ fidei professores, & viros præsertim ecclesiasticos sic hortamur ad alios etiam conuersari, quòd ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia præparetur: Aduertẽtes quòd eo ꝙ nonnulli mendican-
B tiũ ordinũ professores in nonnullis suis cõuẽtibus plures campanas obtinẽt, & in posterum satagũt obtinere: cathedrales ac ecclesiæ aliæ suæ quæruntur propterea iustitiæ detrahi, & exinde ciuitatibus locorum interdum afferri diuinis officiis impedimentum: videtúrque inter ipsos litigiis, & scandalis via aperiri. Nos præmissis obuiare cupientes periculis, pacémque desiderantes inter ipsos (sine qua bene pacis au-
C thor nõ colitur) obseruari: de fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quòd religiosi dictorum ordinum mendicantium in nullo conuentu suo, seu loco plures campanas habeant, sine sedis apostolicę licentia speciali, sed vna tantummodo pro loco quolibet sint cõtenti. Quòd si forsan communitas seu vniuersitas aliqua ecclesiastica, vel mundana seu iidem religiosi

religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorũ A
campanam aliam habuerint, vel nunc habent: non illam, sed aliam solam eorum specialiter vsibus deputatam pulsare valeant horis diurnis, & nocturnis, missis & aliis cõsuetis. Cæterùm religiosis eisdem permittimus, quòd vbi hactenus plures campanas sine lite, & contradictione qualibet in vsus duntaxat proprios habuerint, & nunc habent, illis etiam deinceps liberè vti possint. Aliis quibuscunque per eos habitis intra B
trium mensium spacium de suis locis seu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponendis. Verùm campanulas, quæ in refectoriis, sacristiis, capitulis, & aliis forsan officinis religiosorum ipsorum consueuerunt haberi, sub ista nostra ordinatione nolumus comprehendi. Nulli ergo &c. Datum ij. Nouembris Pontificatus nostri anno viij.

De officio delegati TIT. VI. C

Ioannes xxij. episcopus, seruus seruorum dei, ad perpetuam rei memoriam.

Literæ apostolicæ impetratæ ad gratias seu ad lites in aliquibus ciuitatibus seu diœcesibus dum erant integræ, non obstante diuisione facta de ipsis in duas seu plures ciuitates seu diœceses,

quæ

A *quæ diuisio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, & etiam executores seu iudices earundem habeant sub eisdem modo & forma illum vigorem in sic diuisis, quem habebant in illis, dum integræ remanebant.*

CAP. VNICVM.

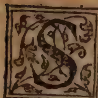

EDES apostolica in suis actibus veritatem prosequens, lucem amans libẽter euitat nodosæ ambiguitatis inuolucrum. Illámq;
B sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intendit, vt de illis ita proueniant commoda, quòd aliis non immineat detrimentum. Sanè pridem ad diuini cultus augmentum, & ad salutem populi, quẽ in nonnullis ciuitatibus, & diœcesibus sic multiplicarat altissimus, quòd in earum singulis singulorum vultus nequibat, vt deceret, vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: salubriter in-
C tendentes in ipsis diœcesibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceses duximus diuidendas, certas earum ciuitates ac ecclesias ereximus cathedrales, quarum singulis proprias, distinctas & limitatas iussimus assignari. Verùm quoniam plures ante ordinationem seu diuisionem nostrám huiusmodi tam à nobis, quàm à prædecessoribus nostris

Roman

Romanis pontificibus apoſtolicas obtinue- A
runt literas,ſuper beneficiis eccleſiaſticis in
ipſis tũc integris diœceſibus vacaturis,qua-
rum nõnullæ reſtant adhuc executioni mã-
dandæ: Nos amouere volentes cuiuſuis
dubitationis ſcrupulum,qui circa executio-
nem gratiarum ſuper huiuſmodi beneficiis
conceſſarum poſſet forſan incidere,conſide
rãtes attentius, quòd per ordinationem ſeu
diuiſionem noſtram prædictam,ius ad rem
expectantibus dicta beneficia antè compe- B
tens ex ratione immutari non debet, quin
adeò efficax in diuiſis diœceſibus maneat,
ſicut in ipſis quondam integris:authoritate
præſentium declaramus,quòd omnes & ſin
gulæ gratiæ,ſuper beneficiis vacaturis ante
diuiſionẽ huiuſmodi in ipſis quondam in-
tegris diœceſibus à nobis,vel prædictis præ
deceſſoribus noſtris perſonis quibuſcunque
conceſſæ,tam in ip ſis nunc diuiſis, quàm in
aliis diœceſibus deciſis ab illis eiſdem mo- C
do & forma poſsint ſuo ordine per executo
res demandatos, & alios, ad quos id perti-
nebit,ad debitam executionem adduci, qui
bus ante diuiſiones ſæpefatas poterant, &
debebant. Idem etiam declaramus quo
ad literas apoſtolicas iuſtitiam continen-
tes,vt videlicet iudices dati per illas in cau-
ſis quarumlibet perſonarum, quæ nunc de
eiſdem

A eiſdem diœceſibus diuiſis exiſtunt, poſsint iuxta earum tenorem perinde procedere, acſi dictæ diœceſes, de quibus mẽtio in eiſdem literis habetur, integræ remanſiſſent. Nulli ergo omninò hominum liceat hãc paginam noſtræ declarationis infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis autẽ hoc attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſu-
B rum. Datum Auinioñ. iij. Calen. Nouembris Pontificatus noſtri anno ij.

De officio iudicis ordinarij

TIT. VII.

Bonifacius octauus.

Epiſcopus monaſterium viſitans non tenetur accipere monachos illius monaſterij pro tabellionibus: etiam ſi hoc haberet conſuetudo Nec in actu viſitationis debet eſſe ſolus, ſed duos vel
C *tres clericos cum notario, qui ſimiliter ſit clericus, ſecum aſſumat. hoc dicit.*

CAP. I.

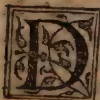

DEBENT ſuperioribus ſuis reuerentiam ſubditi: & dum ſalubriter ab eis pro culpis correctionẽ velut curantium medicamenta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. rurſus oportet propoſitos cum charitate

corrigere: decet eos inferre humiliter, quod A docent, & paterna subiectos dilectione fouere. Sic debitor delicatus effugitur, sic onerosus creditor minimè reperitur. Sanè dudum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmeñ. ad visitandum capitulum suæ ecclesiæ Dulmeñ. quæ regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendente: prior & capitulum ipsius ecclesiæ excipientes, quod de consuetudine erat ecclesiæ supradictæ, à tempore, cuius non erat memo- B ria inconcussè seruata, quòd episcopi Dulmeñ. qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, vel clericis, vel laicis secularibus quibuscunque assumptis sibi, loco notarij monacho seu monachis capituli memorati, visitationem suã hactenus præfato impenderunt capitulo: supplicarunt eidem episcopo, vt omnes tam clericos, quàm laicos religiosos, & seculares (antequam visitationem actualiter exerce- C ret (à capitulo præciperet amoueri: quibus amotis parati erant ipsum admittere ad visitationem huiusmodi peragẽdam. Et quia dictus episcopus eos super hoc non audiuit, quanquam protestaretur se velle omnes clericos suos, & alios (præter tres, vel quatuor, & notarium) remouere: & sic suam visitationem incipere & complere, idem prior &

A capitulum ad ſedem apoſtolicam appellarunt. Propoſito itaque huiuſmodi negocio coram nobis, & auditis, & intellectis, quæ partes dicere voluerunt: nos conſiderantes, quòd conſuetudo prædicta contra communem vtilitatem, facultatem probationum (quæ non eſt anguſtanda) reſtringit, propter quod etiam, vt ſalua ſcilicet ſit rerum probatio, quia publicè intereſt, ne veritas occultetur, cautum eſt iure, vt curent B magiſtratus teſtari, id eſt teſtificari volentibus, ſeipſos, & alios teſtes, vel ſignatores præbere. Et ſtatuit generale concilium, vt à iudicibus adhibeatur perſona publica, vel duo viri idonei, qui acta conſcribant. Quos quidem monachos ad prædicta, tum propter eorum profeſsionem, quæ illorum vocem facit funeſtam, & ipſos arcet à iudiciis, & publicis ſiue ciuilibus actibus, nec patitur (prout conſtitutio nouella declarat) C niſi in inquiſitionis hæreticæ prauitatis cauſa, tabellionis (cuius vicem in hac parte duo viri per ſupradictum concilium obtinent) officium exercere: tum quia ſuſpecti nec contra priorem, aut capitulum, quibus ſubſunt, quæ corrigenda inuenirentur, fideliter, & rectè conſcriberent, conſtat non eſſe idoneos. Attendentes quoque quòd id epiſcopali non modi-

Hh 2

cum detrahit dignitati,si ab episcopo, qui A dignitatem propriam suo ingenio augere debet, comites honoris sui causa adhibiti abducãtur,seque solũ suspectis quandoque forsitan,quos visitat, cõmittere cõpellatur. dictam consuetudinem,per quam prælibati prior,& capitulum videntur nimium delicati tanquam non rationabilem reprobamus.Sed ne sit episcopus onerosus,decernimus nostrorum prędecessorum vestigiis inhærentes,vt cùm ad visitationem decætero B faciendam in ecclesia memorata descenderit, in visitationis actu duas, vel tres honestas personas clericali charactere insignitas quarum vna ad minus sit religiosa ordinis supradicti, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures. Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus,non obstante. Nulli ergo liceat hanc pag. nostrarum reprobationis, C constitutionis &c.Datum.Anag.x.Calend. Augusti.Pontificatus nostri anno viij.

Ioannes xxij.

Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispensatione,debet illa præter vltimum in manu ordinarij intra duos menses dimittere: aliàs pœnas incurrit hic positas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad

ostend

A *ostendendam dispensationem: quod si non fecerit, ab ingressu ecclesiæ suspenditur, vide cap. ordinarij. eo. tit lib. vj. quod si diligenter notetur, hæc extrauagans sub hoc titu. rectè collocata dicetur.*

CAP. II.

VT quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandę, & auaritiæ cæcitate nõ retrahit, saltem rigor coërceat disciplinæ: Statuimus, vt quicunque plures dignitates, vel personatus aut parœciales ecclesias, aut B dignitatem, vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione canonica detinens, illa omnia & singula (illo dũtaxat excepto, quod vltimò receperit, quod possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi competat, retinere) intra duos menses à die notitiæ huiusmodi nostræ constitutionis continuè numerandos efficaciter verbo, & facto, absque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur: per eum, vel per eos, ad C quem, vel ad quos eorum dispositio spectabit ea vice liberè disponenda. Quod si nõ fecerit, etiam illo sit ipso iure priuatus, in quo ius competebat eidem: & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus censeatur. Qui verò deinceps receperit dignitatem, vel personatum, aut beneficiũ curam habens animarũ annexam, si prius

ſimile beneficium obtinebat, primum quò A
poſtquam ſecundi poſſeſsionem habuerit,
vel per eum (omni dolo,& fraude ceſſantibus)quò minus habeat,ſteterit,priuatus nō ſcitur ipſo iure, abſque moræ diſpendio in manu ordinarij omnino ſimiliter dimittere teneatur, per eum, vel eos, ad quem ſeu quos collatio ſeu ordinatio ſpectauerit, diſponendum:quod niſi fecerit, ex tunc ſecundo ſit ipſo iure priuatus, & inhabilis ad ſacros ordines,& ad quodcunque beneficium B
eccleſiaſticum obtinendum. Vt autē præmiſſorum fructus faciliùs ſubſequatur,omnibus & ſingulis ordinariis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna ſuſpēſionis ab ingreſſu eccleſiæ,quam eos (ſi in exequendis ſubſequentibus negligentes fuerint)incurrere volumus ipſo facto, diſtrictè præcipimus,& mandamus,vt ſub certa,& formidabili pœna eorum arbitrio infligēda, ſubditis ſuis plures dignitates & perſonatus C
aut eccleſias, quibus cura imminet animarum aut dignitatem, vel perſonatum cum alio beneficio,cui cura ſimilis ſit annexa,obtinentibus,iniungere debeant,quòd diſpenſationes authoritate quarum huiuſmodi eccleſias,perſonatus,vel dignitates obtinēt, ſi quas habent,necnon & titulos eccleſiarum, dignitatum vel perſonatuū eorundē intra
tempus

A tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinariis ipsis, vel iis, quem, vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent.

De processibus habendis super his exhibitis, propositis & productis, reddituri absque moræ dispendio per scripta publica conficienda super his, sedem apostolicam certiorem.

B

De maioritate & obedientia

TIT. VIII.

Bonifacius octauus.

Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano pontifici, qui vtrunque gladiũ habet, & omnes iudicat, à nemine autem iudicatur. Hæc tamen extrauagans regem Franciæ & regnicolas nõ amplius subijcit ecclesiæ Romanæ, quã prius erant: vt patet infrà, de priuil. meruit.

CAP. I.

C NAM sanctam ecclesiam catholicam & ipsam apostolicam vrgente fide credere cogimur & tenere. Nósque hanc firmiter credimus & simpliciter confitemur: extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, Sponso in Canticis proclamante: Vna est columba mea, perfecta mea. Vna est matri suæ, electa genitrici suæ, quæ,

vnum corpus mysticum repræsentat,cuius caput Christus: Christi verò deus. In qua vnus dominus, vna fides,vnum baptisma. A

Vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe,vnam ecclesiam præfigurans,quæ in vno cubito consummata,vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramur & vnicam:dicente domino in propheta,Erue à framea deus animã meã, & de manu canis vnicam meam:pro anima enim,id est pro seipso capite simul orauit & corpore,quod corpus vnicam scilicet ecclesiam nominauit,propter sponsi fidei sacramentorum & charitatis ecclesiæ vnitatem.Hæc est tunica illa domini inconsutilis,quæ scissa non fuit,sed sorte prouenit. B Igitur ecclesiæ vnius & vnicæ,vnum corpus,vnum caput,nõ duo capita,quasi monstrum.Christus videlicet & Christi vicarius Petrus,Petríque successor. Dicente domino ipsi Petro,Pasce oues meas,inquit,& generaliter non singulariter has vel illas,per quod commisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci siue alij se dicant Petro eiúsque successoribus non esse commissos,fateantur necesse se de ouibus Christi non esse:dicente domino in Ioanne,Vnum C ouile

A ouile & vnicũ esse pastorem. In hac eiúsque potestate duos esse gladios, spiritalem videlicet & temporalem, euangelicis dictis instruimur. Nam dicẽtibus Apostolis, Ecce gladij duo hic: in ecclesia scilicet, cùm apostoli loquerẽtur, nõ respondit dominus nimis esse, sed satis. Certè qui in potestate Petri temporalẽ gladiũ esse negat, male verbũ attendit domini proferentis, Cõuerte gladium tuũ in vaginam, Vterq; ergo est in B potestate ecclesiæ, spiritalis scilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro ecclesia, ille verò ab ecclesia exercẽdus. Ille sacerdotis, is manu regũ & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet autem gladiũ esse sub gladio, & temporalem authoritatem spiritali subiici potestati. Nam cùm dicat Apostolus, Non est potestas nisi à deo: quæ autem sunt, à deo ordinatæ sunt, non autem ordinatæ essent, nisi gladius esset C sub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in suprema. Nam secundum beatum Dionysium, Lex diuinitatis est, Infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æquè ac immediatè, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritalem autem & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet

præcellere poteſtatem, oportet tantò clarius nos fateri, quantò ſpiritalia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione, & benedictione, & ſanctificatione, ex ipſius poteſtatis acceptione, ex ipſarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate teſtante, ſpiritalis poteſtas terrenam poteſtatem inſtituere habet, & iudicare ſi bona non fuerit: ſic de eccleſiaſtica poteſtate verificatur vaticinium Hieremię: Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & regna: & cætera, quæ ſequuntur. Ergo ſi deuiat terrena poteſtas, iudicabitur à poteſtate ſpiritali: ſed ſi deuiat ſpiritalis minor, à ſuo ſuperiori. Si verò ſuprema, à ſolo deo, non ab homine poterit iudicari: teſtante apoſtolo: Spiritalis homo iudicat omnia, ipſe autem à nemine iudicatur. Eſt autē hæc authoritas (& ſi data ſit homini, & exerceatur per hominem) non humana, ſed potius diuina ore diuino Petro data, ſibique ſuiſque ſucceſſoribus in ipſo, quem confeſſus fuit petra firmata: dicente domino ipſi Petro, Quodcunque ligaueris &c. Quicunque igitur huic poteſtati à deo ſic ordinatæ reſiſtit, dei ordinationi reſiſtit, niſi duo (ſicut Manichæus) fingat eſſe principia, quod falſum & hæreticum iudicamus: quia (teſtante Moſe) Non

in

A in principiis, sed in principio cœlum deus creauit & terram. Porrò subesse Romano pontifici omni humanæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus, & pronunciamus omnino esse de necesſitate salutis. Datum Laterani, pontificatus nostri anno octauo.

Ioannes xxij.

Prælati non discurrant præsertim habitu transformato, qui si ad curiam venerint, inde recedere non debent, sine papæ licentia: aliàs ipsi & receptantes illos excommunicati sunt.

B

CAP. II.

VT prælatorum inepta discursibus grauitas & simplicitas simulationibus obuia, & ipsorum ad Christi vicarium indeuotio, religiositati quippe contraria, non immeritò arguenda, cùm reuerentiam illorum sanctitas, lucẽ puritas, firmósque maturitas poscat gressus, vt sint vita mundi,
C fama clari, proficuique reddãtur exemplo, Verùm quia ipsorum quorundam (vt fide dignorũ habet assertio) eo vana prorupit, interdum ne dixerimus perniciosa temeritas, quòd (vestibus spiritalis sanctitatis abiectis, dissimulato habitu) ad remotas à suis sedibus partes se transferunt. Quinimò ad sedem apostolicam clanculo nobis non visis nec insinuato * quòd venerint, venisse, lati

* *Aliàs, intimato.*

latitasse,discessisséque dicantur:nos ne tacentibus nobisnõ pręcisus huiusmodi morbus inualeat:dum prouidũ creditur, quod incautum, licitum, quod impune. Omnibus episcopis superioribúsque prælatis sub obtestatione diuini iudicij inhibemns, ne absque rationabili causa timoris forte vel alia, extra suarum, ciuitatis,& diœcesis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiscretè discurrant. Inhibemus etiam, ne qui episcoporum & superiorum ipsorum latenter (præsertim habitu transformato) venientes ad curiam, de ipsa (Romani pontificis non præsentati conspectibus, vel saltem ab eo recedendi licentia non obtenta) recedant. Si qui verò episcoporum & superiorum huiusmodi nostræ inhibitionis cõtradictores extiterint,& absque ipsius Romani pontificis recedendi licentia concessa, eóque non viso recesserint ab eadem, necnon si qui scienter receptauerint antedictos, nisi id confestim eidẽ Romano pontifici vel alicui, per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam manifestare curauerint (etiam si episcopali, archiepiscopali, patriarchali vel quauis alia dignitate præfulgeant) eos excommunicationis sententia innodamus. A B C

Ioan

A Ioannes xxij.

Prælati ad curiam non debent more noctuæ latenter venire, nec inde sine papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & sententia excommunicationis ligantur.

CAP. III.

ET si deceat quoslibet subditorũ curam exercere solicitè, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipuè ab ipsis exigitur, qui cõstituti per altitudinem B dignitatis etiam specula, circa commissas sibi plebes pastorum simul & custodũ partes implere tenentur, & coram ipsis laudabilium operum exemplo lucere. Ad nostrum sanè peruenit auditum, quòd nõnulli pontificali præditi dignitate gregum suorum custodiam negligentes, & abhorrentes lucem, tanquam filij tenebrarum, nõ verentur se ab ouium suarum cura, mercenarij more tempore longo subducere, & pon- C tificali dignitate reiecta nõ erubescunt vagari per deuia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus & superioribus honore præcepto, sic abiecti & indecori interdum ad sedem apostolicam clanculò declinare præsumũt, vbi more noctuæ, cuius intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarũ, quos suis arbitrantur conformari desideriis, visitant.

tant,ſuos eis euomentes cõceptus iniquos, A & conſpirationes forſan illicitas aduerſus nos & alios pertractantes,& demum abinde(non abſque notabili ſedis prædictę contemptu)reuerentia tam cõſueta,quàm debita non exhibita Romano pontifici,& nec ab ipſo petita licentia nec obtenta recedunt. Nos igitur & ipſius ſedis honori in hac parte proſpicere,ac talium inſolentiis finem imponere cupientes:de fratrum noſtrorum conſilio,generali prohibemus edi- B cto,ne decætero præſul aliquis ſine ſui ſuperioris licentia,niſi pro negociis eccleſiæ ſibi commiſſæ extra ſuam dioceſim audeat pernoctare:firmiter ſtatuentes, vt quicunque pontifex ad Romanã curiam veniens, papale palatium primitus viſitet,ad papam (ſi hoc patiatur temporis opportunitas)intraturus,ac reuerentiã conſuetam & debitã exhibiturus eidem:nullatenus receſſurus à curia,niſi ab ipſo ſuper hoc petita licẽtia & C obtenta.Quòd ſi ſecus à quoquã ſuper his fuerit attentatũ,nos quoſcunque prelatos, quãuis etiam patriarchali dignitate fulgẽtes,ſic ad ſedẽ accedentes,& ab illa(vt prædicitur)recedentes,necnon quoſlibet alios, qui tales apud ſedem ipſam receptare præſumpſerint, niſi ante receptionem huiuſmodi eidem Romano pontifici ſignificauerint

uerint

A uerint aduentum illorum: decernimus eo notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiæ subiacere. Nulli ergo &c.

De treuga & pace

TIT. IX.

Sixtus quartus.

1 *Sixtus papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinarijs regni* B *Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia cardinalium & eorum, qui cardinalibus sunt familiares in regno Franciæ existentia, suæ dispositioni vsque ad certum tempus reseruat. De beneficijs promouendorum quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante definitiuam sententiam (nisi in vno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus* C *faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diuersis curijs, diuersis respectibus tractatur, quonam pacto terminanda sit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne xxij. seruandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & seruari. Scias tamen quòd huiusmodi concordata, tanquam iuri communi & decretis Constan. Basilien. contraria, non sunt effectum sortita.*

CAP.

CAP. I. A

D VNIVERSALIS ecclesiæ regimen diuina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorum votiua dilectione nil occurrit præstantius: quã exorta inter personas ecclesiasticas (principis tenebrarum astutia) discordiarum fomenta per nostræ solicitudinis occursum protinus extinguere: vt (cuiusuis altercationis salubriter euulsis seminibus) pacis & B
tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis asśistente gratia) imponere & conseruare valeamus. Cupientes itaque, vt suscitata retroactis temporibus discordia (proh dolor) in regno Franciæ, Delphinatu, aliisque terris & dominiis charisśimi in Christo filij nostri Ludouici Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cuiusdam constitutionis, quæ in eodem regno C
diutius inoleuit, quam personæ prædictæ pragmaticam sanctionẽ vocant, ne si (quod absit) maiora fomenta sumeret, damna pariter & grauiora scandala, periculaque subsequerentur, fine debito claudatur, & totaliter secludatur. Authoritate apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum cõsilio omnibus & singulis prælatis & aliis personis

A nis ecclesiasticis regni, delphinatus, terrarum & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorúmque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarum & dominiorum eorundem collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio pertinet: de quibusuis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus & prębendis, necnon aliis beneficiis ecclesiasticis, cum cura & sine cura, secularibus & regula-
C ribus ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electiónem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis tẽporibus vacare cõtigerit (dummodo dispositioni apostolicæ ex aliqua generali reseruatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus fœliciũ recordationum Benedicti xiij. quæ incipit,
B Ad regimen. aut Ioannis xxij. Romanorum pontificum prædecessorũ nostrorũ, quæ incipit, Execrabilis. seu cõstitutiones & regulas cancellariæ apostolicę per nos super hoc editas reseruata generaliter non existant) perinde ac si aliquæ à sede apostolica, vel eius legatis expectatiuæ literæ non emanassent, liberè disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia isti summi

pontifices prædecessores nostri consueuerunt se in concessionibus gratiarum expectatiuarum personis benemeritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, delphinatu, terris & dominiis regni huiusmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eisdem regno, delphinatu, terris,& dominiis concessas (quibus in aliquo præiudicare non intendimus per præsentes,quásque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis: sex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationem, prouisionem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem singulorum ex prælatis, & aliis personis prædictis. Ex quibus quidem sex gratiis duæ gratiæ expectatiuæ concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse,& charissima in Christo filia nostra regina,ac dilectus filius nobilis vir delphinus Vieneñ. necnon magistri & præsidentes, ac alij officiarij, in aliquo ex parlamentis regis eiusdem regni nobis super hoc vnanimiter supplicabunt, qui duo nominati per regem & reginam, delphinum, magistros,præsidentes,& officiarios præfatos gaudeant prærogatiuis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratiis consumptis, alias sex gratias similes

A les, aliis sex gratiis personis idoneis modo & forma præmissis concedere intendimus.

Volumus autem, ac eiusdem authoritate & tenore presentium decernimus & declaramus, beneficia, quæ venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium familiares continui commensales eorum familiaritate durante in regno, delphinatu, terris, & dominiis præfatis obtinent, & in posterum obtinebunt,
B dispositioni apostolicæ in posterum censeri reseruata, quandiu duntaxat cardinales præfati vitam duxerint in humanis, ac post obitum eorundem cardinalium per sex annos continuè sequentes. Quibus quidem sex annis elapsis, alij ad quos eorundem beneficiorum collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio aliàs pertinet: de beneficiis familiarium huiusmodi in regno, delphinatu, terris, & dominiis
C præfatis consistentibus, in prædictis mensibus disponere valeant, huiusmodi reseruatione non obstante. Concedimus etiam, quòd beneficiorum, quæ promouendi per nos ad dignitates, seu beneficia consistorialia ipsarum prouisionum per nos de eorum personis faciẽdarum obtinebunt, ac in quibus, & ad quæ ius eis quomodolibet compe tit, ac competere poterit: per promotiones

ad dignitates, & alia beneficia consistoria- A
lia prædicta, ac munus consecrationis eis-
dem promouendis impendendum, seu la-
psum temporis de consecrandis episcopis à
sacris canonibus definiti vacaturorũ, si pro-
motiones ipsæ in aliquo ex supradictis mē-
sibus fiant, nisi beneficia ipsa essent, aliàs di-
spositioni apostolicæ (vt præfertur) reserua-
ta, ad prælatos & personas supradictas. Si
verò in aliis mensibus promotiones eisdem
fieri contingat, ad nos & Romanos pontifi- B
ces successores nostros collatio, prouisio, &
omnimoda dispositio pertineat. Et quoniá
sedis apostolicæ notariorum magnus repe-
ritur numerus, eorundē notariorũ, qui habi
tum per eiusdē sedis notarios gestari solitũ
publicè & continuè gestant, & in posterum
gestabũt, beneficia in eisdem regno, delphi-
natu, & terris consistentia, duntaxat cen-
seãtur reseruata: quódque omnes & singu-
læ causæ beneficiales in partibus coram iu- C
dicibus competentibus vsque ad definitiuã
inclusiuè: in prima duntaxat instantia, in
qua nulli ante definitiuam licet appellare,
nec appellatio (si fuerit emissa) debeat admit
ti, nisi ab interlocutoria, vel à grauamine
negocium principale minimè concernente,
quod non possit per appellationem à defi-
nitiua sententia reparari. In aliis verò in-
stantia

A ſtantiis in Romana curia tractentur, cognoſcantur, & fine debito terminentur. Cauſæ verò beneficiales pendentes in dicta curia inter noſtros, aut dictorum cardinalium familiares continuos commenſales ipſis cardinalibus, in eadem curia præſentibus, ſeu in aliqua legatione, aut recreationis cauſa ſecedentibus, necnon præfatæ ſedis officiales, officia actu exercẽtes, aut alios à præmiſsis, qui per ſex menſes curiam B prædictam ſecuti ſunt, & ſequuntur de præſenti, curiales, & quoſcũque alios eorum aduerſarios, ſuper quibuſuis beneficiis eiſdem aduerſariis authoritate ordinaria collatis, per illos, quibus commiſiſſe reperiuntur, ſeu alios per nos ad id deputatos, ſeu etiã deputandos iudices audiantur, cognoſcantur. decidantur, finéque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Cæteræ verò ſimiles cauſæ beneficiales inter quoſ- C cunque alios pendentes, & quæ quibuſuis iudicibus, ſeu auditoribus cõmiſſæ reperiãtur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Frãciæ, authoritate apoſtolica cõmittantur audiendæ, cognoſcendæ, decidendæ, & fine debito terminandæ, cum neceſſaria earundem cauſarum aduocatione. Præterea, quia aliquæ ex ſupradictis cauſis in eadem Romana curia ſuper petitorio, & di

uersis curiis ipsius regni super possessorio A
tractantur: volumus, quòd in eisdem causis in diuersis curiis super petitorio & possessorio vnico, & eodem contextu pendentibus (suspenso petitorio, & censuris super hoc latis) in possessorio in curiis eorundem iudicum, coram quibus causæ possessorij pendeant, de præsenti procedant, causæque ipsæ super huiusmodi possessorio intra biennium terminentur, & finiantur. Alioquin biẽnio elapso liceat partibus ipsis pro- B
cedere super petitorio, & vlterius dictis causis expeditis super possessorio, aut huiusmodi biennio elapso altera partium litigantium coram iudice competenti, authoritate apostolica deputato poterit ius suum prosequi, ipséque apostolicus iudex intra aliud biennium causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo auocata, & lis penitus extincta censeatur. Et si forsan aliquis eorundem iudi- C
cum cuiusuis sibi commissæ causæ expeditionem malitiosè prorogare, aut differre præsumpserit, excommunicationis, & omnium beneficiorum suorum priuationis pœnas ipso facto incurrat, à qua quidem excõmunicationis pœna absolui nequeat, nisi à nobis & successoribus nostris Roma. pontificibus, præterquam in mortis articulo

A culo: quódque decætero in literis expediendis in regno Franciæ, Delphinatu, & terris, aliísque dominiis prædictis seruentur taxæ super hoc editæ per Ioan. xxij. papam præfatum, & excessus, si qui fuerint, corrigantur. Et quia propter assiduas guerras & nouitates, quæ cõtinuè vigent in dicto regno, prætenditur ecclesias, dum vacãt grauatas, in taxa etiam reformata in concilio Constantiensi, quæ reducta est ad medietatem
B antiquę taxæ, quòd grauatus in eadem taxa prælatus promouendus soluat communia, & minuta seruitia, quæ plures ex Gallis annatam vacant: tantũ pro vera æstimatione fructuum ecclesiæ & monasterij, ad quæ sit promotus, eáque in dicta cancellaria, & camera apostolica inuiolabiliter obseruari mandamus. Et quia in supradictis concessionibus regnum, ac regem maxima sumus charitate complexi, credendum est,
C non immeritò, vt se deuotos & obedientes erga sanctam Romanam ecclesiam exhibeant. Quare volumus & eisdem authoritate & tenore statuimus, quòd præfatus rex intra quatuor menses præmissa acceptare & obseruare, ac in regno, delphinatu & dominiis huiusmodi obseruari facere, necnon intra alios duos præfatos quatuor immediatè sequentes menses super

acceptatione & obseruatione,aliisque præmissis omnibus & singulis per suas patentes literas nos & sedem præfatam certificare teneatur. Alioquin præsentes literæ,& inde secuta quæcunque, sint cassa & irrita, nulliúsque roboris vel momenti. Nos enim ex tūc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum concessionis, intentionis,voluntatis,constitutionis, declarationis,indulti,mandati, & statuti infringere,vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit,indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ, M. ccccLxxij. septimo idus Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

Sixtus quartus.

Discordia inter religiosos mendicantes, & ecclesiarum parœcialium rectores in partibus Germaniæ quatuor delegatis cōmissa,per eos sub certis formis & modis,in pacem & concordiam conuersa fuit: quam Romanus pontifex confirmat, præcipiens sub pœna excommunicationis illam

à prælat

A *à prælatis obseruari.*

CAP. II.

Vices illius, qui supra petram ædificauit ecclesiam suam (meritis, licet insufficentibus) gerentes in terris, & per eius immaculata vestigia (quantum nobis ex alto conceditur) insedere satagentes, inter Christi fideles quoslibet, & præsertim sub vno atque eodem sacerdotij vexillo nobiscum deo militantes, pacem & charitatem
B inducere, & inductam confouere, vigilanti solicitudine meditamur asſiduè, & quæ iis cõtraria sunt falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita submouere, prout rerum & temporum circunstantiæ id non immeritò exposcere dignoscuntur. Nuper siquidem pro parte, tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntineñ. & Treuereñ. archiepiscoporum, ac Herbipoleñ. & Vuormacieñ. & Spireñ. episcoporum,
C quàm dilecti filij nobilis viri Philippi comitis palatini Rheni, & ducis Bauariæ, qui vnus ex electoribus Romani imperij existit, ad nostrum peruenit auditum, quòd inter dilectos filios prædicatorum minorum, & carmelitarum ordinum professores, & nonnullos parœcialium rectores, & alios etiam ecclesiarum prælatos, instigante illo, qui tanquam leo rugiens circuit quę-

Eslingē rens quem deuoret : in partibus Germanię, A & præſertim in oppido Eſlingeñ. Conſtan. diœce.ſuſcitata ſunt nonnulla diſſenſionum & ſcandalorũ fomenta ex certis cauſis tunc nobis expreſsis, quæ niſi per vigilantiam paſtoralis officij celeriter ſuccidantur, poſſent ad ſcandalum nõ modicum Chriſti fidelium illarum partium faciliter peruenire. Nos igitur attendentes, quòd ſacroſancta Romana eccleſia ab eius fundatione primæua in ordine ſacerdotali, quem Petrus apoſtolus, & eius ſucceſſores obſeruarunt, inſtituta, & per viros prouidos & ſacerdotes virtuoſos adaucta, & longiſsimis temporibus feliciter conſeruata extitit. Rursúſque animaduertentes, quòd hodiernis temporibus hominum creſcente malitia, niſi ager dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus ſpiritusſancti, & preconibus verbi dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrum mendicantiũ gratia aſsiſtente diuina in copioſo numero reperiuntur) aſsiduè coleretur, vepribus malorum, & ſentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus, non niſi ab intimis cordis noſtri dolere, quòd inter tales viros, qui ſe mutua charitate diligere, & alter alterius (iuxta apoſtolum) onera portare deberent, diſcordiæ ſeminarium excitaretur. Vnde cùm vellemus

A vellemus ſuper his, ea qua decet maturita-
te conſulere, venerabilibus fratribus no-
ſtris Gulielmo Hoſtienſi,& Angelo Præne-
ſtin. epiſcopis, & dilectis filiis noſtris Iu-
liano tituli ſancti Petri ad vincula, ac Pe-
tro tituli ſancti Sixti presbyteris cardina-
libus viuæ vocis oraculo commiſimus, &
mandauimus, vt à ſingulis partibus prædi-
ctis, vel eorum procuratoribus legitimis,
auditis hincinde propoſitis, inter eas con-
B cordiam tractarent. Qui quidem epiſcopi
& cardinales ſtatutis loco & tempore, con-
uocatis,auditis, & intellectis partibus præ-
dictis (vt præfertur) & in præmiſsis graui-
ter & conſultè procedentes, partes ipſas de
communi earundem conſenſu ad concor-
diam infra ſcriptam perduxerunt. Vide-
licet,quòd ipſi parœciani ſacerdotes decæ-
tero non dicant à mendicantibus hæreſes
proceſsiſſe, cùm in veritate fides noſtra ſit
C illuminata, & eccleſia exaltata per eoſdem,
& præſertim per ordines prædicatorum &
minorum vt iura teſtantur. Quódque fra-
tres mendicantes non prædicent, populos
parœcianos non teneri audire miſſam in
eorũ parœciis diebus feſtiuis & dominicis,
cùm iure ſit cautum illis diebus parœcia-
nos teneri audire miſſam in eorum parœ-
ciali eccleſia: niſi forſan ex honeſta cauſa
ab ipſa

ab ipsa ecclesia se absentarent. quódque A etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulturam apud eos,& bene caueant propter pœnas,quas imponunt canones,cùm sit libera. Quòd etiam ipsi mendicantes desistant prædicare, quòd parœciani non sint obligati, saltem in paschate proprio confiteri sacerdoti:quia de iure tenetur parœcianus (saltem in paschate) proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres mendicantes B non censeantur exclusi quo minus secundũ iuris communis & priuilegiorum eisdem concessorum dispositionem, confessiones audire & pœnitentias iniungere valeant.

Quod etiam decetero inter ipsos fratres mendicantes & curatos, quo ad effectum prædicandi, horas cantandi, & campanas pulsandi,seruetur consuetudo antiqua,quæ temporibus antiquis seruata fuit in ipso oppido Eslingensi. Et casu, quo veniat aliqua C occasio siue necessitas, non fiat commutatio temporis, vel horæ, in ipsis prædicationibus fiendis: nisi de consensu partium. Quódque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant prælatis, & rectoribus parœcialium ecclesiarum: Neque etiã populos à suarum ecclesiarum parœcialiũ frequentia & accessu abstrahant,siue retrahant

A hant quoquomodo. Et viceuersa ipsi rectores & prælati aliquo modo non detrahant mendicantibus, sed illum fauorem, quem possunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præstent: ita, vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos ostendatur. Nos itaque illius vices gerẽtes in terris, qui apostolis suis dixit, Pacem meam do vobis, pacem meã relinquo vobis: cupiẽtes super his opportunè prouideri, motu proprio, nõ ad B alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam: sed de nostra certa scientia & mera voluntate concordiam prædictam, ac omnia & singula per præfatos episcopos & cardinales ordinata (ad hoc, vt perpetuò inconcussa persistant) authoritate apostolica, & ex certa nostra scientia approbamus, & confirmamus, ac viribus perpetuò subsistere debere decernimus. Supplẽtes omnes & singulos defectus, tam iuris, quàm facti, si C qui forsan interuenerunt in eisdem. Iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnon prioribus, gardianis, & singulis fratribus ordinum mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorum contrafaciẽtem incurrere volumus eo ipso, à qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis

partis læsæ & debita satisfactione præuia, A
inuiolabiliter obseruent: Et quantum in
eis est, ab aliis obseruari faciant. Et insuper quascunque lites, & causas coram quibuscunque causarum palatij apostolici auditoribus, seu alibi occasione premissorum, inter dilectos filios decanum & capitulum ecclesiæ Spirenen. & curatum dicti oppidi, ac fratres prædictos indecisas pendentes, Illarum status, tenores, & formas, & in eis gesta & actitata, præsentibus pro expressis B
habentes, ad nos harum serie, motu, scientia, & authoritate prædictis aduocamus: & litem seu lites ipsas penitus extinguimus. Et ambabus partibus prædictis litis huiusmodi consortibus, seu illis adhærentibus perpetuum silentium imponimus: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac priuilegiis eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, cæterísque contrariis quibuscunque. Nulli er- C
go &c. datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ, M.cccclxxviij. xv. Kalend. Iulij. Pontificatus nostri anno septimo.

EXTRA

A

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM LIBER SECVNDVS.

De iudiciis TIT. I.

Ioannes xxij.

Decretalem, Super cathedram. quæ est in Cle. in ca. dudum. innouata, iubet obseruari: neque

B *propter illam debēt religiosi mendicantes esse molesti, & graues prælatis, neque prælati ipsis religiosis. Et si sint aliquæ iniuriæ, vel molestationes hincinde factæ: papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi summariè simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, vel aliter, prout qualitas excessuum exigit: Non obstantibus quibuscunque obstaculis, quæ possent his obuiare.*

CAP. VNICVM.

C FREQVENTES imò innumerosæ quodammodo de diuersis mundi partibus venerabilium fratrũ nostrorum episcoporum aliorúmque superiorum prelatorũ, necnon dilectorum filiorum rectorum, curatorum, & parœcialium sacerdotum querelæ contra dilectos filios fratres prædicatorum

torum & minorum ordinum, nostrum & A
sedis apostolicæ excitarunt auditum,& clamorosis insinuationibus excitare & fatigare non cessant, quòd iidem fratres decretalem dudum editam à feli.re.Bo.pa.viij.præ. no.quæ incipit, Super cathedrã. Ac per piæ me.Clem.papam v.præd.no.in Vieñ. conci. innouatam temerè obseruare non curant: sed ipsam transgredi non timentes,in eiusdem sedis cõtemptum, animarum suarum periculum,& eorundem & ecclesiarum pa- B
rœcialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoque,quòd plerunque præfatis dictorum prædicatorum & minorum, necnon eremitarum sancti Aug. & carmelitarum ordinum fratribus,in cuius ordinis dictorum eremitarum personis idem prædecessor Bo.constitutionem prædictam, in qua tantum de ipsis prædicatorum & mino rum cauebatur ordinibus,per omnia voluit postmodum integraliter & inconcussè ser- C
uari. Et ad quem prædictorum carmelitarum fratrum ordinem, nos subsequenter constitutionẽ eandem, quo ad omnia in ea cõtenta duximus extendendam:à prędictis episcopis,prælatis,rectoribus,curatis, & sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictæ graues iniuriæ atque molestiæ in diuersis partibus inferuntur. Nuper pro parte

A parte. Vieñ. fratris nostri archiepiscopi Burdegal. & dilectorum filiorum capitulorum maioris Burgedal. & aliarum ecclesiarum, prioratuum, conuentuum, rectorum, curatorum, sacerdotum, & vicariorum, parœcialium, ac clericorum, tam regularium, quàm secularium ciuitatis & diœcesis prædictarum nobis extitit intimatum, quòd prædicti eorundem prædicatorum, aliàs prædictorum minorum eremitarum, & car-
B melitarum ordinum fratres contra tenorẽ decretalis eiusdem, multa eisdem & eorum singulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum esset iura condere, nisi qui ea tueatur existat: Nos volentes de fratrum nostrorum consilio decretalem prædictam, Super cathedram. irrefragabiliter obseruari: Discre. v. per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum per vos, seu alium, vel
C alios, etiam si sint extra loca, in quibus estis conseruatores, seu iudices deputati, tam eisdem archiepiscopo, capitulis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero ciuitatis, & diœcesis prædictarum, & eorum cuilibet aduersus prædictos, quàm econuerso eisdem fratribus aduersus archiepiscopum, capitula, prælatos, priores, conuentus, rectores, sacerdo-

tes, vicarios, ac clerum, præfatos, & singulos eorũdem efficacibus defensionibus pręsidio assistentes, ac facientes decretalem prædictam, quo ad omnia eius capitula, prout iacent, firmiter obseruari: non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinum eisdem archiepiscopis, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiam prædictos archiepiscopum, capitula, prælatos, conuentus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios, ac clerum, seu aliquem, vel aliquos ipsorum eisdem fratribus grauamina, ac iniurias irrogari: Facturi ipsis hincinde, de quibuscunque iniuriis, molestationibus, grauaminibus, & damnis vicissim illatis hactenus, & etiam in posterum inferendis eisdem contra tenorem constitutionis eiusdem, in illis videlicet, quæ iudicialem requirunt indaginem, summariè, simpliciter & de plano, sine strepitu iudicij & figura: in aliis verò prout qualitas ipsorum exigit iustitiæ complementum: Molestatores minores & maiores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles quãdocunque & quotiescunque expedierit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo

A scendo. Non obstantibus quibuscunque exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui, seu aliquibus fratrum & ordinum eorundem, quàm præfatis archiepiscopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus vicariis, ac clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus, communiter vel diuisim, sub quacunque forma, vel expressione verborum ab eadem sede
B concessis: ac eiusdem Bonifacij, quo caueatur aliquis extra suam ciuitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra dietam vnam à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur: Seu ne iudices, & conseruatores à sede deputati prædicta, extra ciuitatem & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, siue alij vel aliis vices suas committere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœce-
C sis eiusdem trahere præsumant: dummodo vltra duas dietas aliquis extra suam ciuitatem authoritate præsentium non trahatur. Seu, quòd de manifestis iniuriis, molestiis, & aliis, quæ iudicialem indaginem exigunt (pœnis in eos si secus egerint, & etiam id procurantes adiectis) conseruatores se nullatenus intromittãt, quàm aliis quibuscunque constitutionibus à Romano

pontifice,tam de iudicibus delegatis & con A
seruatoribus, quàm personis vltra certum
numerum per literas apostolicas ad iudicem non vocandis,aut aliis edictis,quæ nostræ possent iurisdictioni, aut potestati eiusque exercitio liberè quomodolibet obuiare. Seu si tam eisdem fratribus, vel eorum ordinibus,aut alicui,seu aliquibus fratrum & ordinũ prædictorũ, quàm archiepiscopo, capitulis,prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus,curatis, sacerdotibus,vicariis,ac B
clero prædictis, vel aliquibus ipsorum, seu quibusuis aliis communiter, vel diuisim à præfata sede sit indultum,quòd excõmunicari,suspendi,vel interdici, seu extra vel vltra,circa vel alio quocunque modo ad iudicium euocari non posſint, per literas apostolicas nõ facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & de eorum personis,locis, hominibus,ordinibus,& nominibus propriis men- C
tionem. Et quibuslibet aliis indulgentiis, seu priuilegiis dictæ sedis generalibus vel specialibus, quorumcunque tenorum existant,per quæ præsentibus non expressa,vel totaliter non inserta nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat, quomodolibet impediri. Et de quibus quorúmque totis tenoribus, de verbo ad verbum specialem

A lem oporteat in nostris literis fieri mentionem. Cęte:ūm iudicibus,seu conseruatoribus quibuscunque per literas apostolicas sub quacunque alia, quàm præsenti verborum forma vel expreſsione confectas, eisdem prædicatorū, minorum,eremitarum, ac carmelitarum ordinum fratribus, seu ipsis ordinibus communiter vel diuiſim,super damnis & iniuriis, & aliis quibuscūque rebus, seu negociis aliàs deputatis, & sub-
B delegatis eorum præsentibus & futuris authoritate præsentium districtius inhibemus:ne aliquem seu aliquos authoritate literarum papalium prætextu seu occasione quorumcunque damnorum vel iniuriarū, siue grauaminum contra tenorem prædictæ constitutionis, Super cathedram. ipsis fratribus, seu eorum ordinibus antedictis communiter, vel diuiſim à quibuscunque personis illatorum hactenus, & etiam infe-
C rēdorum in posterum, coram se alicubi deinceps ad iudicium vel aliàs quoquo modo vocare, seu in causam aliquatenus trahere præsumant. Inhibitionem huiusmodi non solùm ad futura, sed etiam ad quouis modo adhuc pendentia,& incœpta negocia volentes intendi:ac decernentes præfatas literas,& processus eorum authoritate quacunque habitos & habendos ad damna,graua-

mina,& iniurias huiuſmodi cõtra tenorem A
dictæ conſtitutionis illata & inferenda(vt
dictum eſt)deinceps aliquatenus nõ exten-
di:ac etiam irritum & inane,ſi ſecus ſuper
præmiſsis per quoſcũque ſcienter vel igno-
ranter contigerit attentari: Vobis nihi-
lominus iniungentes,vt inhibitionem no-
ſtram huiuſmodi ad dictorum iudicum,ſeu
conſeruatorum & ſubdelegatorum noti-
tiam,de quibus vobis expedire videbitur,
deducere procuretis. Inſuper volumus & B
authoritate apoſtolica decernimus, quòd
quilibet veſtrum proſequi valeat articulum
etiam per alium inchoatum,quãuis idem
inchoans nullo fuerit impedimento præpe-
ditus canonico,quódque à data præſentium
ſit vobis & vnicuique veſtrum in præmiſsis
omnibus & eorũ ſingulis cœptis & non cœ-
ptis,præſentibus & futuris & præteritis,li-
citũ procedere,ac ſi prædicta omnia & ſin-
gula coram vobis cœpta fuiſſent,& iuriſdi- C
ctio veſtra,& cuiuſlibet veſtrum in prædi-
ctis omnibus & ſingulis per citationem vel
modum alium legitimum perpetuata ex-
titiſſet:conſtitutione prædicta ſuper cõſer-
uatoribus,& aliis quomodolibet in contra-
rium edita non obſtante.Datum Auinioñ.
x. Calendas Februarij, Pontificatus noſtri
anno vndecimo.

De

Ioannes xxij.

Præmisso eleganti exordio, ostensisque periculis, quæ proueniunt ex falsorum florenorum fabricatione, citantur peremptoriè fabricantes, data sibi dilatione trium mensium, intra quos corā papa compareant: aliàs contra ipsos, eorum absentia non obstante, procedetur, prout iustitia suadebit. CAP. VNICVM.

B IN DELICTORVM diuersorū nexibus ac tenebris inuolutos, plerūque trahit in maiorum scelerum præcipitium moles præponderans peccatorum: nam etsi diuersos diuersa delicta coinquinent, sunt tamen nonnulli, qui propriæ salutis immemores, delictis cōmunibus, & vulgaribus non contenti, ad profana, & vetita prorūpentes, sic damnata cupiditate lucrorum, ac inexhau- C sta eorum voragine deuoluuntur quòd, dummodo suas ingluuies, ad quas inhiant, expleant, se lucris illicitis, imò iacturis spiritalibus temere immergentes, honori dei, & animarum saluti, ac sacrorum canonum, & imperialibus edictis, & iuribus communibus, capturas nefarias, & lucra illicita anteponunt. Sanè iamdudum ad nostri apostolatus auditum multorum

fide digna relatio sæpius etiã repetita perduxit,& fama iam publica per facti euidẽtiam diuulgata effecit notorium,nonnullos esse in Lombardiæ superioris,& Marchiæ Ianuensis partibus,qui licentiæ temerariæ laxatis habenis licere sibi præsumentes illicita,cudunt & fabricant,seu cudi,& fabricari faciunt florenos auri,secundum formam,& signum,& coinum ac circunferentias literarum,qui in ciuitate Florentiæ (à tempore,cuius non extat memoria)cudi & fabricari sunt soliti,& cuduntur & fabricantur etiam in præsenti.Et quamuis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia similitudinẽ fabricati in vero,& solito florenorum eiusdem ciuitatis pondere communiter,& bonitate auri,& vero florenorum valore deficiant,ipsi tamen (simulata eorum effigie)personas,vt plurimùm simplices,& quandoque etiam in huiusmodi rebus expertas decipiunt:ipsásque damnis rerum,& periculis personarum exponunt, dum pro veris florenis ipsos recipiũt. Cùm etiam præterea in talibus plurimi non habeant inter florenos,& florenos tantæ similitudinis peritiam discernendi. Nos itaque tantis,& præcipuè animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes, monemus omnes,& singulos talium præsumpt

A sumptores, ipsis nihilominus districtius inhibẽtes, quatenus deinceps à cusione, & fabricatione florenorum huiusmodi cessent, realiter & effectualiter resipiscant. Nihilominus præsentis edicti peremptorij authoritate citantes eosdem, ac eorum singulos sub pœna priuationis iuris, si quod eis super cudendis florenis competit, quam ipsos cessante iusto impedimento (si in exequendis mandatis nostris huiusmodi remissi, seu
B negligẽtes fuerint) incurrere volumus ipso facto: vt intra trium mensium spacium à data præsentium numerandum per se, vel per procuratorem idoneum apostolico cõspectui se præsentent, propositurí, quo iure ipsis florenos competat ius cudendi, ac exhibituri priuilegium, si quod super hoc habeant, vel ius aliud, si quod sibi credant cõpetere ostensuri. Et nihilominus super prędictis facturi, & recepturi, quod iustitia suadebit. Intimantes eisdem, quòd si nõ venerint, nos contra ipsos super præmissis, & ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, & suadebit iustitia, ipsorum absentia non obstante. Vt autem huiusmodi nostra nunciatio atque citatio ad communem omnium notitiã deducatur, chartam siue membranam citationẽ atque monitionẽ huiusmodi continentes, in maioris

ecclesiæ Auinionensis affigi ostiis faciemus. A
Quæ processum huiusmodi suo quasi sonoro præconio,& patulo iudicio publicabunt: vt prędicti moniti,& citati,& alij quicunque, qui sua crediderint interesse, vel quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætendere, quòd ad eos processus huiusmodi non peruenerit, vel ignorauerint eundem, cùm nõ sit verisimile remanere, quo ad ipsos incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus pu- B
blicatur. Datum Auinioñ. vj. Calen. Decembris, Pontificatus nostri anno ix.

De dolo & cõtumacia TIT. III.

Bonifacius octauus.

Citationes etiam extra dies solennes publicè factæ de mandato papæ, in audientia literarũ apostolicarum, vel papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci, in quo papa cũ curia sua degit, arctant citatum ac si ad eam personaliter deue- C
nissent. Restringitur tamen hæc extrauagans ad illos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorũ domicilium tutè adiri non potest, vt.c.j.de iudi.in cle. CAP. VNICVM.

REM NON nouam aggredimur, neque viam insolitam ambulamus: sed anterioris iuris calcatam vestigiis præsentis cõstitutonis

A tionis indubitato roboramus suffragio,& inconcusso munimine stabilimus. Est siquidem iam sancitum,quòd propositũ publicæ citationis edictũ eũ arctet,qui impedit, aut facit etiã se celando,ne ad eũ posit peruenire citatio, appareátque contumax, qui sic agit.Quódque in albo prætoris huiusmodi edicta proposita suæ iurisdictioni subiectos arceant, & adstringant magis, quàm si voce præconia (quæ innotescit B paucis) vel literis citarentur. Ius enim, quod talem modum citationibus proposuit, violenter præsumpsisse credendum est:vt quæ in eodem albo tot ipsius albi publicum locum frequentantium oculis paterent legenda,ad citati notitiam deuenirent. Vnde ad præbendam omnibus eorũ, quæ sanciuntur, plenam lectionem,& notionem,mandatur legem tabulis ,aut lapidibus sculptam , sanctissimæ ecclesiæ de- C scribi porticibus,& affigi. Præmissis igitur in debitam considerationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis appensis: nos,qui vniuersis(disponente domino)præesse dignoscimur,volentes per hanc nouellam constitutionem aliquid circa prædicta statuta expressius inueniri:declaramus de fratrum nostrorum consilio,& nihilominus hoc edicto perpetuò valituro firma-

mus

mus,& ſtatuimus,vt citationes authoritate A
apoſtolica de quibuſcunque perſonis vndecunque,& vbicunque ſint,cuiuſcunque ſtatus,dignitatis vel præeminentiæ eccleſiaſticæ,vel mundanæ,etiam ſi imperiali vel regali fulgeant dignitate:præſertim ſi impediant,vel faciant per ſe,vel per alios quoquo modo,ne citationes ipſæ ad eos perueniant,ex quacunque cauſa faciendo, vt citandorum domicilia,ſiue loca tutè,vel liberè adiri non poſsint:cùm(prout ſcriptum B
eſt) exiſtimare debeamus, an eò ire liceat vbi eſt citatio facienda, perinde ad inſtar edictorum præfatorũ propoſitorũ in albo prætoris:etiam extra ſolennes dies,in quibus Romani pontifices ſuos facere conſueuerunt generales proceſſus,publicè id nobis ſpecialiter,& ex certa ſcientia iubentibus,factæ in audientia literarum noſtrarũ, aut in aula noſtri palatij poſtmodum affigendæ ianuis maioris eccleſiæ loci,in quo C
Romana communis omniũ Chriſtiani populi nationũ reſidebit curia:vt cunctis poſſint patere,& ita deferri citatis ſic valeant ac arctent citatos poſt terminum lapſum, quem (conſiderata locorum diſtantia) volumus citationibus ipſis competentem apponi,ſicut ſi eos perſonaliter apprehendiſſent: Non obſtantibus aliquibus priuilegiis

A giis, indulgentiis, & literis apostolicis generalibus, aut specialibus quibuscũque personis pontificali, imperiali, regali, vel alia ecclesiastica, seu mundana dignitate prædictis: aliisque inferioribus ecclesiis, monasteriis, locis, collegiis, & vniuersitatibus in quacunque forma verborum concessis: per quę talium citationum effectus possit quomodolibet impediri: etiam si de ipsis, & eorum totis tenoribus de verbo ad verbũ, aut B de propriis nominibus personarũ, monasteriorũ, ecclesiarũ, locorũ illorũ, quibus cõcedũtur, vel eorũ ordinibus, aut dignitatibus oporteat in nostris literis fieri mentionem.

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM

LIBER TERTIVS.

C De vita & honestate & clericorum TIT. I.

Ioannes xxij.

Præmissa musicæ artis plurima laude, cantorũ lasciua melodia reprobatur, qui contra honestatẽ clericalem, quod ore cantabant gestibus simulabant. Et cantores ipsi tã exempti, quàm non exẽpti per octo dies ab officio suspendũtur. Posset etiã hæc Extrauagans aptè locari sub tit. de cele. miss.

CAP

CAP. VNICVM. A

OCTA sanctorum patrum decreuit authoritas, vt diuinæ laudis officiis, quę debitę seruitutis obsequio exhibentur: cunctorum mens vigilet, sermo non cespitet, & modesta psallentium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorum resonabat sonus, dulcis quippe omnino sonus in ore psallentium resonat, cùm deum B corde suscipiunt, dum loquuntur verbis: in ipsum quoq; cantibus deuotionẽ accendũt, inde etenim in ecclesiis dei psalmodia cantanda præcipitur, vt fideliũ deuotio excitetur, in hoc nocturnũ, diurnúmque officiũ, & missarũ celebritates asiduè clero ac populo sub maturo tenore, distinctáque gradatione cantantur: vt eadẽ distinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nõnulli nouellæ scholæ discipuli, dum temporibus C mensurãdis inuigilãt, nouis notis intendũt fingere suas, quã antiquas cantare malunt, in semibreues, & minimas ecclesiastica cãtantur: notulis percutiũtur. nã melodia hoquetis intersecant, discãtibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnunquã inculcãt, adeò, vt interdũ antiphonarij, & gradualis fundamẽta despiciãt, ignorent super quo

A quo ædificant,tonos nesciant,quos non discernunt imò cõfundunt:cùm ex earũ multitudine notarũ ascensiones pudicę,descensionésque tẽperatę,planicantus,quibus toni ipsi secernuntur adinuicẽ obfuscentur:currunt enim,& nõ quiescunt,aures inebriant, & non medentur:gestibus simulant,quod depromunt,quibus deuotio quærenda contẽnitur,vitãda lasciuia propalatur.Nõ enim inquit frustra ipse Boëtius,lasciuus animus, B vel lasciuioribus delectatur modis,vel eosdem sæpe audiens emollitur,& frangitur. Hoc ideo dudum nos,& fratres nostri correctione indigere percepimus:hoc relegare imò prorsus abiicere,& ab eadẽ ecclesia dei profligare efficacius properamus.Quocirca de ipsorũ fratrũ cõsilio districtè præcipimus,vt nullus deinceps talia,vel his similia in dictis officiis præsertim horis canonicis, vel cũ missarũ solennia celebrãtur,attẽtare C prę sumat.Si quis verò contra fecerit,per ordinarios locorũ vbi ista cõmissa fuerint,vel deputandos ab eis in nõ exemptis,in exemptis verò per præpositos seu prælatos suos, ad quos aliàs correctio, & punitio culparum,& excessuum huiusmodi,vel similium pertinere dignoscitur, vel deputandos ab eisdem per suspensionem ab officio per octo dies authoritate huius canonis puniatur

tur per hoc autem non intendimus prohibere,quin interdum diebus festis præcipuè, siue solennibus in missis,& præfatis diuinis officiis aliquæ consonantiæ,quæ melodiam sapiunt,puta octauæ,quintæ,quartæ, & huiusmodi supra cantum ecclesiasticum simplicem proferantur:sic tamen,vt ipsius cantus integritas illibata permaneat,& nihil ex hoc de bene memorata musica immutetur: maximè cùm huiusmodi consonantiæ auditum demulceant,deuotionem prouocent,& psallentium deo animos torpere non sinant. Actum & datum,&c. A B

De præbendis & dignitatibus

TIT. II.

Bonifacius octauus.

Cùm beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri personis,illorum collationem papa sibi reseruat.vide cap.ij.& iij.& cap.præsenti. eod.tit.lib.vj. C

CAP. I.

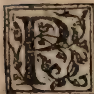

IAE SOLICITVDINIS studio ducimur,vt dignitates,personatus, præbendæ, aliáque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura,quæ apud sedem apostolicam vacare noscuntur,personis conferantur idoneis:per quas in eis debita impendātur obsequia

A obſequia, & diuinorum cultus exerceatur ſolicitè in eiſdem. Inde fit, quòd nos huiuſmodi dignitates, perſonatus, præbendas, eccleſias, & alia eccleſiaſtica beneficia quæ apud ſedem eandem intra vnum menſem à data præſentium hactenus in curia vacauerint computandum, & quæ ex nunc apud eam vacauerint, in futurũ prouiſioni ſedis eiuſdẽ authoritate apoſtolica reſeruamus: Decernentes ex nunc irritum & inane ſi ſe-
B cus in hac parte ſcienter vel ignoranter, per quencumque ſeu quoſcunque, apoſtolica, vel alia quauis authoritate contigerit attentari. Nulli ergo, &c. Datum Lateranẽ. iij. nonas Maij, anno primo.

Clemens quintus.

Prouiſiones ſub titulo commendæ factas de eccleſijs patriarchalibus, archiepiſcopalibus, epiſcopalibus, & monaſterijs ad petitionem regum vel quorumcunque magnatum, reuocat.

C CAP. II.

EX ſupernæ prouidẽtia maieſtatis, cuius vniuerſa diſpoſitione reguntur: ad apoſtolicæ præeminentiam dignitatis (licet inſufficientibus meritis) euocati, gregem dominicum noſtræ vigilantiæ creditum vndique contemplamur: illúmque ſalubri ſtudemus paſtoris more vigiliis (quantum nobis ex alto permittitur) obſeruantia cuſto-

dire, vt de illo posſimus ad ipſius laudem, A cuius exercemus vices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideóque nos diligens cura ſolicitat, continua pulſat inſtantia, & curioſa ſolicitudo perurget, vt circa fidelium ſtatum ſalubriter dirigēdum ſic efficacibus ſtudiis & promptis operibus intendamus, quòd per noſtræ cooperationis miniſterium erga ſanctam matrem eccleſiam deuotio filiorum concreſcat, ipſorum ceſſent grauamina, & trāquillitatis ei B prouemat incrementū: quod tūc rectè agere credimus, cū moleſtis euentibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, ſubtractamus noxia, & ſalubria procuramus. Sanè pridem nos licet inſufficiētibus meritis ad ſummum apoſtolatus apicem (ſicut domino placuit) euocati, ab ipſo noſtræ promotionis exordio antiquæ notitiæ regum, prelatorū, magnatum, & aliorū nobilium perſonarum eccleſiaſticarum & ſeculariū me- C mores exiſtentes, ac ipſorū aliquibus, tum quia in terris morantes eorum gradum huiuſmodi promotionis habuimus, tum quia ſolitæ ad eos amicitię ſpecialibus affectibus ducebamur: Aliquibus verò ex aſſueta Romanorum pontificum liberalitate, quam in ſuis exercere ſunt ſoliti nouitatibus: Volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere

A placere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum inſtantias, nonnullis clericis, & perſonis eccleſiaſticis, religioſis & ſecularibus diuerſorum ordinum, dignitatis, conditionum & ſtatuum patriarchales & archiepiſcopales & epiſcopales, eccleſias ac monaſteria diſtincta paſtoribus, ſub cõmendæ, vel cuſtodiæ, ſeu curæ vel guardiæ, aut adminiſtrationis titulo, nominéve notabili duximus perpetuò, ad vitam ſeu ad B certi temporis ſpacium committenda ſuper his, an tales videlicet tantáſque gratias per nos fieri decuiſſet variorum arduorum negociorum multiplicitate diſtracti, vſque ad tempus, quo infirmitate ſatis periculoſa nos his diebus viſitauit omnipotẽs, nequiuimus cogitare plenariè. Verũ in debilitate ipſius ægritudinis conſtituti, à negociorũ vtcunq; diſcuſsione ſemoti, ad hoc ſub diligẽti examine dixerimus aciem noſtræ mentis, demúmque proſpeximus euidenter, quòd C eccleſiarum & monaſteriorũ eorundem cura negligitur, bona & iura diſsipantur ipſorũ, ac ſubiectis eis perſonis & populis ſpiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eíſque redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectũ: ac nedum ipſis, ſed etiã Romanæ matri eccleſię, quæ diſponente domino ipſorum caput fore dignoſcitur

& magiſtra, grauiora inde futura timentur A pericula. Nolentes igitur his tot & tantis diſpendiis vlterius cauſam relinquere: ſed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remediū adhibere, omnes & ſingulas promiſsiones huiuſmodi per nos (vt pręmittitur) factas, quibuſcunque cuiuſcunque ordinis, dignitatis, aut ſtatus: ſed etiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus quocunque modo vel tempore factę noſcantur, authoritate apoſtolica ex nunc ex certa ſciē B tia reuocamus, caſſamus & anullamus, & decernimus de cætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo, &c. Datum apud Piſatum Burdegalenſis diœceſis, x. Calendas Martij, Anno ſecundo.

Clemens quintus.

Beneficia maiora & minora vacantia & vacatura, præſertim in prouincia Burdegalen. Clemens v. certis ex cauſis ſuæ diſpoſitioni reſeruauit, cum appoſitione decreti. C

CAP. III.

ET ſi in temporalium diſpoſitione bonorum habenda ſit diſcretionis cautela, præcipuè, vt ea dignè & laudabiliter diſponantur: in eccleſiaſticis tamen rebus multo fortius inuigilare noſtra debet intentio, vt iuxta perſonarum conditiones & ſtatus, ad diuini nominis laudem, & ipſarū vtilitatem prouid

A prouideatur ex merito ecclesiasticis personis: cùm iuxta canonicas sanctiones nihil sit, quod ecclesiæ dei magis officiat, quàm quòd indigni assumantur ad regimen animarum. Hac igitur cōsideratione moti specialiter Burdegalen. ecclesia, de qua licet immeriti sumus nouiter ad hunc statū summi apostolatus assumpti, & monasteriū sanctæ crucis Burdegalen. ordinis sancti Benedicti etiā vacās per obitum quondam fratris Gu-
B lielmi de Bombio abbatis eiusdem. Et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales ecclesias, monasteria, prioratus, & quoslibet personatus, dignitates vel officia, cuiuscunque ordinis & cōditionis existant, necnon canonicatus, præbendas, ecclesias cum cura vel sine cura, & alia quælibet beneficia ecclesiastica quocūque nomine appellentur, quæ apud sedem apostolicam vacare noscūtur ad presens, & quæ toto nostri pon-
C tificatus tempore vacare contigerit in futurum, prouisioni, collationi & dispositioni nostræ & sedis eiusdem hac vice authoritate apostolica reseruamus: Decernentes ex nunc irritum & inane, si quid cōtra hoc per quoscunque quauis authoritate scienter vel ignoranter attentatum est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: Constitutione Clementis iiij. & Bonif. viij. Rom. pont.

prædeceſ.noſt.& alia qualibet in contrariũ A edita nõ obſtante. Et quia plus timeri ſolet, quod ſpecialiter iniũgitur, q̃ quod generaliter imperatur, hac reſeruatiõe noſtra & decreto ligari volumus ignorãtes. Et quia bullam noſtrã non habemus ad pręſens, ad cautelam pręſentiũ & memoriã futurorũ huiuſmodi reſeruationẽ cum pręmiſsi interpoſitione decreti ſcribi & in publicã formã redigi iuſsimus per Bernardũ caprarij publicũ notariũ infra ſcriptũ, quã etiã ſigilli (quo vte B bamur olim Burdegal. eccleſiæ pręſidentes) fecimus appẽſione muniri. Datũ Burdeg. ij. Kal. Aug. Pontificatus noſtri anno primo.

Ioannes xxij. epiſcopus ſeruus ſeruorũ dei, ad perpetuam rei memoriam.

Papa hic primò ambitionem & importunitatem quorundam religioſorum & ſecularĩũ ſuper obtinendis pluribus beneficijs diſpenſatiuè, qui inſufficientes quandoque erant pro vno, in diuerſis locis, regnis & alijs locis diſtantibus recitans, ap- C ponit plures ex hoc contingentes inconuenientias: & tandem ſtatuit, quòd omnes (exceptis cardinalibus ac regum filijs) qui ſuper pluralitate beneficiorum, quæ aliàs de iure non poterant obtineri diſpenſationẽ obtinent, vnũ cum cura, aliud ſine cura, poſsint à tempore notitiæ eligere intra menſem, & alia cũ effectu dimittere teneantur: aliàs omnibus ſic diſpenſatis ſint ipſo iure priuati. Et

idẽ

A idẽ de beneficijs, in quibus ius est ad rem dum vacabunt: de pluribus etiã talibus, iniustè tamen & sine dispẽsatione detentis, ordinat quòd vltimum retineãt & omnia alia dimittant intra mensem, alioquin omnibus sint priuati. Itẽ vult quòd qui amodo talia receperint, dimissionẽ de primo faciãt corã ordinario cũ effectu, alioquin sunt omnibus ipso iure priuati. quæ omnia sic vacantia dispositioni apostolicæ sedis reseruat, interpretãs ordinarios in hoc casu solos diœcesanos beneficiorũ sic di-
B missorũ. Item hoc vult de solis beneficijs intelligi, in quibus quis per se vel vicarium suum temporalem curam animarũ vel spiritalem iurisdictionẽ exercet de consuetudine vel de iure. h.d. de Lau.

CAP. IIII.

EXECRABILIS quorundã tam religiosorum quàm secularium ambitio, quæ semper plus ambiens, eo magis insatiabilis creditur, quo sibi amplius indulgetur, & im-
C probitas importuna petentium à nobis & prædecessoribus nostris Romanis pontificibus non tam obtinuisse, quàm extorsisse plerunque noscuntur, vt vnus interdum etiam ad vnum beneficium ecclesiasticum minus idoneus, in diuersis ecclesiis nedum vicinis, sed ab inuicẽ longè distantibus, imò nonnunquam in diuersorum regnorũ partibus situatis, plures quàm duas vel tres, aut

plures etiam dignitates, vel perſonatus officia ſeu prioratus, aut diuerſa eccleſiaſtica beneficia curam animarum habentia poſsit diſpenſatiuè cum aliàs liceret de iure communi recipere,& ſimul licitè retinere. Vnde inter cætera inconuenientia infra ſcripta naſcuntur, quòd videlicet interdùm vnus, qui vnum quamuis modicum vix officium implere ſufficeret, plurimorũ ſibi vendicat ſtipendia,quæ multis literatis viris vitæ puritate ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus,qui mendicant,poſſent abundè ſufficere,æqua diſtributione collata. Habentibus ipſa paratur vagandi materia,diuini cultus minuuntur, hoſpitalitas in ipſis beneficiis debita non ſeruatur: & dum non ſunt ſua in vnaquaque regione rectores eccleſiarũ, detrahitur commodis & honori:quę carentes defenſorum auxilio in iuribus ſuis & libertatibus multipliciter collabuntur:ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat deceſſorum. Et (quod amariùs eſt dolendum) animarum cura negligitur & vitiorum ſentibus fomentum periculosè præbetur. Nos itaque tot malis tantíſque diſcriminibus occurrere cupientes: omnes & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione ac retentione plurium dignitatum, perſonatuum, officiorũ, prioratuum,

A B C

aut

A aut beneficiorum, quibus cura ſit animarum annexa, ſub quacunque forma vel expreſsione verborum à nobis, vel dictis prædeceſſoribus noſtris cuicunque perſonæ cōceſſas (Cardinalibus tamen ſanctæ Romanæ eccleſiæ, qui circa nos vniuerſali eccleſiæ ſeruiendo ſingularum eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt, ac regum filiis, qui propter ſublimitatem eorum ac generis claritatem ſunt potioris prærogatiua gratiæ

B attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum fratribus noſtris habita diligenti: de ipſorum conſilio & ex certa noſtra ſciētia in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen noſtrū effrenatam circa eaſdem perſonas talium beneficiorum multitudinem refrenemus, ipſique impetrantes fructu diſpenſationum huiuſmodi totaliter non fruſtrentur. Statuimus itaque & de fratrum noſtrorū con-

C ſilio ordinamus, quòd obtinentes tunc ex diſpenſatione legitima pluralitatem huiuſmodi dignitatum, perſonatuum, officiorū, aut prioratuum ſeu beneficiorum, quę aliàs abſque alia diſpenſatione legitima obtinere nequibant, vnum tantum ex dignitatibus, perſonatibus, officiis, prioratibus, eccleſiis vel beneficiis huiuſmodi, quibus cura immineat animarum, cum dignitate, per-

ſonatu, vel officio, prioratu, eccleſia vel beneficio ſine cura, quæ habere maluerint A
prætextu diſpenſationis ſufficientis circa id eiſdem indultæ poſsint licitè retinere: quæ tamen teneantur eligere intra menſem numerandum à tempore notitiæ conſtitutionis iſtius. Cæteris beneficiis cum cura vel ſine cura, quæ ipſius diſpẽſationis prætextu tenebant,& quæ aliter antè nõ poterant de iure abſque diſpenſatione aliqua licitè retinere, quæ nos ex tunc vacare decernimus, B
coram ordinariis ſub teſtimonio publico intra idem tempus verbaliter vel realiter cum effectu dimiſsis: abſque eo, quòd ad illa nunquam ſine noua collatione ab eo, qui facere poterit facienda redire, aut eorum adminiſtrationi ſe immiſcere præſumant. Alioquin tam his, quàm aliis omnibusbeneficiis,quę virtute huiuſmodi noſtri moderaminis retinere poterant,vt præfertur,ſint ipſo iure priuati,& prorſus inhabi- C
les ad ſimilia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui dignitates, perſonatus, officia, prioratus vel alia beneficia curam animarum habentia ex diſpenſatione, quæ ius tribuat iuxta noſtram moderationem præſcriptam obtinent, & alia ſimilia beneficia noſtrarum vel eorundem prædeceſſorum authoritate literarum expectant, cum quibus

A bus est, vt illa cùm vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licitè valeant dispensatum: nolumus derogari, quin ea cùm vacauerint intra dicti temporis spacium posſint eligere, & dimiſsis aliis recipere in forma præscripta ac licitè retinere: pœnas ſimiles incurſuri, ſi huiuſmodi noſtræ contraire præſumpſerint ſanctioni.

Porrò quia quorundam oculos ſic auaræ cupiditatis vitium excæcauit, quòd plu-
B ra talia beneficia ſimul abſque diſpenſatione canonica retinere præſumunt: nos de illis præſenti decreto ſtatuimus, vt omnia & ſingula beneficia ſic detenta (illo tamen retento, quod vltimò receperunt, dum modo in eo ex collatione canonica competat ius eiſdem) intra tempus, vt præſcribitur limitatum verbo & facto ac ſine fraude, coram ordinariis ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur.
C Quod ſi non fecerint, & illo ſint ipſo iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles penitus ad quæcũque obtinenda eccleſiaſtica beneficia cenſeantur. Qui verò deinceps receperint dignitatem vel perſonatum, ſeu officium, aut aliud beneficium curam animarum habens annexam, ſi antea ſimile beneficium obtinebant, illud quo ipſo iure (poſtquam ſecundi poſſeſsionem

nem habuerint, vel per eos omni dolo, & A
fraude cessantibus, quo minus habeant, steterit) priuati noscũtur, absque moræ dispendio in ordinariorũ manibus dimittere debeant, pari modo: Alioquin ex tunc sint ipso iure secundo priuati, & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quin etiam ad habendum quodcunque aliud ecclesiasticum beneficium inhabiles reputentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura, vt præmittitur, vel dimissa nostræ & sedis apostolicæ dispositioni, de ipsorum fratrum consilio reseruamus. B Inhibentes, ne quis præter Rom. pont. quacunque sit super hoc authoritate munitus, de huiusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per medium permutationis, vel aliàs innouare hoc quoquo modo præsumat. Nos enim si secus actum, seu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Cæterùm ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis episcopos: in quorum C ciuitatibus vel dicecesibus consistunt beneficia, seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debẽt dimittere, commorantur, vel ecclesiis cathedralibus, vacantibus capitula earundem. Et hi de beneficiis, tam dimissis, quàm (vt præmittitur) perditis nos vel apostolicã sedem certificare studeant, quamprimum commodè

A modè poterunt indilatè, vt de illis salubriter disponere valeamus. Quantum autem ad modificationem personatuum attinet antè fatam, illa duntaxat, & non alia beneficia ecclesiastica quocũque nomine nuncupentur, curam habere censemus, quæ parœcias habent, in quibus est animarum cura annexa, non per vicarios perpetuos, sed per rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales vicarios
B exercenda. Necnon etiam illa, quorum ministris ratione beneficiorum huiusmodi cõpetit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis & suspensionis sententiis absoluere de consuetudine, vel de iure, iuribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore, quo ad cætera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum moderationis
C statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioñ. xiij. Kalend. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

Ioann

Ioannes xxij. A

Episcopatus Tholozanus, in reditibus plurimum abundans, in nouam metropolim, propter multiplices causas hic expressas erigitur, cui pro suffraganeis ecclesijs sunt deputatæ quatuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis ecclesia Appamiarum. Et quibus episcopis & archiepiscopus prius suberant, quidque earum cuilibet pro reditibus sit aßignatum, hic exprimitur: & tandem censuræ ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Aduerte, quòd ecclesia de Vauro, & ecclesia de Mirapice, sunt sub ecclesia Tholozana tanquam suffraganeæ: licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi, & diuidendi ecclesias, alias alijs subiiciendi, & alias ab alijs eximendi, & ad solum papam hæc omnia spectare: cui in singulari priuilegio maiores causæ maioráque negotia reseruantur. patet in cap. j. de transla. episco. cum suis concor. B

CAP. V. C

SAluator noster, cuius nutui cuncta seruiunt, in agro mũdi huius messem multam aspiciẽs, & operariorum raritatem attendens dominum mesis rogandum esse, vt in illam operarios mitteret, censuit: & ipse idem etiam exiens manè, veluti paterfamiliâs diligens, horis diei variis operarios in vineam suam misit. Romanus itaque

A que pontifex, ficut eodem domino difponente vicarius eius in terris effe dignofcitur, fic & ipfius actibus (in quantum finit humana fragilitas) fe conformare tenetur. Vbi ergo fuperexcrefcere meffem populi, videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adiicere, & iuxta propheticum verbum augere cuftodiam: cuftodes & cultores idoneos in dominicam vineam deftinare. Sanè confiderantes attentius, & in-
B tra pectoris clauftra meditatione folicita reuoluentes, quòd in tanta multitudine populi, quanta fœcundauit altifsimus ciuitatem, & diœcefim Tholozanam: fingulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus paftor infpicere, aut alias partes boni paftoris implere: quódque durum erat, atque difficile per talem latam & diffufam diœcefim ad vnũ tantum à perfonis ecclefiafticis, & mundanis recurfum haberi. Attendẽtes etiã, quòd
C licet Tholozanus epifcopatus reditibus abũdaret immenfis, nõ tamẽ fupererat hucufq; memoria, quòd ex fuorũ opulentia copiofa redituũ aliquid in ecclefia, vel diœcefi Tholozana prouenifíet in diuini cultus augmẽtum: imò fic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, vt multo iam tẽpore luxus circa carnis defideria euectionũ pompa, immẽfitas clientelæ, immoderata diffluxio in parẽ-

tes

tes, sumptus enormes, aut vsus extraordi- A narij sibi vendicassent ibidem, quasi totum patrimonium crucifixi, & verendum erat, ne præsul vnicus Tholozanus incrassatus & dilatatus & excessiuis huiusmodi opibus, aliàs superbus periculosè recalcitrãs, deum factorem derelinqueret, & à suo salutari recedens, perniciosum exemplum in subditos deriuaret. Pensantes quoque, quòd sanctæ memoriæ Clemens papa quintus prædecessor noster eodem etiam tempore, quo ci B uitas & diœcesis antè fatæ longè minus in populo, ac reditibus affluebant: tamen ex tunc benedicēte domino incredibiliter creuerint in vtroque, & iugiter crescere dignoscantur, spiritu beatæ considerationis inductus, ad diuisionem episcopatus eiusdem firmiter, dum viueret intendebat: licet morte præuentus suum in hac parte nequiuerit implere conceptum. Nos pium prædecessoris nostri propositum in effectum volen- C tes adducere, & tam dissipare malum, quod prædictorum redituum copia excessiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinum, & spiritalem animarum profectum, quos (si iuxta facultatis exigentiam, & diffusam latitudinem dictæ diœcesis sufficiens numerus in eadem vtilitate præsulum deputetur) in dubio prouenire

speram

A ſperamus, promouere ſalubriter intendentes. Præmiſsis & aliis ſuadentibus iuſtis cauſis, ex certa noſtra ſcientia de fratrum noſtrorum conſilio concordi,& apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ad laudem dei, exaltationem eccleſiæ, fideliúmque ſalutem, epiſcopatum ipſum dictámque diœceſim Tholozanam apoſtolica authoritate diuidimus in quinque diœceſes,quas per certos diſtingui limites faciemus. Volentes ac decernentes, quòd præter ciuitatem Tholozanam, B quæ ſuam propriam & diſtinctam habebit diœce. certis finibus limitandam, ſubſcriptæ quatuor villæ, quarum quamlibet, eiſdem conſilio & authoritate in ciuitatem erigimus,& ciuitatis vocabulo inſignimus: de monte Albano, pridem de Caturceñ. diœce. cui adiicietur certa pars dictæ quondam diœceſis. Tholozanæ: ac ſancti Papuli de Riuis, & de Lumberiis, de ipſa quondam Tholozana diœceſ. exiſtentes, iiij. ſe-C paratas diœce. habeant certis limitibus diſtinguendas. Quódque beati Martini de monte Albano, vbi corpus ſancti Theodori confeſſoris dicitur eſſe reconditum, prædictæ ciuitatis monti Albani, & beati Papuli dictæ ciuitatis ſancti Papuli. Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Riuis eccleſiæ

ipſius ciuitatis Riuenenſis ſint decætero, A
& habeantur perpetuò eccleſiæ cathedrales. Et quia eccleſia Tholozana, ſicut ſolenniori ſtatu, & conditione potiori refulget, ſic & grandioris honoris titulis efferenda eſt, ipſam hucuſque ſuffraganeam eccleſiæ Narbonenſis ac totam quondam diœceſem Tholozanam de fratrum noſtrorum conſilio, & ex certa noſtra ſcientia, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ab omni iuriſdictione, poteſtate, ab ſubiectione ar- B
chiepiſcopi, capituli & eiuſdem eccleſiæ Narbonenſis penitus eximentes, eam ad laudem diuini nominis, & honorem eccleſiæ ſanctæ ſuæ in archiepiſcopalem, ſeu metropolitanam erigimus, eámque honoribus & inſigniis ſedis metropolitæ decoramus: authoritate apoſtolica decernendo, vt ex nunc pro metropolitana eccleſia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum eſt, vt ex quo de filia facta mater me C
tropoliticę dignitatis ſuſcepit inſignia, ſuffraganearum congruum numerum filiarum, ac decentem prouinciam habeat, vt ad iudicium archiepiſcopi Tholozani, qui pro tempore fuerit, omnes cauſæ ſuffraganeorum epiſcoporum & perſonarum eccleſiaſticarum, ac ciuitatum eiuſdem prouinciæ iuxta ſacrorum ſtatuta canonum referantur

A rantur. Nos præfatas iiij. ciuitates & ecclesias cathedrales cum earum diœcesibus (vt præmittitur) distinguendas, necnon ciuitatem & ecclesiam Appamiarum cum sua diœcesi, ex nunc ipsius ecclesiæ Tholozanæ suffraganeas, ac de prouincia Tholozana in perpetuum fore decernimus: & iure metropoli. subiicimus, & subiectas esse volumus eas illi. Prænominatas montis Albani, quæ de diœce. Caturcen. & Bituricen.
B prouincia & Appamiarum ciuitates, & ecclesias, quæ de prouincia Narbonensi hactenus fuisse nóscuntur. Necnon reliquas tres ciuitates, & ecclesias sancti Papuli Riuenen. Lumberiacen. quæ ab olim de diœce. Tholozana fuerunt, cum earum diœce. conuentibus, collegiis, siue capitulis à iurisdictione, potestate, ac subiectione quacunque Bituricensis & Narbonensis archiepiscoporum ac Caturcensis, & quondam Tholoza-
C ni episcoporum, capitulorum, & abbatum atque conuentuum, & ordinariorum quorumlibet aliorum ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subiectæ, authoritate præsentium perpetuò eximentes de prædictorum consilio, & plenitudine potestatis. De bonis autem, reditibus, prouẽtibus, & iuribus dicti quondã episcopatus Tholoza. ipsi Tholoza. decẽ milia & singu-

lis aliis prædictis ecclesiis (Appamiarum A excepta, cui de ipsis bonis, reditibus & prouentibus iuribus, vltra illa, quæ habere dignoscitur, certam assignabimus portionem nostris aliis literis distinguendam) singula quinque milia librarum Turonen. annui reditus, & perpetui prouentus, quæ quidem vnicuique illarum suisque pontificibus (dignitate ac onere, & circunstantiis aliis attentè pensatis) debere sufficere vidimus, præter reditus, prouentus, & iura, quæ ad prædictas ecclesias, & conuentus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem dei, & ipsarum ecclesiarum commodum intendimus ordinare: ex nunc authoritate prædicta de consilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum ecclesiarum præsules, qui pro tempore fuerint in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta distinctionem, seu limitationem diœcesium singularum, per alias nostras literas faciendam. Interim tamen distinctione, seu limitatione prædicta pendente: volumus, quòd eorum quilibet summam eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, reditibus, prouentibus, & iuribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc

B (margin, beside "vidimus, præter reditus, prouentus, & iu-")

C (margin, beside "bet magis adiacentibus & vicinis, iuxta di-")

prouide

A prouiderimus deputandos. Residuum verò redituum, prouentuum, & iurium ipsorum, quod (facta de illis, vt præmissum est assignatione) supererit, necnon iurisdictionem spiritalem & temporalem, quæ ad dictum quondam episcopatum Tholoza. vsque ad tempus diuisionis huiusmodi pertinebat, & quæ distinctione, seu limitatione post tacta pendente faciemus, per idoneas exerceri personas. Ac beneficia, etiam B si dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his, ad quæ quis per electionem assumitur, & in quibus, vel ad quæ authoritate literarum apostolicarum alicui, seu aliquibus ius est aliquod acquisitum, quibus per id nullum volumus præiudicium generari) nunc & in antea vsque ad distinctionem dioece. vacatura dispositioni nostræ ac sedis apostolicę de fratrum ipsorum consilio reseruamus. Hæc igitur per dictæ C sedis prudentiam circunspectam sic statuta salubriter & vtiliter ordinata, perpetuis esse valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes: authoritate prædicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscunque præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiam si archiepiscopali, vel episcopali, seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem

aposto. reseruationem, & alia supradicta A
quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim ex tunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium præsumpserint, nisi intra octo dierum spacium post publicationem presentium resipuerint cum effectu excommunicationis in personas, &
interdicti in vniuersitates, ac suspensionis B
in conuentus, capitula siue collegia, de consilio & authoritate prædictis sententias promulgamus: à quibus non, nisi per Romanum pontificem absolutionis beneficium (præterquàm in mortis articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hãc paginam nostrarum diuisionis, voluntatis, cõstitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis,
concessionis, donationis, deputationis, re- C
seruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei ausu &c. Datum Auinioñ. vij. Kalend. Iulij, Pon. no. Anno primo.

Idem.

Impedientes episcopatus Tholozani erectionem in ecclesiam cathedralem, & eius diuisionem in v. diœc. vltra pœnas in constitutione superiori declaratas perdunt feuda, & quæcunque beneficia

A *neficia spiritualia & temporalia. Et si sint personæ ecclesiasticæ efficiuntur inhabiles, ad quæcunque beneficia ecclesiastica.* CAP. VI.

NVper certis ex causis, quæ nostrum & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerũt, quondam episcopatum Tholozanum in archiepiscopalem, seu metropolitanam ereximus ecclesiam: quatuor villas, quarũ quamlibet insigniuimus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales ecclesias creauimus, vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturceñ. diœce. adiiciendo, sibi certa parte quondam diœc. Tholoza. alteram in villa Lumberiaci, aliã in villa sancti Papuli, & aliam in villa de Riuis & de Robestria quondam Tholo. diœc. Quas quidem ecclesias vnà cum Appamiarum ecclesia, tanquam suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanæ Tholozanæ ecclesiæ. De bonis quoque & reditibus dicti quondam episcopatus Tholozan. tam ipsi Tholozan. quàm prædictis ecclesiis suffraganeis certam portionem, quam vnicuique illarum debere sufficere vidimus, prouidimus assignandam: totali bonorum & redituum ipsorum residuo dispositioni nostræ & sedis apostolicæ reseruato. Alia etiam circa præmissa fecimus, decreuimus, & ordinauimus ex certa nostra scientia, de

ipſorum fratrum concordi conſilio,& apo- A
ſtolicę plenitudine poteſtatis,diſtrictius inhibentes,ne quis cuiuſcunque præeminentiæ,ordinis,conditionis aut ſtatus,etiam ſi archiepiſcopali dignitate fulgeret, ipſam ordinationem noſtram impedire pręſumeret vel turbare,ac decernentes ex nunc irritum & inane,ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis authoritate contigerit attentari.Et nihilominus in eos,qui ex certa ſcientia cōtrarium facerent,niſi reſipuerint cum effe- B
ctu, intra octo dierum ſpacium poſt publicationem ordinationis ipſius, excōmunicationis in perſonas,interdicti in vniuerſitates,ac ſuſpenſionis ſententias in capitula,cōuentus,ſiue collegia duximus promulgandas:prout hæc & alia in apoſtolicis literis inde confectis plenius continentur.Verùm,quia ipſa noſtra ordinatio eò efficacius & inuiolabilius ſperatur ſeruari,quò plurium & grauiorum vallata fuerit adiectio- C
ne pœnarum:Nos ad obſeruationē inconcuſſam ipſius eò amplius anhelantes, quò euidentius in diuini cultus augmentum & ſalutem fidelium animarum noſcitur redūdare,præfatis adiiciendo ſententiis omnes & ſingulos ſcienter turbantes,aut impediētes ordinationem eandem,aut aliqua in illa contenta:ſeu turbantibus vel impedientibus

tibus

A tibus dantes,consilium,auxilium vel fauorem directè,vel indirectè,publicè vel occultè,cuiuscunque sint conditionis,dignitatis, ordinis aut status ecclesiastici vel mundani, etiam si archiepiscopali vel episcopali,aut maiori vel superiori præfulgeant dignitate:nisi intra octo dierum spacium post publicationem presentium ab huiusmodi impedimento, seu turbatione ac impensione consilij,auxilij vel fauoris resipuerint cum B effectu:feudis,locationibus,officiis & beneficiis quibuscunque spiritalibus & temporalibus, etiam si dignitates vel prælaturæ quæuis fuerint,quæ ab ecclesiis seu in ecclesiis quibuscunque obtinebunt,seu obtinent,ex certa nostra scientia,& de ipsorum fratrum consilio & apost.plenitudine potestatis priuatos esse decernimus ipso facto, & sic liberè ipsa feuda,locationes vel officia,aut beneficia spiritalia & temporalia, C dignitates & prælaturæ ad ipsas, ad quas spectabant,reuertantur ecclesias,& deuoluantur ad rectores, capitula seu collegia eorundem,quòd de illis pro sua voluntate disponant. Et ad dignitates & prælaturas per electionem aut alium modum licitum idoneas personas assumāt.Personásque ecclesiasticas, quæ culpabiles fuerint in præmissis inhabilitamus,ad quæcunque eccle-

ſiaſtica benefi.obtinenda.Nulli ergo omnino hominum &c.Datum Auinioñ.iiij.no. Aug.Pon.noſt.anno primo. A

Idem Bartholomæo electo Narbo.diœc. Aguelmo de Blauia Engolimeñ. Educñ. Archid.& magiſtro Berengario de Lagiis Lemouiceñ.& Narbo.eccleſiarũ canonico.

Executores quatuor dantur, ad pœnas ſuperiores ſolenniter publicandas. CAP. VII.

NVper ex certis cauſis, quæ noſtrum & fratrũ noſtrorũ animos ad id rationabiliter induxerunt, &c. (vt ſupra proxi. vſque ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda.) Quocirca diſcretioni veſtræ, per apoſt.ſcripta mandamus, quatenus priuationem & inhabilitationem noſtram huiuſmodi vos omnes ſeu tres, vel duo ſiue vnus ex vobis, per vos vel alium, ſeu alios in eccleſiis & ſolennibus locis & aliis, de quibus & quoties expedire videritis, ſolenniter publicetis: ne quiſquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Auinioñ.ij.Idus Nouembris, Pontifi.noſtri anno octauo. B C

Idem Arnoldo electo Lumbaneñ.

Diſpenſat cum quodam abbate, vt epiſcopus poßit eſſe: licet defectum patiatur in ordinibus & ætate. Ex hac & ſequenti cognoſcimus cauſas, & formas diſpenſandi. Quæcũque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. ad Rom.xv.

CAP.

A CAP. VIII.

NVper ex certis, rationabilibus & manifeſtis cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, ciuitatum Lumbañ. olim villam de Lumbanis, tunc intra Tholozanæ diœce. limites conſtitutam, qui locus inſignis, ac multiplici commoditate dotatus exiſtit, de fratrum noſtrorum conſilio & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis per literas noſtras, ſub certa forma in ciuitatem B ereximus, ciuitatiſque vocabulo duximus decorandam: ſtatuentes ac etiam decernẽtes, vt eccleſia abbatiæ illius loci de Lumbañ. ordinis ſancti Auguſtini ex tunc haberetur & exiſteret cathedralis, ac deinde volentes eidem eccleſiæ de paſtore idoneo ſalubriter prouidere, in te abbatem eiuſdem eccleſiæ virum vtique literatum & literarũ ſcientia præditũ, vitæ ac morum honeſtate decorum, diſcretionis & cõſilij maturitate C conſpicuũ, direxerimus oculos noſtræ mentis, teque (nõ obſtante defectu ætatis, & ordinũ, quem pateris, cùm tonſuratus modò in clericum, & in xxvij. ætatis tuæ anno, vel circa conſtitutus eſſe dicaris, ſuper quo tecum gratioſè duximus diſpenſandum) de fratrum noſt. conſi. ipſi eccleſiæ præfecimus in epiſcopum & paſtorem, curam & adminiſtrationem ipſius eccleſiæ tibi in ſpiritalibus

libus,& temporalibus committendo. Vnde A
licet nondum ſit tibi munus conſecrationis impenſum,nec apoſtolicas literas promotionem tuam huiuſmodi continentes(cùm illas non habeas)poſsis oſtendere.Nos tibi, vt (cōſtitutione feli.re. Greg.pap.viij.præd. no.& qualibet alia ſuper hoc in cōtrarium edita,nequaquam obſtante) poſsis eiuſdem Eccleſię Lumbañ.& quorumcunque bonorū ipſius adminiſtrationē accipere,ipſámque adminiſtrationem liberè exercere,au- B
thoritate præſentium indulgemus.Cōtradictis &c.Datum anno iiij.vt ſuprà.

Idem venerabili fratri Bertrando epiſcopo montis Albani, ad vniuerſalis eccleſiæ regimen exercendum diuina diſpenſatione vocato.

Hortatur quendam in multis commendatum, vt curā paſtoralem adminiſtret in eccleſia,quæ de nouo fuerat in cathedralem erecta.hic autem inuenies multa notatu digniſsima,quæ debeant C
lectores ad deuotionem accendere.

CAP. IX.

AD cuiuſlibet ſtatus eccleſiæ aciem ſolicitæ cōſiderationis extendimus, paſtorales partes officio vigilanti adhibētes: vt earum ſingulæ paſtoribus gubernentur idoneis,& prouidis rectoribus diſponātur. Quarum diſpenſatione prouida,& prouidentia

A dentia circunſpecta (illius cooperante clemẽtia, qui verè paſtor & rector agnoſcitur) ſpiritalium & temporalium proficiant incrementis. Nuper ſiquidem ex certis & rationabilibus cauſis, quæ ad hoc noſtrũ animum induxerunt, ciuitatem olim villam montis Albani, tunc intra limita Caturceñ. diœceſ. conſtitutam, qui locus inſignis exiſtit, ac vbertate multiplici hominum & rerũ exuberat, de fratrum noſt. conſi. & apoſt.
B plenitudine poteſtatis ciuitatis vocabulo duximus decorandam: ſtatuentes ac etiam decernentes, vt eccleſia monaſterij illius loci mõtis Albani monaſterij caſa dei ad Ro. eccl. nullo medio pertinentis ordinis, ſancti Benedicti, Claremoteñ. diœce. tunc immediatè ſubiecta, ex tunc haberetur, & exiſteret eccleſia cathedralis: poſtmodũ verò de celebri, ac ſalubri prouiſione ipſius eccleſiæ montis Albani, vt ſponſi ſolatio lætaretur,
C ſolicitè cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in paſtorem, de quo certam haberemus notitiam, quòd eum clara morum inſignia redimerent, nec eſſet dubia eius charitas, circa plebem ſuo regimini cõmittendam, & in cuius fiducia conſiſteret ſalubriter ſecuritas ſubditorũ. Ad te tunc monaſterij prædicti abbatem, quem literarum ſcientia præditum, vitæ & morũ honeſtate

decori

decorum,discretionis & consilij maturitate A
conspicuum,in temporalibus prouidum,in
spiritualibus circunspectum; nobis & fratribus
nostris placida tua conuersatio continuata,diu
apud sedem apost.approbauit,
direximus oculos mentis nostræ:quibus omnibus
debita meditatione pēsatis,de persona
tua nobis & eisdem fratribus,ob tuorum
exigentiam meritorum accepta, de
ipsorum fratrum consilio & apostolicæ plenitudine
potestatis eidem ecclesiæ montis B
Albani prouidimus,præficiētes eidem sanctæ
ecclesiæ teipsum in pastorem, tibíque
curam & administrationem illius in spiritualibus
& temporalibus committendo,ac
tibi postmodum faciendo,per venerabilem
Fra.no.Berengarieñ,episcopum Tusculañ.
munus consecrationis impendi.Firma spe
fiduciáque tenentes: quòd eadem ecclesia
monasterij Albani(dominica assistente clementia)per
tuæ circunspectionis & indu- C
striæ studium fructuosum seruabitur à noxiis
& aduersis,& spiritualibus & temporalibus
proficiet incrementis.Tolle igitur dei
iugū,tam leue collis humiliū,quàm suaue,
ac dilectione pascendum, suscipe gregem
eius,super quē noctis vigilias dilectus solicitúsque
custodit,vt liber non pateat aditus
inuasori,& dominus insuspicabili hora
ventu

A venturus si te inuenerit sic agentem cursu consummato, qui tuo labori præponitur, & horũ fide seruata, quæ tuæ solicitudini conmittuntur, te repertum fidelem in modico, supra multa constituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum &c. Anno quarto.

Idem Hugoni de Mirabello canonico Ebreduñ. collectori fructuũ primi anni &c.

B *Declaratur, an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacãtium & vacaturorũ, vsque ad certi temporis spacium deputatorum, pro cameræ aposto. oneribus facilius supportandis, possit cum obtinentibus beneficia conuenire: & an altaria dotata cadant sub tali reseruatione &c.*

CAP. X.

Postulasti per apostolicæ declarationis euidentiam edoceri, quid tibi super dubiis infra scriptis circa commissam tuæ in-C dustriæ recollectionem fructuum prædictorum (aliàs præbendarum, aut beneficiorum) imminentibus sit agendum. Tuæ itaque cõsultationi bre. respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimæ iuxta verum taxata valorem, quòd illum nequaquam excedũt, cum obtinentibus huiusmodi beneficia, prout melius

melius & vtilius diœcesanis locorũ (in quibus huiusmodi beneficia fuerint, quorũ cõsilia in hac parte requiras) & tibi videbitur, valeas cõuenire. Nos enim ipsorũ diœcesanorũ, & tuam cõscientiam super his oneramus. Licet autem quotidianæ distributiones, per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum exclusæ, hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi, quæ dantur eis, qui horis intersunt: sic quòd illæ, quę soluuntur his, qui sunt in ciuitate vel loco præsentes, quãuis horis non intersint eisdẽ, non sint ab onere dictæ recollectionis immunes. Porrò declarationem illam factam per nos in deputatione, seu reseruatione fructuum prædictorum, vt videlicet nõ extendãtur ad vicarias, seu capellanias, vt plurimum à decedentibus institutas ad missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis reditibus presbytero inibi celebranti, locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis vsuaticis seu censibus, vt capellanus inibi celebrare debeat pro dotantium animabus certis vicibus, singulis septimanis, & in ecclesia cathedrali horis interesse diuinis, dũmodo vallor annuus ipsorũ altarium summã xx. lib. Turonen̄. non excedat. Alioquin includantur in deputatione, seu reseruatione prędictis. Vbi verò

A

B

C

A verò præbenda fuerit in decima pro tanto taxata, quòd parum posset canonico hebdomadario (cui certum pro illa seruitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere: volumus quòd de taxatione ipsa pro huiusmodi seruitij onere portionem aliquam congruam prædicto hebdomadario dimittas pro iam dicta camera nostra residuum percepturus. Cæterùm præbendas illorum, c
B qui taxationem decimæ soluere recusantes c abesse velle se simulant, vt taxationẽ ipsam c diminuere compellantur: ne per illorũ absentiam huius perceptione taxationis fraudderis, quasi nil de præbenda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, nisi saltem in loco vel in ciuitate præsentes, quum tamen ecclesiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoscatur, declaramus sub deputatione seu reseruatione compre-
C hendi præfata: vt videlicet eas iuxta deputationis nostræ modum percipere valeas, canonicorũ ipsorum absentia nõ obstante. Ridiculum enim esset, vt eadem fabrica po- e tiori, quàm nos priuilegio in talibus vtere- e tur. De illis denique, qui licet per multos menses tenuerint ecclesias, vel præbendas, nihil tamen se percepisse asserũt ex eisdem, cùm iuxta consuetudinem patriæ præde-

cessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipsi obtinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerẽtes, quòd tandiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias, donec tibi fuerit inde plenariè satisfactum: placet nobis & volumus vt si est ita, oblationi huiusmodi condescendas, per hoc tamen non intendimus consuetudinem approbare prędictam, Datum Auinioñ.v.Idus Octobr.Pontificatus nostri anno secundo. A B

Idem.

Cùm Romanus pontifex pro ecclesiæ Romanæ necessitatibus fructus beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus reseruasset, circa illam reseruationem plurimæ ambiguitates ortæ sunt, quas hic soluit.

CAP. XI.

CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ in cathedralibus ecclesiis canonicat⁹, pręběndas, dignitates, personatus, & officia C ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, reuocare conentur in dubium, an fructus, reditus, & prouentus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diuersis orbis partibus vsq; ad triennium vacare contingeret, quos pro eccl.Ro. necessitatibus per nostras sub certa forma literas duximus reseruãdos, iuxta tenorem literar

A literarum ipſarum cameræ noſtræ ſoluere teneantur:præſertim cùm archiepiſcopales, & epiſcopales eccleſię, ac regulares abbatiæ ab huiuſmodi ſolutione fructuum (vt dicũt) in dictis literis eximantur. Nos dubitationem huiuſmodi amputare volentes, authoritate apoſt. declaramus, quòd cum ſub appellatione archiepiſcopalis, vel epiſcopalis eccleſiæ aut regularis abbatiæ, huiuſmodi præbendæ, dignitates, perſonatus, & officia
B nequaquam intelligantur, nec etiam includantur: prædictos necnon & prębendarum, & officiorum monachorum, monaſteriorum regularium, ac reditus abbatiarũ ſeu abbatum earundem, quæ in beneficiis eccleſiaſticis aſsignantur: diſtinctos fructus, reditus, & prouentus includi in deputatione prædicta, & dictæ cameræ iuxta prædictarũ literarũ tenorẽ debere perſolui: ac id idem ſuper ſolutione omniũ fructuum, redituũ,
C & prouentuũ cõmendatariarum, curtuum ſeu grangiarum, monaſteriorũ, domorũ & locorũ conuentualiũ, quæ pro beneficiis eccleſiaſticis (vt prædicitur) conceduntur (niſi duntaxat in fructibus illorũ, quę ſunt forſan excepta declaramus, & pręcipimus obſeruari. Præterea cùm in aliquibus eccleſiis tã cathedralibus, q̃ aliis panis & potus pro quotidianis diſtributionibus ipſarũ eccleſiarum

canonicis,& personis de præbẽdarum ipsarum corporibus pro die quolibet deputetur:& etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ summa, & aliquando alterum pro altero pro singulis mensibus, vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa aut aliàs pro eorum negociis, de licentia capitulorum ecclesiarũ ipsarum ab ecclesiis eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persoluantur: declaramus authoritate prædicta illam bladi quantitatem, & pecuniæ summam, quę pro quolibet mense, vel hebdomada dictis canonicis (vt prædicitur) ministrantur, non debere pro quotidianis distributionibus cõputari, sed illa tantùm, quæ præfatis canonicis quotidie pro diurnis, & nocturnis horis distribuuntur sine fraude. Adiicimus insuper declarationi prædictæ, quòd si obtinenti curatum beneficium, aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi beneficij pacificam possessionem adeptam, & fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdem primi beneficij (nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus) percipere possit: sed pro dicta camera nostra iuxta formam dictarum literarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi verò fructuum, redituum

A B C

A dituum & prouentuum beneficiorum eccle siasticorum non reperiretur certa taxatio, declaramus authoritate prędicta, quòd fructus, reditus & prouentus beneficiorũ huiusmodi vacare cùm cõtigerit, per medium diuidantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta, reliquam verò medietatem ille pro sua sustentatione percipiat, qui beneficium huiusmodi dignoscitur obtinere. Grangias autem, & alia loca Ci-

C stercien. ordinis & aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes, vel administratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem superiorum suorum, eorúmque fructus, reditus & prouentus authoritate declaramus eadem in deputatione prædicta, ac literis nostris super illa confectis aliquatenus nõ includi. Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinion. nonis Ianuarij, Pont. nost. anno quarto.

B Idem.

Fructus amborum beneficiorum, quibus quãdoque beneficiatus priuatur, cameræ apostolicæ deputantur.

CAP. XII.

CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ reuocare conentur in dubium, ac si obtinenti dignitatẽ, vel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarũ, aliud

beneficium conferatur, eo casu, quo ambo A
beneficia ipsa successiuè vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno, quo vacant ratione deputationis fructuum, redituum & prouentuum ecclesiasticorum tunc vacantium,& quę vsque ad certū tempus vacare contingeret, quos pro ecclesiæ Romanæ necessitatibus releuandis per nostras literas duximus deputandos, nostræ cameræ debeantur. Nos ambiguitatem huiusmodi remouere volentes, authoritate B
apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, reditus & prouentus (cum vtrumque ipsorum vacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo,&c.

Benedictus xij.

Dispositioni apostolicæ reseruantur beneficia curialium, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentium, si moriantur in locis vltra duas dietas legales ab ipsa curia non distantibus. C

CAP. XIII.

Ad declaro [illegible]

AD regimen ecclesiæ generalis, quanquam immeriti superna dispositione vocati gerimus in nostris desideriis, vt debemus, quòd per nostræ diligētiæ studium ad quarumlibet ecclesiarū, & monasteriorum regimina,& alia beneficia ecclesiastica iuxtà diuinum beneplacitum, & nostræ intention

A tentionis effectum, viri assumantur idonei, qui præsint, & prosint cõmittendis eis ecclesiis, monasteriis, & beneficiis prælibatis.

Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis nonnullorum prædecessorũ nostorum Romanorũ pontificum vestigiis inhærentes, omnes patriarchales, archiepiscopales, & episcopales ecclesias, & etiã monasteria, prioratus, dignitates, personatus &

B officia, necnon canonicatus, & præbẽdas, & ecclesias, cæteráque beneficia ecclesiastica cum cura, vel sine cura, secularia, & regularia quæcũque, & qualiacunque fuerint, etiã si ad illa personæ cõsueuerint seu debuerint per electionem seu quemuis alium modum assumi, nunc apud sedem apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura, necnon per dispositionem, vel priuationem seu translationem, aut muneris cõ-

C secrationis suspensionem, per felicis recordationis Ioan. pa. xxij. præd. no. seu eius authoritate factas, & per nos seu authoritate nostra in antea faciendas vbilibet. Necnon si forsan tempore iam dicti prædecessoris aliqui in concordia, vel discordia electi, vel postulati fuerint, quorũ electio cassata seu postulatio repulsa, vel per eos facta renũciatio, & admissa per ipsum prædecessoré, vel

authoritate ipsius extiterint, seu quorum A electorum, vel postulatorū, & in antea eligendorum seu postulandorum ac renunciantium electionem cassari, vel postulationem repelli, aut renunciationem admitti per nos, vel authoritate nostra contingeret apud sedem prędictam, vel alibi vbicunque. Ac etiam per obitum cardinaliū eiusdem ecclesiæ Romanæ, ac officialium dictæ sedis: videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum literarum contra- B dictarum, & apostolici palatij causarū auditorum, correctorum, & scriptorum literarum apostolicarum, ac pœnitentiarij præfatæ sedis, ac abbreuiatorum, necnon commensalium, & aliorum quorumlibet capellanorum sedis eiusdem, & etiam quorumcunque legatorum siue nunciorū, ac in terris ecclesiæ Romanæ rectorum, & thesaurariorum: per dictum Ioan. prędecessorem, vel nos specialiter deputatorum seu missorum C hactenus, vel à nobis deputandorum, aut mittendorum in posterum: nunc vacantia & in antea vacatura vbicunque dictos legatos, vel nuncios seu rectores aut thesaurarios, antequam ad Romanā curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis. Necnon quorumlibet pro quibuscunque negociis ad Romanam curiam

venient

A venientium,ſeu etiam recedentium ab eadem,ſi in locis à dicta curia vltra duas dietas legales nō diſtantibus iam forſan obierint,vel eos in antea tranſire contigerit de hac luce. Ac etiā ſimili modo quorumcunque curialium peregrinationis,infirmitatis, aut recreationis, ſeu alia quacunque cauſa ad quæuis loca ſecedentium: ſi eos antequam ad dictam curiam redierint,in locis vltra duas dietas ab eadem curia (vt pręmit-
B titur) non remotis, dummodo eorum proprium domicilium non exiſtat ibidem, iam forſitan deceſſerint, vel in poſterum eos cōtigerit de medio ſubmoueri: nunc per obitum huiuſmodi vacantia, & in poſterum vacatura. Rurſus monaſteria,prioratus,decanatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, canonicatus, præbendas, & eccleſias, cæteráque beneficia eccleſiaſtica, ſecularia & regularia,cum cura, vel ſine cu-
C ra,quæcunque & qualiacunque fuerint,etiā ſi ad illa perſonæ cōſueuerint, & debuerint per electionē, aut quemuis alium modum aſſumi, quæ promoti per dictum prædeceſſorem, vel eius authoritate ad patriarchalium, archiepiſcopalium, & epiſcopalium eccleſiarum, necnon monaſteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipſis factarum nunc vacantia. Et qui per

nos ſeu authoritate noſtra in poſterum ad A
eadem regimina promouẽdi tempore promotionis huiuſmodi obtinebunt. Necnon etiam, quæ per aſſecutionẽ pacificam quorumcunque prioratuum dignitatum, perſonatuum, officiorũ, canonicatuum & præbendarum eccleſiarum, & beneficiorũ aliorum per nos, vel eundem Ioan. prædeceſſorem, ſeu authoritate literarum noſtrarum, vel ipſius Ioan. prædeceſſoris collatorum, & conferendorum in poſterum, nunc vacãtia, B
& in antea vacatura (plena ſuper præmiſsis omnibus, & ſingulis cum fratribus noſtris collatione prꝫhabita, & matura deliberatione ſecuta) ordinationi, diſpoſitioni, & prouiſioni noſtræ (donec miſerationis diuinæ clementia nos vniuerſalis eccleſiæ regimini præſidere conceſſerit) de ipſorum fratrum cõſilio, authoritate apoſtolica reſeruamus: decernentes ex nunc irritum, & inane, ſi ſecus ſuper præmiſsis, & quolibet eorum per C
quoſcunque quauis authoritate ſcienter, vel ignoranter cõtigerit attentari. Non obſtãtibus quibuſcunque conſtitutionibus à prꝫdeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus editis, quatenus obſiſtere poſſent ſuper enarratis articulis, vel alicui ſiue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam noſtræ reſeruationis

& conſt

A & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis dei, & beatorũ Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datũ Auinioñ. tertio Idus Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo, M.cccxxxv.

Paulus Venetus papa secundus.

Beneficia quæcũque sint dispositioni apostolicæ reseruata, per talem reseruationẽ sunt affecta: ita B quòd illorũ collatio nõ tenet si per aliũ à Romano Pontifice fuerit facta. CAP. XIIII.

AD Romani Pontificis prouidentiam, & circunspectionẽ prouidam spectare dignoscitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur in dies) suæ declarationis oraculo terminare, prout (negociorum qualitate, & temporum conditione inspectis) conspexerit in domino salubriter expedire. Cùm itaque nonnulli Romani Pontifices C prædecessores nostri per diuersas eorũ constitutiones, quas suo tempore duntaxat durare voluerunt, quæcunque beneficia ecclesiastica, quæ sui, & sanctæ Romanæ ecclesiæ viuentium, & tunc existentium cardinalium familiares continui commensales obtinebant, & in posterum obtinerent, eorum familiaritate durante: etiam si ab ipsa familiaritate per obitum cardinalium

eorund

eorundem vel aliàs recessissent, necnon illa, quæ etiam fructuum & prouentuum cameræ apostolicæ debitorum collectores: & qui ipsorum prædecessorum tēporibus sua officia exercerent, vniti succollectores durantibus eorum officiis obtinebant, ac in quibuscunque locis vacauerint: cum irritantis appositione decreti, & deinde prædecessoribus ipsis sublatis de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter vtriusque iuris interpretes, etiam officiales Romanæ curiæ sæpenumero hæsitatum extiterit, an beneficia huiusmodi, propter reseruationem & decretum prædicta reseruata vel affecta, remanserint: ita quòd nullus præter Romanum pontifi. de illis disponere potuerit siue possit: reseruatione & decreto obsistentibus supradictis. A B

Ac cùm propter ambiguitatem huiusmodi varias quoque iurisperitorum opiniones & discrepationes ipsas aduerteremus: plerunque pro reseruatione & affectione præmissis: interdum verò econtra pronunciatum & definitum fore. Nos qui vigilis more pastoris super his maturo prouidendum esse consilio non indignè censuimus: Et propterea in singulis causis super quibusuis beneficiis ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus C

tibus

A tibus, vſque ad noſtrum beneplacitum ſuperſedere mandauimus: cupientes quemadmodum noſtro incumbit officio, dubiis huiuſmodi finem imponere: ſubditorum obuiare diſpendiis,&(ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Felicis recordationis Vrbani v. Greg.ix. Bonifa. viij. Romanorum pontificum,etiam prædeceſſorum noſtrorum, qui ad ſubmouenda altercationum fomenta &
B ambiguitates huiuſmodi lucidandas,declarationes ſimiles per ſuas literas ediderunt, veſtigiis inhærendo,ac prouidè conſiderantes effectum:per reſeruationem manúſque appoſitionem eorundem prædeceſſorum in dictis beneficiis ineſſe productum per obitum ipſorum nequaquam cenſeri debere reuocatum. Romani quoque pontificis manus appoſitionem prædictam tantæ efficaciæ tantæque virtutis exiſtere, vt etſi literæ
C apoſtolicæ ſuper prouiſionibus beneficiorum, aut de prouidendo mandatis, in quibus decretum & reſeruatio huiuſmodi apponuntur: ex aliqua cauſa ſuum debitum non ſortiantur effectum:facultatem tamen prouidendi de beneficiis taliter reſeruatis quibuſcunque aliis fuiſſe ademptam huius perpetuæ & irrefragabilis conſtitutionis edicto de venerabilium fratrum noſtrorũ

ſanctæ

ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium con- A
ſilio omnia & ſingula beneficia eccleſiaſtica, ſecularia & cuiuſuis ordinis regularia, etiam ſi præpoſitatus, canonicatus, præpoſituræ, & præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia fuerint: etiam ſi ad illa conſueuerint, qui illis præficiuntur per electionem aſſumi, eiſque cura immineat animarum (vt præmittitur) reſeruata, & per Romanos pontifices ſucceſſores noſtros canonicè intrantes in poſterum re- B
ſeruanda, ac etiam quouis modo vacantia & in antea vacatura: per huiuſmodi reſeruationem & decretum remanſiſſe, & remanere ſemper effecta: nullúmque de illis (cùm primùm vacare contigerit) præter eundem Romanum pontificem ea vice quouis modo diſponere potuiſſe ſiue poſſe: harum ſerie decernimus, & pariter declaramus. Quod tam in pendentibus etiam per appellationem, quàm in futurum ſuper eiſdem C
beneficiis (vt præmittitur) reſeruatis, committendis cauſis, per dilectos filios magiſtros capellanos noſtros cauſarum palatij apoſtolici auditores, atque alios quoſcunque delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obſeruari: & ſecundum præmiſſa nec aliter ſententiari & definiri volumus atque mādamus eis & eorum cuilibet, quauis alia

ſuper

A super præmisſis interpretādi facultate ſublata: Decernentes ex nunc irritum & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter cōtigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctū
B Marcum, anno incarnationis dominicæ, M.cccclxvij. Kalend. Septembris, Pontificatus noſtri anno tertio.

Ne ſede vacāte aliquid innouetur

TIT. III.

Ioannes xxij. epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, ad perpetuam rei memoriam.

C *Papa volens prouidere diuino cultui & miniſtris eiuſdem, & occurrere diſpendijs, quæ ipſis quotidie imminent propter occupationes vacantium eccleſiarum primi anni, quæ cōpetunt ex diuerſis titulis aliquibus eccleſijs ſeu perſonis: ſtatuit quòd quando talis occupatio imminebit in beneficijs, quæ conſueuerunt in decimæ ſolutione taxari, collectores ipſorum annalium ſint cōtenti ipſa*

ſumma

summa, pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligendam duxerint, totali residuo penes eum, cui collatum est beneficium remanente: vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterum intra x. dies dicti eligant collectores: aliàs post x. dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, & vtrique eorum medietas tribuatur: ita quòd si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure. Et si quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat. A B

CAP. VNICVM.

VSCEPTI regiminis nos cura solicitat, vt quæ in ecclesiis non absque dispendio ministrorum & cultus detrimento diuini seruari videamus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cùm itaque in nonnullis ecclesiis obseruetur, & à longis retroactis temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus primi vel secundi, aut alterius cuiusque sequentis anni beneficiorum vacantium in eisdem defuncto vel fabricæ, aut ecclesiis vel personis habentibus annalia de consuetudine, priuilegio, vel statuto applicetur in totum: ita quòd illi, qui huiusmodi beneficia canonicè obtinent, & C

ad quos

A ad quos aliàs de iure fructus ipſi ſpectare
deberent, nihil inde percipiunt: vnde illud
inconueniens ſequitur, quòd commodè ne-
queunt ad impendendum ſeruitium debi-
tum reſidere in eccleſiis, in quibus benefi-
ciati exiſtunt. Nos de illo ſuper his reme-
dio prouidere volentes, per quod hi & illi in
fructuum perceptione prædictorum parti-
cipent, & eccleſiæ debitis ſeruitiis non frau-
dentur, præſenti decreto ſtatuimus de fra-
B trum noſtrorum conſilio, quòd illi, qui fru-
ctus prædictos ſibi hactenus integrè vendi-
cabunt ex priuilegio, de conſuetudine vel
ſtatuto, nihil exinde vltra ſummã, pro qua
vnumquodque beneficiorum ipſorum con-
ſueuit in decimæ ſolutione taxari, prętextu
cuiuſuis priuilegij, conſuetudinis vel ſtatuti
quouis modo percipiant: ſed ipſius ſummæ
perceptione duntaxat ſint omnino conten-
ti, totali reſiduo prædicta obtinentibus be-
C neficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fru-
ctus eoſdem ſoliti fuerint (vt præfertur) cũ
integritate percipere, pro ſe mallent ipſum
habere reſiduum, & obtinẽtibus ipſa bene-
ficia ſummam dimittere memoratam, quo
caſu percipiendi, quod maluerint, illis relin
quimus optionẽ: ſic quod intra x. dies poſt-
quam ſciuerint beneficia ipſa vacare, ij, qui-
bus annalia ipſa debentur ex priuilegio, cõ-

ſuetudine vel ſtatuto, aut ipſorum annaliũ A
collectores, quam partem habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationem, vel illa dimiſſa reſiduum (nulla ſubhaſtatione præmiſſa) eligere teneantur. Quã electionẽ ſi intra dictos x.dies non fecerint, vt eſt dictũ, ex tunc ad deum, cuius eſt beneficiũ, huiuſmodi optio vel electio tranſeat ipſo iure. Et hoc in eccleſiis & partibus illis, in quibus beneficia maiora & alia quantum ad ſolutionẽ decimæ ſunt taxata, volumus obſeruari. B
In illis verò partibus & eccleſiis, in quibus decimarum taxatio non eſt facta, ſeruetur quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quos in decima ſoluere conſueuit, per medium diuidãtur: quorum medietatẽ habeat is, cui annalium per alterũ de prædictis modis perceptio eſt conceſſa: Reliquã verò medietatem percipiat ille, cui beneficium eſt cõceſſum pro ſuſtentatione ſua, & aliis eccleſiæ oneribus ſupportandis. Quòd C
ſi alter de prædictis prædicta medietate voluerit eſſe contentus, altero contentari nolente, pars volentis ipſo iure tranſeat ad nolentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuerſos, eidem beneficio cõgruè faciens deſeruiri, ac eius ſupportans onera conſueta. Et ſi quicquam aliquis prædictorum vltra præmiſſa perceperit

A perit, illúdque his, ad quos pertinebit intra menſem nõ reſtituerit cum effectu: eo ipſo ſi epiſcopus vel ſuperior prælatus fuerit, à pontificalibus & ingreſſu eccleſiæ nouerit ſe ſuſpenſum. Si autem capitulum, vniuerſitas vel collegium, eccleſiaſtico interdicto ſe nouerit (donec prædicta cum integritate reſtituerit) ſubiacere. Si verò aliqua ſingularis perſona eccleſiaſtica vel mundana id fecerit: excommunicationis incurrat ſententiã
B ipſo facto, à qua, niſi reſtitutione præmiſſa (præterquam in mortis articulo) minimè abſoluatur: non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis vel indulgentiis aut cõtrariis cõſuetudinibus, aut cõtrariis ſtatutis, iuramẽto, confirmatione ſedis apoſtolicæ, aut alia quacũq; firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc authoritate apoſtolica reuocamus, caſſamus, & irritamus, & nullius deinceps eſſe volumus firmitatis. Nulli ergo omnino
C hominũ liceat hãc paginã noſtræ cõſtitutionis, reuocationis, caſſationis, & volũtatis infringere, vel ei, &c. Si quis &c. Datũ Auinio. Kalend. Nouemb. Pontifi. noſtri anno ij.

De rebus eccleſiæ non alienandis

TIT. IIII.

Paulus Venetus Papa ſecundus.

Bonorum eccleſiaſticorum alienatio nõ tenet,

& alienantes,& recipientes sunt excommunicati,prælatísque diuersis,diuersæ pœnæ imponũtur. A

CAP. VNICVM.

AMBITIOSAE cupiditati,illorũ præcipuè, qui diuinis & humanis affectati damnatione postposita:immobilia & preciosa mobilia deo dicata,ex quibus ecclesiæ, monasteria & pia loca reguntur, illustrantúrque,& eorũ ministri sibi alimoniã vẽdicant,profanis vsibus applicare, aut cũ maximo illorũ B ac diuini cultus detrimento exquisitis mediis vsurpare præsumũt,occurrere cupiẽtes: Omniũ rerũ & bonorũ ecclesiasticorũ alienationẽ:omneq; pactũ,per quod ipsorũ dominiũ transfertur: concessionẽ,hypothecã, locationẽ, & conductionẽ vltra triennium, necnon infeudationẽ vel contractũ emphyteuticum,preterquam in casibus à iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis:& tunc eccle C siarũ euidenti vtilitate ac de fructibus & bonis,quæ seruãdo seruari nõ possunt, pro instantis temporis exigentia,hac perpetuò valitura constitutione præsenti fieri prohibemus: prædecessorũ nostrorũ constitutionibus,prohibitionibus, & decretis aliis super hoc editis:quæ tenore præsentium innouamus,in suo nihilominus robore permansu-

ris

A ris. Si quis autẽ contra huius nostræ prohibitionis seriẽ de bonis & rebus eisdẽ quicquam alienare præsumpserit: alienatio, hypotheca, cõcessio, locatio, cõductio, & infeudatio huiusmodi nullius omnino sint roboris vel momẽti. Et tam qui alienat, quàm is, qui alienatas res & bona prędicta receperit: sententiã excõmunicationis incurrat. Alienãti verò bona ecclesiarũ, monasteriorũ, locorumq; piorũ quorũlibet incõsulto Romano põtifice, aut cõtra presentis cõstitutionis
B tenorẽ, si põtificali vel abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus. Et si per sex mẽses immediatè sequentes, sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit indurato: lapsis mẽsibus eisdẽ à regimine & administratione suæ ecclesiæ vel monasterij, cui præsidet in spiritalibus & tẽporalibus sit eo ipso suspẽsus. Inferiores verò prælati, cõmẽdatarij
C & aliarũ ecclesiarum rectores beneficia vel administrationẽ quomodolibet obtinẽtes, prioratibus, pręposituris, prępositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, præbẽdis, aliisq; ecclesiasticis cum cura & sine cura secularibus, & regularibus beneficiis, quorũ res & bona alienarunt dũtaxat: ipso facto priuati existãt: illáq; absq; declaratione aliqua va-

care censeãtur:poßintque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet,personis idoneis(illis exceptis,quę propterea priuatæ fuerint)liberè de iure cõferri:nisi aliàs dispositioni apostolicæ sedis sint specialiter, aut generaliter reseruata. Nihilominus alienatæ res, & bona huiusmodi ad ecclesias,monasteria,& loca pia,ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant,liberè reuertãtur. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginã nostræ prohibitionis & innouationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attẽtare præsumpserit, indignationẽ omnipotẽtis dei, & beatorũ Petri & Pauli apostolorũ eius se nouerit incursurũ.Datũ Romæ apud sanctum Marcũ,Anno do.incarnat.M. cccclxviij.Kal.Martij.Pontif. nostri anno iiij. A B

De emptione & vẽditione TIT. V.

Martinus v.venerabilibus fratribus Treuereñ. & Lubicenẽ. ac Almiceñ.episcopis. C

Contractus emptionis & venditionis annui census cum conditione reuenditionis, declaratur hic non esse vsurarius, Et in fine mandatur, quòd huiusmodi bulla publicetur.

CAP. I.

REGIMINI vniuersalis ecclesiæ, quanquam immeriti disponẽte domi

A domino præsidẽtes, curis angimur aſsiduis, vt iuxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubditorũ quorumlibet paci & quieti (quantũ nobis ex alto conceditur) intendamus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tẽpore, ne litis anfractũ, ſeu ſcandalorũ parturiant fomentum, noſtro moderamine declarentur. Sanè petitio dilectorũ filiorũ vniuerſorũ cleri, nobilium, incolarũ, & habitatorum ciuitatis & diœc. Vratiſlauieñ. nobis
B exhibita continebat, quòd à centũ annis citra, & ſupra, & à tanto tẽpore, & per tantũ tempus, cuius cõtrarij memoria hominum nõ exiſtit: in eiſdẽ ciuitate & diœceſi, ac partibus aliis vicinis, quædã cõſuetudo rationabilis obſeruata, præſcripta, ac moribus vtẽtium approbata, ad communem hominum vtilitatem introducta fuiſſet: Pro quibus, princeps, baro, miles, ciuis, ſiue oppidanus partium earundem, cùm hoc expedire vi-
C debatur melius pro tunc non valentes ſibi conſulere perſonæ eccleſiaſticæ, aut ſeculari collegio, aut vniuerſitati, oppido vel ciuitati, ſuper bonis ſuis, dominiis, oppidis, terris, agris, prædiis, domibus, & hæreditatibus vendere conſueuit, & vendidit annuos cenſus vnius, vel plurium marcarum, aut groſſorum Pragentium nummi polonæi, & pagamenti conſueti: ad rationem,

& pro qualibet marca annui census decem, A
vndecim, tredecim, quatuordecim marcæ,
aut plus, vel minus secũdum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes, tunc inter se conuenerant. Ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solui consueuerant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expressè ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quòd ipsum an- B
nuum censum in toto, vel in parte pro eadẽ summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandocunque vellent liberè absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione ex tunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores inuiti nequaquam per emptores arctari, vel adstringi valerent: etiam ipsis possessionibus, & bonis obliga- C
tis penitus interemptis, seu destructis. Fuitque, & est talis cõtractus emptionis & venditionis per episcopos Vratislauieñ. pro tempore existentes, & eorum officiales, necnon per diuersos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tanquam licitus & communi vtilitati deseruiens sæpius, cõfirma

A firmatus pariter & approbatus. Quódque etiam super huiusmodi censibus plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus,& præbendæ, dignitates,personatus & officia, vicariæ,altaria numero plus,quàm duo milia,de expresso consensu,& voluntate dominorum temporalium,sub quorum territoriis dicta bona obligata consistunt, erecta,dotata & fundata,authenticis eorũdem dominorum temporalium literis si-
B gillis sigillatis,& roboratis fore noscuntur. Quódque etiam vẽditores eorundem censuum se nonnunquam ad ipsorum censuũ solutionem,pœnis & censuris ecclesiasticis ordinariorum locorũ sponte & liberè submiserunt:sicuti etiam aliqui eorum tractu temporis compulsi fuerunt,& compelli cõsueuerunt.Tamen nonnulli ex venditoribus ipsis in arcum prauum cõuersi,cupientes cum alterius pecunia locupletari,huius-
C modi census hucusque per eos antea liberè, & absque vlla contradictione solutos eisdẽ emptoribus, tam ecclesiasticis,quàm secularibus soluere contradicunt & recusant, configentes huiusmodi emptionis & venditionis contractus fore,& esse vsurarios & & illicitos:ipsos emptores ecclesiasticos & seculares, necnon collegia, canonicatus, & prębendas,& dignitates,personatus & offi-

cia, vicarias,& altaria, ac beneficia huiuſmodi ipſorũ annuorũ cenſuũ ſpoliant perceptione,& detinent ſpoliatos,in animarũ ſuarum periculum: eorúmque emptorum præiudiciũ,damnũ & grauamẽ. Et propterea,an contractus emptionis & venditionis huiuſmodi liciti exiſtant,à nonnullis hæſitatur. Quare pro parte eorundẽ cleri,nobilium,incolarum,& habitatorũ ciuitatis & diœceſis Vratiſlauieñ.nobis fuit humiliter ſupplicatum,vt an cõtractus huiuſmodi liciti vel illiciti cenſeri debeant declarare,& aliàs eis in præmiſsis opportunè prouidere de benignitate apoſtolica dignaremur. A B

Nos igitur huiuſmodi ſupplicationibus inclinati,Quia etiã ex relatione dilecti filij noſtri Gulielmi tituli ſancti Marci presbyteri cardinalis,cui negociũ huiuſmodi cum peritorũ cõſilio cõmiſimus examinandũ:cõperimus contractus huiuſmodi iuridicos,& iuxta determinationẽ doctorũ licitos fore. C Ad huiuſmodi ergo ambiguitatis tollendũ dubiũ in præmiſsis,præfatos cõtractus licitos,& iuri cõmuni cõformes,ac ipſorũ cenſuũ venditores,ad illorũ ſolutiones(remoto cõtradictionis obſtaculo) obligari authoritate apoſtolica,tenore præſentium ex certa ſcientia declaramus: Non obſtantibus præmiſsis,cæteriſque contrariis quibuſcũque.

Nulli

A Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationē omnipotentis dei, ac beatorũ Petri & Pauli apostolorũ eius se nouerit incursurũ.

Volentes, quòd prędictæ literæ nostræ debitum sortiantur effectũ, fraternitati vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum per vos, vel B aliũ, seu alios, præfatis emptoribus in præmissis opportuni fauoris præsidiũ efficaciter impendentes, dictásque literas, vbi quãdo & quoties expedire videritis authoritate nostra solenniter publicãtes, faciãtis eadem authoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorũ nominibus, per venditores, seu debitores censuum huiusmodi de præfatis censibus iuxta contractuum & cõuentionum inter ipsos habito- C rum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obstan. si aliquibus communiter vel diuisim à sede apostolica sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possunt, per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de

de indulto huiusmodi mentionem. Datum A
Romæ apud sanctos apostol.vj.nonas Iulij,
Pontificatus nostri anno octauo.

Calixtus iij. episcopus, Magdeburgeñ. Nuemburgeñ. & Halberstadeñ. ecclesiarũ decanis.

Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse iuri consonũ, & ab vsuris alienum. Et tandem iubet præsentem bullam cunctis manifestari.

CAP. II. B

REGIMINI vniuersalis ecclesiæ quanquam immeriti disponente domino presidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta nobis crediti dispensationem officij subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litigium, anfractus exinde, seu scandala prouenient) debito (prout iustitia persuaserit) C declarationis nostræ ministerio sopiantur. Sanè pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgeñ. & dilectorũ filiorum vniuersali cleri ciuitatis & diœcesis Mersburgeñ. nobis nuper exhibita petitio continebat. Quòd licet à tanto tempore, cuius contrarij memoria non existit, in diuersis Alemaniæ partibus, pro cõmuni hominum

A minum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenúsque obseruata fuerit legitimè præscripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permissione, & plerunque expressa ratificatione approbata consuetudo. Quòd ipsi habitatores & incolæ, siue illi ex eis, quibus id pro suis statu, & indennitatibus expedire visum fuerit: super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus, & B hæreditatibus annuos marcarum flor. seu grossorum monetę in partibus illis currentis, reditus, seu census vendentes pro singulis ex marcis florenis, siue grossis huiusmodi ab eis, qui illas vel illos, siue reditus siue census ipsos emerint certum cõpetens precium, numerata pecunia secundum temporis qualitatẽ, prout ipsi vendentes & ementes in contractibus super his inter se firmauerunt, & recipere soliti fuere illa ex do- C mibus, terris, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus prędictis, qui in huiusmodi contractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione redituum, & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorem. Hoc adiecto, quòd ipsi pro rata, qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto, vel in parte pecuniam, à solutione redituum, seu censuũ

huius

huiusmodi restitutam pecuniam cōtingentium liberi forent penitus & immunes. Sed iidem ementes,etiam si bona,domus,terræ, agri,possesiones,& hæreditates huiusmodi processu temporis ad omnimodæ destructionis,siue desolationis reducerentur opprobrium,pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent.Apud aliquos tamen hæsitationis versatur scrupulus, an huiusmodi contractus liciti sint censendi. Vnde nonnulli illos vsurarios fore prætendentes, B occasionē quærunt reditus,& census huiusmodi ab eis debitos non soluendi. Quare pro parte episcopi & cleri prædictorū asserentium,quòd in talibus hîc emptis censibus & reditibus,fructus,reditus & prouentus plurium ecclesiarū,monasteriorum,hospitalium,& ecclesiasticorum beneficiorum ciuitatis & diœcesis,ac partium prædictarum,necnon ferè omnes quotidianæ distributiones,quæ in plerisque ex ecclesiis ipsis C diuinis interessentibus ministrare solent, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum, vt super his apostolicæ sedis declarationis oraculum impartiri,& adiicere paterna dilectione curaremus. Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex commisione felicis recordationis Martini papæ quinti

præ

A prædecessoris nostri desuper examinationem,& eiusdem prædecessoris nostri declarationem attentius perstringentes,suisque vestigiis inhærẽtes,ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium præfatos cõtractus licitos,iurique conformes,& vendentes eosdem ad ipsorũ solutionem censuum & redituum,iuxta dictorum contractuum tenores(remoto cõtradictionis obstaculo)efficaciter teneri authoritate apo-
B stolica præsentium scire declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere,vel ei ausu temerario cõtraire.Si quis autem hoc attentare præsumpserit,indignationẽ omnipotentis dei,& beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum.Datũ Romæ apud sanctum Petrum,Anno incarnationis dominicæ, M. ccccl v.pridie nonas Maij,pontificatus nostri anno primo. Vo-
C lentes itaque, quòd prædictæ literæ debitum sortiantur effectũ,fraternitati vestræ per apostolica scripta mãdamus,quatenus vos vel duo,aut vnus vestrum per vos,vel aliũ,seu alios dictis prępofito,diacono,capitulo,ac aliis beneficiatis,seu alios dictis defensionis præsidio assistẽtes,dictásq; literas (vbi & quãdo,ac quoties expedire videritis) authoritate nostra solenniter publicantes,

faciatis & eadem authoritate per venditores,seu debitores redituum & censuum & huiusmodi dictis emptoribus,seu illis,quibus ipsorum redituum & censuum solutio præstanda fuerit,de eisdem censibus & reditibus iuxta contractuum & conuentionũ super his habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi:contradictores verò per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo:non obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede apostolica indultũ existat,quod interdici,suspendi,vel excommunicari non possint,per literas apostolicas non facientes plenam & expressam,ac de verbo ad verbum,de indulto huiusmodi mentionem.Datum vt supra. A B

De sepulturis TIT. VI.

Bonifacius octauus.

Corpora defunctorum exenterantes,& ea immaniter decoquentes,vt ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam,ipso facto sunt excommunicati. C

CAP. I.

DETESTANDAE feritatis abusum,quem ex quodã more horribili nonnulli fideles improuidè prosequuntur,nos piæ intentionis

A nis ducti propoſito, ne abuſus prædicti ſæuitia vlterius corpora humana dilaceret, mentéſque fidelium horrore commoueat, & perturbet auditum, dignè decreuimus abolendum. Præfati nanque fideles huius ſuæ improbandæ vtique cõſuetudinis vitio intendentes, ſi quiſquam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo inſignitus, præſertim extra ſuarum partium limites debitum naturæ perſoluat, in ſuis vel alienis remotis B partibus ſepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis affectu truculenter exenterant, ac illud membratim, vel in fruſta immaniter concidentes, ea ſubſequenter aquis immerſa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem (ab oſsibus tegumento carnis excuſſo) eadem ad partes prędictas mittunt, ſeu deferunt tumulanda. Quòd non ſolùm diuinæ maieſtatis cõſpectui abominabile plurimum redditur, ſed C etiam humanæ conſiderationis obtuitibus occurrit vehementiùs abhorrendum. Volentes igitur (prout officij noſtri debitum exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis, tantæq; immanitatis & impietatis abuſus penitus deleatur, neç extendatur ad alios: apoſtolica authoritate ſtatuimus & ordinamus, vt cùm quis cuiuſcũque ſtatus aut ge-

neris,seu dignitatis extiterit:in ciuitatibus, A terris,seu locis,in quibus catholicæ fidei cultus viget, diem decætero claudet extremũ: circa corpora defunctorũ huiusmodi abusus,vel similis nullatenus obseruetur,nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed vt defunctorum corpora sic impiè,ac crudeliter non tractentur, deferantur ad loca,in quibus viuentes elegerint sepeliri,aut in ciuitate,castro, vel loco,vbi decesserint,vel loco vicino ecclesiasticæ sepul- B turæ trandantur ad tempus, ita, quòd demum incineratis corporibus,aut aliàs ad loca,vbi sepulturam elegerint, deportētur & sepeliantur in eis.Nos enim si prædicti defuncti executor vel executores,aut familiares eius, seu quiuis alij cuiuscunque ordinis,conditionis, status aut gradus fuerint, etiam si pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contra huiusmodi nostri statuti & ordinationis tenorem præsumpserint attē- C tare,defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertractādo,vel faciendo pertractari,excōmunicationis sententiam(quā ex nũc in ipsos proferimus) ipso facto se nouerint incursuros:à qua nō,nisi per apostolicam sedem (præterquam in mortis articulo)posśint absolutionis beneficiũ obtinere.Et nihilominus ille, cuius corpus sic in-

humanè

A humanè tractatũ fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Nulli ergo &c. Datũ Lateranñ. xij. Kal. Martij. Pontifi. nostri anno vj.

Bonifacius octauus.

Super prædicationibus, confeßionibus & sepulturis, prouidet hoc cap. vt tollat contentiones, quæ olim erant inter curatos ex vna parte, & Iacobitas, & Cordigeros ex altera. Hoc cap. licet fuisset sublatũ per extrauagãtem, Inter cunctas. quæ est infra de priuileg. est tamen hodie innouatum per Clem. dudum. de sepult. CAP. II.

B SVper cathedram præeminẽtiæ pastoralis disponente clementia constituti, etsi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum vndiq; confluunt quasi torrens, prægrauemur negotiis, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur: circa id tamen feruentibus votis intendimus, vacamus instantius, ac operosæ studiũ solicitudinis impartimur, vt

C vt ad diuini nominis gloriã, exaltationẽ catholicæ fidei, & profectũ fidelium animarũ (pręcisis radicitus dissidiorũ vepribus, & litigiosorũ anfractibus omnino subductis) inter ecclesiarũ antistites, ad curiã & regimen gregis dominici deputatos, cæteràsq; personas, quas ordo clericalis includit trãquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas animorum identi-

tas perseueret. Scimus enim & ex euidentia facti colligimus, quòd non, nisi in pacis tēpore bene colitur pacis author: nec ignoramus, quòd dissensiones & scandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbēt. A

Ab olim siquidem inter prælatos & rectores, seu sacerdotes, ac clericos parœcialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & prędicatorum & minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo satore zizanię procurāte) B grauis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitentiis iniungendis eisdem, & tumulandis defunctorū corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias, siue loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem (pij patris more laudabili) molestè ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ C considerationis examen, ac intra pectoris claustra solicitè reuoluentes, quàm sit plena periculis, quàm onusta dispendiis, quámque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta. Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimodè submouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente

A ueente domino ſuſcitandam: grandi quoque deſiderio cupientes, vt huiuſmodi negocium, quod potiſsime inſidet cordi noſtro, finem ſalubrem & celerem per apoſtolicæ ſolertiæ ſtudium conſequatur: diligenti cum fratribus noſtris deliberatione præhabita ſuper eo, ad honorem dei, & exaltationem catholicæ fidei, quietũ ſtatum partium prædictarum, ac ſalutis animarum fidelium incrementum de ipſorum fratrum

B conſilio, authoritate apoſtolica ſtatuimus, & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in eccleſiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero & populo prędicare, ac proponere verbum dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram ſe facere ſolenniter prædicari, in qua prædicare ceſſabunt, præterquam ſi aliud de prælatorum ipſorum voluntate proceſſerit, ac licentia

C ſpeciali. In ſtudiis autem generalibus, vbi ſermones ad clerum ex more fieri ſolent, diebus illis, quibus prædicari ſolenniter cõſueuit ad funera etiam mortuorum, & in feſtis ſpecialibus, ſiue peculiaribus eorundem fratrum poſsint iidem fratres & liceat eis liberè prædicare: niſi fortè illa hora, qua ſolet ad clerum in prædictis locis dei verbum proponi, epiſcopus vel prælatus ſu-

perior clerum ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesiis autē parœcialibus fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à parœcialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior, per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiā & ordinamus authoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscūtur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habētur, magistri priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarij & generales & prouinciales ministri, & custodes minorum ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum, eorundem locorum se conferant, per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire liberè valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias impon

A imponere ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati magiſtri, priores, prouinciales, & miniſtri ordinum prædictorum, eligere ſtudeant perſonas ſufficientes, idoneas, vita probatas, diſcretas, modeſtas, atque peritas, ad tam ſalubre miniſterium & officium exequendum: quas ſic ab ipſis electas repræſentent, vel faciant præſentari prælatis,
B vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœceſibus eorundem, huiuſmodi perſonæ ſic electæ confeſsiones confiteri ſibi volentium audiant, imponant pœnitentias ſalutares, & beneficium abſolutionis impendant, prout ſuperius eſt expreſſum: extra ciuitates & diœceſes, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per prouincias deputari, confeſsiones nullatenus audituræ. Nu-
C merus autem perſonarum aſſumendarum, ad huiuſmodi officium exercendum, eſſe debet prout vniuerſitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et ſi iidem prælati petitam licentiam confeſsionum huiuſmodi audiendarum conceſſerint, illam præfati magiſtri, miniſtri, & alij cum gratiarum recipiant actione: dictæque perſonæ ſic ele-

ctæ commissum sibi officium exequantur. A

Quòd si fortè iam dicti prælati, quemquam ex dictis fratribus pręsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto, vel subtracto loco ipsius similiter eisdem præsentandus prælatis possit, & debeat alius surrogari. Si verò iidem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiendas electis huiusmodi exhibere licẽtiam recusarint, nos ex nunc ipsis, vt confes- B
siones sibi confiteri volentium, liberè licitéque audire valeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atque eisdem beneficium absolutionis impartiri gratiosè concedimus, de plenitudine apostolicæ potestatis. Per huiusmodi autem concessionem, nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis, ad id taliter deputatis: potestatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis, vel parœcialibus sacerdotibus C
est à iure concessa, nisi forsan eis ecclesiarum prælati vberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Huiusmodi quoque statuto, & ordinationibus nostris adiicimus, vt fratres dictorum ordinum in ecclesiis vel locis suis, vbilibet constitutis liberam (vt sequitur) habeant sepulturam: videlicet, quòd omnes ad eam recipere

A pere valeant, qui ſepeliri elegerint in locis & eccleſiis memoratis. Verùm, ne parœciales eccleſiæ,& ipſarum curati ſiue rectores, qui miniſtrare habent eccleſiaſtica ſacramenta, quibus noſcitur de iure competere,prædicare,ſeu proponere verbum dei, & confeſsiones audire fidelium debitis & neceſſariis beneficiis defraudentur, cũ operariis mercedis exhibitio debeatur authoritate apoſtolica conſtituimus & ordina-
B mus eadem, vt dictorum ordinum fratres de obuentionibus omnibus, tam funeralibus,quàm quibuſcunque & quomodocunq; relictis,diſtinctè vel indiſtinctè,ad quoſcunque certos vel determinatos vſus,de quibus etiam quarta ſiue canonica portio dari,ſiue exigi non conſueuit, vel non debet de iure, necnon de datis vel qualitercunque donatis in morte, ſeu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua deceſſerit
C quomodocunque,directè vel indirectè fratribus ipſis,vel aliis pro eiſdem, quartã partem(quã authoritate apoſtolica taxamus, & etiam limitamus)parœcialibus ſacerdotibus,& eccleſiarum rectoribus, ſeu curatis largiri integrè teneãtur, facturi & curaturi, quòd nec alij,nec aliis, à quibus quarta huiuſmodi minimè deberetur,ad ipſorum fratrum vtilitatem, vel cõmodum huiuſmodi

fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedent; seu quod in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandum vel donandũ fratribus ipsis existeret, in eorundem dantium vel donantium sanitate, sibi dari vel donari procurent: In quibus per ipsos vitandis eorum intendimus conscientias onerare: vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude, quicquam in hac parte agi fortasse contigerit (præter id, quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autẽ huiusmodi nihil valeant parœciales rectores, curati & prælati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id à quoquam possint aliqualiter coërceri. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacificè fauente domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgẽtias verbo, seu scripto sub quacũque forma, vel expressione, seu conceptione verborum à nobis, vel prædecessoribus nostris Romanis pontificibus cuicunque ordinum prædictorum concessa, necnon consuetudines, cõuentiones, statuta, & pacta in quãtum sunt præmissis, vel alicui præmissorum contraria: ea penitus reuocamus, va-

A B C

cuamus

A cuamus, cassamus, & irritamus; quin imò cassa, vel vacua, & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. Cæterùm vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscunque præeminentiæ, status vel dignitatis existant, ac sacerdotes parœciales, & curatos, siue rectores prædictos præsentium tenore rogamus; & hortamur attentè, nihilominúsque eis districtè præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina, &
B apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines, & professores eorum habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propicios, ac benignos, piáque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio, & propositionibus verbi dei, ac in omnibus aliis supradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorum par-
C ticipes prompta benignitate recipiant, ac affectuosè admittere non omittant: vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, apostolicæ sedis benignitas, quæ ordines, & professores eosdẽ vbere fauore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, con-

tra eos non immeritò turbaretur, nec eadē A
æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunæ remedium adhiberet, ipsósque nihilominus cœlestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minimè præteriret. Nulli ergo omnino &c.

De decimis TIT. VII.

Bonifacius viij. collectori decimæ. B

Cùm Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expreßis ab ecclesijs, & ecclesiasticis personis exigi statuisset, multa dubia circa illam suborta sunt, quæ hic clarè & prolixè manifestantur. vide textum cum glossa in Cle. ij. eo. titu. vbi hæc extrauagans in multis declaratur.

CAP. VNICVM.

DECLARATIONES, quas in negocio decimæ per nos nuper impositę pro prosecutione guerræ ac negocij regni Siciliæ contra hostes de ecclesiis, & personis ecclesiasticis per totam Italiam, & cætera loca constitutis volumus obseruari (cuius quidem decimæ in illis partibus te superintendentē seu collectorem duximus deputandum) tales sunt: De reditibus, & prouentibus leprosariarum, domorum dei, & hospitalium C

paup

A pauperum, qui in vſus leproſorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non ſoluetur. Moniales etiam aliæque regulares perſonæ, quarum reditus, & prouentus eccleſiaſtici adeò ſunt tenues, & exiles, quòd de illis ſuſtentari non poſſunt, ſed pro habendo vitæ ſuæ ſuſtentationem neceſſe habent publicè mendicare, & eleemoſynas publicè petere: dictam decimam non perſoluent. Seculares quoque cleri-
B ci, quorum eccleſiaſtici reditus, & prouentus annui ſummam ſeptem florenorum auri non excedunt, eandem decimam nõ præſtabunt. Si verò vna perſona plura habeat beneficia, quorum nullum per ſe acceptum dictam ſummam ſeptem florenorum auri annuatim attingat, ſimul tamen collecta in minimis prouentibus ſummam memoratam excedant, quotquot, vel quantumcunque modica fuerint, de omnibus & ſin-
C gulis decima perſoluetur, ſed non ſoluetur de pitantiis monachorum. Similiter de iis, quæ à Chriſti fidelibus relinquuntur eccleſiis, vt ex eis perpetui emãtur reditus. Item de xeniis prælatis, & aliis perſonis eccleſiaſticis liberaliter factis, decima non ſoluetur. Soluentium decimam electioni ſeu arbitrio committitur, vtrum ipſam velint ſoluere per totum tempus, quod durabit

bit decima, pro rata prouentuum, quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis æstimationis prouentuum eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo. Et fiat & redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expresse in prima solutione decimæ supradictæ: alioquin iuxta æstimationem communem per totum tempus soluere tenebuntur. Declaramus autem, quòd ij, qui elegerint soluere decimam pro rata eorum, quę perceperint annuatim, vendant prouentus beneficiorum suorum, quæ personalem residentiam non requirunt, & soluant decimam pro solo precio, quod receperint de eisdem: dum tamen contra hoc in fraudem decimæ nihil omnino agatur. Sed ecclesiastica persona, quæ in ecclesia sua, vel beneficio (quod residentiam personalem requirit) non residet, sed facit in eodem per firmarium, vel vicarium deseruiri, deputando ipsi vicario, vel firmario certam suorum prouentuum portionem: non de vicariatus seu firmarij portione, sed de vniuersis ipsius ecclesiæ, vel beneficij prouẽtibus decimam exhibebit. Declaramus etiam, quòd de syluis seu nemoribus, quæ non consueuerunt vendi, nil soluetur, nisi fortè aliquid

A quid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æstimabitur quantum valere debent annui reditus partis venditæ secundum asſiſiam, quæ conſueuit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus ſituatum fuerit, & de ſola æſtimatione decima perſoluetur, & non de eo, quod perciperetur de dictis ſyluis ſeu nemoribus, quæ vendi non conſueuerunt, niſi fortè vendantur durante decima: quia tunc ſol-
B uetur ex venditione paſcuagij ſeu herbagij, aut alterius conſimilis prouentus eorundem nemorum, & ſyluarum. Et ſi non vendantur huiuſmodi paſcuagia & ſimilia, non ſoluetur decima de his: ita tamen, quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. Idémque de paſcuis, herbagiis, & conſimilibus obuentionibus ſyluarum volumus obſeruari. De ſtagnis, & piſcariis decima ſic ſoluetur, videlicet, quòd fiet
C relatio de numero annorum, quibus ante venditionem vltimam vendita non fuerunt ad quantitatem precij ex ipſa venditione vltima recepti: vt precio diuiſo in partes ſecundum annorum terminum, durante decima ſoluatur decima ipſa de tot partibus precij ex ipſa venditione recepti quod fuerunt anni prædicti: vt ſi fortè ſunt quinque anni elapſi, ex quo fuerat ſta-

gnum

gnum venditum,& tunc vendatur pro centum florenis, fiant de precio quinque partes, & pro tribus annis, quibus durabit decima, ſoluetur ipſa decima de tribus partibus precij tantùm, videlicet lx. florenorum, & multiplicabuntur, & minuentur partes precij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piſcariis autem fluminũ,& lacuum,& venationibus ſi vendantur, & ſyluis cæduis idem, quod de ſtagnis fiet. De piſcibus ſtagnorum, vel beluis garenarum, quos pro vſu, vel eſu ſuo conſumi, vel ſine fraude donari contigerit decima non ſoluetur. Et quia nonnulli obtinent à monaſteriis,& eccleſiis, prioratus, grangias, domos, reditus, penſiones, & cenſus in ſoluenda de his decima credimus diſtinguẽdum: videlicet, an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, ſiue hoc ſit conceſſum per ſedem Apoſtolicã, ſiue per ipſorum monaſteriorum, vel eccleſiarum perſonas, de illorum prouentibus ſoluetur decima. Cùm autem obtinentur talia ex contractu, puta ad penſionem, vel firmam annuam, in qua nõ eſt facta gratia obtinenti, ſed in hoc vterque contrahentium ſtuduit conditionem ſuam facere meliorem: perceptores penſionis, vel firmę de ipſa penſione, vel

A vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante, vel post concessionem huius decimæ ad vitam propriam emit prouentus prioratuum, vel aliorum prædictorum pro aliqua pecunia, ita quòd in hoc ei scienter gratia non est facta, considerabitur quantum æstimatione communi valeant annui prouentus, prioratus, grangiæ, domus, terrarum, seu redituum huiusmodi: & secundum hoc ab illis, quorum est horum pro-
B prietas, qui inde precium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta sit obtinentibus, quia scienter pro minori precio, quàm valeant, sunt talia vendita, vel locata, ipsi obtinentes, & non monasterium, vel ecclesia de illo, in quo gratia facta est ipsis, & de reliquo, illi, quorum est proprietas, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus pro iusta mercede seu remu-
C neratione laboris, vel obsequij præstiti, vel præstandi talia sunt concessa: ij, quorum est illorum proprietas in decimatione prouentuum suorum, etiam horum prouẽtus meritò numerabunt: & de illis (sicut de aliis, quos pro certis suis vtilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quòd si hæc per illos, qui ea obtinebant, in alios sunt translata (quia res transit cum onere suo) etiam

circa illos, quæ prædiximus, seruabuntur. A Nec deducentur expensæ, quæ pro monachis (qui in talibus prioratibus, grangiis seu domibus, in beneficium seu ex mera gratia concessis, ex pacto teneri debent) fieri dignoscuntur. Expensæ autem illorum monachorum vel personarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangiis seu domibus ad iustam firmam seu pensionem concessis, siue determinatè, siue non: æstimabuntur æstimatione communi, & ta B lem æstimationem monasterium, vel ecclesia, cuius illorū est proprietas cum suis prouentibus decimabit. Prælati de procurationibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non persoluent: sed qui eis præstant huiusmodi victualia, in decimatione suorum prouentuum, & redituum numerabunt, & soluent decimam de eisdem. De illis autem procurationibus, quas prælati in pecunia numerata ritè percipiunt ab anti- C quo, & quas perciperent, etiam si non visitarent, decimam præstare tenentur. Prælatus autem, qui procurationem (quam sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod sibi debetur, & de quo soluisset decimam, si recepisset illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si verò pro-

A curationem, quam tantùm in victualibus licet percipi, fortasse remittit, persona ecclesiastica, cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum aliis prouentibus suis cùm soluet decimam æstimabit: cùm etiam si non esset remissa, hoc facere teneretur. In soluendo decimam supradictam solæ expensæ necessariæ, quæ fiunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo, & colligendo fructus, sine quibus nõ possunt inde fru-
B ctus percipi, deducentur. Expensæ autem, quæ fiunt in castrorum custodibus, cùm fiunt extra rem, vel etiam in ædificiis construendis, vel conseruandis, nullatenus deducentur: sic vt nec illæ, quæ in villis tuendis fierent in guerris seu etiam caualcatis.

De iis quoque, quæ consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, atque similibus, soluetur decima deductis salariis moderatis, quæ ante concessionem decimæ
C consueuerunt solui iudicibus, & officialibus similibúsque personis, sine quibus iurisdictio, & cætera similia nequeunt expediri: ita tamen, quòd in fraudẽ decimæ nihil contrà hoc penitus attentetur. Sed expensæ officialium, iudicum & consimilium personarũ factæ in vestibus siue victualibus minimè deducentur, sicut nec aliæ expensæ similes factæ circa familiam prælatorum. Ratio-

ne autem æris alieni, quo persona soluens A decimam obligata consistit, nihil decima minuetur, etiam si certæ res ecclesiasticæ propter hoc à quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis, & de molendinis decima præstabitur. Soluetur autem de oblationibus, siue fiant pro benedictione nubẽtium, siue pro exequiis mortuorum, necnon de prouentibus singulorum prælatorum, & de emendis, quæ ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque sibi B & aliis personis ecclesiasticis non personarum, sed ecclesiarum, vel officiorum ratione relictis, decima persoluetur. Pro decima supradicta non exhibebitur pecunia, nisi illa communiter curreret de mandato domini terræ, & quæ est moneta in locis, in quibus consistent fructus & reditus vnde decima persoluetur, nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem. Sed si ex probabilibus seu verisimilibus præsumptioni- C bus apparuerit quisquam pẽsatis eius prouentibus minus debito notabiliter de decima persoluisse: ita, quòd super hoc meritò suspectus debeat reputari, ex officio nostro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui super hoc scire valeant veritatem, videlicet de consilio diœcesani episcopi, vel alicuius deputandi ab ipso

A ipſo,ſi ſit eius ſubditus,& non aliter, ſi epiſcopus ipſe vel deputatus ab eo commodè poſsit haberi: & tunc demum & non prius ille,cuius prouentus fuerint taliter æſtimati,pro eo quòd minus ſoluerit,etiam nominatim excommunicabitur:ſi eius contumacia exegerit,& viſum fuerit expedire. Epiſcopi autem & abbates cæteræque perſonæ eccleſiaſticæ honorabiles nõ ſuſpectæ, propriæ conſcientiæ relinquantur:ita,quòd ſuf-
B ficiat, quo ad tales excommunicationis ſententia,quæ in nullo modo ſoluẽtes, vel ſciẽter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipſius decimæ ſolutionem generaliter proferetur. Super his autem fiet compulſio per cenſuram eccleſiaſticam,prout nobis & illi, cui hoc committendum duxerimus, viſum fuerit expedire. Proferatur autem (ſi expediens viſum fuerit) excommunicatio generaliter vel ſpecialiter in eos,qui contra
C ſolutionem decimæ vel ſuorum æſtimationem prouentuũ,cùm fuerit faciẽda, fraudẽ vel malitiam ſcienter duxerint adhibendã.

Fiet autem ſolutio decimæ non ex ipſis rebus,quę percipiuntur de prouentibus,ſed in pecunia numerata.

Soluetur autem decima illis quos ad hęc contigerit deputari.

Rector parœcialis,qui vrgẽte neceſsitate

ecclesiæ, puta quia ipse residendo personaliter in eadem per se non sufficeret ipsi curæ, propter multitudinẽ parœcianorũ vel diuisionem parœciæ suæ, sed necesse habet vnũ vel duos vel plures capellanos conducere, & eis propter victum salariũ constituere, salarium huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere: sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet. A

Quòd si in diuersis ciuitatibus & diœcesibus diuersa beneficia obtineãtur, de vno quoque beneficio in ciuitate vel diœcesi, in qua illud fuerit, decima persoluetur. B

De eleemosynis verò seu oblationibus datis ad opus fabricæ, maximè de his oblationibus, quę in ciuitatibus & aliquibus castris & locis dictarũ prouinciarum in certis festiuitatibus in candelis & aliis consueuerunt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima non soluetur.

Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdũ per laicos, qui consortiales dicuntur: interdum per clericos, quæ ad opus consortij reducuntur, & quæ offeruntur, vt luminaria in ecclesia, cruces & calices fiant & reparentur, & etiã ex illis pauperibus subueniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum. C

Prælati autẽ & clerici exules cuiuscunque

cond

A conditionis aut dignitatis existant, de suis prouẽtibus ecclesiasticis decimã persoluent.

Illæ quoque expensæ, quę fiunt pro fossatis & aliàs pro terris ædificandis, vt vberiores fructus producant, & illæ, quæ fiunt in cõseruandis & reparandis ædificiis molendinorum, domorum, seu apothecarum & similiũ, & ex quibus fructus & pensiones recipiuntur, & nisi reparentur, fructus ex eis percipi non valerent: de decima huiusmo-B di minimè deducentur. Nec etiam illæ, quæ fiunt pro custodia castrorum, quãuis fiant maiores solito.

Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiunt ecclesiasticę personæ ratione ecclesiarum suarũ, pro sepulturis & dandis pœnitentiis, decima persoluetur.

Et quia non occurrit nobis, quin quotidianæ distributiones prouentus ecclesiastici sint, de distributionibus, quæ dantur in C horis canonicis præsentibus, debere solui decimam declaramus.

Illi quoque, qui deputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis, qui debent soluere decimam, de aliqua certa summa soluenda pro decima, nequeunt conuenire.

De fructibus arborum & ortorum soluetur decima.

De his autem, quæ consumuntur vsu vel

esu animalium,si sint ecclesiarum,soluetur A
decima, deductis expensis necessariis,quæ
fiunt pro custodia:si verò sunt personarum,
decima non soluetur.

Tu ergo in his solum deum & iustitiam pro præmissis præ oculis habens,ex prædictis declarationibus in decidēdis huiusmodi dubitationibus,quę pro parte leuiter decidi poterunt,confirmationem accipias:super maioribus verò decisionem apostolici oraculi expectes. B

Volumus quoque & præsentium tibi authoritate mandamus, vt in vnamquanque personam ecclesiasticam deputatarum tibi partiū cuiuscunque ordinis,conditionis,vel dignitatis existat,quæ decimā ipsam nullo modo,vel non integrè scienter,aut non secundū verum valorem fructuum suorū perceptorū,siue non in terminis constitutis exhibuerit,seu in illorū exhibitione malitiam
commiserit siue fraudem:excōmunicatio- C
nis sententiam authoritate nostra promulges:Et etiam in singulos,qui scienter impedimentum præstiterint directè vel indirectè,publicè vel occultè, quominus decimæ prædictæ soluantur.Et omnes & singulos, qui huiusmodi sententias latas incurrerint: per te & alios,singulis diebus dominicis & festiuis,campanis & candelis accensis,vsque
ad

A ad ſatisfactionem condignam excommunicatos publicè nuncies,& facias ab omnibus publicè euitari. Aggrauaturus aliàs manus tuas contra ipſos,prout proteruiam & cõtumaciam exigere videris eorundem: quòd ſi ſatisfacere decreuerint:poſt plenã & integram ſatisfactionem ab huiuſmodi excommunicationibus, iuxta eccleſiæ formam abſoluas eoſdem,& diſpenſes cũ eis ſuper irregularitate,ſi taliter ligati non ab-
B ſtinuerint à diuinis:Prouiſo hactenus,quòd contra decimam huiuſmodi non ſoluentes nullatenus ſine ſpeciali mandato apoſtolicæ ſedis inuocetur brachiũ ſeculare.Quódque ad vaſa ſacra,paraméta,calices,cruces, & libros,aliáque bona mobilia ad cultum deputata diuinum,vel ad priuilegia eccleſiarum & monaſteriorum,aliorúmque locorum eccleſiaſticorũ, ipſius occaſione decimæ manus nullatenus extendatur.Data
C Anigniñ.Kalen.Octobris.Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

De regularibus & tranſeuntibus ad religionem

TIT. VIII.

Martinus quartus.

Religioſi mendicantes ſub excommunicationis pœna prohibentur conuolare ad religionem non

mendicantium, quocunque quæsito colore: quam ipso facto incurrunt, tam recepti, quàm recipientes, quacunque licentia non obstante. Quid iuris sit de iam receptis, subdit. A

CAP. I.

IAM ambitiosæ cupiditatis religiosis, potissimè mendicantibus, præcludere cupientes: ad alios ordines præsertim monasticos (fucatis tamen coloribus asserentibus ob frugem melioris vitæ aut arctioris obseruantiæ) tam sancti Benedicti, quã Cistercienfis, Camaldulensis, Vallis vmbrosæ, canonicorũ regularium sancti Augustini, vel aliorũ monasticorũ ordinum conuolare nitentibus, licentiã à sede apostolica seu legatis aut nunciis eiusdẽ sedis ad transferendũ se de mendicantiũ ordinibus ad alios ordines, præsertim ea ratione (vt verisimile est, prout facti euidentia docet) vt liberius degant, dignitatésque & beneficia monastica cõsequi valeant, & ex certis aliis causis honestati nõ consonis obtinentibus. Ac volẽtes etiã conseruationi ordinũ mendicantiũ prouidere: authoritate apostolica ex certa scientia tenore præsentium declaramus & etiã decernimus, statuentes quòd decætero nullus religiosus ordinũ mendicantiũ quorumcunque, cuiuscũque gradus, status, conditio

A ditionis, vel religionis existat, quantumcunque & qualitercunque possit & debeat virtute cuiuscunque licentiæ etiã indulti apostolici seu pœnitentiarij nostri curã gerentis, vel alia quauis authoritate hactenus, etiã per literas apostolicas facultatum quarumuis tam legatorũ vel nunciorum sedis apostolicæ, quàm alia authoritate, maximè de trãsferendis fratribus, aut aliquibus præsertim ordinum mendicantium professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi mendicantiũ, sub quacunque verborũ forma appareant, admitti aut recipi: per aliquos etiã superiores ordinis, seu monasterij, aut loci monastici, seu aliàs in monachũ vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis vel aliis expressis, (ordine Carthusiensium duntaxat excepto), sub pœna excommunicationis, quã tam recipientes, quàm recepti ipso facto incurrãt.

C Et quam ex nunc prout ex tunc contra quẽlibet transgressorem quomodolibet in præmissis: sciẽtia, & authoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et à nemine, nisi duntaxat à Romano pontifice (preterquam in mortis articulo) excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta non teneant, & nullius existant

effica

efficaciæ vel momenti: Decernentes etiã & A volentes, quòd si quis hactenus virtute cuiusuis licentiæ seu mãdati huiusmodi fuisset receptus ad aliquem monasticum ordinem, & habitum consuetũ gestari per monachos talis ordinis suscepisset, siue professionem emiserit siue nõ, sub dicta pœna teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit (etiã si beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarum quarumuis obtineat) stare in eius totali ordinatione, & in huiusmodi B ordine monastico altissimo deseruire. Si quis autem prætextu huiusmodi licẽtiæ vel sine habitu vel cum habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminum quindecim dierum à die monitionis huiusmodi computandorũ ad eius religionem vel ordinem, vnde cum licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit, post ipsum terminũ tanquam notorius apostata excõ- C municatus in omnibus & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus retractari, etiã per inuocationem auxilij brachij secularis, quoties fuerit opportunũ. In futuris autẽ nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus mendicãtium huiusmodi in aliquem monasticum ordinem (Carthusiensiũ duntaxat excepto) possit aut debeat

per

A per quemcunque recipi vel admitti virtute alicuius licētiæ vel indulti absque sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis pœnis, & nihilominus secus facta nō teneant ipso iure. Huiusmodi licentiis & indultis necnon constitutionibus apostolicis, & mendicantium ordinum prædictorum, etiā si de illis specialis & expressa, ac de verbo ad verbum in nostris literis mētio habita foret, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque.

B Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā nostræ declarationis, decreti, statuti, prohibitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurū. Datum Sebennis, iiij. Kalend. Aug. Pontificatus nostri anno primo.

Ioannes xxij.

C *Religiosi sine sui superioris licentia vltra mare euntes, sunt ipso facto excōmunicati, nec ibi sunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.* CAP. II.

AD nostrū nuper relatio fide digna perduxit auditū, quòd nōnulli religionis gestantes habitum, sed à veritate religionis omnino vacui, & modestia penitus alieni: ad partes quādoque transmarinas se transferant

ferant,in quibus pauci fideles respectu infi- A
delium commorantur. Et vt illi decipere facilius simplicium animos ac ipsos & alios in errores præcipitare seu retinere valeant, sub ouili veste,ac humilitatis habitu lupinum animū occultantes,per doctrinas suas reprobas,& erroneas fideliū mentes,quantum in eis est,corrumpere satagunt:In ipsis partibus periculum nimium spargere non omittunt,necnon & os suum ponentes in cœlum lingua eorū falsidica transeunte su- B
per terram,sanctæ Romanæ ecclesiæ detrahere constitutionibus,& alia multa à fide deuia in suis sermonibus,& secretis collocutionibus euomere insanis ausibus nō verentur:ex quibus deus offenditur,periculosa suscitantur scandala,paratur simplicibus laqueus, ipsique talium præsumptores de hæresi vehemēter arguūt se suspectos. Nos itaque tantis obuiare periculis paternæ diligentiæ studiis cupientes:vniuersis & sin- C
gulis religiosis cuiuscūque cōditionis, religionis,ordinis,vel status existant,de fratrū nostrorum consilio districtius authoritate præsentium inhibemus,ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius literas patentes concessa,decætero ad partes se transferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus iniungentes,ne
quib.

A quibusuis sui ordinis fratribus(nisi duntaxat viris literatis,prouidis,& expertis)huiusmodi licentiã impartiri præsumant.Nos enim quoscunque præsumentes cõtrarium quouis modo excommunicationis subiacere sententiæ volumus ipso facto.A qua nullus ab alio,quàm à Romano pontifice possit(nisi duntaxat in mortis articulo)absolutionis beneficium obtinere. Cæterùm vniuersis ecclesiæ prælatis in virtute sanctæ B obedientiæ districtè præcipiendo, præsentium tenore mãdamus,quatenus nullos religiosos ad partes se transferentes prædictas,nisi per patentes superioris sui ordinis literas de licentia speciali se illuc trãsferendi sibi concessa prelatis eisdem fecerint plenam fidem,in ciuitatibus suis & diœcesibus ac locis,& terris aliis ad prædicationis officium,vel diuinorum celebrationem admittant:sed ipsos potius velut apostatas capiãt, C seu capi faciant,eos carcerali custodiæ(donec de dicta licentia speciali modo prædicto sibi constiterit)detinendo.Et nihilominus si quos religiosos approbare,quæ sedes apostolica reprobauit,vel quæ aliàs sunt fidei obuia in suis prædicationibus,seu secretis,collocutionibus dogmatizare persenserint:vt tales(quibuscunque cessantibus priuilegiis) possint licitè capere, & carcerali

custodiæ,sicut suos possent subditos mancipare licētiam impartimur. Et insuper tenore præsentium mandamus eisdem,vt de præmissis summariè,simpliciter & de plano,ac sine strepitu iudicij & figura,per se, vel aliū,seu alios se solerter & fideliter studeant informare,quósque de prædictis,seu eorū aliquo repererint reos esse,iuxta statuta canonum in aliorum exemplum castigare pœnis debitis non postponant. Non obstātibus exemptionibus,& aliis quibuscunque priuilegiis,& literis apostolicis eisdem religiosis,vel eorum ordinibus ab eadem sede concessis,vel in posterum concedendis: etiam si de illis plena & expressa mentio,ac de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundem eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo &c. Datum Auinioñ. vj. Idus Maij. Pontificatus nostri anno nono. A B C

De religiosis domibus.

TIT. IX.

Ioannes xxij.

Licet beguinarum status sit propter multas rationes per Clemētem quintum reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis,quæ nec sunt culpabiles nec suspectæ,sub habitu beguinarum

A *rum viuere: nec ſunt tales per ordinarios moleſtandæ. vide cap. j. eodem titulo. in Clemen.*

CAP. VNICVM.

ATIO recta nõ patitur, vt innocentes ad paria cũ nocentibus iudicentur. Sanè feli. rec. Clemens papa quintus prædeceſſor noſter, cùm de mulieribus, quæ beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuiſſent præcipuè de Alemaniæ partibus inſinuata
B ſiniſtra, & præſertim quòd earum quædam de ſumma trinitate & diuina eſſentia diſputarent, & predicarẽt, ac circa articulos fidei, & eccleſiaſtica ſacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum ſimplicium animas in diuerſos errores inducerent: ex his & aliis frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione ſuſpectas, in illas, quæ ſtatum huiuſmodi nouiter aſſumptum ſectarentur vlte-
C rius: aut, quæ illum de nouo aſſumerent, excommunicationis ſententiam promulgauit. Verùm, quia in multis mundi partibus plurimæ ſunt mulieres, quæ ſimiliter vulgò beguinæ vocatæ ſegregatæ quandoque in parentum, aut ſuis, interdum verò in aliis, aut conductis ſibi communibus domibus inſimul habitantes, vitas deducunt honeſtas, eccleſias de nocte frequentant,

diœcesanis locorum, & parœcialium ecclesiarum rectoribus reuerenter obediunt, curiositatem disputandi, aut authoritatem, seu temeritatem potius prædicandi nullo modo sibi vsurpāt,nec se, vel alias, seu alios quoslibet præmissis opinionibus, erroribúsque inuoluunt: nec vlla super his est,aut fuit hactenus nota, seu suspicio contra eas, quæ ipsas dissimiles à luce sua constringeret, vt nullis earum, quæ perpetuam fortè domino continentiam deuouerunt,occasio prębeatur ad lapsum:& ne periculis,damnis & scandalis plurimis,quæ proinde verisimiliter sequerentur, pro prouisione ecclesiæ moderna occupentur:beguinas huiusmodi inculpabiles (vt præmittitur) nec supectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis prædecessor noster præfatus nullatenus sensisse dignoscitur) de fratrum nostrorum consilio declaramus,& volumus non includi. Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eas sub prętextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis, aut iuribus à quibuscunque cōtra eas attentatum est hactenus,vel attentari contigerit in futurum: per illos prædictos ordinarios authoritate nostra in statum reduci debitum volumus: Inuocato (si opus fuerit) auxilio brachij secularis

A cularis. Cæterùm statum beguinarum huiusmodi, quas esse permittimus (nisi de his per sedem apostolicam aliter ordinatũ extiterit) nullatenus ex præmissis intendimus approbare. Locorum autem ordinarios, & alios, ad quos prædicta spectabunt, curam peruigilem & solicitudinem debitam præcipimus adhibere, ne præmissarum sequentes inuia, & ipsarum actus temerarios imitando, præmissis erroribus, & disputatio-
C num, & predicationum temeritatibus se inuoluant: eas, quæ contra prædicta præsumpserint per censuram ecclesiasticam (appellatione postposita) compescendo. Porrò mulieres, quodcunque nomen habẽtes, quæ de illis, ex quibus prohibitio præcessit, culpabiles se reddiderint, aut meritò notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitũ quoquomodo mutauerint, verè sub prędicta decernimus remanere censura: & taliter cõtra
B eas, per illos, ad quos pertinuerit, procedi volumus & mandamus, quòd ab errore de more reuocatę, nõ vltra inficiãt sanas oues.

De censibus, exactionibus, & procurationibus TIT. X.

Benedictus duodecimus episcopus, seruus seruorum dei, ad perpetuam rei memoriã.

Taxat procurationes, pabula charitatis, & subsi

dium charitatiuum. Saluat priuilegia, cōuentiones, cōsuetudines, & præscriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet cōtrauenire, punit transgressores, & eorum familiares, &c. Et locari debet sub rubrica, de censibus, & procurationibus. A

CAP. VNICVM.

AS electionis Paulus apostolus egregius prædicator, se & eos, qui secum erant, propriis manibus exhibebat, vt pseudo & subdolis operariis sub prædicationis specie lucra sectantibus locum præcluderet, & his, quos ipse pascebat pabulo verbi Dei, non existeret onerosus. Sanè licet circa modestiam in exigendis procurationibus obseruandam à prædecessoribus nostris Romanis pontificibus salubria emanauerint instituta: quia tamen (sicut experientia docet) nonnulli prælatorum necnon diœcesis nunciorum, vel legatorum apostolicæ sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expressè, sic se reddiderunt, & reddunt in dictarum procurationum exactionibus onerosos, vt oppressi subditi huiusmodi onera nequeant supportare: & victum longi temporis breuis hora consumat. Nos attendentes, quòd parentes debent thesaurizare filiis, non delitiis fastidiosis eorum substantiam absorbere: ac accipientes pro diuersitate

A sitate conditionum visitantium prælatorum & prouinciarum, ac ecclesiasticarum etiam facultatum certum modum sufficiẽter visitantibus, & supportabilem visitatis in præmissis fore decætero obseruandum: de fratrum nostrorum consilio præsentis constitutionis edicto statuimus, quòd cùm in Franciæ, Nauarræ, Maioricarum regnis, ac terris, prouinciis, & partibus adiacentibus, & in vicinis eisdem, necnon in
B Delphinatu, Burgundiæ, Sabaudiæ prouinciæ, & Forcalquerij comitatibus archiepiscopi, & episcopi, ac alij prælati, & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt: Iidem archiepiscopi à suis, vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesiis pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentorum: à monaste-
C riis verò & aliis ecclesiis, vel prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium, vel conuentum duodecim, vel plurium personarũ vltra ducentorum ac quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum personarum collegium, seu conuentum, & quibusuis aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra ducentorum. Episcopi verò ab ecclesiis cathedralibus, vltra ducentorum.

A monasteriis verò & ecclesiis aliis,ac prioratibus secularibus,vel regularibus habentibus collegium vel conuentum duodecim, vel plurium personarum,vltra ducentorum quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum personarum collegium, seu conuentum,& quibusuis aliis ecclesiis, prioratibus & locis,vltra ducentorum. Episcopi verò ab ecclesiis cathedralibus,vltra ducentorum. A monasteriis verò & ecclesiis aliis ac prioratibus secularibus,vel regularibus collegium habẽtibus duodecim,vel plurium personarum,vltra centum & quadraginta. Ab habentibus verò personarum collegium paucorum, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra centum & quadraginta. Abbates quoque à monasteriis vel prioratibus habentibus collegium duodecim, vel plurium personarum,vltra centum. Ab aliis quoque habẽtibus minus collegium, ac ecclesiis prioratibus & locis quibuscunque,vltra lxxx. Archidiaconi quoque, vltra xxxv. Archipresbyteri quoq;,vltra viij. Turoneñ. argenti valorem recipere non præsumant. Si verò præfati archiepiscopi,prelati,& personæ ecclesiasticæ ex priuilegio apostolico per alios visitare,& procurationes recipere valeant in pecunia numerata. Iidem archiepiscopi à suis & aliis cathedralibus eccle-
siis

A B C (marginal letters)

A ſiis, vltra centũ & xx. à monaſteriis verò & ecclefiis aliis, ac prioratibus ſecularibus & regularibus,habentibus collegium duodecim,vel plurium perſonarum,vltra centum. Ab habentibus verò minus collegiũ, & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus & locis, vltra lxxx.Epiſcopi etiã ab eiſdem eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, atque locis, vltra lxxx. abbates, vltra lx.archidiaconi, vltra xxx.Turoneñ.argenti valorem, nõ recipiãt

B quoquo modo. In Alemaniæ quoque,Angliæ,Hungariæ,Boemiæ, Poloniæ, Noruegiæ,Daciæ, Scotiæ, & Suetiæ regnis, terris, ac prouinciis, & partibus eiſdem adiacentibus archiepiſcopi & epiſcopi,alij quoq; prelati,& perſonæ eccleſiaſticæ,cùm(vt premittitur) perſonaliter viſitabunt. Iidem archiepiſcopi & epiſcopi, etiam ſi primates exiſtant,à ſuis,vel ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus,& perſonis earum pro

C procuratione vnius diei, ſiue in victualibus, ſiue à volentibus in pecunia, vltra trecentũ & viginti. A monaſteriis verò & aliis eccleſiis,prioratibus ſecularibus,vel regularibus habentibus collegiũ duodecim,vel plurium perſonarũ,vltra cc.& lx.ab aliis verò monaſteriis,eccleſiis,ſeu prioratibus minus collegium habentibus : aliis quoque eccleſiis, prioratibus & locis, vltra ducentorum &

viginti. Episcopi etiam à cathedralibus ec- A
clesiis, vltra ducentorum & viginti. A monasteriis verò & aliis ecclesiis, & prioratibus secularibus, vel regularibus habẽtibus collegium duodecim, vel plurium personarum, vltra centum & lxxx. Ab habentibus verò collegium minus, & quibuslibet aliis ecclesiis, & prioratibus atque locis, vltra cẽtũ & quinquaginta. Abbates insuper à monasteriis, prioratibus, seu ecclesiis habentibus collegium xij. vel plurium personarũ, B
vltra centum. Ab habentibus verò minus collegium ac ecclesijs, prioratibus, & aliis locis quibuslibet, vltra lxxx. Archidiaconi verò, vltra quinquaginta. Archipresbyteri etiam, vltra decem Turoneñ. argenti valorem recipere non præsumant. Si verò iidem archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticę ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepi- C
scopi, etiam si primates existant, ab huiusmodi ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis, vltra centũ. Episcopi, vltra octoginta. Abbates, vltra lx. archidiaconi vltra xxx. Turoñ. argenti valorem pro procuratione qualibet vuius diei recipere non præsumant. In Castellæ quoque legionis, Aragoniæ, & Portugaliæ regnis & dominiis,
terris

A terris & prouinciis regum Castellæ, Aragoniæ,& Portugaliæ,& partibus adiacentibus etiam vicinis eisdem, excepto Sardiniæ & Corsicæ regno. Archiepiscopi, episcopi,& prælati, ac personæ ecclesiasticæ,cũ (vt præmittitur) personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi à suis, & suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra cen-
B tum & quadraginta: à monasteriis verò & ecclesiis aliis,ac prioratibus secularibus,vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra centum & viginti. Ab habentibus verò minus collegium,aliisque ecclesiis,prioratibus atque locis, vltra centum. Episcopi etiã à cathedralibus ecclesiis vltra centum à monasteriis verò & prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim
C vel plurium personarum,vltra lxxx.Ab habentibus verò minus collegium,aliisque ecclesiis,prioratibus & locis,vltra lx.Abbates etiam à monasteriis,vel prioratibus habentibus collegium,xij.vel plurium personarũ, vltra quinquaginta. Ab habentibus minus collegiũ,& quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra xl. Archidiaconi verò, vltra vigintiquinque. Archipresbyteri

verò, vltra quinque Turoneñ.argenti valorem recipere non attentant. Si verò proximè nominati archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati,& aliæ perſonæ eccleſiaſticæ,ex priuilegio apoſtolico,per alios viſitare & procurationes recipere poſsint, in pecunia numerata.Iidem archiepiſcopi,ab eiſdem ſuis & ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis, vltra lxxx. A monaſteriis verò & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſecularibus,vel regularibus habentibus collegium duodecim,vel plurium perſonarum, vltra lx. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus ſiue locis, vltra quinquaginta. Epiſcopi etiam ab eiſdem eccleſiis, monaſteriis, prioratibus ſiue locis, vltra xl. Abbates verò, ab eorum monaſteriis, prioratibus, eccleſiis ſiue locis,vltra xxx. Archidiaconi verò,vltra xx. Turoneñ.argenti valorem recipere non attentent. In Apuliæ verò, Calabriæ, terræ laboris,Siciliæ,Lombardiæ, Tuſciæ, Sardiniæ, Corſicæ,& cæteris aliis Italiæ partibus: necnon Sclauoniæ, Achaiæ,Cypri, & ceteris regnis,inſuliſque, & aliis prouinciis & partibus omnibus vltramarinis, & etiam tranſmarinis,patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi ac prælati alij & perſonæ eccleſiaſticæ conſiſtentes, quum (vt præmittitur) perſonaliter viſitabunt, Iidem

A Iidem patriarchæ & archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia, vltra lx. A monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium xij. vel plurium personarum, vltra quinquaginta. Ab habentibus verò, minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis,
B vltra quadraginta. Episcopi etiam à cathedralibus ecclesiis, vltra quinquaginta: à monasteriis verò, aliisque ecclesiis & prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel pluriũ personarum, vltra quadraginta. Ab habentibus verò, minus collegium & ecclesiis aliis, seu prioratibus vel locis quibuslibet, vltra triginta. Abbates verò à suis monasteriis, vel prioratibus simile collegium, vel maius
C habentibus, vltra viginti. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis, vltra sexdecim, archidiaconi, vltra decem Turonensium argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si verò prælati, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & personæ ecclesiasticæ proximè nominati, ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procu-

rationes

rationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ, seu archiepiscopi ab eisdem suis, vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, vltra quadraginta. à monasteriis quoque & ecclesiis aliis, ac prioratibus, secularibus vel regularibus habētibus collegium duodecim, vel pluriū personarū vltra triginta. ab habētibus verò minus collegiū, & ecclesiis aliis prioratibus, siue locis, & subditis quibuscunq;, vltra vigintiocto. Episcopi quoque à suis cathedralibus, & quibuslibet aliis ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis, vltra viginti. Abbates etiam vltra decem, necnon archidiaconi, vltra quinque Turoneñ. argenti valorem recipere nō præsumant. Ita, quòd expensæ seu sumptus vniuersi, seu taxatio pecuniaria huiusmodi procurationis totius diei, videlicet in pecunia, vel victualibus & necessariis aliis, prædictam summam vel valorem aliquatenus non excedat: nec vltra dictas summas vel taxationes, seu valores earum prætextu cuiusuis consuetudinis, vel aliàs, vel ab ipsis prælatis, vel familiaribus earundem quicquam exigere, vel recipere liceat, etiam à volentibus, quando ex conuentione vel consuetudine minus soluere cōsueuerint, quòd propter prædicta non plus soluant. Illud quoque

que

A que, quod de archidiaconis superius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, præpositis, aliísque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium & procurationis receptio ex priuilegio sedis apostolicæ, vel de iure seu consuetudine competere dignoscuntur: Decanis ruralibus duntaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur, circa quos in
B receptione huiusmodi procurationis, id, quod supra statutum est, de aliis archipresbyteris, volumus obseruari. Nostræ tamen intentionis existit, quòd si ex conuentione vel consuetudine, tam ecclesiæ cathedrales, quàm collegiatæ & aliæ quælibet seculares, ac etiam monasteria, prioratus conuentuales, & loca alia quæuis ecclesiastica, earúmque capitula, collegia seu conuentus, rectores etiam & personæ præ-
C latis quibusuis suis visitantibus (vt præfertur) minus debeant, vel consueuerint, quàm per nos superius est statutum, ad soluendum vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi nullatenus adstringantur, sed super his circa eos consuetudo & conuentio huiusmodi obseruentur. Huiusmodi etiam moderationes, & taxationes ad prælatos quoslibet, qui prætextu cuiusuis

con

consuetudinis in monasteriis, siue locis aliis A
ecclesiasticis gratis recipiantur ad pabulum charitatis, extendimus & etiam prorogamus: prouiso nihilominus, quòd in locis quibuslibet, secundum quod maior vel minor rerum copia fuerit in eisdem, necnon iuxta maiorem vel minorem personarum & euectionum numerum huiusmodi visitantium expensarum maiorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen, quòd maiores expensæ non excedant sum- B
mam superius limitatam. Insuper prædictis omnibus archiepiscopis, primatibus, episcopis, & aliis superius nominatis visitantibus, ne vltra contentionem vel consuetudinem huiusmodi circa personas, & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas, quicquam præsumant recipere, districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiam constitutionem præsentem pœnę adiectione iuuari: statuimus, C
quòd si dicti visitantes per se, vel (si ex priuilegio eis competat) per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipsi vel familiares eorum vltra taxationes prædictas, aliquid sciēter exegerint, vel receperint etiam à volente: duplum eius, quod ipsi iidem prælati, vel eis scientibus, aut ratum habētibus eorum
famil

A familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem, seu sciẽtiam huiusmodi ecclesiis, monasteriis, & aliis locis à quibus illa receperint, restituere teneantur. Si verò dictis prȩlatis per alios visitantibus, ij, qui pro eis visitationis officium exercebunt, per se vel alios vltra moderationes seu taxationes prædictas, quicquam exegerint, seu receperint etiam à volentibus: duplum eius, quod vltra recepe-

B rint, ecclesiis & monasteriis vel locis aliis, à quibus id receptum fuerit, intra præfatum terminum restituere teneantur. Alioquin ex tunc dicti prælati, qui vltra moderationes & taxationes prædictas, seu conuentionem vel consuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata, duplum ipsum eisdem ecclesiis, monasteriis, siue locis vltra dictum tempus restituere differentes, ingressum ecclesiȩ, sibi nouerint interdictum.

C Ij verò pro dictis prælatis visitationem huiusmodi (vt præmittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint se suspensos: quousque grauatis ecclesiis, monasteriis, siue locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adiicientes constitutioni præsenti, quòd si quis de familia prælati personaliter visitantis, aliquid vltra moderationes & taxationes præfatas

per se

per se vel alios prælato ignorante, nec ratum habente receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis visitatis, duplum eius, qui vltra receperit, de suo proprio intra duos menses, post receptionem huiusmodi ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, à quibus illa receperit, reddere teneatur: Alioquin ex tunc recipiens, si clericus fuerit, tam diu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si verò laicus, tam diu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & à communione eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum, donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis, monasteriis, siue locis satisfecerit cum effectu: Nulla eisdem vltra moderationes, & taxationes prædictas recipientibus in his donantium remissione liberalitate, vel gratia valitura. Cæterùm moderationes, & taxationes huiusmodi in illis locis volumus obseruari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiæ, monasterij vel loci alterius facultates. In aliis autem tantam præcipimus modestiam adhiberi, quòd per hæc, quæ ad exonerationem locorum ecclesiarum statuendam prouidimus non doleant se grauari: nec per hoc dicti prælati exigendi, amplius quàm ipsi subditi pati possint indultam sibi existiment potestatem. Præmissis quoque adiiciendo statuimus

A tuimus, quòd si dicti prælati, vel aliquis eorundem ex apostolica indulgentia, vel consuetudine seu de iure petant, sibi ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, eorúmque capitulis, collegiis, vel conuentibus, rectoribus, seu personis moderatiuum, seu charitatiuum subsidium exhiberi: non possint à singulis ecclesiis, monasteriis, siue locis pro subsidio huiusmodi vltra petere, vel recipere (etiam à volentibus) nisi quantū ascen-
B derent singulæ procurationes in pactum, per nos superius moderatum, quas iidem prælati possent recipere, quando ex priuilegio, per alium visitarent. Porrò Turoñ. prædictos, tales fore intelligimus, quòd xij. ipsorum valeant vnum florenum auri boni, puri, & legalis ponderis, ac cunij florentini. Per constitutionem autem huiusmodi nolumus, quòd prædicti prælati, vel alij, quibus visitationis officium, & procuratio-
C num receptio ex priuilegio sedis apostolicæ, vel aliàs de consuetudine, vel de iure competere dignoscuntur, ius visitandi, seu procurationes recipiendi, sibi valeant vendicare. Nec per constitutionem eandem aliis constitutionibus super præmissis, per prædecessores nostros dudum editis, quo ad alia contenta in eis, aliquatenus derogetur. Insuper abbates Cistercieñ. ordinis, sua mo-

Turoñ.

nasteria visitantes, sub præfata constitutione nostra nolumus comprehendi, cùm super his per aliam constitutionem nostram duxerimus specialiter prouidendum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcepti ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioñ. xv. Kalend. Ianuarij, Pontificatus verò nostri anno secundo. A B

De celebratione missarum

TIT. XI.

Ioannes xxij.

Narratis perturbationibus plurimis, quæ ecclesiæ præsertim, per hæreticos inferuntur: ordinat Romanus pontifex, quòd dum missæ celebrantur, in quibus deuotius oratur, certæ preces hic expressæ ad deum effundantur. Et vt Christiani, ad id sint promptiores viginti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Aduerte, quòd sub hoc titu. aptè potuisset locari extrauagans, docta. quæ est supra de vita & honestate cleri. vt ibi tractatum est. C

CAP.

A CAP. VNICVM.

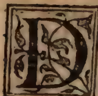
ISCIPVLORVM Christi gesta nos instruunt, vt in pelago huius mundi procella surgente ad diuinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta, vt fluctus in nauiculam, quam Iesum sequentes intrauerant, operirent, Christum dormientem vocibus excitarunt supplicibus, & aduersus in-
B gruentes tempestatis impetus, ab eo salutis præsidium postularunt. Cùm itaque catholicam ecclesiam, quæ congregationem fidelium comprehendit, videamus (quòd dolentes referimus) pacis æmuli, zizaniorúmque satoris malitia procurante, discordiarum flatibus concitatam, earúmque fluctus adeò eleuatos, quòd quasi operiant ipsam totam: hæreticos insuper ecclesiam ipsam cernamus, & schismaticos impugnare fe-
C rociter, ac vt inconsutilem domini tunicam scindant, multipliciter laborare. Cum fratribus nostris deliberatione præhabita diligenti, expediens (imò necessarium potius) æstimamus, vt ad illum, qui ad dexteram patris residet in excelsis, qui caput est congregationis eiusdem, cuíque potestas omnis, tam in cœlo, quàm in terra noscitur tradita, eíque venti, & maria ob-

secundant, leuemus cum manibus corda A
nostra: Ipsúmque deuotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, vt insurgẽtes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi vniuersorum Christicolarum regna concutit, subditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis & schismaticis ac rebellibus ecclesiæ dei, insurgendi contra ipsam eiúsque iura vsurpandi insania damnabili ausum pandit, flatus cessare, fluctúsque prædictos quiescere B
sua faciat omnipotenti virtute. Cordáque hæreticorum, schismaticorum aliorúmque rebellium ad dei ecclesiæ vnitatem ac deuotionem inclinet, & habilitet, vel forsan cum præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorum elidat superbiam, eorúmque obstinatam malitiam suæ virtute dexteræ conterat, & prosternat. Corda quoque subditorum ad eorum superiores, & eorum superiorum cõuertat ad subditos, ipsósque C
dissidentes in cõcordię veritate conciliet, & confirmet: sicque det ipsis superioribus pręsidere, quòd sic regnent, vt dirigantur: eorúmque regimen cedat subditis ad salutem perpetuam, quietem & pacem: nobísque ipse cuius prouidentia in sui dispositione nõ fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc, quod in votis gerimus, efficaciter promouere

A mouere poſsimus. Et quia in miſſarum ſolenniis ad deum conſueuerunt preces effundi deuotius, de eorundem fra. con. ordinamus, quòd in ſingulis miſſarum celebrationibus poſt dictum à celebrãte Pater noſter. Reſponſionéque ſecuta antequam in miſſa vlterius procedatur, illud Canticum, Lætatus ſum in iis, quę dicta ſunt mihi. totum, cũ Gloria patri. à religioſis, clericis, & aliis literatis præſentibus cum deuotione dicãt.

B Et primò dicantur Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et poſt iſti verſiculi ſubſequantur, Domine ſaluos fac reges. Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populum tuum domine, & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos vſque in æternum. Fiat pax in virtute tua, Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meã, Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiſcum, Et cum ſpiritu tuo.

C Collecta.

ECcleſiæ tuæ quæſumus domine preces placatus admitte: vt deſtructis aduerſitatibus, & erroribus vniuerſis ſecura tibi ſeruiat libertate. Per dominum noſtrum.

HOſtium noſtrorum quæſumus domine elide ſuperbiam: eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute proſterne. Per

Christum dominum nostrum, Amen. Benedicat celebrans consequenter. Nos autem Christi fideles ad exequendum supradicta promptius donis volentes spiritalibus animare, omnibus verè pœnitentibus, & confessis tam his celebrantibus, quàm ipsis assistentibus obseruantibus supradicta, quàm aliis preces tunc deuotas deo fundentibus, pro præmissis diebus, & missis singulis, quibus hæc fecerint, xx. dies de omnipotentis dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius authoritate confisi de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Nulli ergo &c. Datum xij. Kalend. Iulij. Anno xij. A B

Sixtus quartus.

De reliquiis & veneratione sanctorum TIT. XII.

Qui conceptionem immaculatæ virginis deuotè celebrabunt, in eodem festo, & eius octauis officio intererunt, tales tribuuntur indulgentiæ; quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solennitate. CAP. I. C

VM præexcelsa meritorum insignia, quibus regina cœlorum virgo dei genitrix gloriosa sedibus prælata æthereis, syderibus quasi stella matutina prærutilans deuotæ considerationis indaginę perscrutamur,

&intra

A & intra pectoris arcana reuoluimus, quòd ipsa vtpote via misericordiæ, mater gratiæ & pietatis, amica humani generis, consolatrix pro salute fidelium, qui delictorũ onere grauantur sedula oratrix, & peruigil ad regem quẽ genuit, intercedit: Dignũ, quin potius debitũ, reputamus vniuersos Christi fideles, vt omnipotenti deo, pro cuius prouidentia eiusdem virginis humilitatem ab æterno respiciens, pro recõcilianda suo au-
B thori humana natura, lapsu primi hominis æternæ morti obnoxia, iam sui vnigeniti habitaculum sancti spiritus præparatione constituit: ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata virgo nihilominus post partum remaneret: De ipsius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referãt, & instituta propterea in dei ecclesias missas, & alia diuina officia di-
C cant, & illis intersint: indulgentiis, & peccatorum remissionibus inuitare: vt exinde fiant eiusdem virginis meritis, & intercessione diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur cõsideratione inducti, eiusdem omnipotentis dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorũ eius authoritate cõfisi, authoritate apostolica hac in perpetuũ valitura cõstitutione statuimus, & ordinamus, quòd omnes,

& ſinguli Chriſti fideles vtriuſq; ſexus,qui A
miſſam,& officium Conceptionis eiuſdem virginis glorioſæ,iuxta piam, deuotam,& laudabilem ordinationem dilecti filij magiſtri Leonardi de Nogarolis clerici Veronenſis notarij noſtri,& quę deſuper à nobis emanauit,miſſæ & officij huiuſmodi inſtitutionem in die feſtiuitatis Conceptionis eiuſdem virginis Mariæ,& per octauas eius deuotè celebrauerint, & dixerint,aut illis horis canonicis interfuerint,quoties id fe- B
cerint,eandem prorſus indulgentiã,& peccatorum remiſsionem cõſequantur,quam iuxta felicis recordationis Vrbani iiij. in concilio Vienenſi approbatæ, ac Martini quinti,& aliorum Romanorũ pontificum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones conſequuntur illi,qui miſſam,& horas canonicas in feſto corporis,& ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti à primis veſperis, & per illius octauas iuxta Romanæ eccleſię C
conſtitutionem celebrant,dicunt,aut miſſæ officio,& horis huiuſmodi interſunt:præſentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud ſanctum Petrũ,anno incarnationis dominicæ,M.cccclxvj.iij.Kalend.Martij,Pontificatus noſtri anno vj.

Idem in eadem materia.

Excommunicationẽ ipſo facto incurrunt prædicat

A *dicatores asserentes diuam virginem in peccato mortali fuisse conceptam: qui etiam dicunt, quod festum Conceptionis eius celebrantes grauiter peccant. Et vult præsentem constitutionem in locis populosis publicari.*

CAP. II.

GRaue nimis gerimus, & molestũ, cùm sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum, qui ad euangelizandum verbũ dei sunt depu-
B tati excessibus prædicando commissis, eò grauius prouocamur, quò illi periculosius remanent incorrecti. Cùm facilè deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publicè prædicãdo diffusius, & damnabilius imprimuntur errores. Sanè cùm sancta Romana ecclesia de intemeratæ sempérque virginis Mariæ conceptione publicè festũ solenniter celebret, & speciale ac proprium super hoc officiũ ordinauerit: nonnulli (vt accepimus)
C diuersorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populum publicè per diuersas ciuitates, & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent, aut asserunt eandẽ gloriosam, & immaculatam dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse cõceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos, eiusdem immaculatæ cõceptio-

nis officium celebrantes,audientésque ser- A
mones illorũ,qui eam sine huiusmodi macula cõceptam esse affirmant,peccare grauiter.Sed & præfatis prædicationibus non contenti,cõfectos super his suis assertionibus libros in publicũ ediderunt,ex quorum assertionibus,& prædicationibus non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora meritò exoriri formidantur in dies.Nos igitur huiusmodi temerariis ausibus ac peruersis assertionibus ac scandalo- B
sis,quæ exinde in dei ecclesia exoriri possunt(quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes,motu proprio,non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiã,sed de nostra mera deliberatione,& certa scientia huiusmodi assertiones prædicatorũ eorundem,& aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent,eos,qui crederent aut tenerent eandẽ dei genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptio- C
ne præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium cõceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes alicuius peccati reatum incurrere: vtpote falsas & erroneas, & à veritate penitus alienas: editósque desuper libros prædictos id cõtinentes,quo ad hoc authoritate

A ritate apoſtolica tenore præſentium reprobamus,& damnamus.Ac motu,ſcientia, & authoritate prædictis ſtatuimus,& ordinamus,quòd prædicatores verbi dei,& quicũque alij cuiuſcũq; ſtatus,gradus aut ordinis ac cõditionis fuerint,qui decætero auſu temerario prǽſumpſerint in eorum ſermonibus ad populum, ſeu aliàs quomodolibet affirmare huiuſmodi ſic per nos improbatas,& damnatas aſſertiones veras eſſe,aut B dictos libros pro veris legere,tenere,vel habere, poſtquàm de præſentibus ſcientiam habuerint,excommunicationis ſententiam eoipſo incurrant:à qua ab alio,quàm à Romano pontifice(niſi in mortis articulo)nequeant abſolutionis beneficium obtinere.

Item motu,ſcientia & authoritate ſimilibus ſimili pœnæ ac cenſuræ ſubiicientes eos, qui auſi fuerint aſſerere contrariam opinionem tenentes: videlicet glorioſam C virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptam, hæreſis crimen,vel peccatum incurrere mortale:cùm nondum ſit à Romana eccleſia,& apoſtolica ſede deciſum.Nõ obſtantibus cõſtitutionibus,& ordinationibus apoſtolicis contrariis quibuſcunque,quibus cõmuniter,vel diuiſim à ſede apoſtolica indultũ exiſtat,quòd interdici,ſuſpendi,vel excommunicari nõ poſsint

per

per literas apoſtolicas non facientes plenã ac expreſſam,ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem.Et ne de premiſsis aliquãdo valeant ignorantiam allegare:volumus,quòd locorum ordinarij requiſiti præſentes literas in eccleſiis conſiſtentibus in eorum ciuitatibus,& ſuarum diœceſum,& locis inſignibus,dũ maior ibi multitudo populi ad diuina cõuenerit,ſermonibus ad populum mandent,& faciant publicari.Præterea,quia difficile foret præſentes literas ad ſingula loca,in quibus expediens fuerit deferre:etiã volumus,& dicta authoritate decernimus,quòd earundẽ literarum tranſſumpto manu publici notarij confecto,& authentico alicuius prælati eccleſiaſtici ſigillo munito, vbique ſtetur, prout ſtaretur eiſdem originalibus literis, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginã noſtræ reprobationis, dãnationis, ſtatuti, ordinationis,voluntatis,& decreti infringere,vel ei auſu temerario cõtraire.Si quis autẽ hoc attẽtare præſumpſerit,indignationẽ omnipotentis dei,& beatorũ Petri & Pauli apoſtolorũ ſe nouerit incurſurũ.Datũ Romæ apud ſanctũ Petrum, Anno incarnationis dominicæ, M. cccclxxxiij. pridie nonas Septembris,Pontificatus noſtri anno xiij.

De

A De immunitate ecclesiarum

TIT. XIII.

Benedictus xj.

Decretalis, clericis laicos. eod. tit. lib. vj. habet locum tantum quò ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quò ad soluentes: præcipit deinde Lateranen. & generale concilia diligenter obseruari.

CAP. I.

B VOD olim per feli. re. Bonifacium papam octauũ prædecessorem nostrũ contra laicos exigentes, siue recipientes à clericis & ecclesiasticis personis tallias, decimã, vel aliam quotam seu quantitatem aliquã de prouentibus bonorum suorum, aut ecclesiarum: necnon aduersus soluentes, aut promittentes, vel consentientes se soluturos pœnis adiectis statutum est, quantum C ad pœnas ipsas ex causa de cõsilio fratrum nostrorum restringimus ad exigentes tantummodo, & ad exigendum dantes auxilium, vel fauorem: non autem, quo ad easdem pœnas in soluentibus aut recipientibus à sponte dantibus deinceps vendicet sibi locum. Cæterùm attendant solicitè ecclesiarum prælati, & alij clerici Lateranense cõsilium, quòd in huiusmodi subuentionibus

nibus

nibus ſolum caſum neceſsitatis, aut communis vtilitatis, vbi laicorum ad id non ſuppetant facultates, deliberatione prouida noſcitur excepiſſe:& deinde generale ſtatuiſſe concilium propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc caſu Romanum pontificem (cuius intereſt communibus prouidere vtilitatibus) primitus conſulendum. Attentè igitur caueant ne prædictorum conciliorum tranſgreſſores exiſtant, aliquid in caſu predicto, & multò magis ſi caſus ipſe non ſubſit, quoquo modo vel titulo inconſulto Rom.pont.occaſione ſubuentionum dictarum concedendo laicis, vel etiam promittendo: Alioquin tanquam canonum, & tam ſolennium conciliorum temerarij tranſgreſſores, quas proculdubio (deo propitio) idem infliget põtifex, grauiſsimas pœnas poterũt meritò formidare. Nulli ergò omnino hominũ, &c. A B

Paſtoralis cura ſolicitudinis ſuper cunctas populi Chriſtiani nationes, inuigilare remediis ſubiectorum, eorundem periculis obuiare, ac ſcandala remouere cõpellit. Sanè quoniam ex cõſtitutione felicis recordationis Bonifa.&c.vt in cle.j.eo.tit. C

Quartus liber vacat.

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM

LIBER QVINTVS.

De simonia TIT. I.

Vrbanus iiij. aliàs v.

Pactus vel iocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares personæ excommunicationis: si conuentus vel capitulum, suspensionis sententias ipso facto incurrunt: cuius vtriusque vinculi absolutio soli papæ reseruatur: alijs pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid sponte & sine pactione obtulerint. Quid de personis iam tali labe fœdatis, & bonis sic receptis faciendum sit, tandem patefacit.

CAP. I.

SANE, ne in vinea domini, nostrę (licet insufficientibus meritis) commissa custodię, nascentes vepres & spinæ adeò cõualescant, quòd speratam fructificationẽ ipsius valeant impedire: diligentię nostræ incumbit officio, vt illas extirpare radicitus solerti studio procuremus. Sanè multorum fide dignorum relatione didicimus, quòd in nonnullis ecclesiis, monasteriis, prioratibus & aliis

aliis locis religiosis,tam virorũ,quàm mulierum ordinum,regionum & partium diuersarum detestabilis & à canonibus reprobata seruatur abusio,quod cũ personæ aliquæ recipiũtur ab eis,ad obseruantiam regularem,ipsę temeritate pręsumptuosa pastus seu prandia capitulis & conuentibus ipsarum ecclesiarum,monasteriorum,prioratuum & locorum,aut pecunias,aut iocalia,seu res alias ipsis ecclesiis,monasteriis, prioratibus & locis,seu præsidentibus eis, B ex statuto seu consuetudine,quæ corruptela est potius dicenda,tribuere cõpelluntur: Ex quibus decori ecclesiasticæ & immaculatæ religionis detrahitur.Quãplures etiã, tam execratione huiusmodi criminis,quàm expensarum onere à sacræ religionis proposito retrahuntur:Ipsæque ecclesiæ, monasteria & loca famulantium deo consuetis numeris remanent destituta,& in multorum mentibus fidelium scandalũ gene- C ratur. Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam,& aliis pœnis in talia præsumentes inflictis à iure in suo robore duraturis,pœnã adiicere grauiorem,vniuersis abbatibus, prioribus, decanis, præpositis & magistris, necnõ abbatissis & priorissis,aliisque prælatis, quouis nomine nuncupatis,& eorũ officialibus

A libus quarumcunque etiam eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, domorum & locorum quorumlibet religionum, ordinem etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine cenſeantur, ac capitulis & conuentibus & ſingularibus perſonis eorum, tenore preſentium authoritate apoſtolica (quamuis ſit eis à iure inhibitum) diſtrictius inhibemus, ne tam à maribus quàm à mulieribus
B volentibus ingredi eorum religionem, eccleſias, monaſteria, prioratus, domus ſeu loca, in earundem perſonarum receptione, aut ante vel poſt illam quoſcunque paſtus, prandia ſeu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias etiam ad vſum eccleſiaſticũ, ſeu quemuis pium vſum alium deputata vel deputãda directè vel indirectè petere, vel exigere quoquo modo præſumãt. Sed eas potius cũ omnimoda pietate recipiant, ac in victu &
C veſtitu ſicut alias perſonas ſuarum eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, domorũ & locorum ſyncera charitate pertractent. Illa duntaxat quæ perſonæ ipſæ ingredientes purè & ſponte, & plena liberalitate, omníque pactione ceſſante dare vel offerre eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, domibus & locis huiuſmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi. Nos enim,

qui se coëgerint, si sint singulares personæ tam dantes, quàm accipientes, huiusmodi excommunicationis: si capitulum vel conuentus fuerit, suspensionis sentētiis eo ipso decernimus subiacere: A quibus (præterquā in mortis articulo) absolui nequeāt absque sedis apostolicæ licentia speciali. Cæterùm personis illis vtriusque sexus, quæ iam labe huiusmodi sunt fœdatæ, earū prouidentes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus q; per suos locorū diœcesanos hac vice duntaxat à crimine huiusmodi & nota infamiæ inde contracta, authoritate apostolica absoluantur: canonica proinde ipsis pœnitentia salutari imposita, de qua ipsorū discretioni videbitur expedire: & demum cum ipsis, vt in earū ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, & locis licitè valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper erga personas illas, quæ in præmissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos: omnia recepta huiusmodi si ad cōmunem vsum monasteriorū seu locorū eorum sunt applicata, ea ad dictum vsum licitè concedimus retineri. Si verò ad specialem vsum abbatis seu abbatissę, prioris aut priorissæ, aut alterius singularis personæ retineantur: illa venire præcipimus in cōmuni

A

B

C

A cõmuni. Nulli ergo hominũ liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, conſtitutionis, conceſsionis, & præcepti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attẽtare præſumpſerit, indignationẽ omnipotentis dei & beatorũ Petri & Pauli apoſtolorũ eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrũ, ij. nonas menſis Aprilis, Pontificatus noſtri anno primo.

Paulus Venetus papa ſecundus.

B *Omnes ſimoniaci cuiuſcunque dignitatis aut ſtatus, ſunt ipſo facto excõmunicati: nec habẽt ſimoniacè ordinati ordinis executionẽ. Et electiones aut aliæ prouiſiones per ſimoniã factæ nõ valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiã ſimoniæ eadem cenſura ligantur, qui à ſolo papa abſoluentur. Et omnes prædicti ſunt Romano pontifici reuelandi.* CAP. II.

CVm deteſtabile ſcelus ſimoniacæ prauitatis, tam diuinorum quàm ſacrorũ C canonum authoritas abhorreat atq; damnet: Nos conſiderantes quòd plures pœnarum grauitas, quàm dei timor arcere ſolet à voluntate peccandi, ac ſummis deſideriis affectãtes, vt horum peſtiferum vitium non ex vſu ſolùm, ſed etiam ex mentibus hominum ſaltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prędeceſſorũ noſtrorum Romanorũ pontificum veſtigiis inhæ-

rentes,ac etiam omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, priuationis, & interdicti sententias,censuras & pœnas dudum à Romanis pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis cõtra simoniacos quomodolibet latas,& illos,qui cuiuscũque status,gradus,ordinis,cõditionis, vel præeminentiæ fuerint:etiã si cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quauis ecclesiastica seu mundana dignitatibus præfulgeãt,& eorum quemlibet, tam manifestum,quàm occultũ, quas ipso facto eos incurrere volumus confirmantes & innouãtes apostolica authoritate,declaramus quòd omnes illi,qui simoniacè ordinati fuerint,à suorum sint ordinum executione suspensi. Per electiones verò,postulationes, cõfirmationes,prouisiones,seu quasuis alias dispositiones, quas simoniaca cõtigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant in ecclesiis,monasteriis,dignitatibus,personatibus, officiis ecclesiasticis, de quibusuis beneficiis,aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium quæ percepit restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus. Statuentes præterea,quod vniuersi & singuli etiam premissis dignitatibus præditi,qui quomodolibet dando vel

A

B

C

recip

A recipiendo ſimoniam cõmiſerint, aut quòd illà fiat mediatores extiterint, ſeu procurauerint, ſententiam excõmunicationis incurrant: à quà niſi à Romano põtifice pro tempore exiſtente non poſsint abſolui, præterquàm in mortis articulo conſtituti. Et vt huiuſmodi labis contagio frequẽtiùs reprimatur, omnibus & ſingulis eccleſiaſticis ſecularibúſque perſonis cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis B fuerint: in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictiùs iniungimus, vt eos omnes, quos ſimoniam huiuſmodi cõmiſiſſe vel procuraſſe, aut in ea mediatores eſſe ſciuerint, pontifici prædicto, vel cui idem pontifex duxerit cõmittendum, per ſe vel alios reuelare quantocius nõ omittant. Pro reuelatione huiuſmodi etiã ſi cõplices fuerint, non ſolùm veniam à nobis, ſed etiã gratiã conſecuturi, ſi eorũ iudicio participes tanti criminis va- C leant coërceri. Quod ſi nõ fecerint, abſolui non valeant donec prædicta reuelent, & cõplices huiuſmodi detecti arctiùs punientur.

Nulli ergo, &c. noſtræ cõfirmationis, innouationis, declarationis, & voluntatis infringere. Datũ Romæ apud ſanctũ Petrũ, Anno incarnat. dom. M.cccclxiiij. ix. Kalendas Decembris, Pontificatus noſtri anno primo. Publicata die xxiiij. Nouemb. anno prædicto.

De Iudæis TIT. II. A

Clemens quintus.

Christiani arma portantes ad infideles Christianos impugnantes ipso facto sunt excommunicati, capientium serui, infames, & intestabiles, tam actiuè, quàm pàssiuè, & eorum bona cõfiscata. vide cap. ita quorundam. & cap. ad liberandam. extra eccl. tit.

CAP. I.

VLTA mentis amaritudine cõcitamur, grauísque doloris aculeus perfodit mentem nostram, intelligentes, quòd renati fonte baptismatis in deuium oberrantes, qui deberent opprobrium illatum domino in terram hęreditatis suæ totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis fauent, Sarracenorum videlicet horribili & perfidiæ nationi: & degenerantes miserabiliter à statu fidelium, famæ, propriæ immemores, & salutis obliti, inimicis crucis Christi cõtra ipsius negocium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia, & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorũ terræ Aegypti deferre præsumunt: Ex quo manifestè apparet, quòd Christianos, qui ad defensionẽ hæreditatis domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti subsidiis irreueren

A reuerenter impugnant: propter quod fidei negociũ ibidẽ quodammodo noſcitur deperire. Non igitur, qui ad liberandam terram ipſam operam dare intendimus (cum dei adiutorio) efficacem, tam graues tranſgreſſus vlterius ſuſtinere nolentes, felic. record. Nico. pa. iiij. præd. no. veſtigiis inhærentes, præſentium tenore ſtatuimus, vt nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Ale-
B xandriam, vel alia loca Sarracenorum terrę Aegypti deferre, mittere, vel portare, ſeu de portibus eorũ, vt eiſdẽ deferantur, extrahere, vel extrahi permittere, aut eis aliàs auxiliũ vel fauorẽ præſtare quoquo modo præſumat. Nos verò illos, qui cõtra huiuſmodi cõſtitutionem noſtrã auſu temerario venire præſumpſerint, eo ipſo excommunicationis ſententiæ decernimus ſubiacere: à qua abſolui nequeant, niſi tantũ de bonis propriis
C in dictæ terræ ſubſidiũ conuertendum exoluerint, quantum ad partes prædictas detulerint, vel miſerint, aut deferre, vel de ipſorum portibus extrahi permiſerint deferendum: nec tunc etiam ab eadem (præterquã in mortis articulo) abſoluantur ſententia, abſque mandato ſed. apoſtol. ſpeciali. Et nihilominus, ſi perſonas eorum capi cõtingat, in ſeruitutem & capturam illorum eſſe

volumus,in quorum ceciderint captionem. A
Authoritate insuper apostolica statuentes, vt illi,qui contra huiusmodi statutum nostrũ quomodolibet venire præsumpserint, præter pœnas prædictas,quas ipso facto incurrãt, perpetuò sint infames,& intestabiles habeantur:ita, quòd nec testari, nec legata eis,seu relicta percipere valeant, & insuper ad sucessiones,tam ex testamento,quàm ab intestato sint prorsus, & reddantur inhabiles,nec ad publica quelibet admittantur officia, sintque illis omnes actus legitimi penitus interdicti,& tanquam excõmunicati, hostésque catholicæ fidei (postquã de ipsorum huiusmodi temeritate constiterit) diebus dominicis & festiuis publicè nunciẽtur, & in fiscum bona eorũ omnia deuoluantur. B

Ioannes xxij.

Iudæi ad fidem conuersi non sunt in bonis molestandi, ne sint deterioris conditionis post baptismum, quàm essent ante. C

CAP. II.

DIgnum arbitrantes, & iuri consonum fonte renatos baptismatis Iudaica cæcitate dimissa amplioribus fauoribus aut gratiis,quàm antea abundare: indecens & absurdum, vt qui in perfidia abundarent, cogantur mẽdicare fideles: vniuersis & singulis rectoribus, & aliis officialibus comitatus

A tatus Venesini, aliorúmque comitatuum, & terrarum pertinentium ad apostolicam sedem, districtè præcipimus & mandamus, quatenus cõuersis huiusmodi, & qui in posterum conuertentur, in possessionibus & bonis aliis quocunque nomine censeantur, quæ in comitatibus & terris prædictis conuersionis tempore obtinebãt, seu etiam obtinebunt, occasione prædicta nullam molestiam inferant, nec ab aliis inferri permit-
B tant: sed ipsis in his & aliis se fauorabiles exhibẽtes, ipsos ab iniuriis & molestiis protegant & defendant: vt sic de seruitute ad libertatem se transisse percipiant, nec redire prætextu mẽdicitatis odibilis ad dimissam perfidiam cõpellantur. Nulli ergo, &c. nostrorũ perceptionis, & mandati infringere. Datũ Auinioñ. x. Kal. Aug. Anno quarto.

De hæreticis TIT. III.

C Benedictus xj. inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Decretalem, per hoc. eodem titulo, libro vj. declarat, bona hæreticorum per diœcesanos vsurpari vetans. CAP. I.

X EO, quòd quædam nouella constitutio super negocio hæreticæ prauitatis à bonæ memoriæ Bonifacio papa viij. prędecessore

nostro edita continet, quòd in ipso negocio A per diœcesanos episcopos, & inquisitores super eodem facto inquiri valeat communiter vel diuisim: & si diuisim processerint, teneantur sibi inuicem communicare processus: Nos consulere voluistis, quando & quoties sit ista processuum communicatio facienda. Nos autem de fratrum nostrorum cõsilio intelligendo diœcesanos & inquisitores tunc demum diuisim procedere, cum hi & illi separatim, non quando epi- B scopi tantum, vel inquisitores tantum procedunt, consultationi vestræ breuiter respondemus, quòd quando vtrique procedunt seiunctim, sibi debent in fine tantum, dum nihil restat agendum, nisi quòd solùm sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri per legem ciuilem, quòd sicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiam, vt puta, quando administrator C delegat causam sibi sententia reseruata: saltem in principio, id est, contestatione, rursus in medio, & semel in fine quæ sunt examinata audire debet: ita & in casu præsenti, vbi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat, quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id æquitas canonum

A num non admisit. Vnum sanè casum excipimus, si alter commodè non possit procedere, nisi alterius actis visis: Ex hac enim causa semel tantum (vt fraudi locus nõ fiat) in toto negocio copia tribuatur. Verùm quia nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas, quas dum inquirunt in sæpedicto negocio faciũt, à vobis exigere moliuntur, hoc tanquam B iuri absonum (cum ordinarij sint, ideóque officium tale, quod eis incumbit propriis eos oportet explere stipendiis) fieri penitus prohibemus. Rationem autẽ iidem diœcesani prouentuum, obuentionum ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua constitutione, cõsuetudine, vel mandato contrariis non exposcant: sed eam cameræ nostræ, vel alij, cui nos vel successores nostri Romani pontifices mandaremus C reddendam, reddatis, quæ generaliter obseruari iubemus.

Ioannes xxij.

Tres errores magistri Ioannis de Poliaco, doctoris Parisiensis hic damnantur.

CAP. II.

VAs electionis doctor eximius, & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum præsumptuo-

sam

ſam illorum audaciam refrenare ſolicitus, A
qui prudentiæ propriæ innitentes in errores
proprios prolabuntur, non plus ſapere,
quàm oportet ſapere,ſed ad ſobrietatem ſapere
ſalubri doctrina ſuggeſsit:& iuxta ſapientis
eloquium: Quiſque ſuæ prudentiæ
modum ponat. Sanè dudum cùm dilectum
filium magiſtrum Ioannem de Poliaco,ſacræ
theologiæ doctorem,certis ex cauſis de
fratrum noſtrorum conſilio ad noſtrã præſentiam
vocauiſſemus, fide digna relatio B
ad noſtrum perduxit auditum,quòd ipſe in
quibuſdam articulis tangentibus pœnitentiæ
ſacramentum,non ſobriè,ſed perperam
ſapiebat,infraſcriptos articulos periculoſos
continentes errores docens publicè in ſuis
prædicationibus,& in ſcholis. Primò ſiquidem
adſtruens, quòd confeſsi fratribus habentibus
licentiã generalem audiendi confeſsiones,tenentur
eadem peccata,quæ confeſsi
fuerant iterum confiteri proprio ſacerdoti. C
Secundò,quòd ſtãte, Omnis vtriuſque
ſexus.edicto in concilio generali,Ro.ponti.
non poteſt facere, quòd parœciani non teneantur
omnia peccata ſua ſemel in anno
proprio ſacerdoti confiteri, quem dicit eſſe
parœcialem curatum. Imò nec deus poſſet
hoc facere:quia (vt dicebat) implicat contradictionem.
Tertiò, quòd papa nõ poteſt
dare

A dare poteſtatem generalem audiendi confeſsionem: imò nec deus, quin confeſſus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio ſacerdoti: quem dicit eſſe (vt præmittitur) proprium curatum. Nos igitur ſcire volentes, ſi ſuggeſta nobis veritatem haberent articulorum præmiſſorum copiã eidem magiſtro Ioanni fecimus aſsignari, & ad ſui defenſionem plenam audientiã ſibi præbuimus, tam in noſtra, & fratrum
B noſtrorum præſentia in conſiſtorio, quàm aliàs coram aliquibus ex ipſis fratribus per nos ad huiuſmodi officium deputatis. Verùm, licet præfatus magiſter dictos articulos, & contenta in ipſis defendere niteretur: aſſerebat tamen ſe paratum credere, & tenere in præmiſsis, & aliis, quæ tenenda & credẽda eſſe, ſedes apoſtolica definiret. Nos igitur attendentes, quòd prædictorum articulorum aſſertio, prædicatio, & doctrina
C redundare poterant in multarum perniciẽ animarum: ipſius per prælatos magiſtros in theologia examinari fecerimus diligenter. Nos ipſi etiam cum dictis fratribus noſtris collationem ſolertem & examinationem habuimus ſuper his. Per quas quidem collationem, & examinationem ſuper his habitas, comperimus præmiſſos articulos doctrinam nõ ſanam, ſed periculoſam multum

tum

tum & veritati contrariam continere. Quos A
etiam articulos omnes & singulos idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudum suæ habitæ contrariis demonstratis, in consistorio reuocauit: asserens se credere eos non veros, sed ipsorum contrarium verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in contrarium respondere. Ideóque ne per assertionem, prædicationẽ, & doctrinam huiusmodi in errorem (quod absit) animæ simplicium prolabantur, omnes B articulos, & quemlibet eorum tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios authoritate apostolica condemnamus, & reprobamus de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinam contrariam veram, & contrarium esse catholicum asserẽtes: scilicet, quòd illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneãtur eadem peccata confiteri iterũ, quàm si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti C iuxta concilium generale. Optantésque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, fel. re. Alex. iiij. & Cle. iiij. Ro. pon. prædec. no. vestigiis innitendo, vniuersis & singulis districtius inhibemus, ne quisque præmissos articulos per nos (vt præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta

A tenta in eis, vel aliquo ipſorum, vtpote, à catholicis mentibus reſpuēda, tenere audeat, ſeu defenſare quomodolibet, vel docere. Quocirca vniuerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuerſis & ſingulis veſtrum in ciuitatibus & dioeceſ. veſtris conuocato clero, & populo communiter omnia premiſſa & ſingula per vos, ſeu alios ſolenniter publicetis. Nos etiā eidem magiſtro Ioanni mandamus, quòd

B in ſcholis & ſermone Pariſius prædictos articulos, & contenta in eis tanquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, aſſeueratione conſtanti publicè debeat reuocare. Quod ſe facturum dictus magiſter Ioannes efficaciter repromiſit. Datum Auin. viij. Kalend. Auguſt. Pont. noſtri anno quinto.

Idem.

Inquiſitores hæreticæ prauitatis cenſuras eccleſiaſticas fulminare non poſſunt in officiales,

C *& nuncios ſedis apoſtolicæ, ſine ipſius licentia ſpeciali: ſed de eorum exceſſibus informationem facere poſſunt, & deinde Romano pontifici ſignificare.* CAP. III.

CVm Matthæus de Pontinian. ordinis prædicatorum, inquiſitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ authoritate apoſtolica deputatus, friuola occaſione quæſita, ac noſtra & apoſtolicæ ſedis reuerentia

& hono

& honore postpositis in dilectum filium G. A
de Beleto, archidiaconum Foroliuien. capellanum nostrum, Campaniæ Maritinæque rectorem excommunicationis sententiam inconsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volẽtes decætero talium præsumptoribus obuiare: vniuersis & singulis, tam ordinariis, quàm delegatis iudicibus, & inquisitoribus prauitatis eiusdem, & aliis vniuersis & singulis, quacunq; authoritate fungantur, au- B
thoritate apostolica districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne contra nostros & apostolicæ sedis officiales, vel nuncios, aut ipsorum aliquem, quauis occasione vel causa, absque nostra & apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius literas concedenda, plenam faciente de tenore præsentium mentionem, procedere quoquo modo præsumant: aut in eos, vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quas C
uis alias sententias promulgare. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, quicquid contra inhibitionem & mandatũ huiusmodi contigerit attentari. Volumus tamen, quòd diœcesani, & inquisitores prædicti super iis, quæ negociũ tangunt fidei, alij verò super iis, quæ rem tangunt vel publicã vel priuatam, siue ordinarij, siue delegati

quacun

A quacũque authoritate fuerint, prout posset eorũ officiũ pertinere, si quid per officiales & nuncios ipsos indebitè forsan attentatũ extiterit, se plenius informare: idque nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, &c. Datum Auinioñ. xij. Kalend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno xj.

De schismaticis TIT. IIII.

B Benedictus xj.

Processus & sententias latas per Bonifacium octauum, contra Iacobum & Petrum de Columna, tanquam schismaticos, & eorum posteros, reuocat hic Benedictus xj. exceptis confiscationibus, in quibus nihil immunat. Et sic (vt clarè patet) hæc extrauagans corrigit, & prorsus reuocat cap. vnicum. eod. titu. lib. vj.

CAP. VNICVM.

C DVDVM bonæ memoriæ Bonifacius papa viij. prædecessor noster, contra Iacobum, Petrum & Ioan. de sancto Vito, Ottonem quondam Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati Ia. & filios olim Ioan. de Columna & posteritatẽ eorum, necnon circa Richardum, Pe. & Ioã. de monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptores eorum cuiuscunq; status, etiam si

imperiali,vel regali dignitate fulgerẽt, circa ipſam inſuper Prȩneſte,dum vixit,varios fecit proceſſus,ſententias graues pœnas habentes & mulctas,prout in eiſdem proceſsibus continetur:ex quibus ſic paucas ex multis & prolixis breues exprimimus, quòd intelligi volumus ſpecialiter ſingulas numeratas,& nominatim expreſſas. Inter cætera ſiquidem depoſuit dictos Iaco.atq; Pe.à cardinalatibus ſanctæ Ro. ecc. reddẽs eos & filios dicti Iaco,& poſteritatem eorum inhabiles ad apoſtolicȩ dignitatis apicem,& cardinalatus honorem:ipſos eoſdémq; Iaco.& Ottonem,& Richardum beneficiis eccleſiaſticis,& eccleſiis cunctis priuauit, eóſque & Agapitum,Stephanum & Scyarram prædictos banniuit ab vrbe:& ita eccleſiæ ſupradictæ ipſorum confiſcauit bona & iura,plurium excommunicationum ſententiis innodauit:addixit infamiæ,capiendos expoſuit, iudicauit ſchiſmaticos, & tanquam hæreticos puniẽdos: ab adminiſtrationibus & officiis iuriſdictionibus, exercitio & dignitatibus in vrbe & circa:in Ro. eccl.& curia,ac ipſorum poſteros perpetuò & in terris Ro. eccle.vſque in quartam generationem, per maſculinum & fœmininum ſexũ coërcuit: eis incolatum, ciuilitatẽ & habitationem vrbis circumpoſitæ regionis & terrarũ ſubiectarum

A iectarum ecclesiæ interdixit, & intestabiles fecit. Nos itaq;,qui eius vices in terris geri mus,cuius est proprium misereri & parcere. eorum miseriis, & ærumnis cõpatimur, ad clementiam pro eis commouemur,ipsis pie tatis nostræ aperimus viscera, & mansuetu dinem non negamus: misericordes ab eis non auertimus oculos,illisque pium animũ exhibemus.Ideóq; omnes prædictas deposi tionis à cardinalatibus,priuationis à benefi B ciis & ecclesiis, inhabilitatis ad papatũ Romanum, & bonorum & iurium, quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & aliis cõcessa sunt(confiscationibus exceptis,in quibus ni hil immutamus ad præsens)sententias,pœnas & mulctas,& alias, quæ in processibus memoratis siue alibi cõtinentur:verbo etiã in vita ipsius,vel in morte in eos latas & inflictas,seu cõfirmatas & innouatas per prędec. eundẽ,sicut si(vt prædicitur) essent per nos specialiter numeratæ,& nominatim ex C pressæ:tam ad prædictos Iaco.& filios dicti Ioan. de Col. masculinam & fœmininam prolem eorundem Ioan.& filiorum, & per vtrũque sexum posteritatẽ descendentẽ ab eis Pe. & Richardo, & Ioan.de mõte nigro præfatos, quàm ad coadiutores, fautores, receptatores, susceptores, & sequaces eorũ quoslibet alios, penitus tollimus & viribus

vacuamus. Ita, quòd nec etiam pro præterito tempore posſint ſuper eis aliquæ perſonæ impeti, quæ incurriſſent eas, aut contra ipſas aliquem effectum habere. Eiſq;, quod quæuis alia quam pręfatarum depoſitionis à cardinalatibus, priuationis beneficiorum & eccleſiarum, confiſcationis bonorum & iurium, quæ (vt præmittitur) dictis ciuibus, ſeu aliis ſunt conceſſa, & inhabilitatis ad papatum ſententia, ſiue pœna abſtulit, reddimus. Et irregularitatem, ſi quam quoquo modo contraxerint, remouemus, & notam abolemus ipſius. Inhibentes ne iam dicta Præneſte cum monte ſuo reædificetur, vel muniatur, aut ciuitatis nomen, ſiue epiſcopatum recuperet abſque noſtra licentia ſpeciali. Non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus, proceſsibus, inhibitionibus, decretis, priuilegiis, indulgentiis, & literis apoſtolicis, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, earum effectus poſsit, quomodolibet impediri: & de quibus quorúmque totis tenoribus, de verbo ad verbum debeat in noſtris literis, fieri mentio ſpecialis. A B C

De furtis TIT. V.

Ioannes xxij.

Publicatio excommunicationis latæ in eos, qui furati

A *furati sunt thesaurum ecclesiæ, quem iubente Clemente papa de Perusio in Lucanam ciuitatẽ tres viri hic nominati deportauerant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, vt intra certum terminũ satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant: & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clarè manifestat.*

CAP. VNICVM.

B INFIDELIS & stolidæ prædicationis alumni se per culpæ vitiũ indignos efficiunt, vt matris ecclesiæ filij nuncupentur, dum ad ipsius matris iniuriam se conuertunt (quod graui nos commotione perturbat) matris eiusdẽ pietatem offendunt: & his in perniciem miserabili cæcitate dilapsis, respergũt infamiæ maculis loca propriæ nationis.

Dudũ siquidem nonnulli degeneres filij, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi, C peruersis ausibus in matris eiusdem prosilientes iniuriã & offensam: illam thesauri sui maximã partem, quę de Perusio ad ciuitatẽ Lucanã de mãdato feli. re. domini Clemẽtis pa. v. prędec. no. dũ adhuc viueret, per dilectos filios Vitalẽ de Chabenate, clericũ Burdegaleñ. diœc. & Gul. de Luna seruientẽ prædecessoris eiusdẽ, vnà cum dilecto filio Iacobo de Casalibus decano ecclesiæ sancti

Seuerini Burdegalen.diœce. capellano nostro exstiterat deportata: & quæ in sacristia monasterij sancti Fedriani Lucanen. tunc temporis seruabatur: deinde ad cameram prædecessoris eiusdem fideliter deferēdam tempore inuasionis ciuitatis Lucanen.diripserunt in prædam, & de præfata sacristia, per violentiam asportarunt. Nos igitur ad recuperationem thesauri prædicti solicitis studiis prætendentes: omnes & singulos asportantes thesaurum prędictum, & alios, penes quos aliqua de thesauro fuerunt, vel adhuc existunt, authoritate apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, vt ea nobis aut ei, quem ad id duximus deputandum intra quatuor mēsium spacium à die datæ publicationis præsentium numerandum cum integritate restituant, & assignent: ac omnes & singulos scientes, vbi, vel penes quos aliqua de dicto thesauro exstiterint, vel existant, vt intra terminum supradictum, nobis aut ipsi deputato nostro indicare studeāt: alioquin in omnes & singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunque dignitatis, status, vel conditionis exstiterint, etiam si patriarchali vel superiori, aut alia quacunque præemineant dignitate, ex nunc authoritate prædicta excommunicationis sententiā promul

A promulgamus. Mandantes illos per dioecesanos locorũ & rectores paroecialium ecclesiarum ciuitatum & dioecesum earundem singulis diebus dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis extinctis excõmunicatos publicè nunciari: processuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, communitates, vniuersitates, & singulares personas quascunque, quæ fuissent in præmissis culpabiles, sicut pro-
B teruia ipsorum exegerit, & viderimus expedire. Non obstante, si eis aut eorum aliquibus, vel alicui sub quacunque forma vel cõceptione verborum, à sede apostolica sit indultum, quòd excommunicari non possint: per literas sedis eiusdem non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat,
C per quã effectus præsentium impediri possit, vel quomodolibet retardari. Vt autem huiusmodi nostra monitio verius ad communem omnium notitiã deducatur, chartas siue membranas monitionem cõtinentes eandem, in ecclesia Auinioñ. appẽdi vel affigi ostiis, seu superliminaribus eiusdem ecclesię faciemus, quę monitionẽ ipsam suo quasi sonoro prçconio & patulo indicio pu-

blicabunt:ita,quòd omnes & singuli,quos monitio ipsa contingit vel contingere potest,nullam postea possint excusationē prætendere,quòd ad eos talis monitio nō peruenerit, vel quòd ignorauerint eandem: Cùm non sit verisimile remanere,quo ad ipsos incognitum vel occultum,quod tam patenter omnibus publicatur.Datum Auinioñ.ij.Kal.Aprilis,Pontif.no.anno primo. A

De crimine falsi TIT. VI. B

Ioannes xxij.

Alchimiæ hic prohibentur,& puniuntur facientes & fieri procurantes:quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicū, vt pauperibus erogetur, quantū de falso & adulterino posuerunt.Et si eorum facultates non sufficiant,pœna per iudicis discretionem in aliā commutabitur,& infames fiunt.Et si sint clerici beneficÿs habitis priuantur,& ad habenda inhabiles efficiuntur.Vide extrauagantem eiusdem Io. quæ incipit,prodiens.& est sub eo.titu.collocata. C

CAP. VNICVM.

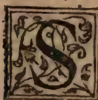

PONDENT, quas nō exhibent diuitias pauperes Alchimistę,pariter,qui se sapientes existimant in foueam incidunt,quā fecerūt. Nam haud dubiè huius artis Alchimiæ alterutrum se professores ludificant,cùm suæ igno

A ignorantiæ conſcij eos, qui ſupra ipſos aliquid huiuſmodi dixerint, admirentur: quibus cùm veritas quæſita nō ſuppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt: iidémque verbis diſsimulant falſitatē, vt tandē, quod non eſt in rerum natura, eſſe verū aurū, vel argentum ſophiſtica tranſmutatione confingant, eóque interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt fidis metallis cudant publicæ monetæ characteres B fidis oculis, & nō aliàs Alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hæc itaque perpetuis volētes exulare temporibus, hac edictali conſtitutione ſancimus, vt quicunque huiuſmodi aurū vel argentum fecerint, vel fieri ſecuto facto mādauerint, vel ad hoc ſcienter (dum id fieret) facientibus miniſtrauerint, aut ſcienter vel auro vel argento vſi fuerint vendendo vel dando in ſolutum, verū tanti ponderis au- C rum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quāti Alchimitum exiſtat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè conſtiterit deliquiſſe: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum aut ipſo (vt præmittitur) ſcienter vtentibus perpetuæ infamiæ nota reſperſis. Quòd ſi ad præfatam pœnā pecuniariam exoluen-

dam delinquentium ipsorum facultates nõ A sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negocij, personarum differentiam, aliásque attendendo circunstantias) commutare. Illos verò, qui in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, vt nedum nummos vendant, sed naturalia iuris præcepta contemnant, artis excedant metas, legúmque violent interdicta, scienter videlicet adulterinam ex B auro & argento alchimito cudẽdo seu fundendo, cudi seu fundi faciendo monetam: hac animaduersione percelli iubemus, vt ipsorũ bona deferantur carceri, ipsíque perpetuò sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes, ipsi vltra prædictas pœnas priuentur beneficiis habitis, & prorsus reddãtur inhabiles ad habenda.

De priuilegiis TIT. VII. C

Benedictus xj.

Hæc extrauagans dat prædicatoribus, & minoribus priuilegia plurima circa tria: videlicet prædicationes, confeßionum auditiones, & sepulturas. De secundo in §. Sed quia multoties. De tertio in §. Porrò. Et licet sit reuocata per cle. ij. de sepul. multa tamen notatu digna in ea repe-riuntur, quæ nõ sunt retractata. Et potuisset non ineptè

A *inepte poni sub titu. de sepul. Sed non est inconueniens idem c. diuersis respectibus sub variis collocari titulis: vt patet in c. significantibus. extra, de lib. ob. & de ap.* CAP. I.

NTER cũctas solicitudines nostras, quibus nos pastorale premit officiũ, & debitum apostolicæ seruitutis adstringit, illa debet esse præcipua, vt gregi dominico nobis superna dispositione commisso animarum B cura non desit, ne illũ lupus rapax antiquus serpens humani generis inimicus inuadat, eiúsque sanguis de nostris (quod absit) clamante propheta manibus requiratur. Debemus insuper, quantum ex alto permittitur pacem inserere, remouere scandala, iurgiorum amputare materiam, & intelligere super egenum, & pauperem: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem. Sa- C nè dudum bonæ memorię Bonafacius pap. viij. prædecessor nost. quandam specialem inter prælatos, rectores, seu sacerdotes & clericos parœcialium ecclesiarum ex parte vna, & prædicatorum ac minorum ordinum fratres ex altera, super faciendarum prædicationum, audiendarum confessionum per eosdem fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis

artic

articulis constitutionem edidit,certum his A modum imponens prout in eadem cõstitutione plenius cõtinentur.Sed pro ea,quam intendebat,quiete turbatio nata est,pro cõcordia sunt suborta dissidia,& pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noscuntur: sicque dum ansam soluisse se credidit,nodũ ligasse videtur,& septem vno hydrę amputato capite suscitasse.Nec mirum,quia plerunque pariunt nouitates discordiam,præsertim dum ab eo,quod diu æquum visum B est,per nouam cõstitutionem receditur:nec quare recedatur,vtilitas euidens vel alia causa subest. Idéoque cupientes,vt ipsi gregi cura nostra eò plenior impendatur, quò amplior in agro domini operariorum numerus operetur,super egenum intendẽtes,& pauperem ac nouitatem remouentes per eandem constitutionem inductam:statuimus de fratrum nostrorum consilio,vt priorum ordinum fratres,qui ad hoc depu- C tati fuerint,in ecclesiis ac locis ipsorũ,quæ in præsentiarum habẽt,& in posterum obtinebunt,ac in plateis communibus seu publicis liberè absque diœcesanorum,& aliorum prælatorum petita licẽtia valeant clero,& populo prædicare,eísque proponere verbum dei.Caueant tamẽ omnino ne hora,in qua diœcesani prædicti prædicarent,
vel

A vel coram se facerent prædicari, prædicent iidem fratres: putamus etenim dignum, vt maiori minor, & superiori inferior deferat in hac parte: nisi forsan aliud circa hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorum, aut in studiis generalibus prædicarent diebus illis duntaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent, & solenniter prædicari, seu mortuorum funeribus, vel eorundem fratrum festis specialibus seu pe
B culiaribus, quia in his casibus cum diœcesanis in predicatione concurrere poterunt.

Vbi verò iidem diœcesani vocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione, vel vrgente causa illum ducerent congregandum, ea hora in studiis memoratis diebus, sæpe dicti fratres ab huiusmodi prædicatione cessabunt. In ecclesiis autem parœcialibus fratres ipsi inuitis eorum rectoribus seu sacerdotibus (nisi iussi à superio-
C ribus eorundem) nō audeant prędicare. Sed quia multoties propositum verbum dei audientem à peccato nō retrahit, idcirco post prædicationem necessarium est pœnitentiæ sacramentum, circa quod (nisi articulus necessitatis occurrat) sacerdoti faciēda oris confessio (prout scriptum est. Corde ad iustitiam creditur, ore autem fit confessio ad salutē) exigitur: aliàs frustra esset in sacra-

mento eodem ſacerdotis(qui inter lepram A
& lepram debet diſcernere)miniſteriũ inſtitutum. Electi igitur ab eiſdem fratribus ad audiendas confeſsiones,& pœnitentias iniungendas liberè authoritate apoſtolica abſque licentia diœceſanorum,& aliorum prælatorum inferiorum exemptorũ,& non exemptorum,quibus ſubſunt,qui ad confitendum accedunt,audiant eis peccata ſua confiteri volentes. Nõ religioſos,qui ſecundum ſtatuta ſuorum ordinum propriis prę- B
latis confiteri debent,aut ab eis,ne confiteantur aliis prohibentur,abſoluant:ipſiſque pœnitentias ſalutares iniungant,intra ſibi deſignatos terminos ad huiuſmodi exercendum officium conſtitutos. Excommunicationis vero,vel alias ſententias per prælatos latas contra hoc,vel in eius fraudem,denunciamus irritas & inanes:nec cõfeſsi ipſis fratribus peccata illa de quibus confeſsi ſunt eis,& abſoluti pœnitentes,dè C
illis ſacerdotibus propriis teneantur(ſicut etiam non tenentur)iterum confiteri:non obſtante cõſtitutione generalis cõcilij,quæ ſano intellectũ(ne ſequatur abſurdũ,quòd per pœnitentiam dimiſſa peccata,quis confiteri debeat,& quòd liberatus debitor adhuc ad ſoluendum remaneat obligatus)intelligẽda eſt(vt ex ea patet)de illis,qui peccata

A cata sua confiteri aliis neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis adstricti sint ministrare Eucharistiæ,& extremæ vnctionis etiam sacramentum. Super confessione autem facta fratribus memoratis cùm de confitentis solius præiudicio(si falsum dicat)agatur in iudicio animę seu pœnitentiæ foro stabitur simplici verbo illius,qui sacramēta petit prædicta,& dicit fratribus se cōfessum. Duos tamē casus ex-
B cipimus,scilicet si sacerdos asserat eũ excōmunicatũ,aut notoriè peccatorem. Sed videat,ne id dicat mēdaciter,aut in dolũ,vel in fraudem:quia si hoc egerit,à delictò tali, nisi plenè satisfecerit(præterquã in morte) absolui nequeat,nec de illo ad pœnitentiã aliter admittatur. Vt autē diœcesanis honor debitus reseruetur,præcipimus vt prouinciales priores prędicatorũ,& ministri minorũ ordinũ præfatorũ,per se vel alios verbo,
C vel scripto eis significēt se fratres ad huiusmodi cōfessionũ audiēdarũ,& pœnitētiarũ iniũgendarũ officiũ elegisse,& nō nominãdo,aut corã ipsis sistendo eos,nec illorũ numerum exprimēdo,petant humiliter à diœcesanis eisdem,quòd iidem electi fratres de ipsorũ beneplacito,& licentia dictũ possint in eorum ciuitatibus, & diœcesibus intra eis determinatos fines officium exercere.

Quod

Quod si denegent, vel intra triduum non A concedant, ex tunc iidem fratres nihilominus authoritate eadem huiusmodi officiū exequātur. Datam verò licentiam per diœcesanorū mortem nolumus terminari. Per hoc autem nō intendimus, quòd sæpe dicti fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus, & pœnitentiis iniungendis, quàm parœciales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus episcopis, & superiori- B bus, quos inferius annotamus, ac sedi apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittant. Obseruent ergo solicitè dicti fratres, nè ad confessiones recipiant criminosos criminibus, pro quibus solennis est pœnitentia iudicenda. Modo eodem excommunicatos respuant, & clericos, qui propter delictum irregularitatem aliquam incurrerūt. Inconueniens enim existimamus, vt à peccato absoluat, qui pœnitentiam ei C debitam imponere, aut irregularitatis pœnam peccati sequelam, vel excommunicationem, quæ infligitur maximè à iure quādoque pro crimine: quæve quem ab ecclesia, & per consequens à participatione ecclesiasticorum sacramētorum excludit, remouere non potest. Incendiarios eósque, qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, quòd

A quòd ea rationabilis consuetudo præscripta canonicè in episcopatibus aliquibus reseruauit episcopis: similiter non admittant: quam consuetudinem (ex causa, quæ iustè ad id animum nostrum mouit) solummodo circa voluntarios homicidas, falsarios, ecclesiarum immunitatis, & libertatis ecclesiasticæ violatores, & sortilegos approbamus. Quòd si forsan antequam ab eo, qui potestatem habet, absolui possint, mors

C talium confiteri volentium verisimilier timeatur: etiam in prædictis casibus sæpefati fratres eos cõfiteri volentes audiant, ipsisq; beneficiũ absolutionis impendant: sed subeant iuramentum, quòd liberati se suis episcopis, & excõmunicatoribus presentabunt; excommunicantium super his, pro quibus ab eis excommunicati erant, & episcoporũ pro peccato huiusmodi parituri mandatis.

Verùm, quia post baptismum inter cæte-

B ra magis ad salutem necessaria est propositio verbi dei, quo audientes illud, quod est victoria nostra instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, à quo per peccatum lapsi resurgunt pœnitentiæ sacramentum perficiunt. Grandis nobis solicitudo incumbit, vt tales ad hæc promoueantur fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiusdem nostros foueãt subditos, à peccatis

prohibeat increpationis vino peccatorum A
suorum mordeant vulnera, eósque ad illa pœnitentiæ acrimonia purgandum, & tergendum prouocent, & inducant, Ad id verò exequendum sententia diuinæ legis exposcitur, desideratur ordo, & vitæ integritas etiam postulatur, Scriptũ est enim: Tu sciẽtiam repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi: quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt B
ex ore eius: aliàs prout ad eum pertinet inter peccatum & peccatum nõ posset discernere, nec peccator existens, dei deberet narrare iustitias, & testamentum illius assumere per os suum. Nam cuius vita despicitur, cõsequens est, vt eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, vt priores, & ministri generales, & prouinciales prædicatorum, & minorum ordinum prefatorum, vel eorum vicarij, de discretorũ consilio ad tam salubre officium fratres diuina scientia doctos, discretione vigentes, vita probatos, & C
expertos moribus (alioquin districtam reddent in futuro examine rationem) eligant, & assumant: sic enim, quod prædicabunt, facient: quæ arguent, operari cessabunt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exemplo. Cæterùm licet (sicut prædicitur) de necessitate non sit iterum eadem confiteri

A teri peccata: tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est pœnitentię pars, vt eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre: districtè iniungimus, vt fratres ipsi confitentes attentè moneant, & in suis prædicationibus exhortentur, quòd suis sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno: asserēdo id ad animarum profectū proculdubio pertinere. Porrò, vt circa sepulturam apud loca eorundem fratrum eligē-
B tium sepeliri, & portionem canonicam de relictis eisdem fratribus minimè detrahendam nequeant in posterum dubitari: iubemus, vt corpora defunctorum, qui apud eorundem fratrū loca elegerint dum viuerent sepulturā, processionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cātando seu legendo officiū mortuorū, vel psalmos, & alienas ingredientes parœcias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda. De
C quibuscunq; verò relictis præfatis fratribus in cōmuni, vel singulis vltimis decedentium voluntatibus, siue apud eos sepeliendi sint, siue alibi: nulla per parœciales sacerdotes morientium, à qua fratres ipsos liberos esse volumus canonica portio, vel multo minus per episcopos episcopalis quarta omnino cum eis tanquam exempti non subsint, nec etiam debita iure parœciæ, si forsan ca-

thedralis defunctorum esset parœcialis ecclesia detrahatur. De funeralibus autem medietatem, si commodè diuisionem recipiant: aliàs eiusdem medietatis æstimationem soluant parœciali ecclesiæ, & sacerdotibus antedictis. Funeralia verò intelliguntur hoc casu, quæ cum funere deferuntur. De candelis verò, quas fratres portant, portio non petatur. Moneant autem iidem fratres, & pro posse inducant confitentes sibi, vt de propriis bonis suis parœcialibus ecclesiis, eorúmque sacerdotibus cõpetenter relinquant, & quæ eis debent parœcialia iura reddant. Ad hoc non murmuret quæsumus secularis clerus, non gerant molestè prælati, quòd circa præmissa sic duximus prouidendum. Attendant quanta ex iis, quæ in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proueniat. Aduertant quanta tollantur iurgia, & patenter considerent, quòd eorum onera cum aliis nostro beneficio salubriter, & quasi necessariò patiuntur.

A B C

Circa tertium verò articulum diligenter intelligant, quòd fratres ipsi hoc per priuilegia Romanorum pontificum eis benignè concessa, ante constitutionem eandem hactenus habuerunt. Quódque sunt pauperes nil habentes singuli in cõmuni rustica prædia, imò nec vrbana, vel mobilia, eorum alteri

A teri vel etiam vniuersi mendicant victum, quærunt vestitum,& eatenus sustinere possunt, quatenus vel viuorum pietas, aut morientium charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur eorum, qui omnia, voluntatem habendi etiam reliquerunt? Quis nõ compatiatur eisdem operantibus, tã vtiliter in agro prędicto? Certè nullus, nisi qui triturantis bouis os impiè alligare velit, aut eos subtractis alimentis ne-
B care. Inopes patrimonij onera ipsa non habendi necessitate non sustinent, & à curialibus res ecclesiis vel piis locis donatas: à quartæ præstatione, seu lucratiuorũ inscriptionibus lex facit immunes. Relicta pauperibus non patiuntur falcidiam. Et legata ad fabricam, vel pro ornamentis ecclesiæ, aut ad diuinum cultum perpetuum, solutioni nõ subiacent canonicæ portionis. Pauperes autem (vt dictum est) sunt fratres, &
C quod eis relinquitur, aut in sua alimenta erogant, aut in fabricam, siue in cultum diuinum, & ecclesiæ ornamenta conuertunt. Propter quod nos, qui debemus intelligere super egenum & pauperem, & non obliuisci eorum, cùm humanitatis sit etiam sęcularis principis prospicere egenis, & dare operam, vt pauperibus alimenta nõ desint: non tam piè, quàm quodammodo iustè in

eodem articulo egimus,egenos eosdem (vt A
præmittitur) reddendo ab onere canonicæ
portionis exemptos.Hæc autem(dicta con-
stitutione, quæ incipit, Super cathedram:
quam penitus reuocamus, aliisque quibus-
cunque constitutionibus specialibus, & ge-
neralibus statutis,priuilegiis, indulgentiis,
sub quacunque forma verborum concessis:
etiã si de ipsis de verbo ad verbũ vel aliquo-
rum nominibus in nostris literis oporteret
fieri mentionẽ,conuentionibus,pactis,iura- B
mentis,sententiis,cõsuetudinibus cõtrariis,
nequaquã obstãtibus) inuiolabiliter obser-
uari sancimus. Nulli ergo omnino homi-
num liceat hanc paginã nostrorum statuti,
denũciationis,exemptionis, preceptorũ,ap-
probationis,iussionis,voluntatis,reuocatio
nis,& sanctionis infringere.Si quis autẽ &c.

Clemens quintus.

Rex Franciæ & regnicolæ per extrauagantem, Vnam sanctam.supra de maio. & obed. non amplius subiiciuntur eccl.Rom.quàm prius erãt. C

CAP. II.

MEruit charissimi filij nostri Philippi regis Francorum illustris synceræ affectionis ad nos & ecclesiam Rom. integritas,& progenitorum suorum præclara merita meruerunt. Meruit insuper regnicolarum puritas ac deuotionis synceritas vt tã

regem

A regem, quàm regnũ fauore beneuolo prosequamur. Hinc est, quòd nos regi & regno per definitionẽ & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij papæ viij. præd. nostri, quæ incipit, Vnam sanctam. nullum volumus vel intendimus præiudiciũ generari. Nec quòd per illam rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius ecclesiæ sint subiecti Romanę, quàm antea existebant. Sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante B definitionem præfatam: tam quantum ad ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum, & regnicolas superius nominatos.

Eugenius quartus.

Ordinarij nõ possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negociis Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedẽtes, nec illos priuare beneficijs: quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum alijs sint collata, tam dantes, quàm recipiẽtes ipso facto sunt excõmunicati: & à solo papa absoluẽdi.

C CAP. III.

Diuina in eminenti sedis apostolicæ speculo disponente clementia constituti, ad ea libenter intendimus, per quæ officiales prædictæ sedis obsequiis eius (ad quam veluti fidelium omniũ matrem pro animarum salute quærenda, & iustitia prosequenda, de diuersis mundi partibus cõfluit multitudo) tutiùs & quietiùs se promptiores

valeant exhibere. Hinc est, quòd nos ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, districtiùs inhibemus locorum ordinariis, necnon commissariis & delegatis eorum, cæterísque vniuersis & singulis quacunque potestate & authoritate præfulgeant, cuiuscunque dignitatis, gradus vel præeminentiæ fuerint: ne contra officiales præfatos quocunque nomine nuncupentur, in nostris & dictæ sedis obsequiis nunc & pro tempore existentes, necnõ quoscunque alios pro suis & eorum causis vel negociis prosequendis ad sedem prædictam venientes, ac in ea (durante negociorum & causarum huiusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis vel interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorum seu quamuis aliam sententiam promulgare præsumant. Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorem & mentem nostræ inhibitionis huiusmodi latas & habitas & in posterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcunque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliúsque extitisse vel existere roboris vel momenti. Necnon quicquid in contrarium à quoquam

A quam, quauis authoritate scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: etiam decernimus irritum & inane. Et nihilominus in omnes & singulos ordinarios & officiales commissarios & delegatos eorum, qui se de dignitatibus ac beneficiis ecclesiasticis quibuscunque officialium, aut negocia huiusmodi apud dictam sedem prosequentium prædictorum: eos illis forsan B priuando atque priuatos decernendo seu declarando, vel cuiuscũque priuationis prætextu illa personis aliis conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittendo, tam in dantes, quàm in recipientes excommunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus: quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excommunicationis sententia absolui nequeant, nisi à nobis vel per nos deputan- C dis, præterquam in mortis articulo constituti. Præmissa autem à die affixionis præsentium ad valuas basilicæ principis apostolorum de vrbe, ex certa scientia quoscunque ligare volumus & arctare. Non obstantibus apostolicis & quibuscunque generalibus, aut prouincialibus, aut synodalibus conciliis, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & apostolicis priuilegiis: per

quæ effectus præsentium impediri posset A quomodolibet vel differri,etiā si de illis eorúmq; totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis: & quæ præsentibus volumus habere pro sufficiēter expressis, cæterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre inhibitionis,declarationis, cōstitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attētare præsumpserit,indignationē omnipotentis dei, & beatorū Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurū. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ, M.ccccxxxij. viij. Idus Martij.Pont.nost.anno secundo. B

Ioan.xxij.Magistro & fratribus hospitalibus sancti Ioannis Hierosolymitani.

Præmisso tenore duarum constitutionum,dicit quòd hospitalarij sancti Ioannis ex statuto,cōsuetudine,vel priuilegio habentes annalia beneficiorum vacantium,percipere debent portionē,quam haberent beneficia obtinentes, si in illis essent residentes. C

CAP. IIII.

EXhibita nobis ex parte vestra petitio continebat,quòd dudum post constitutionem per nos editam, qua specialiter & expresè cauetur, quòd habentes annalia in ecclesiis de consuetudine, priuilegio, vel statuto

A ſtatuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi, vel ſecundi, vel alterius cuiuſcunque ſequentis anni beneficiorum vacātium ſibi hactenus in totum vendicauerant, nihil exinde vltra ſummā, pro qua vnumquodque beneficiorum ipſorum conſueuit in decimæ ſolutione taxari, prætextu cuiuſuis priuilegij, conſuetudinis, vel ſtatuti quouis modo perciperent, ſed ipſius ſummæ perceptione duntaxat deberent eſſe contenti, toto
B tali reſiduo prædicta obtinentibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus illos ſoliti eſſent cum integritate percipere, mallent ipſum habere reſiduum, & obtinētibus beneficia dimittere ſummam memoratam: quo caſu percipiendi quod mallent erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriam conſtitutionem fecimus, in qua ſpecialiter cauebatur, quòd ſi huiuſmodi beneficium obtinentes in eccleſia, in qua
C ſpecialiter illud beneficium exiſteret minimè reſiderent, ad debitū ſeruitiū impendendum capitulo eiuſdē eccleſiæ nihil deberet accreſcere: cū ceſſante cauſa ceſſare debeat pariter, quod vigebat. Quódq; ex verbis declarationis huius ſatis innui videbatur, ꝙ fructus beneficiorū nō reſidentiū accreſcere debeāt habētibus annalia memorata. Verū, ex eo, ꝙ in declaratione dicta nō cōtinetur expre

A vt ſupra. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit &c. vt ſupra. Datum Auinion. Kalend. Martij. Pontif. noſtri anno v.

De pœnis TIT. VIII.

Ioannes xxij.

Epiſcopus Caturcen. propter varios exceſſus per ipſum perpetratos, præſertim quia ſedi apoſtolicæ, ſuis ſubditis & ſibiipſi iniurioſus fuerat, varias pœnas incurrit: quoniam perpetuæ depoſi- B *tionis ſententiam meruit, priuatúſque fuit pontificali, ſacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur: vt ſcilicet cognoſcamus crimina & exceſſus, quibus prælatus deponi poßit. Facit ad hoc c. veritatis. extra de dolo & con. & c. ex literis. & c. tanta eſt clauis Petri. de exceſ. præla. Et niſi antiqui libri hoc c. ſub ti. de pœnis annotaſſent, ſub tit. de exceſ. præla. poſitũ fuiſſet.*

CAP. VNICVM.

C 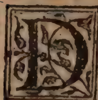 IVINIS exemplis, quæ noſtrorum debent eſſe actuum regula, patenter inſtruimur, aures noſtras ſubditorum à ſuis præpoſitis oppreſſorum indebitè & aggrauatorum iniuſtè non obturare clamoribus, ſed ipſis ipſas potius compaſsiuis affectibus inclinare: vt ſi per ſolertis inquiſitionis indaginem clamores huiuſmodi opere completos eſſe

viderimus, liberationis opportunæ remedium solicitis studiis apponamus: pœna nihilominus debita puniturí in hanc patratorum qualitatem excessuum illicitos oppressores. Omnipotens etenim dominus audito clamore populi sui propter duritiam eorum, qui operibus præerant dolentis, ad liberandum eum descendit, & summi templi præposito, qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas iniquè diuerterat comminando, sic ait: Expellam te de statione tua, & de tuo ministerio te deponam. Dudum siquidem fama graui, clamore frequenti, & querela flebili subditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldi olim Caturceñ. episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus grauibus, enormibúsque criminibus esse reum: Nos mala huiusmodi nolentes ante credere, quàm probare, super illis inquisitionem per nos & per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquisitionis ipsius viso & examinato processu, luculenter inuenimus quòd eius fuerat vitiosus ingressus; cum per ambitionem nimiam & per abrupta simoniacæ prauitatis ad pontificalem ascendisset honorem. Progressus autem eius, (vt execrando conueniret initio) iniuriosus extiterat, quo ad tria. Primò, videlicet quo ad apostol

A apostolicam sedem, cui (licet ipsum honorasset in multis, & tandem ad episcopalis dignitatis apicem promouisset) terga vertens non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperiũ retulit pro honore. Appellationibus interdũ ad sedem ipsam ab eo vel officialibus eius per subditos oppressos emissis, nedum deferre contemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens & facto, suis præcipiendo B ministris, quòd de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, & aliàs indebitè affligendo multipliciter non absque vitio ingratitudinis violans iuramentum fidelitatis ab ipso præstitum dictæ sedi: nec veritus matris ecclesiæ transgressionem apertam, nonnullis C quandoque per suas patentes literas de vacaturis mandauit beneficiis prouideri, vias ad vacationẽ eorum aperiẽs nimis illicitas & suspectas: perniciosus etiã fuit, & frequẽs literarũ apostolicarũ abusor. Secundò verò, quãtũ ad subditos, erga quos nõ pij prælati, vel pastoris peregit officiũ, quinimo tãquã fur improbus, crudelisq; tyrannus sub pallio charitatiui subsidij incussis, terroribus, violent

violentiis, & iniuriis illatis, dolosis indu- A
ctionibus & fraudibus exquisitis, veluti recursor iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus prægrauando: nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc alias nimium excessiuas, & ecclesiis importabiles, vtpote multiplicato euectionum numero canonibus definito, interdum per se, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito visitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum corre- B
ctionis, sed ad saturandæ cupiditatis affectum impenso, ad alios quæstus illicitos, & damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curauit. Et cùm inuenit subditos suis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliàs ab eis exigere potuit concupita, calumniosas delationes fieri, contra eos lites moueri, & diuersa eis grauamina subdolè procurauit pluries inferri. Præterea non citatos legiti- C
mè, nec conuictos etiam, aut confessos suis priuauit beneficiis, occasionem pro causa confingens, non rationem in his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumenta dictauit, per suos illa faciens notarios publicari, & vt illis qualem ipse habuerat, ad ecclesias præberet ingressum, instituere ei præsentatos, seu

A seu institutionis suæ eis concedere literas sæpius renuit, nisi primitus certa sibi, & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc verò simpliciter in suis manibus resignata, modò iure (vt prætendebat) ordinario, modò super hoc (vt dicebat) apostolico munimine indulto de facto scienter contulit, interuenientibus fraude, pacto, & simoniaca prauitate subiectas
B sibi ecclesias occupans, earum reditus vsurpauit: & sic in suis fuit corruptus iudiciis, processum eorum, & finem in pecuniarium commodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniustè condemnans: sic & alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppresionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit. Tertiò, quantum ad se, vt qui sibi nequam existeret, nulli alij bonus esset: suæ nanque famæ prodigus se
C periuriis patenter inuoluit, irregularitatisque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet (in corpus suum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitiũ, quo se dudum fœdauerat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, & femora sua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sint reprehendendi ingressus, sic scandalosus, perniciosus

exemplo progressus vt vicio huiusmodi, A siue culpis nescius finem imponere,& periculosus egressus,cùm adeò foret in ipso habituata malitia, quòd (remanente sibi ad solita facultate) in iniquitatis opere voluntas sibi deficere minimè speraretur. Propter quod ne prioribus peius committeret, illud solum æstimamus salubre remedium, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel posse. Nos itaque super præmissis & pluribus aliis eius nefandis excessibus cū B fratribus nostris ex sano consilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quíque ad suas iniquitates, ne præsit, est abiectus à deo, suis ligatum peccatis, omníque honore ac dignitate pontificali iam priuatum à domino; de consilio omnium & singulorū fratrum ipsorū perpetuæ depositionis sententiam duximus promulgandam. Pontifi- C cali eum,& sacerdotali,& alio quolibet officio priuantes,& ad perpetuum carcerem cō demnantes: vt ibi committendis cessantibus agat pœnitentiam de commissis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ promulgationis & cōdemnationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignat

A dignationem omnipotentis dei, & beatorũ Pet.& Pau.apoſt. eius ſe nouerit incurſurũ. Datũ Auin.xv.Kal. Iunij, ponti.no.anno ij.

De pœnitentiis & remiſsionibus

TIT. IX.

Bonifacius viij.

Centeſimo quoque anno viſitantibus baſilicas Petri & Pauli apoſtolorum pleniſsima peccatorum venia conceditur.

B CAP. I.

NTIQVORVM habet fida relatio, quòd accedentibus ad honorabilem baſilicam principis apoſtolorum de vrbe, conceſſæ ſunt magnæ remiſsiones, & indulgentiæ peccatorum. Nos igitur, qui iuxta officij noſtri debitum ſalutem appetimus, & procuramus libentius ſingulorũ, huiuſmodi remiſsiones & indulgẽtias omnes & ſingulas C ratas, & gratas habentes, ipſas authoritate apoſtolica confirmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Vt autẽ beatiſsimi Petrus & Paulus apoſtoli eò amplius honorentur, quò ipſorũ baſilicæ de vrbe deuotius fuerint à fidelibus freqũetatæ, fideles & ipſi ſpiritaliũ largitione munerũ ex huiuſmodi frequentatione magis ſenſerint ſe refertos:

Nos de omnipotentis dei misericordia, A
& eorundem apostolorum eius meritis, & authoritate confisi, de fratrum nostrorum consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis omnibus in præsenti anno millesimo trecentesimo à festo natiuitatis domini nostri Iesu Christi præterito proximè inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter verè pœnitentibus & confessis, vel qui verè pœnitebunt, & confitebuntur in huiusmodi præ- B
senti & quolibet centesimo secuturo annis, non solùm plenã & largiorẽ, imò plenissimam omniũ suorum cõcedemus, & concedimus veniam peccatorũ: Satuentes, vt qui voluerint huiusmodi indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes: si fuerint Romani, ad minus xxx. diebus cõtinuis, seu interpolatis, & saltẽ semel in die: Si verò peregrini fuerint, aut forẽses, simili modo diebus xv. ad basilicas easdem accedãt. Vnusquisq; at- C
men plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui basilicas ipsas amplius & deuotius frequentabit. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam nostræ confirmationis, approbationis, innouationis, concessionis, & constitutionis infringere, &c. Datum Romæ apud sanctum Pet. viij. Kalend. Martij, Pontifi. nostri anno vij.

Clemens

A Clemens sextus archiepiscopo Tarracon. eiúsque suffraganeis.

Annus iubileus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus verè pœnitētibus, & cōfessis visitantibus basilicas beatorum Petri & Pauli, per istam extrauagantem ad annum quinquagesimum reducitur.

CAP. II.

VNigenitus dei filius de sinu patris in vterum dignatus est descendere ma- B tris, in qua, & ex qua nostræ mortalitatis substantiam diuinitati suæ, in suppositi vnitate, ineffabili vnione coniunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat assumēs: vt haberet vnde hominem lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret deo patri. Vbi enim venit plenitudo temporis, misit deus filium suum factum sub lege, natum ex muliere: vt eos qui sub lege erant, redimeret, & adoptionem reciperet filiorum. Ipse C nanque factus nobis à deo sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio: non per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinē introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuēta. Non enim corruptibilibus auro & argēto, sed suiipsius agni incontaminati, & immaculati precioso sanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus non guttam san-

guinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbū pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiosè velut quoddam profluuium noscitur effudisse, ita vt à planta pedis, vsque ad verticem capitis nulla sanitas inueniretur in ipso. Quātum ergo exinde, vt nec superuacua, inanis, aut superflua tantæ effusionis miseratio redderetur, thesaurū militanti ecclesię acquisiuit, volens suis thesaurizare filiis pius pater: vt sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui vsi sunt, dei amicitiæ participes sunt effecti. Quem quidem thesaurū non in sudario repositum, nō in agro absconditum, sed per beatum Petrum cœli clauigerum, eiúsque successores suos in terris vicarios commisit fidelibus salubriter dispensandū: & propriis, & rationabilibus causis, nūc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm specialiter (prout cum deo expedire cognoscerent) verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicandum. Ad cuius quidem thesauri cumulum beatæ dei genitricis, omnium electorum à primo iusto, vsque vltimum merita adminiculum prestare noscuntur: de cuius consumptione, seu minutione nō est aliquatenus formidādū, tam propter infinita Christ (vt prædictum

A B C

A ctum eſt)merita,quàm pro eo,quòd quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iuſtitiam,tanto magis accreſcit ipſorũ cumulus meritorum. Quod fel.re.Bonifacius pap.viij.prædeceſ.noſter piè (ſicut indubiè credimus)cõſiderans,& attenta meditatione reuoluens,quantum apud homines glorioſi principes terræ Petri & Pauli,per quos euangelium Chriſti Romæ reſplenduit,& per quos eccleſia religionis ſumpſit exor-
B diũ:qui facti Chriſtiani populi per euangelium genitores,gregis dominici paſtores, fidei lucernę,eccleſiarum columnæ,præ cæteris apoſtolis peculiari quadam prærogatiua in ipſo ſaluatore fidei virtute pręcellũt. Quorum vni,ſcilicet apoſtolorum principi, ſicut bono diſpenſatori,claues regni cœlorum commiſit:Alteri tanquã idoneo doctori,magiſterium eccleſiaſticę eruditionis iniunxit. In ſpeciali veneratione haberi de-
C beant,& debita honorificẽtia venerari:pro ipſorũ memoria recolenda crebrius,& reuerentia à cũctis Chriſti fidelibus eis deuotius adhibenda,ipſorúmque patrocinio fauorabilius aſſequendo inconſumptibilem theſaurum huiuſmodi pro excitanda & remuneranda deuotione fideliũ voluit aperire:decernens de fratrum ſuorum conſilio, vt omnes,qui in anno à natiuitate domini

M.ccc.& quolibet anno centeſimo ex tunc A
ſecuturo dictorũ apoſtolorum baſilicas de
vrbe accederent reuerenter,ipsáſque ſi Romani
ad minus xxx.ſi verò peregrini aut
forenſes fuerint quindecim diebus cõtinuis
vel interpolatis, ſaltem ſemel in die,dum
tamen verè pœnitentes,& confeſsi exiſterent,
perſonaliter viſitarent:ſuorum omniũ
obtinerent pleniſsimam veniam peccatorum.
Nos autem attendentes,quod annus
quinquageſimus in lege Moſaica(quam nõ B
venit dominus ſoluere,ſed ſpiritualiter adimplere)
iubileus remiſsionis & gaudij ſacérq;
dierũ numerus,quo lege fit remiſsio,
cenſebatur:quódque ipſe quinquageſimarius
numerus in teſtamentis,veteri quidẽ
ex legis datione,nouo ex viſibili ſpiritusſancti
in diſcipulos miſsione,per quem datur
peccatorũ remiſsio, ſingulatiter honoratur.
Quódque huic plura & grandia diuinarum
adaptantur myſteria ſcripturarum, C
& clamorẽ peculiaris populi noſtri Romani,
videlicet hoc humiliter ſupplicantis, ac
nos ad inſtar Moſi & Aaron proprios & ſolennes
nuncios,ad hos deſtinatos ſpecialiter
orantis pro toto Chriſtiano populo,&
dicentis:Domine, aperi eis theſaurũ tuum
fontem aquæ viuæ,deſiderantes benignius
exaudire,non quidem vt ſicut illius Iſraelitici

A tici populi indurati ceſſet murmuratio,ſed vt iſtius prædilecti populi,& cunctorũ fidelium augeatur deuotio:fides ſplendeat,ſpes vigeat,charitas vehemẽtius incaleſcat.Volentéſque quàm plurimos huiuſmodi indulgentiæ fore participes,cùm pauci multorum reſpectu propter vitæ hominũ breuitatem valeant ad annum centeſimũ peruenire,de fra.no.con.prædictam conceſsionem indulgentiæ ex ſupraſcriptis,& aliis
B iuſtis cauſis ad annum quinquageſimũ duximus reducendã.Statueñ.de fra.con.prædictorum,& apoſtolicæ plenitudine poteſtatis,vt vniuerſi fideles,qui verè pœnitentes & confeſsi in anno à natiuitate eiuſdẽ M.ccc.quinquageſimo proximè futuro,& deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundem Petri & Pauli apoſtolorũ baſilicas & Lateraneñ.eccleſiam,quã inclyC tæ recordationis Conſtantinus,poſtquàm per beatum Silueſtrũ,ſicut per eoſdem apoſtolos deo reuelante cognouit,renatus fonte baptiſmatis fuerat,& à contagio lepræ mundatus,in honorem ſaluatoris conſtruxiſſe,quámque idem beatus Silueſter nouo ſanctificationis & chriſmationis genere dedicaſſe legitur:& in cuius eccleſiæ parietibus præfati ſaluatoris imago depicta pri-

mum toti populo Romano visibiliter apparuit deuotius veneráda, quàm ex his & aliis certis & rationabilibus causis, vt ipsa ecclesia pariter indulgentiæ prędictæ priuilegio decoretur, & deuotus ab eodem saluatore, qui in præfatis apostolis mirabilis prædicatur eorum meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc censuimus venerandam, causa deuotionis modo prædicto visitauerint, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequantur, ita videlicet, vt quicũque voluerint indulgẽtiam huiusmodi assequi, si Romani ad minus xxx. si verò peregrini aut forenses, modo simili xv. diebus ad prædictas basilicas, & ecclesiam accedere teneantur. Adiicientes, vt ij etiã qui pro ea consequenda ad easdem basilicas, & ecclesiam accedent, post iter arreptum impediti legitimè, quò minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via vel dierum prætaxato numero non completo in dicta vrbe decesserint, verè pœnitentes (vt præmittitur) & cõfessi, eandem indulgentiam consequantur. Omnes nihilominus & singulas indulgentias, per nos vel prędecessores nostros Rom. pontific. tam prænominatis, quàm aliis basilicis & ecclesiis de dicta vebe concessas, ratas & gratas habentes, ipsas authoritate apo

A apoſtolica confirmamus & approbamus,ac etiam innouamus,& præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reductionis,conſtitutio.&c.Si quis autē hoc attentare præſumpſerit indignationem omnipotentis dei,& dictorum Petri & Pauli apoſtolorum ſeſe nouerit incurſurum.Datum Auinioñ.vj.Kalend.Februarij.Pontifi. noſtri anno primo. Quocirca fraternitati
B veſtræ per Apoſto.ſcripta mandamus,quatenus ſinguli veſtrum,in ſingulis veſtris ciuitatibus & diœceſibus prædictas noſtras literas ſubditis vobis clero & populo publicetis,& intelligibiliter exponatis:vt annuēte domino ad promerendā huiuſmodi indulgentiam ſe diſponant. Cæterum,quia præſentes literæ nequirent,forſitan propter viarum diſcrimina, vel alia legitima impedimenta ſingulis veſtrū comodè præ-
C ſentari:volumus,quòd per te frater archiepiſcope,dictarum literarum tranſſumptum manu publica ſcriptum tuoque munito ſigillo vobis fratres ſuffraganei tranſmittatur.Cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem.Datum,&c.

Paulus Venetus papa ſecundus.

Conſtitutio caſus papæ reſeruatos comprehendens

dens certis ex causis hic ponitur, à quibus nullus potest absoluere sine speciali licẽtia sedis apostolicæ. A

CAP. III.

ETsi dominici gregis saluti semper intenti singulis cum humilitate poscentibus ea benignè concedere studeamus, per quę (peccatorũ mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus altißimo, qui nobis ea sua bonitate cõmisit: id tamen B propensiori studio præcauendũ esse censemus, ne (cuiusuis indulgentiæ, remißionis vel facultatis obtentu) Christi fideles procliuiores ad illicita in posterum committẽda reddantur: aut veniæ facilitas eis peccãdi tribuat incentiuum. Hac itaque consideratione habita, olim emanauit à nobis cõstitutio tenoris subsequentis: videlicet,

Sanctißimus in Christo pater, & dominus noster, Dominus Paulus diuina proui- C dentia papa secũdus, qui pridem super plenariis remißionibus, quæ semel in vita, & semel in mortis articulo conceduntur, formam & normam instituit, ne paßim sine exceptione quorumcunque criminum procliuiores redderentur homines ad peccandum: per regulam in cancellaria apostolica publicatã statuit & ordinauit, quòd in quibus

A buſcũque cõceſsionibus & facultatibus abſoluendi, caſus infrà ſcripti tanquã ſpeciales ſedi apoſtolicæ reſeruati ſemper intelligerentur excepti. Videlicet offenſæ eccleſiaſticæ libertatis, violationis interdicti ab eadem ſede impoſiti, Criminũ hæreſis, Conſpirationis in perſonã, aut ſtatum Romani pontificis, ſeu cuiuſuis offenſæ, inobedientiæ, ſeu rebellionis eiuſdẽ pontificis, vel ſedis apoſtolicæ, presbytericidij, Offenſæ perB ſonalis in epiſcopum, ſeu alium prælatum, Inuaſionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuaſtationis terrarum Romanę eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectarum: ac etiã inuaſionis Romipetarum, ſeu quorũcunque aliorũ ad Romanã curiam venientium: Prohibitionis deuolutionis cauſarum ad dictam curiam, Delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infideliũ, Impoſitionis nouorũ onerum realium, vel C perſonalium, eccleſiis vel eccleſiaſticis perſonis: Simoniæ ſuper ordinibus vel beneficiis aſſequendis, in eadem curia vel extra contractæ. Et generaliter in caſibus contentis in bulla, quæ conſueuit in die cœnæ domini, per prædeceſſores ſuos Romanos põtifices publicari: Conſiderans, quòd plerunque cõtingit ſuam ſanctitatem huiuſmodi facultates & confeſsionalia, tam præſentibus

bus,quàm absentibus,etiam oraculo viuæ A
vocis concedere(ne prætextu concessionis huiusmodi,vel pœnitentes vel confessores in suprascriptis casibus fallantur & fallant) statuit & decreuit suæ intentionis fuisse,& esse per quascunque concessiones & facultates per suam sanctitatem, tam scripto, quàm verbo factas,& in posterum faciendos, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suæ sanctitatis licentia:quinimo concessiones & indulta præ- B
dicta, quo ad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari.Vt autem ipsa constitutio(quæ dudum,scilicet quinto Kalendas Aprilis,anni ab incarnatione domini nostri Iesu Christi,millesimi quadringentesimi sexagesimi sexti, pontificatus nostri anno secundo publicata fuit eisdem Christi fidelibus plenius innotescat, nullúsque illius ignorantiam prætendere valeat in futurum, præsentibus inseri fecimus, vt ad C
maiorem omnium perueniat notionem.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, & decreti infringere,vel ei ausu temerario contraire.Si quis autem hoc attentare præsumpserit,indignationẽ omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum.Datum Romæ

apud

A apud ſanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ M.cccclxviij. quinto nonas Martij, Pontificatus noſtri anno quarto.

Sixtus quartus.

Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud ſanctum Petrum in die natiuitatis domini, in qua cõtinetur, quòd annus Iubileus eſt ad breuius tempus reductus, quàm olim eſſet: quoniam vigeſimoquinto quoque anno cũctis fidelibus baſilicas vrbis Romanæ hic expreſſas viſitantibus B illius indulgentiæ concedentur. Et illo durante, aliæ indulgentiæ vbique ceſſant.

CAP. IIII.

QVemadmodum operoſi, vigiliſque paſtoris ſolertia oues ſuæ cuſtodiæ deputatas, curat à ferarũ prę̃ſeruare incurſibus, & ad ſtatũ proſperũ fœtu multiplicato producere: ita quoq; & nos (quibus diſpoſitione ſuperna vniuerſi gregis dominici ſolicitudo cõmiſſa eſt) & ſupremis deſideramus C affectibus, & ſtudiis nitimur indefeſsis, cunctos Chriſti fideles, quos à iuſtitię ſemita hoſtis humani generis diabolica fraude auertit, depoſita peccatorũ ſarcina, ſuo recõciliare authori: vt æternę felicitatis pręmiis noſtri redẽptoris ineſtimabili charitate media potiãtur, fiátq; noſtrę operationis miniſterio vtilitate publica ſuadẽte, etiã per gratiarũ ſuſceptionẽ, quod eorũ ſaluti cõueniat

atque

atque nostræ & prædecessorū nostrorū ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidem felicis recordationis Paulus papa secūdus prædecessor noster, rationabilibus causis, tunc expressis inductus, de venerabilium fratrum nostrorū, tunc suorū, de quorum numero tunc eramus consilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens, illum ad annum vigesimum quintum apostolica authoritate restrinxit, ac voluit, statuit, & decreuit ex causis prędictis, quòd singulis vigintiquinque annis Iubileus annus prædictus celebrari deberet: quódque anno domini M.cccclxxiiij. proximè futuro, videlicet à vigilia natiuitatis domini nostri Iesu Christi, idem annus Iubileus inciperet, & vt sequitur, finiretur: ac vniuersi & singuli vtriusque sexus fideles, qui beatorum apostolorum Petri & Pauli basilicas, Lateranensis quoque, & sanctæ Mariæ maioris almæ vrbis ecclesias statutis diebus deuotè visitarent, omnes & singulas indulgentias, & peccatorum remissiones cōsequerentur, quas idē pontifex, suique prædecessores anno Iubileo huiusmodi basilicas & ecclesias prædictas visitantibus deuotè concesserant, per quasdā primò, & deinde nos, qui (dicto prædecessore, sicut domino placuit, sublato de

A de medio) fuimus diuina diſponente clementia ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumpti, & per alias noſtras literas eiuſdem Pauli prædeceſſoris ordinationem, voluntatem, & ſtatutum, ac omnia & ſingula in eiſdem ſuis literis contenta, de fratrum eorundem conſilio approbantes, Similiter ſtatuimus & ordinamus, quòd annus Iubileus prædictus, cum eiſdem indulgentiis & remiſsionibus plenariis peccatorū, anno proxi-
B mè futuro à vigilia natiuitatis eiuſdem incipere, & vt ſequitur, continuari deberet: prout in ſingulis literis prædictis (quarum tenores præſentibus haberi volumus pro expreſsis) plenius continetur. Verùm, quia poſtmodum, tam nos, quàm idem Paulus prędeceſſor noſter, dum in humanis ageret, animarum ſaluti fidelium intenti, multorū principum & aliorum Chriſti fidelium, ac deuotarum perſonarum pulſati precibus,
C diuerſas indulgentias & peccatorum remiſſiones plenarias nonnullis eccleſiis, monaſteriis & piis locis duximus concedendas: propter quas populorum forſan concurſus ad baſilicas & eccleſias antedictas retardari, aut ipſius anni Iubilei celebritas minui, vel intermitti poſſet, cum animarum non modico detrimento. Nos qui vniuerſorum credentium profectibus, & ſaluti proſpicere

ex debito ministerij pastoralis adstringi- A
mur (ne propter aliarum indulgentiarum
hactenus à nobis, seu eodem Paulo, vel aliis
prędecessoribus nostris concessarum huius-
modi effusionem, hoc sanctum opus ac re-
missionis & gratiæ annus Iubileus inter-
mittatur, aut fideles ipsi à tanto munere
reddantur expertes) remediis opportunis
prouidere volentes, omnes & singulas ple-
narias, etiam ad instar Iubilei, ac etiam cõ-
mutandi vota, aut super eis & malè ablatis B
incertis, aut per vsurariam prauitatem, vel
alium illicitum modum extortis, dispen-
sandi & componendi, aut illa sub certis mo-
do & forma remittendi, & deputandi con-
fessores, cum potestate absoluendi, etiam
in casibus sedi apostolicæ reseruatis, facul-
tates, concessiones, & indulta à nobis & ea-
dem sede, vel illius authoritate quibuscun-
que ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, &
piis locis, vniuersitatibus, fraternitatibus C
quibuslibet, tam in perpetuum, quàm ad
certum tempus, in vita, seu in mortis arti-
culo, quouis modo, aut quauis causa quo-
modolibet concessas & concessa, & in poste-
rum forsitan concedendas vel concedenda,
authoritate apostolica tenore præsentium
de apostolicæ potestatis plenitudine, vsque
ad nostrum & eiusdem sedis beneplacitum
suspend

A ſuſpendimus, illáſque durante beneplacito noſtro, & ſedis prædictæ ſuſpenſas eſſe volumus, nec interim alicui ſuffragari: indulgentiis tamen baſilicarum, & eccleſiarum dictæ vrbis in ſuo plenario robore durantibus. Diſtrictíus inhibentes, alias indulgentias (præter iſtas duntaxat) in locis publicis vel priuatis prædicari aut nunciari, earúmq; prætextu à quæſtoribus aliquid exigi quoquo modo. Quinimò quæſtores & præ-
B dicatores quoſcunque per locorum ordinarios à prædicationibus & quæſtis huiuſmodi faciendis, volumus & mandamus præſentium authoritate arceri, ſub cenſuris & pœnis eccleſiaſticis, de quibus viſum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſuſpenſionis, inhibitionis, mandati & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præ-
C ſumpſerit, indignationem omnipotentis dei, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Tyburæ anno incarnationis dominicę M.cccclxxiij. quarto Kalend. Septembris, Pontificatus noſtri anno tertio.

Idem.

Sixtus tempore ſuo multis multas conceſſerat indulgentias: quas certis ex cauſis hic reuocat.

CAP. V. A

ETsi dominici gregis saluti semper intē-
ti singulis cum humilitate poscentibus
ea benignè concedere studeamus, per quæ
(peccatorū mole deposita) salus ipsa succe-
dat, & hostis humani generis seruitute ere-
ptas animas lucrifaciamus altissimo, qui no
bis eas sua bonitate commisit: id tamen
propensiori studio præcauēdum esse cense-
mus, ne cuiusuis indulgentiæ, remissionis,
vel facultatis obtentu, Christi fideles procli- B
uiores ad illicita in posterum committenda
reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi
tribuat incentiuum. Cùm itaque (sicut mul-
torum fidedignorū testimonio accepimus)
ob multitudinem facultatum per nos, vel
authoritate nostra cōcessarum, tam verbo,
quàm in scriptis confectis exinde literis vel
non, prælatis & personis ecclesiasticis, etiam
religiosis, & secularibus vtriusque sexus, ca-
pitulis, collegiis, conuentibus, hospitalibus, C
confraternariis, & vniuersitatibus, tam in
genere, quàm in specie, sub electione, vel
deputatione cōfessorum, qui eligentes eos-
dem, vel pro indulgentiis per nos concessis
consequendis, ad ecclesias & alia pia loca
confluentes, seu ad aliqua pia opera manus
porrigentes adiutrices, earundémque con-
fraternariarum confratres, & sorores, ac in
hospit

A hospitalibus prædictis decedentes, seu deseruientes, aut eis piè aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confessione diligenter audita in singulis etiã sedi apostolicæ reseruatis casibus semel in vita, & in aliis toties quoties, ac in morte plenariè, vel alias etiam ad effectum consequendi quascunque iudulgentias plenarias, vel non plenarias, absoluere & pœni-
B tentiam salutarem eis iniungere, emissa quoque vota per illos quæcunque in alia pietatis opera cõmutare liberè, & licitè valeant: fideles præfati ad peccandum, & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliuiores existant, in non paruum periculum salutis animarum suarum. Nos qui deo propiciò eiusdem gregis dominici (meritis licet insufficientibus) causam gerimus, & illum spiritalis thesauri elargitione cupi-
C mus ipsi deò reddere acceptabilem: ne exinde clauium authoritas deducatur in contemptum, ipsique ad peccandum procliuiores (vt diximus) liberiùs prolabantur. Ex præmissis & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus, motu proprio (non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera voluntate, & deliberatione) authoritate

apostolica tenore præsentium statuimus, & A
ordinamus, quòd decætero prætextu facultatum huiusmodi concessarũ à nobis, vel authoritate nostra, & quas concedi quomodolibet continget in posterũ, verbo, literis, aut quauis alia scriptura: etiam cum clausula, quòd sola signatura sufficiat etiam in fauorem fidei, & cruciatæ, nullus cõfessorum eorundem quempiam cuiusuis status, gradus, ordinis, vel cõditionis existat, & quacunque ecclesiastica, etiã episcopali, vel maiori, aut B
mundana, etiam regali, vt maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticę libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, seu hæresis, postquã fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publicè diffamati: cõspirationis in personã aut statum Rom. pont. seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdem pon. vel dictæ sedis: mutilationis membrorũ, vel occisionis cuiuscunq; in sacris ordinibus consti- C
tuti, offensæ personalis in episcopũ seu aliũ prælatum: inuasionis, deprædationis, occupationis, aut deuastationis terrarũ Romanæ ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum: ac etiam inuasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorũ ad Romanã curiam venientiũ: prohibitionis deuolutionũ causarũ ad dictam curiã, delationis armorũ,
&

A & aliorũ prohibitorũ ad partes infidelium: impoſitionis nouorũ onerum realium, vel perſonalium eccleſiis, vel eccleſiaſticis perſonis: ſimoniæ ſuper ordinibus, vel beneficiis cõſequendis in dicta curia, vel extra eam contractæ, criminũ quomodolibet reus fóret. Et generaliter in caſibus contentis in literis, quæ cõſueuerunt in die cœnæ domini publicari: prætextu huiuſmodi facultatum abſoluere, & per eos emiſſa peregrinationis B vltramarinę, & viſitationis liminum apoſtolorum Petri & Pauli, in Compoſtella, & caſtitatis ac religionis vota. Niſi ex ſpeciali licentia, & certa ſcientia, & noſtra, de qua demum cõſtare cẽſeatur, cùm in ſignatura noſtra deſuper manu noſtra ſcriptũ, aut in literis noſtris expreſſum fuerit: nos ex certa ſciẽtia, & de ſpeciali gratia id cõcedere cum derogatione præſentis conſtitutionis, illud de verbo ad verbũ inſerto tenore: non autẽ per C clauſulas id importãtes, vel in articulo mortis conſtitutum, & tunc in caſibus (in quibus ſatisfactio fuerit impendenda) facta ſatisfactione, vel idonea præſtita cautione cõmutare præſumant. Et ſi aliqui confeſſorũ prædictorum cõtra præſentem conſtitutionem quenquã abſoluere, aut excepta vota prædicta commutare attentauerint, abſolutio & commutatio huiuſmodi nullius ſit roboris,

vel momenti. Et contrafacientes eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, à qua (nisi in mortis articulo constituti) ab aliquo, quàm à Romano pontifice absolui non posint. Non obstantibus literis, & cõstitutionibus huiusmodi, ac constitutionibus,& ordinationibus,&c. Et ne aliquis de præsentibus ignorantiam valeat allegare: mandamus eas in cancellaria apostolica, & audientia literarum contradictarum legi, & publicari,ac inter extrauagantes alias apostolicas constitutiones in quaterno dictæ cancellariæ describi,&c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum suspensionis, inhibitionis, mandati & voluntatis,&c. Datum Spiræ, Anno domini M.ccccLxxviij. A B

De sententia excommunicationis TIT. X.

Bonifacius octauus. C

Excommunicati sunt, qui pactis aut promissionibus iustitiam, vel gratiam à sede apostolica obtinent, & qui tales non reuelant: nec illis absolutio facilè conceditur. CAP. I.

EXCOMMVNICAMVS & anathematizamus ex parte dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritussancti: authoritate quoque beator

A beatorum apostolorum Petri, & Pauli, & nostra, omnes clericos, & laicos vtriusque sexus, siue sint familiares curiæ, siue alij vndecunque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquod paruum, vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto siue promissione occulta, vel manifesta, facta sub generalibus, & plenariè non expressis, siue sit sub specialibus, & expressis apertè verbis quicquam dederint, aut re-

B ceperint magnum, vel paruum, vel promissionem de quacunque re aut vtilitate propter hoc consequenda fecerint, vel receperint pro aliqua iustitia siue gratia pro se aut pro alio in causis, vel iudiciis, seu aliàs per literas apostolicas, quibuscunque modis apud sedem apostolicam obtinenda. Et hanc sententiam ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. Illos quoque qui aliquem sci-

C uerint culpabilem in prædictis, & nobis intra dierum trium spacium non retulerint, vel alicui, per quem ad nos verbum fideliter perferatur: simili decernimus sententiæ subiacere. Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam, pro prædictis, vel aliquo prædictorum (absque speciali mandato) nostræ absolutionis beneficium valeat obtinere:

nisi forsan ad nos habere accessum nõ posset in mortis articulo cõstitutus. Nec etiam ad absolutionis gratiam admittitur, nisi prius quantum dedit, vel recepit, integraliter pauperibus largiatur. Iustitiam verò siue gratiam sic obtentam nullius prorsus esse momenti volumus, omníque statuimus carere effectu, & robore firmitatis. A

Sed & scienter vtentes ipsis, simili sententia excommunicationis adstringimus: & reseruantes nobis absolutionem eorum cum præmissis in omnibus ad pœnas similes obligamus. B

Idem.

Præmissis damnis ex interdicto prouenientibus, statuit quòd propter dominum debita non soluentem eius terra, vel ciuitas sine speciali papæ licentia non interdicatur. CAP. II.

PRouide attendentes, quòd vt frequentius, quamuis non sine causa, sine culpa tamen multorum interdicti sententiæ proferuntur, quódque sunt nonnulli iudices nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negociis siue causis, quæ interdum plus cupiditatis, quàm charitatis radice perspicuis indiciis procedere arguuntur: quódque interdicti tempore diuina organa suspenduntur & laudes, nec ecclesiastica sacramēta ministrantur, vt solent: tolluntur mortuis seu C

A ſeu minuuntur ſuffragia, præſertim per oblationem frequentem hoſtiæ ſalutaris: adoleſcentes & paruuli participantes rarius ſacramenta, minus inflammantur, & ſolidantur in fide: fidelium tepeſcit deuotio, hæreſes pullulant, & multiplicantur pericula animarum. Præſentis conſtitutionis prouidemus edicto, vt nulla prouincia, ciuitas, caſtrum, villa, locus, territorium, vel diſtrictus authoritate ordinaria, vel delegata
B ſupponatur eccleſiaſtico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiuſuis monetæ, vel pecuniæ quantitate, quacunque occaſione vel cauſa, ſeu quouis quæſito colore: pro eo maximè, quòd ipſorum domini, rectores ſeu officiales, quocunque nomine cenſeantur, aut incolæ ſeu habitatores aut ſingulares perſonæ ipſorum ſtatutis, vel ſtatuendis ordinatis vel ordinandis terminis huiuſmodi debitum ſeu quantitatem nõ ſoluerunt,
C hactenus aut in antea non perſoluent. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, ſi ſecus hactenus extitit attentatum, vel cõtigerit attentari, illúdque reuocamus omnino. Non obſtantibus quibuſcunque contractibus, obligationibus, pactis, conuentionibus, compoſitionibus, ſubmiſsionibus, fideiuſsionibus, conſenſibus, proceſsibus, & ſententiis ſuper hoc habitis, vel habendis

iuram

iuramentorum, pœnarum ſpiritalium, & A
temporalium ſeu mulctarum appoſitione,
vel quacunque alia firmitate vallatis. Niſi
talis ſuppoſitio interdicti hactenus foret fa
cta, vel in antea fieret de apoſtolicę ſedis ſpe
ciali licentia, & expreſſa per ipſius ſedis pa-
tentes literas apparente.

Clemens quintus.

Andronicum Paliologum ſe imperatorē Græcorum nominātem & hæreſis ipſorum fautorem, excommunicatum denunciat: omnéſque cum eo B *ſic manente ſocietatem cōtrahentes, ipſofacto dicit excommunicatos. & eorum terras eccleſiaſtico ſupponendas interdicto. Suntq; priuādi bonis, quæ ab eccleſia tenent: & talis ſocietas ſeu confœderatio nulla eſt. Facit cap. ad apoſtolicæ. de ſentent. & re iudi. lib. vj.* CAP. III.

AD certitudinem præſentium, & memoriam futurorum Andronicum Paliologum, qui Græcorum imperatorem ſe nominat, tanquam eorundem Græcorum an- C
tiquorum, ſchiſmaticorum, & in antiquato ſchiſmate conſtitutorum, & per hoc hæreticorum, & hæreſis ipſorum ac ſchiſmatis antiqui fautorem, de fratrum noſtrorum conſilio denunciamus excommunicationis ſententiā latam à canone incurriſſe, ac ipſius fore ſententię vinculo innodatum. Cęterùm vniuerſis, & ſingulis regibus, prin-
cipibus

A cipibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus cuiuſcunque præeminentiæ, conditionis, ſtatus, necnon vniuerſitatis ciuitatum, caſtrorum, & aliorum locorum diſtrictius inhibemus, ne cum eodem Andronico Paliologo in huiuſmodi excommunicatione manente, ſocietatẽ vel confœderationem aliquam contrahere ſub quouis ingenio, vel machinatione præſumant: vel ei aliàs in his, quibus excommu-
B nicatus eſt denunciatus à nobis, præſtare cõſilium, auxilium, vel fauorem publicum, vel occultum. Et ſi ſecus præſumptum fuerit, omnes ſingulares perſonas contrariũ præſumentes (non obſtante qualibet indulgentia ſub quacunque forma verborum, vel expreſsione ipſis ab apoſtolica ſede conceſſa, vel in poſterum concedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) ſententiam excommunicationis, quam ex nũc
C in ipſos ferimus, incurrere volumus ipſo facto. Terras ipſorum & vniuerſitates prædictas, quæ ſecus attentare præſumpſerint, prout expedire videbimus, eccleſiaſtico curabimus ſubiicere interdicto. Ad priuationem omnium bonorum, quæ à quibuſlibet tenent eccleſiis, & ad pœnas ſpiritales & tẽporales, prout vtile putabimus proceſſuri. Et nihilominus ſocietatẽ & confœderationem

nem ipsas (etiam si pœnarum & iuramenti additione vel quacunque fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datū Pictauis iij. nonas Iunij, Anno ij. A

Idem.

Excommunicati sunt, qui literas à papa ante suā coronationem concessas impugnant.

CAP. IIII.

QVia nōnulli (prout accepimus) cōtra doctrinam apostoli, suæ prudentiæ quin potius imprudētiæ innitentes, ac disceptare super his de quibus eis nō expedit, satagentes, asserere nō verentur, quòd summus pontifex ante suę coronationis insignia se nō debet intromittere de prouisionibus, reseruationibus, dispensationibus, & aliis gratiis faciendis, nec se in literis episcopum simpliciter, sed electum episcopum scribere. Nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipsius. Nos taliū temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione huiusmodi aliquas literas nostras super negociis quibuscunque confectas, quæ à nobis ante donationis nostræ insignia emanarūt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus. Datum apud Pessecum Burdegalen. diœce. anno secundo, B C

Extrauagantium communium

FINIS.

A # IACOBI FONTANI BRVGENSIS, VITA IOANNIS XXII.

*

B RBE HOC, (vno ferè tempore) orbato vtroque ſuo lumine, imperatore Henrico vij. qui hauſto apud Bonconuentũ veneno interiit, quod rumor eſt ei à quodam dominicæ profeſsionis ſacrificulo propinatum: in necem ac ſcelus à Florentinis ſubmiſſo. Et Clemẽte v. pon. maxi. cùm ſediſſet annos decem, diem functo: ſepultóque in Vaſconia ſolo natali. Duraſsétque ſacrũ interregnum
C annis plus duobus: nondum in vnum conuenientibus purpuratis, Iacobus epiſcopus Cadurcorum iam ſeptuagenarius, natus obſcuro loco, quem tamen Gallia dignitate illuſtrauit, credita fidei ſuæ authoritate deſignandi pontificis: mox ſuiipſius rationẽ habuit. Atq; è Lugduno proficiſcitur Auinionem, pontificiæ ditionis factam hoc modo. Ioanna Sicula, quæ poſtea capto Othone marito

marito duce Brunſuigenſi iniecto faucibus A
puluillo, necata eſt, neptis Roberti Siciliæ
regis ſecundo geniti ex filio Carolo vij. vt
regnum ad ſtirpem Martelli rediret (annotante Bald. ad l. ſi viua matre. C. de bo.
mater.) ab auo nuptui tradita eſt Andreæ,
Caroli Martelli regis Vngari filio. Sed audax omnia pati & facere mulier, viro ſuo
apud Attellam (quæ nunc vrbs euerſa dicitur) poſt annum, quàm regnare cœperat
ſtrangulato, ſecundas cum adultero nu- B
ptias celebrat Ludouico Philippi Tarentini principis Robertíque fratris filio. Hinc
in Galliam Narbonen. cum coniuge profuga, relicto ad præſidium regni patruele
Carolo Dirrachij duce, comitis Grauinæ
Petri filio, nec ita multo pòſt ſecuri percuſſo à Ludouico Pannonio pulcherrimo fraternæ necis punitore, Ludouicum Andium
ducem è ſtirpe Francorum in ſpem regni
filium adoptat, éſtque Siciliæ & Hieroſoly- C
morum rex à Gebenenſe antiſtite ſalutatus, qui prius Ioannæ opera, comitiis fundanis per Francos cardinales pontifex renunciatus fuerat appellatúſque Clemens
vij. ídque iniuria, ſi Bal. Ioannéſque Lignanus rectè conſuluerint. Huic (vt quidam
mihi videtur ſentire) Ioanna Auinionem
ceſsit. ego crediderim Clemen. vj. patria
Lemo

Lemouici in Benedicti locum suffecto. In hac ergo (vt ad historiam redeamus) Auinione nouus pontifex alter & vicesimus dictus, inter alios, Iacobum ex sorore nepotem: vnum Romani sanguinis, Ioannem Caietanum, ex familia vrsina, puniceo galero honestauit. Publicauit constitutiones Clementis v. Retulit inter sanctos Ludouicum episcopum ecclesiæ Tholosanæ, adeò dilectæ sibi vt metropolim redderet, aliquot vicinis castellis ciuitatum vocabulo decoratis. Quæ res latius narratur in huius pontificis constitutionibus, titu. de præb. & dignit. Diœceses quoque archiepiscopatui Narboñ. asscripsit Limosam & Abbatiam Sancti Pontij. Erexit etiam Cæsaraugustam ecclesiam in archiepiscopalem v. cathedralibus ex xj. quæ Tarraconensi suberāt huic assignatis. Crotonam quoque Aretinæ diœcesi exemptam ciuitatem effecit. Repressis subito erroribus Ioannis Polliaci, cuius mentio facta est in tit, de hære. Audacior alius numerosam sectam fratricellorum de opinione nuncupatorum, vel vt ille vocabat tertij ordinis Sancti Francisci collegit: quam pontifex magno conatu & edicto apostolico sub tit. de relig. do. visendo vix dissoluit. Hinc illa vastissima opinionum sylua enata est, de Christi & apo-

ſtolorum paupertate, quæ cum Ioan. xxij. A
(quod Sabellicus & Platina admirantur)
parum amœna videretur, & multum malorum in ea latere, ferro & igni eandem eradicare tentauit damnatam tribus conſtitutionibus. de verb. ſig. legendis. Quas fortiter ſtylo impetiit Gulielmus Occanus theologus minor, auditor Ioannis ſcoti, qui pontificiam poteſtatem multum comminuit, dialogis in Lodouici (vt credo) bauari gratiam editis: planè Dantis Alegerij de Rom. imperio ſententiam referentibus. B quæ vt Bar. iuriſprudentiæ longè princeps & imperatoriæ maieſtatis alioqui diligens iuſtúſque aſſertor. in.l.j.§. præſides. ff. de requi. re. teſtatur, hæreſeos inſimulata eſt. Quod an Bar. rectè factum eſſe defenſurus fuerit, mea non admodum refert. Antoninus inſtituti prædicatorij non cunctanter pronunciabit. Sed haud obſcuræ ſunt amborum ordinum ſimultates, diuerſáque C inter ſe ſtudia. Debétque alter hoc Ioan. xxij. quòd non ſolùm doctrinam Thomæ Aquinatis ſuſcipiamus, ſed etiam ſanctitatem veneremur: quanquam nec Occanum probet Ioan. de turre cremata vindex cauſæ eccleſiaſticæ, quam & Auguſti. anchonitanus tum agitauit. Sed nunc ad pontificem propius, cuius victricum Ior-

danem

Gul. Occanus

A danem cùm neque libidini neque criminibus temperaret, ferunt innexo gutturi laqueo orco traditum. Et ab Hugone Cadurcensi antistite in necem Ioannis coniuratum, qui ausa capite luit: quãquam aliud omnino & supplicij & criminis genus referatur in extrauagantibus, de pœn. Ita hodie vocant huius pontificis decreta, quæ multa sunt, aliquot ad rem & quæstum spectant. Inter quæ pontificis fiscum egregiè
B locupletauit: cui initium, Execrabilis. Congessit ingentem etiam copiam auri, occasione Christiana cruce signatorum, quos in barbaras nationes Francus perduceret. Adde præterea quod inuncauit omnium sacerdotiorum primos annuos fructus negocio hoc (vt eodem titulo de præbendis, & dignitatibus constat). Hugoni cuidam à mirabello demandato. Quare nemo admirari facilè debet, hominem annis vnde-
C uiginti perpetuo & difficilimo bello implicitum, tantum thesaurum reliquisse, quantum ad id tempus nemo pontifex. Mortuus est nonagenarius absolutissima vbique potestate maiore inconstantia enormique varietate, quàm vllus vnquam pontificum vsus. Bonacossium Passarinum, qui Mantuam tenebat, Nicolaum Estensem dominum Ferrariæ, fusus à Beltrando du-

ce copiarum suarum anathemate notauit. A
Ferrariæ sacris interdixit Guidonem petrammalam Aretino præsulatu deiecit. Federicum regem Siciliæ execratus est. Rhegio & aliquot in Calabria locis traditis à se contra fidem pacti, hosti Roberto Apulo, cuius præcipua ope Genuam tutatus est aduersus Aurios, Spinulas, qui tum præualentibus Grimaldis & gente Flisca, secessionem fecerant, stantes à Cæsaribus, & à Matthæo vicecomite filióque Galeatio stre B nuè adiuti, quibus pontifex iubens ab ecclesiæ Roma. supplicibus vim abstinere, responderunt rem Genuensem haud pontificis, sed arbitrij Cæsaris esse: quare impij & ecclesiæ hostes iudicati sunt. Mediolano atque aliis locis, quibus vicecomites dominabantur ius sacrorum prohibitum est. Quo tempore Ludouicus Bauariæ dux. Rodulphi imperatoris ex filia nepos quatuor electorum suffragiis in ius imperij voca- C tus, capto acie, victóque Federico imperij æmulo, quo cum octo annis varia fortuna bellum gessit, solus rerum potitur. Huic Galeacius Mediolanum recognouit: quam ciuitatem annotaui in consiliis Angeli haud imperatorij iuris esse. Sed nullum magis odire, tum pontifex, quàm Bauarum, diris execrationibus virum deuouens. Dicto etiam

Mediolana

A etiam die, quo augustæ dignitati coram renunciaret, cùm omnia illius iura velut Romano interregno durante, in suam sedem migrasse affirmaret. extrauag. Si fratrum. ne sed. va. (Si Nauclero credis) fuere per id tempus Franci consiliorum pontificis haud ignari, éstque ab eis imperium attentatũ: sed paribus auspiciis, quibus superstite Clemente v. & occiso Alberto Cæsare, quem nepos ex fratre cum coniuratis ferB ro exceperat nauicula egredientem ad oppidum Scaphusam. Permotus parricida patrui nece Clementem adiit, vt expiaretur. Sed occisor Cæsaris arbitratu Cæsaris luit, inclusus ab Henrico septo Eremitarum diui Augustini Pisis in Italia. Nunc humanissime lector, ne crederes in hoc pontificatu tot bellis & perturbationibus pleno nusquam de pace actum, inueni domesticis patriisque annalibus proditum, pontiC ficem procurasse, quam ea conditione dedit Christianissimus rex, si decies milia nũmum aureorum intra xx. annos æquis in singulis pensionibus persoluet. Interea Frãcorum præsidiis tenebantur Insula Betunia Aduatici. Gaguinus hoc loco, quòd purpuratus fœderis percussor non statim Flandriam ingressus est, fecit inquit pertinacia & inconstantia gentis. Verùm sic loqui, vt

personæ & causæ afficiaris, est partem age A
re non historiam scribere. Fuit hæc pacis conditio Flandris initio admodum grauis, & exitu infelix: ex ea enim velut à fonte malorum sequuta est sedes apud Calsletum, quo loco Philippus Vallesius vicit. vel Ioan. Fabro teste in procemio institut. cui memorante Bal. in l.j. ff. de sena. proceres Francisci lege Salica regnum adiudicarunt, vendicante id sibi Eduardo anglo iure matris Isabellæ filiæ Philippi pulchri. Sed nunc B
historiæ finem facio, quam ideo hic recensui, quòd illa, quæ priori editione extrauagantium circunfertur, nequaquã vita sit Ioannis xxij.

INDEX TITVLORVM QVINQUE

LIBRORVM SEXTI

Decretalium, secundum Alphabeti ordinem dispositus.

INDEX OMNIVM CAPITVLORVM SEXTI LIBRI

Decretalium, ſecundum Alphabeti ordinem aptiſsime diſpoſitus.

Eccle

Is, cui

Si pro

FINIS.

Index titulorum quinque librorum Clementis quinti, secundum Alphabeti ordinem studiosè coaptatus.

Iudic

FINIS.

Index omnium capitulorum per Alphabeti seriem ordinatus.

*

Quo

FINIS.

Index Extrauagantium xx. Ioannis vigesimisecundi continens titulos.

FINIS.

Index capitulorum Extrauagantium xx. Ioannis vigesimisecundi ad literarum seriem repositus.

Anti

FINIS.

Index titulorum quinque librorum Extrauagantium communium, secundum Alphabeti ordinem.

FINIS.

Index capitulorum omnium, per Alphabeti ordinem conquisitus.

*

Excom

FINIS.

LUGDUNI,

Excudebat Bartholo-
mæus Frein.

Si per quindenos domini diviseris annos
Ternis adiectis indictio sit tibi certa
Si nil excedit quindena indictio currit